

Suomalaisten elinolot Levnadsförhållanden i Finland Living conditions in Finland

HELSINKI 1984

Tilastokeskus
Statistikcentralen
Central Statistical Office of Finland

Suomalaisten elinolot

Levnadsförhållanden i Finland

Living conditions in Finland

Tilastokeskus
Statistikcentralen
Central Statistical Office of Finland

HELSINKI 1984

ISSN 0355-208X
ISBN 951-46-8031-6

Helsinki 1984. Valtion painatuskeskus

ALKUSANAT

"Suomalaisten elinolot" julkaistaan nyt toisen kerran. Edellinen vastaava julkaisu "Elinolosuhteet 1950-1975" ilmestyi tilastollisia tiedonantoja-sarjassa vuonna 1977. Sen kysyntä oli vilkasta. Julkaisu myytiin loppuun vajaan vuodessa. Se sai myös paljon sekä myönteistä että arvostelevaa palautetta käyttäjäkunnaltaan. Esitettyjä toivomuksia ja kritiikkiä on pyritty ottamaan huomioon käsillä olevaa julkaisua laadittaessa.

Edellisen julkaisun laajassa johdannossa esiteltiin elinolojulkaisun laadinnan taustatekijöitä, kansainvälistä taustaa ja tavoitteita. Ne pätevät vielä tänä päivänäkin. Julkaisun ensisijainen tarkoitus on nyt kuten silloinkin, kuvata mahdollisimman monipuolisesti ja havainnollisesti yksilöiden hyvinvointia ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Tarkoituksena on esittää yksissä kansissa mahdollisimman laveasti suomalaisten elinoloja kuvaavia tilastoja sekä havainnollistaa numeroaineistoa tekstein ja kuvioin. Kussakin luvussa käsitellyistä ilmiöalueista on pyritty luomaan kokonaiskuva. Eri elinolosuhtelohkoilla on hahmotettu keskeisten hyvinvointitekijöiden vallitseva taso, niiden viimeaikainen kehitys, väestöryhmittäiset erot sekä yritetty löytää kansainvälisesti vertailukelpoista indikaattoriaineistoa myös muualta maailmasta, erityisesti Pohjoismaista. Lukujen sisältö on suunniteltu siten, että nykyinen tilastotuotanto samalla tulee esitellyksi keskeisiltä osiltaan. Taulukoiden ja kuvioiden lähdeviitteiden avulla syvällisempää tietoa hakeva lukija löytää alkuperäislähteet, joissa asiat on esitetty perusteellisemmin kuin tässä julkaisussa on ollut mahdollista.

Julkaisun laadinnan eri vaiheisiin osallistui lukuisa joukko henkilöitä, joista tässä voidaan mainita vain osa. Julkaisun suunnitteluvaiheessa toimi erityinen neuvoryhmä, johon kuuluivat vs. apulaisosastopäällikkö Heikki Salmi Tilastokeskuksesta, suunnittelusihteeri Juhani Puikkonen valtioneuvoston kansliasta, suunnittelijat Eeva-Sisko Veikkola ja Päivi Keinänen sekä yliaktuaari Hannele Sauli Tilastokeskuksesta. Suunnittelussa oli mukana myös tutkija Osmo Kuusi valtioneuvoston kansliasta. Hannele Sauli on johtanut julkaisun laadintaa.

Valtioneuvoston kanslia on osallistunut myös rahallisesti julkaisun tietojen keruun ja ulkoasun vaatimien kustannuksiin.

Helsingissä, Tilastokeskuksessa, huhtikuussa 1984

FÖRORD

Publikationen "Levnadsförhållanden i Finland" publiceras nu för andra gången. Den föregående publikationen "Levnadsförhållanden 1950-1975" utkom 1977 i serien Statistiska meddelanden. Efterfrågan var stor, upplagan såldes på knappt ett år. Publikationen rönte mycken publicitet, både positiv och negativ. Vid uppgörandet av denna publikation har den då framförda kritiken och önskemålen så långt som möjligt beaktats.

I inledningen till den föregående publikationen presenterades de bakgrundsfaktorer som förelåg vid uppgörandet av publikationen om levnadsförhållanden, den internationella bakgrunden och syftet. Dessa är aktuella ännu i dag. Publikationens huvudsakliga syfte är nu som då att ge en mångsidig och åskådlig bild av individens välfärd och de faktorer som påverkar välfärden.

Avsikten är att i en och samma bok ge så omfattande statistiska uppgifter som möjligt om finländarnas levnadsförhållanden samt att belysa siffermaterialet med text och figurer. Varje område har behandlats i ett eget kapitel. För att få en helhetsbild har de centrala välfärdsfaktorerna inom de olika levnadsförhållandesektorerna angivits, deras utveckling under senaste tid och skillnaderna mellan befolkningsgrupper. Av intresse har även varit att hitta internationellt jämförbart indikativmaterial, främst i de nordiska länderna. Källhänvisningarna i tabellerna och figurerna betjänar de läsare som vill ha mera detaljerade uppgifter.

Ett flertal personer har deltagit i redigeringen av publikationen, här kan endast en del omnämnas. Vid planeringen av publikationen sammanträdde en särskild rådgivande grupp som bestod av vik. biträdande avdelningschef Heikki Salmi från Statistikcentralen, planeringssekreterare Juhani Puikkonen från statsrådets kansli samt planerare Eeva-Sisko Veikkola och Päivi Keinänen och överaktuarie Hannele Sauli från Statistikcentralen. Forskare Osmo Kuusi från statsrådets kansli deltog även i planeringen. Redigeringen har letts av Hannele Sauli.

Statsrådets kansli har ekonomiskt bistått vid uppgiftsinsamlingen och layouten.

Helsingfors, Statistikcentralen i april 1984

FOREWORD

"Living conditions in Finland" is now published for the second time. The first issue was entitled "Living conditions in 1950-1975" and appeared in our series Statistical Reports in 1977. Demand for the publication was so great that it was sold out in less than a year. In addition, plenty of feedback, both favourable and critical, was received from the readers. In preparing the present publication an effort has been made to accommodate the expressed wishes and criticisms.

The extensive introduction in the previous publication set forth the factors underlying the project and outlined its international background and objectives. The situation is the same with respect to this publication: its main purpose is to give a comprehensive, concrete description of the welfare of individuals and the factors affecting it.

To this end, the publication gives a broad range of statistical information about living conditions in Finland and illustrates it with text and diagrams. An effort has been made to give an all-around description of the subject of each chapter. To achieve this, the main welfare factors in the various living conditions sectors are described with respect to their present levels and recent developments, including the differences obtaining between different population groups. In addition,

internationally comparable indicators are presented from the rest of the world, particularly from the Nordic countries. The contents of the chapters have also been designed to reflect the key areas of our statistics production. The tables and figures are furnished with notes indicating their sources, thus enabling the reader to locate materials studying the matters in more detail than has been possible here.

Numerous persons have participated in the various stages of preparing this publication, not all of which can be mentioned here. The publication was planned by a special working group consisting of the following persons: Mr. Heikki Salmi of the Central Statistical Office of Finland, Mr. Juhani Puikkonen of the Prime Minister's Office and Mmes. Eeva-Sisko Veikkola, Päivi Keinänen and Hannele Sauli of the Central Statistical Office. Mr. Osmo Kuusi of the Prime Minister's Office also participated in the planning work. Hannele Sauli has borne the main responsibility for the completion of the publication.

The Prime Minister's Office has participated in data collection and production costs.

Helsinki, Central Statistical Office of Finland,
April 1984

O.E. Niitamo

Jorma Hyppölä

SISÄLTÖ

INNEHÅLL

		Sivu			Sida
1	SUOMEN TALOUDELLISET VOIMAVARAT	11	1	FINLANDS EKONOMISKA RESURSER	11
1.1	Elinolosuhteiden taloudellinen perusta	11	1.1	Den ekonomiska grunden för levnadsförhållanden	11
1.2	Bruttokansantuote	12	1.2	Bruttonationalprodukten	12
1.3	Työn tuottavuus	14	1.3	Arbetets produktivitet	14
1.4	Kansantalouden rakennemuutos	14	1.4	Den ekonomiska strukturförändringen	14
1.5	Energian hankinta ja käyttö	15	1.5	Anskaffning och användning av energi	15
1.6	Alueelliset erot	16	1.6	Regionala skillnader	16
1.7	Kansantulon jakautuminen ja uudelleenjak	17	1.7	Nationalinkomstens uppdelning och omfördelning	17
1.8	Bruttokansantuotteen käyttö	18	1.8	Användning av bruttonationalprodukten	18
1.8.1	Julkinen sektori ja julkinen kulutus	18	1.8.1	Den offentliga sektorn och offentlig konsumtion	18
1.8.2	Investoinnit	20	1.8.2	Investeringar	20
1.8.3	Ulkomaankauppa	21	1.8.3	Utrikeshandel	21
2	VÄESTÖ	23	2	BEFOLKNING	23
2.1	Väkiluvun kehitys	24	2.1	Folkmängdens utveckling	24
2.2	Väestömuutokset	26	2.2	Befolkningsrörelsen	26
2.2.1	Muuttoliike	26	2.2.1	Omflyttning	26
2.2.2	Syntyvyys	35	2.2.2	Nativitet	35
2.2.3	Kuolleisuus	37	2.2.3	Dödlighet	37
2.3	Väestön rakennepiirteitä	39	2.3	Befolkningsstruktur	39
2.3.1	Ikärakenne	39	2.3.1	Åldersstruktur	39
2.3.2	Sukupuolirakenne	39	2.3.2	Könsstruktur	39
2.3.3	Sosiaaliset ryhmät	39	2.3.3	Sociala grupper	39
3	PERHE	48	3	FAMILJ	48
3.1	Ruokakunnat ja perheet; tilastojen käsitteet ja peittävyys	48	3.1	Hushåll och familjer; statistikens begrepp och täckning	48
3.2	Ruokakunnat	50	3.2	Hushåll	50
3.3	Perheet	52	3.3	Familjer	52
3.4	Lapsiperheet	56	3.4	Barnfamiljer	56
3.5	Perheenmuodostus	59	3.5	Familjebildning	59
3.6	Lasten perheolot ja lastenhoito	63	3.6	Barnens familjeförhållanden och barnskötsel	63
3.7	Vanhusten perheolot	66	3.7	Åldringarnas familjeförhållanden	66
	TERVEYS	70	4	HÄLSA	70
4.1	Terveysten mittaaminen	70	4.1	Mätning av hälsa	70
4.2	Kuolleisuuden lasku 1900-luvulla	70	4.2	Dödligheten sjunkit under 1900-talet	70
4.3	Kuolleisuus eri väestöryhmissä	71	4.3	Dödligheten i de olika befolkningsgrupperna	71
4.4	Suomen ja muun maailman kuolleisuus	73	4.4	Dödligheten i Finland och i övriga länder	73
4.5	Kuolemansyyt	75	4.5	Dödsorsaker	75
4.6	Sairastavuus	81	4.6	Morbiditet	81
4.6.1	Työkyvyttömyyseläkkeet	81	4.6.1	Invaliditetspensioner	81
4.6.2	Sairausvakuutuksen päivärahat	86	4.6.2	Sjukförsäkringens dagpenning	86
4.6.3	Pitkäaikaissairaat	87	4.6.3	Långvarigt sjuka	87
4.6.4	Työstä poissaolot lyhytaikaisen sairastavuuden vuoksi	89	4.6.4	Arbetsfrånvaro p.g.a kortvarig sjuklighet	89
4.7	Terveyspalvelut	91	4.7	Hälsövärdstjänster	91
4.7.1	Mielenterveyspalvelut	92	4.7.1	Mentalhygieniska tjänster	92
4.7.2	Hammashuolto	93	4.7.2	Tandvård	93
4.8	Tupakointi ja alkoholinkäyttö	94	4.8	Tobaksrökning och alkoholkonsumtion	94
4.8.1	Tupakointi	96	4.8.1	Tobaksrökning	96
4.8.2	Alkoholin käyttö	97	4.8.2	Alkoholkonsumtion	97

5	KOULUTUS	99	5	UTBILDNING	99
5.1	Koulutusta koskevat tilastot	99	5.1	Statistik över utbildning	99
5.2	Väestön koulutusrakenne	100	5.2	Befolkningens utbildningsstruktur	100
5.3	Koulutukseen osallistuminen vuosina 1950-82	103	5.3	Deltagande i utbildning åren 1950-82	103
5.4	Koulutuksen kesto	107	5.4	Utbildningens längd	107
5.5	Keskeyttäminen	107	5.5	Avbrott	107
5.6	Aikuiskoulutus	107	5.6	Vuxenutbildning	107
5.7	Koulujärjestelmän oppilasvirrat	109	5.7	Elevenströmmar	109
5.7.1	Lukiot	109	5.7.1	Gymnasier	109
5.7.2	Ammatilliset oppilaitokset	109	5.7.2	Yrkesläroanstalter	109
5.7.3	Korkeakoulut	109	5.7.3	Högskolor	109
5.8	Oppilaitoksiin pyrkineet ja hyväksytyt	110	5.8	Personer som ansökt och blivit antagna till läroanstalter	110
5.8.1	Lukiot	110	5.8.1	Gymnasier	110
5.8.2	Ammatilliset oppilaitokset	110	5.8.2	Yrkesläroanstalter	110
5.8.3	Korkeakoulut	112	5.8.3	Högskolor	112
5.9	Koulutus ja kotitausta	114	5.9	Utbildning och familjebakgrund	114
5.10	Koulutus ja työllisyys	115	5.10	Utbildning och sysselsättning	115
5.11	Pohjoismaista vertailua	117	5.11	Nordisk jämförelse	117
6	TYÖVOIMA JA TYÖLOLOT	118	6	ARBETSKRAFT OCH ARBETSFÖRHÅLLANDEN	118
6.1	Työvoimatilastot ja niiden käsitteet	118	6.1	Arbetskraftsstatistiken	118
6.2	Työvoima ja työllisyys	120	6.2	Arbetskraft och sysselsättning	120
6.2.1	Työikäisten toiminnan laatu	120	6.2.1	Typ av verksamhet för personer i arbetsför ålder	120
6.2.2	Työvoiman rakenne	124	6.2.2	Arbetskraftens struktur	124
6.2.3	Työttömyys	132	6.2.3	Arbetslöshet	132
6.3	Työolot	144	6.3	Arbetsförhållanden	144
6.3.1	Työaika	144	6.3.1	Arbetsdag	144
6.3.2	Työmatkat	148	6.3.2	Arbetsresor	148
6.3.3	Työstä poissaolot	149	6.3.3	Frånvaro från arbetet	149
6.3.4	Lomat	150	6.3.4	Semestrar	150
6.3.5	Työtapaturmat	151	6.3.5	Olycksfall i arbetet	151
6.3.6	Työympäristön haitat	154	6.3.6	Störningar i arbetsmiljön	154
6.3.7	Työtaistelut	156	6.3.7	Arbetskonflikter	156
6.3.8	Työmarkkinajärjestöt	157	6.3.8	Arbetsmarknadsorganisationer	157
7	TULOT JA KULUTUS	158	7	INKOMSTER OCH KONSUMTION	158
7.1	Tulojen ja kulutuksen kehitys	158	7.1	Inkomst- och konsumtionsutveckling	158
7.2	Tulonjako ja kulutusmenot 1980-luvulla	161	7.2	Inkomstfördelning och konsumtionsutgifter på 1980-talet	161
7.2.1	Miesten ja naisten tulot	161	7.2.1	Inkomster och konsumtion efter kön	161
7.2.2	Kotitalouksien välinen tulonjako	165	7.2.2	Fördelning av inkomster mellan hushållen	165
7.2.3	Väestöryhmien välinen tulonjako	166	7.2.3	Fördelning av inkomster mellan olika befolkningsgrupper samt konsumtion	166
7.2.4	Lapsiperheiden tulot ja kulutusmenot	169	7.2.4	Barnfamiljernas inkomster och konsumtionsutgifter	169
8	ASUMINEN	178	8	BOENDE	178
8.1	Asumista kuvaavista tilastoista ja niissä käytetyistä käsitteistä	178	8.1	Boendestatistiken och dess begrepp	178
8.2	Asuntojen määrä ja tyyppi	179	8.2	Antal bostäder och bostadstyp	179
8.3	Asumistiheys	183	8.3	Boendetäthet	183
8.3.1	Asuminen Suomessa muihin Pohjoismaihin verrattuna	183	8.3.1	Boendet i Finland och boendet i de andra Nordiska länderna	183
8.3.2	Asumistiheys Suomessa	184	8.3.2	Boendetätheten i Finland	184
8.4	Asuntojen varustetaso ja asuinympäristö	189	8.4	Bostädernas utrustningsstandard och den yttre boendemiljön	189
8.5	Asumiskustannukset	193	8.5	Boendekostnader	193

9	YMPÄRISTÖ	200	9	MILJÖ	200
9.1	Suomen maantieteellinen asema ja sääolosuhteet	200	9.1	Finlands geografiska läge och väderleksförhållanden	200
9.2	Luonnon hyväksikäyttö hyvinvoinnin perustana	200	9.2	Utnyttjande av miljöns resurser som grund för välfärden	200
9.3	Hyvinvointiin vaikuttavia ympäristötekijöitä	208	9.3	Miljöproblem som påverkar välfärden	208
9.4	Luonnonsuojelu ja luonnon virkistyskäyttö	215	9.4	Naturskydd och användning av naturen i rekreationssyfte	215
10	FYYSINEN TURVALLISUUS, RIKOLLISUUS JA OIKEUSLOJOT	218	10	FYSISK TRYGGHET, BROTTSLIGHET OCH RÄTTLIGA FÖRHÅLLANDEN	218
10.1	Fyysinen turvallisuus	218	10.1	Fysisk trygghet	218
10.2	Rikollisuus	221	10.2	Brottslighet	221
10.2.1	Tapahtuneet rikokset	221	10.2.1	Brott som begåtts	221
10.2.2	Poliisin tietoon tullut rikollisuus	224	10.2.2	Brottslighet som kommit till polisens kännedom	224
10.2.3	Rangaistukset	227	10.2.3	Straff	227
10.2.4	Rangaistukseen tuomitut	229	10.2.4	Personer som dömts till straff	229
10.2.5	Vangit	229	10.2.5	Fångar	229
10.3	Oikeuslojot	232	10.3	Rättsliga förhållanden	232
11	AJANKÄYTTÖ JA VAPAA-AIKA	238	11	TIDSANVÄNDNING OCH FRITID	238
11.1	Ajankäyttö	238	11.1	Tidsanvändning	238
11.1.1	Ajankäyttötutkimus	238	11.1.1	Tidsanvändningsundersökningen	238
11.1.2	Ajankäytön perusrakenne	238	11.1.2	Tidsanvändningens grundstruktur	238
11.1.3	Ansio- ja kotityö	241	11.1.3	Förvärvs- och hemarbete	241
11.1.4	Kokonaistyöaika ja perhe	241	11.1.4	Total arbetstid och familj	241
11.1.5	Toimintopaikka ja yhdessäolo	242	11.1.5	Var och med vem tillbringar befolkningen sin tid	242
11.2	Vapaa-aika	247	11.2	Fritid	247
11.2.1	Vapaa-ajan viettotavat	247	11.2.1	Fritidsvanor	247
11.2.2	Liikunta ja ulkoilu	249	11.2.2	Motion och friluftsliv	249
11.2.3	Lukeminen	249	11.2.3	Läsning	249
11.2.4	Sanomalehdet, radio ja televisio	249	11.2.4	Dagstidningar, radio och television	249
11.2.5	Kulttuuripassiivisuus	249	11.2.5	Kulturell passivitet	249
11.2.6	Lomanviettotavat	255	11.2.6	Semesterfirande	255
11.2.7	Järjestötoiminta ja poliittinen osallistuminen	257	11.2.7	Organisationsverksamhet och politisk aktivitet	257
Taulukko- ja kuvioluettelo	260		Förteckning över tabeller och diagrammer	260	
Hakemisto	278		Sakregister	279	
Suomalais-englantilainen sanasto	281		Finsk-engelsk ordlista	281	
Toimituskunta ja avustajat	284		Redaktionen och medverkande	284	

CONTENTS

		Page			Page
1	ECONOMIC RESOURCES OF FINLAND	11	5	EDUCATION	99
1.1	Economic basis of living conditions	11	5.1	Education statistics	99
1.2	Gross national product	12	5.2	Educational structure of the population	100
1.3	Productivity	14			
1.4	Structural change in national economy	14	5.3	Participation in education in 1950-82	103
1.5	Energy supply and consumption	15			
1.6	Regional differences	16	5.4	Duration of education	107
1.7	Distribution and redistribution of national income	17	5.5	Discontinuation	107
			5.6	Adult education	107
1.8	Expenditure on the gross national product	18	5.7	Streams of students within the school system	109
1.8.1	Public sector and government final consumption expenditure	18	5.7.1	Senior secondary schools	109
1.8.2	Investments	20	5.7.2	Vocational education	109
1.8.3	External trade	21	5.7.3	Universities	109
			5.8	Applications and admissions to educational institutions	110
			5.8.1	Senior secondary schools	110
2	POPULATION	23	5.8.2	Vocational education	110
2.1	Developments in the number of total population	24	5.8.3	Universities	112
2.2	Population change	26	5.9	Education and family background	114
2.2.1	Migration	26	5.10	Education and employment	114
2.2.2	Nativity	35	5.11	Comparing the Nordic countries	117
2.2.3	Mortality	37			
2.3	Population structure	39	6	LABOUR FORCE AND WORKING CONDITIONS	118
2.3.1	Age structure	39			
2.3.2	Sex structure	39	6.1	Labour force statistics and their concepts	118
2.3.3	Social groups	39			
			6.2	Labour force and employment	120
			6.2.1	Activities of the population of working age	120
3	FAMILIES	48			
3.1	Households and families; concepts and coverage of the statistics	48	6.2.2	Structure of the labour force	124
3.2	Households	50	6.2.3	Unemployment	132
3.3	Families	52	6.3	Working conditions	144
3.4	Families with children	56	6.3.1	Working time	144
3.5	Family constitution	59	6.3.2	Travels to work	148
3.6	Children's family situation and child care	63	6.3.3	Absenteeism	149
			6.3.4	Holidays	150
3.7	Family situation of old persons	66	6.3.5	Industrial accidents	151
			6.3.6	Working environment	154
			6.3.7	Labour disputes	156
			6.3.8	Labour organizations	157
4	HEALTH	70			
4.1	Measurement of health	70			
4.2	Decrease in mortality rates in the 20th century	70	7	INCOME AND CONSUMPTION	158
4.3	Mortality rates of different population groups	71	7.1	Changes in income and consumption	158
4.4	Mortality rates in Finland and the rest of the world	73	7.2	Income distribution and consumption expenditure in the 1980's	161
4.5	Causes of death	75	7.2.1	Income and consumption of males and females	161
4.6	Morbidity	81	7.2.2	Income distribution between households	165
4.6.1	Disability pensions	81	7.2.3	Income distribution and consumption between population groups	167
4.6.2	Allowances under national sickness insurance	86	7.2.4	Income and consumption expenditure of families with children	169
4.6.3	Persons with chronic diseases	87			
4.6.4	Short-term morbidity and absenteeism	89			
4.7	Health care services	91	8	HOUSING	178
4.7.1	Mental health services	92			
4.7.2	Dental care	93	8.1	About housing statistics and the concepts used in them	178
4.8	Smoking and alcohol consumption	94			
4.8.1	Smoking	96	8.2	The number and type of dwellings	179
4.8.2	Alcohol consumption	97	8.3	The occupancy rate	183
4.8.3	Physical exercise	97	8.3.1	Housing in Finland as compared with the other Nordic countries	183

8.3.2	The occupancy rate in Finland	184	11	USE OF TIME AND FREE TIME	238
8.4	Dwellings by their standard of amenities and neighbourhood	189	11.1	Use of time	238
8.5	Housing costs	193	11.1.1	Time-budget study	238
			11.1.2	Basic structure of time use	238
			11.1.3	Gainful employment and domestic work	241
9	ENVIRONMENT	200	11.1.4	Total time used for gainful employment and family cycle	241
9.1	Geographical position and climate of Finland	200	11.1.5	Location of activity and time spent together	242
9.2	Exploitation of nature as a basis of welfare	200	11.2	Free time	247
9.3	Environmental factors affecting welfare	208	11.2.1	Ways of spending free time	247
9.4	Protection and recreational use of nature	215	11.2.2	Sports and outdoor recreation	249
			11.2.3	Reading	249
			11.2.4	Newspapers, radio and television	249
			11.2.5	Cultural passivity	249
			11.2.6	Holiday-making	255
			11.2.7	Organizational activity and political participation	257
10	PHYSICAL SAFETY, CRIMINALITY AND JUDICIAL CONDITIONS	218			
10.1	Physical safety	218			
10.2	Criminality	221		List of tables and charts	260
10.2.1	Committed crimes	221		Subject index	280
10.2.2	Criminality known to the police	224		List of terms (Finnish-English)	281
10.2.4	Penalties	227		Editorial staff and contributors	284
10.2.5	Convicts	229			
10.3	Judicial conditions	232			

KÄYTETYT SYMBOLIT

.	Tietoa ei voi esiintyä
..	Tietoa ei ole saatu tai se on liian epävarma esitettäväksi
-	Ei mitään ilmoitettavaa
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
*	Ennakkotieto
o	Lähde
M	Miehet
N	Naiset
MS	Molemmat sukupuolet
SVT	Suomen virallinen tilasto

TECKENFÖRKLARING

.	Uppgift kan ej förekomma
..	Uppgift ej tillgänglig eller alltför osäker att anges
-	Intet finns att redovisa
0	Mindre än hälften av den använda enheten
*	Förhandsuppgift
o	Källa
M	Män
N	Kvinnor
MS	Båda könen
FOS	Finlands officiella statistik

EXPLANATION OF SYMBOLS

.	Category not available
..	Data not available or too uncertain to be published
-	Magnitude nil
0	Magnitude less than half of unit employed
*	Preliminary data
o	Source
M	Males
N	Females
MS	Both sexes
OSF	Official statistics of Finland

Suluissa olevat järjestysnumerot tekstissä viittaavat taulukoihin ja kuvioihin.

Ordningsnummer i parentes i texten hänvisar till tabeller och diagrammer.

Numbers within parenthesis in the text refer to the tables and charts.

1 SUOMEN TALOUDELLISET VOIMAVARAT

1.1 ELINOLOSUHTEIDEN TALOUDELLINEN PERUSTA

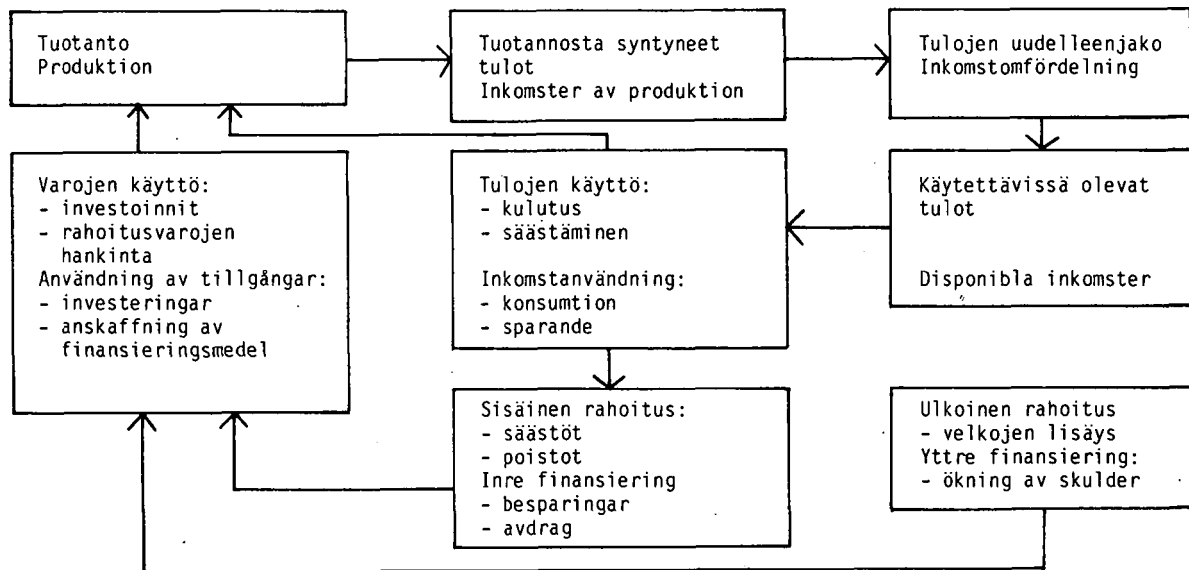
Kansantalouden voimavarat, niiden jakautuminen ja käyttö vaikuttavat hyvin ratkaisevasti kansalaisten elinolosuhteisiin. Taloudellisia voimavaroja ovat

- 1) luonnonvarat,
- 2) inhimilliset voimavarat eli työ ja siihen liittyvä tieto ja
- 3) pääoma eli tuotetut tuotannontekijät.

Tuotanto on näiden voimavarojen yhdistämistä tavaroiden ja palveluiden tuottamiseksi. Tuotanto luo taloudelliset edellytykset ja asettaa ehdot muiden yhteiskunnan lohkojen toiminnalle. Siksi tässä julkaisussa tarkastellaan aluksi Suomen kansantalouden voimavaroja ja niiden käyttöä.

Kansantalouden toimintaa voidaan tarkastella seuraavan pääpiirteittämän kansantalouden kiertokulkumallin avulla:

1.1. Kansantalouden kiertokulkukaavio
 Schema över nationalekonomins kretslopp
 Diagram over national economic circulation

Kansantalouden perusta on tuotanto. Tuotannossa valmistetaan kaikki tavarat ja palvelut, jotka ihmisillä on käytettävissään. Tuotannontekijät (työ ja pääoma) saavat tuotantoon osallistumisesta korvauksena tuloja: palkkoja ja pääomatuloja. Näin syntyneet tulot jaetaan uudelleen yhteiskunnan pääsektorien (kotitaloudet, yritykset, julkisyhteisöt) kesken muun muassa veroina, korkoina, osinkoina, sosiaalivakuutusmaksuina ja -etuuksina, avustuksina ja tukipalkkioina. Tämän uudelleenjaon seurauksena syntyy käytettävissä oleva tulo, joka kulutetaan tai säästetään. Tulot kulutetaan ostamalla tuotannossa syntyneitä tavaroita ja palveluja. Säästöt käytetään investointien rahoittamiseen. Jos investoinnit ovat suuremmat kuin maassa syntyneet säästöt ja poistot (kiinteän pääoman kuluminen), täytyy loppuosa investoinneista rahoittaa ulkomaisella velanotolla. Tämä ero on yhtä kuin vaihtotaseen alijäämä.

1 FINLANDS EKONOMISKA RESURSER

1.1 DEN EKONOMISKA GRUNDEN FÖR LEVNADSFÖRHÅLLANDEN

Landets ekonomiska resurser; hur de fördelas och används, inverkar synnerligen avgörande på invånarnas levnadsförhållanden. Ekonomiska resurser är

- 1) naturtillgångar,
- 2) mänskliga resurser, dvs. arbete och kunskap som ansluter sig till arbetet och
- 3) kapital eller producerade produktionsfaktorer.

Produktion innebär ett förenande av dessa resurser för framställning av varor och tjänster. Produktionen skapar ekonomiska förutsättningar och fastställer villkor för de övriga samhällssektorernas verksamhet. Landets ekonomiska resurser och användningen av dem behandlas därför inledningsvis i denna publikation.

Den ekonomiska aktiviteten i ett land kan granskas med hjälp av följande allmänna kretsloppsmodell:

Grunden för landets ekonomi är produktion. Vid produktionen framställs alla de varor och tjänster som befolkningen har till sitt förfogande. Produktionsfaktorer (arbete och kapital) får inkomster - löner och kapitalinkomster - som ersättning för deltagandet i produktionen. Dessa inkomster fördelas på nytt på samhällets huvudsektorer (hushåll, företag, offentliga samfund) bl.a. i form av skatter, räntor, dividender, socialförsäkringsavgifter och -fördelar, understöd och subventioner. Till följd av denna omfördelning bildas den disponibla inkomsten, som konsumeras eller sparas. Inkomsterna konsumeras genom köp av varor och tjänster som uppkommit i produktionen. Besparingarna används till att finansiera investeringar. Om investeringarna överskrider de besparingar och avdrag (kapitalförslitning) som bildats i landet, måste skillnaden finansieras genom utlandslån. Denna differens är lika med underskott i bytesbalansen.

Tässä luvussa kuvataan Suomen kansantalouden voimavaroja ja niiden käyttöä pääasiassa kansantalouden tilinpidon antamien tietojen pohjalta. Useimmissa esitettävissä tilastoissa on lähtövuodeksi valittu vuosi 1960, koska siitä lähtien ovat käytettävissä vertailukelpoiset aikasarjat.

1.2 BRUTTOKANSANTUOTE

Yleensä kansantalouden kehitystä ja tilaa kuvataan tuotannossa syntyneellä arvonlisäyksellä eli bruttokansantuotteella. Bruttokansantuote (BKT) ei ole kuitenkaan yksiselitteinen kehityksen mittari. Muun muassa BKT:n ulkopuolelle jää yleensä sellainen toiminta, jossa ei tapahdu rahassa mitattavaa vaihtoa kuten kotitaloustyössä. BKT ei tee myöskään eroa tuotannon hyödyllisyyden tai haitallisuuden suhteen, esimerkkinä tuotannon ympäristövaikutukset.

Kansantalouden kehitys on Suomessa ollut melko nopeaa toisen maailmansodan jälkeen. 1960-luvulla BKT:n reaalin kasvu (volyymin kasvu) oli Suomessa keskimäärin lähes 5 % vuodessa eli kuten muissa OECD-maissa (1.2). 1970-luvulla kasvu on hidastunut ja oli Suomessa keskimäärin vajaa 4 % vuodessa eli hieman enemmän kuin kaikissa OECD-maissa keskimäärin. Vaikka kansantalouden tilinpito markkinatalousmaissa perustuu YK:n tekemään suositukseen (SNA = System of National Accounts), poikkeaa tilinpidon laadinta eri maissa toisistaan, siksi eri maiden luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Suomi on nykyään maailman 20 vauraimman maan joukossa mitattuna bruttokansantuotteella henkeä kohden. BKT oli Suomessa vuonna 1982 henkeä kohden noin 49 000 markkaa ja työllistä kohden noin 106 000 markkaa.

Kansantalouden suhdannevaihtelut ovat Suomessa olleet jyrkkiä (1.3). Ne ovat liittyneet kiinteästi muiden OECD-maiden suhdannevaihteluihin, koska viennistämme 60-75 % on suuntautunut OECD-maihin. Eri-tyyseen syvä laskukausi koettiin 70-luvun loppupuolella, jolloin BKT:n kasvu käytännöllisesti katsoen pysähtyi vuosina 1975-77 ja työttömien määrä kohosi liki 200 000:een.

1.2. Bruttokansantuote* Suomessa ja eräissä muissa maissa 1960-80 Bruttonationalprodukten* i Finland och i några andra länder 1960-80 Gross national product* in Finland and in some other countries in 1960-80

Maa - Land	BKT henkeä kohden käyvin hinnoin ja valuuttakurssein BNP per person enligt löpande priser och valutakurser			BKT:n volyymin keskimää- räinen kasvu vuodessa % BNP:s genomsnittliga volym- tillväxt i året %	
	US\$			1960-70	1970-80
	1960	1970	1980		
Suomi - Finland	1 116	2 330	10 479	4.8	3.6
Ruotsi - Sverige	1 867	4 096	14 851	4.6	2.0
Norja - Norge	1 261	2 881	14 045	4.2	4.7
Tanska - Danmark	1 291	3 209	12 929	4.5	2.3
Saksan liittotasavalta - Tyska förbundsrepubliken	1 309	3 053	13 234	4.6	2.8
Iso-Britannia - Storbritannien	1 361	2 198	9 358	2.8	1.9
Yhdysvallat - USA	2 805	4 822	11 416	3.9	2.9
Japani - Japan	462	1 979	8 905	10.6	4.8
Kaikki OECD-maat - Alla OECD-länder	1 470	2 944	9 689	5.0	3.2

* Bruttokansantuote markkinahintaan - Bruttonationalprodukten till marknadspris - Gross domestic product in purchasers' values

o OECD: NATIONAL ACCOUNTS of OECD countries, volume 1.

Taulut - Tabeller - Tables 20, 21.

I detta kapitel behandlas Finlands ekonomiska resurser och deras användning huvudsakligen utgående från uppgifter ur nationalräkenskaperna. I största delen av statistiken har 1960 valts som startår, beroende på att det från och med då finns tillgång till jämförbara tidsserier.

1.2 BRUTTONATIONALPRODUKTEN

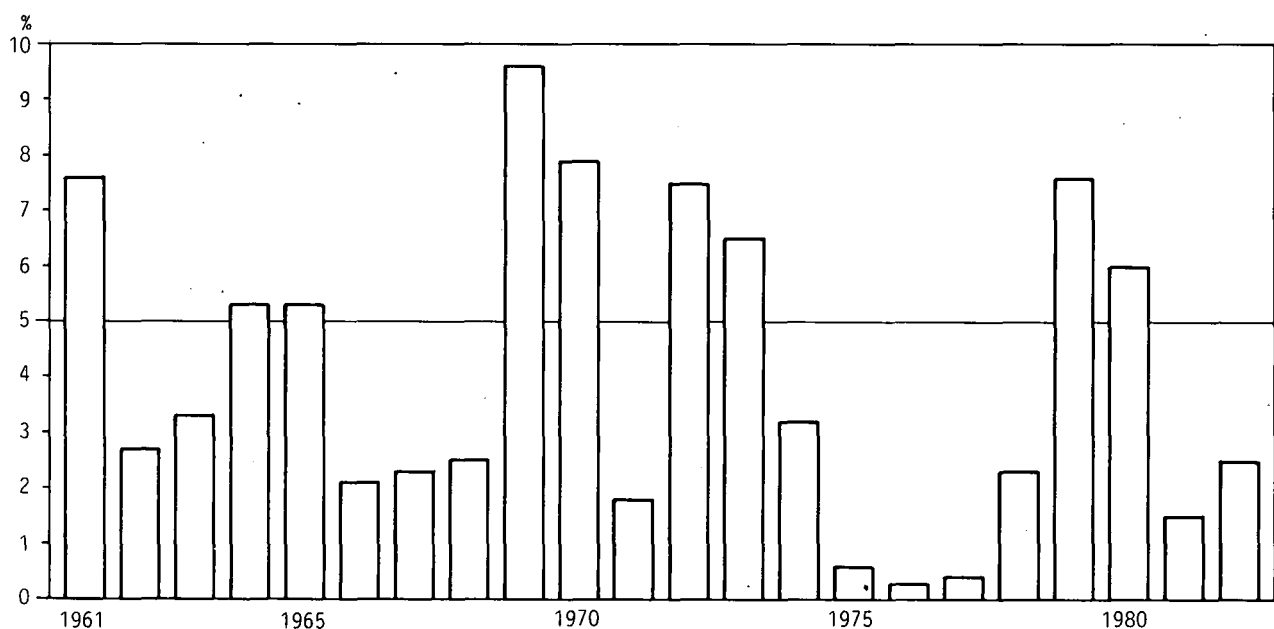
Den ekonomiska utvecklingen i ett land beskrivs i allmänhet genom värdeökningen i produktionen, dvs. bruttonationalprodukten. Bruttonationalprodukten (BNP) är ändå inte något entydigt mått på utveckling. BNP upptar vanligen inte produktion som faller utanför det ekonomiska systemet, t.ex. hushållsarbete. BNP skiljer inte heller mellan produktion med avseende på dess nytta eller skada, t.ex. dess miljöverkningar.

Den ekonomiska utvecklingen i Finland har varit rätt snabb efter andra världskriget. På 1960-talet var realltillväxten (volymtillväxten) av BNP i genomsnitt 5 % i året, dvs. lika stor som i de andra OECD-länderna (1.2). På 1970-talet var tillväxten långsammare, i medeltal knappt 4 % i året, dvs. något mera än i alla OECD-länder i genomsnitt. Trots att nationalräkenskaperna i länder med marknadsekonomi baserar sig på en rekommendation som FN givit (SNA = System of National Accounts) finns det ändå skillnader i uppgörandet av räkenskaperna mellan olika länder och därför är siffrorna inte fullständigt jämförbara för alla länder.

Finland är nuförtiden ett av de tjugo rikaste länderna i världen, mätt i bruttonationalprodukt per person. År 1982 uppgick BNP till ungefär 49 000 mark per person och omkring 106 000 mark per sysselsatt person.

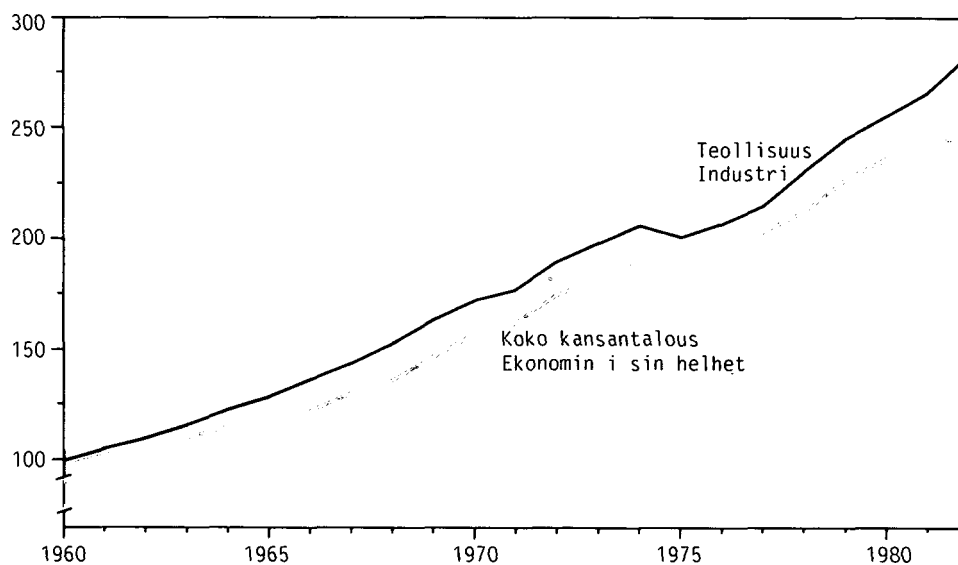
De ekonomiska konjunkturväxlingarna i Finland har varit stora (1.3). De har följt konjunkturväxlingarna i de övriga OECD-länderna, eftersom 60-75 % av vår export gått till OECD-länder. En synnerligen djup nedgångsperiod ägde rum i slutet av 1970-talet; tillväxten av BNP avstannade praktiskt taget åren 1975-77 och antalet arbetslösa steg till närmare 200 000.

1.3. Bruttokansantuotteen volyymin muutos 1961-82*
 Förändring i bruttonationalproduktens volym 1961-82*
 Annual change in volume of gross national product in 1961-82*

o Uudistettu kansantalouden tilinpito vuosilta 1960-78. Tilastollisia tiedonantoja n:o 66. Tilastokeskus 1981; Kansantalouden tilinpito 1975-1982. Tilastotiedotus KT 1983:6.
 Förnyade nationalräkenskaper 1960-78. Statistiska meddelanden nr 66. Statistikcentralen 1981; Nationalräkenskaper 1975-1982. Statistisk rapport KT 1983:6.
 Statistical Surveys No. 66, Revised National Accounts for 1960-1978. The Central Statistical Office of Finland 1981; National Accounts 1975-1982. Statistical Reports KT 1983:6.

1.4. Teollisuuden ja koko kansantalouden työn tuottavuuden kehitys 1960-82* (1960=100)
 Utveckling av arbetets produktivitet inom industrin och inom landets ekonomi i sin helhet 1960-82*
 (1960=100)
 Changes in productivity within industry and national economy as a whole in 1960-82* (1960=100)

o Ks. 1.3 - Se 1.3 - See 1.3

1.3 TYÖN TUOTTAVUUS

Työn tuottavuus on Suomessa kasvanut melko tasaisesti. Työn tuottavuudella tarkoitetaan tuotannon määrää käytettyä työaikaa kohti. Koko kansantaloudessa työn tuottavuus on kasvanut vuosina 1960-82 keskimäärin yli 4 % vuodessa. Teollisuudessa työn tuottavuuden kasvu on ollut hieman nopeampaa: keskimäärin lähes 5 % vuodessa (1.4).

Suhteellisen hyvä tuottavuuden kasvu on syntynyt samanaikaisesti, kun tuotanto on pääomavaltaistunut ja työntekijöiden vuosityöaika on merkittävästi lyhentynyt. Keskimääräinen vuosityöaika oli vuonna 1960 vielä 2 050 tuntia (teollisuudessa 2 070 tuntia), mutta vuonna 1980 enää 1 829 tuntia (teollisuudessa 1 742 tuntia). 60-luvun lopulla siirryttiin Suomessa viisipäiväiseen työviikkoon ja 70-luvulla on pidennetty vuosilomia. Myös osa-aikatyö on yleistynyt.

1.4. KANSANTALouden RAKENNUMUUTOS

Suomen kansantalous on käynyt läpi voimakkaan rakennemuutoksen toisen maailmansodan jälkeen (1.5). Kiihkeimmillään muutos oli 60-luvulla. Alkutuotannon, etenkin maatalouden, osuus kokonaistuotannosta on supistunut 20 vuodessa puoleen, mutta se on silti vielä korkeampi kuin useimmissa teollistuneissa maissa. Volyymiltaan maatalouden tuotanto on pysynyt likimain samana, vuosittaista vaihtelua ovat aiheuttaneet lähinnä sääolot. Maatilojen keskikoko on Suomessa pieni; peltoa on keskimäärin 11 hehtaaria ja metsää 35 hehtaaria.

Nopeimmin ovat kasvaneet palveluelinkeinot, erityisesti julkiset palvelut. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa siirtyminen peruskoulujärjestelmään, kansanterveystyön kehittäminen sekä erilaisten sosiaalisten, kulttuuri- ja virkistyspalveluiden lisääminen.

Jalostuselinkeinojen osuus oli korkeimmillaan 70-luvun puolivälissä, mutta on sen jälkeen laskenut. Kaksi selvästi merkittävintä teollisuuden alaa ovat Suomessa metalliteollisuus ja puunjalostusteollisuus, jotka yhdessä muodostavat noin 60 % Suomen teollisuudesta (1.6). Noin kymmenen prosentin osuusiin yltävät kemian teollisuus, elintarviketeollisuus sekä tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuus.

1.5. Bruttokansantuotteen* jakautuminen elinkeinoittain 1962-82 Bruttonationalprodukten* fördelning efter näringsgren 1960-82 Breakdown of gross national product* by industry in 1960-82

	1960	1965	1970	1975	1980	1982*
	%	%	%	%	%	%
Alkutuotanto - Primär produktion	19,2	17,1	13,7	11,2	10,1	9,4
Jalostus - Sekundär produktion	37,7	35,6	38,7	40,1	39,0	37,4
Yksityiset palvelukset - Privata tjänster	33,8	36,3	35,1	34,7	35,8	37,0
Julkiset palvelukset - Offentliga tjänster	9,3	11,0	12,5	14,0	15,1	16,2

Alkutuotantoon luetaan maa-, metsä- ja kalatalous, metsästys, kaivos- ja muu kaivannaistoiminta. Täll primär produktion räknas jordbruk, skogsbruk och fiske, jakt och brytning av mineraliska produkter. Jalostukseen luetaan teollisuus, sähkö-, kaas- ja vesihuolto sekä rakennustoiminta. Täll sekundär produktion räknas industri, el-, gas- och vattenförsörjning samt byggnadsverksamhet. Palveluksiin luetaan kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta, kuljetus, varastointi, tietoliikenne, rahoitus-, vakuutus-, kiinteistöjä ja liike-elämää palveleva toiminta sekä yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset. Täll tjänster räknas varuhandel, restaurang- och hotellverksamhet, transport, lagring, post- och telekommunikationer, finansierings-, försäkrings- och fastighets- och uppdragsverksamhet samt samhälls- och personliga tjänster.

* Bruttokansantuote tuottajahintaan - Bruttonationalprodukten till producentpris - Gross domestic product in basic values.

o Ks. 1.3 - Se 1.3 - See 1.3

1.3 ARBETETS PRODUKTIVITET

Arbetets produktivitet har vuxit rätt stadigt i Finland. Med produktivitet avses produktion per använd arbetstid. Åren 1960-82 ökade produktiviteten i genomsnitt över 4 % i året. Inom industrin har ökningen varit något snabbare, i genomsnitt närmare 5 % i året (1.4).

Samtidigt som vi fått en rätt god ökning av produktiviteten har produktionen blivit mer kapitalfixerad och arbetarnas årsarbetstid betydligt kortare. Ännu år 1960 var den genomsnittliga årsarbetstiden 2 050 timmar (inom industrin 2 070 timmar) mot endast 1 829 timmar år 1980 (inom industrin 1 742 timmar). Faktorer som inverkat på arbetstidsförkortningen är bl.a. fem dagars arbetsveckan som infördes i slutet av 60-talet och förlängningen av semestrarna på 70-talet. Också deltidarbete har blivit vanligare.

1.4 DEN EKONOMISKA STRUKTURFÖRÄNDRINGEN

Finlands ekonomi har genomgått en kraftig strukturell förändring sedan andra världskriget (1.5). Förändringen var mest genomgripande på 1960-talet. Primärproduktionens andel av totalproduktionen, i synnerhet jordbrukets, har på 20 år krympt till hälften, men är ändå större i Finland än i de flesta andra industriländerna. Jordbruksproduktionens volym har hållits på en nära oförändrad nivå, årlig variation har förorsakats närmast av väderleksförhållanden. Medelstorleken för ett gårdsbruk är rätt liten i Finland; i genomsnitt 11 hektar åker och 35 hektar skog.

Servicenäringsgrenarna har utvidgats snabbast, och här i synnerhet de offentliga tjänsterna. Denna expansion har påverkats bl.a. av övergången till grundskolesystemet, utvecklingen av folkhälsoarbetet och utökandet av olika slags sociala, kulturella och rekreationstjänster.

Förädlingsnäringsgrenarnas andel var som störst i mitten av 70-talet, men har sjunkit efter det. Finlands två klart viktigaste industrigrenar är metall- och träförädlingsindustrin, som tillsammans står för ungefär 60 % av hela industrin (1.6). Den kemiska industrin, livsmedelsindustrin samt textil-, beklädnads- och läderindustrin når samtliga upp till andelar på ungefär 10 %.

Nopeimmin kasvoivat 60-luvulla kemian teollisuus (öljynjalostamot), rakennusaineteollisuus sekä metallien perusteollisuus. 70-luvulla kasvu on ollut nopeinta metalli- ja koneenrakennusteollisuudessa. Hitaimmin ovat kasvaneet puutavaran valmistus (sahat), tekstiili- ja vaatetusteollisuus sekä elintarviketeollisuus.

På 60-talet expanderade den kemiska industrin (olje- raffinaderier), byggnadsmaterialindustrin och metallråvaruindustrin snabbast. På 70-talet var tillväxten snabbast inom metall- och maskinbyggnadsindustrin. Långsammast har tillväxten varit inom trävaruframställning (sågar), textil- och beklädnadsindustrin samt livsmedelsindustrin.

1.6. Teollisuuden arvonlisäys toimialoittain 1980 sekä tuotannon volyymin kasvu 1960-80

Industrins förädlingsvärde efter näringsgren 1980 och produktionens volymtillväxt 1960-80

Value added in industry by kind of economic activity in 1980 and growth rate of volume of production in 1960-80

Toimiala Näringsgren	Arvonlisäyksen osuus koko teollisuudesta Förädlingsvärdets andel av hela industrin % 1980	Arvonlisäys 1980 mmk Förädlingsvärde 1980 mmk	Tuotannon volyymin kasvu keskimäärin vuodessa % Produktionens volym- tillväxt per år i genomsnitt % 1960-80
Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan valmistus - Livsmedels-, dryckesvaru-, och tobaksvarutillverkning	10.6	5 077	4.1
Tekstiilien, vaatteiden ja nahkatuottei- den valmistus - Textil-, beklädnads- och lädervarutillverkning	8.3	3 988	3.4
Puutavaran pl. kalusteiden valmistus - Trävarutillverkning, utom möbeltillverkning	8.5	4 063	3.0
Ei-metallisten kalusteiden valmistus - Tillverkning av möbelvaror utom av metall	2.0	949	5.6
Massan, paperin ja paperituotteiden valmistus - Massa-, pappers- och pappersvarutillverkning	15.0	7 153	5.0
Graafinen tuotanto ja kustannustoiminta - Grafisk produktion och förlagsverksamhet	6.5	3 123	4.3
Kemiallisten, maaöljy-, kumi- ja muovi- tuotteiden valmistus - Tillverkning av kemiska, petrol-, gummi- och plastprodukter	11.7	5 602	9.7
Savi-, lasi- ja kivituuotteiden valmistus - Ler-, glas- och stenproduktstillverkning	4.2	2 018	7.7
Metallien valmistus - Metallframställning	4.9	2 349	9.5
Metallituotteiden ja koneiden valmistus - Metallvaru- och maskintillverkning	16.2	7 725	6.4
Sähkötekniikan ja hienomekaanisten tuottei- den valmistus - Tillverkning av elektriska och finmekaniska produkter	5.6	2 680	7.4
Kulkuneuvojen valmistus - Transportmedelstillverkning	5.6	2 695	4.5
Muu valmistus - Annan tillverkning	0.9	420	5.5
Teollisuus yhteensä - Industrin sammanlagt	100.0	47 842	5.6

o Ks. 1.3 - Se 1.3 - See 1.3

1.5 ENERGIAN HANKINTA JA KÄYTTÖ

Energiaa kulutetaan Suomessa suhteellisen paljon verrattuna moniin muihin maihin. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on energian kulutus kuitenkin kasvanut keskimäärin vain vajaan prosentin vuodessa.

Suomen käyttämästä energiasta tuodaan noin kaksi kolmasosaa ulkomailta. Merkittävän energianlähde on edelleen öljy (vuonna 1982 noin 40 %), vaikka sen osuus onkin laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana ensimmäisen öljykriisin jälkeen. Ydinvoiman

1.5 ANSKAFFNING OCH ANVÄNDNING AV ENERGI

I jämförelse med många andra länder förbrukas det relativt mycket energi i Finland. Under de senaste tio åren har energiförbrukningen ändå ökat endast med i genomsnitt en knapp procent i året.

Ungefär två tredjedelar av energin importeras. Olja är fortfarande den viktigaste energikällan (ung. 40 % år 1982) även om dess andel hela tiden sjunkit efter den första oljekrisen för tio år sedan. Kärnkraftens andel har däremot ökat kraftigt och var

osuus on noussut merkittävästi ja se oli vuonna 1982 16 %. Hiilen osuus on 8 %. Muuta tuontienergiaa ovat maakaasu ja tuontisähkö. Kotimaisista energialähteistä tärkein on vesivoima (13 %), muita lähteitä ovat muun muassa puu, turve ja teollisuuden jätteenpolttoaineet.

Suurin energian käyttäjä on teollisuus. Se käytti vuonna 1982 noin 45 % kaikesta energiasta. Rakennusten lämmittämiseen käytetyn energian osuus on 27 %, liikenteen osuus 16 % ja kotitalouksien, maatalouden yms. osuus 12 %.

1.6 ALUEELLISET EROT

Tuotanto Suomessa on alueellisesti keskittynyt Etelä-Suomeen (1.7). Uudenmaan läänin, Ahvenanmaan, Turun ja Porin läänin, Hämeen läänin sekä Kymen läänin yhteenlaskettu osuus BKT:sta oli vuonna 1980 64.5 %. Etelä-Suomen osuus on 70-luvulla hieman pienentynyt. Eniten on kasvanut Vaasan läänin osuus ja eniten supistunut Uudenmaan läänin osuus. 60-luvulla Uudenmaan läänin osuus vielä kasvoi tuntuvas- ti. Korkein BKT henkeä kohden on Ahvenanmaalla ja Uudellamaalla, pienin Itä-Suomessa.

1.7. Bruttokansantuote* lääneittäin 1973 ja 1980 Bruttonationalprodukten* länsvis 1973 och 1980 Gross national product* by province in 1973 and 1980

Lääni - Län	BKT:n jakautuminen - BNP:s fördelning		milj. mk 1980	BKT henkeä kohden - BNP per person		mk 1980
	1973	1980		indeksi - index	1980	
Uudenmaan - Nylands	29.5	28.4	46 528	129.6	120.7	41 230
Turun ja Porin - Åbo och Björneborgs	14.9	14.3	23 430	101.1	97.6	33 328
Ahvenanmaa - Åland	0.6	0.7	1 100	135.0	141.3	48 250
Hämeen - Tavastehus	14.0	13.9	22 685	99.8	100.0	34 149
Kymen - Kymmene	7.6	7.2	11 767	103.3	100.1	34 177
Mikkelin - S:t Michels	3.6	3.6	5 856	79.7	82.2	28 075
Pohjois-Karjalan - Norra Karelen	3.1	3.0	4 937	80.1	81.8	27 941
Kuopion - Kuopio	4.5	4.5	7 333	83.4	85.2	29 088
Keski-Suomen - Mellersta Finland	4.3	4.5	7 439	84.4	89.7	30 626
Vaasan - Vasa	7.5	8.6	14 039	82.7	95.0	32 437
Oulun - Uleåborgs	6.9	7.5	12 246	81.1	86.0	29 373
Lapin - Lapplands	3.5	3.8	6 151	82.4	92.4	31 558
Yhteensä - Summa	100.0	100.0	163 511	100.0	100.0	34 152
Jakamaton - Ofördelad			3 318			693
Koko maa - Hela landet			166 829			34 845

* Bruttokansantuote tuottajahintaan.
Bruttonationalprodukten till producentpris.
Gross domestic product in basic values.

o Aluetilinpito 1976 ja 1978. Tilastollisia tiedonantoja n:o 69. Tilastokeskus 1982; Aluetilinpito 1980. Ennakkotietoja. Tilastotiedotus KT 1984:3.
Regionalräkenskaper 1976 och 1978. Statistiska meddelanden nr 69. Statistikcentralen 1982; Regionalräkenskaper 1980. Förhandsuppgifter. Statistisk rapport KT 1974:3.
Regional Accounts 1976 and 1978. Statistical Surveys no. 69; Regional Accounts 1980. Preliminary data. Statistical Reports KT 1984:3 (in Finnish and Swedish).

16 % år 1982. Kolet står för 8 %. Också jordgas och electricitet importeras. Den viktigaste inhemska energikällan är vattenkraft (13 %), andra källor är bl.a. trä, torv och avfallsbränsle från industrin.

Industrin använder mest energi, ung. 45 % av all energi år 1982. Till uppvärmning av byggnader går 27 %, till samfärdsel 16 %, och till hushåll, jordbruk m.m. 12 %.

1.6 REGIONALA SKILLNADER

I regionalt hänseende ligger produktionens tyngdpunkt i södra Finland (1.7). Nylands, Ålands, Åbo och Björneborgs, Tavastehus samt Kymmene läns sammanlagda andel av BNP var 64,5 % år 1980. Under 1970-talet har södra Finlands andel minskat något. Vasa läns andel har ökat mest och Nylands läns andel, som ännu på 60-talet ökade märkbart, har minskat mest. BNP per person är högst på Åland och i Nyland och lägst i östra Finland.

1.7 KANSANTULON JAKAUTUMINEN JA UUELLEENJAKO

Kansantaloudessa tapahtuneet rakennemuutokset ovat heijastuneet kansantulon jakautumiseen toisaalta työtuloihin, toisaalta omaisuus- ja yrittäjätuloihin. Maatalouden osuuden supistumisen myötä on omaisuus- ja yrittäjätulojen osuus kansantulosta pienentynyt, ja vastaavasti palkkatyön yleistyessä on kotitalouksien työtulojen (palkat, sosiaalivakuutusmaksut) osuus kasvanut. Kehitys ei ole kuitenkaan ollut tasaista, esimerkiksi palkkojen osuus kansantulosta laski sekä 60-luvun että 70-luvun lopun suurina työttömyyskausina.

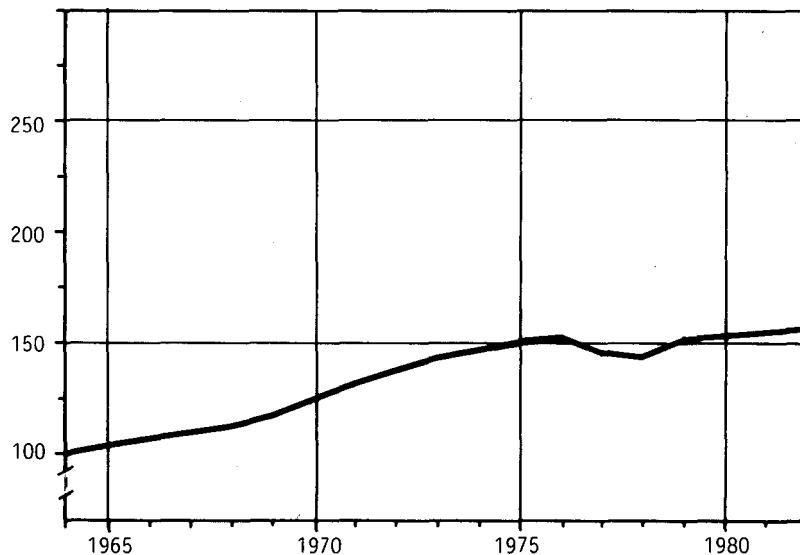
Palkansaajien tulojen kehitystä kuvastaa mm. reaali-palkkaaindeksi, jossa ei tosin ole otettu huomioon verotuksen vaikutusta eikä mitatakaan tulonsiirtoja, jotka vaikuttavat käytettävissä olevaan tuloon (1.8). Reaalipalkat nousivat melko tasaisesti 70-luvun puoliväliin asti, mutta laskivat sitten ja saavuttivat vuoden 1976 tason vasta vuonna 1980.

Julkinen valta jakaa kansantulon uudelleen verotuksen ja tulonsiirtojen kautta. Veroaste on Suomessa kasvanut noin puolitoistakertaiseksi viimeisen 20 vuoden aikana (1.9). Erityisen nopeasti ovat kasvaneet sosiaaliturvarahastojen ja rahoituslaitosten perimät sosiaalivakuutusmaksut. Välittömien verojen osuus on pitkän ajan kuluessa kasvanut nopeammin kuin välillisten verojen osuus, mutta 70-luvun puolivälin jälkeen on tilanne muuttunut päinvastaiseksi välittömien verojen osuuden jopa laskettua muutamana vuonna. Yritysten ja rahoituslaitosten osuus välittömistä veroista on selvästi pienentynyt 60- ja 70-luvuilla kotitalouksien osuuden vastaavasti kasvessa.

1.8. Palkansaajien reaaliensiotasoindeksi* 1964-82 (1964=100)

Löntagarnas realförtjänstnivåindex* 1964-82 (1964=100)

Index of real earnings level* of salary and wage earners in 1964-82 (1964=100)

* Yleinen ansiotasoindeksi deflatoituna kuluttajahintaindeksillä. Vuodesta 1972 lähtien ilman lomatalpaluurahaa. Den allmänna förtjänstnivåindexen deflaterad med konsumentprisindex. Fr.o.m. 1972 utan semesterpenning. The general wage and salary index deflated with the consumer price index. Since 1972 without holiday bonus.

o Palkkatilasto 1982. Tilastotiedotus 1983:41. Lönestatistik 1982. Statistisk rapport 1983:41 (bara på finska). Wage and Salary Statistics 1982. Statistical Reports PA 1983:41 (in Finnish only).

1.7 NATIONALINKOMSTENS UPPDELNING OCH OMFÖRDELNING

Strukturförändringarna i landets ekonomi återspeglas i hur nationalinkomsten uppdelas i arbetsinkomster respektive egendoms- och företagarinkomster. Egenoms- och företagarinkomsternas del har blivit mindre då jordbrukets andel av totalproduktionen minskat, medan arbetsinkomsternas (löner, socialförsäkringsavgifter) ökat då lönearbetet blivit vanligare. Utvecklingen har ändå inte varit jämn. Lönerns andel av nationalinkomsten sjönk t.ex. både i slutet av 60- och 70-talet då det rådde stor arbetslöshet.

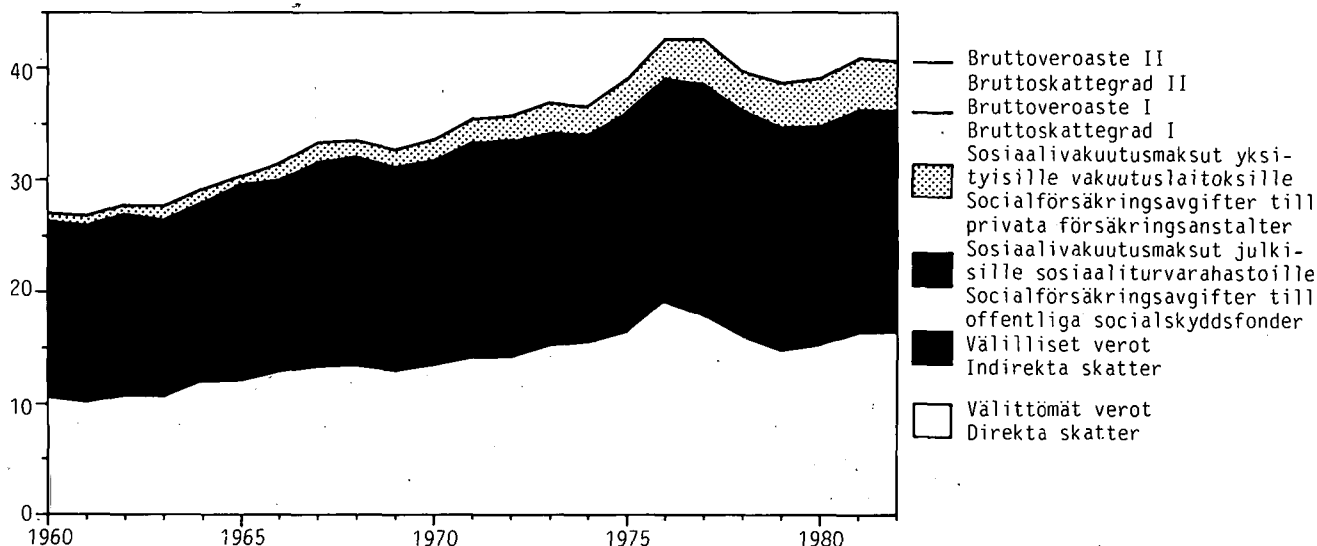
Inkomstutvecklingen för löntagare illustreras bl.a. av reallöneindex, som visserligen inte tar hänsyn till beskattningens inverkan eller andra transferringar som påverkar den disponibla inkomsten (1.8). Reallönerna steg relativt jämnt fram till mitten av 1970-talet men sjönk därefter, så att 1976 års lönenivå uppnåddes först år 1980.

Nationalinkomsten omfördelas av den offentliga makten genom beskattning och transfereringar. Skattegraden i Finland är idag en och en halv gång högre än för 20 år sedan (1.9). Socialskyddsavgifterna, som uppbärs av socialskyddfonder och finansieringsinrättningar, har stigit i speciellt snabb takt. De direkta skatternas andel växte en lång tid snabbare än de indirekta skatternas, men situationen förändrades till det motsatta i mitten av 70-talet och sedan dess har andelen direkta skatter rentav sjunkit vissa år. Företagens och finansieringsinrättningarnas andel av de direkta skatterna har minskat märkbart under 60- och 1970-talen medan hushållens andel ökat.

Kotitalouksien käytettävissä olevaa tuloa tulonsiirtojen jälkeen kuvataan tarkemmin luvussa "Tulonjako ja kulutus".

Hushållens disponibla inkomst efter transfereringarna behandlas närmare i kapitlet "Inkomstfördelning och konsumtion".

1.9. Bruttoveroaste veromuodoittain 1960-82*
Bruttoskattegrad efter skatteform 1960-1982*
Gross tax rates by tax type in 1960-82*

o Tilastokeskus, kansantalouden tilinpidon toimisto
Statistikcentralen, byrån för nationalräkenskaper
The Central Statistical Office of Finland, National Accounts Division

1.8 BRUTTOKANSANTUOTTEEN KÄYTTÖ

Bruttokansantuotteen käyttöä eri tarkoituksiin kuvataan taulukossa 1.10. Kulutusmenot ovat luonnollisesti suurimmat, noin kolme neljäsosaa. Kulutusmenojen rakenne on kuitenkin muuttunut siten, että julkiset kulutusmenot ovat kasvaneet yksityisten kustannuksella. Investointien (kiinteän pääoman bruttomuodostuksen) osuus BKT:sta on ollut noin neljäsosa. Kansainvälisesti tämä osuus on melko korkea, mikä johtuu lähinnä puunjalostusteollisuuden pääomavaltaisuudesta ja asuntoinvestoinneista.

1.8.1 JULKINEN SEKTORI JA JULKINEN KULUTUS

Julkinen sektori käsittää karkeasti noin kolmanneksen Suomen kansantaloudesta, kun mukaan luetaan myös julkiset yritykset ja rahoituslaitokset. Julkisen sektorin osuus on seuraava:

- tuotannosta lähes 30 % syntyy julkisella sektorilla
- käytettävissä olevista tuloista lähes 30 % on julkisella sektorilla
- julkinen sektori investoi kolmanneksen
- rahoitusmarkkinoista julkisella sektorilla on hallussaan kolmanneksen
- kansantulosta noin 40 % siirtyy julkiseen sektoriin.

Valtion kokonaismenoista on yli puolet erilaisia tulonsiirtoja kunnille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja erilaisille yhteisöille. Kunnat ovat suurin tulonsiirtojen saaja; kuntien valtionavut muodostavat noin viidenneksen valtion kokonaismenoista. Näillä tulonsiirroilla kunnat ja kuntainliitot rahoittavat suuren osan kulutusmenoistaan. Julkisella kulutuksella tarkoitetaan julkisyhteisöjen tehtävien suorittamisen kustannuksia. Näitä teh-

1.8 ANVÄNDNING AV BRUTTONATIONALPRODUKTEN

I tabell 1.10 redogörs för hur BNP används för olika ändamål. Konsumtionsutgifterna är naturligtvis de största, tre fjärdedelar av BNP. Strukturen har ändå förändrats så att de offentliga konsumtionsutgifterna ökat på bekostnad av de privata. Investeringarna (bruttobildning av fast kapital) har utgjort ungefär en fjärdedel av BNP. Denna i ett internationellt perspektiv rätt stora andel kommer närmast av kapitalfixering inom träförädlingsindustrin och bostadsinvesteringar.

1.8.1 DEN OFFENTLIGA SEKTORN OCH OFFENTLIG KONSUMTION

Den offentliga sektorn, offentliga företag och finansieringsinrättningar medräknade, omfattar i stort sett omkring en tredjedel av Finlands ekonomi. Dess andel är följande:

- den offentliga sektorn står för närmare 30 % av produktionen
- omkring 30 % av den disponibla inkomsten finns inom den offentliga sektorn
- den offentliga sektorn står för en tredjedel av investeringarna
- den offentliga sektorn står för en tredjedel av finansieringsmarknaden
- ungefär 40 % av nationalinkomster överförs till den offentliga sektorn.

Över hälften av statens totalutgifter är olika slags transfereringar till kommuner, näringslivet, hushåll och olika samfund. Kommunerna får mest: av statens totalutgifter omfattar en femtedel statsunderstöd till kommuner. Med dessa pengar finansierar kommunerna och kommunalförbunden en stor del av sina konsumtionsutgifter. Offentlig konsumtion innebär utgifter för de uppgifter som de offentliga samfunden

1.10. Bruttokansantuotteen käyttö eri tarkoituksiin 1960-82*
 Användning av bruttonationalprodukten för olika ändamål 1960-82*
 Expenditure on gross national product for various purposes in 1960-82*

	1960	1965	1970	1975	1980	1982*
Kulutusmenot - Konsumtionsutgifter	73.3	76.8	72.4	73.2	73.2	75.1
- yksityiset - privata	61.4	63.0	57.7	55.7	54.6	55.5
- julkiset - offentliga	11.9	13.8	14.7	17.5	18.6	19.6
Investoinnit - Investeringar	27.3	26.0	25.9	31.0	24.7	24.2
- yksityiset - privata	23.1	21.2	22.6	27.4	21.4	20.8
- julkiset - offentliga	4.2	4.8	3.3	3.6	3.3	3.4
Tavaroiden ja palvelusten vienti - Export av varor och tjänster	22.7	20.5	26.2	24.3	34.1	31.8
Tavaroiden ja palvelusten tuonti - Import av varor och tjänster	-23.4	-22.3	-27.4	-30.5	-34.9	-31.3
Varastojen lisäys ja tilas- tollinen ero - Lagerökning och statistisk differens	0.1	-1.0	2.9	1.4	2.9	0.2

o Ks. 1.3 - Se 1.3 - See 1.3

1.11. Julkiset kulutusmenot tehtävittäin 1980 ja niiden volyymin kasvu 1975-82*
 Offentliga konsumtionsutgifter efter ändamål 1980 och deras volymtillväxt 1975-82*
 Government final consumption expenditure by service in 1980 and growth rate of its volume in 1975-82*

Tehtävä Ändamål	Valtio Staten	Kunnat ja kuntain- liitot Kommuner och kom- munförbund	Sosiaali- turva- rahastot Social- skydds- fonderna	Yhteensä Sammanlagt		Volyymin kasvu % keskimäärin vuodessa Volymtillväxt % i genomsnitt i året 1975-82*
				1980 mmk	%	
Yleishallinto - Allmän förvaltning	1 862	1 723		3 585	10.3	3.8
Yleinen-järjestys ja turvallisuus - Allmän ordning och säkerhet	1 674	452		2 126	6.1	2.6
Maanpuolustus - Försvar	2 706			2 706	7.8	4.2
Koulutustoiminta - Utbildning	2 076	7 136		9 212	26.5	2.9
Terveystenhoito - Hälso- och sjukvård	247	7 184		7 431	21.4	4.8
Sosiaaliturva ja sosiaalipalvelut - Socialskydd och sociala tjänster	108	3 322	1 007	4 437	12.8	5.9
Asuminen ja yhdyskunnat - Bostads- och samhällspolitik	321	884		1 205	3.5	4.9
Virkistys- ja kulttuuri- yms. palvelut Rekreation-, kultur- o.dyl. tjänster	76	983		1 059	3.0	8.1
Liikenne - Samfärdsel	1 366	521		1 887	5.4	0.9
Elinkeinot - Ekonomiska tjänster	874	50		924	2.7	7.3
Muut tehtävät - Övriga ändamål	167			167	0.5	18.9
Yhteensä - Summa	mmk %	11 477 33.0	22 254 64.1	1 007 2.9	34 738 100.0	4.1

o Kansantalouden tilinpito 1975-1982. Tilastotiedotus KT 1983:6.
 Nationalräkenskaper 1975-1982. Statistisk rapport KT 1983:6.
 National Accounts, 1975-1982. Statistical Reports KT 1983:6.

täviä ovat yleishallinto, yleinen järjestys ja turvallisuus, maanpuolustus, koulutustoiminta, terveydenhuolto, sosiaaliturva ja -palvelut, asumisen edistäminen ja yhdyskuntien ympäristön ja vesitalouden ylläpito, virkistys-, kulttuuri- yms. palvelut, liikenne sekä työvoimapolitiittiset, maatalous- ja metsätalouspolitiittiset tuki- ja ohjaustoimet. Kunnat ja kuntainliitot rahoittavat noin kaksi kolmasosaa julkisesta kulutuksesta, valtio rahoittaa suoraan kolmasosan ja sosiaaliturvarahastot noin 3 % (1.11).

Koulutus, terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut muodostavat noin 60 % julkisista kulutusmenoista. Kunnat pääosin tuottavat koulutus- ja sosiaalipalvelut. Kunnat ja kuntainliitot tuottavat terveydenhuoltopalvelut. Viime vuosina koulutuksen menot ovat kasvaneet keskimääräistä hitaammin, terveydenhuollon, sosiaaliturvan ja sosiaalipalveluiden menot keskimääräistä nopeammin. Nopeimmin ovat kasvaneet elinkeinopolitiikan ja virkistys-, kulttuuri- yms. palvelujen menot. Viimemainittujen osuus koko julkisesta kulutuksesta on kuitenkin pieni, yhteensä noin 6 %.

1.8.2 INVESTOINNIT

Investoinnit ovat vaihdelleet aaltomaisesti vuosittain (1.12). Tilanne oli poikkeuksellinen 70-luvun puolivälissä, jolloin useiden eri toimialojen suurinvestoinnit sattuivat samaan aikaan. Asuntojen tuotanto oli huipussaan, samoin puunjalostus- ja metalliteollisuuden investoinnit ja sähköhuollon suuret voimalaitokset (ydinvoimalat) olivat rakenteilla.

Asunnot ovat edelleen suurin investointikohde, vaikka niiden osuus kokonaisinvestoinneista onkin laskenut viime vuosina. Myös liikenteen osuus kokonaisinvestoinneista on laskenut suurten perusinvestointien tultua tehdyiksi.

utför. Dessa uppgifter är allmän förvaltning, allmän ordning och säkerhet, försvar, utbildning, socialskydd och sociala tjänster, främjande av bostadspolitik, underhåll av miljö- och vattenförsörjning, rekreation, kultur- och dylika tjänster, samfärdsel, samt arbetskraftspolitiska, jord- och skogsbrukspolitiska, industripolitiska, energipolitiska och övriga näringspolitiska stöd- och styrningsåtgärder. Kommunerna och kommunalförbunden finansierar ungefär två tredjedelar av den offentliga konsumtionen, en tredjedel finansieras direkt av staten och ungefär 3 % av socialskyddsfonderna (1.11).

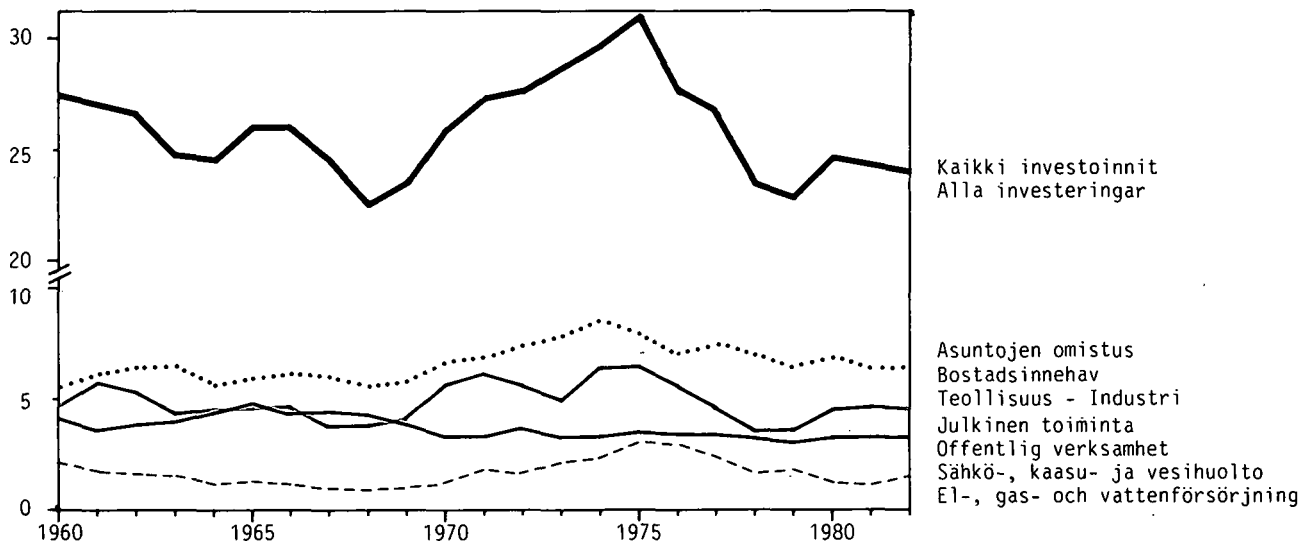
Ungefär 60 % av konsumtionsutgifterna går till utbildning, hälsovård och sociala tjänster. Det är huvudsakligen kommunerna som står för utbildningen och de sociala tjänsterna och kommunerna och kommunalförbunden för hälsovården. Under de senaste åren har utgifterna för utbildning stigit långsammare i motsats till utgifterna för hälsovård och sociala tjänster, som stigit snabbare än det genomsnittliga. Utgifterna för näringspolitik och rekreation, kultur- o.dyl. tjänster har stigit snabbast. De sistnämndas andel av den offentliga konsumtionen i sin helhet är ändå rätt liten, sammanlagt ungefär 6 %.

1.8.2 INVESTERINGAR

Investeringarna har varierat från år till år (1.12). Situationen i mitten av 70-talet var exceptionell i det avseendet, att storinvesteringar inom många olika näringsgrenar råkade sammanfalla. Bostadsproduktionen stod på sin höjd, likaså investeringarna inom träförädlings- och metallindustrin och inom energiförsörjningen byggdes stora kraftanläggningar (kärnkraftverk).

Bostäder är fortfarande det huvudsakliga investeringsobjektet även om deras andel av alla investeringar minskat under de senaste åren. Också samfärdselns andel av totalinvesteringarna har minskat sedan de stora grundinvesteringarna gjorts.

1.12. Investointien osuus BKT:sta 1960-82*
Investeringarnas andel av BNP 1960-82*
Investments as a percentage of gross national product in 1960-82*

1.8.3 ULKOMAANKAUPPA

Ulkomaankaupan merkitys Suomen kansantaloudelle on kasvanut merkittävästi. Ulkomaankaupan osuus BKT:stä on nykyään jo noin kolmannes.

Vienti on viime vuosikymmeninä monipuolistunut huomattavasti. Tämä näkyy erityisesti siinä, että puu- ja paperiteollisuuden osuus viennistä on enää alle puolet. Metalliteollisuuden osuus viennistä on puolestaan kasvanut (1.13).

Eniten Suomeen tuodaan raaka-aineita ja tuotantotarvikkeita. Erityisesti raakaöljyn hinnan nousut 1973-74 ja 1979-80 ovat lisänneet tuonnin arvoa. Öljyn osuus koko tuonnista oli vuonna 1980 viidennes. Kulutustavaroiden osuus tuonnista on hieman laskenut. Yleensä Suomen tavara- ja palvelukauppa ulkomaiden kanssa on ollut alijäämäistä ja palveluiden kauppa ylijäämäistä. Ulkomaiset korkomenot ovat velkaantumisen takia olleet kuitenkin niin suuret, että vaihtotase on yleensä ollut alijäämäinen.

Suomen ulkomaankaupan painopiste on Länsi-Euroopan maissa (1.14). EEC- ja EFTA-maiden osuus on ollut 50-70 %. SEV-maiden osuus ulkomaankaupasta laski vuoteen 1973 asti, mutta on noussut sen jälkeen öljyn kallistumisen vuoksi.

Huomionarvoista on, että Suomen lännen- ja idänkaupan rakenteet poikkeavat huomattavasti toisistaan. Idänkaupassa tuonti on raaka-ainevoittoista ja vienti pitkälle jalostettua. Länsikaupassa taas tuonti on pidemmälle jalostettua kuin vienti.

1.8.3 UTRIKESHANDEL

Utrikeshandelns betydelse för Finlands ekonomi har ökat betydligt. Bidraget till BNP är nuförtiden redan en tredjedel.

Exporten har blivit mycket mer mångsidig under de senaste årtiondena, vilket märks i det, att trä- och pappersindustrins andel av exporten numera ligger under hälften. Metallindustrins andel av exporten har däremot ökat (1.13).

Importen bestod till största delen av råvaror och produktionsmaterial. Importens värde har höjts i synnerhet till följd av prisförhöjningarna på råolja 1973-74 och 1979-80. Oljans andel av importen var en femtedel år 1980. Importen av konsumtionsvaror har minskat något. I Finlands handel med andra länder har det i allmänhet rått ett underskott i fråga om varuhandel och ett överskott i fråga om handel med tjänster. Räntebidraget till utlandet har p.g.a. skuldsättning ändå varit så höga att det vanligtvis rått underskott i bytesbalansen.

Tyngdpunkten i Finlands utrikeshandel ligger på de västeuropeiska länderna (1.14). EEC- och EFTA-ländernas andel har varit 50-70 %. Handeln med SEV-länderna minskade fram till 1973 men har p.g.a. oljeprisstegringen ökat sedan dess.

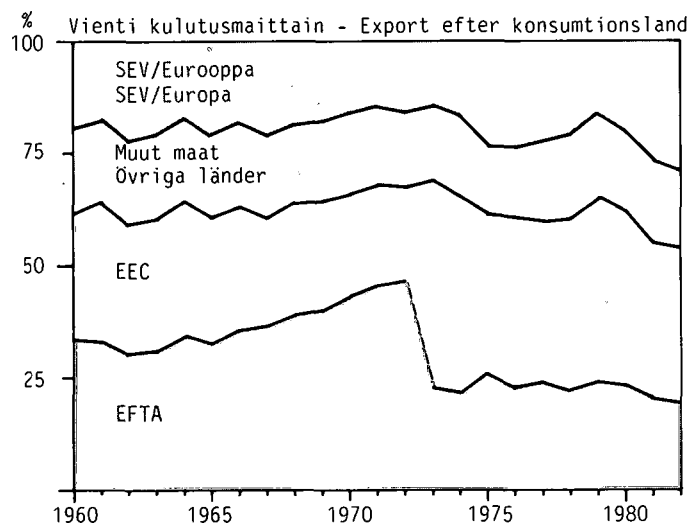
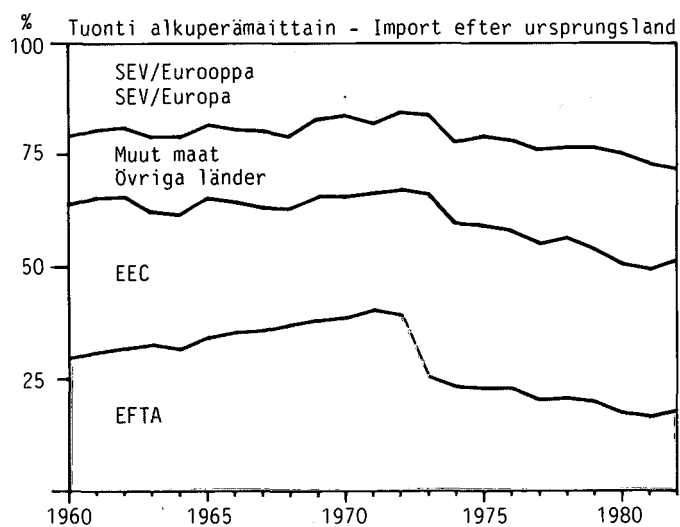
Anmärkningsvärt är, att Finlands öst- och västhandel har betydligt olika strukturer. I östhandeln dominerar importen av råvaror och exporten av långt förädlade varor, medan förhållandet är det motsatta i handeln med västländerna; importen är längre förädlad än exporten.

1.13. Tuonnin ja viennin jakautuminen tavararyhmittäin 1970-82
Importens och exportens fördelning efter varugrupp 1970-82
Breakdown of imports and exports by type of goods in 1970-82

Tavaratuonti käyttötarkoituksen mukaan (%) - Varuimport enligt användningsändamål (%)							
Raaka-aineet ja tuotantotarvikkeet Råvaror och produktionsmaterial	Siitä - Därav Raakaöljy Råolja	Poltto- ja voiteluaineet Bränsle- och smörjmedel	Investointi- tavarat Investerings- artiklar	Kulutus- tavarat Konsumtions- varor	Muut tavarat Övriga varor	Yht. S-lagt	
1970	62.2	5.7	3.8	17.6	15.8	0.5	100
1975	60.9	11.1	6.0	18.6	14.3	0.2	100
1980	66.3	20.0	7.0	13.7	12.8	0.2	100
1982	63.5	17.5	7.5	14.2	14.1	0.6	100

Tavaravienti toimialan mukaan (%) - Varuexport enligt näringsgren (%)							
Maatalous ja muu alku- tuotanto Jordbruk och övrig basproduk- tion	Teollisuus yhteensä Industri sammanlagt	Siitä - Därav Tekstiili-, vaatetus- ja nahka- teoll. Textil-, beklädnads- och läder- industri	Puutava- rateoll. Trävaru- tillv.	Paperi- ja graaf. teoll. Pappers- och gra- fisk in- dustri	Kem. teoll. Kemiska ind.	Metalli- teoll. Metall- ind.	Muut tavarat Övriga varor
1970	3.0	96.6	6.6	15.9	40.1	4.3	25.0
1975	2.2	97.7	9.1	10.7	35.6	5.3	32.0
1980	2.6	97.1	7.8	14.7	29.8	11.3	28.6
1982	2.7	97.1	7.7	10.0	27.8	10.5	36.0

1.14. Tuonnin ja viennin jakautuminen maaryhmittäin 1960-82
 Importens och exportens fördelning efter landsgrupp 1960-82
 Breakdown of imports and exports by group of countries in 1960-82

Huom. Englanti, Irlanti ja Tanska siirtyivät EFTA:sta EEC:hen vuonna 1973.

Obs. England, Irland och Danmark övergick från EFTA till EEC år 1973.

Note: The United Kingdom, Ireland and Denmark left EFTA to join the EEC in 1973.

o SVT I A - FOS I A - OSF I A

MIKSI VÄESTÖTIETOJA ELINOLOJULKKAISUSSA?

Väestötietoja tarvitaan erilaisten elinoloja kuvaavien indikaattorien osana.

Esimerkiksi:

sairaansijojen henkeä kohden
 koulutuspaikkoja ikäluokan henkeä kohden
 työttömiä työvoimasta
 ahtaasti asuvien osuus väestöstä
 kansantulo henkeä kohden
 ym

Väestötiedot ilmentävät elinoloja.

Esimerkiksi:

syntyvyys
 kuolleisuus
 muuttoliike
 siirtolaisuus

Muiden tekijöiden ohella muutokset väestön rakenteessa aiheuttavat paineita yhteiskunnan tarjoamien palvelusten lisäämiseen, vähentämiseen tai kehittämiseen. Tuntiessamme väestörakenteen ja sen muutokset voimme ennustaa osan uusista yhteiskuntapolitiikkaa kohtaavista haasteista tai mennyttä kehitystä tarkastellessamme ymmärtää tai arvostella sitä, mitä on tapahtunut. Kuviossa 2.1 nähdään kaavamainen esimerkki eräiden yhteiskunnan palveluiden kysynnän riippuvuudesta väestön iästä. Eri ikävaiheissa olevien määrien muutokset aiheuttavat muutoksia palvelusten tarpeen määrässä. Esimerkiksi jo nähtävissä oleva väestön ikääntyminen tämän vuosisadan loppuun mennessä aiheuttanee ainakin terveyspalvelujen kysynnän kasvua sekä erilaisten vanhusten huoltoon ja asumiseen liittyvien sosiaalipoliittisten toimien lisäämistarvetta.

BEFOLKNINGSUPPGIFTERNAS PLATS I EN PUBLIKATION OM LEVNADSFÖRHÅLLANDEN

Befolkningsuppgifter behövs som komponent i olika indikatorer som beskriver välfärd.

Till exempel:

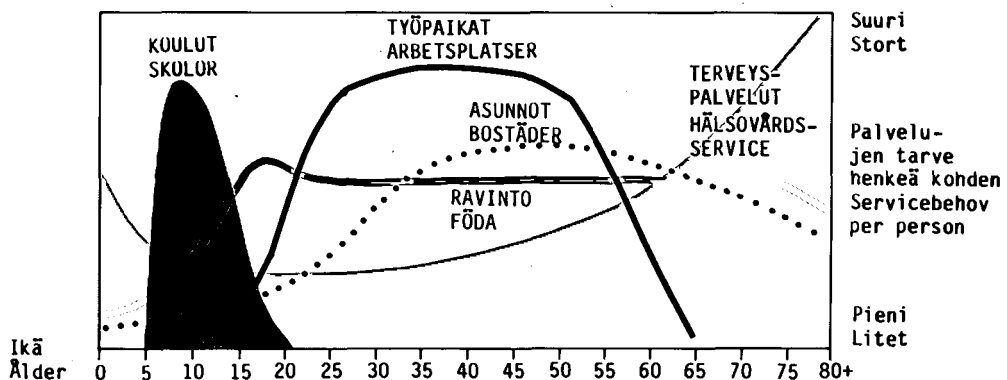
antalet sjukhusbäddar per person
 antalet utbildningsplatser per person
 inom en viss åldersklass
 andelen arbetslösa av arbetskraften
 de trångboddas andel av hela befolkningen
 nationalinkomsten per person
 m.fl.

Befolkningsuppgifter kan tolkas som uttryck för levnadsförhållandena. Till exempel:

nativitet
 dödlighet
 omflyttning
 utvandring

Förändringar i befolkningsstrukturen åstadkommer vid sidan av andra faktorer ett tryck mot ett större eller mindre utbud av samhällseliga tjänster eller mot förbättrad servicenivå. När vi känner till befolkningsstrukturen och dess förändringar, kan vi förutse en del av de nya utmaningar som samhällspolitikerna kommer att ställas inför eller vid en genomgång av den skedda utvecklingen förstå eller kritisera utvecklingen. Figur 2.1 ger ett schematiskt exempel på sambandet mellan efterfrågan på vissa samhällseliga tjänster och befolkningens ålder. Förändringar i åldersklassernas storlek åstadkommer förändringar i efterfrågan på service. Till exempel den ökning av åldringarnas andel av befolkningen som redan nu kan skönjas och som kommer att inträffa före utgången av detta århundrade, torde åtminstone leda till en ökning av efterfrågan på hälsovårdstjänster samt ett behov av att öka antalet socialpolitiska befattningar i anslutning till åldringsvården och åldringarnas boende.

2.1. Kaavio eräistä eri ikäkausille ominaisista palvelutarpeista
 Diagram över servicebehov kännetecknande för olika åldersgrupper
 Service needs characteristic of different age groups

o Corsa, L.-Oakley, D: Consequences of Population Growth for Health Services in Less Developed Countries - An Initial Appraisal. National Academy of Sciences: Rapid Population Growth: Consequences and Policy Implications. Baltimore 1971. (Vain englanniksi - Bara på engelska)

2.1 VÄKILUVUN KEHITYS

Kuviossa 2.2 näkyy väestön kehitys pitkän ajan kuluessa - vuodesta 1750 lähtien. Siitä nähdään, miten syntyneisyys on noussut nopeammin kuin kuolleisuus, ja väestö on siten lisääntynyt. Väestönkasvun kiihtyminen 1800-luvun jälkipuoliskolla selittyi sillä, että kuolleisuus alkoi tasaantua (ja myöhemmin laskea) kun taas syntyvyys oli vielä nousussa. Syntyvyys kääntyi laskuun vasta 1910-luvulla, mistä lähtien se on jatkuvasti alentunut - poikkeuksena II maailmansodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat. (2.2.)

1970-luvulla väestön kasvu oli epätasaista, koska nettosiirtolaisuus ja luonnollinen lisääntyminen vaihtelivat voimakkaasti. Väestön kokonaislisäyksen vaihteluihin vaikutti eniten nettosiirtolaisuus. Väkiluku kuitenkin kasvoi koko ajan. (2.3.) Eri väestömuutostekijöiden so. syntyvyyden, kuolevuuden ja muuttoliikkeen kehitystä 1970-luvulla tarkastellaan jäljempänä erikseen.

Viimeisimmässä Tilastokeskuksen väestöennusteessa, joka perustuu aikaisemmasta väestönkehityksestä tehdyille havainnoille, väestön ennustetaan kasvavan siten, että suurimmillaan väestö on vuonna 1995. Tuolloin väkiluvun ennustetaan olevan 4,976 miljoonaa. Vuonna 2000 väestöä ennustetaan olevan noin 10 000 henkeä vähemmän. (2.4.)

Väestöennusteen laadinnassa syntyvyyttä, kuolevuutta ja muuttoliikettä joudutaan ennakoimaan tiettyjen olettamusten avulla. Oletukset muodostetaan yleensä siten, että oletetaan ennustejaksoa edeltäneen havaitun kehityksen jatkuvan samanlaisena. Tilastokeskuksen viimeisimmässä ennusteessa on oletettu hedelmällisyyden pysyvän ennallaan. Koska hedelmällisyydessä olevien naisten määrä alenee, syntyneiden määrä laskee: kun viime vuosina syntyneiden määrä on ollut vuosittain noin 63 000, vuonna 2000 syntyy noin 51 000 lasta. Kuolleisuuden on oletettu alenevan, kuten parin viime vuosikymmenen aikana. Keskimääräinen elinaika pitenee noin 2,5 vuotta miehillä ja noin 1,5 vuotta naisilla vuoteen 2000 mennessä. Koska vanhimpien ikäluokkien väestöosuus kasvaa, kuolleiden vuotuinen määrä nousee nykyisestä noin 44 000:sta noin 56 000:een vuonna 2000.

2.1 FOLKMÄNGDENS UTVECKLING

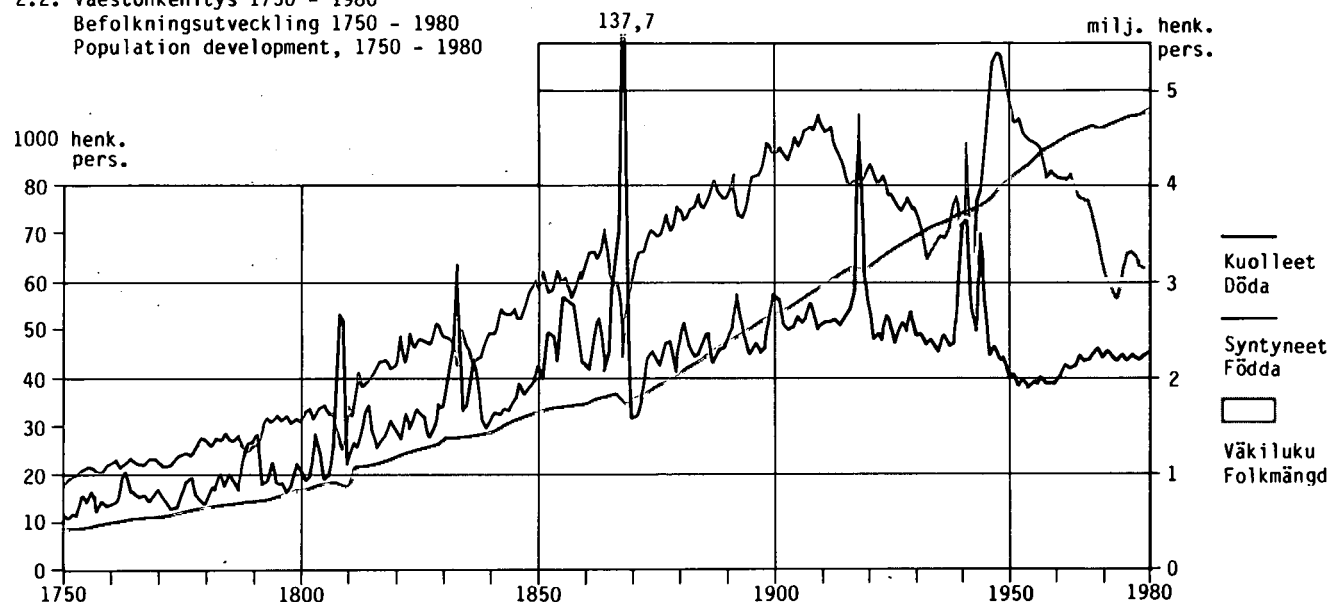
Figur 2.2 visar befolkningsutvecklingen under en relativt lång tid - från år 1750 framåt. Av figuren framgår, att nativitetens har stigit snabbare än dödligheten. Folkmängden har alltså ökat. Att folkökningen stegrades under 1800-talets senare hälft, beror på att dödligheten började stagnera (och senare sjunka) medan nativiteten fortfarande steg. Nativiteten började sjunka först på 1910-talet. Därefter har den fortsatt att sjunka - med undantag av de stora årsklasser som föddes efter andra världskriget. (2.2.)

Under 1970-talet var befolkningsstillväxten ojämn, eftersom nettoflyttningen och den naturliga folkökningen varierade kraftigt. Detta berodde framför allt på nettoflyttningen. Folkmängden ökade emellertid hela tiden. (2.3.) De olika befolkningsförändringsfaktorernas, dvs. nativitetens, dödligheten och omflyttningens utveckling under 1970-talet granskas separat nedan.

Enligt Statistikcentralens senaste befolkningsprognos, som baserar sig på iakttagelser av den tidigare befolkningsutvecklingen, kommer befolkningen att öka så, att den största folkmängden uppnås år 1995. Då förutspås folkmängden uppgå till 4,976 miljoner. År 2000 väntas den vara ungefär 10 000 personer mindre. (2.4.)

När man gör upp en befolkningsprognos, måste man med hjälp av vissa antaganden förutsäga nativitet, dödlighet och omflyttning. I allmänhet antar man att den utveckling som iakttagits före prognosperioden kommer att fortsätta på samma sätt. I Statistikcentralens senaste prognos har man antagit att fruktsamheten kommer att vara oförändrad. Eftersom antalet kvinnor i fruktsam ålder sjunker, minskar antalet födda; medan antalet födda under de senaste åren har hållit sig kring 63 000 per år, kommer det år 2000 att födas ungefär 51 000 barn. Dödligheten antas sjunka lika mycket som under de två senaste årtiondena. Före år 2000 kommer medellivslängden att bli ca 2,5 år längre för män och ca 1,5 år längre för kvinnor. På grund av befolkningsstrukturens förskjutning mot en övervikt för äldre åldersklasser kommer antalet döda per år att stiga från 44 000 i dag till ca 56 000 år 2000.

2.2. Väestönkehitys 1750 - 1980
Befolkningsutveckling 1750 - 1980
Population development, 1750 - 1980

o SVT VI (-1940); SVT VI A (1941-) - FOS VI (-1940); FOS VI A (1941-) - OSF VI (-1940); OSF VI A (1941-)

2.3. Väestötase 1970-81
Befolkningsbalans 1970-81
Population balance, 1970-81

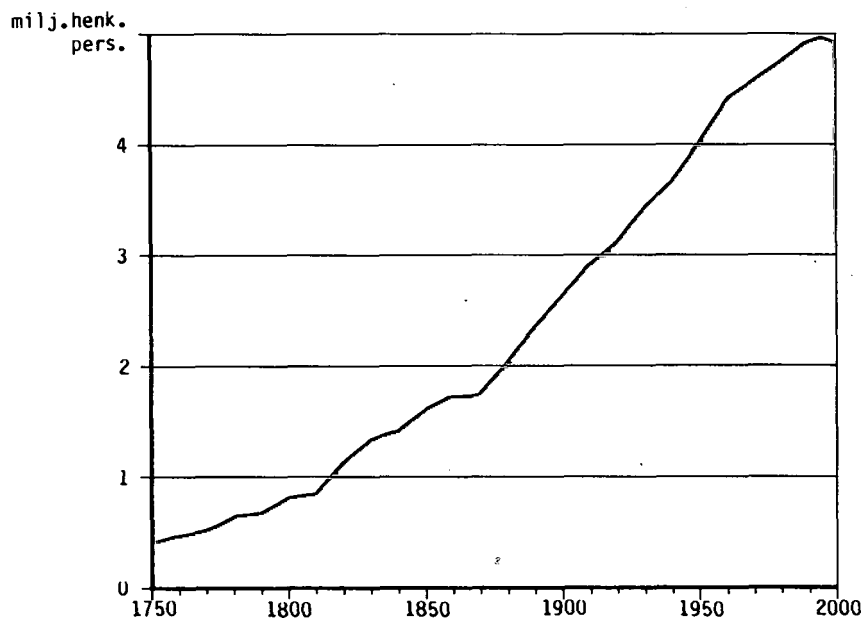
Vuosi År	Elävänä syntyneet Levande födda	Kuolleet Döda	Siitä 0-vuotiaat Därav 0-åringar	Syntyneiden enemmitys Nativitetsöverskott	Nettosiirtolaisuus Nettoinvandring	Väestönlisäys Folkökning	Väkiluku Folkmängd 31.12.
1970	64 559	44 119	854	20 440	-36 381	-15 941	4 598 336
1971	61 067	45 876	774	15 191	673	15 864	4 625 912
1972	58 864	43 958	707	14 906	5 470	20 376	4 653 401
1973	56 787	43 418	604	13 369	6 182	19 551	4 678 761
1974	62 472	44 674	689	17 798	1 284	19 082	4 702 387
1975	65 719	43 828	630	21 891	-3 930	17 961	4 720 492
1976	66 846	44 786	659	22 060	-9 959	12 101	4 730 836
1977	65 659	44 065	597	21 594	-10 629	10 965	4 746 967
1978	63 983	43 692	484	20 291	-9 143	11 148	4 758 088
1979	63 428	43 738	486	19 690	-6 539	13 151	4 771 292
1980	63 064	44 398	481	18 666	-1 198	17 468	4 787 751
1981	63 469	44 404	412	19 065	5 729	24 794	4 812 150

Keskiväkiluvun 1 000 henkeä kohden, 0-vuotiaat kuolleet 1 000 elävänä syntynyttä kohden
På 1 000 av medelfolkmängden, 0-åriga döda på 1 000 levande födda

1970	14,0	9,6	13,2	4,4	-7,9	-3,5
1971	13,2	9,9	12,7	3,3	0,1	3,4
1972	12,7	9,5	12,0	3,2	1,2	4,4
1973	12,2	9,3	10,6	2,9	1,3	4,2
1974	13,3	9,5	11,0	3,8	0,3	4,1
1975	13,9	9,3	9,6	4,6	-0,8	3,8
1976	14,1	9,5	9,9	4,7	-2,1	2,6
1977	13,9	9,3	9,1	4,6	-2,2	2,3
1978	13,5	9,2	7,6	4,3	-1,9	2,3
1979	13,3	9,2	7,7	4,1	-1,4	2,8
1980	13,2	9,3	7,6	3,9	-0,3	3,7
1981	13,2	9,2	6,5	4,0	1,2	5,2

o SVT VI A - FOS VI A - OSF VI A

2.4. Väkiluvun kehitys 1750-1980 ja ennuste 1981-2000
Folkmängdens utveckling 1750-1980 och prognosen 1981-2000
Population development, 1750-1980 and projection for 1981-2000

o Suomen tilastollinen vuosikirja; Kunnittainen väestöennuste 1981-2000, tilastotiedotus VÄ 1982:5.
Statistisk årsbok för Finland; Befolkningsprognos kommunvis 1981-2000, statistisk rapport VÄ 1982:5.
Statistical Yearbook of Finland; Population Projection by Municipalities 1981-2000, Statistical Reports VÄ 1982:5.

2.2 VÄESTÖNMUUTOKSET

2.2.1 MUUTTOLIIKE

Maassamuutto

Maassamuuttoa on kuntien välinen muutto eli asuin-kunnan pysyvä vaihtaminen maan rajojen sisäpuolella, sekä kunnassamuutto, joka tarkoittaa asuinpaikan vaihdosta tietyn kunnan alueella.

Maassamuuton vilkkaus ja suunnat 1970-luvulla

1970-luvun alkupuolisko oli hyvin vilkkaan maassa-muuton aikaa. Jo 1960-luvulla alkanut "suuri muutto" jatkui vilkastuen vuoteen 1974 asti, jolloin 6 % väestöstä vaihtoi asuinkuntaa. Sen jälkeen kuntien välinen muuttoliike hiljeni huomattavasti ja 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa keskimäärin 4 % väestöstä vaihtoi vuosittain asuinkuntaa.

Kunnassamuutosta on ryhdytty laatimaan tilastoja vuodesta 1975 lähtien. Vuosina 1975-81 kunnassamuutto on ollut vilkasta, vuosittain noin 380 000 - 400 000 muuttajaa. Koko maassamuuton vilkkautta kuvastaa, että joka vuosi 12 - 13 henkilöä sadasta eli joka kahdeksas henkilö muuttaa. (2.5.)

Muuttoliikkeen päävirrat ovat suuntautuneet koko sodanjälkeisen ajan maan pohjoisista ja itäisistä osista maan eteläosiin. Päävirtojen vastaiset muuttovirrat ovat olleet heikompia. 1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa maassamuuton vaikutus läänien väkilukuihin oli suuri: eteläiset läänit saivat väestönlisää maan itä- ja pohjoisosista. Kun muuttoliike kokonaisuudessaan heikentyi 1970-luvun lopulla, päävirrat heikentyivät eniten. Erisuuntaiset muuttovirrat alkoivat tasoittaa toisiaan, eikä muuttoliikkeellä enää ole merkittävää vaikutusta läänien väkilukuihin. (2.7, 2.8 ja 2.9.)

Tarkasteltaessa läänien välistä muuttoa nettomuuttokartoin (2.9) havaitaan muuttoliikkeen kaksivaiheisuus: Pohjois- ja Itä-Suomesta suuntautuu voimakas muutto paitsi Uudenmaan läänin myös Hämeen ja Kymen lääneihin, joista väestöä siirtyy edelleen vielä suuremmassa määrin Uudenmaan läänin. Pohjois-Suomesta suuntautuu melko voimakasta muuttoa koko Etelä- ja Keski-Suomeen, kun taas Itä-Suomesta kokonaisuutena on suuntautunut selvästi länteen. Uudenmaan läänin lisäksi vain Ahvenanmaa sai muuttovoittoa 1970-luvun loppupuoliskolla. Pienin muuttotappio oli Turun ja Porin sekä Vaasan lääneissä. Erityisesti on huomattava Hämeen läänin muuttotappion nopea voimistuminen viime vuosikymmenellä.

Kaupungistuminen

Vuonna 1960 38 % väestöstä asui kaupungeissa ja kauppaloissa. Vuonna 1970 vastaava prosentti oli 51, vuonna 1975 59 ja vuonna 1980 60. Huomattava osa muutoksesta johtuu maalaiskuntien muuttumisesta kaupungeiksi tai kauppaloiksi, pienempi osa varsinaisesta maalta kaupunkiin muuttamisesta. Maalta kaupunkiin suuntautuva muuttoliike oli huomattavaa koko sodanjälkeisen ajan 1970-luvulle asti. Kaupunkien muuttovoitto on ollut 1960-luvulla vuosittain 20 000 - 30 000 henkeä. 1970-luvulla tapahtui muutos: vuoden 1975 jälkeen kaupunkien muuttovoitot ovat olleet merkityksettömän pieniä tai peräti muuttuneet tappioiksi.

2.2 BEFOLKNINGSRÖRELSEN

2.2.1 OMFLYTTNING

Inrikes omflyttning

Inrikes omflyttning är flyttning mellan kommuner, dvs. ett stadigvarande byte av bostadskommun inom landets gränser, samt flyttning inom en kommun, dvs. byte av bostadsplats inom en viss kommuns område.

Inrikes omflyttning; omfattning och riktningar på 1970-talet

Under förra hälften av 1970-talet var omflyttningens frekvensen mycket hög. "Den stora omflyttningen" som börjat redan på 1960-talet fortsatte i allt större omfattning fram till slutet av år 1974, då 6 % av befolkningen bytte bostadskommun. Därefter avmattades flyttningen mellan kommunerna betydligt och i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet var det i genomsnitt 4 % av befolkningen som bytte bostadskommun per år.

Sedan 1975 har det producerats statistik över flyttningen inom kommunerna. Under åren 1975-81 var flyttning inom kommunerna livlig, 380 000 - 400 000 flyttande per år. Att den totala inrikes omflyttningen är livlig, framgår av det faktum att årligen 12 - 13 personer av hundra, dvs. var åttonde person, flyttar. (2.5.)

Under hela efterkrigstiden har de mest betydande flyttningssrömmarna gått från landets norra och östra delar till landets södra delar. Flyttningssrömmarna i motsatt riktning har varit svagare. I slutet av 1960-talet och början av 1970-talet hade omflyttningen stor inverkan på länens folkmängder; länen i söder fick ett befolknings-tillskott från landets östra och norra delar. När omflyttningen i sin helhet mattades av vid slutet av 1970-talet, försvagades huvudströmmarna mest. Flyttningssrömmarna i olika riktningar började ta ut varandra och omflyttningen hade inte längre någon märkbar inverkan på länens folkmängder. (2.7, 2.8 och 2.9.)

När man granskar flyttningen mellan länen med hjälp av nettoflyttningsskator (2.9), märker man att omflyttningen skett i två etapper; från norra och östra Finland går en stark flyttningssröm inte bara till Nylands län utan också till Tavastehus och Kymene län, varifrån ännu fler människor flyttar vidare till Nylands län. Från norra Finland går en stark flyttningssröm till hela södra och mellersta Finland, medan flyttningssrömmen från östra Finland framför allt riktar sig västerut. Utom Nylands län hade endast Åland ett inflyttningsoverskott under 1970-talets senare hälft. Inflyttningunderskottet var minst i Åbo och Björneborgs samt i Vasa län. Beträffande Tavastehus län bör man framförallt notera inflyttningunderskottets snabba tillväxt under senaste årtionde.

Urbanisering

År 1960 bodde 38 % av befolkningen i städer och köpingar. År 1970 var procenten 51, 1975 var den 59 och 1980 60. En betydande del av förändringen beror på att landsbygdskommuner blivit städer eller köpingar, en mindre del på egentlig utflyttning från landsbygden till städerna.

Yhä suureneva osa kuntien välisistä muutoista on nykyisin kaupunkien välisiä muuttoja. Hyvin suuri osa muutoista on suurten kaupunkien ja niitä ympäröivien lähikuntien välisiä. Noin 10 % kaikista muutoista on pääkaupunkialueen sisäisiä muuttoja. Elinkeinorakenteen muutoksen voimakkaamman vaiheen mentyä ohi muuttoliikkeen luonne on muuttunut. Kuitenkin yhä on kaikissa lääneissä, myös Etelä-Suomessa, kaukana kasvukeskuksista sijaitsevilla reuna-alueilla kuntia, joiden muuttotase on jatkuvasti tappiollinen, so. poismuutto niistä on suurempaa kuin tulomuutto niihin.

Pohjoismainen muuttoliike

Siirtolaisuus tarkoittaa asuinmaan pysyvää vaihtamista. Seuraavassa tarkastellaan vain pohjoismaista muuttoliikettä, joka muodostaa siirtolaisuuden valtaosan. Pohjoismaiden ulkopuolelle suuntautuvasta siirtolaisuudesta tehtävä tilasto perustuu muuttoilmoituksiin. Koska muuttoilmoitusten teko ei ole pakollista, vain osa Suomesta Pohjoismaiden ulkopuolelle suuntautuvasta siirtolaisuudesta tulee rekisteröidyksi.

1970-luku oli maastamuuton tasaantumisen aikaa. Vuosina 1971-74 Suomi sai jopa muuttovoittoa, kun edellisen vuosikymmenen lopulla muuttaneista osa palasi Suomeen. Paluumuuton vähetessä ja lähtömuuton jonkin verran taas vilkastuessa muuttotase kääntyi jälleen negatiiviseksi vuodesta 1975. Tase muuttui taas positiiviseksi vuonna 1981 maastamuuton vähenemisen ja maahanmuuton lisääntymisen vuoksi. (2.6.)

Suomen maastamuutto on noudatellut taloudellisia suhdanteita siten, että Ruotsin työllisyystilanne on heijastunut lähes välittömästi Suomen maastamuuttolukuihin. Viime aikoina Ruotsin työmarkkinoiden vetovoima on melkoisesti heikentynyt. Maahanmuutto taas on suurelta osin paluumuuttoa, jonka vaihteluita on ollut vaikeampi selittää yksinomaan suhdanne- luonteisilla tekijöillä. Muuttajien elämäntapa, erityisesti muuttajaperheen lasten koulunkäynti, selittää myös paluumuuttoa. Paluumuutto suuntautuu suurelta osin niille alueille, joilta on aikoinaan lähdetty. Tästä syystä Suomen pohjoiset läänit ovat viime vuosina saaneet muuttovoittoa, koska aikaisemmin niiltä lähteminenkin oli vilkkainta. (2.10.)

Muuttajien ominaisuuksista

Muuttajat ovat yleensä huomattavan nuorta väestöä. Kaksi kolmannesta muuttajista ovat 15 - 34-vuotiaita, kun koko väestössä on tämänikäisiä yksi kolmannes. Maassamuuttajien, kunnassamuuttajien sekä siirtolaisten ikärakenteet eroavat jonkin verran toisistaan. Maahanmuuttajilla on suhteellisesti enemmän lapsia kuin maastamuuttajilla, mutta jos tarkastelu rajoitetaan työikäisiin (eli niihin, jotka yleensä tekevät muuttopäätöksen) maastamuuttajat ovat keskimäärin nuorempia. Maassamuuttajat ovat keskimäärin hivenen vanhempia kuin siirtolaiset. Kunnassamuuttajat ovat tasaisesti jakautuneet eri ikäluokkiin. (2.11 ja 2.12.)

Naiset muuttavat miehiä vilkkaammin: 100 miestä kohden maassa muuttaa 106 naista. Naiset muuttavat miehiä vilkkaammin 15 - 20 vuoden iässä ja 50 vuotta täytettyään. Parhaassa työiässä miehet muuttavat ulkomaille naisia vilkkaammin, ja paluumuuttajista huomattava osa on miehiä. (2.11 ja 2.12.)

Flyttningen från landsbygden till städerna har varit stor under hela efterkrigstiden ända fram till 1970-talet. Städernas inflyttningsöverskott var på 1960-talet 20 000 - 30 000 personer per år. På 1970-talet skedde en förändring; efter år 1975 har städernas inflyttningsöverskott varit obetydliga eller rent av förbytts i underskott.

En allt större del av flyttningarna mellan kommunerna är numera flyttningar mellan städer. En mycket stor del av flyttningarna sker mellan stora städer och kommuner i deras närmaste omgivning. Ungefär 10 % av alla flyttningar sker inom huvudstadsregionen. Nu, när det mest genomgripande skedet i näringsstrukturens omvandling är över, har omflyttningen förändrats. Men fortfarande finns det i alla län, t.o.m. i södra Finland, långt från tillväxtcentra belägna randområden, där kommunernas flyttningsbalans uppvisar ett permanent underskott, dvs. utflyttningen är större än inflyttningen.

Utvandring till andra nordiska länder

Utvandring innebär ett stadigvarande byte av hemland. I det följande granskas endast utvandringen till nordiska länder, dvs. utvandringens huvuddel. Den statistik som förs över utvandringen till utomnordiska länder baserar sig på flyttningsanmälningar. Eftersom det inte är obligatoriskt att anmäla om flyttning, registreras endast en del av utvandringen till utomnordiska länder.

Utvandringen minskade på 1970-talet. Under åren 1971-74 hade Finland t.o.m. ett flyttningsöverskott, då en del av de personer som utvandrat under slutet av föregående årtionde återvände till Finland. När sedan återflyttningen avtog och utvandringen ökade en aning blev flyttningsbalansen fr.o.m. 1975 åter negativ. Tack vare minskad utvandring och ökad invandring blev balansen åter positiv år 1981. (2.6.)

Utvandringen från Finland har följt de ekonomiska konjunkturerna sålunda, att sysselsättningsläget i Sverige har gett nästan omedelbart utslag i Finlands utvandringsstatistik. Under den senaste tiden har suget från Sveriges arbetsmarknad avtagit betydligt. Vad invandringen beträffar är det huvudsakligen fråga om återflyttning. Dess fluktuationer är betydligt svårare att förklara enbart med hjälp av konjunkturfaktorer. De flyttande personernas livscykel, framför allt de flyttande familjernas barns skolgång, är en av förklaringarna. Återflyttningen riktar sig huvudsakligen till de områden, varifrån man en gång flyttat. Därför har Finlands nordliga län under de senaste åren haft ett inflyttningsöverskott. Därifrån har utflyttningen också varit störst. (2.10.)

De flyttande

De flyttande är i allmänhet påfallande unga. Två tredjedelar av dem som flyttar är i åldern 15-34 år, fastän denna åldersklass utgör bara en tredjedel av hela befolkningen. Åldersstrukturerna för inrikes flyttande, flyttande inom kommunerna samt in- och utvandrande avviker något från varandra. Invandrarna har proportionellt sett fler barn än utvandrande, men granskar man endast personer i arbetsför ålder (dvs. de som oftast beslutar sig för att flytta) är utvandrande i genomsnitt yngre. De personer som flyttar inom landet är i genomsnitt en aning äldre

Hyvin koulutetut muuttavat maassa suhteellisesti vilkkaammin kuin muut. Pohjoismaihin muuttaneiden joukossa oli 1970-luvun alkupuoliskolla suhteellisesti vähemmän hyvin koulutettuja. Tilanne muuttui päinvastaiseksi 1970-luvun loppupuolella. Pohjoismaihin muuttaneiden koulutustaso on kohonnut tuntuvasti todennäköisesti siksi, että Ruotsin työmarkkinoilla vallitsevan laman johdosta nimenomaan koulutamattomien mahdollisuudet saada työtä ovat heikentyneet. (2.13.)

Toimihenkilöammateissa muuttoalttius kasvoi eniten vuodesta 1971 vuoteen 1976. Vuonna 1976 muuttaneiden henkilöiden ammattien yksityiskohtainen tarkastelu kertoo, että hoitoaloilla toimivien, so. lääkärin ja sairaanhoitajien maassamuutto on vilkkainta. Hoitoalojen ja metallialan ammattiväestö on yliedustettu myös siirtolaisten joukossa. (2.15.)

Maassamuuttaneiden muuton syitä on tutkittu haastatteleamalla vuosina 1977-78 kunnasta toiseen (pl. pääkaupunkiseudun sisällä) muuttaneita. Vajaa puolet muuttaneista ilmoitti ensisijaiseksi muuton syyksi työn ja siihen liittyvät seikat. Ensisijaisesti asuntoa vaihtaakseen muutti noin neljännes ja perhesuhteiden vuoksi (muutto perheen mukana, naimisiinmeno, avioero) muutti kuudennes muuttajista. (2.14.)

än in- och utvandrarna. De personer som flyttar inom kommunerna fördelar sig jämnare på olika åldersklasser. (2.11 och 2.12.)

Kvinnor flyttar oftare än män; inom landet flyttar 106 kvinnor per 100 män. I åldern 15 - 20 år och efter fyllda 50 år flyttar kvinnor oftare än män. I bästa arbetsför ålder flyttar män oftare utomlands än kvinnor och en betydande del av de återflyttande är män. (2.11 och 2.12.).

Välutbildade flyttar proportionellt sett oftare än andra. Bland de personer som flyttade till de nordiska länderna under 1970-talets förra hälft var de välutbildade proportionellt sett i minoritet. Situationen vändes till sin motsats i slutet av 1970-talet. Att utvandrarnas utbildningsnivå har stigit så markant, beror troligtvis på att depressionen på Sveriges arbetsmarknad har försvårat framför allt de utbildades möjligheter att få arbete. (2.13.)

I tjänstemannayrken steg flyttningsbenägenheten mest åren 1971-76. En närmare granskning av yrkesfördelningen för de personer som flyttade år 1976 visar att flyttningen inom landet var livligast bland personer som arbetade i vårdyrken, dvs. läkare och sjukskötare. Vårdsektorn och metallbranschen är överrepresenterade även bland utvandrarna. (2.15.)

Orsakerna till inrikes omflyttning har undersökts genom intervjuer av personer som under åren 1977-78 flyttat från en kommun till en annan (med undantag av sådana som flyttat inom huvudstadsregionen). Knappt hälften av de flyttande uppgav arbetet och därmed förbundna faktorer som främsta orsak till flyttningen. Huvudsakligen för att byta bostad flyttade ungefär en fjärdedel och på grund av familjeförhållanden (flyttning med familjen, giftermål, skilsmässa) en sjättedel av de flyttande. (2.14.)

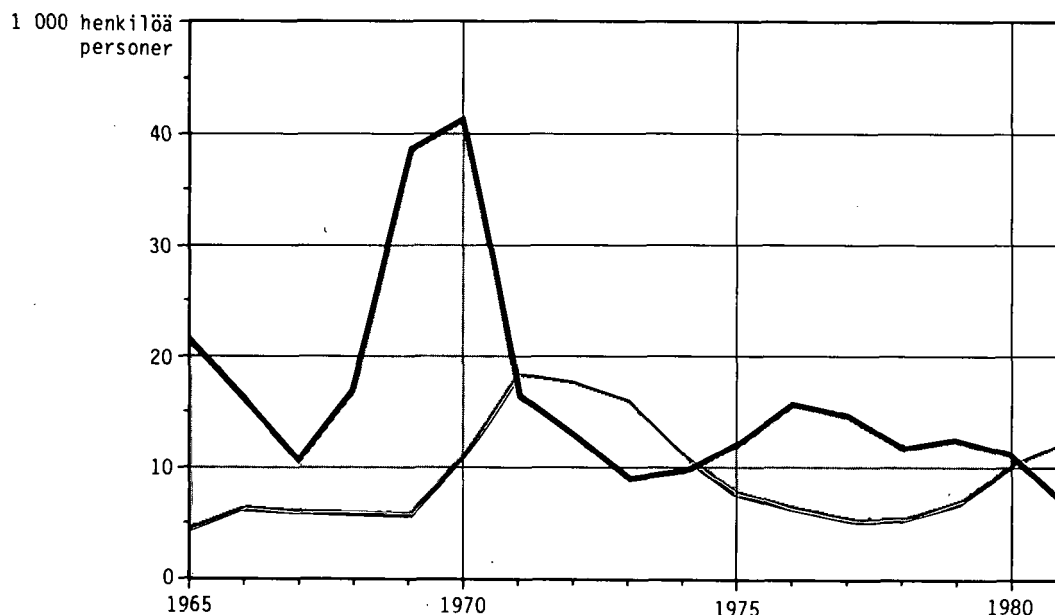
2.5. Maassamuutto ja pohjoismainen muuttoliike 1971-81

Inrikes omflyttning och flyttning inom Norden 1971-81

Internal migration and migration to and from other Nordic countries, 1971-81

	Kunnassamuutto Flyttning inom kommun	Kuntien välinen muutto Omflyttning mellan kommuner	Pohjoismainen muuttoliike	
			Flyttning inom Norden Lähtömuutto Utvandrare	Tulomuutto Invandrare
1971	..	171 000	16 421	16 918
1972	..	235 000	11 124	16 097
1973	..	246 000	9 358	14 982
1974	..	276 000	10 566	11 017
1975	386 000	240 000	11 147	5 558
1976	374 000	209 000	15 772	5 315
1977	393 000	189 000	15 402	5 435
1978	394 000	181 000	12 817	5 121
1979	401 000	192 000	13 793	7 720
1980	398 000	198 000	12 006	10 866
1981	397 000	194 000	7 451	12 960

2.6. Siirtolaisuus Suomen ja Ruotsin välillä 1965-81
 Omflyttning mellan Finland och Sverige 1965-81
 Migration between Finland and Sweden, 1965-81

Nettosiirtolaisuus Suomelle:
 Nettoinvandring till Finland:

positiivinen
 positiv
 negatiivinen
 negativ

- Suomesta Ruotsiin
 - från Finland till Sverige
 - Ruotsista Suomeen
 - från Sverige till Finland

o SVT VI A - FOS VI A - OSF VI A

2.8. Nettomaassamuutto lääneittäin 1 000 asukasta kohti 1975-81
 Netto inrikes omflyttning länsvis per 1 000 invånare 1975-81
 Net internal migration by province per 1 000 inhabitants, 1975-81

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Uudenmaan lääni - Nylands län	5,8	3,2	3,0	2,9	3,9	4,1	4,0
Turun ja Porin lääni - Åbo och Björneborgs län	1,0	0,6	-0,8	-1,4	-0,4	-0,0	-0,8
Ahvenanmaa - Åland	5,6	6,7	5,8	8,6	4,5	6,9	3,8
Hämeen lääni - Tavastehus län	-1,3	-1,1	-1,3	-0,6	0,4	0,2	-0,4
Kymen lääni - Kymmene län	-1,8	-0,7	-0,9	-1,7	-3,3	-2,4	-3,5
Mikkelin lääni - St Michels län	-6,5	-3,1	-0,8	-0,4	-0,9	-2,6	-1,2
Pohjois-Karjalan lääni - Norra Karels län	-3,6	-3,7	-1,5	-1,6	-2,4	-2,1	-2,3
Kuopion lääni - Kuopio län	-3,3	-1,6	-1,6	-1,6	-2,2	-1,2	-1,7
Keski-Suomen lääni - Mellersta Finlands län	-3,2	-3,8	-2,1	-0,7	0,6	-1,9	-1,2
Vaasan lääni - Vasa län	-2,7	0,1	0,3	1,0	0,6	0,1	-0,7
Oulun lääni - Uleåborgs län	-0,8	-0,7	-0,0	-1,4	-4,0	-3,3	-0,7
Lapin lääni - Lapplands län	-3,1	-0,8	-1,7	-1,9	-4,2	-5,7	-3,3

o SVT VI A - FOS VI A - OSF VI A

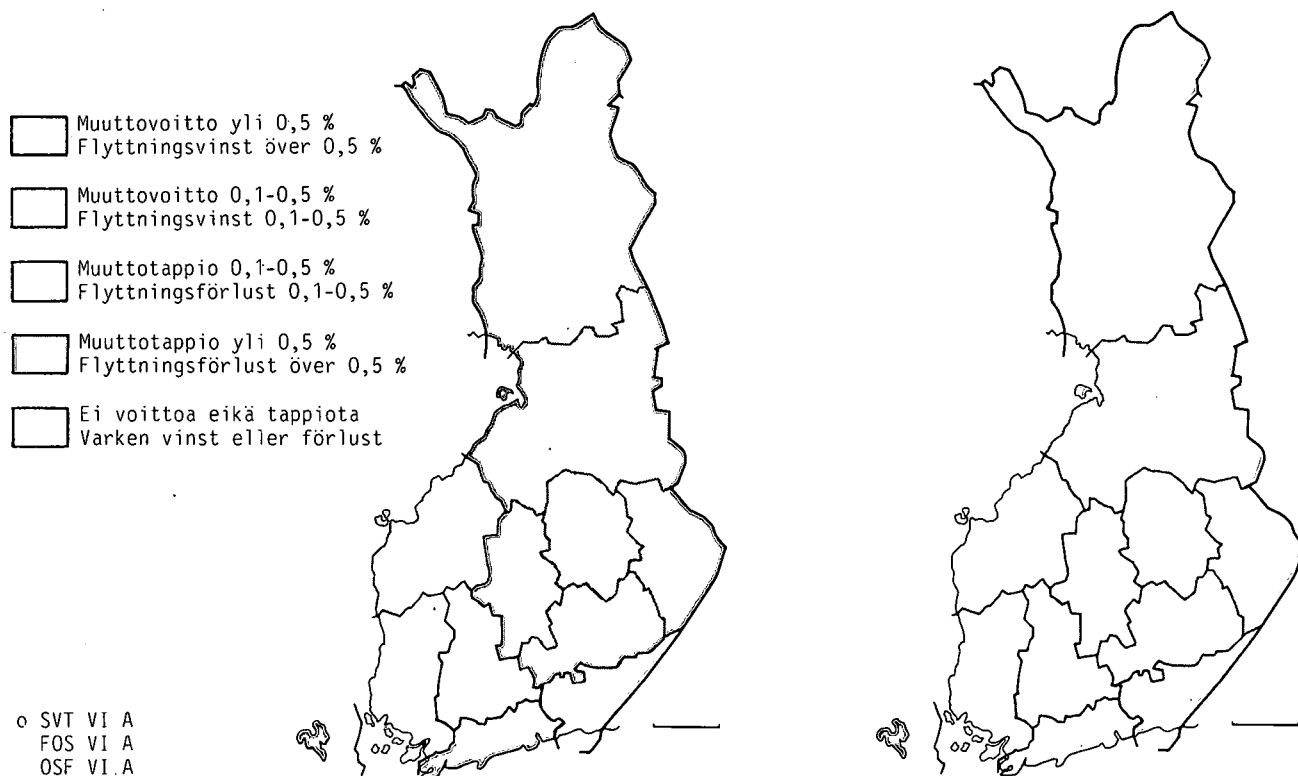
2.7. Maassamuuton vaikutus läänien väkilukuun 1965-69 ja 1975-79

Den inrikes omflyttningens inverkan på länens folkmängd 1965-69 och 1975-79

Impact of internal migration on the population of the provinces, 1965-69 and 1975-79

Vuosien 1965-69 keskiarvo prosentteina
vuoden 1964 lopun väkiluvusta
Medeltalet för åren 1965-69 i procent av
befolkningen i slutet av år 1964

Vuosien 1975-79 keskiarvo prosentteina
vuoden 1974 lopun väkiluvusta
Medeltalet för åren 1975-79 i procent av
befolkningen i slutet av år 1974

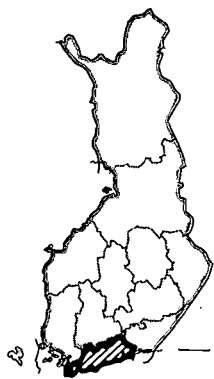
2.10. Nettomaahanmuutto lääneittäin 1 000 asukasta kohti 1975-81

Nettoinvandring länsvis per 1 000 invånare 1975-81

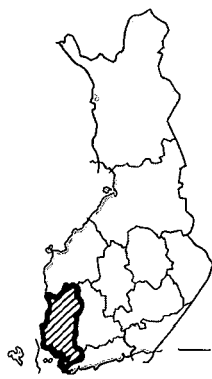
Net immigration by province per 1 000 inhabitants, 1975-81

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Koko maa - Hela landet	-0,8	-2,1	-2,2	-1,9	-1,4	-0,2	1,2
Uudenmaan lääni - Nylands län	-0,5	-2,3	-3,3	-2,2	-1,2	-0,3	0,7
Turun ja Porin lääni - Åbo och Björneborgs län	-0,6	-1,4	-1,8	-1,9	-1,4	-0,6	0,7
Ahvenanmaa - Åland	-2,4	-4,4	-6,2	-5,5	-4,7	-1,8	3,1
Hämeen lääni - Tavastehus län	-0,5	-1,6	-1,9	-2,0	-1,1	-0,3	0,9
Kymen lääni - Kymmene län	-0,1	-0,6	-0,9	-1,5	-0,7	-0,6	0,4
Mikkelin lääni - St Michels län	-0,5	-0,5	-0,5	-0,7	-0,4	-0,1	0,4
Pohjois-Karjalan lääni - Norra Karelens län	-1,1	-1,0	-1,2	-0,7	-0,6	-0,3	-0,3
Kuopion lääni - Kuopio län	-0,6	-0,8	-1,2	-1,4	-1,2	-0,5	0,4
Keski-Suomen lääni - Mellersta Finlands län	-0,8	-1,8	-1,7	-1,3	-1,2	0,2	1,1
Vaasan lääni - Vasa län	-1,5	-3,2	-2,9	-2,1	-1,1	0,6	2,2
Oulun lääni - Uleåborgs län	-0,7	-2,6	-2,0	-1,8	-2,2	0,5	3,2
Lapin lääni - Lapplands län	-4,9	-8,7	-5,1	-4,5	-4,5	-1,6	4,5

2.9. Läänien välinen nettomuutto lääneittäin 1975-79
 Nettoflyttning mellan läner, länsvis 1975-79
 Migration between provinces by province, 1975-79

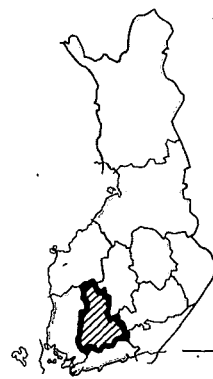
Uudenmaan lääni
Nylands län

Turun ja Porin lääni
Åbo och Björneborgs län

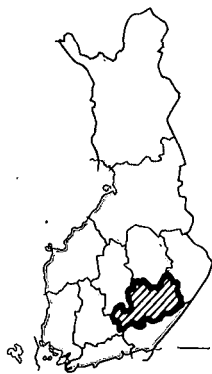
Ahvenanmaan maakunta
Landskapet Åland

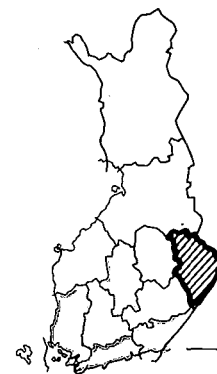
Hämeen lääni
Tavastehus län

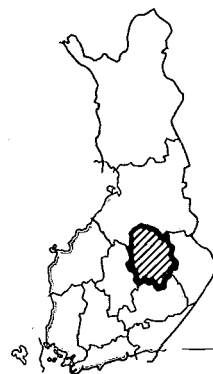
Kymen lääni
Kymmene län

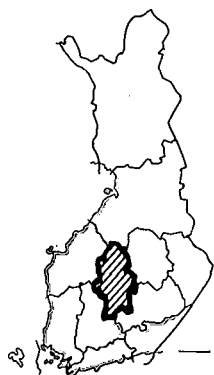
Mikkelin lääni
St Michels län

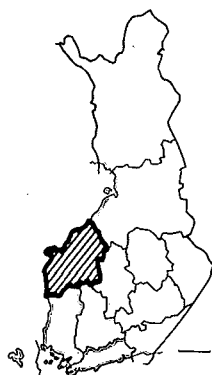
Pohjois-Karjalan lääni
Norra Karels län

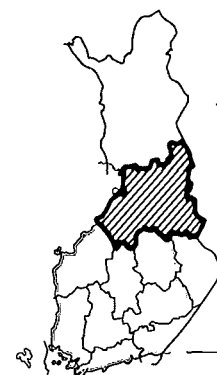
Kuopion lääni
Kuopio län

Keski-Suomen lääni
Mellersta Finlands län

Vaasan lääni
Vasa län

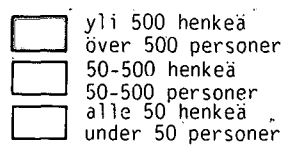

Oulun lääni
Uleåborgs län

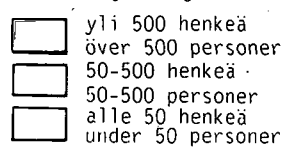

Lapin lääni
Lapplands län

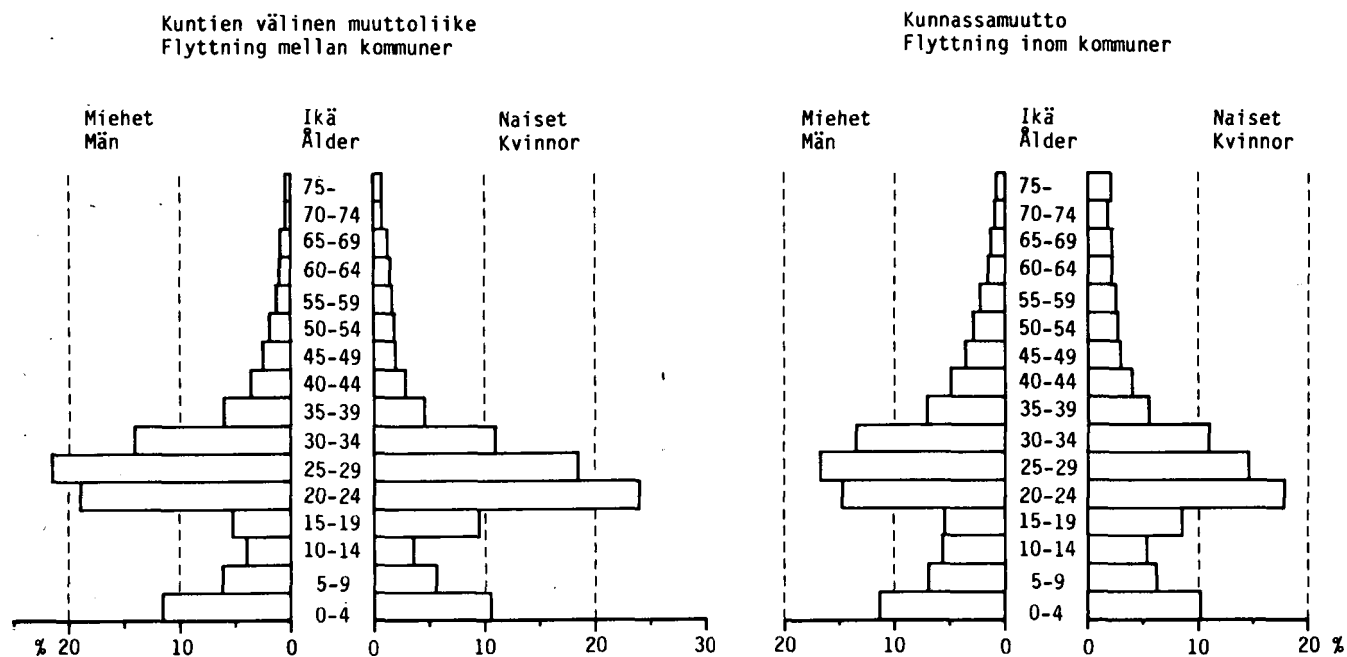
Läänin muuttovoitto
Länens flyttningstvinst

Läänin muuttotappio
Länens flyttningstförlust

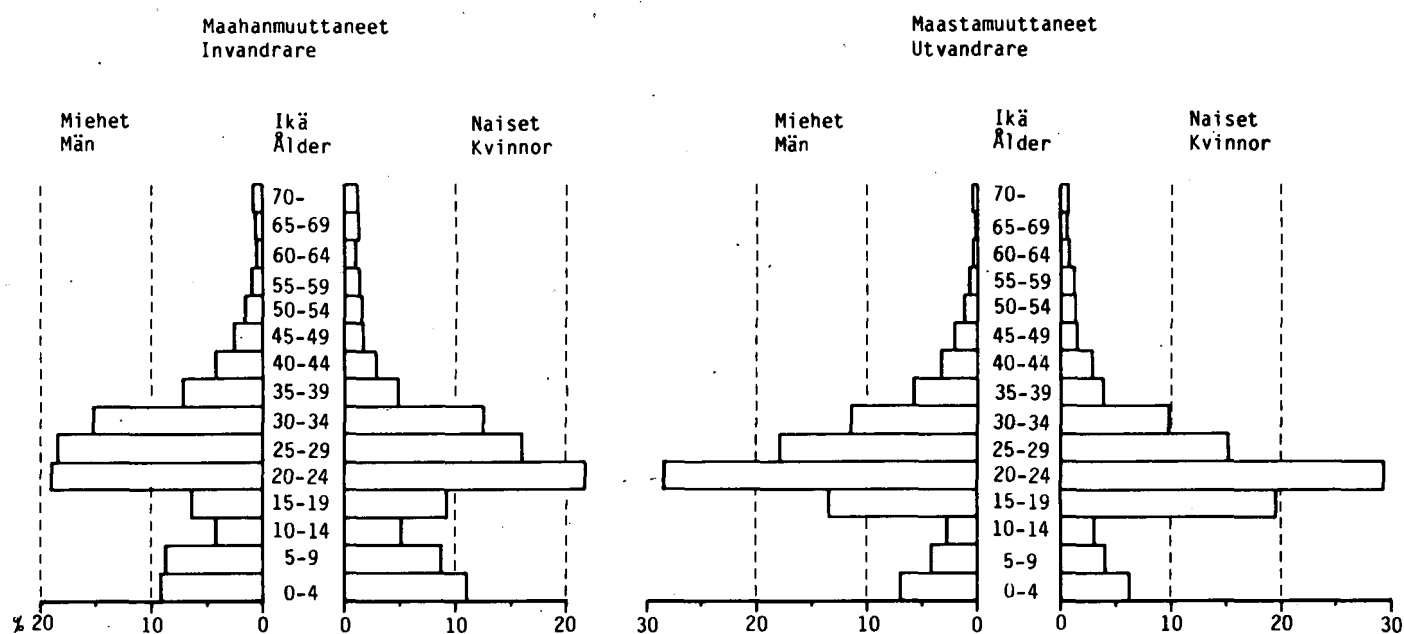

2.11. Kuntien välinen muuttoliike ja kunnassamuutto muuttaneiden iän ja sukupuolen mukaan 1980
 Omflyttning mellan och inom kommuner, efter flyttarnas ålder och kön 1980
 Internal migration between and within municipalities by age and sex of migrants, 1980

o SVT VI A:145, I - FOS VI A:145, I - OSF VI A:145, I

2.12. Maahanmuuttaneet ja maastamuuttaneet iän ja sukupuolen mukaan 1980
 Invandrare och utvandrare efter ålder och kön 1980
 Immigrants and emigrants by age and sex, 1980

o SVT VI A:145, I - FOS VI A:145, I - OSF VI A:145, I

2.13. Pohjoismaihin muuttaneiden koulutus 1971-80

Utbildningsnivån hos personer som utvandrat till de nordiska länderna 1971-80
Education of the emigrants to the Nordic countries, 1971-80

prosenttia - procent

Koulutusaste Utbildningsstadium	Maastamuuttaneet Utvandrarna										Koko väestö Hela befolkningen	
	Vuonna - År										1971	1980
	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1971	1980
Perusaste - Grundstadiet	79	78	77	77	74	69	62	55	52	49	74	61
Alempi keskiaste Lägre mellanstadiet	12	12	12	12	14	17	17	19	22	22	13	20
Ylempi keskiaste - Högre mellanstadiet	7	8	9	8	8	10	15	19	19	21	8	11
Korkea-aste - Högstadiet	2	3	3	3	3	4	6	8	7	8	5	8
Yhteensä - Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

o SVT VI A; Väestön koulutusaste kunnittain 31.12.1980. Tilastotiedotus KO 1982:5.
FOS VI A; Statistisk rapport KO 1982:5 (bara på finska).
OSF VI A; Statistical Reports KO 1982:5 (in Finnish only).

2.14. Muuton tärkein syy muuton suunnan mukaan¹⁾

Den viktigaste orsaken till omflyttningen efter omflyttningens riktning¹⁾
Most important reason for internal migration by direction of migration¹⁾

Tärkein syy Den viktigaste orsaken	Kaupunkiin muuttaneet Personer som flyttat till städer	Muihin kuntiin muuttaneet Personer som flyttat till andra kommuner	Yhteensä Summa
	%	%	%
Työ - Arbete	46	40	44
Asunto - Bostad	19	30	23
Perhesuhteet - Familjeförhållanden	16	17	17
Opiskelu - Studier	7	2	5
Terveys - Hälsa	3	3	3
Palvelut - Service	4	2	3
Muu - Annat	4	6	5
Yhteensä - Summa	100	100	100

1) Perustuu haastattelututkimukseen. Otos, 1 865 henkilöä, joista haastateltiin 1 443, poimittiin niistä yli 15 vuotiaista henkilöistä, jotka olivat vaihtaneet asuinkuntaa vuosien 1977-78 aikana.

1) Baserar sig på en intervjuundersökning. Urvalet, 1 865 personer av vilka 1 443 intervjuades, gjordes bland de 15 år fyllda personer, som hade bytt bostadskommun under åren 1977-78.

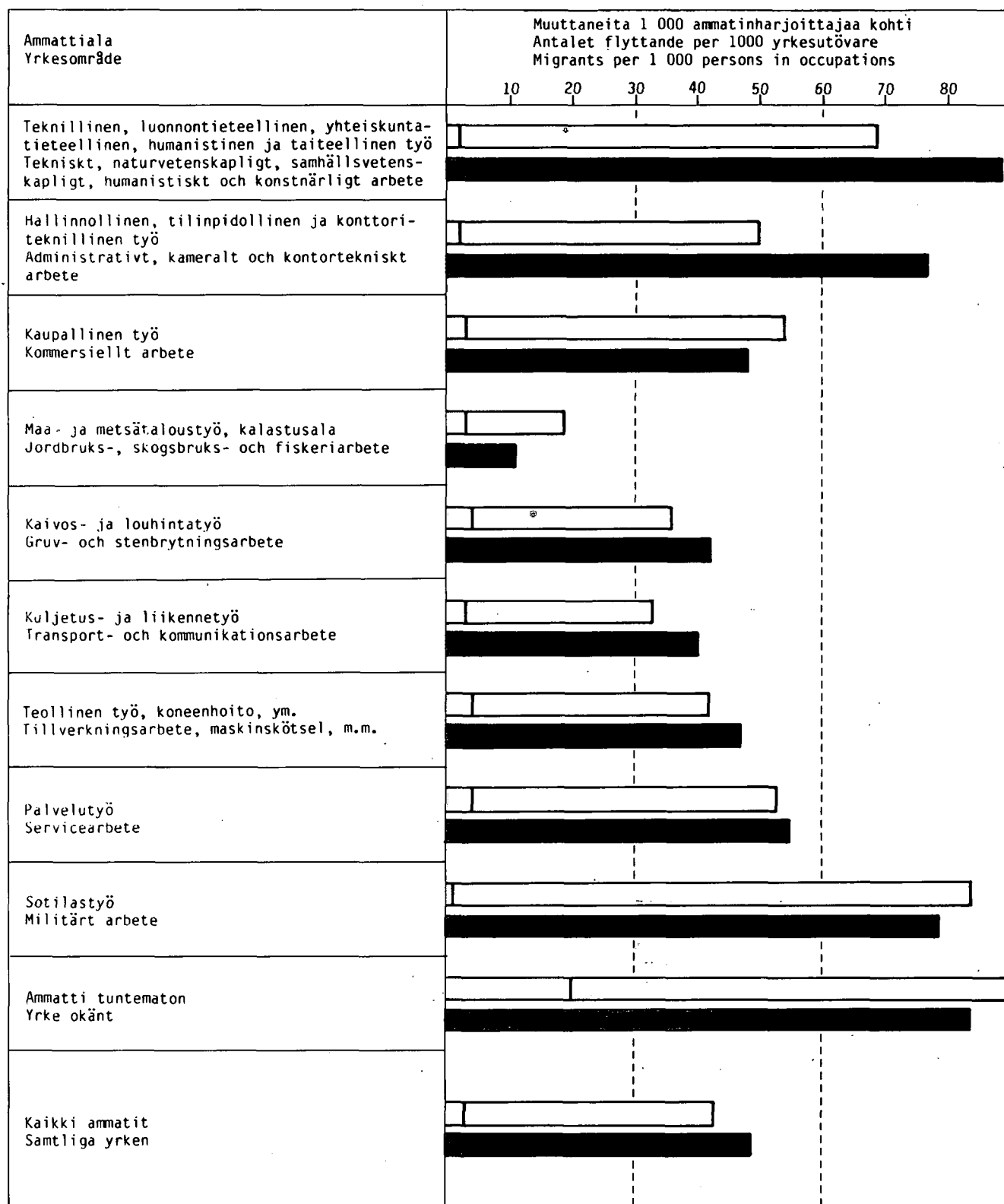
1) Based on an interview study. A sample of 1 865 persons, 1 443 of whom were interviewed, was taken of those over 15 years of age whose municipality of residence had changed during 1977-78.

o Nieminen, M: Maassamuuton syyt. Tutkimuksia 82. Tilastokeskus. Helsinki 1982.

Nieminen, M: Orsaker till inrikes omflyttning. Studier 82. Statistikcentralen. Helsingfors 1982.
(Bara på finska)

Nieminen, M: Motives for internal migration. Studies 82. The Central Statistical Office of Finland.
Helsinki 1982. (In Finnish only)

2.15. Muuttoalttius ammattialoittain 1971 ja 1976
 Flyttningsbenägenhet yrkesvis 1971 och 1976
 Propensity to move by occupation, 1971 and 1976

1971 Pohjoismaihin
Till de nordiska länderna

1976

1971 Maassamuutto
Inrikes omflyttning

1976

2.2.2 SYNTYVYYS

Suomessa tunnetaan syntyneiden lasten määrän vuosittainen kehitys jo 250 vuoden ajalta. 1910-luvulta lähtien syntyneiden määrä on jatkuvasti alentunut. II maailmansodan jälkeen syntyneisyys kasvoi tilapäisesti hyvin korkeaksi, mutta alkoi laskea jälleen 1950-luvulta lähtien jyrkästi. Lasku hidastui ja lähes pysähtyi 1970-luvulla. (2.16.)

1970-luvulla syntyi vuosittain keskimäärin 63 000 lasta. Vuonna 1982 syntyi noin 67 000 lasta. Kuolleena syntyneiden määrä on jatkuvasti alentunut. 1970-luvun lopulla enää neljä promillea kaikista syntyneistä oli kuolleena syntyneitä. Luku oli kolminkertainen vielä 1960-luvun alussa. Aborttien määrä on myös viime vuosina tasaisesti alentunut. Muihin pohjoismaihin verrattuna Suomessa tehdään vähiten abortteja. (2.17 ja 2.19.)

Nykyisten hedelmällisyyslukujen vallitessa hedelmällisyysikäinen (15 - 49-vuotias) nainen synnyttää keskimäärin 1,6 lasta. Jotta väestö kasvaisi, tulisi syntyä keskimäärin 2,1 lasta naista kohden. Viimeksi tämä ns. kokonaishedelmällisyysluku oli 2,1 vuonna 1968. Sen jälkeen luku on ollut alle kaksi.

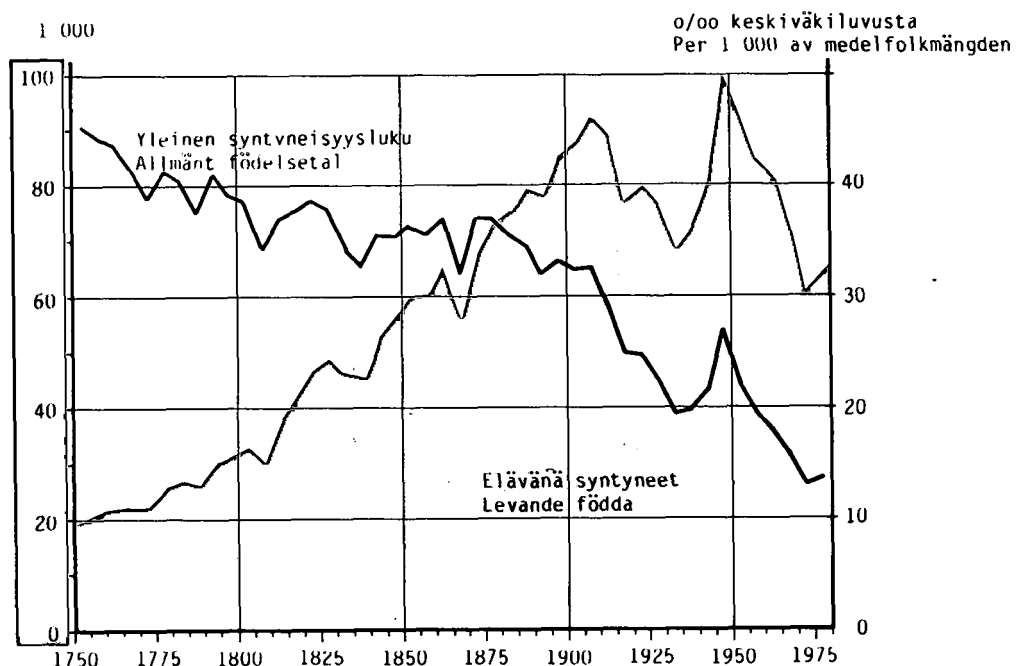
Aviottomina syntyneiden lasten määrä ja osuus kaikista syntyneistä pysyi melko muuttumattomana 1960-luvun ajan, mutta vuodesta 1973 lähtien avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten määrä on kasvanut. Tämä ilmiö liittyy ns. avoliittoisuuden yleistymiseen, joka alkoi 1970-luvulla. (2.18.)

Syntyvyyden aleneminen liittyy suomalaisen perheen rakenteen ja elinvaiheiden muutoksiin, joita käsitellään jäljempänä luvussa "Perhe". Syntyneiden määrien muutoksilla on huomattavia vaikutuksia väestön ikärakenteeseen ja määrään (ks. tämän luvun kohta "Ikärakenne").

2.16. Syntyneiden lukumäärä ja yleinen syntyneisyysluku 1750-1980

Antal födda och allmänt födelsetal 1750-1980

Births and crude birth rate, 1750-1980

o Suomen tilastollinen vuosikirja
Statistisk årsbok för Finland
Statistical Yearbook of Finland

2.2.2 NATIVITET

I Finland känner man till utvecklingen av antalet födda barn per år under hela 250 års tid. Sedan 1910-talet har antalet födda minskat oavbrutet. Efter andra världskriget inträffade en kraftig, tillfällig nativitetsökning, men fr.o.m. 1950-talet började nativiteten åter sjunka brant. På 1970-talet blev nativitetsminskningen så långsam att den nästan helt avstannade. (2.16.)

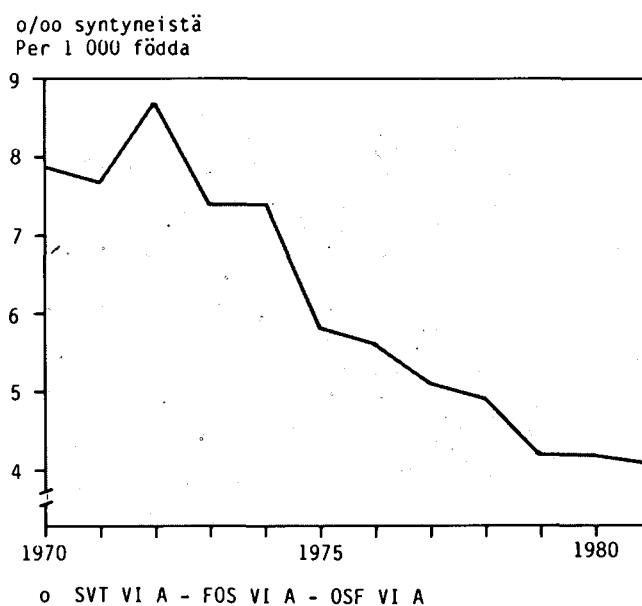
På 1970-talet föddes det i genomsnitt 63 000 barn per år. År 1982 föddes ungefär 67 000 barn. Antalet dödfödda har sjunkit oavbrutet, så att det vid slutet av 1970-talet uppgick till endast fyra promille av det totala antalet födda. Antalet var tre gånger så stort ännu i början av 1960-talet. Antalet aborter har också sjunkit jämnt under de senaste åren. Finland har det lägsta antalet aborter i Norden. (2.17 och 2.19.)

Vid nuvarande fruktsamhetstal föder en kvinna i fruktsam ålder (15 - 49 år) i genomsnitt 1,6 barn. För att befolkningen skall växa borde det födas i medeltal 2,1 barn per kvinna. Detta sk. fruktsamhetstal var 2,1 senast år 1968. Sedan dess har det varit mindre än två.

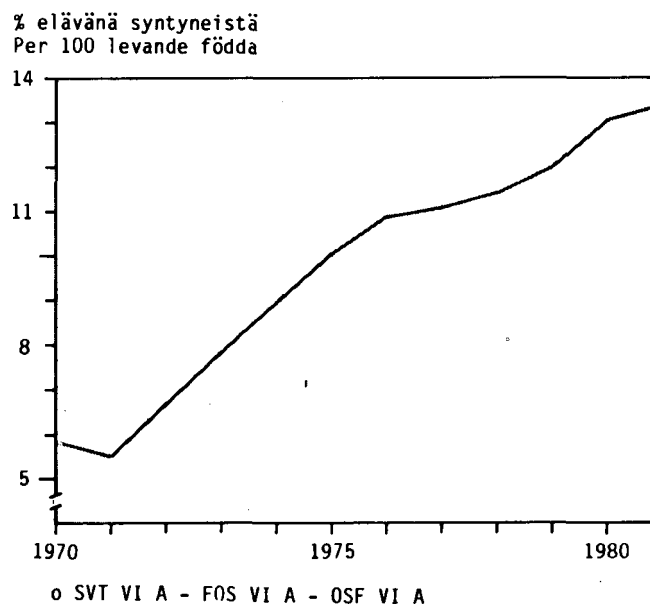
Antalet barn som fötts utanför äktenskapet och deras andel av alla födda har hållit sig ganska oförändrat under 1960-talet men fr.o.m. 1973 har antalet barn som fötts utanför äktenskapet ökat. Detta fenomen torde bero på det ökade samboendet, som fick sin början på 1970-talet. (2.18.)

Den sjunkande nativiteten hänger ihop med förändringar i den finländska familjens struktur och livscykel, som behandlas nedan i kapitlet Familjen. Förändringar i antalet födda har betydande återverkningar på befolkningens åldersstruktur och folkmängden (se avsnittet Åldersstrukturen i detta kapitel).

2.17. Kuolleena syntyneet 1970-81
 Dödfödda 1970-81
 Stillbirths, 1970-81

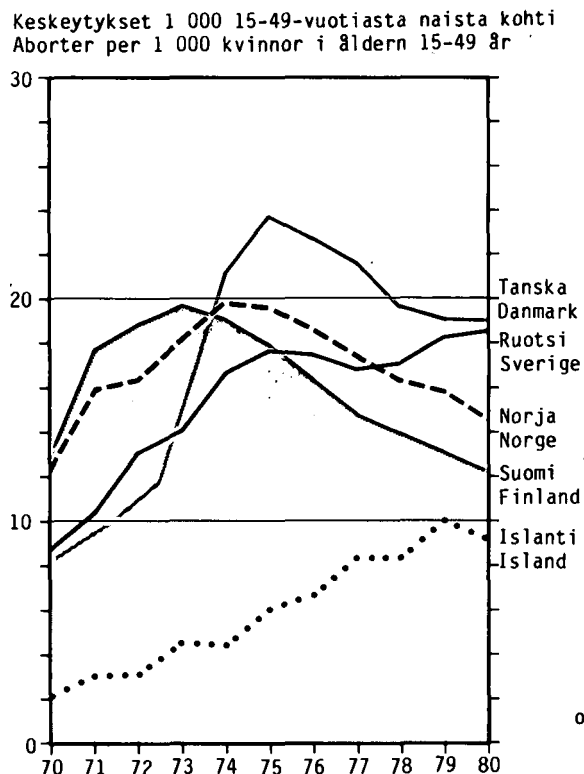
2.18. Avioliiton ulkopuolella syntyneet 1970-81
 Utom äktenskapet födda 1970-81
 Illegitimate births, 1970-81

2.19. Lailliset abortit Pohjoismaissa 1970-80

Legala aborter i de nordiska länderna 1970-80

Legally induced abortions in the Nordic countries, 1970-80

o Pohjoismaiden tilastollinen vuosikirja 1981
Nordisk statistisk årsbok 1981
Yearbook of Nordic Statistics 1981

2.2.3 KUOLLEISUUS

Yleinen kuolleisuusluku eli kuolleiden määrä 1 000 asukasta kohden on pysytellyt samalla tasolla viimeiset kolmekymmentä vuotta, noin yhdeksänä promillena. Vaikka kuolleisuus on laskenut kaikissa ikäryhmissä, yleinen kuolleisuusluku ei ole laskenut, sillä vanhimpien ikäryhmien osuus väestöstä on kasvanut. Lasten kuolleisuus on laskenut selvimmin. (2.20.)

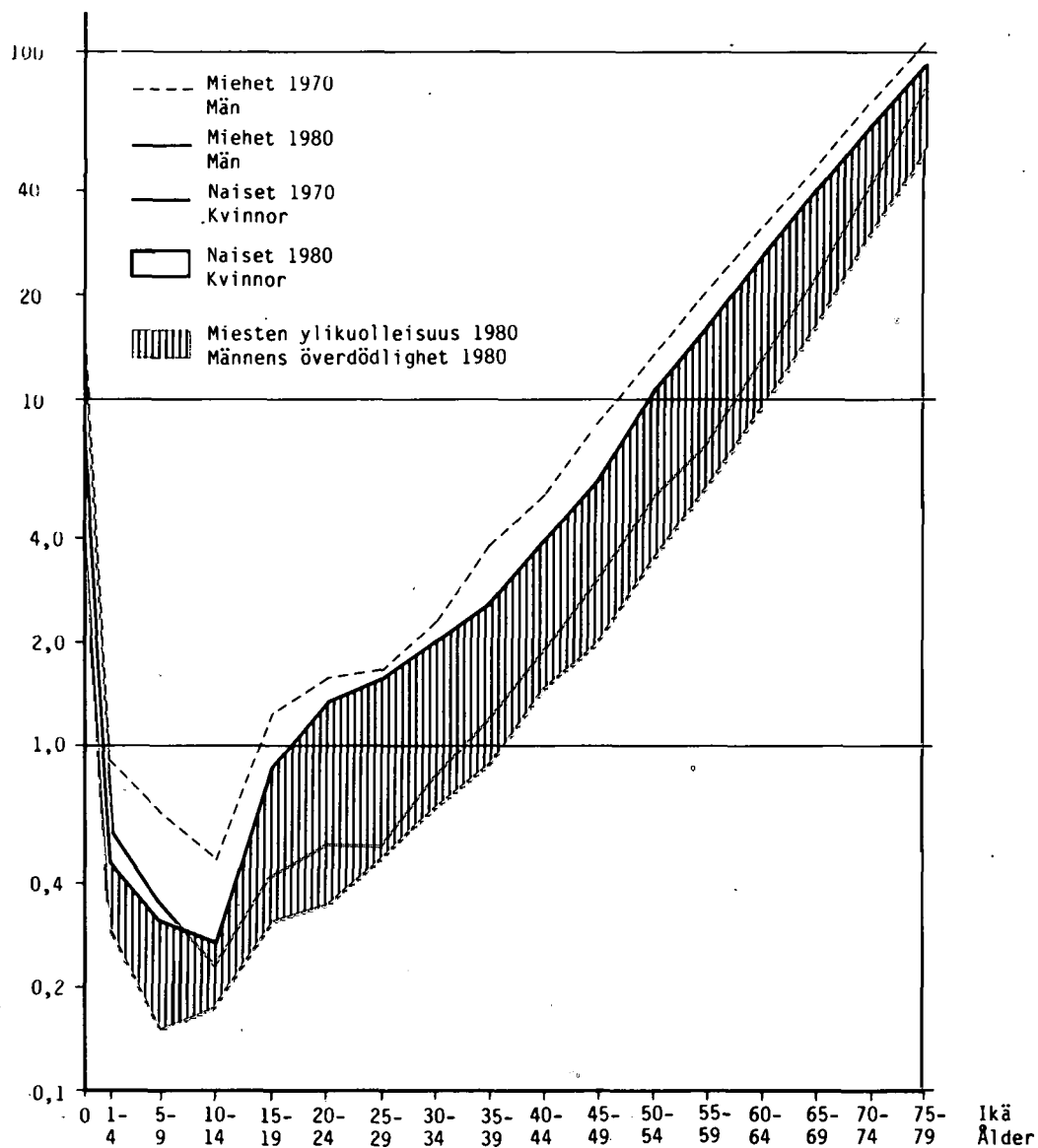
Miesten ja naisten kuolleisuudessa on huomattava ero: naisten alhaisemmasta kuolleisuudesta johtuu, että naisten elinikä on keskimäärin 8 vuotta pitempi kuin miesten. Tämän vuoksi valtaosa vanhusväestöstä on naisia. Kuolleisuutta ja elinikää käsitellään perusteellisemmin luvussa "Terveys".

2.2.3 DÖDLIGHET

Det allmänna dödstalet, dvs. antalet döda per 1 000 invånare, har hållit sig på samma nivå, ungefär nio promille, under de senaste trettio åren. Trots att dödligheten sjunkit i alla åldersgrupper, har totaldödligheten inte sjunkit, eftersom de äldre åldersgruppernas andel av befolkningen har ökat. Barndödligheten har sjunkit mest. (2.20.)

Det finns en märkbar skillnad i dödlighet mellan män och kvinnor; tack vare lägre dödlighet lever kvinnorna i genomsnitt 8 år längre än männen. Därför är största delen av alla åldringar kvinnor. Dödlighet och livslängd behandlas mera ingående i kapitlet Hälsa.

2.20. Kuolleet 1 000 asukasta kohti iän ja sukupuolen mukaan 1970 ja 1980
 Döda per 1 000 invånare efter ålder och kön 1970 och 1980
 Deaths per 1 000 population by age and sex, 1970 and 1980

o Suomen tilastollinen vuosikirja
 Statistisk årsbok för Finland
 Statistical Yearbook of Finland

2.3 VÄESTÖN RAKENNEPIIRTEITÄ

2.3.1 IKÄRAKENNE

Väestön ikärakenne on jatkuvasti vanhentunut: lasten ja nuorten määrät ovat vähentyneet samalla kun vanhempien ikäluokkien osuus väestöstä on kasvanut. Väestön ikärakennetta kuvataan väestöpyramidin avulla. Ikäpyramidi on kolmionmuotoinen, kun väestössä vallitsee korkea syntyvyys. Syntyvyyden laskiessa väestö alkaa vanheta ja ikäpyramidi muistuttaa sipulia, koska syntyvyyden laskiessa ensin laskee lasten määrä. Parikymmenen vuoden kuluttua väheneminen näkyy nuoren työikäisen väestön määrien laskuna. Kun samanaikaisesti aikasemmin syntyneet ikäluokat elävät keskimäärin pitempään kuin ennen, vanhimman väestöosan suhteellinen osuus kasvaa. Kun vuonna 1980 väestössä oli 12 % 65 vuotta täyttäneitä, osuus nousee 15 %:iin vuoteen 2000 mennessä. Vuonna 2020 tämänikäisiä ennustetaan olevan noin 21 % väestöstä. Henkilöinä mitaten kasvu vuodesta 1980 vuoteen 2000 on noin 170 000. Tällä on suuri merkitys esim. eläkeläistymistä ajatellen. (2.21.)

Väestön ikärakennetta tarkasteltaessa lasketaan usein ns. "huoltorasitus". Huoltorasitus tarkoittaa lukua, joka ilmoittaa, montako työikäistä henkilöä on kutakin yli 65-vuotiaista ja alle 15-vuotiaista kohden. Tämän indeksin perusteella Suomessa olisi ollut vuonna 1980 noin kaksi "huoltajaa" yhtä "huollettavaa" kohti. Todellisuudessa huollettavia on enemmän kuin huoltajia, jos huoltajiksi katsotaan vain työlliset (ks. Wiman 1982). (2.23.)

Alueelliset erot väestön ikärakenteessa säilyivät 1970-luvun aikana eivätkä ne muutu paljonkaan ennusteen mukaan vuoteen 1990 mennessä: pohjoisissa lääneissä lasten ja nuorten osuudet ovat suurimmat ja 65 vuotta täyttäneiden osuudet pienimmät. Uudellamaalla on eniten nuoria työikäisiä. (2.22.)

2.3.2 SUKUPUOLIRAKENNE

Normaaliväestössä syntyy yleensä enemmän poika- kuin tyttölapsia. Miesten korkeampi kuolleisuus johtaa siihen, että väestön sukupuolirakenne tasoittuu keski-ikäen tietämillä, ja vanhin väestönosa on naisvaltainen. Voimakas muuttoliike muuttaa alueiden sukupuolirakennetta. 1960-luvun lopun voimakas muuttoliike aiheutti erällä haja-asutusalueilla ns. "enäntäpulaa", koska nuoret naiset ovat muuttoaltteinta väestöä. Vastaavasti kaupungeissa on selvästi enemmän nuoria naisia. (2.24.)

2.3.3 SOSIAALISET RYHMÄT

Väestön yhteiskunnallisen rakenteen, osallistumisen työelämään ja toimeentulon kuvaamiseen on käytettävissä useita sosiaalista rakennetta kuvaavia luokituksia. Eniten käytettyjä ovat ammattiasemaa, sosioekonomista asemaa ja pääasiallista toimintaa koskevat luokitukset. Ammattiasema kuvaa henkilön asemaa työelämässä yrittäjä - palkansaaja-akselilla. Sosioekonominen asema jakaa väestön sosiaaliselta ja taloudelliselta asemaltaan erilaisiin ryhmiin. Sitä muodostettaessa on otettu huomioon tiedot pääasiallisesta toiminnasta, ammatista, ammattiasemasta ja elinkeinosta sekä työpaikan juridisesta muodosta.

2.3 BEFOLKNINGSSTRUKTUR

2.3.1 ÄLDERSSTRUKTUR

Befolkningens åldersstruktur har blivit allt ogynnammare; antalet barn och ungdomar har minskat medan de äldre åldersklassernas befolkningsandel har ökat. Befolkningens åldersstruktur beskrivs med hjälp av en befolkningspyramid. När nativitetens andel är hög har ålderspyramiden formen av en triangel. När nativitetens sjunker blir befolkningen äldre och ålderspyramiden börjar påminna om en lök, eftersom antalet barn sjunker först. Efter ungefär tjugo år syns nativitetens minskningen som en minskning av antalet unga personer i arbetsför ålder. När dessutom de åldersklasser som fötts tidigare lever längre än förr, ökar den äldsta befolkningsdelens andel av hela befolkningen. År 1980 var de 65 år fylldas andel av befolkningen 12 %. Före år 2000 kommer den att stiga till 15 %. År 2020 förutspås denna åldersgrupp utgöra ungefär 21 % av hela befolkningen. Mätt i antal personer kommer den att växa med ca 170 000 från år 1980 till år 2000. Detta är viktigt t.ex. med tanke på att pensionärernas andel av befolkningen ökar. (2.21.)

När man granskar befolkningens åldersstruktur räknar man ofta ut den sk. försörjningsbelastningen. Med försörjningsbelastning avses ett tal som anger hur många personer i arbetsför ålder det går på varje person som fyllt 65 år eller ännu inte fyllt 15 år. På basen av detta index skulle Finland år 1980 ha haft ungefär två "försörjare" per varje "försörd". I verkligheten var antalet försörjda fler än antalet försörjare, om man till försörjarna räknar endast de sysselsatta (se Wikman 1982). (2.23.)

De regionala skillnaderna i befolkningens åldersstruktur bevarades under 1970-talet och enligt prognosen kommer de inte att förändras nämnvärt före år 1990; i de nordliga länen är barnens och ungdomarnas andel störst och de 65 år fylldas andel minst. I Nyland finns det mest unga i arbetsför ålder. (2.22.)

2.3.2 KÖNSSTRUKTUR

I en normal befolkning föds det i allmänhet fler pojkar än flickor. Männens högre dödlighet leder till att befolkningens könsstruktur jämnar ut sig vid medelåldern och den äldsta befolkningsdelen är kvinnodominerad. Livlig omflyttning förändrar den regionala könsstrukturen. Den stora utflyttningen under slutet av 1960-talet ledde i vissa glest befolkade områden till sk. brist på jordbrukarhustrur. Det är nämligen just unga kvinnor som är mest benägna att flytta. Därför finns det i städerna ett tydligt överskott av unga kvinnor. (2.24.)

2.3.3 SOCIALGRUPPER

Befolkningens sociala struktur, deltagande i arbetslivet och utkomst kan beskrivas med hjälp av flere olika klassificeringar. De klassificeringar som används mest är yrkesställning, socioekonomisk ställning och huvudsaklig verksamhet. Yrkesställningen beskriver en persons ställning i arbetslivet på skalan företagare - löntagare. Den socioekonomiska ställningen indelar befolkningen i olika grupper på basen av social och ekonomisk ställning. När man

Pääasiallinen toiminta kuvaa henkilön taloudellisen toiminnan laatua. Sillä pyritään luokittelemaan "normaali" toiminta pitemmän ajanjakson aikana. Koko väestön sosiaalista ryhmittyneisyyttä kuvaavia tietoja on kerätty väestölaskennoissa vuosina 1950, 1960, 1970, 1975 ja 1980.

Pääasiallinen toiminta ja ammattiasema

Suurimmat pääasiallisen toiminnan muutokset tapahtuivat 1960-luvulla. Tuolloin varsinkin perheenjäsenten määrä aleni huomattavasti. Opiskelijoiden ja eläkeläisten määrät kasvoivat (2.25.).

Ammatissa toimivien suhteellinen osuus säilyi vakavana, mutta ammatissa toimivan väestön sisäiset rakennemuutokset ovat olleet suuret tarkastelujaksolla. Ammatti- ja elinkeinorakenne muuttui (ks. lukua "Työolot"). Yhä suurempi osa väestöstä sai toimeentulonsa palkkatyössä, joten työnantajien ja yksinäisyrittäjien osuus ammatissa toimivista väheni. Suurin osa yrittäjien määrän laskusta johtui maatalousyrittäjien määrän vähenemisestä. Myös muiden yrittäjien määrä väheni. (2.26.)

Ryhmä "eläkeläiset ja muut itsenäiset ammatittomat" (joita jatkossa nimitetään lyhyden vuoksi "eläkeläisiksi") koostuu vanhuuseläkkeellä olevista, työkyvyttömistä sekä henkilöistä, joita ei voida lukea ammatissa toimiviksi, perheenjäseniksi, opiskelijoiksi tai laitoshoidokeiksi. Eläkeläisten määrä on kolmessakymmenessä vuodessa seitsenkertaistunut. Lisäys on johtunut paitsi väestön ikärakenteen vanhenemisesta, myös sosiaaliturvan lisääntymisestä ja uusista eläkemuodoista. Työikäisten eläkeläistyminen yleistyi erityisesti 1970-luvun alkupuoliskolla. Ikärakenteen vanhenemisen vuoksi eläkeläisten määrä kasvaa tulevaisuudessa huomattavasti. (2.27 ja 2.28.)

Sosioekonominen asema

Eri väestölaskennoissa sosioekonomista luokitusta on käytetty hieman vaihtelevissa muodoissa. Taulukossa 2.29 esitetään ryhmittely suhteellisen vertailukelpoisessa muodossa vuosilta 1960-1980. Suurin vertailua vaikeuttava luokitusmuutos esiintyy "opiskelijat ja koululaiset" -ryhmän määrittelyssä. Vuosina 1960 ja 1970 sellaisiksi katsottiin vain taloudellisesti itsenäiset opiskelijat ja koululaiset, mutta vuonna 1980 ryhmään luettiin kaikki ne yli 15-vuotiaat henkilöt, joiden pääasiallinen toiminta oli opiskelu tai koulunkäynti. Myös ylempien ja alempien toimihenkilöiden sekä työntekijöiden (muiden kuin maa- ja metsätalous-) luokittelua muutettiin. Luokitusmuutosten nettovaikutukset ovat kuitenkin sangen pieniä.

Väestön sosioekonominen rakenne on muuttunut voimakkaasti viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Silmiinpistävän muutos on maatalousväestön väheneminen. Vuonna 1960 maatalousyrittäjiä ja -työntekijöitä oli yhteensä noin 30 % väestöstä, vuonna 1980 enää runsas 7 %. Eläkeläisten osuus on kaksinkertaistunut, toimihenkilöiden osuus kasvanut puolella. Muutokset heijastavat elinkeino- ja ammattirakenteen muutosta. (2.29.)

fastställer en persons socioekonomiska ställning beaktar man uppgifterna om huvudsaklig verksamhet, yrke, yrkeställning och näringsgren samt arbetsplatsens juridiska form. Den huvudsakliga verksamheten beskriver vilken typ av ekonomisk verksamhet en person bedriver. Med hjälp av den försöker man klassificera den "normala" verksamheten under en längre period. Uppgifter som beskriver befolkningens fördelning på socialgrupper har samlats in vid folkräkningarna 1950, 1960, 1970, 1975 och 1980.

Huvudsaklig verksamhet och ställning i yrket

De största förändringarna i huvudsaklig verksamhet inträffade på 1960-talet. Framför allt antalet familjemedlemmar sjönk då märkbart, medan antalet studerande och pensionärer steg (2.25.).

Under denna observationsperiod har de yrkesverksammas andel hållit sig oförändrad, men strukturförändringarna inom den yrkesverksamma befolkningen har varit stora. Både yrkes- och näringsstrukturen förändrades (se kapitlet Arbetsförhållanden). En allt större del av befolkningen fick sin utkomst från lönarbete, medan arbetsgivarnas och ensamföretagarnas andel av de yrkesverksamma minskade. Största delen av minskningen i antalet företagare berodde på att antalet jordbruksföretagare minskade. Även antalet övriga företagare minskade. (2.26.)

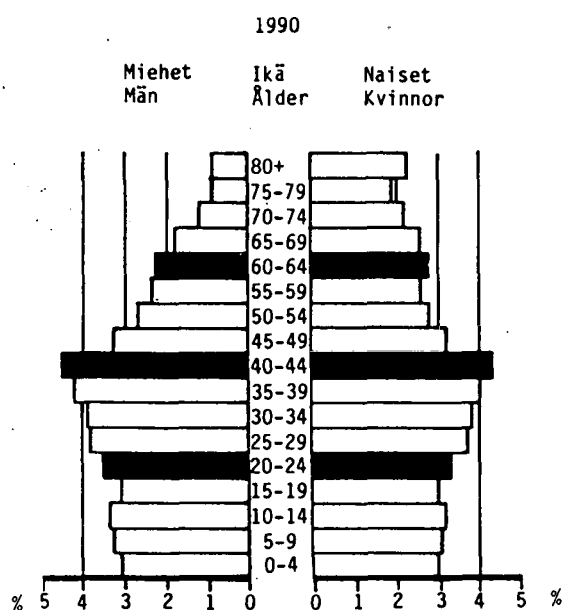
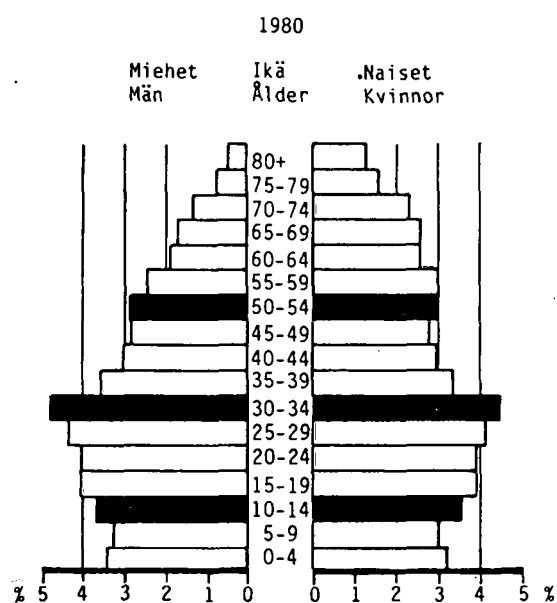
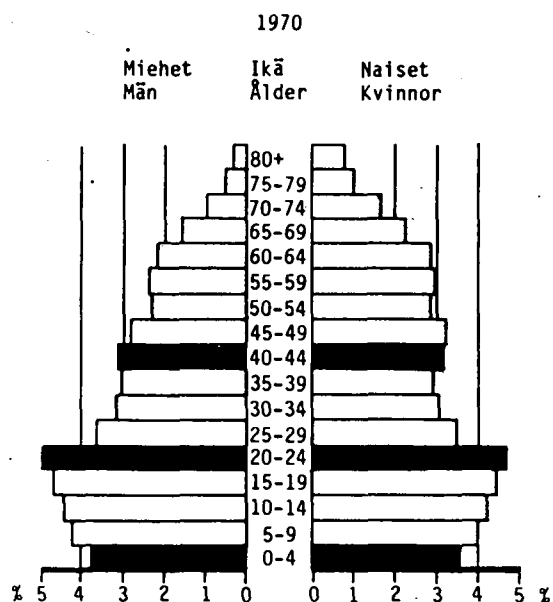
Gruppen "pensionärer och andra självständiga yrkeslösa" (som för enkelhetens skull herefter kallas pensionärer) består av ålderdomspensionärer, arbetsoförmögna samt personer som inte kan betraktas som yrkesverksamma, familjemedlemmar, studerande eller personer som vårdas på anstalt. Antalet pensionärer har sjudubblats på trettio år. Ökningen beror inte bara på en förskjutning av åldersstrukturens tyngdpunkt mot äldre åldersklasser utan också på förbättrat socialskydd och nya pensionsformer. Under 1970-talets förra hälft blev det vanligare att personer i arbetsför ålder förtidspensionerades. På grund av åldersstrukturens förändring kommer andelen pensionärer att öka betydligt i framtiden. (2.27 och 2.28.)

Socioekonomisk ställning

I olika folkräkningar har den socioekonomiska indelningen utförts på något olika sätt. Tabell 2.29. presenterar klassificeringen under åren 1960-80 i relativt jämförbar form. Den klassificeringsförändring som vållar de största jämförelseproblemen är förändringen i definitionen av gruppen "studerande och skolelever". Under åren 1960 och 1970 räknades till denna grupp endast de studerande och skolelever som var ekonomiskt självständiga. År 1980 fördes till denna grupp alla 15 år fyllda personer, vilkas huvudsakliga verksamhet var studier eller skolgång. Även klassificeringen av högre och lägre tjänstemän samt arbetstagare (inom andra näringar än jord- och skogsbruk) ändrades. Klassificeringsförändringarnas nettovärkningar är emellertid mycket små.

Befolkningens socioekonomiska struktur har förändrats avsevärt under de senaste tjugo åren. Den mest påfallande förändringen är jordbruksbefolkningens minskning. År 1960 uppgick antalet företagare och arbetstagare inom jordbruket till sammanlagt ca 30 % av befolkningen. År 1980 hade andelen sjunkit till endast 7 %. Pensionärernas andel har fördubblats och tjänstemännens andel har ökat med hälften. Förändringarna avspeglar förändringen av närings- och yrkesstrukturen. (2.29.)

2.21. Väestö iän ja sukupuolen mukaan 1970, 1980 ja 1990
 Befolkningen efter ålder och kön 1970, 1980 och 1990
 Population by age and sex, 1970, 1980 and 1990

o SVT VI A; Kunnittainen väestöennuste 1981-2000. Tilastotiedotus VÄ 1982:5.
 FOS VI A; Befolkningsprognos kommunvis 1981-2000. Statistisk rapport VÄ 1982:5.
 OSF VI A; Population Projection by Municipalities 1981-2000. Statistical Reports VÄ 1982:5.

2.22. Väestö iän mukaan lääneittäin 1970, 1980 ja 1990
 Befolkningen efter ålder länsvis 1970, 1980 och 1990
 Population by age and province, 1970, 1980 and 1990

Prosenttia - Procent

Ikä Ålder	Uudenmaan lääni Nylands län			Turun ja Porin lääni Åbo och Björneborgs län		
	1970	1980	1990	1970	1980	1990
0- 6	11	9	8	10	9	8
7-14	12	10	10	12	10	10
15-44	47	49	48	43	45	44
45-64	21	20	22	23	22	23
65-74	6	7	7	8	8	8
75-	3	4	5	3	5	7
Yhteensä - Summa	100	100	100	100	100	100
1 000 henk. pers.	1 005	1 128	1 208	675	703	719
% koko väestöstä % av hela befolk- ningen	22	24	24	15	15	14

Ikä Ålder	Ahvenanmaa Åland			Hämeen lääni Tavastehus län		
	1970	1980	1990	1970	1980	1990
0- 6	11	9	8	10	9	8
7-14	12	11	10	13	11	10
15-44	40	44	45	45	46	45
45-64	25	21	21	22	22	23
65-74	8	10	9	7	8	8
75-	5	6	8	3	4	6
Yhteensä - Summa	100	100	100	100	100	100
1 000 henk. pers.	21	23	24	636	664	681
% koko väestöstä % av hela befolk- ningen	0,5	0,5	0,5	14	14	14

Ikä Ålder	Mikkelin lääni St Michels län			Pohjois-Karjalan lääni Norra Karelen län		
	1970	1980	1990	1970	1980	1990
0- 6	10	8	8	10	9	8
7-14	14	11	10	16	11	10
15-44	43	45	44	43	46	45
45-64	22	22	23	22	22	22
65-74	7	9	9	6	8	8
75-	3	5	7	2	4	6
Yhteensä - Summa	100	100	100	100	100	100
1 000 henk. pers.	219	209	210	185	177	179
% koko väestöstä % av hela befolk- ningen	5	4	4	4	4	4

2.22. jatkuu - forts

Ikä Ålder	Kuopion lääni Kuopio län			Keski-Suomen lääni Mellersta Finlands län		
	1970	1980	1990	1970	1980	1990
0- 6	10	9	7	11	9	9
7-14	15	11	10	15	11	11
15-44	44	46	44	44	46	44
45-64	21	22	22	22	22	22
65-74	6	8	8	6	8	8
75-	5	4	6	2	4	6
Yhteensä - Summa	100	100	100	100	100	100
1 000 henk. pers.	256	252	255	238	243	249
% koko väestöstä % av hela befolk- ningen	6	5	5	5	5	5

Ikä Ålder	Vaasan lääni Vasa län			Oulun lääni Uleåborgs län		
	1970	1980	1990	1970	1980	1990
0- 6	11	10	9	12	11	11
7-14	14	12	12	17	12	12
15-44	43	44	43	47	47	45
45-64	22	22	21	19	20	20
65-74	7	8	8	5	6	7
75-	3	4	6	2	3	4
Yhteensä - Summa	100	100	100	100	100	100
1 000 henk. pers.	421	433	449	401	417	439
% koko väestöstä % av hela befolk- ningen	9	9	9	9	9	9

Ikä Ålder	Lapin lääni Lapplands län			Koko maa Hela landet		
	1970	1980	1990	1970	1980	1990
0- 6	12	10	10	10	9	9
7-14	18	12	11	14	11	10
15-44	45	48	46	45	46	45
45-64	18	21	22	22	21	22
65-74	5	6	7	6	8	8
75-	2	3	4	3	4	6
Yhteensä - Summa	100	100	100	100	100	100
1 000 henk. pers.	197	195	197	4 598	4 788	4 955
% koko väestöstä % av hela befolk- ningen	4	4	4	100	100	100

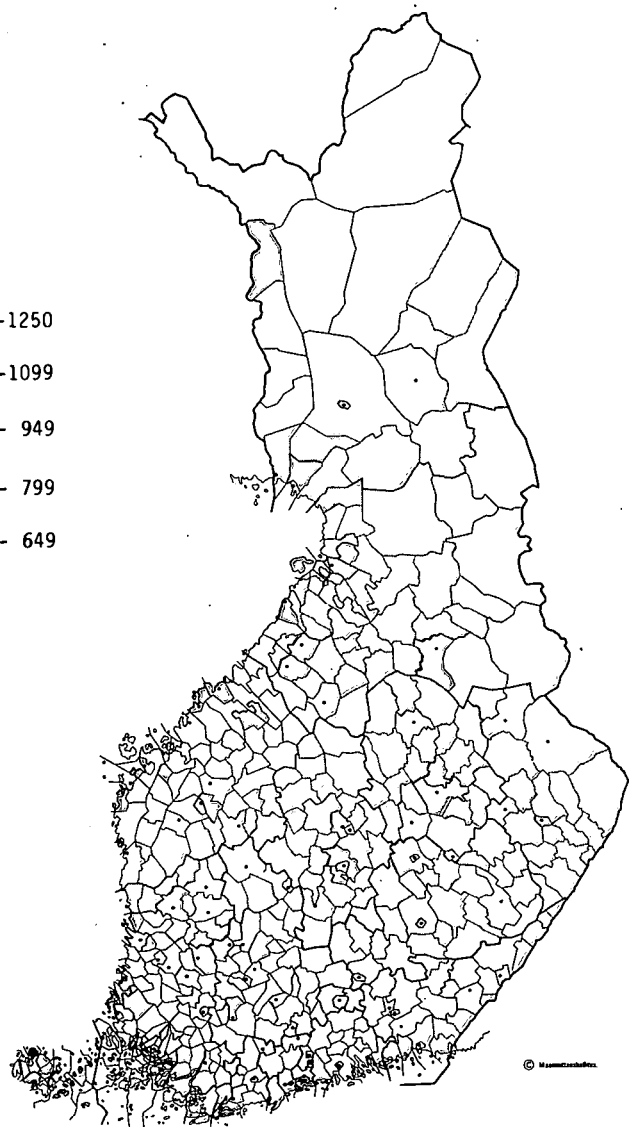
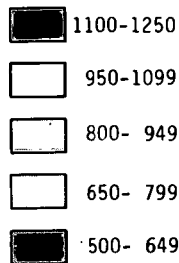
- o 1970: SVT VI C: 104, osa I - FOS VI C: 104, del I - OSF VI C: 104, part I
 1980: SVT VI A: 145, osa II - FOS VI A: 145, del II - OSF VI A: 145, part II
 1990: Kunnittainen väestöennuste 1981-2000. Tilastotiedotus VÄ 1982:5.
 Befolkningsprognos kommunvis 1981-2000. Statistisk rapport VÄ 1982:5.
 Population Projection by Municipalities 1981-2000. Statistical Reports VÄ 1982:5.

- 2.23. Eri tavoin laskettuja huoltorasituslukuja 1950-80
 Olika sätt att beräkna försörjningsbördan 1950-80
 Different ways of estimating the dependancy ratio, 1950-80

	1950	1960	1970	1980
15 - 64-vuotiaat, %				
15 - 64 år, %	63,3	62,4	66,3	67,5
Työlliset, %				
Sysselsatta, %	..	47,0	46,8	46,4
Lapsia ja vanhuksia yhtä työikäistä kohden Antalet barn och åldringar per varje person i arbetsför ålder	0,58	0,60	0,51	0,48
Ei-työllisiä yhtä työllistä kohden Antalet icke sysselsatta per varje sysselsatt person	..	1,13	1,14	1,16

- o Wiman, R.: Väestönkasvun pysähtymisen yhteiskunnalliset seuraukset. Julkaisussa "Väestönkehitys ja Suomen tulevaisuus". Suomen väestötieteen yhdistyksen julkaisuja no 7. Helsinki 1982.
 Wiman, R.: Sociala konsekvenser av stagnation i folkökningen. I publikationen "Befolkningsutvecklingen och Finlands framtid". Demografiska Föreningens i Finland publikationer nr 7. Helsingfors 1982.
 (Endast på finska.)
 Wiman, R.: Social consequences of stagnation in population growth. In "Population Development and Finland's Future". Publication No. 7, published by the Finnish Demographic Society. Helsinki 1982.
 (In Finnish only.)

- 2.24. Sukupuolirakenne
kunnittain 1980
Könsstrukturen
kommunvis 1980
Balance of sexes
by municipality,
1980

2.25. Väestön pääasiallinen toiminta 1950-80
Befolkningen efter huvudsaklig sysselsättning 1950-80
Population by type of activity, 1950-80

Pääasiallinen toiminta Huvudsaklig sysselsättning	1950	1960	1970	1980
	%	%	%	%
Ammatissa toimivia Yrkesverksamma	49	46	46	46
Perheenjäseniä Familjemedlemmar	46	45	34	24
Opiskelijoita Studerande	1	1	6	9
Eläkeläisiä ja itsenäisiä ammattittomia Pensionärer och självständiga yrkeslösa	3	7	13	17
Laitoshoidokkeja Vårdtagare i anstalt	1	1	1	1
Yhteensä Summa	100	100	100	100 ¹⁾

1) Sisältää tuntemattomat - Inkl. okända

o SVT VI C: 102, II - FOS VI C: 102, II - OSF VI C: 102, II
SVT VI C: 103, II - FOS VI C: 103, II - OSF VI C: 103, II
SVT VI C: 104, IIA - FOS VI C: 104, IIA - OSF VI C: 104, IIA
SVT VI C: 106, IA - FOS VI C: 106, IA - OSF VI C: 106, IA

2.26. Ammatissa toimivan väestön ammattiasema 1950-80
Yrkesverksamma efter yrkesställning 1950-80
Economically active population by industrial status, 1950-80

Ammattiasema Yrkesställning	1950	1960	1970	1980
	%	%	%	%
Työnantajia ja yksinäisyrittäjiä Arbetsgivare och ensamföretagare	20	19	14	10
Palkansaaajia Löntagare	58	66	78	84
Avustavia perheenjäseniä Medhjälpare familjemedlemmar	22	15	8	5
Yhteensä Summa	100	100	100	100 ¹⁾

1) Sisältää tuntemattomat - Inkl. okända

o SVT VI C: 102, II - FOS VI C: 102, II - OSF VI C: 102, II
SVT VI C: 103, IV - FOS VI C: 103, IV - OSF VI C: 103, IV
SVT VI C: 104, IIA - FOS VI C: 104, IIA - OSF VI C: 104, IIA
SVT VI C: 106, IB - FOS VI C: 106, IB - OSF VI C: 106, IB

2.27. Eläkeläisten lukumäärä 1950-80 ja ennustettu määrä 1990-2020

Antalet pensionärer 1950-80 och prognos för åren 1990-2020

Number of pensioners 1950-80 and projection for 1990-2020

Vuosi År	Eläkeläisiä Pensionärer	Ennuste ¹⁾ - Prognos ¹⁾	
		Vuosi År	Eläkeläisiä Pensionärer
1950	118 000	1990	921 000
1960	318 000	2000	1 002 000
1970	578 000	2010	1 104 000
1980	819 000	2020	1 259 000

- 1) Kansaneläkelaitoksen laatimassa ennusteessa eläkeläisiksi on katsottu ennustetut vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen saajat. Määritelmä eroaa väestölaskennoissa käytetystä pääasiallinen toiminta: eläkeläinen-määritelmästä. Kansaneläkelaitoksen lukusarjassa eläkeläisten määrä vuonna 1980 oli noin 830 000. Tässä esitettyt luvut osoittavat vain karkeasti kehityksen suunnan, mikäli eläkesäädökset, niiden soveltaminen ja väestön terveydentila keskimäärin pysyvät lähtövuoden kaltaisina.
- 1) I Folkpensionsanstaltens prognos har personer som förutses bli mottagare av ålderdoms-, arbetsförmågenhets- och arbetslöshetspension betraktats som pensionärer. Definitionen avviker från definitionen "huvudsaklig sysselsättning: pensionär" som använts i Folkräkningarna. I Folkpensionsanstaltens sifferserie var antalet pensionärer år 1980 cirka 830 000. De siffror som presenteras här anger endast den ungefärliga trenden, såvida pensionsbestämmelserna, tillämpningen av dem och befolkningens hälsotillstånd i genomsnitt förblir likadana som under begynnelseåret.
- o Vuosien 1950-1980 väestölaskennat, sarja SVT VI C; Kansaneläkelaitos: Eläkkeensaajia koskevat ennusteet. 1980-2050. Moniste. Helsinki 1980.
- Folkräkningarna 1950-1980, serien FOS VI C; Folkpensionsanstalten. Prognos över pensionstagare 1980-2050. Stencil. Bara på finska.
- The censuses of 1950-1980, series OSF VI C; Projection over pensioners in 1980-2050 by the Social Insurance Institution. Stencil. In Finnish only.

2.28. Eläkeläisten ikäjakauma ja väestöosuus 1970 ja 1980

Pensionärernas åldersfördelning och andelar av åldersklasserna 1970 och 1980

Age structure of pensioners and their proportion of the different age groups; 1970 and 1980

Ikä Ålder	Ikäjakauma Åldersfördelning		Osuus väestöstä Andel av befolkningen	
	1970 %	1980 %	1970 o/oo	1980 o/oo
15-24	1	1	9	6
25-34	2	2	15	15
35-44	3	2	29	30
45-54	7	7	79	99
55-64	24	22	294	375
65-	62	67	846	959
Yhteensä Summa	100	100	166	215

- o SVT VI C:104, IIA - FOS VI C:104, IIA - OSF VI C:104, IIA
SVT VI C:106, IA - FOS VI C:106, IA - OSF VI C:106, IA

2.29. Väestö sosioekonomisen aseman mukaan 1960, 1970 ja 1980
 Befolkningen efter socioekonomisk ställning 1960, 1970 och 1980
 Population by socio-economic status in 1960, 1970 and 1980

Sosioekonominen asema Socioekonomisk ställning	1960	1970	1980	Prosentteina - I procent		
				1960	1970	1980
Koko väestö						
Hela befolkningen	4 446 000	4 598 000	4 785 000	100	100	100
Maataloustyönantajat						
Jordbruksarbetsgivare	97 000	51 000	14 000	2	1	0,3
Muut työnantajat						
Övriga arbetsgivare	99 000	98 000	68 000	2	2	1
Maatalousyksinäisyrittäjät						
Jordbruksensamföretagare	985 000	602 000	240 000	22	13	5
Muut yksinäisyrittäjät						
Övriga ensamföretagare	191 000	133 000	96 000	4	3	2
Ylemmät toimihenkilöt						
Högre funktionärer	239 000	315 000	434 000	5	7	9
Alemmat toimihenkilöt						
Lägre funktionärer	599 000	816 000	918 000	13	18	19
Maa- ja metsätaloustyöntekijät						
Jord- och skogsbruksarbetare	279 000	120 000	81 000	6	3	2
Muut työntekijät						
Övriga arbetare	1 480 000	1 638 000	1 438 000	33	36	30
Eläkeläiset ja laitoshoidokit						
Pensionärer och vårdtagare i anstalt	418 000	750 000	871 000	9	16	18
Opiskelijat ja koululaiset						
Studerande och skolelever	56 000 ¹⁾	64 000 ¹⁾	356 000 ¹⁾	1	1	7
Muut ja tuntemattomat						
Övriga och okända	4 000	11 000	268 000	0	0	6

1) Sosioekonominen luokitus ei ole pysynyt täysin samana väestölaskennasta toiseen. Ks. teksti.
 Den socioekonomiska klassificeringen har inte varit exakt den samma i varje folkräkning. Se texten.

o SVT VI C:103, VI, SVT VI C:104, IX ja SVT VI C:106, IA
 FOS VI C:103, VI, FOS VI C:104, IX och FOS VI C:106, IA
 OSF VI C:103, VI, OSF VI C:104, IX and OSF VI C:106, IA

Kuvion 2.15 (sivulla 34) lähde: 1971: Myrskylä, P: Maassamuutto sekä Suomen ja Ruotsin välinen muuttoliike 1950-1975. Tutkimuksia 48. Tilastokeskus. Helsinki 1978
 1976: Julkaisematon aineisto Tilastokeskuksen väestötilastotoimistossa.

Källförteckningen för diagram 2.15 (sidan 34): 1971: Myrskylä, P: Inrikes omflyttning samt omflyttning mellan Finland och Sverige 1950-1975. Studier 48. Statistikcentralen, Helsingfors 1978. (Svensk sammanfattning)
 1976: Opublicerat material i Statistikcentralens byrå för befolkningsstatistik.

Source of chart 2.15 (page 34): 1971: Myrskylä, P: Internal migration and migration between Finland and Sweden in 1950-1975. Studies 48. The Central Statistical Office of Finland. Helsinki 1978. (English summary)
 1976: Unpublished material in the population division of the Central Statistical Office of Finland.

3 PERHEET

Perhe on ainakin tietyissä elämänvaiheissa yhtä perustavaa laatua oleva tekijä yksilön hyvinvoinnin kannalta kuin terveys, työ tai koulutus. Perheen tehtäväkenttä on kuitenkin aikojen kuluessa muuttunut merkittävästi. Kun agrariyhteisössä perhe oli tuotantoyksikkö, joka itse tuotti työvoimansa, valmisti työkalunsa, vaatteensa ja ruokansa, hoiti sairast, lapset ja vanhukset, nykyään osa näistä tehtävistä hoidetaan perheen ulkopuolella. Nykyisin lasten hoitoon ja sosiaalistamiseen osallistuvat päivähoitojärjestelmät ja koulujärjestelmä. Sairaiden ja vanhusten hoito on osittain siirtynyt yhteiskunnan ylläpitämille instituutioille. Ruoka- ja vaatehuollossa on siirrytty perheiden omavaraisuudesta kaupallisten toimittajien varaan. Naimisissa olevien naisten siirtyminen työhön kodin ulkopuolelle on samanaikaisesti yleistynyt.

3.1 RUOKAKUNNAT JA PERHEET; TILASTOJEN KÄSITTEET JA PEITÄVYYT

Pyrittäessä tarkastelemaan väestön perheisiin kuuluvista ja asumistapoja tietoja on haettava sekä perhe- että ruokakuntatilastoista. Tietojärjestelmän ne ovat täysin erillisiä. "Poikkeilastollisen" tarkastelun helpottamiseksi muutama sana tilastojen käsitteistä on paikallaan.

Ruokakunta, asuntokunta ja perhe ovat tärkeitä käsitteitä varsinkin asunto-oloja, tuloja ja kuluista tutkittaessa. Eri tilastoissa ja eri aikoina on käytetty hieman toisistaan poikkeavia käsitteitä, joilla on pyritty määrittelemään yhdessä asuva ryhmä, joiden arkielämän toiminnoista, kulutuksesta ja tuloista ainakin osa on yhteisiä. Seuraavassa selvitetään väestölaskennoissa käytettyjä käsitteitä, koska väestölaskennat ovat tärkein ja laajin perheitä ja ruokakuntia koskeva tietoa-aineisto. Myös Tilastokeskuksen joka toinen vuosi ilmestyvässä perhetilastossa käytetään samoja käsitteitä.

Ruokakunta eli kotitalous on termi, jolla tarkoitetaan yhdessä asuvia henkilöitä, joilla on yhteinen ruokatalous. Ruokakunta voi muodostua yhdestä henkilöstä tai yhdestä perheestä. Se voi muodostua myös useasta perheisiin kuulumattomasta tai perheestä ja muista henkilöistä. Alivuokralainen, jolla on oma ruokatalous, muodostaa oman ruokakuntansa. Ruokakuntakäsite on ollut käytössä väestölaskennoissa vuoteen 1975 saakka. Sitä vastaava käsite tulo- ja kulutustilastoissa on kotitalous.

Asuntokunnan muodostavat samassa asunnossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Asuntokunta voi koostua ruokakunnista tai perheistä tai yksinäisistä henkilöistä tai niiden yhdistelmistä. Asuntokunta-käsite otettiin käyttöön vuoden 1980 väestölaskennassa.

Perheen määritelmä tilastoissa poikkeaa arkikielen merkityksestä. Perheen katsotaan koostuvan vain yhdessä asuvista henkilöistä. Perheeseen voivat kuulua

- avio- tai avioliitossa olevat vanhemmat ja heidän naimattomat lapsensa
- jompikumpi vanhemmista naimattomine lapsineen
- lapsettomat aviopuolisot.

Perheessä voi olla korkeintaan kaksi peräkkäistä sukupolvea. Jos asuntokunnassa on useampia peräkkäisiä sukupolvia, perhe muodostetaan tilastotarkoituksia varten nuorimmasta sukupolvesta lähtien. Täten esimerkiksi lastensa ja lastenlastensa kanssa asuvat isovanhemmat eivät kuulu perheisiin, vaan ovat ydinperheen kanssa asuva toinen perhe tai perheettömiä henkilöitä. Myös ydinperheen kanssa asuvat muut sukulaiset tai vanhempien kanssa asuvat naimisissa olevat, eronneet tai leskeksi jää-

3 FAMILJER

Familjen har en stor betydelse för individens välfärd, under vissa livsfaser kanske lika stor som t.ex. hälsa, arbete eller utbildning. Familjens arbetsuppgifter har dock förändrats avsevärt med tiden. I agrarsamhället var familjen en produktionsenhet som producerade sin arbetskraft, tillverkade arbetsredskap, mat och kläder själv, och skötte om de sjuka, barnen och äldre. Nuförtiden sköts en del av dessa uppgifter utanför familjen. Den kommunala och privata dagvården och skolsystemet deltar numera i barnskötsel och uppfostran. Vården av sjuka och äldre har delvis överförs på institutioner som upprätthålls av samhället. I fråga om mat- och klädförsörjning har tyngdpunkten förskjutits från självförsörjning till kommersiella leverantörer. Samtidigt har gifta kvinnor allt mera ökat sin arbetsandel utanför hemmet.

3.1 HUSHÅLL OCH FAMILJER; STATISTIKENS BEGREPP OCH TÄCKNING

Då man vill studera befolkningens familjetillhörighet och boendevanor är det skäl att vända sig både till statistiken över familjer och statistiken över hushåll. Dessa två datasystem är helt fristående från varandra. För att underlätta ett dylikt "tvärstatistiskt" studium redogörs först i korthet för de begrepp som används i statistiken.

Hushåll, bostadshushåll och familj är viktiga begrepp i synnerhet om man vill studera boendeförhållanden, inkomster och konsumtion. Då man försökt definiera en grupp som bor tillsammans och åtminstone delvis har gemensamma vardagssysslor, konsumtion och inkomster har man vid olika tidpunkter och i olika statistiker använt begrepp som i någon mån avviker från varandra. I det följande redogörs för de begrepp som används i folkräkningarna eftersom folkräkningarna har det viktigaste och största datamaterialet över familjer och hushåll. Samma begrepp används också i Statistikcentralens familjestatistik som utkommer vartannat år.

Hushåll avser personer som bor tillsammans och har ett gemensamt kosthåll. Ett hushåll kan bestå av en person eller en familj men också av flera personer som inte hör till någon familj eller av en familj och andra personer. En underhyresgäst med eget kosthåll utgör ett särskilt hushåll. Begreppet hushåll användes i folkräkningarna fram till år 1975. Motsvarande begrepp används i inkomst- och konsumtionsstatistik.

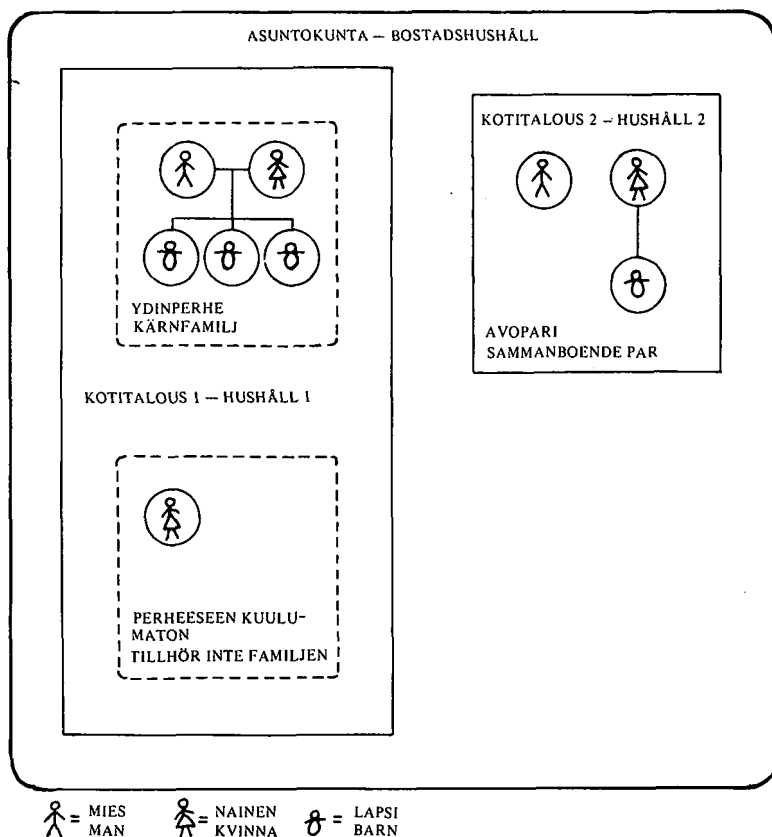
Ett bostadshushåll bildar alla de som stadigvarande bor i samma bostadslägenhet. Bostadshushållet kan bestå av flera hushåll eller familjer, av ensamstående personer eller av kombinationer av de föregående alternativen. Begreppet bostadshushåll togs i bruk i folkräkningen år 1980.

I statistiken används begreppet familj på ett sätt som avviker från ordets användning i vardagligt språkbruk. Endast personer som bor tillsammans anses bilda en familj. Familjen kan bestå av:

- gifta eller samboende föräldrar och deras ogifta barn
- någondera föräldern och hans/hennes ogifta barn
- äkta par som inte har barn.

En familj får bestå av endast två generationer. Om bostadshushållet omfattar flera på varandra följande generationer bildas familjen för statistiska ändamål utgående från den yngsta generationen. Far- och morföräldrar som bor tillsammans med sina barn eller barnbarn är t.ex. inte medlemmar av familjen utan statistikförs antingen som en skild familj eller

3.1. Kotitalous-, asuntokunta- ja perhekäsitteiden keskinäinen suhde
 Inbördes förhållande mellan hushålls-, bostadshushålls- och familjebegreppen
 Interrelationships between the concepts household, household-dwelling unit and family

Asunnossa asuu yksi ydinperhe (äiti, isä ja kolme lasta), yksi perheeseen kuulumaton (esim. edellä mainitun ydinperheen jommankumman vanhemman äiti), joka on samassa kotitaloudessa (1) edellä mainitun perheen kanssa, sekä vielä yksi avopari (mies ja nainen sekä naisen lapsi), joka muodostaa toisen kotitalouden (2) asunnossa. Tässä asunnossa asuu yhteensä kaksi kotitaloutta, jotka yhdessä muodostavat asuntokunnan.

I exempelbostaden bor således en kärnfamilj (mor, far och tre barn), en person som inte hör till familjen (t.ex. mor till endera föräldern i ovannämnda kärnfamilj), men som hör till samma hushåll (1) som familjen, och ytterligare ett sammanboende par (man och kvinna samt kvinnans barn), som bildar det andra hushållet (2) i bostaden. I bostaden bor alltså sammanlagt två hushåll, som tillsammans bildar ett bostadshushåll.

- o Kotitalous-, asuntokunta- ja perheluokitukset. Käsikirjoja Nro 19. Tilastokeskus 1983.
 Klassificeringar av hushåll, bostadshushåll och familjer. Handböcker nr 19. Statistikcentralen 1983.
 Classifications of Households, Household-dwelling Units, and Families. Handbooks no. 19. Central Statistical Office of Finland 1983.

neet lapset eivät kuulu siihen perheeseen, jonka kanssa asuvat. Sisarukset, jotka asuvat yhdessä eivät muodosta perhettä, eivät myöskään lapsenlapsi ja häntä huoltava isovanhempi. Yksinäiset henkilöt eivät kuulu perheisiin. Kaikki yksinään asuvat ovat tilastoissa perheettömiä, vaikka heillä olisi muualla asuva perhe. Arkikielenkäyttöön verrattuna siis tilastokielen "perhe" on huomattavasti suppeampi käsite.

Perheettömiä henkilöitä koskevat tiedot on haettava ruokakuntia (nykyisin asuntokuntia) kuvaavista tilastoista. Perheettömistä henkilöistä saa vain niukasti tietoja.

Viime vuosina yleistyneestä avoliittoisuudesta on vaikeata saada luotettavia tietoja, koska avosuhteesta ei ole tietoja rekistereissä. Rekistereistä, joista tilastot kootaan, voidaan avosuhteeksi tunnistaa vain sellaiset tapaukset, joissa parilla on yhteinen lapsi(a). Tällaisia avoperheitä oli vuonna 1980 noin 17 000.

Rekisteritietojen perusteella ei voida selvittää sellaisten avopariperheiden määrää, joilla ei ole lapsia tai joissa lapset eivät ole avoparin yhteisiä. Asiaa on selvitetty otostutkimuksen avulla haastatteleamalla suurta joukkoa ihmisiä. Työvoimatutkimuksen yhteydessä, jossa haastatellaan noin 10 000 ihmistä vuosittain, kysytään myös vastaajien perheasemaa. Työvoimatutkimuksen tulosten perus-

som personer utan familj som bor tillsammans med kärnfamiljen. Inte heller räknas andra släktingar eller barn som är gifta, fränskilda eller änkor/änklingar som medlemmar av den familj de bor tillsammans med. Syskon som bor tillsammans bildar inte en familj, inte heller barnbarn som bor tillsammans med en mor- eller farförälder. Ensamstående personer hör inte till en familj. Alla som bor för sig själva klassificeras som personer utan en familj, även om de skulle ha en familj boende på annat håll. Begreppet "familj" används alltså i en mycket snävare bemärkelse i statistiken än i vardagsspråket.

För uppgifter om personer som inte tillhör en familj måste man vända sig till statistiken över hushåll (numera bostadshushåll), även om uppgifterna att tillgå är begränsade.

Samboende som blivit allt vanligare under de senaste åren är det svårt att få tillförlitliga uppgifter om, eftersom samboendeförhållanden inte registreras. I de register som statistiken baserar sig på kan man som samboende särskilja endast sådana par som har ett eller flera gemensamma barn. Antalet dylika sambofamiljer var ungefär 17 000 år 1980.

Registren har inte uppgifter om antalet sambofamiljer utan barn eller vilkas barn inte är gemensamma. Detta har utretts med hjälp av sampelundersökningar där man intervjuat ett stort antal personer. I arbetskraftsundersökningen, i vilken 10 000 personer

teella voidaan arvioida, että vuonna 1980 työikäisessä väestössä (15-64-vuotiaat) oli noin 200 000 avoliitossa olevaa henkilöä, eli 100 000 avoparia. Vuonna 1982 vastaava määrä oli 227 000 henkilöä eli 113 500 paria.

Rekisteritietojen perusteella laaditut yksinhuoltajia koskevat tilastot ovat samasta syystä hieman yllpeittäviä: osa avoliitossa elävistä luokitellaan yksinhuoltajiksi. Haastattelututkimuksissa yksinhuoltajia on yleensä vähemmän kuin rekisteripohjaisen tilastojen perusteella olisi odotettavissa.

3.2 RUOKAKUNNAT

Ruokakuntien lukumäärä kasvoi vuosina 1950-75 puoli-toistakertaiseksi. Samanaikaisesti ruokakuntien keskimääräinen henkilöluku laski 3,6:sta 2,7:ään. Vuonna 1980 asutokuntia oli 1 782 000 ja niiden keskimääräinen henkilöluku oli 2,6 (3.2).

Yleisin ruokakuntatyyppi Suomessa on ydinperheestä muodostuva ruokakunta. Ydinperheessä asui 73 % väestöstä vuonna 1980. Ydinperheessä asuminen ei ole vähentynyt 1970-luvun aikana. Koska tarkkaa, asutokuntakäsitteeseen perustuvaa tilastotietoa ei ole saatavana ennen vuotta 1980, on tyydyttävä arvioon: vain perheen käsittävässä asutokunnassa asui vuonna 1970 noin 70-73 % väestöstä.

Yksinäisruokakunnat

Silmiinpistävin piirre väestön ruokakuntarakenteen kehityksessä on ollut yksinäisruokakuntien määrän kasvu. Taulukossa 3.2 esitetään yksinäisruokakuntien määrät 1950-75 ja yksinään asuvien määrät 1980 sukupuolittain. Naisten osuus yksinäisruokakunnista ja yksinään asuvista on ollut koko ajan huomattavan suuri.

Yksinään asuvien määrän kehitys vuosina 1950-80 on ollut seuraava: yhden hengen asutokuntiin kuului 15 vuotta täyttäneestä väestöstä

1950	3,6 %
1960	5,4 %
1970	7,5 %
1980	12,6 %

Yksin asuvien määrän kasvua selvitetään taulukossa 3.3. Yksin asumisen määrä väestössä riippuu luonnollisesti väestön ikä- ja perhesuhteiden rakenteesta. Yksin asuvien määrän lisääntyminen vuosina 1970-80 selittyy osittain siitä, että vanhojen ikäluokkien osuus väestöstä on kasvanut. Yksin asuvia on eniten 65 vuotta täyttäneiden naisten ryhmässä. Naisten pitempi elinaika selittää 65 vuotta täyttäneiden naisten ja miesten suuren eron: suuri osa miehistä elää avioliitossa kuolemaansa saakka, mutta naiset elävät leskeydyttyään vielä useita vuosia yksin. Ikä- ja siviilisäätärakenteen muutokset eivät kuitenkaan täysin selitä yksin asumisen lisääntymistä, van tietty elämäntavan muutos on tapahtunut. Ihmiset ovat aikaisempaa enemmän halunneet ja pystyneet valitsemaan yksin asumisen, kun vaihtoehtoina ovat alivuokralais- ja toveriasunnnot, nuorilla asuminen vanhempien kodissa, vanhoilla lastensa kodissa tai laitoksessa.

Ärlligen intervjuas ingår också frågor om familjeställning. Av svaren att döma har man uppskattat att ungefär 200 000 personer i arbetsför ålder (15-64-åringar) var samboende år 1980. Detta betyder 100 000 samboende par. Motsvarande antal var 227 000 personer år 1982, dvs. 113 500 par.

Statistiken över ensamförsörjare som uppgjorts på basen av register är därför något övertäckande: en del av de samboende klassificeras som ensamförsörjare. Av intervjuundersökningarna framgår att det finns färre ensamförsörjare än vad den registerbaserade statistiken ger vid handen.

3.2 HUSHÅLL

I jämförelse med år 1950 var antalet hushåll 1,5 gånger större än 1975. Mellan 1950 och 1975 sjönk det genomsnittliga antalet personer i ett hushåll från 3,6 till 2,7 personer. Det fanns sammanlagt 1 782 000 bostadshushåll år 1980. Ett hushåll hade i medeltal 2,6 medlemmar (3.2).

Den vanligaste typen av hushåll i Finland består av en kärnfamilj. År 1980 bodde 73 % av befolkningen i en kärnfamilj. Kärnfamiljboendet har inte minskat under 1970-talet. Eftersom exakta uppgifter i enlighet med begreppet bostadshushåll inte fanns att tillgå före år 1980 måste man nöja sig med en uppskattning: år 1970 bodde ungefär 70-73 % av befolkningen i bostadshushåll som bestod av endast en familj.

Ensamhushåll

Det mest iögonfallande draget i utvecklingen av hushållstrukturen är att antalet ensamhushåll ökat. Av tabell 3.2 framgår antalet ensamhushåll åren 1950-75 och antalet personer enligt kön som bodde ensamma år 1980. Kvinnornas andel av ensamhushållen och dem som bodde ensamma har varit påfallande hög hela tiden.

Siffrorna för ensamboende har utvecklats på följande sätt: av den 15 år fyllda befolkningen hörde till bostadshushåll som bestod av bara en person

1950	3,6 %
1960	5,4 %
1970	7,5 %
1980	12,6 %

Det ökade ensamboendet utreds i tabell 3.3. Befolkningens ålders- och familjestruktur spelar naturligtvis en stor roll för hur stort antalet ensamboende är. Att ökningen varit speciellt kraftig under 1970-80 förklaras delvis av att de äldre åldersklassernas andel av befolkningen vuxit. De flesta som bor ensamma är kvinnor som fyllt 65 år. De stora skillnaderna mellan män och kvinnor i åldern över 65 år beror på kvinnornas längre livslängd: en stor del män lever i äktenskap fram till sin död medan kvinnor lever ensamma ännu många år efter att de blivit änkor. Ålders- och civilståndsstrukturer kan ändå inte ge en uttömmande förklaring till att ensamboendet ökat; en förändring av själva livsstilen har nog också ägt rum. Man har i större utsträckning än tidigare haft lust och möjlighet att välja att bo ensam då alternativen varit att bo som underhyresgäst eller i kamratbostäder, eller för ungdomar att bo hos föräldrarna och för äldre att bo hos de egna barnen eller på anstalter.

3.2. Ruokakunnat tyyppin mukaan 1950-75 ja asuntokunnat 1980
Hushåll efter typ 1950-75 och bostadshushåll 1980
Households in 1950-75 and household-dwelling units in 1980 by type

Ruokakuntatyyppi Hushållstyp	1950	1960	1970	1975	1980 1)	1950	1960	1970	1975	1980 1)	Niissä henkilöitä Antal personer		
	Tuhansia - Tusental					%					1970	1975	1980 1)
Yhteensä Sammanlagt	1 121	1 315	1 519	1 644	1 782	100	100	100	100	100	100	100	100
Yksinäinen mies Ensam man	64	90	113	135	162	6	7	7	8	9	2	4	3
Yksinäinen nainen Ensam kvinna	144	194	251	292	321	13	15	16	18	18	6	7	6
Ydinperhe Kärnfamilj	852	..	968	1 049	1 069	76	..	64	64	60	74	77	73
Ei perhettä Ingen familj	..	..	54	74	113	..	..	4	4	6	3	3	5
Muut tyypit ²⁾	62	..	..	..	..	5	..	..	..	..	..	..	..
Övriga typer	..	..	133	94	118	..	..	9	6	7	15	10	11
Henkilöitä 100 ruo- kakuntaa kohden Antal personer per 100 hushåll	357	334	299	273	264								

1) Koska vuoden 1980 väestö- ja asuntolaskennassa ei käytetty ruokakuntakäsitettä vaan asuntokuntakäsitettä, vuoden 1980 luvut eivät ole taulukossa suoraan vertailukelpoiset aikaisempiin vuosiin. Vuosina 1950-75 yksinäinen mies- ja yksinäinen nainen- tyyppiset ruokakunnat eivät välttämättä olleet yksin asuvia, mutta vuonna 1980 tämän tyyppin henkilöt asuivat kaikki yksin. Mikäli vuoden 1980 laskennassa olisi edelleen ollut käytössä ruokakuntakäsite, yksinäisiä miehiä ja naisia olisi ollut enemmän kuin taulukon luvut osoittavat. Ydinperhe-ruokakuntia olisi myös ollut enemmän kuin ydinperhe-asuntokuntia. Vuonna 1980 osa ydinperhe-ruokakunnista on joutunut muut tyyppit-asuntokuntiin.

Eftersom man i folk- och bostadsräkningen år 1980 använde begreppet bostadshushåll i stället för hushåll, är siffrorna som gäller 1980 i tabellen inte direkt jämförbara med tidigare år. År 1970-75 var personer som klassificerades som hushåll typ ensam man, ensam kvinna inte nödvändigtvis ensamboende, medan alla som klassificerades på motsvarande sätt år 1980 bodde för sig själva. Om man hade använt begreppet hushåll år 1980 skulle antalet ensamstående män och kvinnor varit större än vad som framgår ur denna tabell. På samma sätt skulle antalet kärnfamiljhushåll också ha varit större än antalet kärnfamiljbostadshushåll. År 1980 klassificerades en del kärnfamiljbostadshushåll under rubriken "Övriga typer".

In the population and housing census of 1980 the concept household was replaced by that of household-dwelling unit, as a result of which the data tabulated for 1980 are not directly comparable with the corresponding data for the previous years. In 1950-75 households of the type "man living alone" and "woman living alone" were not necessarily living alone, while in 1980 they all were. If the concept household had still been applied in the census of 1980, the figures for men and women living alone would be higher than those shown in the table. Similarly, there would be more nuclear family households than nuclear family household-dwelling units. In 1980 part of nuclear family households came to be assigned to the group "other types".

2) Sisältää samassa ruoka/asuntokunnassa asuvat yhdistelmät: kaksi tai useampia perheitä, useita perheitä ja muita henkilöitä, perhe ja muita henkilöitä.

Omfattar kombinator av följande typ som bor i samma hushåll eller bostadshushåll: två eller flera familjer, flera familjer och andra personer, en familj och andra personer.

Comprises the following types of composite households/household-dwelling units: two or more families, several families and other persons, one family and other persons.

o SVT VI C:102, VII; SVT VI C:103, VII; SVT VI C:104, VI; SVT VI C:105, III; SVT VI C:106, VII
FOS VI C:102, VII; FOS VI C:103, VII; FOS VI C:104, VI; FOS VI C:105, III; FOS VI C:106, VII
OSF VI C:102, VII; OSF VI C:103, VII; OSF VI C:104, VI; OSF VI C:105, III; OSF VI C:106, VII

- 3.3. Yksinäisruokakuntien 1970 ja yksinään asuvien 1980 väestöosuudet iän ja siviilisäädyn mukaan
Andel av befolkningen som bodde i ensamhushåll år 1970 och andel som bodde ensamma år 1980 efter
ålder och civilstånd
One-person households in 1970 and persons living alone in 1980 as percentages of population by
age and marital status

Prosentteina iä- ja siviilisäätiryhmästä - Procent av ålders- och civilståndsgrupp

Sukupuoli, siviilisäät Kön, civilstånd	1970 Yhteensä Sammanlagt %	15-44 %	45-64 %	65- %	1980 Yhteensä Sammanlagt %	15-44 %	45-64 %	65- %
Yhteensä Sammanlagt	10	6	12	27	13	7	13	32
Miehet - Män	7	5	8	13	9	7	10	16
Naiset - Kvinnor	14	7	16	31	16	7	16	41
Naimattomat, eronneet, lesket - Ogifta, fränskilda, änkor	24	12	43	46	27	14	45	56
Miehet - Män	16	10	42	40	19	12	41	51
Naiset - Kvinnor	30	15	43	47	33	15	47	57

- o SVT VI C:104, VI; SVT VI C:106, VII
FOS VI C:104, VI; FOS VI C:106, VII
OSF VI C:104, VI; OSF VI C:106, VII

Huom. Vuoden 1970 väestölaskennassa käytetty yksinäisruokakunta-käsite ei täysin vastaa vuoden 1980 väestölaskennassa käytettyä yhden hengen asutokunnan käsitettä, sillä yhden hengen ruokakunta voi asua samassa asunnossa muiden ruokakuntien kanssa. Asutokuntakäsitteen mukaisia yksiköjä oli vuonna 1970 7,5 % 15 vuotta täyttäneestä väestöstä, mutta iän, sukupuolen ym. mukaisia jakaumia ei taulukoitu vuonna 1970.

Obs. Begreppet ensamhushåll ur folkräkningen år 1970 motsvarar inte fullständigt begreppet bostadshushåll med 1 person, som användes i folkräkningen 1980, då det kan finnas andra hushåll i samma bostad som 1-persons hushåll. År 1970 utgjorde 7,5 % av den 15 år fyllda befolkningen dylika enheter enligt begreppet bostadshushåll. Fördelningar efter ålder, kön o.dyl. uppgjordes inte i tabeller år 1970.

Note. One-person household in the population census of 1970 does not fully correspond to the one-person household-dwelling unit concept in the population census 1980, for a one-person household may be sharing living quarters with other households. In 1970 units conforming to the concept household-dwelling unit accounted for 7,5 % of the population aged 15 years and over. Distributions by age, sex, etc. were not tabulated for that year.

3.3 PERHEET

Viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana perheiden lukumäärä on kasvanut kolmanneksella. Vuonna 1980 perheitä oli miljoona kaksisataatuhatta. Samanaikaisesti perheiden keskimääräinen henkilöluku on laskenut 3,7:stä 3,2:een. Perheisiin kuuluvien osuus koko väestöstä on laskenut 86 %:sta 81 %:iin. Tämä muutos on tapahtunut viimeisten kymmenen vuoden aikana. Suurin syy muutokseen on avosuhteiden yleistyminen. Lapsettomat avoparit sekä avopuolisot, joilla ei ole omia lapsia huollettavanaan, ovat tilastoissa perheväestön ulkopuolella, perheettömiä. Mikäli heidän lukumääränsä voitaisiin laskea perheväestöön, perheisiin kuuluvien osuus olisi muutaman prosenttiyksikön suurempi. Perheettömien määrän kasvuun on vaikuttanut myös ikärakenteen muutos sekä yksin asu-
misen yleistyminen.

Perhetyyppirakenne on ollut melko vakaa vuosina 1950-80. Suurimmat muutokset ovat lapsettomien avio-
pariperheiden määrän tasainen kasvu ja lapsiperheiden määrän kasvun hidastuminen - lähes pysähtyminen vuosina 1970-80. Myös perheettömien henkilöiden määrä on ollut vakaa vuosina 1950-70, mutta viimeisten kymmenen vuoden aikana lisääntynyt (3.4).

3.3 FAMILJER

Antalet familjer har ökat med en tredjedel under de senaste trettio åren. År 1980 fanns det sammanlagt en miljon tvåhundra tusen familjer i Finland. Genomsnittsfamiljen har på samma gång blivit mindre; personantalet har minskat från 3,7 till 3,2 personer. Den andel av befolkningen som hör till familjer har minskat från 86 % till 81 %. Minskningen har ägt rum under de senaste tio åren och är främst en följd av att samboendet blivit vanligare. Samboende par utan barn och med ensamförsörjare samboende personer som inte har egna barn att försörja faller utanför den egentliga familjebefolkningen i statistiken och räknas som personer utan familj. Om de kunde räknas in i familjebefolkningen skulle den familjetillhörande befolkningsdelen öka med några procentenheter. Förändringar i befolkningens åldersstruktur har också bidragit till att antalet personer som inte har familj har blivit större.

Familjetypens struktur höll sig ganska stabil mellan 1950 och 1980. De största förändringarna var dels att antalet äkta par utan barn stadigt ökade och dels att ökningen av antalet barnfamiljer minskade och praktiskt taget stannade av 1970-80. Också antalet personer som inte hade familj höll sig konstant mellan 1950 och 1970, men under de senaste tio åren har detta antal blivit större (3.4).

3.4. Perheet tyyppin mukaan, perheisiin kuuluvien henkilöiden ja perheettömien lukumäärä 1950-80
 Familjer efter typ, antal personer som hör till familjer och antal personer utan familj 1950-80
 Families by type, and number of persons in families and of those without family in 1950-80

Perhetyyppi Familjetyp	1950 tuhansia tusental	%	1960 tuhansia tusental	%	1970 tuhansia tusental	%	1980 tuhansia tusental	%
Perheitä yhteensä Familjer sammanlagt	931	100	1 036	100	1 135	100	1 212	100
Aviopari ilman lapsia Äkta makar utan barn	177	19	208	20	261	23	303	25
Aviopari ja lapsia Äkta makar med barn	594	64	679	66	722	64	728 ¹⁾	60
Äiti ja lapsia Mor och barn	138	15	130	12	132	12	158	13
Isä ja lapsia Far och barn	22	2	20	2	20	2	24	2
Henkilöitä perheissä Personer i familjer	3 457		3 855		3 941		3 872	
- Osuus väestöstä Andel av befolkningen	86 %		87 %		86 %		81 %	
Perheettömiä henkilöitä Utan familj	572		591		657		823	
- Osuus väestöstä Andel av befolkningen	14 %		13 %		14 %		17 %	
Henkilöitä perhettä kohti Personer per familj	3,7		3,7		3,5		3,2	
Alle 18-vuotiaita lapsiperhettä kohti Under 18-åringar per barnfamilj	2,2		2,3		2,0		1,7	

1) Ml. avioparit, joilla lapsia
 Inkl. samboende par med barn
 Incl. couples in common-law marriage with children

o SVT VI C:102, VII; SVT VI C:103, V; SVT VI C:104, VIII; SVT VI C:106, VII
 FOS VI C:102, VII; FOS VI C:103, V; FOS VI C:104, VIII; FOS VI C:106, VII
 OSF VI C:102, VII; OSF VI C:103, V; OSF VI C:104, VIII; OSF VI C:106, VII

Muutokset perhetyyppirakenteessa johtuvat kahdesta tekijästä. Toisaalta väestön ikärakenteen muutokset ovat johtaneet lapsettomien avioparien osuuden kasvuun ja lapsiperheiden osuuden alenemiseen. Lapsettomista aviopareista on suuri osa sellaisia perheitä, joista aikuisiksi kasvaneet lapset ovat muuttaneet pois. Toisaalta perhedynamiikka on muuttunut siten, että nykyisin lapsiperheväihe muodostaa perheiden elämäntapaajallisesti lyhyemmän vaiheen kuin ennen: kun lapsiluku perheissä on vähentynyt ja lapset myös hankitaan perheisiin melko nopeassa tempossa, lyhenee se kokonaisaika, jolloin perheessä on alle 18-vuotiaita lapsia. Toisin sanoen lapsettomuus ei suinkaan ole yleistynyt, sillä yhtä suuri osa väestöstä muodostaa elämänsä aikana perheitä ja saa lapsia kuin aikaisemminkin (3.5).

Förändringarna i familjetypsstrukturen har två orsaker. Den första är, att förändringarna i befolkningens åldersstruktur lett till att andelen äkta par utan barn blivit större medan andelen barnfamiljer minskat. En stor del äkta par som inte har barn är i själva verket familjer i vilka de fullvuxna barnen flyttat hemifrån. Den andra orsaken är att familjedynamiken förändrats så, att barnfamiljstadiet numera är ett tidsmässigt kortare skede för familjerna: då antalet barn i familjen har minskat och man skaffar sig barn i ett rätt snabbt tempo blir den totaltid då familjen har barn i åldern under 18 år kortare än förut. Med andra ord; barnlösheten har inte blivit allmänna, eftersom en lika stor del av befolkningen som tidigare fortfarande bildar familj och skaffar sig barn (3.5).

3.5. Perheiden päämiesten osuus iän ja perhetyypin mukaan kaikista päämiehistä ja ikäluokista 1960-80
 Andel familjehuvudmän av alla huvudmän och åldersklassen efter ålder och familjetyp åren 1960-80
 Heads of family by age and type of family as a percentage of all heads of family and of age group
 in 1960-80

Perhetyyppi Familjetyp	Päämiesten osuus kaikista päämiehistä (%) Huvudmännens andel av alla huvudmän (%)				Päämiesten osuus ikäluokasta (%) Huvudmännens andel av åldersklassen (%)			
	Yhteensä Sammanlagt	15-44	45-64	65-	Yhteensä Sammanlagt	15-44	45-64	65-
Perheet yhteensä Familjer sammanlagt								
1960	100	100	100	100	33	27	45	34
1970	100	100	100	100	33	27	44	32
1980	100	100	100	100	32	27	42	30
Lapsettomat avioparit Äkta par utan barn								
1960	20	12	23	44	7	3	10	15
1970	23	13	26	54	7	4	11	18
1980	25	11	29	64	8	3	12	19
Lapsiperheet¹⁾ Barnfamiljer								
1960	65	86	56	7	22	24	25	2
1970	60	85	44	4	19	23	19	1
1980	57	87	37	2	18	24	16	1
Muut perheet²⁾ Övriga familjer²⁾								
1960	15	1	21	49	5	0	10	17
1970	17	2	30	42	6	0	13	14
1980	18	2	34	34	6	1	14	10

1) Perheet, joissa alle 18-vuotiaita lapsia
 Familjer med barn under 18 år
 Families with children under 18 years of age

2) Perheet, joissa 18 vuotta täyttäneitä lapsia
 Familjer med barn som fyllt 18 år
 Families with children over 18 years of age

o SVT VI C:103, VI, XII; SVT VI C:104, VIII; SVT VI C:106, VII
 FOS VI C:103, VI, XII; FOS VI C:104, VIII; FOS VI C:106, VII
 OSF VI C:103, VI, XII; OSF VI C:104, VIII; OSF VI C:106, VII

Noin 15 % lapsiperheistä oli yksinhuoltajaperheitä vuonna 1980. Yksinhuoltajaperheiksi voidaan katsoa sellaiset perheet, joissa on vain yksi vanhempi sekä yksi tai useampia alle 18-vuotiaita lapsia. Näiden perheiden määrä on kasvanut kolmanneksella viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Vuonna 1960 yksinhuoltajaperheitä oli noin 76 000 (11 % lapsiperheistä), vuonna 1980 noin 100 000. Suurin osa, lähes 90 % yksinhuoltajista oli naisia.

Perheettömät henkilöt

Perheettömyys on elämänvaihe, joka on yleisin nuoruudessa ja vanhuudessa. Vuonna 1980 noin 17 % asuntoväestöstä oli perheettömiä henkilöitä. Heistä 59 % asui yksin (3.6). Vuonna 1970 noin 14 % asuntoväestöstä oli perheettömiä. 40 % heistä asui yksin. Alle 45-vuotiaiden perheettömien osuus kaikista perheettömistä on noussut. Vuonna 1970 noin 37 %, vuonna 1980 noin 43 % perheettömistä oli alle 45-vuotiaita.

Ungefär 15 % av barnfamiljerna var ensamförsörjarfamiljer år 1980. Som ensamförsörjarfamilj kan räknas familjer med endast en förälder och ett eller flera barn som inte fyllt 18 år. Antalet ensamförsörjarfamiljer har ökat med en tredjedel under de senaste tjugo åren. Ungefär 76 000 familjer var ensamförsörjarfamiljer år 1960 (11 % av alla barnfamiljer), år 1980 ungefär 100 000. De flesta ensamförsörjare, 90 %, är kvinnor.

Personer som inte har familj

Att inte ha familj är som levnadsskede vanligast i ungdomen och i ålderdomen. Ungefär 17 % av bos-tadsbefolkningen var utan familj år 1980, 59 % av dem bodde ensamma (3.6). Motsvarande tal var 14 % respektive 40 % tio år tidigare. Andelen personer under 45 år av alla som inte har familj har vuxit; år 1970 var ungefär 37 % av dem som inte hade familj yngre än 45 år, år 1980 ungefär 43 %.

3.6. Perheet ja yksinäiset elinvaiheen mukaan 1980
 Familjer och ensamstående efter levnadsskede 1980
 Families and persons living alone by life cycle, 1980

	Yhteensä Sammanlagt	Päämiehen ikä Referenspersonens ålder			Henkilöitä prosentteina asuntoväestöstä Personer i procent av bostadsbefolkningen
		15-44	45-64	65-	
Tuhansia henkilöitä - Tusental personer					%
PERHEETTÖMÄT - UTAN FAMILJ					
Yhteensä Sammanlagt	823	355	205	262	18
1 hengen asutokunnat Bostadshushåll med 1 person	482	162	135	185	10
Muut perheettömät Övriga utan familj	341	193	70	78	7
Tuhansia perheitä - Tusental familjer					
PERHEET - FAMILJER					
Yhteensä Sammanlagt	1 212	606	433	174	82
Lapsettomat avioparit Äkta makar utan barn	303	66	126	111	13
Perheet, joissa nuorin lapsi alle 7-vuotias Familjer, i vilka yngsta barnet under 7 år gammal	330	317	13	-	26
Perheet, joissa nuorin lapsi 7-17-vuotias Familjer, i vilka yngsta barnet i åldern 7-17	359	210	146	3	25
Perheet, joissa lapset 18 vuotta täyttäneitä Familjer, vilkas barn 18 år eller äldre	221	13	148	60	18

o SVT VI C:106, VII - FOS VI C:106, VII - OSF VI C:106, VII

3.4 LAPSIPERHEET

Yli puolet väestöstä on lapsiperheiden jäseniä. Vuonna 1980 69 % Suomen asuntoväestöstä asui perheissä, joissa on lapsia. 51 % asuntoväestöstä asui perheissä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia (3.6).

Lapsiluvun pieneneminen on ollut suuri muutos suomalaisessa perheessä. Vuonna 1980 lapsiperheissä oli alle 18-vuotiaita lapsia keskimäärin 1,7. Vastaava luku oli vuonna 1950 2,2, vuonna 1960 2,3 ja vuonna 1970 2,0. Aikaisemmin vallinnut selvä alueellinen erilaisuus on samalla kadonnut: vuonna 1980 useimmissa lääneissä keskimääräinen lapsiluku oli maan keskitasoa. Muutamat poikkeamatkin olivat pieniä: vaihteluväli oli 1,6 - 1,9. Vielä kaksikymmentä vuotta sitten pohjoisissa lääneissä oli selvästi maan keskitasoa korkeampi keskimääräinen lapsiluku ja etelässä selvästi alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin.

Tapahtunut muutos ilmenee monilapsisten perheiden vähenemisenä. Vielä vuonna 1960 oli joka kuudennessa perheessä neljä tai useampia lapsia. Vuonna 1980 enää vain joka 33. perheessä oli neljä tai useampia lapsia (3.7). Toisella tavalla ilmaistuna: vuonna 1960 kaikista alle 18-vuotiaista 35 % kuului neljätai useampilapsiseen perheeseen, nyt enää 8 %.

Yksilapsiset perheet

Lähes puolet kaikista lapsiperheistä oli yksilapsisia vuonna 1980. Kaikista lapsista, joita oli noin 1 200 000, vajaa kolmannes kuului väestölaskentahetkellä perheeseen ainoana alle 18-vuotiaana lapsena. Yksilapsisuus ei kuitenkaan ole niin yleistä kuin väestölaskennan kaltaiset poikkileikkaustiedot näyttävät osoittavan. Perheet ovat yksilapsisia hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. Yhtäältä yksilapsisia ovat nuoret perheet, jotka ovat saaneet vasta ensimmäisen lapsensa. Toisaalta yksilapsisia ovat ne perheet, joihin todella syntyykin vain yksi lapsi. Kolmanneksi, yksilapsisia perheitä ovat myöskin ne perheet, joissa vanhemmat lapset ovat jo täyttäneet 18 vuotta nuorimmaisen enää ollessa alle 18-vuotiaita. Viimeksi mainittujen perheiden määrää voidaan arvioida tilastotiedoista. Noin 79 000:ssa perheessä oli yksi alle 18-vuotias lapsi ja muita kotona asuvia lapsia, siis joka neljännessä "yksilapsisessa" perheessä. Jos nämä perheet vähennetään yksilapsisten perheiden määrästä, jäljelle jää, että vain 37 % perheistä (lapsista 22 %) oli yksilapsisia vuonna 1980. Arviolta noin joka seitsemäs lapsi jää kokonaan vaille sisarusksia.

Muut lapsiperheet

Vajaassa 40 %:ssa lapsiperheistä oli kaksi lasta vuonna 1980. Kolmilapsisia oli noin 10 %, neljätai useampilapsisia 3 %. Noin 70 % alaikäisistä lapsista kuului perheeseen, jossa oli kaksi tai useampia alle 18-vuotiaita lapsia. Kolmitai useampilapsiseen perheeseen kuului vain 25 % alaikäisistä lapsista.

Aikuiset lapset perheissä

Lapset tarvitsevat kotiaan ja vanhempiaan vielä täysi-ikäisiksi tultuaankin. Osa kotonaan asuvista 18 vuotta täyttäneistä lapsista opiskelee, osa on työelämässä. Väestölaskennan perusteella ei saada tietoja perheisiin kuuluvien aikuisten lasten pääasiallisesta toiminnasta. 20-29-vuotiaiden asuminen vanhempiensa kotona on kuitenkin huomattavan yleistä. Yli puolet 20-25-vuotiaista ja yli kuudesosa 25-29-vuotiaista asui vanhempiensa kodissa vuonna 1980. Tytöt muuttavat vanhempiensa kodista nuorempina kuin pojat. Kaupunkilaislapset muuttavat erilleen nuorempina kuin lapset muissa kunnissa (3.8).

3.4 BARNFAMILJER

Över hälften av befolkningen hör till barnfamiljer. År 1980 levde 69 % av befolkningen i familjer som hade barn. 51 % av bostadsbefolkningen levde i familjer med barn som inte fyllt 18 år (3.6).

Det minskade barnantalet har inneburit en stor förändring i den finländska familjen. Barnfamiljerna i Finland hade i medeltal 1,7 barn under 18 år år 1980. Motsvarande siffra var 2,2 år 1950, 2,3 år 1960 och 2,0 år 1970. De tydliga regionala skillnader som tidigare rådde har på samma gång försvunnit: i de flesta län låg det genomsnittliga antalet barn år 1980 kring medelvärdet för hela landet. De få avvikelser som noterades var små: variationsbredden var 1,6 - 1,9. Ännu för tjugo år sedan hade man betydligt flera barn än genomsnittet i de norra delarna och klart färre i de södra delarna av landet.

Förändringarna syns i att antalet flerbarnsfamiljer minskat. Ännu år 1960 hade var sjätte familj fyra eller flera barn, medan det samma gällde för endast var 33:dje familj år 1980 (3.7). Av befolkningen som inte fyllt 18 år hörde med andra ord hela 35 % till familjer med fyra eller flera barn år 1960 medan motsvarande tal var endast 8 % tjugo år senare.

Ensbarnsfamiljer

Närmare hälften av alla barnfamiljer år 1980 hade bara ett barn. Vid folkräkningstidpunkten var en knapp tredjedel av alla barn (sammanslagt 1 200 000) det enda barnet under 18 år i sin familj. Utpräglade enbarnsfamiljer är ändå inte så vanliga som tvärnsnittsuppgifter typ folkräkningar ger vid handen. Gruppen enbarnsfamiljer är mycket heterogen; familjerna befinner sig i mycket olika livssituationer och familjestadier. Det är för det första familjer som ännu inte hunnit skaffa flera än ett barn. Vidare är det familjer som inte skaffar flera än ett barn. För det tredje, också sådana familjer i vilka de äldre barnen redan fyllt 18 år och det yngsta fortfarande är under 18 år måste räknas som enbarnsfamiljer. På basen av statistiken kan man uppskatta antalet familjer av sistnämnda typ. Ungefär 79 000 familjer, dvs. var fjärde "enbarnsfamilj", hade ett barn under 18 år och dessutom andra äldre barn som bodde hemma. Då man subtraherar ovannämnda antal från det totala antalet enbarnsfamiljer blir resultatet, att endast 37 % av familjerna (22 % av barnen) var enbarnsfamiljer år 1980. Uppskattningsvis ungefär vart sjunde barn får inga syskon alls.

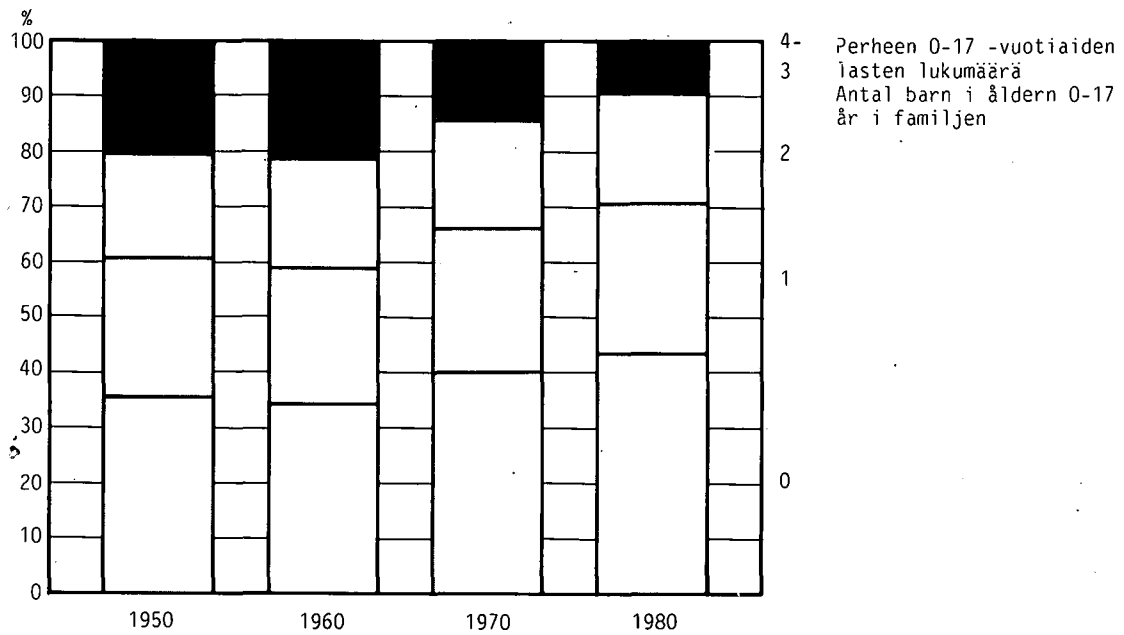
Övriga barnfamiljer

Knappt 40 % av alla barnfamiljer hade två barn år 1980. Andelen trebarnsfamiljer var 10 %, andelen fyra- eller flerbarnsfamiljer 3 %. I ungefär 70 % av familjerna med minderåriga barn fanns det två eller flera barn under 18 år. Endast 25 % av de minderåriga barnen hörde till en tre- eller flerbarnsfamilj.

Vuxna barn i familjerna

Barnen behöver sitt hem och sina föräldrar också då de blivit fullvuxna. Av de barn som fyllt 18 år och bor hemma studerar en del, andra förvärvsarbetar. Folkräkningarna ger inte uppgifter om hemboende vuxna barns huvudsakliga verksamhet. Att 20-29-åringar bor hos sina föräldrar är ändå påfallande vanligt. Över hälften av 20-25-åringarna och över en sjättedel av 25-29-åringarna bodde hos sina föräldrar år 1980. Flickor flyttar hemifrån tidigare än pojkar. Stadsbarn flyttar hemifrån i yngre ålder än barn i andra kommuner (3.8).

3.7. Perheet lasten lukumäärän mukaan 1950-80
 Familjer efter antal barn 1950-80
 Families by number of children, 1950-80

o SVT VI C:106, VII - FOS VI C:106, VII - OSF VI C:106, VII

3.8. 15-34-vuotiaiden lapsiasemassa olevien perheenjäsenten osuus ikäluokasta iän mukaan 1980
 Andel familjemedlemmar i åldern 15-34 som klassificeras som barn av åldersklassen efter ålder år 1980
 Family members with child status aged 15-34 years as percentage of age group by age

Ikä Ålder	Koko maa - Hela landet				Kaupungit - Städer			Muut kunnat - Övriga kommuner		
	Molemmat sukupuolet Båda könen		Miehet Män	Naiset Kvinnor	Molemmat sukupuolet Båda könen	Miehet Män	Naiset Kvinnor	Molemmat sukupuolet Båda könen	Miehet Män	Naiset Kvinnor
	1970	1980								
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
15-19	91	92	95	90	91	95	88	93	96	92
20-24	51	52	65	38	45	58	33	62	75	47
25-29	18	16	24	8	12	17	7	24	35	11
30-34	9	7	11	3	4	7	3	11	17	4

o SVT VI C:104, VI; SVT VI C:106, VII
 FOS VI C:104, VI; FOS VI C:106, VII
 OSF VI C:104, VI; OSF VI C:106, VII

3.9. Perheen muodostuksen keskilukuja 1971-80
 Familjebildning, några medeltal 1971-80
 Family constitution indicators for 1971-80

Tapahtuma - Händelse	1971	1975	1980
Mediaani-ikä - Medianålder			
1. avioliittoa solmittaessa Vid ingången till 1. äktenskapet			
miehet - män	23,7	24,3	26,5
naiset - kvinnor	22,4	22,8	24,5
1. lapsen syntyessä Vid 1. förlossningen			
äidit - mödrar	23,4	24,6	25,5
2. lapsen syntyessä Vid 2. förlossningen			
äidit - mödrar	26,0	27,1	28,1
Avioerossa Vid äktenskapsskillnaden			
miehet - män	34,4	34,1	35,9
naiset - kvinnor	32,1	31,8	34,0
Aviomiehen kuollessa Vid mannens död			
vaimot - hustrur	61,2	62,4	64,6
Aviovaimon kuollessa Vid hustruns död			
miehet - män	66,8	67,7	69,6
Avioliiton mediaanikesto aika Äktenskapens medianvaraktighet			
1. lapsen syntyessä Vid 1. barnets födelse	0,9	1,1	1,1
2. lapsen syntyessä Vid 2. barnets födelse	4,0	4,7	4,7
Avioerossa Vid äktenskapsskillnaden	8,3	9,1	11,0
Aviomiehen kuollessa Vid mannens död	33,4	34,2	36,9
Vaimon kuollessa Vid hustruns död	36,4	36,9	39,3
Lapsia keskimäärin Antalet barn i medeltal			
Lapsiperheissä ¹⁾ Per barnfamilj	2,0 (1970)	1,8	1,7
Avioeroperheissä ²⁾ Per äktenskapsskillnad ²⁾	1,2	1,1	0,9

1) Alle 18-vuotiaita lapsia keskimäärin perheissä, joissa alle 18-vuotiaita lapsia
 Antal barn under 18 år i genomsnitt i familjer med barn under 18 år
 Average number of children under 18 years of age in families with children under 18 years of age

2) Puolisoiden huollettavina olevia 0-15-vuotiaita lapsia
 Barn i åldern 0-15 år som makarna försörjer
 Dependent children under 15 years of age

o SVT VI A; Perhetilasto, tilastotiedotus VA 1982:4
 FOS VI A; Familjestatistik, statistisk rapport VA 1982:4
 OSF VI A; Families, Statistical Reports VA 1982:4 (in Finnish and Swedish only).

3.10. Solmitut avioliitot 1970-81
Ingångna äktenskap 1970-81
Contracted marriages, 1970-81

	Kaikkiaan Inalles	Avioliittoja 1 000 asukasta kohti Antal äktenskap per 1 000 personer	1. avioliitto 1. äktenskap		20-39-vuotiaiden avioituvuus ¹⁾ 20-39-åringars äktenskapsfrekvens ¹⁾	
			Yhteensä Sammanlagt	% kaikista % av alla	Miehet Män	Naiset Kvinnor
1970	40 730	8,8	37 713	93		
1971	37 925	8,2	34 967	92	114,4	135,9
1972	35 467	7,6	32 515	92	103,4	124,2
1973	34 883	7,5	31 812	91	98,2	119,5
1974	34 533	7,4	31 195	90	94,0	115,8
1975	31 574	6,7	28 492	90	82,9	100,8
1976	32 004	6,8	28 441	89	81,8	100,2
1977	30 966	6,5	27 394	88	77,7	95,3
1978	29 760	6,3	26 156	88	72,8	91,1
1979	29 277	6,1	25 388	87	70,4	88,2
1980	29 388	6,1	25 610	87	68,5	86,8
1981	30 100	6,3	25 887	86	68,5	86,9

1) Avioliiton solmineet vastaavan keskiikäluvun 1 000 ei naimisissa olevaa kohti
Antal vidga per 1 000 icke gifta av motsvarande medelfolkmängd
Number of persons who had contracted a marriage per 1 000 single persons in the corresponding mean population.

o Suomen tilastollinen vuosikirja; SVT VI A
Statistisk årsbok för Finland; FOS VI A
Statistical Yearbook of Finland; OSF VI A

3.5 PERHEENMUODOSTUS

Avioliittojen solmiminen

Avioliittoja solmitaan nykyisin vuosittain noin 30 000, mikä on selvästi vähemmän kuin 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa (3.10). Nuoret, 20-29-vuotiaat, eivät nykyisin avioidu yhtä yleisesti kuin nuoret kymmenen vuotta sitten. Avioliitot ovat korvanneet avioliittoja. Naimisissa olevia ja avioliitossa olevia yhteensä on nykyisin yhtä paljon kuin aikaisemmin avioliitossa olleita (3.11).

Avioerojen lisääntyttä on myös uudelleen avioituminen lisääntynyt. Järjestyksessä toisen tai sitä useampien avioliittojen osuus on kymmenessä vuodessa kaksinkertaistunut (3.10). Miehet solmivat uuden avioliiton useammin kuin naiset.

1970-luvulla myös avioliiton solmineiden keski-ikä nousi huomattavasti. Vuonna 1981 miehet solmivat ensimmäisen avioliittonsa keskimäärin lähes 27-vuotiaana eli noin 3 vuotta vanhempina kuin kymmenen vuotta aikaisemmin. Naiset olivat keskimäärin 25-vuotiaita ensimmäistä avioliittoa solmiessaan vuonna 1981. Vuonna 1971 keski-ikä oli noin 22 vuotta (3.9).

3.5 FAMILJEBILDNING

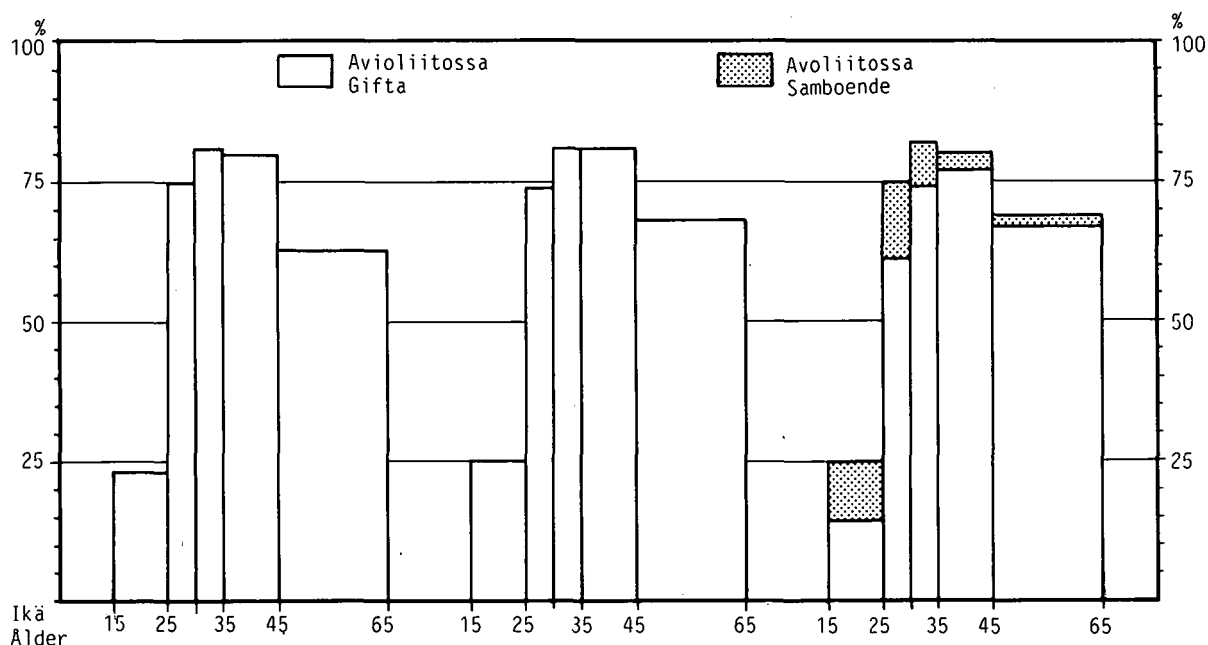
Äktenskapsfrekvens

I detta nu ingås det ungefär 30 000 äktenskap i året, vilket är ett betydligt mindre antal än på 1960-talet eller början av 1970-talet (3.10). Det är inte längre lika vanligt att gifta sig bland unga åldern, 20-29 år som för tio år sedan. Samboendet har ersatt äktenskapen. Antalet gifta och samboende är idag sammanlagt lika stort som totalantalet gifta personer var tidigare (3.11).

Samtidigt som skilsmässorna ökat har det också blivit vanligare att gifta om sig. Andelen äktenskap som inte är första i ordningen har fördubblats under loppet av tio år (3.10). Män gifter oftare om sig än kvinnor.

Medianåldern för ingående av äktenskap höjdes avsevärt på 1970-talet. Män ingick sitt första äktenskap i genomsnitt i närmare 27 års åldern år 1981, dvs. de var tre år äldre än sina gelikar tio år tidigare. Bland kvinnor var medianåldern 25 år 1981 mot omkring 22 år tio år tidigare (3.9).

- 3.11. Avioliitossa olevien naisten osuus 1962, 1972 ja 1982 sekä avioliitossa olevat naiset 1982 iän mukaan
 Andel gifter kvinnor 1962, 1972 och 1982 samt andel samboende kvinnor 1982 efter ålder
 Married women in 1962, 1972 and 1982 and women in common-law marriage in 1982 as a percentage of age group, by age

- o SVT VI A:135, Tilastokeskuksen väestötilastotoimisto; Tilastotiedotus VA 1983:8.
 FOS VI A:135; Byrån för befolkningsstatistik vid Statistikcentralen; Statistisk rapport VA 1983:8.
 OSF VI A:135; Population Statistics Division in the Central Statistical Office of Finland; Statistical Reports VA 1983:8 (in Finnish and Swedish).

Avioerot

Vuosittainen avioerojen määrä on ollut viime aikoina noin 10 000. Avioerojen määrä alkoi nousta 1960-luvulla. Vuosina 1961-78 avioerojen määrä kasvoi 2,6-kertaiseksi. Viime vuosina avioerot eivät ole lisääntyneet (3.12).

Noin puolet avioeroista tapahtuu ensimmäisten kymmenen avioliittovuoden aikana (3.12).

Vuosittain tilastoitujen avioerojen määrä lisääntyi 1960-luvulla ja 1970-luvun alkupuolella, koska voimassa olevien avioliittojenkin määrä kasvoi. Kuinka paljon avioerot todella ovat lisääntyneet, selviää seurattaessa tietyllä hetkellä solmittujen avioliittojen purkautumista. Vuonna 1960 solmituista avioliitoista noin 8 % oli päättynyt eroon kymmenen vuoden kuluessa. Vuonna 1970 solmituista avioliitoista noin 14 % päättyi eroon vastaavassa ajassa (3.13).

Kun kymmenen ensimmäisen vuoden aikainen erokertymä muodostaa noin puolet kaikista avioeroista, voidaan suurin piirtein ennustaa, kuinka suuri osa avioliitoista kaikkiaan päättyy eroon. Vuonna 1960 solmituista avioliitoista päättyi noin joka viides eroon ja vuonna 1970 solmituista noin joka neljäs.

Vajaa kolmannes avioerooperheistä on lapsettomia. Yksi kolmannes avioerooperheistä on yksilapsisia. Kaikkiaan joka vuosi noin 10 000 alle 16-vuotiaasta lasta kokee vanhempiensa eron (3.12). Keskimääräisen perhekoon pienentyessä on pienentynyt myös keskimääräinen avioerooperheen koko (3.9).

Aktenskapsskillnader

Antalet äktenskapsskillnader har legat omkring 10 000 under de senaste åren. Skilsmässofrekvensen började öka på 1960-talet så att antalet år 1978 var 2,6 gånger så stort som år 1961. Ökningen har avstannat under de senaste åren (3.12).

Ungefär hälften av alla skilsmässor tas ut under äktenskapets första tio år (3.12).

Ökningen av antalet årligen statistikförda äktenskapsskillnader på 1960-talet och början av 1970-talet var delvis en följd av att också äktenskapen blev flera. Hur mycket skilsmässorna i själva verket ökat framgår om man undersöker hur stor del av de äktenskap som ingås vid en viss tidpunkt som slutar med äktenskapsskillnad. Omkring 8 % av de äktenskap som ingicks år 1960 upplöstes under de följande tio åren. Av de äktenskap som ingicks år 1970 hade ungefär 14 % upplöstes tio år senare (3.12).

Eftersom antalet äktenskapsskillnader under de första tio åren av äktenskapet sammanlagt utgör ungefär hälften av alla äktenskapsskillnader kan man i stora drag förutspå hur stor del av äktenskapen totalt kommer att upplösas. Ungefär vart femte äktenskap som ingicks år 1960 upplöses och ungefär vart fjärde som ingicks år 1970.

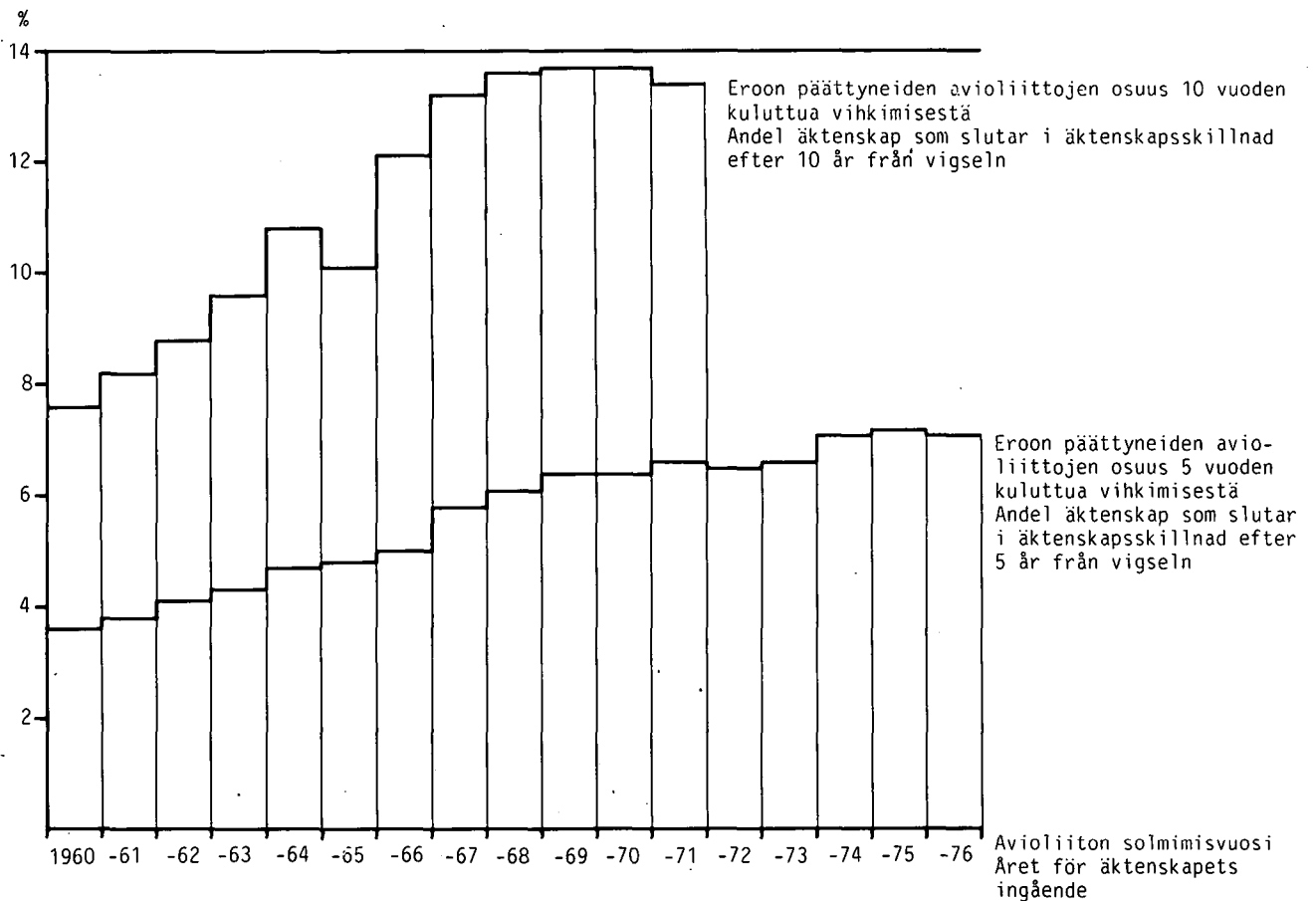
En knapp tredjedel av alla upplösta familjer var barnlösa. En tredjedel hade ett barn. Varje år får sammanlagt ungefär 10 000 barn under 16 år uppleva en skilsmässa i sin familj (3.12). Då familjens medelstorlek minskat har också skilsmässfamiljen blivit mindre (3.8).

3.12. Avioerot 1956-81
Äktenskapsskillnader 1956-81
Divorces, 1956-81

	Yhteensä Sammanlagt	Avioliiton kesto aika Äktenskapets varaktighet		Avioeroja 1 000 henkeä kohti Antal äktenskapsskill- nader per 1 000 personer		Lasten lukumäärä Barnens antal				Lapsia yhteensä Barn sammanlagt
		Alle 10 v Under 10 år	Yli 10 v Över 10 år	Kaupungit Städer	Muut kunnat Övriga kommuner	0	1	2	3+	
		%	%			%	%	%	%	
Vuosikeskiarvo - I medeltal per år										
1956-60	3 642	55	45	1,60	0,38	32	31	21	16	4 145
1961-65	4 235	53	47	1,68	0,42	27	31	22	19	5 500
1966-70	5 484	54	46	1,87	0,55	25	32	23	20	7 028
Vuosittain - Årligen										
1971	7 175	57	43	2,16	0,92	24	34	23	19	8 486
1972	8 254	55	45	2,45	0,98	23	35	24	18	9 633
1973	8 831	55	45	2,48	1,12	25	34	25	17	9 906
1974	10 019	54	46	2,86	1,14	24	35	25	16	9 681
1975	9 358	54	46	2,63	1,07	24	35	25	17	11 396
1976	10 125	52	48	2,81	1,18	26	34	26	15	10 570
1977	10 107	51	49	2,74	1,23	25	34	25	16	11 071
1978	10 369	49	51	2,78	1,29	24	34	25	17	10 796
1979	10 191	46	54	2,72	1,27	24	32	27	16	10 936
1980	9 464	46	54	2,54	1,15	24	33	28	15	9 853
1981	9 497	46	54	2,51	1,19	33	38	23	6	9 848

o Suomen tilastollinen vuosikirja
Statistisk årsbok för Finland
Statistical Yearbook of Finland

- 3.13. Vuosina 1960-76 solmittujen avioliittojen erokertymä 5 ja 10 vuoden kuluttua avioliiton solmimisesta
 Äktenskap som ingåtts 1960-76; äktenskapsskillnader 5 och 10 år efter ingåendet
 Divorce rates after 5 and 10 years of marriage for marriages contracted in 1960-76

o SVT VI A - FOS VI A - OSF VI A

- 3.14. Syntyneet lapsen järjestysluvun mukaan 1951-81
 Barn som fötts 1951-81 efter barnets ordningsnummer
 Births by birth order in 1951-80

	Lapsen järjestysluku Barnets ordningsnummer				Syntyneitä yhteensä Antal födda sammanlagt
	1	2	3	4-	
	%				
Vuosikeskiarvo - Årsmedeltal					
1951-55	32	24	17	27	91 565
1961-65	38	27	15	20	80 803
1971-75	54	31	10	5	60 982
Vuosittain - Årligen					
1976	51	34	10	5	66 846
1977	49	35	11	5	65 659
1978	48	36	11	5	63 983
1979	47	36	12	5	63 428
1980	47	36	12	5	63 064
1981	46	35	13	6	63 469

o SVT VI A - FOS VI A - OSF VI A

Lasten syntyminen

Todella selvä ja merkittävä muutos on tapahtunut suomalaisessa perheessä viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana sen suhteen, miten lasten syntyminen ajoitetaan ja perhekoko säädetään. Lasten lukumäärää on jo edellä kosketeltu lapsiperheiden rakennetta tarkasteltaessa. Lasten lukumäärän nopeata pienemistä kuvastaa myös taulukko 3.14: 1950-luvun alussa vuosittain syntyvistä lapsista 27 % oli äitinsä vähintään neljäs lapsi - 1980-luvun alussa enää noin 5 %.

Myös lasten syntymisen ajoitus perheissä on muuttunut kahdella tapaa: lasten hankkiminen aloitetaan myöhemmin ja lopetetaan aikaisemmin kuin ennen. Nykyisin ensimmäinen lapsi syntyy keskimäärin vanhemmalle äidille. 1950-luvun alussa synnyttäjien mediaani-ikä ensimmäisen lapsen syntyessä oli 23,2. Vuonna 1980 vastaava ikä oli 25,5. Avioliiton solmimisen ja ensimmäisen lapsen syntymän välillä kulunut aika on pidentynyt: vuonna 1951 se oli 0,8 vuotta, vuonna 1980 1,1 vuotta. Koska lapsia syntyy perheeseen aikaisempaa vähemmän, myös lopullinen perhekoko saavutetaan nopeammin. Yli 40-vuotiaat naiset synnyttävät nykyään varsin vähän verrattuna 1950-luvun alkuun. Perheen elämäkaarella lapsiperhevaihe on siis lyhentynyt.

3.6 LASTEN PERHEOLUT JA LASTENHOITO

Perheolot

98 % alle 18-vuotiaista lapsista elää omissa perheissään. Kasvattilapset, joita oli vuonna 1980 noin 3 000, eivät tilastoissa kuulu perheisiin, eivät myöskään lastensuojelulapset (3.15). Kasvatti- ja lastensuojelulapsia oli yhteensä noin 1 % kaikista lapsista. Noin 12 % lapsista elää perheissä, joissa on yksi huoltaja - 11 %:lla äiti, 1 %:lla isä.

Vanhempien ammatissatoimivuus

Maassamme oli vuonna 1980 noin neljännesmiljoona alle kouluikäistä lasta, joiden molemmat vanhemmat olivat työssäkäyviä. Tämä oli lähes kaksi kolmasosaa vanhemmat ja alle kouluikäisiä lapsia -perheistä. Lähes yhtä paljon oli 7-12-vuotiaita lapsia, joiden molemmat vanhemmat kävivät työssä.

Yksinhuoltajien ammatissatoimivuus on myös yleistä. Noin 83 % yksinhuoltajaäideistä ja 88 % yksinhuoltajaisista toimi ammatissa. Alle 13-vuotiaita lapsia heillä oli yli 66 000, heistä 27 000 alle kouluikäisiä.

Pienten lasten vanhempien ammatissatoimivuus on lisääntynyt kymmenessä vuodessa melkoisesti. Vuonna 1970 noin joka toisessa perheessä, jossa oli alle kouluikäisiä lapsia, molemmat vanhemmat olivat ammatissatoimivia.

Barnfördselar

Den finländska familjen har genomgått en synnerligen viktig och påtaglig förändring under de senaste trettio åren i fråga om tidsbestämning av barnfördselar och reglering av familjestorlek. Barnens antal berördes redan i det föregående i samband med redogörelsen för barnfamiljstrukturen. Tabell 3.14 illustrerar också den snabba minskningen av barnantalet: i början av 1950-talet var 27 % av de barn som årligen föddes åtminstone moderns fjärde barn, medan samma endast gällde 5 % av barnen i början av 1980-talet.

I fråga om tidsbestämningen kan man notera förändringar i två avseenden: nuförtiden börjar man skaffa barn senare och slutar tidigare än förut. Medianåldern för en moder som föder sitt första barn har höjts från 23,2 år i början av 1950-talet till 25,5 år 1980. Tiden mellan äktenskapets ingående och det första barnets ankomst har förlängts från 0,8 år 1951 till 1,1 år 1980. Eftersom familjerna nuförtiden skaffar sig färre barn än tidigare uppnås den slutliga familjestorleken fortare. Jämfört med början av 1950-talet föder kvinnor som fyllt 40 år numera ganska sällan. Barnfamiljskedet har alltså blivit kortare för familjerna.

3.6 BARNENS FAMILJEFÖRHÅLLANDEN OCH BARNSKÖTSEL

Familjeförhållanden

98 % av alla barn under 18 år lever i sina egna familjer. Fosterbarn (ungefär 3 000 år 1980) och barnskyddsbarn räknas inte som familjemedlemmar i statistiken (3.15). Deras andel uppgick till sammanlagt 1 % av alla barn. Ungefär 12 % av barnen lever i familjer med bara en försörjare - 11 % med modern, 1 % med fadern.

Föräldrarnas yrkesverksamhet

År 1980 levde ungefär en fjärdedels miljon finländska barn under skolåldern i familjer där båda föräldrarna förvärvsarbetade. Detta var närmare två tredjedelar av alla familjer som består av föräldrar och barn under skolåldern. Ungefär lika många 7-12-åringar hade föräldrar som båda förvärvsarbetade.

Det är också vanligt att ensamförsörjare yrkesarbetar. Ungefär 83 % av ensamförsörjarmödrarna och 88 % av ensamförsörjarfäderna förvärvsarbetar. De hade sammanlagt över 66 000 barn under 13 år och av dem 27 000 under skolåldern.

Småbarnsföräldrarnas yrkesverksamhet har ökat märkbart under de senaste tio åren. I ungefär varannan familj där båda föräldrarna var yrkesverksamma fanns det barn som inte uppnått skolåldern år 1970.

3.15. Lasten perheolot 1980
Barnens familjeförhållanden 1980
Children's family situation, 1980

	Koko maa Hela landet	Kaupungit Städer	Muut kunnat Övriga kommuner
Alle 18-vuotiaita ¹⁾⁴⁾ Personer under 18 år ¹⁾⁴⁾	1 193 077	699 333	493 744
Perheissä ²⁾ I familjer ²⁾	1 163 926	681 183	482 743
joissa molemmat vanhemmat med båda föräldrarna	1 022 837	583 807	439 030
Aiti ja lapsia Mor och barn	125 460	87 719	37 741
Isä ja lapsia Far och barn	15 629	9 657	5 972
Kasvattilapsia ³⁾ Fosterbarn	3 005	1 385	1 620
Sijoitettuja lastensuojelulapsia ³⁾ Placerade barnskydds barn	9 177	7 263	1 914
joista därav			
Laitoshoidossa I anstaltsvård	4 260	3 524	736
Yksityishoidossa Vård i enskilt hem	4 917	3 739	1 178

1) 31.12.1980

2) 1.11.1980

3) Vuoden 1980 aikana - Under året 1980 - During 1980

4) Perheasemaltaan tuntemattomia noin 17 000, joista osa muussa laitoshoidossa, osa vanhempiensa perheistä itse-
näistyneitä sekä osa tapauksia, joissa rekisterikäsittely eöäonnistunut kotipaikkatunnusvirheiden tms. takia.
Familjeförhållanden ökända för ungefär 17 000 personer, varav en del är i övrig anstaltsvård, en del har
flyttat från föräldrarnas familj och i en del fall har registerbehandlingen misslyckats p.g.a. fel i
hemortskoden o.dyl.
Family status is unknown for about 17 000 children under 18. Some of them were receiving other institutional
care, some had become independent of their parents' families, and for still some others the registration
procedure failed because of errors in domicile codes, etc.

o SVT VI A:145, I; SVT VI C:106, VII; Sosiaalihuollituksen tilastotiedotus 1982:5.

FOS VI A:145, I; FOS VI C:106, VII; Socialstyrelsens statistiska rapport 1982:5.

OSF VI A 145, I; OSF VI C:106, VII; Statistical Reports 1982:5 by National Board of Social Welfare.

Lasten päivähoito

Vuonna 1981 tilastoitiin päivähoitopaikkoja lähes 175 000, joista osa on osapäiväisiä. Puolet paikoista on päiväkodeissa, toinen puoli perhepäivähoitopaikkoja. Kolme neljäsosaa kaikista paikoista on kunnallisia. Päivähoidon piirissä oli noin 37 % kaikista alle kouluikäisistä. Kymmenessä vuodessa tämä osuus on nelinkertaistunut. Eniten on lisätty perhepäivähoitopaikkoja (3.16).

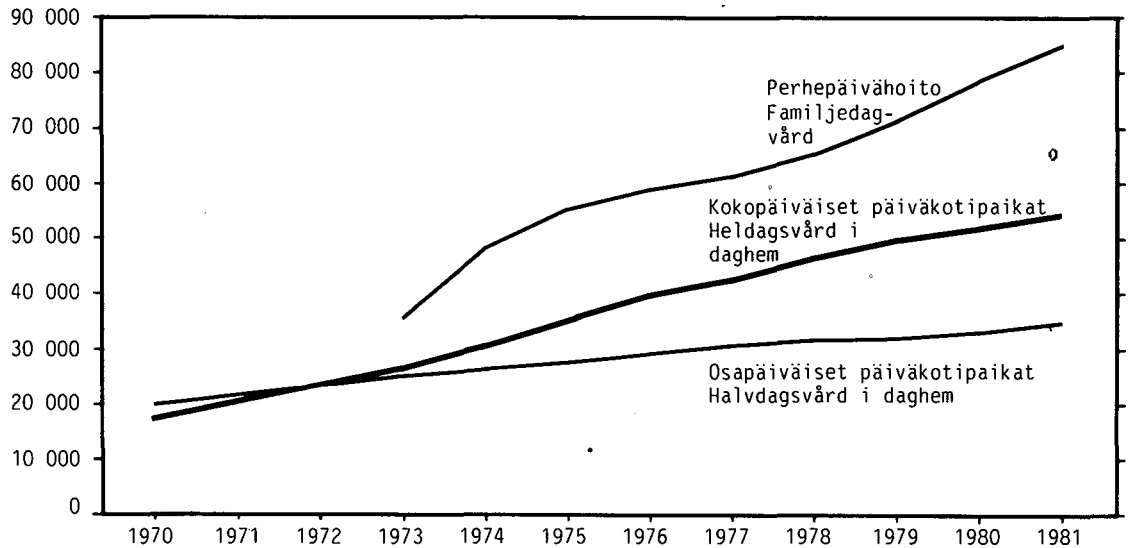
Alle kouluikäisiä lapsia, joiden molemmat tai ainoa huoltaja on työssäkäyvä, oli vuoden 1980 väestölas-
kennan mukaan noin 270 000, 62 % kaikista alle kou-
luikäisistä. Noin puolet ilmeisesti päivähoidon tar-
peessa olevista lapsista ei ole päivähoitojärjestel-
män piirissä, vaan hoidetaan pääasiassa kotona. Van-
hempien työssäollessa heitä hoitavat isovanhemmat,
muut perheenjäsenet tai kotiapulaiset. Nämä tiedot
käyvät ilmi Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta,
jossa kysellään myös haastateltavien lasten ikää
ja hoitojärjestelyä (3.17).

Barndagvård

Närmare 175 000 dagvårdsplatser, en del av dem halv-
dagsplatser, statistikfördes år 1981. Hälften var
daghemsplatser, hälften dagvårdsplatser i familj.
Kommunerna står för tre fjärdedelar av alla dag-
vårdsplatser. Ungefär 37 % av de barn som inte upp-
nått skolåldern får dagvård. Andelen har fyrdubblats
på tio år. Man har främst utökat antalet dagvårds-
platser i familj (3.16).

Enligt folkräkningen år 1980 levde ungefär 270 000
barn under skolåldern (62 % av alla barn under skol-
åldern) i familjer där familjens båda eller enda
försörjare förvärvsarbetade. Över hälften av de barn
som skulle behöva dagvård är inte upptagna inom ra-
men för dagvårdssystemen utan sköts huvudsakligen
i hemmet. Då föräldrarna arbetar är det far- och
morföräldrar, övriga familjemedlemmar eller hembi-
träden som tar hand om barnen. Uppgifterna har ta-
gits ur Statistikcentralens arbetskraftundersökning
som också upptar frågor om barnens ålder och skötsel
(3.17).

3.16. Lasten päivähoidon laajuus 1970-80
 Barndagvårdens omfattning 1970-80
 Children's day care capacity, 1970-80

Päivähoidon piirissä olleita lapsia 1000 alle 7-vuotiaasta kohti
 Barn i dagvård per 1000 barn under 7 år

.. 93 114 195 212 275 298 306 325 331 352 372

Kunnallisia päivähoitopaikkoja - Kommunala dagvårdsplatser

.. 32188 38402 42578 57078 71804 82786 92995 102096 111850 123270 134227

Hoitopaikkoja yhteensä
 Dagvårdsplatser sammanlagt

.. .. 86700 105100 118500 127300 134500 143700 153300 163700 174100

o Sosiaalhallitus. Tilastotiedotus 1983:4.

Socialstyrelsen. Statistisk rapport 1983:4.

.. National Board of Social Welfare. Statistical report 1983:4 (in Finnish and Swedish).

3.17. Työssäkäyvien äitien lasten (0-6 v.) päivähoito 1977-82
 Dagvård för barn (0-6-åringar) som hade förvärvsarbete som mödrar 1977-82
 Day care for children (aged 0-6 years) of employed mothers in 1977-82

Päivähoitomuoto kokopäivähoidossa Dagvårdsform i heldagsvård	1977 %	1980	1982
Kotona jonkun perheenjäsenen, sukulaisen, kotiapulaisen tai muun henkilön hoidossa Hemma i någon familjmedlems, släktings, hembiträdes eller annan persons vård	57	54	52
Kunnallisessa päiväkodissa I kommunalt daghem	12	15	17
Yksityisessä päiväkodissa I privat daghem	2	3	3
Kunnallisessa perhepäivähoidossa (ohjatussa) I kommunalt ledd familjedagvård	7	14	11
Valvotussa tai muussa perhepäivähoidossa I övervakad eller övrig dagvård i familj	18	13	16
Muu hoitomuoto - Annan vårdform	3	2	1

o Työvoimatutkimus 1977, 1980 ja 1982. Tilastotiedotus TY 1978:27, 1981:28 ja 1984:10.
 Arbetskraftsundersökningen 1977, 1980 och 1982. Statistisk rapport 1978:27, 1981:28 och 1984:10.
 Labour force survey 1977, 1980 and 1982. Statistical Reports 1978:27, 1981:28 and 1984:10.

3.7 VANHUSTEN PERHEOLUT

Vanhusten määrä ja osuus väestöstä on noin kaksinkertaistunut viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana. (Vanhusten määrän kasvusta ks. myös luvun "Väestö" kohta "väestön rakennepiirteitä").

Suomessa on 65 vuotta täyttäneitä henkilöitä noin 580 000, 12 % koko väestöstä. Laitoksissa hoidettavina elää pysyvästi vajaat 40 000 vanhusta. Lähes puolet vanhuksista kuuluu perheisiin. Kolmasosa asuu yksin (3.18).

Perhetilanne on melko erilainen iäkkäillä miehillä ja naisilla. 70 % miesvanhuksista on perheellisiä - naisvanhuksista 35 %. Ero johtuu naisten pidemmästä elinajasta. Sitä, kuinka moni vanhus asuu perheissä kolmantena sukupolvena, ei saa tilastojen avulla selville, koska tilastoperheeseen lasketaan vain asuntokunnan kaksi nuorinta sukupolvea. Kovin tavallista se ei ole. Voidaan arvioida, ettei heitä ole 30 000 enempää - kenties melko paljon vähemmän.

Noin 155 000 vanhusta eli neljännes yli 65-vuotiaista kuuluu vanhusasuntokuntiin, joissa kaikki jäsenet ovat täyttäneet 65 vuotta. Melkein kaikki olivat kaksihenkiisiä asuntokuntia. Heistä 135 000 muodostaa kaksihenkiisiä perheitä. Noin 100 000 elää 65 vuotta täyttäneen puolisonsa kanssa ja noin 33 000 naimattoman 65 vuotta täyttäneen lapsensa kanssa. Noin 18 000 vanhusta asuu useamman hengen vanhusasuntokunnissa, joissa jäsenet eivät ole perhesuhteessa keskenään. Vanhusasuntokuntiin kuuluvien henkilöiden määrä on selvästi lisääntynyt viime vuosikymmenen aikana, sillä vuonna 1970 useampi henkilöisiin vanhusasuntokuntiin kuului noin 92 000 vanhusta, joka viides vanhus.

3.7 ALDRINGARNAS FAMILJEFÖRHÅLLANDEN

Antalet åldringar och åldringarnas befolkningsandel har nästan fördubblats under de senaste trettio åren (se även kapitlet "Befolkning" under rubriken "befolkningsstruktur").

Det finns ungefär 580 000 personer som fyllt 65 år i vårt land och de utgör sammanlagt 12 % av hela befolkningen. Nästan 40 000 åldringar bor stadigvarande på anstalter där de får vård. Närmare hälften hör till familjer och tredjedel bor ensamma (3.18).

Åldringarna har rätt olika familjeförhållanden beroende på kön. 70 % av de manliga åldringarna har familj, men bara 35 % av de kvinnliga. Skillnaden beror på kvinnornas längre livslängd. Eftersom en familj enligt statistisk definition inte får omfatta flera än de två yngsta generationerna är det svårt att få uppgifter om hur många åldringar som bor i familjer som tredje generation. Man kan ändå anta att antalet inte är så stort, enligt uppskattning högst 30 000 personer, möjligtvis en hel del färre.

Ungefär 155 000 åldringar, dvs. en fjärdedel av den 65 år fyllda befolkningen hör till åldringsbostadshushåll där samtliga medlemmar har fyllt 65 år. Nästan alla sådana hushåll består av två personer. 135 000 åldringar bildar tvåpersonersfamiljer, ungefär 100 000 bor tillsammans med sin make/maka och ungefär 33 000 med sitt 65 år fyllda ogifta barn. Omkring 18 000 åldringar bor i åldringsbostadshushåll för flera personer där medlemmarna inte hör till samma familj. Antalet personer som hör till åldringsbostadshushåll har ökat betydligt under de senaste årtiondet. År 1970 hörde ungefär 92 000 åldringar, dvs. var femte åldring, till ett åldringsbostadshushåll som bestod av flera personer.

3.18. 65 vuotta täyttäneiden kuuluminen asuntokuntiin ja perheisiin 1980
 Bostadshushålls- och familjetillhörighet bland 65 år fyllda personer
 Membership of persons aged 65 and over in household-dwelling units and families in 1980

	65 vuotta täyttäneitä 65 år fyllda		Miehet Män	Naiset Kvinnor
	Yhteensä Sammanlagt	%		
Asuntoväestössä				
Inom bostadsbefolkningen	538 000	93	197 000	341 000
Perheettömiä - Utan familj	262 000	46	50 000	212 000
- yksin asuvia - bor ensamma	185 000	32	34 000	151 000
- muita - övriga	78 000	13	16 000	61 000
Perheellisiä - Med familj	275 000	48	147 000	129 000
- puolisoita - makar	242 000	42	141 000	101 000
- naimattomien lasten kanssa asuvia bor tillsammans med gifta barn	33 000	6	6 000	27 000
Pysyvässä laitoshoidossa olevia				
I permanent anstaltvård	37 000	6	1/4	3/4

- o SVT VI C:106, VII; Heikkinen, M. - Malin, T.: Laitoksissa elävät vanhukset. Sosiaalinen aikakauskirja 2/1983.
 FOS VI C:106, VII; Heikkinen, M. - Malin, T.: Laitoksissa elävät vanhukset (Äldringarna i anstaltvård). Social
 tidskrift 2/1983 (på finska).
 USF VI C:106, VII; Heikkinen, M. - Malin, T.: Laitoksissa elävät vanhukset (The old in institutions). An
 article in Sosiaalinen aikakauskirja 2/1983 (in Finnish only).

Myös vanhuksien yksinään asuminen on yleistynyt erittäin selvästi viime vuosikymmenellä. Heidän lukumääränsä on noussut 115 000:sta vuonna 1970 185 000:een vuonna 1980. Osuus kaikista vanhuksista kasvoi 28 %:sta 32 %:iin. Vanhusten selviytymiskykyä yksin tai toisten vanhusten avulla ovat lisänneet monet tekijät - avohoidon lisääminen, asunto-olojen kohentuminen, terveydentilan paraneminen, kaupungistuminen, asenteiden muutokset, jne.

Vanhuksille tarkoitettujen asuntojen määrä on yli kaksinkertaistunut vuodesta 1973. Sen sijaan vanhusten hoitopaikat laitoksissa eivät ole lisääntyneet lainkaan, vaikka vanhusväestö on kasvanut huomattavasti (3.19).

Yli puolet pysyvässä laitoshoidossa olevista vanhuksista oli laitoksessa sairauden tai vammaan vuoksi. Toinen yleinen syy laitokseen hakeutumiseen oli yksinäisyys ja turvattomuus (sosiaalihuollituksen ja lääkintöhallituksen yhteiselvityksen mukaan, ks. taulukon 3.18 lähdeviite). Myös huono asunto ja asunnottomuus ajaa vanhuksia laitoshoitoon. Laitoksissa asuu siis myös sellaisia vanhuksia, jotka tulisivat toimeen kotonaan, mikäli heille voitaisiin tarjota riittävästi kodinhoitoapua tai parempi asunto.

Vanhuksille kohdistettu avohoito sekä vanhusten asumiseen suunnattu tuki on lisääntynyt 1970-luvulla tuntuvasti. Yli puolet kodinhoitoavun saajista on vanhuksia. Vanhusten kodinhoitoapu on myös aikavievempää kuin muiden. Vuonna 1980 kaikista kodinhoitoon käytetyistä työtunneista 60 % käytettiin vanhusruokakuntien avustamiseen. Keskimäärin vanhusruokakuntaa avustettiin 84 tuntia, muita noin 70 tuntia (3.20).

Också ensamboende blev mycket vanligare bland äldre under det senaste årtiondet. År 1970 bodde 115 000 äldre ensamma, tio år senare 185 000 äldre. Andelen ensamboende av alla äldre har således stigit från 28 till 32 procent. Att äldre nuförtiden har betydligt större möjligheter att klara sig på egen hand eller tillsammans med andra äldre beror på många olika faktorer - en utvidgad öppen vård, förbättrade bostadsförhållanden, bättre hälsotillstånd, urbanisering, attitydförändringar m.m.

Antalet bostäder avsedda för äldre har mer än fördubblats sedan år 1973. Trots att äldresbefolkningen vuxit påtagligt har antalet anstaltsvårdplatser inte ökat alls (3.19).

Över hälften av de äldre som stadigvarande vårdas på anstalt har blivit intagna p.g.a. sjukdom eller skada. Ensamhet och känsla av otrygghet är andra vanliga orsaker till intagning på anstalt (detta enligt en utredning gjord av social- och medicinalstyrelsen. Se källförteckningen till tabell 3.18). Också dålig bostad och bostadslöshet får många äldre att söka sig till anstalterna. På anstalterna bor därför äldre som skulle klara sig på egen hand hemma om de kunde erbjudas tillräckligt med hemvårdshjälp eller en bättre bostad.

Den öppna vården har utökats och bostadsstödet höjts kännbart för äldre på 1970-talet. Över hälften av all hemvårdshjälp ges till äldresbostadshus-håll. Hemvårdshjälp till äldre är också tidsdryg; år 1980 upptog den 60 % av den sammanlagda antalet arbetstimmar inom hemvården. Äldresbostadshus fick i genomsnitt 84 timmar hemvårdshjälp, övriga ungefär 70 timmar (3.20).

3.19. Vanhusten hoitopaikat ja vanhuksille tarkoitettut asunnot 1950-81
 Vårdplatser och bostäder för äldre 1950-81
 Nursing home places and dwellings for the aged, 1950-81

Hoitopaikkoja - Vårdplatser							Asuntoja ¹⁾ - Bostäder ¹⁾			
Kunnal- lisissa laitok- sissa Kommuna- la an- stalter	Näistä - Yleisen osaston Allmän avdel- ning	Därav Sairas- tai mielisai- rasosaston Sjuk- eller sinnesjuk- avdelning	Yksityi- sissä vanhain- kodeissa Privata äldrings- hem	Yhteensä Inalles	1 000 yli 65-vuoti- asta kohti Per 1 000 personer över 65 år		Kunnal- lisia Kommuna- la	Yksi- tyisiä Pri- vata	Yht. Inalles	1 000 yli 65-vuo- tiasta kohti Per 1 000 personer över 65 år
1950	19 760	13 433	6 327	..	..	74 ²⁾	..	..	..	..
1955	23 039	14 817	8 222	..	..	79 ²⁾	..	..	..	..
1960	24 861	15 989	8 872	2 663	27 524	85	..	..	..	..
1965	24 989	16 039	8 950	4 011	29 000	79	..	..	..	..
1970	25 682	17 158	8 524	4 965	30 647	73	..	..	..	..
1973	25 869	16 928	8 941	5 054	30 923	65	8 144	7 021	15 165	32
1974	25 564	16 800	8 764	4 957	30 521	64	10 104	9 136	19 240	39
1975	25 950	17 381	8 569	4 943	30 893	61	11 088	10 983	22 701	43
1976	25 989	17 744	8 245	5 010	30 999	61	13 159	11 464	24 623	47
1977	26 288	17 988	8 300	4 932	31 220	58	13 269	13 778	27 047	50
1978	25 996	18 078	7 918	4 982	30 978	56	14 538	14 954	29 492	53
1979	25 877	18 273	7 604	4 954	30 831	54	15 723	17 051	32 774	58
1980	25 406	18 340	7 066	4 966	30 372	53	16 814	18 432	35 246	61
1981	25 604	18 623	6 981	4 966	30 570	52	17 352	19 446	36 798	63
1982	25 409	..	..	5 029	30 438	51	17 888	20 311	38 199	64

1) Sisältää palvelutalot, asuntolat, asuintalot ja erilliset asunnot.
 Omfattar servicehus, internat, bostadshus och skilda bostäder.
 Includes service centres, residential centres, residential buildings, and separate dwellings.

2) Vain kunnallisten laitosten laitospaikat
 Vårdplatser endast vid kommunala anstalter
 Places in municipal institutions only

o SVT XXI B; Sosiaalhallitus. Tilastotiedotus 1983:4
 FOS XXI B; Socialstyrelsen. Statistisk rapport 1983:4
 OSF XXI B; National Board of Social Welfare. Statistical Report 1983:4

3.20. Kodinhoitoapua saaneet 1975-80
 Mottagare av hemvårdshjälp 1975-80
 Recipients of municipal home help in 1975-80

Kodinhoitoapua saaneita Fått hemvårdshjälp	1975	1978	1980
Ruokakuntia - Hushåll			
Yhteensä - Sammanlagt	124 631	143 664	167 762
Niistä vanhusruokakuntia Därav åldringars hushåll	53 586	70 954	84 051
Henkilöitä - Personer			
Yhteensä - Sammanlagt	321 734	335 440	338 110
Yli 65-vuotiaita Personer över 65 år	..	..	118 102
Kodinhoitopäiviä/ruokakunta Hemvårdsdagar/hushåll			
Kaikkiaan - Inalles	20	24	24
Vanhusruokakuntaa kohti Per åldringars hushåll	31	35	36

o SVT XXI A - FOS XXI A - OSF XXI A

4 TERVEYS

4.1 TERVEYDEN MITTAAMINEN

Väestön terveydentasoa on perinteisesti mitattu kuolleisuusluvulla ja keskimääräisellä elinajalla. Kuolleisuuslukujen ohella terveydentason mittareina käytetään terveydenhuollon ja eläkejärjestelmän tilastoihin perustuvia tietoja sairastavuudesta ja työkyvyttömyydestä. Lääketieteellisesti määritellyn taudin lisäksi ne antavat jonkin verran tietoa sairauden aiheuttamista sosiaalisista muutoksista. Sairaudesta saatavaa kuvaa on myös täydennetty otoksiin perustuvilla haastattelututkimuksilla, joissa painottuu sairauden kokeminen ja sen sosiaaliset seuraukset. Viime vuosina on pyritty kehittämään sairauden aiheuttamiin toiminnan rajoituksiin perustuvia indikaattoreita, mutta ongelmaksi niiden kehittämiselle on muodostunut terveystieteen muuttaminen mitattavissa olevaan muotoon.

Kuolleisuusluvut

Yleinen kuolleisuusluku osoittaa vuosittain kuolleen määrän keskimääräisenä 1 000 henkeä kohti. Imeväiskuolettisuus osoittaa ensimmäisen elinvuotensa aikana kuolleen määrän 1 000 elävänä syntyneitä kohti. Perinataalikuolleisuus ilmoittaa kuolleina syntyneiden ja ensimmäisen elinvuoden aikana kuolleen määrän 1 000 syntyneitä kohti.

Ikäryhmittäiset kuolleisuusluvut osoittavat kuolemantapausten määrän eri ikäryhmissä suhteessa vastaavaan ikäryhmään kuuluvaan väestöön. Ikäryhmittäisten kuolleisuuslukujen avulla voidaan laskea kunkin ikävuoden kuolemanvaaraluvut, jotka ilmoittavat kuinka monta tuhannesta kyseisen iän saavuttaneesta kuolee ennen seuraavaa ikävuottaan. Kuolemanvaaralukujen perusteella lasketaan jäljellä oleva keskimääräinen elinaika. Keskimääräinen elinaika voidaan laskea esimerkiksi eri kuolemansyiden mukaan.

Haluttaessa kuvata eri väestöryhmien kuolleisuutta tai verrata kuolleisuuden alueellisia vaihteluja käytetään iän suhteen vakioituja kuolleisuuslukuja, jos verrattavien ryhmien tai väestöjen ikärakenteet poikkeavat toisistaan.

4.2 KUOLLEISUUDEN LASKU 1900-LUVULLA

1900-luvun alkupuolen pitkän laskun jälkeen kuolleisuus on viime vuosikymmeninä vakiintunut noin yhdeksään promilleen, josta sen ei enää odoteta alenevan (2.2). Erityisen voimakasta lasku on ollut imeväiskuolleisuudessa (4.1). Lääketieteellisen, teknisen ja yhteiskunnallisen kehityksen myötä kuolleisuus on edelleen laskenut kaikissa ikäryhmissä. Tämä ei kuitenkaan ole alentanut yleistä kuolleisuutta, koska vanhimpien ikäryhmien osuus väestöstä on kasvanut. Kuolleisuus yleistyy vanhemmissa ikäryhmissä, joten yleisen kuolleisuuden katsotaan heijastavan enemmän väestön ikärakennetta kuin mittaavan väestön terveydentasoa. Samoin imeväiskuolleisuutta voidaan pitää yleisen taloudellisen kehittyneisyyden ja yleisen sosiaalisen hyvinvoinnin osoittimena, koska imeväiskuolleisuuden lasku on seurannut ravitsemuksen tasoa ja ympäristöhygienian parantumista.

4 HÄLSA

4.1 MÄTNING AV HÄLSA

Nivån på befolkningens hälsotillstånd har traditionellt mätts med relativa dödstal och medellivslängd. Såsom mått på nivån av hälsotillstånd används, förutom dödlighetssiffror, även uppgifter om sjuklighet och arbetsoförmåga. Dessa uppgifter baserar sig på statistik över hälsovård och pensionssystem, och de ger i någon mån uppgifter om de sociala förändringar som sjukdomar medfört utöver uppgifterna om den medicinskt fastställda sjukdomen. Bilden av sjukdom har man försökt komplettera med urvalsbaserade intervjuundersökningar, där själva sjukdomen med dess sociala följder utreds närmare. Under de senaste åren har man även försökt utveckla indikatorer som baserar sig på de begränsningar sjukdomen medfört. Det har dock varit svårt att ändra hälsobegreppet till en form som kan mätas.

Relativa dödstal

Det allmänna dödstalet visar antalet dödsfall under året per 1 000 personer. Spädbarnsdödlighetstalet visar antalet under första levnadsåret avlidna i relation till 1 000 levande födda under samma tidsperiod. Perinatal dödlighet anger antalet dödfödda och antalet under den första levnadsveckan avlidna per 1 000 födda.

Dödlighet efter åldersgrupp visar antalet dödsfall i de olika åldersgrupperna i relation till befolkningen i motsvarande åldersgrupp. Med hjälp av dödstaten differentierade på ålder kan man räkna ut dödsrisken (döds sannolikheten) för varje levnadsår. Döds sannolikheten anger hur många av tusen personer i en viss ålder som kommer att avlida före följande levnadsår. På basen av döds sannolikhetstalen räknas den återstående medellivslängden. Medellivslängden kan räknas ut t.ex. på basen av olika dödsorsaker.

Vid beskrivning av dödligheten i de olika åldersgrupperna eller vid en jämförelse av de regionala skillnaderna av dödlighet används dödstal differentierade på ålder, om de jämförda gruppernas eller befolkningsgruppernas åldersstruktur avviker från varandra.

4.2 DÖDLIGHETEN SJUNKIT UNDER 1900-TALET

Efter det att dödligheten under förra hälften av 1900-talet länge sjunkit har den under de senaste årtiondena stannat vid omkring nio promille, och väntas inte längre sjunka (2.2). Synnerligen kraftig har nedgången varit i fråga om spädbarnsdödlighet (4.1). Tack vare den medicinska och tekniska utvecklingen och också samhällsutvecklingen har dödligheten alltjämt sjunkit inom samtliga åldersgrupper. Detta har ändå inte sänkt den allmänna dödligheten, eftersom de äldsta åldersgruppernas andel av befolkningen har ökat. Dödligheten ökar i äldre åldersgrupper, och den allmänna dödligheten kan mera anses återspegla befolkningens åldersstruktur än mäta befolkningens hälsotillstånd. På samma sätt kan spädbarnsdödligheten anses indicera allmän ekonomisk utveckling och socialt välbefinnande, eftersom nedgången av spädbarnsdödligheten varit en följd av en högre näringsnivå samt förbättrad miljöhygien.

4.3 KUOLLEISUUS ERI VÄESTÖRYHMISSÄ

Naisten ja miesten kuolleisuudessa on huomattava ero (2.20), joka on jatkuvasti kasvanut. Naisten kuolleisuus on alentunut nopeammin kuin miesten ja elin-aika vastaavasti pidentynyt. Nykyisin naisten elin-aika on keskimäärin noin kahdeksan vuotta pidempi kuin miesten (4.2 ja 4.3).

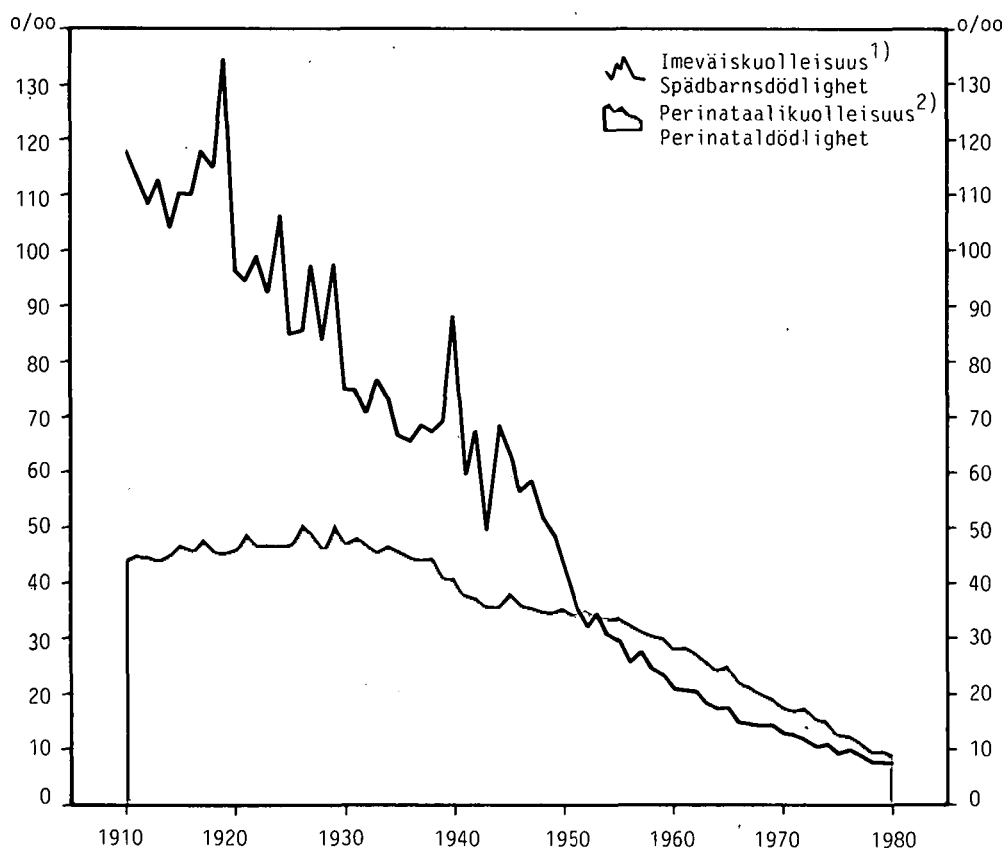
Kuolleisuus vaihtelee myös monien sosioekonomisten muuttujien kuten ammatin ja siviilisäädyn mukaan; eri siviilisäätiryhmien väliset erot ovat miehillä suuremmat kuin naisilla. Naimisissa oleviin miehiin verrattuna keskimääräinen elin-aika on naimattomilla ja eronneilla miehillä huomattavasti lyhyempi. Vuosina 1971-75 oli keskimääräinen elin-aika naimisissa olevilla miehillä 68,5 vuotta, naimattomilla 62,5 vuotta sekä leskillä ja eronneilla 60,0 vuotta. Vastaavat luvut vuosina 1976-80 olivat 70,3 vuotta, 64,2 vuotta ja 62,6 vuotta.

4.1. Imeväis- ja perinataalikuolleisuus 1910-80
Spädbarns- och perinatal dödlighet 1910-80
Infant and perinatal deaths 1910-80

4.3 DÖDLIGHETEN I DE OLIKA BEFOLKNINGSGRUPPERNA

Skillnaden mellan kvinnornas och männens dödlighet är stor (2.20), och den har fortsättningsvis blivit större. Kvinnornas dödlighet har sjunkit snabbare än männens och livslängden har i motsvarande grad ökat. Kvinnornas livslängd är i genomsnitt åtta år längre än männens (4.2 och 4.3).

Dödligheten varierar också efter många socioekonomiska variablen såsom yrke och civilstånd; skillnaderna mellan de olika civilståndsgrupperna är större hos män än hos kvinnor. Medellivslängden är mycket kortare bland ogifta och fränskilda män än bland gifta män. Under åren 1971-75 var medellivslängden för gifta män 68,5 år, för ogifta 62,5 år samt för änklingar och fränskilda 60,0 år. Motsvarande siffror åren 1976-80 var 70,3 år, 64,2 år och 62,6 år.

1) Ensimmäisellä ikävuodella kuolleet 1 000 elävänä syntynyttä kohden.
Döda under första levnadsåret på 1 000 levande födda.
Infant deaths per 1 000 live births.

2) Kuolleena syntyneet ja ensimmäisellä elinviikolla kuolleet 1 000 syntynyttä kohden.
Dödfödda och döda under första levnadsveckan på 1 000 döda.
Stillbirths and deaths during the first week of life per 1 000 births.

o SVT XXXII 46; SVT VI A
FOS XXXII 46; FOS VI A
OSF XXXII 46; OSF VI A

4.2. 0- ja 40-vuotiaan jäljellä oleva keskimääräinen elinaika 1921-81
 Den återstående medellivslängden för 0- och 40-åringar 1921-81
 Mean life expectancy of 0-year-olds and forty-year-olds, 1921-81

	0-vuotiaat - 0-åringar		40-vuotiaat - 40-åringar	
	Miehet - Män	Naiset - Kvinnor	Miehet - Män	Naiset - Kvinnor
1921 - 30	50,7	55,1	27,6	31,0
1931 - 40	54,5	59,6	28,1	32,1
1941 - 45	54,6	61,1	27,5	32,7
1946 - 50	58,6	65,9	28,0	33,6
1951 - 55	63,4	69,8	29,2	34,2
1956 - 60	64,9	71,6	29,7	35,0
1961 - 65	65,4	72,6	29,5	35,2
1966 - 70	65,9	73,6	29,4	35,8
1971 - 75	66,7	75,2	30,1	37,1
1976 - 80	68,5	77,2	31,2	38,8

o Suomen tilastollinen vuosikirja
 Statistisk årsbok för Finland
 Statistical Yearbook of Finland

4.3. Elinajat eräiden kuolemansyryhmien osalta lääneittäin 1976-80
 Livslängderna för vissa dödsorsaksgrupper länsvis 1976-80
 Length of life for some causes of death by province, 1976-80

Lääni Län	Kaikki kuolemansyyt Alla dödsorsaker		Verenkiertoelinten taudit Cirkulationsorganens sjukdomar		Tapaturmat ja väkivalta Olyckor, förgiftningar och våld	
	Miehet Män	Naiset Kvinnor	Miehet Män	Naiset Kvinnor	Miehet Män	Naiset Kvinnor
Uudenmaan - Nylands	68,5	77,4	71,6	80,4	50,2	64,1
Turun ja Porin - Åbo och Björneborgs	69,4	77,5	72,1	80,2	51,3	67,3
Ahvenanmaa - Åland	71,6	80,8	75,0	83,6	51,5	73,2
Hämeen - Tavastehus	69,3	77,5	71,9	80,1	51,0	65,6
Kymen - Kymmene	67,7	76,8	70,6	79,3	48,8	61,1
Mikkelin - St. Michels	67,4	76,5	70,2	78,6	47,9	61,8
Pohjois-Karjalan - Norra Karelen	66,7	76,4	69,3	78,7	47,9	58,8
Kuopion - Kuopio	67,4	76,9	69,8	79,3	46,4	63,0
Keski-Suomen - Mellersta Finland	67,9	77,0	70,7	79,5	49,3	62,9
Vaasan - Vasa	69,8	77,6	72,6	80,3	52,1	65,8
Oulun - Uleåborgs	67,6	77,0	70,0	79,2	48,0	63,0
Lapin - Lapplands	67,4	76,8	70,1	79,4	49,0	61,2
Koko maa - Hela landet	68,5	77,2	71,2	79,9	49,7	64,4

o Tilastotiedotus VÄ 1984:4
 Statistisk rapport VÄ 1984:4
 Statistical Reports VÄ 1984:4

Kuolleisuudessa on myös alueellisia eroja, jotka ovat viime vuosina pysyneet ennallaan. Kuolleisuus on alhaisin Lounais- ja Länsi-Suomessa; Ahvenanmaalla, Turun ja Porin sekä Vaasan lääneissä. Korkeimmat kuolleisuusluvut löytyvät Itä- ja Pohjois-Suomesta (4.4 ja 4.5).

Alueellisten erojen lisäksi kuolleisuudessa esiintyy asutusmuodon mukaisia eroja. Maaseudulla kuolleisuus on korkeampi kuin kaupungeissa. Osa alueellisista ja kuntamuodon mukaisista eroista johtunee alueiden erilaisesta ikärakenteesta. Muuttoliikkeen ja alhaisen syntyvyyden johdosta väestö on monin paikoin maaseudulla ikääntynyt suhteellisesti nopeammin kuin teollistuneilla ja nopean taloudellisen kehityksen alueilla.

4.4 SUOMEN JA MUUN MAAILMAN KUOLLEISUUS

Kansainvälisissä vertailuissa Suomi kuuluu kokonaiskuolleisuuden osalta alhaisen kuolleisuuden maihin, kuten kaikki kehittyneet teollisuusmaat. Euroopan maihin verrattuna suomalaisten naisten elinika on keskitasoa pitempi. Sen sijaan suomalaisten miesten elinika on selvästi keskitasoa lyhyempi.

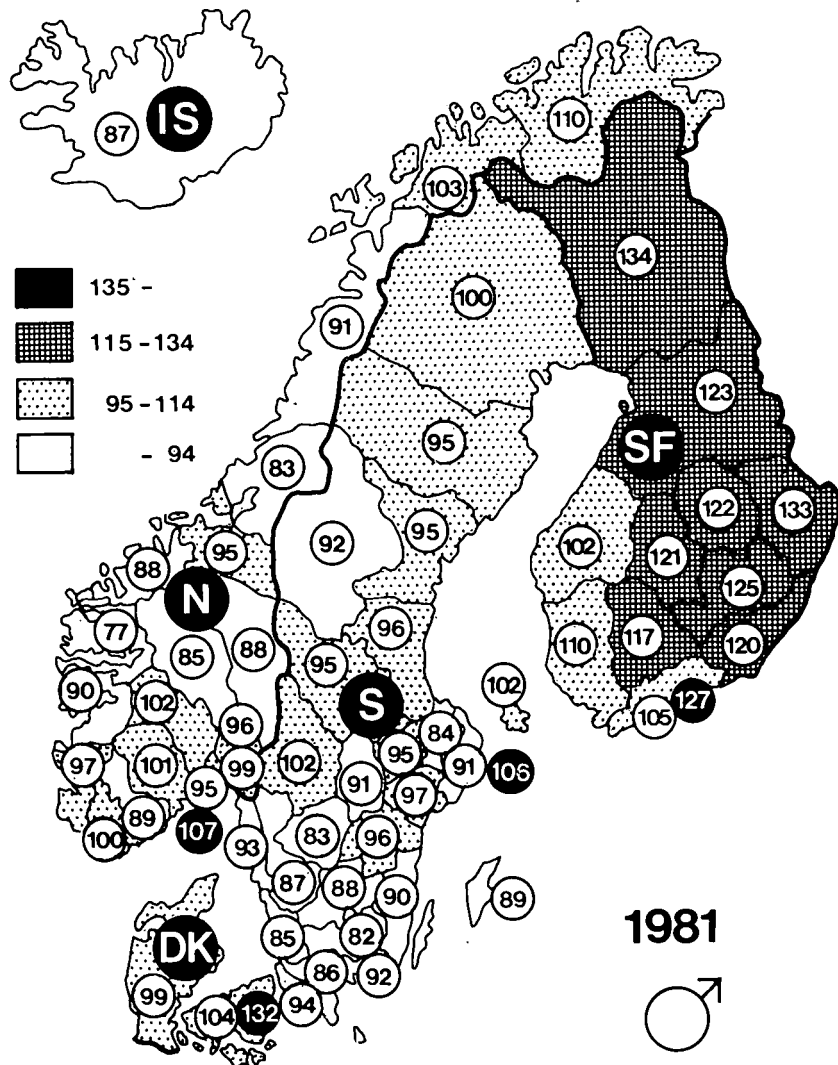
I dödlighet förekommer det regionala skillnader, som i huvudsak varit oförändrade under de senaste åren. Dödligheten är lägst i sydvästra och västra Finland; på Åland, i Åbo och Björneborgs samt Vasa län. De högsta dödstal finns i östra och norra Finland (4.4 och 4.5).

Förutom regionala skillnader förekommer det i dödlighet ytterligare skillnader efter typ av bosättning. På landsorten är dödligheten högre än i städer. Delvis beror dessa skillnader efter område och kommutyp på olika åldersstrukturer. På grund av omflyttning och låg nativitet har befolkningen på landsorten på många ställen åldrats snabbare än på industrialiserade områden med snabb ekonomisk utveckling.

4.4 DÖDLIGHETEN I FINLAND OCH I ÖVRIGA LÄNDER

När det gäller den totala dödligheten hör Finland, såsom alla utvecklade industriländer, till länder med låg dödlighet vid internationella jämförelser. Jämfört med länderna i Europa är de finska kvinnornas livslängd högre än genomsnittet. Däremot är de finska männens livslängd tydligt lägre än genomsnittet.

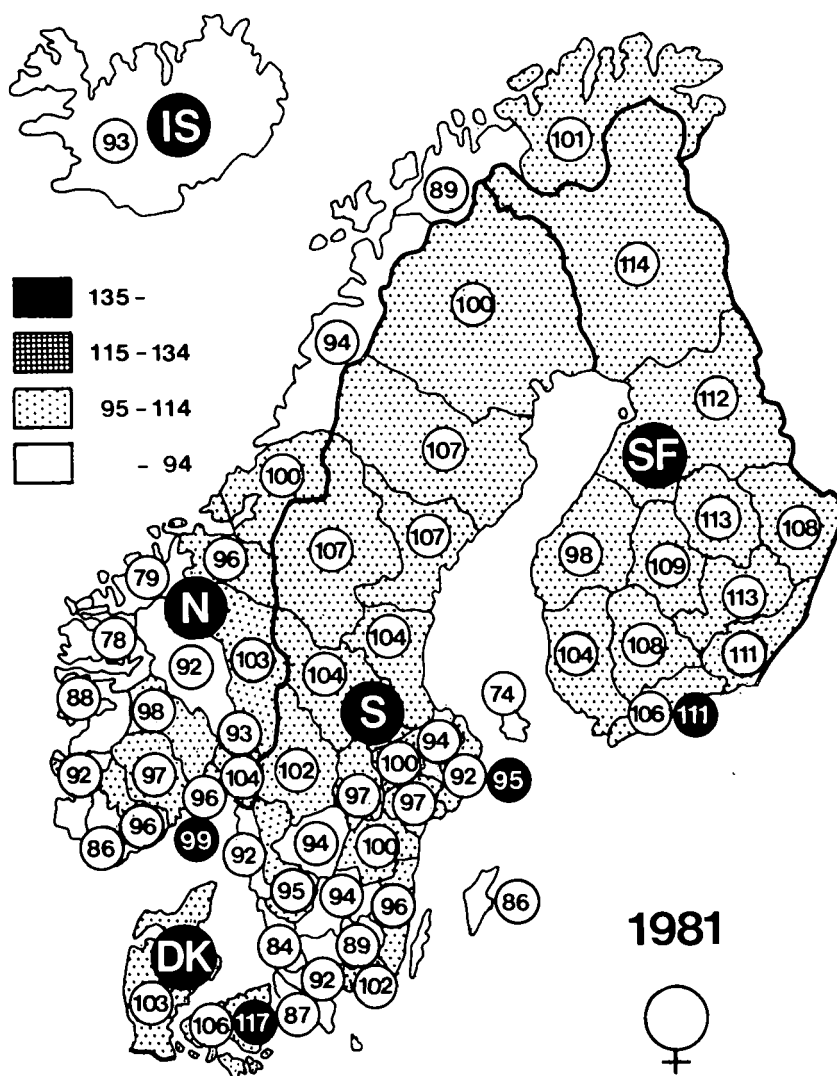
4.4. Miesten ikävakiointu kuolleisuus indeksinä Pohjoismaissa lääneittäin vuonna 1981 (Pohjoismaat = 100).
Pääkaupungit merkitty mustalla ympyrällä
Männens standardiserade dödlighet som index i de nordiska länderna länsvís år 1981 (de nordiska länderna = 100).
Huvudstäderna är markerade med svart cirkel
Standardized male mortality in Scandinavia by province in 1981 as index (Scandinavia = 100). Capitals are marked with black circle

Suomessa kuolleisuusluvut ovat Pohjoismaiden korkeimmat. Myös alueelliset ja sukupuolten väliset erot ovat Suomessa jyrkemmät (4.4 ja 4.5). Suomalaisen miesten kuolleisuus on kaikissa ikäryhmissä korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana suomalaisten miesten kuolleisuus on kuitenkin laskenut suhteellisesti enemmän ja ero muihin Pohjoismaihin on kaventunut (4.6).

I Finland är de relativa dödstalen högst i Norden. Även de regionala skillnaderna samt skillnaderna mellan könen är skarpare i Finland (4.4 och 4.5). De finska männen har i alla åldersgrupper en högre dödlighet än männen i de övriga nordiska länderna. Under de tio senaste åren har de finska männens dödlighet ändå sjunkit relativt sett mera och skillnaderna mellan de övriga nordiska länderna har minskat (4.6).

- 4.5. Naisten ikävakioitu kuolleisuus indeksinä Pohjoismaissa lääneittäin vuonna 1981 (Pohjoismaat = 100).
 Pääkaupungit merkitty mustalla ympyrällä
 Kvinnornas standardiserade dödlighet som index i de nordiska länderna länsvis år 1981 (de nordiska länderna = 100).
 Huvudstäderna är markerade med svart cirkel
 Standardized female mortality in Scandinavia by province in 1981 as index (Scandinavia = 100). Capitals are marked with black circle

4.6. Pohjoismaiden ikävakioitu kuolleisuus indeksinä

De nordiska ländernas standardiserade mortalitet som index
Standardized mortality rates in Scandinavia as index numbers

	Miehet - Män - Males					Naiset - Kvinnor - Females				
	1974	1978	±	1981	±	1974	1978	±	1981	±
Suomi - Finland	132	124	- 8	117	- 7	117	108	- 9	108	0
Ruotsi - Sverige	92	93	+ 1	94	+ 1	94	95	+ 1	97	+ 2
Norja - Norge	93	93	0	102	+ 9	94	95	+ 1	95	0
Tanska - Danmark	101	100	- 1	105	+ 5	103	100	- 3	105	+ 5
Islanti - Island	88	77	-11	88	+11	89	83	- 6	94	+11
Pohjoismaat - De nordiska länderna	100	100	0	100		100	100	0	100	0

o SVT XI - FOS - XI - OSF XI

4.5 KUOLEMANSYYT

Tärkeimissä kuolemansyissä viimeisten 30-40 vuoden aikana tapahtuneista muutoksista näkyvin on aikaisemmin yleisten tartuntatautien, kuten tuberkuloosin voimakas väheneminen. Elinajan pidetessä vanhemmille ikäryhmille tyypillisten rappeutumissairauksien aiheuttamat kuolemat ovat puolestaan lisääntyneet. Viimeisten 20 vuoden aikana yli puolet kuolemantapauksista on aiheutunut verenkiertoelinten sairauksista. Kasvainten aiheuttamat kuolemantapaukset ovat jatkuvasti lisääntyneet ja ne aiheuttavat nykyisin viidesosan kaikista kuolemantapauksista.

Sepelvaltimotauti

Verenkiertoelinten sairauksista on yleisin verensalpaussydäntauti eli sepelvaltimotauti. Sepelvaltimotautikuolleisuus kasvoi voimakkaasti erityisesti nuorten miesten ikäryhmässä 1950-luvun puolivälistä seuraavan vuosikymmenen puoliväliin, jonka jälkeen tilanne näyttää vakiintuneen. Sitä on maassamme poikkeuksellisen paljon työikäisillä miehillä, minkä johdosta suomalaisten miesten sepelvaltimotautikuolleisuus on maailman korkein. Sepelvaltimotautikuolleisuudessa on maassamme huomattavia alueellisia eroja; miehillä kuolleisuus on korkein Pohjois-Karjalan läänissä ja seuraavaksi korkein Kuopion ja Keski-Suomen lääneissä.

Syöpä

Vaikka syöpätauteja esiintyy kaikenikäisillä, riski sairastua syöpään kasvaa iän lisääntyessä. Syöpäsairauksien aiheuttamien kuolemantapausten lisääntymisestä huolimatta todennäköisyys sairastua syöpään on tilastojen mukaan pysynyt suhteellisen muuttumattomana viimeiset 25-30 vuotta. Eri syöpätyyppien yleisyydessä on tapahtunut joitakin muutoksia. Tupakointiin voimakkaasti korreloiva keuhkosyöpä lisääntyi miehillä 1950-luvun alusta 1960-luvun loppuun, minkä jälkeen kasvu on pysähtynyt. Paksusuolen syöpä ja naisten rintasyöpä ovat yleistyneet. Mahasyöpä sen sijaan on käynyt harvinaisemmaksi.

Tapaturmat ja itsemurhat

Tapaturmien osuus kokonaiskuolleisuudesta on pysynyt suhteellisen vakaana, vajaa kymmenesosa kaikista kuolemansyistä. Tapaturmien aiheuttamat kuolemat ovat yleisempiä nuoremmilla ikäryhmillä, jossa niiden osuus on kasvanut.

4.5 DÖDSORSAKER

Den tydligaste ändringen bland dödsorsaker under de senaste 30-40 åren är den kraftiga nedgången av de tidigare allmänna smittosamma sjukdomarna, t.ex. tuberkulos. Då livslängden ökat har däremot antalet dödsfall, som förorsakats av sjukdomar som är typiska för äldre åldersgrupper, ökat. Under de senaste 20 åren har över hälften av dödsfallen förorsakats av sjukdomar i cirkulationsorganen. Antalet dödsfall på grund av tumörer har fortsättningsvis ökat, och de förorsakar numera en femtedel av alla dödsfall.

Koronarsjukdomar

Av cirkulationsorganens sjukdomar är ischemiska hjärtsjukdomar, dvs. koronarsjukdomar, de allmänna. Dödligheten i koronarsjukdomar ökade kraftigt, speciellt bland unga män, från mitten av 1950-talet till mitten av följande årtionde. Efter detta verkar utvecklingen att ha stabiliserats. Dödlighet i koronarsjukdomar förekommer i exceptionellt stor utsträckning bland finska män i arbetsför ålder, och därför är dödligheten i koronarsjukdomar bland män den högsta i hela världen i vårt land. När det gäller dödlighet i koronarsjukdomarna förekommer det betydliga regionala skillnader i Finland: bland männen är dödligheten högst i Norra Karelen län, och näst högst i Kuopio och Mellersta Finlands län.

Cancer

Trots att det förekommer cancersjukdomar i alla åldrar, ökar risken att insjukna i cancer med åldern. Trots att antalet dödsfall som förorsakats av cancer ökat, har risken att insjukna i cancer enligt statistiken hållit sig relativt oförändrad under de senaste 25-30 åren. I förekomsten av de olika typerna av cancer har det skett vissa ändringar. Lungcancer, som kraftigt korrelerar med tobaksrökning, ökade från början av 1950-talet till slutet av 1960-talet, varefter ökningen avstannat. Tjocktarmscancer och bröstcancer bland kvinnor har även blivit vanligare. Magcancer har däremot blivit mera sällsynt.

Olycksfall och självmord

Olycksfallens andel av totaldödligheten har varit oförändrad. Dödsfall som förorsakats av olycksfall är allmänna i yngre åldersgrupper, och andelen har ökat inom dessa.

Itsemurhien osuus tapaturmaisista kuolemista on jatkuvasti noussut. Sen sijaan liikenneonnettomuuksissa kuolleiden lukumäärä laski 1970-luvulla. Moottorijoneuvokantaan suhteutettuna tieliikenneonnettomuuksissa kuolleiden ja loukkaantuneiden määrät ovat pienentyneet viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana (4.7).

Alkoholi lisää onnettomuusriskiä ja alkoholionnettomuudet liikenteessä ovat muita vakavampia. Vuonna 1982 kun liikennejuopumasonnettomuuksien osuus kaikista tieliikenneonnettomuuksista oli noin kymmenesosa juopumustapausten osuus kuolemaan johtaneista onnettomuuksista oli lähes viidesosa (4.8). Liikennejuopumusten määrä on lähes kaksinkertaistunut maassamme viimeisten 10 vuoden aikana (4.7).

Självmordens andel av vådliga dödsfall har alltså ökat. Däremot har antalet personer dödade i trafikolyckor sjunkit under 1970-talet. I relation till motorfordonsbeståndet har antalet dödade och skadade i vägtrafikolyckor minskat under de senaste trettio åren (4.7).

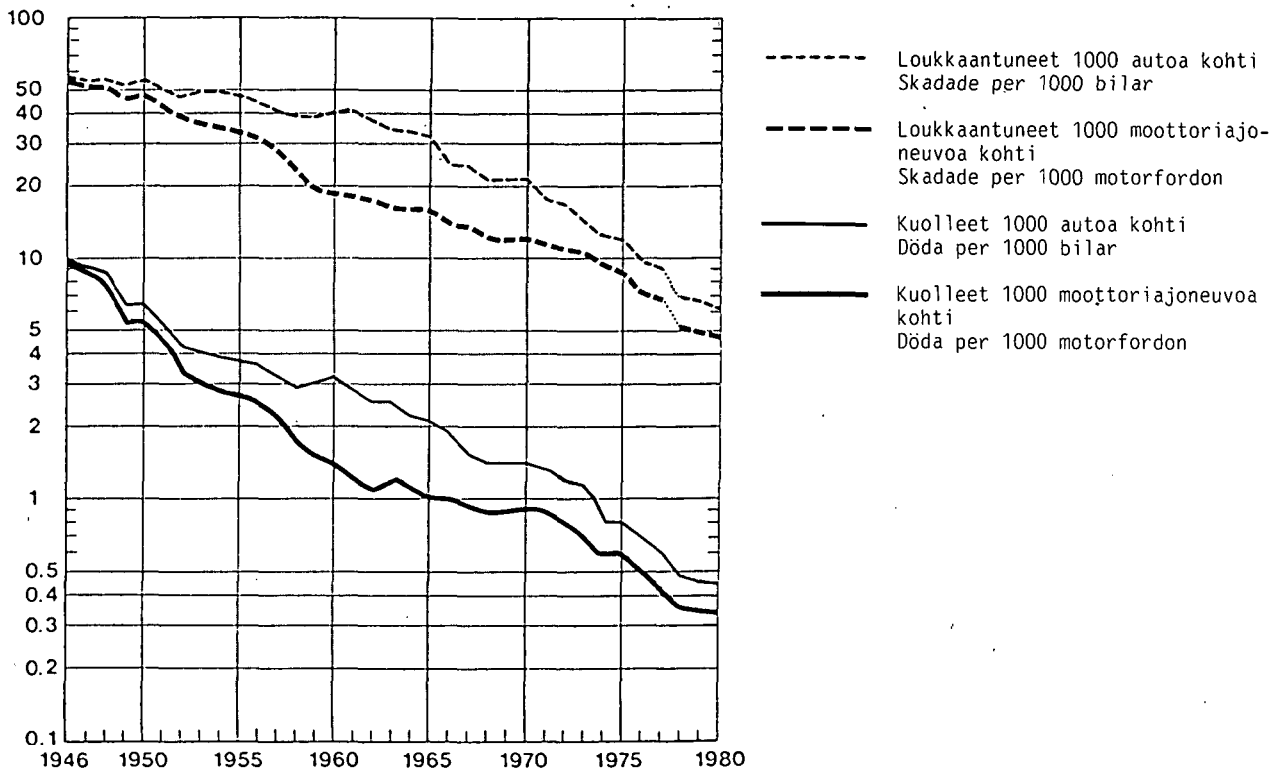
Alkoholen ökar risken för en trafikolycka och de trafikolyckor som alkoholen haft en andel i, är allvarligare än andra vägtrafikolyckor. År 1982 var trafikfylleriolycksfallens andel av samtliga vägtrafikolyckor omkring en tiondel, medan fyllerifallens andel av samtliga olyckor med dödlig utgång var nästan en femtedel (4.8). Antalet trafikfyllerifall har nästan fördubblats i Finland under de senaste tio åren.

4.7. Tieliikenneonnettomuuksissa loukkaantuneet ja kuolleet 1 000 moottorijoneuvoa ja 1 000 autoa kohti vuosina 1946-80

De skadade och döda i vägtrafikolyckor per 1 000 motorfordon och per 1 000 bilar under åren 1946-80

Persons injured or killed in road traffic accidents per 1 000 motor vehicles and 1 000 cars in 1946-80

Lukumäärä, log.asteikko
Antal, log.skala

4.8. Poliisin tietoon tullut liikennejuopumus ja alkoholinnettomuudet 1972-82

Polisrapporterade trafikfyllerifall och alkohololyckor 1972-82

Drunken driving and road traffic accidents involving persons under the influence of alcohol, 1972-82

Vuosi År	Rattijuopumukset/liikennejuopumukset moottorittomalla ajoneuvolla Rattfylleri eller trafikfylleri med motorlöst fordon	Tieliikenneonnettomuudet - Vägtrafikolyckor			
		Alkoholitapaukset Alkoholfall		Niissä kuolleet Dödade vid dessa	
		Lukumäärä Antalet	Osuus kaikista % Andel %	Lukumäärä Antalet	Osuus kaikista % Andel %
1972	12 260	3 313	11,7	230	19,9
1973	14 460	3 705	12,7	224	20,6
1974	17 721	3 621	13,6	209	24,2
1975	18 988	3 552	12,9	215	23,6
1976	17 496	3 158	13,2	151	18,8
1977	20 747	3 060	12,6	163	23,0
1978	20 672	3 004	11,1	135	22,1
1979	21 080	2 776	9,7	129	19,8
1980	21 996	2 694	9,2	98	17,8
1981	21 958	2 705	8,6	98	17,7
1982	22 393	2 963	9,5	102	17,9

o Tieliikenneonnettomuudet 1982. Tilastotiedotus LI 1983:26

Vägtrafikolyckor 1982. Statistisk rapport LI 1983:26

Road traffic accidents 1982. Statistical Report LI 1983:26

Kuolemansyyt Pohjoismaissa

Tärkeimpien kuolemansyiden osalta suomalaiset poikkeavat muista pohjoismaalaisista. Suomalaisilla on enemmän verenkiertoelinten sairauksista aiheutuneita kuolemia. Aivoverisuonten tautien aiheuttamat kuolemantapaukset ovat vähentyneet kaikissa Pohjoismaissa ja varsinkin Suomessa tämän tautiryhmän aiheuttamien kuolemien väheneminen on ollut huomattavaa. Verensalpaussydäntautien kohdalla on maassamme edelleen selvää ylikuolleisuutta, joka sekin viime vuosina on alentunut (4.9). Tautikuolleisuuden ohella väkivaltakuolleisuus on Suomessa muita Pohjoismaita korkeampi.

Suomessa tieliikenneonnettomuuksissa kuolleiden määrä suhteessa väkilukuun on Tanskan jälkeen toiseksi korkein Pohjoismaissa (4.10). Samoin autoja kohti laskettuna sattui Suomessa Tanskan jälkeen eniten kuolemaan johtaneita liikenneonnettomuuksia (4.11).

Korkean itsemurhafrekvenssin tulkitaan usein heijastavan sosiaalisissa suhteissa esiintyviä vaikeuksia ja yhteiskuntaan sopeutumattomuutta. Kaikissa Pohjoismaissa itsemurhat ovat miehillä yleisempiä kuin naisilla. Suomalaisen miesten itsemurhaluvut ovat muiden Pohjoismaiden lukuja selvästi korkeammat (4.12).

Dödersaker i de nordiska länderna

När det gäller de huvudsakliga dödsorsakerna avviker finländarna från de övriga nordborna. I Finland förekommer det flera dödsfall som förorsakats av cirkulationsorganens sjukdomar. Antalet dödsfall som förorsakats av cerebrovaskulära sjukdomar har minskat i alla nordiska länder, och speciellt i Finland har antalet minskat betydligt. När det gäller ischemiska hjärtsjukdomar har Finland fortfarande en tydlig överdödlighet men också den har minskat under de senaste åren. Vid sidan av sjukdomsdödligheten kan man notera, att antalet dödsfall som förorsakats av våld är högre i Finland än i de övriga nordiska länderna.

I förhållande till folkmängden var antalet dödade i vägtrafikolyckor i Finland näst störst efter Danmark (4.10). Finland hade likaså, nästefter Danmark, det största antalet trafikolyckor med dödlig utgång i förhållande till bilantalet (4.11).

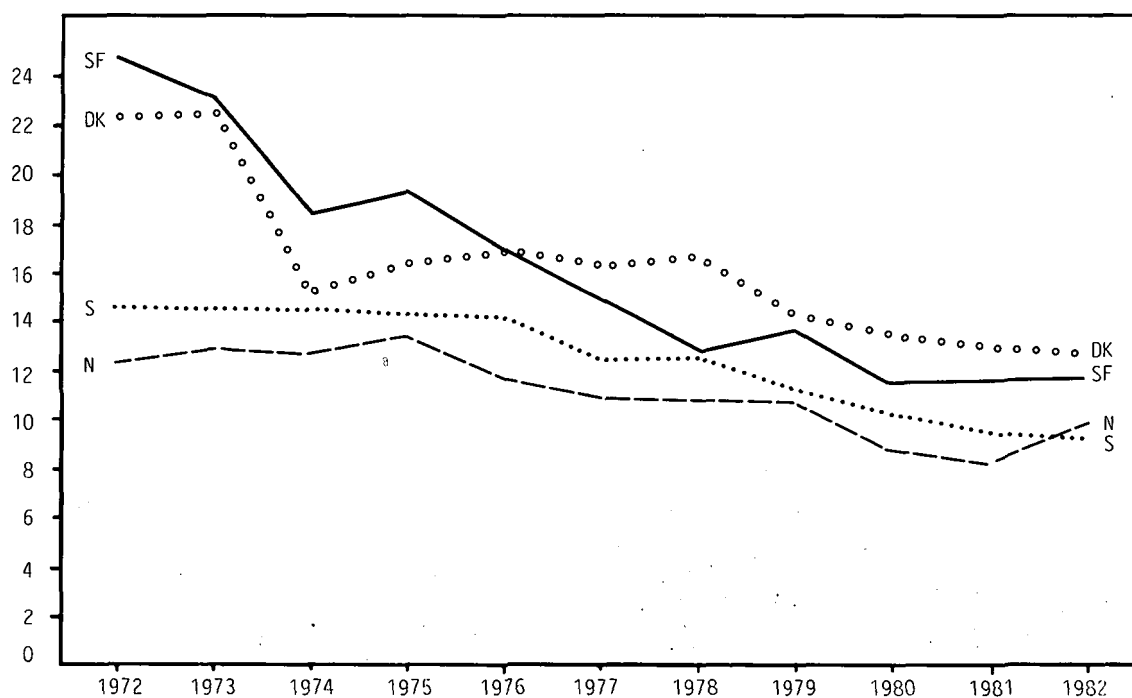
En hög självmordsfrekvens anses ofta återspegla svårigheter i sociala förhållanden samt missanpassning till samhället. I samtliga nordiska länder har självmorden varit allmännare bland män än bland kvinnor. De finska männens självmordstal är tydligt högre än i de övriga nordiska länderna (4.12).

4.9. Kuolleisuus sukupuolen, iän ja eräiden kuolemansyiden mukaan eri Pohjoismaissa 1976/78
Dödlighet efter kön, ålder och vissa dödsorsaker i de nordiska länderna 1976/78
Mortality by sex, age and various causes of death in the Nordic countries 1976/78

Kuolemansyy Dödsorsak	Ikä Ålder	Suomi Finland	Ruotsi Sverige	Norja Norge	Tanska Danmark
		Kuolleet 100 000 asukasta kohti Döda per 100 000 invånare			
Kokonaiskuolleisuus - Totaldödlighet					
Naiset - Kvinnor	40-44	166	163	131	204
	50-54	406	375	363	511
	65-69	1 855	1 486	1 477	1 696
Miehet - Män	40-44	476	293	260	295
	50-54	1 247	700	735	809
	65-69	4 422	2 963	3 000	3 324
Aivoverisuonten taudit - Cerebrovas- kulära sjukdomar					
Naiset - Kvinnor	50-54	48	28	26	27
	65-69	266	155	190	149
Miehet - Män	50-54	75	35	33	32
	65-69	393	234	254	234
Verensalpaus-sydäntaudit - Ischemiska hjärtsjukdomar					
Naiset - Kvinnor	50-54	60	34	39	53
	65-69	552	415	358	427
Miehet - Män	50-54	516	215	254	256
	65-69	1 730	1 234	1 127	1 207
Henkitorven, keuhkoputken ja keuhkojen pahanlaatuinen kasvain - Malign tumör i luftstrupe, luftrör och lungor					
Naiset - Kvinnor	50-54	8	11	11	25
	65-69	25	34	25	64
Miehet - Män	50-54	99	33	39	72
	65-69	482	158	156	351
Suuontelon, nielun ja ruokatorven pahanlaatuinen kasvain - Malign tumör i munhåla, svalg och matstrupe					
Naiset - Kvinnor	50-54	157	188	193	253
	65-69	471	532	471	601
Miehet - Män	50-54	238	159	164	228
	65-69	1 110	771	752	986

o Levnadsnivå och Ojämlighet i Norden. Julkaisija Pohjoismaiden Neuvosto ja Pohjoismainen tilastosihteeristö. Göteborg 1983 (ruotsin- ja englanninkielellä).
Levnadsnivå och Ojämlighet i Norden. Utgiven av Nordiska Rådet och Nordiska statistiska sekretariatet. Göteborg 1983.
Level of living and inequality in the Nordic countries. Published by the Nordic Council and the Nordic Statistical Secretariat. Göteborg 1984.

4.10. Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleet 100 000 asukasta kohti Pohjoismaissa 1960-82
 Antalet dödade vid vägtrafikolyckor i Norden 1960-82
 Number of persons killed in road traffic accidents, in the Nordic countries 1960-82

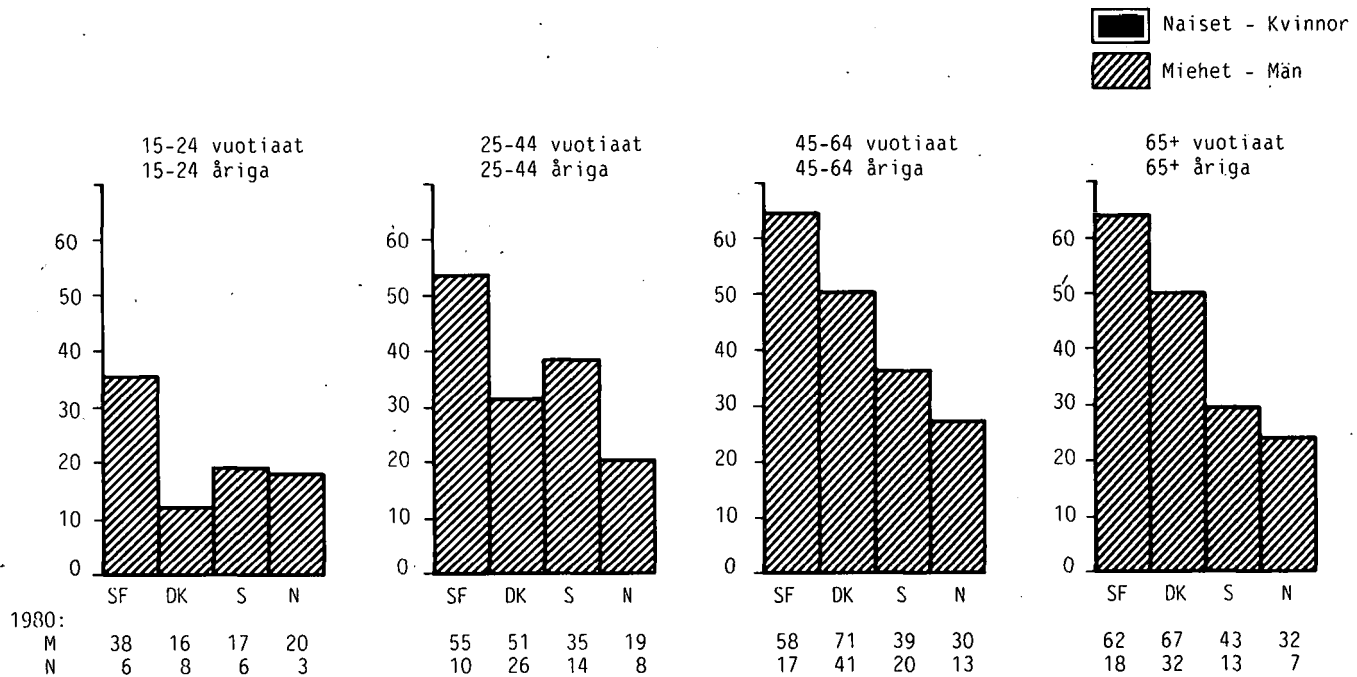
Ks. 4.8
 Se 4.8
 See 4.8

4.11. Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleet ja loukkaantuneet Pohjoismaissa 1978-82
 Vid vägtrafikolyckor dödade och skadade personer i de nordiska länderna 1978-82
 Persons killed and injured in road traffic accidents, in the Nordic countries 1978-82

		Kuolleet Dödade	Loukkaan- tuneet Skadade	Yhteensä Summa	100 000 asukasta kohti Per 100 000 invånare		10 000 autoa kohti Per 10 000 bil	
					Kuolleet Dödade	Loukkaan- tuneet Skadade	Kuolleet Dödade	Loukkaan- tuneet Skadade
Norja Norge	1978	434	12 367	12 801	11	305	3,3	94,9
	1979	437	10 947	11 384	11	269	3,2	80,9
	1980	362	10 248	10 610	9	251	2,6	73,3
	1981	338	10 480	10 818	8	256	2,3	72,2
	1982	401	10 430	10 831	10	253	2,6	68,7
Ruotsi Sverige	1978	1 034	20 573	21 607	12	249	3,4	67,6
	1979	926	19 552	20 478	11	236	3,0	63,9
	1980	848	19 246	20 094	10	232	2,8	62,5
	1981	784	18 564	19 348	9	224	2,5	60,0
	1982	758	19 277	20 035	9	231	2,4	61,3
Suomi Finland	1978	610	8 701	9 311	13	183	4,8	68,5
	1979	650	8 762	9 412	14	184	4,9	65,9
	1980	551	8 442	8 993	12	177	4,0	60,6
	1981	555	9 072	9 627	12	189	3,8	62,5
	1982	569	9 117	9 686	12	189	3,7	59,5
Tanska Danmark	1978	849	19 517	20 366	17	383	5,1	116,2
	1979	730	16 487	17 217	14	323	4,3	97,3
	1980	690	15 061	15 751	13	294	4,2	91,3
	1981	662	13 649	14 311	13	266	4,1	84,4
	1982	658	13 442	14 100	13	263	4,1	83,9

o Ks. 4.8 - Se 4.8 - See 4.8

4.12. Itsemurhia ikäryhmän 100 000 henkeä kohden Pohjoismaissa vuonna 1978 ja 1980
 Själv mord per 100 000 personer inom åldersgrupper i Norden 1978 och 1980
 Suicides per 100 000 persons in age group in the Nordic Countries 1978 and 1980

o SVT VI B; (Tanska) Dødsorsakerne i Danmark 1978 ja 1980; (Norja) Dødsårsaker 1978 ja 1980; (Ruotsi) Dödsorsaker 1978 ja 1980.

FOS VI B; Dødsorsakerne i Danmark 1978 och 1980; Dødsårsaker (Norge) 1978 och 1980; Dödsorsaker (Sverige) 1978 och 1980.

OSF VI B; Dødsorsakerne i Danmark 1978 and 1980; Dødsårsaker (Norway) 1978 and 1980; Dödsorsaker (Sweden) 1978 and 1980.

4.6 SAIRASTAVUUS

4.6.1 TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKKEET

Työkyvyttömyyseläkkeiden määrä kasvoi voimakkaasti 1960-luvun puolivälistä 1970-luvun loppupuolelle. Vuonna 1965 työikäisestä väestöstä 4,5 % sai työkyvyttömyyseläkettä; vuoteen 1977 mennessä osuus oli noussut 8,2 %:iin. 1970-luvun aikana, jolloin työkyvyttömyyseläkkeiden määrän kasvu oli erityisen voimakasta, eläkkeen saajien määrä lisääntyi lähes puolella (4.13).

Työkyvyttömyyseläkkeiden määrän nopea kasvu selittyi suurelta osin yrittäjien (YEL) ja maatalousyrittäjien (MYEL) eläkelakien voimaantulosta vuoden 1970 alussa. Kasvun vaikuttivat myös eläkehakemusten lisääntyminen ja ratkaisukäytännössä tapahtuneet muutokset.

1970-luvun puolivälistä lähtien uusien työkyvyttömyyseläkkeiden määrä on laskenut. Sen vaikutus on näkynyt työkyvyttömyyseläkkeellä olevien suhteellisen osuuden hitaana laskuna vuodesta 1978 alkaen.

Samaan aikaan, kun uusien työkyvyttömyyseläkkeiden lukumäärä alkoi laskea, on määräaikaiseksi myönnettujen eläkkeiden osuus uusista eläkkeistä noussut. Vuonna 1975 määräaikaisten osuus myönnettyistä eläkkeistä oli vajaa viidennes, vuoteen 1982 mennessä se oli noussut runsaaseen neljännekseen.

Terveystieteiden seikkojen ohella taloudellisten ja yhteiskunnallisten muutosten on todettu työvoiman kysynnän kautta vaikuttavan työmarkkinoilta syrjäänvetäytymiseen. Osa tästä syrjäänvetäytymisestä on kanavoitunut työttömyyseläkkeisiin. Työttömyyseläkejärjestelmää laajennettiin tilapäisesti asteittain 60 vuotta nuorempiin ikäluokkiin vuodesta 1978 alkaen niin, että vuonna 1980 työttömyyseläkkeeseen oikeutettuja olivat kaikki 55-64-vuotiaat. Työkyvyttömyyseläkeläisten määrän lasku 1970-luvun loppupuolella tapahtui samanaikaisesti kun työttömyyseläkkeiden lukumäärä kasvoi voimakkaasti.

Työkyvyn heikkeneminen niin että se lopulta johtaa työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumiseen on yleensä pitkän kehityksen tulos. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen yleistyykin 45 ikävuoden jälkeen. Vuonna 1982 alkaneista eläkkeistä runsas viidesosa myönnettiin alle 45-vuotiaille ja yli puolet 55-64-vuotiaille.

Työkyvyttömyyseläkkeen saajien osuus 45 vuotta vanhemmissa ikäryhmissä nousee jyrkästi; vuonna 1982 55-59-vuotiaista miehistä neljäsosa ja naisista lähes viidesosa sai työkyvyttömyyseläkettä. Vastaavat osuudet 60-64-vuotiailla olivat miehillä 39 % ja naisilla 32 %.

Työkyvyttömyyseläkkeet ovat miehillä yleisempiä kuin naisilla. Miesten osuus edelleen kasvaa nuoremmassa, alle 45-vuotiaiden ikäryhmässä.

4.6 MORBIDITET

4.6.1 INVALIDITETSPENSIONER

Antalet invaliditetspensioner har ökat kraftigt från mitten av 1960-talet till slutet av 1970-talet. År 1965 fick 4,5 % av befolkningen i arbetsför ålder invaliditetspension; år 1977 hade andelen stigit till 8,2 %. Under 1970-talet; då ökningen av antalet invaliditetspensioner varit speciellt kraftig, blev antalet pensionstagare nästan dubbelt större (4.13).

Den snabba ökningen av antalet invaliditetspensioner kan till stor del förklaras med att lagen om pension för företagare (FÖPL) och att lagen om pension för lantbruksföretagare (LFÖPL) trädde i kraft i början av 1970. Tillväxten berodde även på ökningen av pensionsansökningar och ändringar i avgörandepraxis.

Från och med mitten av 1970-talet har antalet nya invaliditetspensioner sjunkit. Detta kan ses i en långsam nedgång av den proportionella andelen invaliditetspensionstagare från och med år 1978.

Samtidigt som antalet nya invaliditetspensioner började sjunka, har visstidspensionernas andel av samtliga nya pensioner stigit. År 1975 var visstidspensionernas andel av beviljade pensioner en knapp femtedel, fram till år 1982 hade andelen stigit till en dryg fjärdedel.

Vid sidan av hälsoskäl har även ekonomiska och samhällsliga förändringar genom efterfrågan av arbetskraft observerats inverka på tillbakaträdandet från arbetsmarknaden. En del av detta tillbakaträdande har kanaliserats till arbetslöshetspensioner. Arbetslöshetspensionssystemet utvidgades från 1978 gradvis att tillfälligt även omfatta åldersklasser under 60 år, sålunda att år 1980 hade alla 55-64-åringar rätt till arbetslöshetspension. Antalet invaliditetspensionstagare sjönk under 1970-talets senare hälft samtidigt då antalet arbetslöshetspensioner ökade kraftigt.

Avmattningen av arbetsförmågan till den grad att den slutligen leder till sökande av invaliditetspension är i allmänhet resultat av längre tids utveckling. Invaliditetspension blir vanligare efter 45 år. År 1982 beviljades drygt en femtedel av samtliga pensioner 45-åringar och yngre och mer än hälften personer i åldern 55-64 år.

Andelen invaliditetspensionstagare i åldersgrupper över 45 år ökar kraftigt; år 1982 fick en fjärdedel av männen i åldern 55-59 år, och nästan en femtedel av kvinnorna invaliditetspension. Motsvarande andelar bland 60-64-åringar var 39 % för män och 32 % för kvinnor.

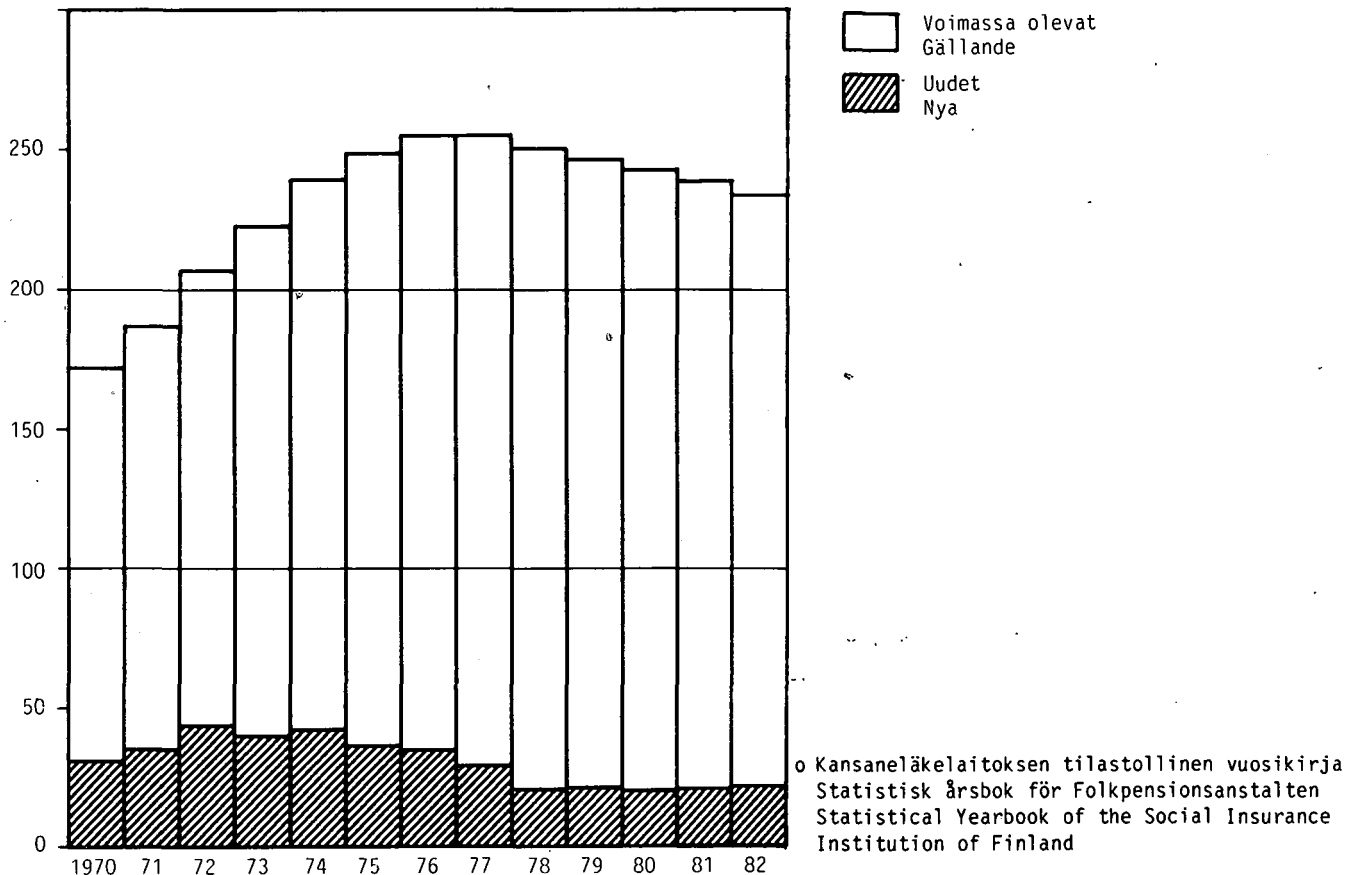
Invaliditetspensionerna är vanligare bland män än kvinnor. Männens andel ökar alltjämt i de yngre åldersgrupperna, under 45 år.

4.13. Alkaneet ja voimassa olevat työkyvyttömyyseläkkeet 1970-82

Nya och gällande invaliditetspensioner 1970-82

New and valid disability pensions, 1970-82

1000 kpl -st.

Myöntämisperusteet

Tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, verenkiertoelinten sairaudet ja mielenterveyden häiriöt ovat kolme yleisintä työkyvyttömyyden syytä. Yhdessä ne kattavat kolme neljäsosaa kaikista työkyvyttömyyseläkkeistä.

Tuki- ja liikuntaelinsairauksien nopea lisääntyminen 1970-luvulla näkyi myös työkyvyttömyyseläkkeissä; vuosikymmenen lopulla niistä tuli yleisin työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisperuste. Aikaisemmin suurimman tautiryhmän verenkiertoelinten sairauksien osuus laski jyrkästi 1970-luvun loppupuolella. Mielenterveyden häiriöiden osuus on ollut jatkuvasti kasvussa (4.14).

Mielenterveyden häiriöiden aiheuttamat työkyvyttömyydet ovat yleensä pitkäaikaisia ja niitä esiintyy paljon nuorilla henkilöillä; vuonna 1982 mielenterveyden häiriöiden perusteella myönnettyistä työkyvyttömyyseläkkeistä yli puolet myönnettiin alle 45-vuotiaille. Tuki- ja liikuntaelinten taudit ja mielenterveyden häiriöt eivät yleensä johda ennenaikaiseen kuolemaan kuten monet muut taudit. Tästä johtuen näillä perusteilla myönnetty työkyvyttömyyseläkkeet muodostavat suurimman osan voimassa olevista eläkkeistä (4.16).

Grunder för beviljande av pensioner

De tre allmänna-orsakerna till invaliditet är sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven, cirkulationsorganens sjukdomar och mentala rubbningar. Sammanlagt täcker de tre fjärdedelar av alla invaliditetspensioner.

Den snabba ökningen av sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven under 1970-talet framgår även av invaliditetspensionerna; i slutet av detta årtionde utgjorde de den allmänna grunden för beviljande av invaliditetspension. Andelen av den sjukdomsgrupp som tidigare utgjort den största gruppen, dvs. cirkulationsorganens sjukdomar, har kraftigt sjunkit under senare hälften av 1970-talet. Andelen mentala rubbningar har alltså ökat (4.14).

Invaliditet förorsakad av mentala rubbningar är vanligtvis långvarig och förekommer ofta hos unga personer; år 1982 beviljades mer än hälften av invaliditetspensionerna på grund av dem till personer under 45 år. Sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven samt mentala rubbningar vanligen inte förorsakar förtidig död såsom många andra sjukdomar. Därför utgör invaliditetspensioner som beviljats på grund av dessa sjukdomar största delen av invaliditetspensionerna (4.16).

4.14. Uudet työkyvyttömyyseläkkeet sairauspääryhmän, iän ja sukupuolen mukaan v. 1982
 Nya invaliditetspensioner efter sjukdomshuvudgrupp, ålder och kön år 1982
 New national disability pensioners by important disease group, age and sex 1982

Sairauspääryhmä Sjukdomshuvudgrupp		Kaikki Samtliga		16-44-vuotiaat 16-44-åringar		45-64 vuotiaat 45-64-åringar		Osuus kaikista tapauk- sista, % Andel av samtliga fall, %	Osuus työ- kykyisestä työikäi- sestä väestöstä Andel av arbetsföra i aktiv ålder	
		Yhteensä Samman- lagt	Miehet Män	Yhteensä Samman- lagt	Miehet Män	Yhteensä Samman- lagt	Miehet Män			
		Yhteensä - Sammanlagt	22 443	12 063	4 905	2 895	17 538	9 168	100,0	7,5
I	000-136	Tartunta- ja loistau- dit - Infektionssjuk- domar och parasitära sjukdomar	249	157	37	25	212	132	1,1	0,1
II	140-239	Kasvaimet - Tumörer .	1 121	524	203	90	918	434	5,0	0,4
III	240-279	Umpieritys- ja aineen- vaihduktasairaudet, ravitsemushäiriöt - Endokrina systemets sjukdomar, nutritions- rubbingar och ämnes- omsättningssjukdomar	335	159	79	45	256	114	1,5	0,1
V		Mielenterveyden häi- riöt - Mentala rubb- ningar	4 959	2 527	2 652	1 528	2 307	999	22,1	1,7
VI	320-389	Hermoston ja aistimien taudit - Nervsyste- mets och sinnesorga- nens sjukdomar	1 219	713	462	277	757	436	5,4	0,4
VII	390-458	Verenkiertoelinten sairaudet - Cirkula- tionsorganens sjuk- domar	5 089	3 294	294	230	4 795	3 064	22,7	1,7
VIII	460-519	Hengityselinten tau- dit - Andningsorga- nens sjukdomar	1 314	794	88	40	1 226	754	5,9	0,4
IX	520-577	Ruoansulatuselimistön sairaudet - Matsemlt- ningsorganens sjuk- domar	151	91	35	20	116	71	0,7	0,1
XII	680-709	Ihon ja ihonalaisten kudosten taudit - Hudens och underhu- dens sjukdomar	117	54	27	14	90	40	0,5	0,0
XIII	710-738	Tuki- ja liikuntaelin- ten sairaudet - Sjuk- domar i muskuloskele- tala systemet och bindväven	6 535	2 875	579	300	5 956	2 575	29,1	2,2
XIV	740-759	Synnynnäiset epämuo- dostumat - Medfödda missbildningar	316	148	130	75	186	73	1,4	0,1
XVII	800-999	Väkivallan ja myrkyt- tämisen aiheuttamat vammat - Skador genom yttre våld och för- giftning	816	600	269	221	547	379	3,6	0,3
IV, X, XI, XV, XVI		Muut sairaudet - Övriga sjukdomar	222	127	50	30	172	97	1,0	0,1

Työkyvyttömyyseläkkeen päättyminen

Viimeisen kymmenen vuoden aikana kuolemaan päättyneiden työkyvyttömyyseläkkeiden osuus toistaiseksi myönnetyistä eläkkeistä on laskenut lähes 10 % ja vastaavasti vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus on kasvanut. Tapaukset, joissa eläke on lakkautettu työkyvyn palautumisen johdosta ovat hieman vähentyneet (4.15).

Avslutande av invaliditetspensioner

Under de senaste tio åren har andelen invaliditetspensioner som avslutats p.g.a. dödsfall av alla tillfälligt beviljade pensioner sjunkit med nästan 10 %, och andelen som avslutats p.g.a. övergång till åldersdomspensionen har ökat i motsvarande grad. De fall då pensionen indragits på grund av återhämtning av arbetsförmåga har minskat en aning.

4.15. Päättäneet toistaiseksi myönnetyt työkyvyttömyyseläkkeet päättymissyyn mukaan 1971-82

Tillsvidare beviljade invaliditetspensioner som slutat utgå 1971-82

Discontinued disability pensions granted for unspecified period

Vuosi År	Päättäneet työkyvyttömyyseläkkeet Avslutande invali- ditetspensioner	Päättymisen syy - Avslutningsorsak					
		Kuolema Död	%	Eläke lakkautettu Pensionsindragning	%	Siirtyminen vanhuuseläkkeelle Övergång till ålder- domspensionen %	
1971	19 345	6 096	31,5	797	4,1	12 452	64,4
1972	21 103	6 414	30,4	933	4,4	13 751	65,2
1973	21 926	6 481	29,6	823	3,8	14 621	66,7
1974	23 712	6 675	28,2	868	3,7	16 167	68,2
1975	24 940	6 715	26,9	980	3,9	17 244	69,1
1976	25 408	6 474	25,5	974	3,8	17 959	70,7
1977	26 125	6 551	25,1	876	3,4	18 697	71,6
1978	25 387	6 310	24,9	818	3,2	18 256	71,9
1979	25 301	5 855	23,1	795	3,1	18 648	73,7
1980	23 948	5 696	23,8	724	3,0	17 527	73,2
1981	23 143	5 632	24,3	752	3,3	16 758	72,4
1982	22 813	5 302	23,2	671	2,9	16 839	73,8

o Kansaneläkelaitoksen tilastollinen vuosikirja

Statistisk årsbok för Folkpensionsanstalten

Statistical Yearbook of the Social Insurance Institution of Finland

Alueelliset erot

Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus työikäisestä väestöstä vaihtelee alueittain; suhteellisesti eniten työkyvyttömiä on Pohjois-Karjalan, Kuopion, Oulun, Keski-Suomen, Mikkelin ja Lapin lääneissä. Näissä lääneissä osuudet olivat korkeimmat kaikissa tärkeimmissä sairausryhmissä. Tuki- ja liikuntaelin-sairauksia esiintyi keskimääräistä enemmän edellä mainittujen lisäksi myös Hämeen ja Kymen lääneissä (4.16).

Työkyvyttömyyseläkkeet muissa Pohjoismaissa

Työkyvyttömyyseläkkeen ja muiden varhaiseläkkeiden saajien osuus työikäisestä väestöstä on Suomessa ollut 1970-luvulla ja varsinkin sen loppupuolella selvästi muita Pohjoismaita korkeampi (4.17). Suomessa työkyvyttömyyseläkkeet olivat myös jonkin verran yleisempiä nuoremmassa ikäluokissa.

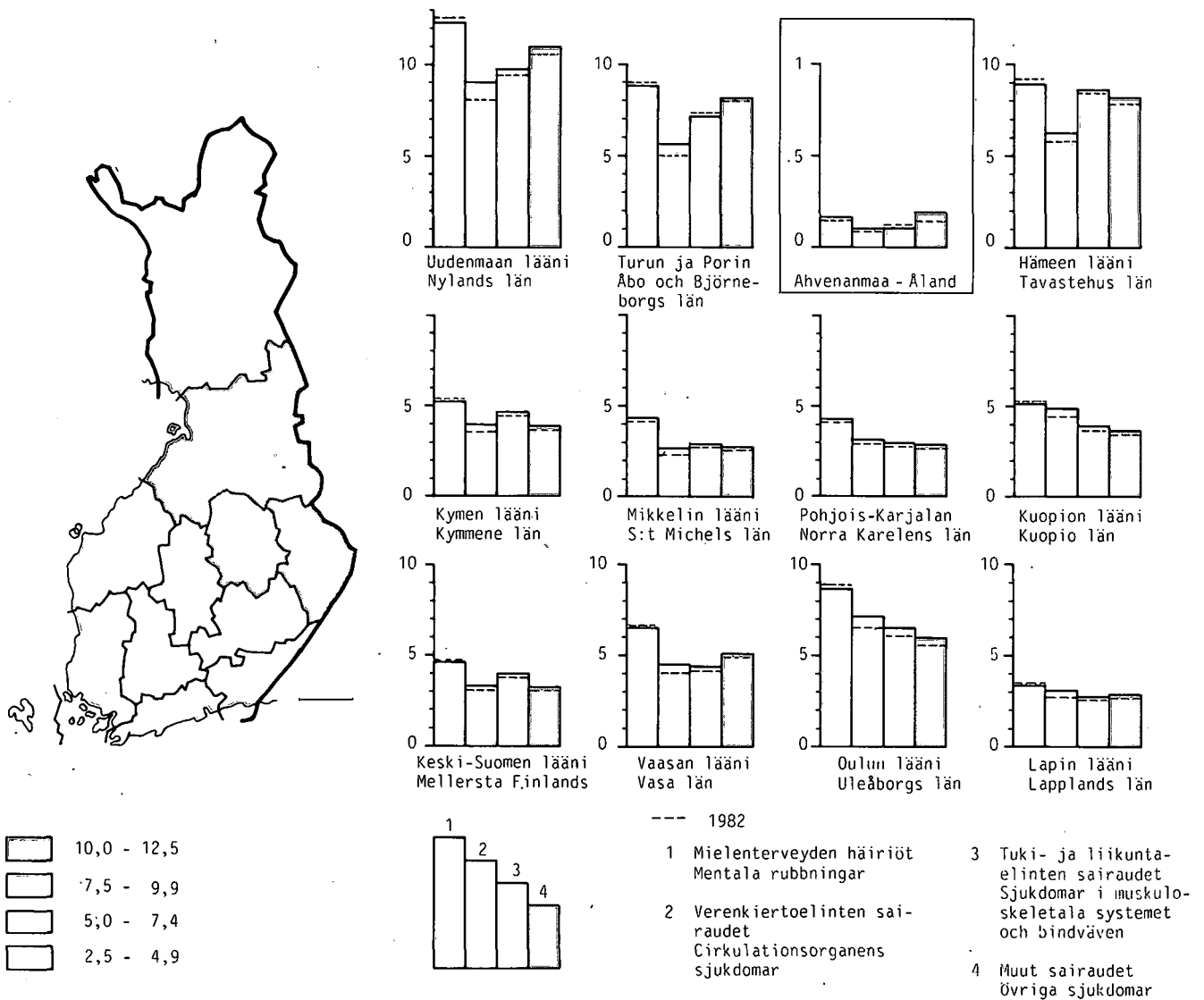
Regionala skillnader

Andelen invaliditetspensionstagare av befolkningen i arbetsför ålder varierar efter område; förhållandevis mest arbetsoförmögna finns det i Norra Karelen, Kuopio, Uleåborgs, Mellersta Finlands, S:t Michels och Lapplands län. Inom dessa län var andelen störst i alla viktigaste sjukdomsgrupper. Förutom i de nämnda länen förekommer sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven mer än genomsnittet även i Tavastehus och Kymene län (4.16).

Invaliditetspensioner i de övriga nordiska länderna

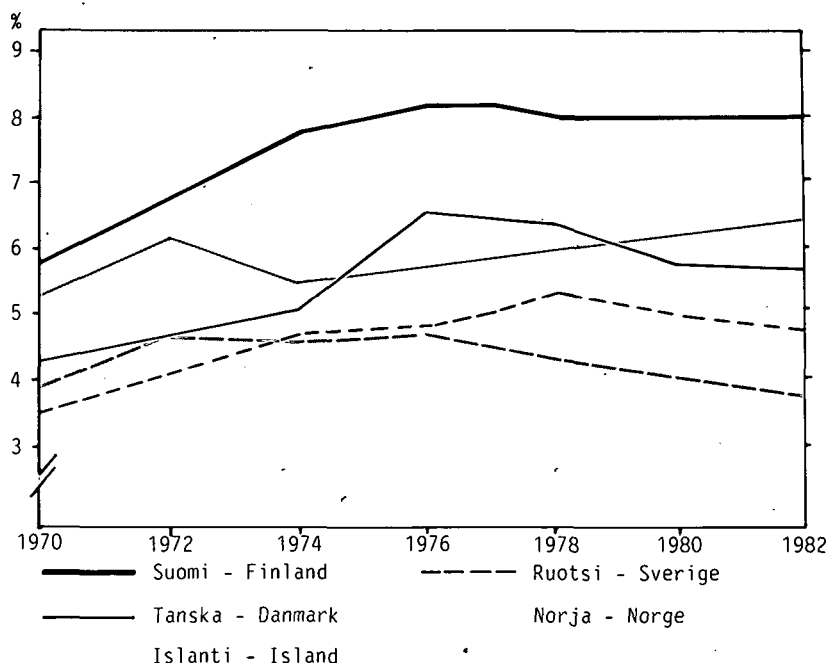
Andelen invaliditets- och andra förtidspensionstagare av befolkningen i arbetsför ålder har i Finland varit tydligt större än i de övriga nordiska länderna under 1970-talet och speciellt under dess senare hälft (4.17). I Finland var invaliditetspensionerna även något allmänna i de yngre åldersklasserna.

4.16. Voimassa olevat työkyvyttömyyseläkkeet sairauspuuryhmän mukaan lääneittäin (1 000) ja osuudet työikäisestä väestöstä (o/oo) 1980
 Invaliditetspensionerna i olika sjukdomshuvudgrupper efter län (1 000) och andel av befolkningen i arbetsför åldern (o/oo) 1980
 National disability pensioners by important disease group, county and province (1 000) and as a proportion of population of working age (o/oo), 1980

4.17. Varhaiseläkkeen saajien osuudet työikäisistä Pohjoismaissa 1970-82

Antal förtidspensionärer i procent av samtliga personer i arbetsför ålder i de nordiska länderna år 1970-82
 Disability pensioners as a proportion (%) of population of working age in the Nordic Countries, 1970-82

o Social trygghet i de nordiska länderna 1978. Nordisk statistisk skriftserie 37. Stockholm 1980 (vain ruotsiksi); Nordisk Statistisk årsbok (ruots. ja engl.)
 Social Security in the Nordic Countries 1978. Statistical Reports of the Nordic Countries 37. Stockholm 1980 (in Swedish only); Yearbook of Nordic statistics.

4.6.2 SAIRAUSVAKUUTUKSEN PÄIVÄRAHAT

Kansaneläkelaitoksen päivärahatilastoissa näkyvät ne sairausjaksot, jotka ovat kestäneet omavastuuajaa kauemmin eli vähintään kahdeksan päivää kestäneet sairaudet.

Sairausvakuutuksen päivärahan saajien lukumäärä kasvoi 1970-luvun alkupuolelle. Vuodesta 1973 vuoteen 1979 päivärahakorvauksia saaneiden lukumäärä pienentyi lähes viidenneksellä. Korvattujen päivien määrä laski vieläkin enemmän.

Päivärahan saajien osuus työikäisestä väestöstä laskee aina 1980-luvun alkuun saakka. Vuonna 1982 kasvoi osuus edellisestä vuodesta lähes viidenneksellä (4.18). Sairausvakuutuksen toissijaisuudesta johtuen maksettut päivärahat eivät ole kovinkaan hyvä väestön terveydentilan osoitin. Päivärahan saajien lukumäärän pieneminen voi olla seurausta muiden tukijärjestelmien laajentumisesta.

Päivärahan saajia on suhteellisesti enemmän vanhemmissa ikäryhmissä. Naiset saavat miehiä useammin päivärahoja kaikissa ikäryhmissä.

Korvausjakson pituus kasvaa siirryttäessä nuoremmissa vanhempiin ikäryhmiin. Naisilla keskimääräinen korvausjakso on hieman pidempi kuin miehillä. Kuitenkin 45 vuotta vanhemmilla miehillä korvausjaksot ovat selvästi pidemmät kuin vastaavan ikäisillä naisilla.

4.6.2 SJUKFÖRSÄKRINGENS DAGPENNING

Folkpensionsanstaltens statistik över dagpenning visar de sjukdomsperioder, som varat längre än självrisktiden, dvs. minst åtta dagar.

Antalet personer som fick sjukförsäkringsdagpenning ökade under början av 1970-talet. Mellan åren 1973 och 1979 minskade antalet dagpenningstagare med närmare en femtedel. Antalet ersättningsdagar sjönk ännu mera.

Dagpenningtagarnas andel av befolkningen i arbetsför ålder sjönk ända till början av 1980-talet. År 1982 ökade andelen med nästan en femtedel från föregående år. Erlagda dagpenningar är inte, p.g.a. sjukförsäkringens sekundära karaktär, något särskilt bra mått på befolkningens hälsotillstånd; att antalet dagpenningstagare minskat kan bero på att andra stödsystem utvidgats.

Antalet dagpenningstagare är förhållandevis större i äldre åldersgrupper. Inom alla åldersgrupper får kvinnorna oftare dagpenning än männen.

Ersättningsperioden är längre i äldre åldersgrupper än i de yngre. Hos kvinnor är den genomsnittliga ersättningsperioden något längre än för män. Ersättningsperioderna är dock tydligt längre för män över 45 år än för kvinnor i samma ålder.

Pitkien korvausjaksojen yleistymisen 45 vuotta vanhemmilla miehillä heijastaa pitkäaikaissairauksien yleistymistä, joka ennakoii työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä.

De allt vanligare långa ersättningsperioderna för män över 45 år återspeglar den allt allmännare förekomsten av långtidssjukdomar, som föregår invaliditetspensionen.

4.18. Sairausvakuutuksen päiväraha korvauksia saaneet 1968-1982

Mottagare av sjukförsäkringens dagpenning 1968-1982

Beneficiaries of National sickness insurance allowances 1968-1982

Vuosi År	Päivärahan saajat Dagpenningtagare	Alkaneet kaudet Inledda perioder	Päivärahopäiviä - Dagpenningdagar	
			1 000 kp1	100 työkäistä kohti Per 100 personer i arbetsför ålder
1968	298 000	308 120	14 270,2	468
1969	335 100	371 340	14 613,6	476
1970	367 100	429 640	16 429,1	535
1971	410 600	463 390	18 204,4	592
1972	448 000	509 000	19 721,9	636
1973	449 300	494 320	19 116,6	609
1974	444 400	497 490	18 598,6	589
1975	420 200	470 810	16 629,6	530
1976	412 100	461 890	15 605,0	497
1977	383 300	427 420	13 638,4	437
1978	359 300	397 960	12 217,2	390
1979	364 300	405 230	11 819,4	376
1980	369 100	414 790	11 585,2	365
1981	370 000	427 140	11 522,4	360
1982	380 700	427 190	13 798,7	428

o Ks. 4.15 - Se 4.15 - See 4.15

Suhteessa läänin väestöön päivärahan saajien määrissä ei esiinny suuriakaan alueellisia eroja; miehillä alueittaista vaihtelua esiintyy hieman enemmän kuin naisilla.

Suhteessa työkäiseen väestöön korvauspäiviä on maksettu eniten Keski-Suomen, Kuopion ja Kymen lääneissä ja vähiten Ahvenanmaalla ja Lapin läänissä.

Tuki- ja liikuntaelintensairauksien osuus maksettavista päivärahoista on jatkuvasti kasvanut. Vuonna 1982 niiden osuus alkaneista päivärahoista ja korvattavista päivistä oli yli neljäsosa. Korvattavien päivien mukaan laskettuna toisella sijalla olivat verenkiertoelinten sairaudet ja seuraavana mielenterveyden häiriöt.

4.6.3 HAASTATTELUTUTKIMUSTEN PITKÄAICAISAIRAAT

Kansaneläkelaitos on tehnyt väestön terveydentilaa selvittävän haastattelututkimuksen vuosina 1964, 1968 ja 1976. Otoksiin perustuvat tutkimukset koskevat 15 vuotta täyttäneitä väestöä lukuunottamatta laitoksissa hoidossa olevia henkilöitä.

I förhållande till länens befolkning förekommer det inte större regionala skillnader mellan antalet dagpenningtagare; bland män förekommer det något större regionala skillnader än bland kvinnorna.

I relation till befolkningen i arbetsför ålder har dagpenningar betalats mest i Mellersta Finlands, Kuopio och Kymmene län och minst på Åland och i Lapplands län.

Sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven har en allt växande andel av de erlagda dagpenningarna. År 1982 var dessa sjukdomars andel av inledda dagpenningperioder och ersatta dagar mer än en fjärdedel. Det näst största antalet ersättningsdagar betalades på grund av cirkulationsorganens sjukdomar och det tredje största på grund av mentala rubbningar.

4.6.3 LÅNGVARIGT SJUKA I INTERVJUUNDERSÖKNINGAR

Folkpensionsanstalten har åren 1964, 1968 och 1976 gjort intervjuundersökningar, som utrett befolkningens hälsotillstånd. Dessa urvalsbaserade undersökningar gäller befolkningen som fyllt 15 år, förutom personer i anstaltsvård.

Terveysthuollon tilastojen pohjalta saataviin tietoihin verrattuna haastattelututkimuksessa on mukana myös terveystalveluja käyttämätön väestönosa. Sairausten esiintymisen lisäksi haastattelututkimus antaa tietoa sairauden kokemisesta ja sen sosiaalisista seurauksista.

Tutkimuksen mukaan joka kolmannella suomalaisella on jokin pysyvä työ- tai toimintakykyä vähentävä vika tai vamma tai jokin pitkäaikainen sairaus. Osuus on pysynyt suhteellisen vakaana vuosien 1964 ja 1976 välillä väestön ikääntymisestä huolimatta. Sen sijaan tautien lukumäärä pitkäaikaissairasta kohti on lisääntynyt.

Eri ikäryhmissä kehitys on ollut erilaista; vanhemmissa ikäryhmissä pitkäaikaiset sairaudet ovat selvästi yleistyneet ja vastaavasti vähentyneet 25-44-vuotiailla (4.19).

Jämfört med de uppgifter som erhålls på basen av hälsovårdsstatistik innehåller intervjuundersökningarna även uppgifter om den del av befolkningen som inte utnyttjar hälsovårdstjänster. Utöver uppgifter om sjukdomar ger intervjuundersökningarna uppgifter om hur intervjupersonerna upplever sjukdomen och uppgifter om de sociala följderna av sjukdomen.

Enligt undersökningen har var tredje finländare en bestående skada eller lyte som nedsätter arbetsförmågan eller verksamhetsförmågan, eller en långvarig sjukdom. Andelen har förblivit rätt oförändrad mellan åren 1964 och 1976 trots att befolkningen blivit äldre. Däremot har antalet sjukdomar per långliggare ökat.

Utvecklingen har varit olika i de olika åldersgrupperna; i de äldre åldersgrupperna har de långvariga sjukdomarna tydligt ökat, och i motsvarande grad har dessa sjukdomar minskat bland 25-44-åringar (4.19).

4.19. Pitkäaikaissairaiden osuus väestöstä sukupuolen ja iän mukaan vuosina 1964, 1968 ja 1976
Andel av befolkningen som varit långvarigt sjuka efter kön och ålder åren 1964, 1968 och 1976
Percentage of population chronically ill by sex and age in 1964, 1968 and 1976

Ikä Ålder	Naiset Kvinnor			Miehet Män			Molemmat sukupuoli Båda könen		
	1964	1968	1976	1964	1968	1976	1964	1968	1976
%									
15 - 24	7	7	8	7	6	10	7	6	9
25 - 34	17	17	11	15	14	13	16	15	12
35 - 44	30	27	27	32	27	25	31	27	26
45 - 54	42	42	43	44	47	47	43	44	45
55 - 64	61	61	68	56	62	67	59	62	68
65 - 74	71	66	77	65	66	76	68	66	77
75-	73	67	81	65	66	75	70	67	79
Yhteensä Summa	33,2	31,9	34,2	29,8	29,6	32,4	31,5	30,8	33,3

o Terveystalvelusten tarve, käyttö ja kustannukset 1964-1976, Kansaneläkelaitoksen julkaisuja A:18, 1982.
Behov, utnyttjande och kostnader av hälsovårdstjänster 1964-1976, Folkpensionsanstaltens publikationer A:18 1982 (endast på finska och engelska).
Need, Use and Expenses of Health Services in Finland 1964-1976, Publications of the Social Insurance Institution A:18, 1982.

Pitkäaikaissairaat ovat hyvin usein monivammaisia. Kansaneläkelaitoksen tutkimuksessa ilmoitettujen sairauksien ja vammojen kokonaismäärä vuonna 1976 oli 2,4 miljoonaa eli 1,9 sairautta tai vammaa yhtä pitkäaikaissairasta kohti.

Vammojen kasautuminen ilmenee myös taulussa 4.20, joka esittää eri vammaisjärjestöiltä kerättyjä tietoja ja arvioita vammojen ja pitkäaikaissairauksien esiintyvyydestä. Samalla henkilöllä voi olla useampia vammoja tai sairauksia.

Långvarigt sjuka personer har väldigt ofta flera olika slags skador eller handikapp. Enligt folkpensionsanstaltens undersökning uppgick det sammanlagda antalet sjukdomar och handikapp till 2,4 miljoner d.v.s 1,9 per en långvarigt sjuk person år 1976.

Anhopningen av skador och handikapp framgår också av tabell 4.20, som innehåller uppgifter och beräkningar givna av olika handikapp organisationer om förekomsten av handikapp och långvariga sjukdomar. En person kan ha flera handikapp eller sjukdomar.

4.20. Vammojen ja pitkäaikaisten sairauksien esiintyvyys vammaisryhmittäin
 Förekomsten av handikapp och långvariga sjukdomar efter handikappskategori
 Prevalence and incidence of certain disabilities and chronic diseases

Vammaisryhmä Handikappgrupp	Henkilöiden ar- vioitu lukumää- rä, joilla ko. vamma Uppskattat an- tal pers. med handikapp	Uusia tapauksia vuodessa Nya fall per år	Vammaisryhmä Handikappgrupp	Henkilöiden ar- vioitu lukumää- rä, joilla ko. vamma Uppskattat an- tal pers. med handikapp	Uusia tapauksia vuodessa Nya fall per år
Afasia - Afasi	10 000	3 000	MS-tauti - MS- sjukdom	5 000	..
Allergia - Allergi	450 000	..	Munuaistaudit - Njursjukdomar	6 000	..
Avanneleikatut - Stomipatienter	5 000	..	Näkövammaisuus - Synskada	30 000	sokeutuu 400 - förlorar synen
CP-vammat - CP-skador	6 000	2/1 000 eläv. syntynyttä 2 per 1 000 levande födda	Parkinsonin tauti - Parkinsonism	7 000	..
Diabetes	120 000	..	Polio	20 000	-
Epilepsia - Epilepsi	30 000	..	Psoriasis	100 000	..
Hengityselinsairaus - Andningsorganens sjukdom	400 000	..	Psyykkisesti vajaakuntoiset - Mentalt invali- diserade	21 000 sairaalapaikk.	..
Kehitysvammaisuus - Utvecklingshämmede	30 000	..	Reuma	400 000	..
Keliakia - Keliaki	5 000	1/1 000	Sydän- ja veri- suonitaudit		
Kuulovammaisuus - Hörselskadade	300 000	1/1 000	Hjärt- och cirku- lationsorg. sjuk- domar	400 000	70 000
Kuurosokeus - Dövblindhet	400	..	Syöpä - Cancer	40 000	13 000
Lihassurkastumistauti - Muskeldystrofi	15 000	..	Änkytys - Stämning	40 000	..
Raaja- ja tukielin- vammat - Handikapp i stöd- och rörelseorganen	400 000				

o Tiedot kerätty vammaisjärjestöiltä vuonna 1981 Kansainvälisen vammaisten vuoden Suomen Komitean toimesta
 Uppgifterna har insamlats av handikappsföreningar år 1981 av Finlands Kommitté för det internationella
 handikappåret
 Data were collected from organizations of disabled persons in 1981 by the Finnish Committee for the Internatio-
 nal Year of the Disabled

4.6.4 TYÖSTÄ POISSAOLOT LYHYTAIKAISEN SAIRASTAVUUDEN VUOKSI

Lyhytaikainen alle 8 päivää kestävä sairastelu ilmenee mm. työstä poissaoloina. Nuhakuume, lievät tulehdukset, vatsa- ja selkävut, tukielinten sairaudet sekä tapaturmat ovat yleisimpiä akuutin sairastumisen syitä. Vuodenaika vaikuttaa jonkin verran sairasteluun, varsinkin nuhakuumeesta esiintyy yleisemmin kylmänä vuodenaikana.

Työssäkäyvien lyhytaikaiset sairaudet vaihtelevat ammatin ja toimialan mukaan. Fyysisesti raskas työ ja epäterveellinen työympäristö lisäävät alttiutta sairastua. Eräisiin ammatteihin liittyy lisäksi tavallista suurempi tapaturmariski.

Kansaneläkelaitoksen ja Liiketaloustieteellisen Tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan lyhyet poissaolot lisääntyivät 1970-luvun alkupuolella. Niitä esiintyi eniten naisilla ja nuorilla.

4.6.4 ARBETSFRÅNVARO P.G.A. KORTVARIG SJUKLIGHET

Kortvarig sjukdom, dvs. kortare tid än 8 dagar, framträder bl. a. som frånvaro från arbetet. Influensa, lindriga infektioner, mag- och ryggvärk, sjukdomar i muskuloskeletala systemet samt olycksfall är de allmänaste orsakerna för akuta sjukdomar. Årstiderna inverkar något på sjuklighet, i synnerhet influens förekommer oftare under den kalla årstiden.

De kortvariga sjukdomarna varierar efter yrke och näringsgren. Fysiskt tungt arbete och ohälsosam arbetsmiljö ökar risken för sjukdomar. Vissa yrken har även större olycksfallsrisk.

Enligt Folkpensionsanstaltens och Företagsekonomiska Forskningsinstitutets utredning ökade antalet kortvarig frånvaro i början av 1970-talet. Dessa förekom mest hos kvinnor och unga.

Työntekijöiden äkillisten sairaustapausten lisääntymistä on selitetty taloudellisilla suhdanteilla. Nousukauteen liittyvä työvoimapula työllistää myös terveydeltään vajaakuntoisia henkilöitä, joilla esiintyy enemmän akuutteja sairauksia. Laman alkaessa vajaakuntoiset joutuvat syrjään työelämästä, mikä saattaa näkyä työllisen työvoiman terveydentason kohtoisena, kun terveydentasoa mitataan akuuttien sairauksien esiintyvyydellä.

Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan 1970-luvun lopulla keskimääräinen työstä poissaoloaika sairauden vuoksi lyheni alle 45-vuotiailla ja pysyi ennallaan 45-64 -vuotiailla työntekijöillä.

Ökningen av arbetstagarnas akuta sjukdomsfall har förklarats med ekonomiska konjunkturer. Arbetskraftsbristen under högkonjunktur sysselsätter även handikappade personer, som oftare har akuta sjukdomar. Då lågkonjunktur inträder är handikappade personer tvungna att träda tillbaka från arbetslivet, något som kan komma fram i att den sysselsatta arbetskraftens hälsotillstånd blir bättre, då nivån av hälsotillstånd mäts med förekomsten av akuta sjukdomar.

Enligt Statistikcentralens arbetskraftsenkät blev den genomsnittliga arbetsfrånvarotiden p.g.a. sjukdom kortare bland personer under 45 år och oförändrad bland arbetstagare i åldern 45-64 år i slutet av 1970-talet.

4.21. Työstä poissaolot (päiviä vuodessa) sairauden vuoksi työllistä kohden 1976, 1980 ja 1983

Arbetsfrånvaro (dagar/år) p.g.a. sjukdom per sysselsatt 1976, 1980 och 1983

Absenteeism (days per year) because of illness per employed person 1976, 1980 and 1983

	1976	1980	1983
15 - 24	7	6	6
25 - 44	8	7	7
45 - 64	12	12	13
64 -	8	11	9
Miehet - Män	9	8	8
Naiset - Kvinnor	9	9	9
Yhteensä - Total	9	8	8

o Työvoimatiedustelu 1976,1980 ja 1983. Tilastokeskus, työvoimatilastotoimisto.

Arbetskraftsundersökningen 1976, 1980 och 1983. Statistikcentralen, byrån för arbetskraftsstatistik.

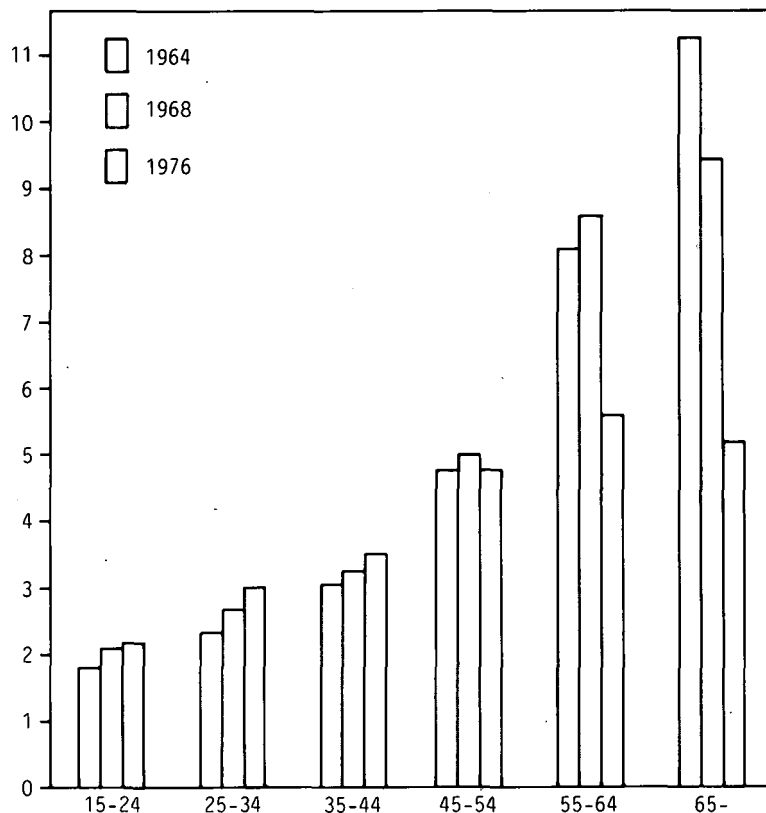
Labour Force Survey 1976, 1980 and 1983. Division of Labour Force Statistics, Central Statistical Office of Finland.

4.22. Sairauspäivien luku 100 riskipäivää kohti ikäryhmittäin 1964, 1968 ja 1976

Antalet sjukdagar per 100 riskdagar efter åldersgrupp 1964, 1968 och 1976

Number of disability days per 100 risk days by age group, 1964, 1968 and 1976

Päiviä - Dagar

o Klaukka T: Aikuisten terveyden tila ja hoidon tarve. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja A 18 osa 3. Helsinki 1982.

Klaukka, T: Hälsotillståndet och vårdbehovet bland vuxna. Folkpensionsanstaltens publikationer A 18 del 3. Helsingfors 1978. (Endast på finska, engelsk sammanfattning).

Klaukka, T: The health status of the adult population. Publications of the Social Insurance Institution A 18, part 3. Helsinki 1982 (English summary).

4.23. Sairaansijat ja lääkärit 1920 - 80
 Vårdplatser och läkare 1920 - 80
 Hospital beds and physicians 1920 - 80

Vuosi År	Yleissairaalat Lasarett	Niistä - Därav Terveyskesk. sair. Hälsovårds- centralernas sjukhus	Kaikki sairaalat Alla sjukhus	Yleissairaalat Lasarett	Niistä - Därav Terveyskesk. sair. Hälsovårds- centralernas sjukhus	Kaikki sairaalat Alla sjukhus	Lääkäreitä 10 000 as.koht Läkare per 10 000 inv.
10 000 asukasta kohti - Per 10 000 invånare							
1920	6 915	.	15 590	22,0	.	48,7	2,1
1930	8 666	.	24 209	25,0	.	70,2	2,9
1938	11 667	.	32 909	31,7	.	90,0	3,7
1945	14 564	.	35 790	38,3	.	94,1	4,1
1950	14 841	.	38 594	36,8	.	95,7	4,9
1955	16 593	.	43 634	39,6	.	102,3	5,6
1960	18 569	.	50 956	41,8	.	114,6	6,4
1965	23 143	.	61 723	50,0	.	133,4	7,7
1970	28 016	.	69 376	60,9	.	150,9	10,4
1975	32 372	6 778	71 115	68,5	14,3	150,7	14,2
1976	33 579	10 277	72 418	71,0	21,7	153,1	14,9
1977	33 755	11 015	72 547	71,1	23,2	152,8	16,0
1978	35 373	12 468	73 667	74,4	26,3	154,8	17,1
1979	36 622	14 616	74 513	76,8	30,6	156,2	17,9
1980	37 193	15 236	74 292	77,7	31,8	155,2	18,8

o SVT XI - FOS XI - OSF XI

4.7 TERVEYSPALVELUT

Julkiset terveyspalvelut ovat lisääntyneet kansanterveyslain voimaantulon jälkeen. Vuonna 1972 säädetty laki keskitti kansanterveystyön piiriin kuuluvat toiminnot ja niiden toteuttamiseksi luotiin maanlaajuinen terveyskeskusorganisaatio. Kunnallisia terveyspalveluja on pyritty lisäämään eniten siellä, missä yksityisiä terveydenhoitopalveluja on ollut vähiten saatavilla.

Asutuskeskuksiin ja kuntainliittoihin perustetut terveysasemat tarjoavat erilaisia terveyspalveluja mukaan luettuna laboratorio- ja röntgenpalvelut sekä kuntoutuspalvelut.

Kansanterveyslain mukaan terveysneuvonta ja -tarkastukset ovat olennainen osa kunnalle kuuluvasta kansanterveystyöstä. Terveystarkastuksia toteutetaan tiettyihin riskiryhmiin suunnattuina joukkotarkastuksina.

4.7 HÄLSOVÄRDSTJÄNSTER

Offentliga hälsovårdstjänster har ökat efter det att folkhälsolagen trätt i kraft. Den lag som stiftats år 1972 koncentrerade verksamheten inom ramen för folkhälsöarbetet och för att verkställa denna verksamhet skapades en riksomfattande hälsovårdscentralorganisation. Man har försökt öka de kommunala hälsovårdstjänsterna mest där det förekommer minst privata hälsovårdstjänster.

De hälsostationer som grundats i bostadscentrum och kommunalförbund erbjuder olika slag av hälsovårdstjänster inklusive laboratorie- och röntgentjänster samt rehabiliteringstjänster.

Enligt folkhälsolagen utgör hälsorådgivning och -kontroller än väsentlig del av kommunens folkhälsöarbete. Hälsokontrollerna genomförs i form av massundersökningar av vissa riskgrupper.

Terveyskeskustoiminnassa keskeinen asema on jo ennen kansanterveyslain voimaantuloa paikalliseen terveydenhuoltoon kuuluneella äitiys- ja lastenneuvolatoiminnalla. Näitä palveluja käyttävät nykyisin lähes kaikki niihin oikeutetut.

4.7.1 MIELENTERVEYSPALVELUT

Perusterveydenhuoltoon kuuluvat myös mielenterveyden palvelut, joiden tarve on jatkuvasti kasvanut. Mielenterveyden häiriöt ovat hyvin yleisiä. Jonkinlaisia häiriöitä arvioidaan esiintyvän noin neljäsohalla väestöstämme. Suurin osa niistä on kuitenkin lieviä, psykiatrista hoitoa tarvitsee arvion mukaan alle 10 % väestöstä. Vuoden 1980 lopussa maamme mielisairaaloissa oli noin 19 000 mielisairaansijaa. Suhteessa väestöön laitospaikkojen lukumäärä on melko korkea; neljä sairassijaa 1 000 asukasta kohti. Vuonna 1980 mielenterveystoimistoissa käyneitä potilaita oli vajaa 150 000 ja potilaskäyntejä vajaa 600 000. Yleissairaaloiden psykiatrisen poliklinikkojen potilaita oli noin 15 000 ja hoitokäyntejä 54 500.

Mielenterveydellisten häiriöiden esiintyminen ei Suomessa ole poikkeuksellisen yleistä; psykkisiä häiriöitä esiintyy yleisesti myös muualla.

Mielenterveystyön tavoitteena on avohoidon ja ehkäisevän hoidon lisääminen. Tämä edellyttää uusien virkojen ja toimipaikkojen perustamista, mikä toistaiseksi on jäänyt melko vaatimattomaksi. 1980-luvun alussa mielenterveystoimistoja oli koko maassa noin 100 ja niiden yhteydessä toimi kaksikymmentä lasten ja nuorten mielenterveystoimistoa. Resurssien riittämättömyys näkyy käyntimäärän hitaana kasvuna vuodesta 1976 vuoteen 1980 (4.24). Varsinkin suurissa asutuskeskuksissa mielenterveystoimistoilla on niin paljon asiakkaita, ettei uusia ole voitu enää ottaa. Maalaiskunnissa tarjotut palvelut ovat melko hyvin vastanneet tarvetta.

4.24. Mielenterveystoimistojen käynnit ja virat Besök och tjänster på mentalvårdsbyråerna Visits and positions in mental health centres

	1976	1977	1978	1979	1980
Käynnit toimistoissa - Besök på byråerna	512 792	533 275	538 877	579 261	589 415
Toimistojen virat - Byråernas tjänster					
Lääkärit - Läkare	126	128	142	148	151
Psykoilogit - Psykologer	145	150	152	171	176
Sairaanhoitajat - Sjuksköterskor	174	194	227	249	263
Sosiaalityöntekijät - Socialsköterskor					
och -vårdare	206	204	208	209	210
Muut - Övriga	222	228	277	304	302
Yhteensä - Summa	873	904	1 006	1 081	1 102

o SVT XI - FOS XI - OSF XI

Redan före folkhälsolagen trädde i kraft hade den moders- och barnrådgivningsverksamhet som hört till de lokala hälsotjänsterna en central ställning i hälsovårdscentralernas verksamhet. I det närmaste alla som är berättigade till dessa tjänster använder dem.

4.7.1 MENTALHYGIENISKA TJÄNSTER

Mentalhygieniska tjänster hör även till grundhälsovården, vilkas behov har fortfarande ökat. Mentala rubbningar är mycket allmänna. En fjärdedel av befolkningen uppskattas ha någon slags rubbningar. Största delen är dock lindriga, enligt uppskattning behöver mindre än 10 % av befolkningen psykiatrisk vård. I slutet av år 1980 fanns det omkring 19 000 sinnessjukplatser på landets sinnessjukhus. I relation till folkmängden är antalet anstaltsplatser rätt högt; fyra sjukplatser per 1 000 invånare. Knappt 150 000 patienter besökte mentalvårdsbyråer omkring 600 000 gånger år 1980. Ungefär 15 000 patienter besökte lasarettens psykiatriska polikliniker, och antalet besök uppgick till ung. 54 000.

Mentala rubbningar är inte exceptionellt allmänna i Finland; psykiska rubbningar förekommer allmänt även annorstädes.

Målsättningen indom det mentalhygieniska arbetet är att öka den öppna vården och den förebyggande vården. Det förutsätter grundande av nya tjänster och befattningar, vilket hittills varit alltför otillräckligt. I början av 1980-talet fanns det 100 mentalvårdsbyråer i hela landet, och i samband med dessa verkade tjugo byråer för barn och ungdom. De otillräckliga resurserna kan observeras i den långsamma ökningen av besöksantalet från 1976 till 1980 (4.24). I synnerhet i stora bostadscentrum har mentalvårdsbyråerna så många kunder att nya har inte kunnat emottas. Inom landskommunerna har tjänsterna rätt bra motsvarat behovet.

4.7.2 HAMMASHUOLTO

Kansanterveyslaki laajensi kunnan velvollisuuksia järjestää lapsille ja nuorille ilmaista hammashuoltoa, joka siihen asti oli ulottunut ainoastaan kansakoululaisiin. Hammashuoltopalveluja on asteittain laajennettu niin, että nykyisin maksuttoman hammashuollon piirissä ovat kaikki 18-vuotiaat ja sitä nuoremmat sekä odottavat äidit (4.26 ja 4.25).

Järjestelmällisen hammashuollon ja siihen liittyvän ehkäisy- ja valistustoiminnan tuloksellisuutta osoittaa se, että hampaiden reikiintyminen on kaikissa hammashuollon piiriin kuuluvissa ikäryhmissä jatkuvasti vähentynyt ja hoidon tarpeessa olevien määrä tarkastetuista on jatkuvasti laskenut.

Terveyskeskuksissa on annettu myös maksullista hammashoitoa aikuisille ja se on jonkin verran lisääntynyt. Pääosa aikuisväestön hammashuollosta tapahtuu edelleen yksityishammaslääkärien toimesta. 1980-luvun alussa kunnallisen hammashuoltotoiminnan osuudeksi koko hammashuollosta arvioitiin 45 %.

4.7.2 TANDVÅRD

Folkhälsolagen utökade kommunens skyldighet att ordna gratis tandvård för barn och ungdom. Före detta hade tandvården endast gällt skolbarn. Tandvårdstjänsterna har gradvis ökat så att alla 18-åringar och yngre samt blivande mödrar nu har avgiftsfri tandvård (4.26, 4.25).

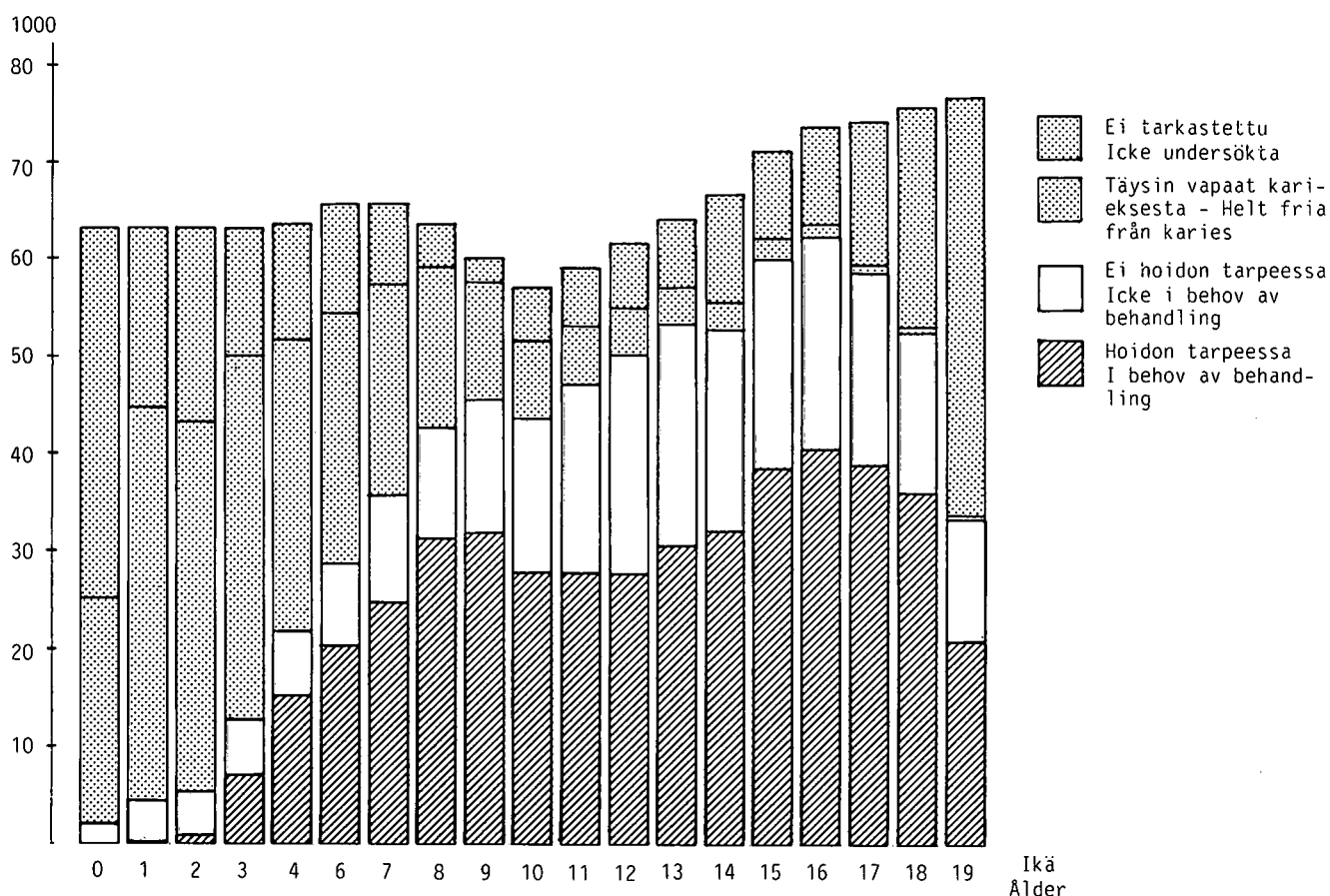
Framgången av regelbunden tandvård jämte upplysnings- och förebyggande verksamhet bevisar av att hål i tänderna kontinuerligt har minskat inom samtliga åldersgrupper som har avgiftsfri tandvård. Antalet personer av de undersökta som behöver behandling minskar fortgående.

Vid hälsovårdscentralerna har även tandvårdsservice mot avgift givits vuxna, och detta har ökat något. Den övervägande delen av den vuxna befolkningens tandvård sker fortfarande hos privattdläkare. I början av 1980-talet uppskattades den kommunala tandvårdsverksamhetens andel till 45 % av den totala tandvården.

4.25. Järjestelmällisen hammashuollon toteuttaminen ikäluokittain terveyskeskuksissa v. 1981

Förverkligande av systematisk tandvård i hälsovårdscentralerna enligt ålder år 1981

Realization of systematic dental care in health centres by age, 1981

4.26. Terveyskeskusten hammashuolto 1970 - 80
Hälsövärdscentralernas tandvård 1970 - 80
Dental care in health centres, 1970 - 80

	Hammashuoltoon oikeutettuja Berättigade till tandvård	Tarkastettuja Undersökta		Tarkastetuista hoidon tarpeessa Av undersökta i behov av vård		Aikuipotilaat Vuxna patienter
			%		%	
1970/71 ¹⁾	525 000	497 600	95	426 800	86	..
1973	783 000	635 500	81	508 300	80	245 100
1974	1 057 000	696 200	66	515 400	74	233 700
1975	1 186 000	756 00	64	543 500	72	246 800
1976	1 250 000	798 900	64	545 900	68	246 800
1977	1 237 000	850 600	69	545 000	64	265 100
1978	1 222 000	909 200	74	550 500	61	294 800
1979	1 283 000	957 000	75	536 200	56	324 300
1980	1 269 000	988 100	77	506 900	51	..

1) Lukuvuosi - Läsår

o SVT XI - FOS XI - OSF XI

Aikuisten hammashuollossa Suomi on jäljessä muista teollisuusmaista. Yksityishammaslääkäreiden tarjonta on alueellisesti epätasaista ja palvelujen käyttöä alimmissa tuloluokissa rajoittavat kustannuksia ta-
saavan rahoitusjärjestelmän puuttuminen.

Hampaiden huono kunto ja niiden puuttuminen joko kokonaan tai osaksi on maassamme yleistä. Vuonna 1976 tehdyn tutkimuksen mukaan noin neljäsosalta 18 vuot-
ta täyttäneestä väestöstä eli noin 865 000 henkilöltä puuttuivat kaikki luonnolliset hampaat.

Suomessa hampaattomuus on nuorissa ikäryhmissä yleisempää kuin esim. Ruotsissa tai Yhdysvalloissa; vuonna 1976 35-44 -vuotiaista oli hampaattomia Suo-
messa 17 %, Yhdysvalloissa 9 % ja Ruotsissa 5 %.

4.8 TUPAKOINTI JA ALKOHOLIN KULUTUS

Perintötekijöiden lisäksi terveydentila on riip-
puvainen monista ulkoisista tekijöistä, kuten
ravinnosta, ympäristöstä ja elintavoista.

Terveydentilan säilymiseen ja kohentumiseen voidaan
aktiivisesti vaikuttaa terveellisillä elintavoilla,
kuten hyvällä ravinnolla ja fyysisen kunnon yllä-
pitämisellä.

Elintapoja joihin liittyy keskimääräisten suurempi
todennäköisyys sairastua kutsutaan riskikäyttäyty-
miseksi. Yleisimmät tällaisista riskikäyttäytymi-
sistä ovat tupakointi ja alkoholin käyttö.

Tupakoinnin on todettu lisäävän riskiä sairastua
keuhkosityöpään ja verenkiertoelinten sairauksiin.
Alkoholin pitkäaikainen käyttö aiheuttaa hermoston,
sisäelinten ja verenkiertoelimestön vaurioita ja
alentaa yleisesti ihmisen terveydentilaa.

När det gäller de vuxnas tandvård är Finland i ett
sämre läge än de övriga industriländerna. De privata
tandläkarna är regionalt ojämnt fördelade, och de
lägsta inkomstklassernas användning av tjänster är
begränsad på grund av avsaknaden av ett kostnadsut-
jämnande finansieringsystem.

Dåliga tänder eller hel eller delvis tandlöshet är
vanlig i Finland. Enligt en år 1976 utförd undersök-
ning var omkring en fjärdedel av den 18 år fyllda
befolkningen, dvs. ca 865 000 personer, helt
tandlösa.

Tandlöshet är i Finland allmänare i yngre ålders-
grupper än t.ex. i Sverige eller Förenta Staterna;
år 1976 var 17 % av 35-44-åringar i Finland utan
tänder, i Förenta Staterna 9 % och i Sverige 5 %.

4.8 TOBAKSRÖKNING OCH ALKOHOLKONSUMTION

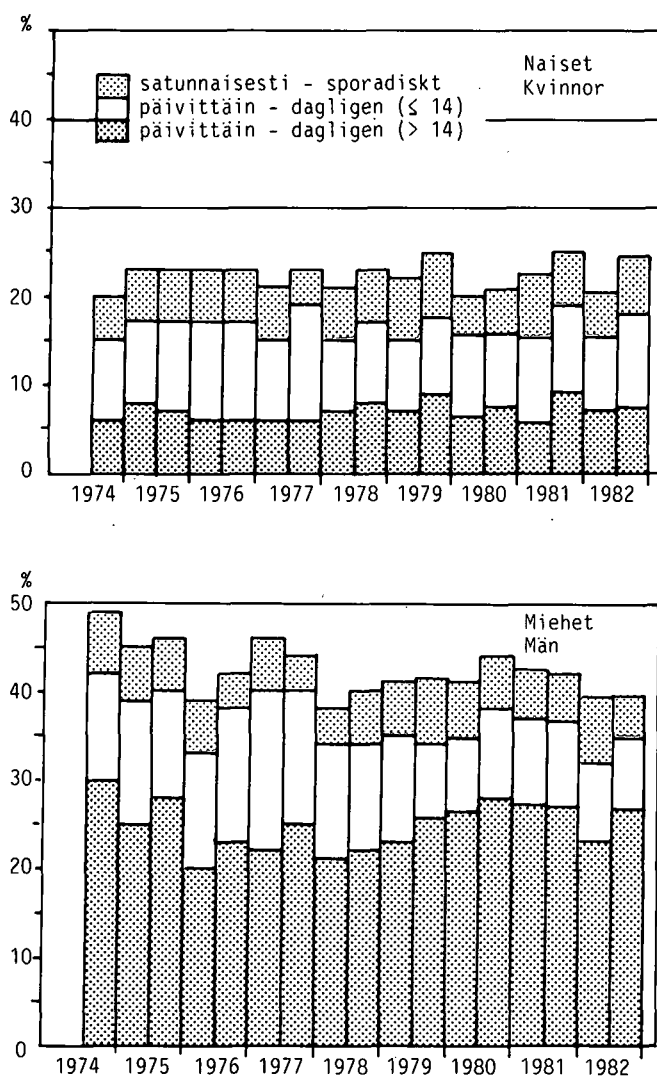
Utöver arvsfaktorer påverkas hälsotillståndet även
av många yttre faktorer, t.ex. föda, miljö och
levnadssätt.

Man kan aktivt inverka på sitt hälsotillstånd genom
med hälsosamma levnadsvanor såsom mångsidig kost och
upprätthållande av fysisk kondition.

Sådana levnadsvanor som innebär en större risk för
sjukdom kallas riskbeteende, t.ex. tobaksrökning och
alkoholkonsumtion hör till de allmänaste.

Tobaksrökningen har konstaterats öka riskerna för
lungcancer och cirkulationsorganens sjukdomar. En
långvarig konsumtion av alkohol förorsakar skador i
nervsystemet, de inre organen och cirkulationsorga-
nen och har också i största allmänhet en nedsättande
inverkan på hälsotillståndet.

4.27. Aikuisväestön tupakointi sukupuolen mukaan puolivuositain tehdyissä tutkimuksissa vuosina 1974-1982
 Rökning bland den vuxna befolkningen efter kön enligt halvårsvis gjorda undersökningar åren 1974-1982
 Use of tobacco among the adult population by sex according to biannual studies in 1974-1982

o Matti Rimpelä - Hannu Valtonen: Käsitykset tupakoinnin haitoista ja tupakointitottumusten muutokset 1974-82.

Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 1983:20.

Matti Rimpelä - Hannu Valtonen: Uppfattningar om tobaksrökningens skadeverkningar och förändringar i rökningssvanorna 1974-82. Socialmedicinsk tidskrift 1983:20 (endast på finska).

Matti Rimpelä - Hannu Valtonen: Understanding of hazards of smoking and changes in smoking habits 1974-82.

Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti (Journal of Social Medicine) 1983:20 (in Finnish).

4.8.1 TUPAKOINTI

Tupakkatuotteiden kokonaiskulutus kasvoi vuoteen 1975 saakka. Vuoden 1976 hinnankorotusta seuranneen laskun jälkeen kokonaiskulutus ei ole kovinkaan paljon muuttunut ja tupakoitsijoiden osuudet ovat pysyneet lähes ennallaan. Päivittäin tupakoi miehistä joka kolmas ja naisista lähes joka viides (4.27). Sosiaalisen aseman mukaan eniten tupakoivat työntekijät ja vähiten ylemmät toimihenkilöt.

Vuodesta 1980 lähtien on kulutuksen rakenne muuttunut siten, että terveydelle erittäin haitallisiksi luokiteltujen savukkeiden osuus savukkeiden kokonaiskulutuksesta on laskenut.

1970-luvun alkupuolella voimaantulleen tupakkalain nojalla toimeenpantujen kieltojen ja rajoitusten sekä informaation tupakoinnin vahingollisuudesta avulla vähentäneen nuorten tupakointia.

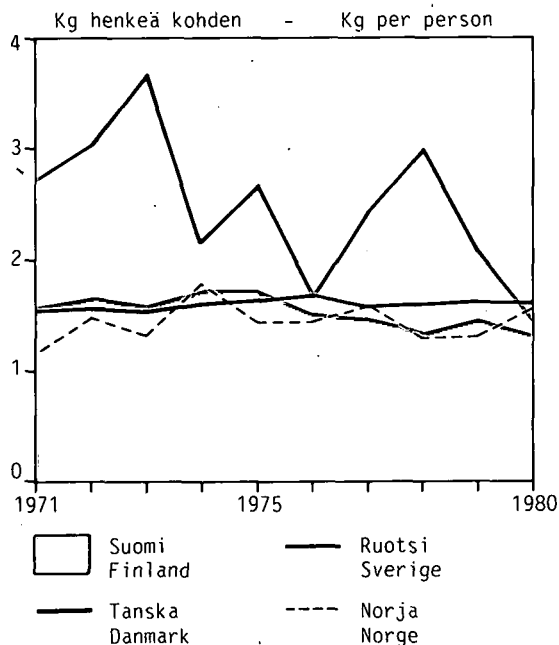
Nuorten tupakointi lisääntyi ja siirtyi yhä nuorempiin ikäluokkiin 1970-luvun alkuvuosiin asti. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan nuorten tupakointi alkoi vähentyä 1970-luvun puolivälissä. Esimerkiksi vuonna 1973 lähes viidesosa 14-vuotiaista poltti vähintään 9 savuketta päivässä; vuoteen 1978 mennessä osuus oli pudonut vajaaseen kymmenesosaan.

Suomessa henkeä kohti kulutetun tupakan määrä oli Pohjoismaiden alhaisin vuonna 1980 (4.28).

4.28. Tupakan ja alkoholin kulutus Pohjoismaissa 1971-80

Tobaks- och alkoholkonsumtionen i de nordiska länderna 1971-80

Tobacco and alcohol consumption in the Nordic countries in 1971-80

4.8.1 TOBAKSROKNING

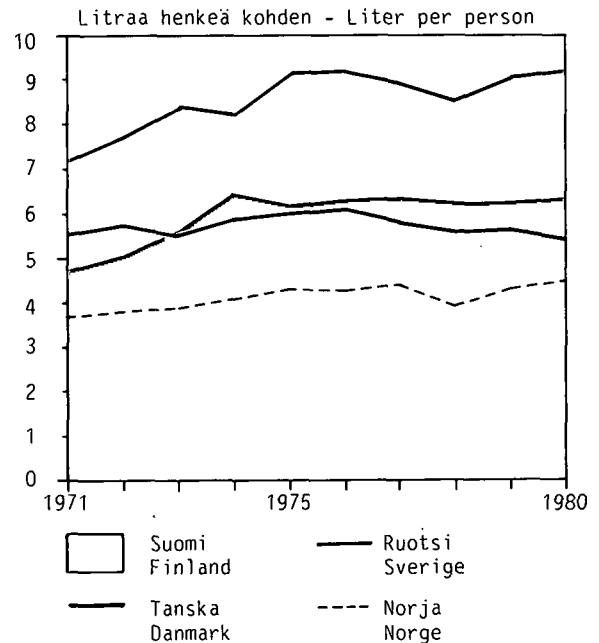
Totalkonsumtion av tobaksprodukter ökade ända till år 1975. År 1976 sjönk konsumtionen på grund av prisförhöjning; efter detta har totalkonsumtionen inte ökat och tobaksrökarnas andelar har förblivit nästan oförändrade. Var tredje man och var femte kvinna röker dagligen (4.27). Sett efter social ställning röker arbetare mest och högre tjänstemän minst.

Från och med år 1980 har konsumtionsstrukturen ändrats så att andelen cigaretter som klassificerats som mycket skadliga för hälsan, av cigaretternas totalkonsumtion har sjunkit.

De förbud och begränsningar som verkstälts efter tobakslagen, som trädde i kraft i början av 1970-talet, samt informationen om tobaksrökningens skador har framodligen minskat tobaksrökningen bland ungdomen.

Tobaksrökningen bland ungdom ökade ända till början av 1970-talet och allt yngre åldersgrupper började röka. Enligt undersökningen om ungdomens hälso började ungdomens tobaksrökning minska i mitten av 1970-talet. Till exempel år 1973 rökte nästan en femtedel av 14-åringarna minst 9 cigaretter per dag; till år 1978 hade andelen sjunkit till en knapp tiondel.

I Finland var tobakskonsumtionen per person år 1980 lägst i Norden (4.28).

4.8.2 ALKOHOLIN KULUTUS

Vuoden 1969 alkoholilainuudistuksen jälkeisenä vuonna maamme alkoholin kulutus kasvoi lähes puolella ja kasvu jatkui voimakkaana aina vuosien 1974-75 vaihteessa toteutettuun hinnan korotukseen asti, jonka jälkeen kulutus on pysynyt lähes ennallaan. Alkoholin käyttö lisääntyi eniten nuorten ja keski-ikäisten naisten keskuudessa.

Vuotuinen kulutus henkeä kohti laskettuna on yli 6 litraa absoluuttista alkoholia. Tällä määrällä Suomi sijoittuu kansainvälisessä tilastossa lähelle keskitasoa. Pohjoismaihin verrattuna Suomessa kuluetaan Tanskan jälkeen eniten alkoholia (4.28).

Alkoholin kulutusta lisäsi sen saannin helpottuminen etenkin maaseudulla. Alkon myymälöiden ja anniskeluravintoloiden lukumäärä lisääntyi ja keskioluen myynti siirrettiin elintarvikeliikkeisiin.

Suomalaiselle alkoholikulttuurille ominainen piirre on kulutuksen epätasainen jakutuminen ja humalakulutus. Kulutus ja varsinkin humalakulutus kasautuvat voimakkaasti. Suurin osa kuluttajista käyttää alkoholia suhteellisen vähän ja vajaa kymmenesosa käyttäjistä on alkoholin suurkuluttajia. Suurkuluttajien määrä 1970-luvun loppupuolella oli lähes neljännesmiljoona (4.29).

Kulutuksen huippu on siirtynyt nuorempiin ikäryhmiin. Eniten alkoholia käyttävät 20-40 -vuotiaat miehet. Alkoholin käyttö on yleistä työttömien, eläkkeellä olevien, leskien ja eronneiden miesten keskuudessa.

Alkoholiongelmat

Pitkäaikainen ja runsas alkoholin käyttö ja rajut juomatavat aiheuttavat sekä vakavia terveydellisiä haittoja että sosiaalisia ongelmia.

Alkoholin pitkäaikainen runsas käyttö rappeuttaa elimistöä ja aiheuttaa ennenaikaista kuolemaa. Maksakirroosi on yleisesti tunnettu alkoholin aiheuttama sairaus. Sitä yleisempiä ovat kuitenkin alkoholin aiheuttamat aivovauriot.

Alkoholin humalakulutukseen ja rajuihin juomistapoihin liittyviä haittoja ovat mm. rattijuopumus ja juopumuspidätykset. Alkoholin runsas käyttö johtaa usein väkivaltaan ja rikoksiin sekä lisää tapaturma- ja itsemurhariskiä.

4.8.2 ALKOHOLKONSUMTION

Året efter det att alkohollagstiftningen ändrades, dvs. år 1969, ökade alkoholkonsumtionen i Finland nästan med hälften och ökningen fortsatte ända till årskiftet 1974-75, då priserna höjdes. Efter detta har konsumtionen förblivit i det närmaste oförändrad. Alkoholkonsumtionen ökade mest bland ungdom och medelålders kvinnor.

Den årliga konsumtionen per person är mer än 6 liter absolut alkohol. Med denna mängd placerar sig Finland i internationell statistik rätt nära genomsnittsnivån. Jämfört med de övriga nordiska länderna är alkoholförbrukningen i Finland näst störst efter Danmark (4.28).

Alkoholkonsumtionen har ökat efter det att möjligheterna att få alkohol blivit större, speciellt på landsorten. Antalet alkoholbutiker och restauranger har ökat och mellanölsförsäljningen har övergått till livsmedelsaffärerna.

Karakteristiska drag för den finländska alkoholkulturen är en ojämn fördelning av konsumtionen och "berusningskonsumtion". Konsumtionen och i synnerhet "berusningskonsumtionen" ackumuleras kraftigt. Största delen av konsumenterna använder rätt små mängder alkohol, en knapp tiondel av konsumenterna är storförbrukare. Antalet storförbrukare var i slutet av 1970-talet nästan en kvarts miljon (4.29).

Allt yngre åldersgrupper har dock börjat använda mera alkohol. Män i åldern 20-40 år använder mest alkohol. Alkoholförbrukning är vanligt bland arbetslösa, pensionerade, män samt änklings och fränskilda.

Alkoholproblem

En långvarig och stor alkoholkonsumtion samt våldsam dryckesvanor förorsakar både allvarliga hälsorisker och sociala problem.

En långvarig och stor alkoholkonsumtion förorsakar sönder fall i organismen och därigenom en förtidig död. Det är allmänt känt att alkoholmissbruk ger upphov till en sjukdom som leverkirros. Men en betydligt vanligare följd av alkoholmissbruk är ändå hjärnskador.

Nackdelar som följer berusningskonsumtion och våldsam dryckesvanor är bl.a. rattfylleri och anghållande på grund av fylleri. Riklig alkoholkonsumtion leder ofta till våld och brott samt ökar olycksfalls- och självmordsriskerna.

4.29. Suomalaisen juomatapojen kehitys 1969-76

Förändringar i finländarnas dryckesvanor 1969-76

Changes in Finnish drinking habits from 1969 to 1976

		1969	1976
Raittiit (osuus kokonaisväestöstä) %	Naiset - Kvinnor	35	20
Nykterister (i % av samtliga)	Miehet - Män	9	9
Alkoholin kulutus päihtymistarkoituksessa (osuus kulutuksesta) %	Naiset - Kvinnor	26	39
Konsumtion i berusningssyfte (i % av totalkonsumtion)	Miehet - Män	58	65
Naisten alkoholinkulutus (osuus kokonaiskulutuksesta) %	Naiset - Kvinnor	17	21
Kvinnornas konsumtion (i % av totalkonsumtion)	Miehet - Män		
Naispuolisten alkoholinkäyttäjien vuotuinen alkoholinkulutus (osuus miespuolisten alkoholinkäyttäjien vastaavasta kulutuksesta) %	Naiset - Kvinnor	27	29
Kvinnliga konsumenters årliga konsumtion (i % av manliga konsumenters konsumtion)	Miehet - Män		
Eniten alkoholia käyttävien alkoholinkulutus (eniten käyttävän kymmenenneksen osuus kokonaiskulutuksesta) %	Naiset - Kvinnor	60	56
Den mängd alkohol som konsumeras av den decil som dricker mest (i % av totalkonsumtion)	Miehet - Män	47	53
Alkoholia yli 1 000 cl vuodessa kuluttavat (osuus kokonaisväestöstä) %	Naiset - Kvinnor	1,2	1,9
Personer vars årliga konsumtion överstiger 1 000 cl (i % av totalkonsumtion)	Miehet - Män	11,1	11,8
Alkoholinkäyttäjät, joilla oman ilmoituksensa mukaan			
Personer som uppgivit			
- "hallintavaikeuksia"	Naiset - Kvinnor	4	14
"kontrolleringssvårigheter"	Miehet - Män	15	29
- "sosiaalisia vaikeuksia"	Naiset - Kvinnor	3	7
"sociala problem"	Miehet - Män	22	32
(osuus kaikista alkoholinkäyttäjistä (i % av samtliga personer som dricker)			

o Simpura, J: Suomalaisten juomatavat vuosina 1969 ja 1976. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste N:o 114. Helsinki 1978.

Simpura, J: Finländarnas dryckesvanor åren 1969 och 1976. Rapporter från Alkoholpolitiska forskningsinstitutet nr 114. Helsingfors 1978. (endast på finska, kort engelsk sammanfattning).

Simpura, J: Finnish drinking habits in 1969 and 1976. Reports from the social research institute of alcohol studies No 114. Helsinki 1978. (English summary.)

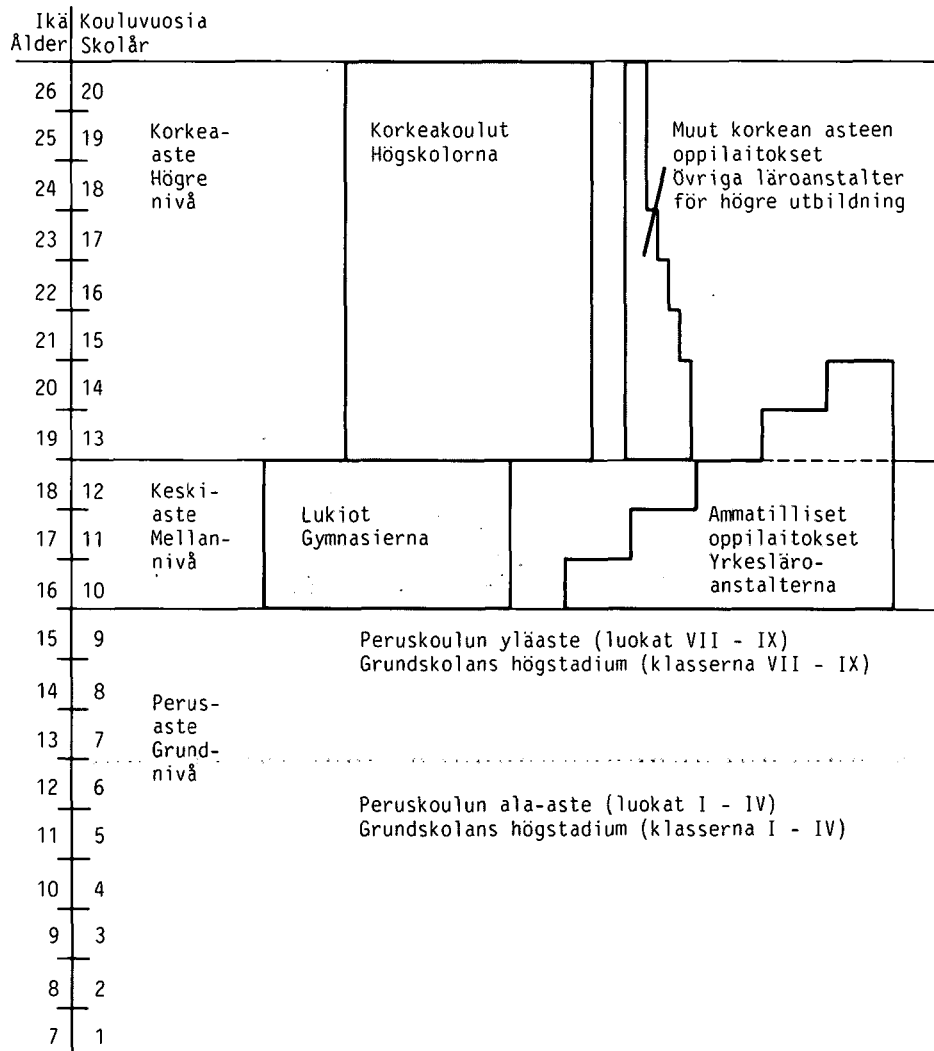
5 KOULUTUS

5.1 KOULUTUSTA KOSKEVAT TILASTOT

Koulutus on organisoitua ja jatkuvaa tiedonvälitystä, jonka tarkoituksena on aikaansaada oppimista. Koulutus on keskeinen hyvinvoinnin osatekijä ja taloudellisen kehityksen perustana yhä tärkeämpi. Koulujärjestelmä on ollut 1970-luvulla hyvin merkittävien uudistusten kohteena: peruskoulu-uudistus toteutettiin vuosina 1972-77 ja korkeakoulujen tutkinon uudistus vuosina 1977-81. Keskiasteen koulun uudistus lukion osalta aloitettiin lukuvuoden 1982-83 alusta. Koulun uudistus ammatillisen koulutuksen osalta toimeenpannaan vuosina 1982-88.

Pääasiallisena lähdeaineistona koulutuslohkolla on käytetty Suomen tilastollista vuosikirjaa ja Suomen virallisen tilaston sarjoja Yleissivistävät oppilaitokset (X), Ammatilliset oppilaitokset (XB) ja Korkeakoulut (XXXVII) sekä Tilastokeskuksen K0-sarjan tilastotiedotuksia. Koulutusluokituksena on käytetty Tilastokeskuksen koulutusluokituksen jakoa keskiaste (alempi ja ylempi) ja korkea-aste. Oppilaitokset on jaettu kolmeen ryhmään: yleissivistävät oppilaitokset - ammatilliset oppilaitokset - korkeakoulut. Osa ammatillisten oppilaitosten tutkinnoista, esimerkiksi insinöörin, erikoissairaanhoidajan ja upseerin tutkinnot kuuluvat korkean asteen koulutukseen.

5.1. Suomen koulujärjestelmä
Finlands skolsystem
The Finnish school system

5 UTBILDNING

5.1 STATISTIK ÖVER UTBILDNING

Utbildning innebär organiserad och fortlöpande kunskapsförmedling med inlärnin som mål. Utbildning är en central del av välfärden och blir allt viktigare som grund för den ekonomiska utvecklingen. På 1970-talet har många viktiga reformer genomförts inom utbildningsväsendet: grundskolereformen genomfördes åren 1972-77 och högskolornas examensreform 1977-81. Mellanstadiereformen vid gymnasierna påbörjades fr.o.m. början av läsåret 1982-83. Reformen av yrkesutbildning verkställs åren 1982-88.

Vid sammanställning av utbildningssektorn användes Statistisk årsbok för Finland och serierna Allmänbildande läroanstalter (X), Yrkesläroanstalterna (XB) och Högskolorna (XXXVII) i Finlands officiella statistik samt statistiska rapporter i Statistikcentralens K0-serie som huvudsakligt källmaterial. Indelningen i mellannivå (lägre och högre) och högre nivå i Statistikcentralens utbildningsklassificering utgör här grunden för klassificering av utbildning. Läroanstalterna har indelats i tre grupper: allmänbildande läroanstalter - yrkesläroanstalter - högskolor. Vissa examina som avläggs vid yrkesläroanstalter, t.ex. ingenjör-, specialsjukvårdar- och officersexamina räknas till utbildning på högre nivå.

Korkea-aste: mm. tiede- ja taidekorkeakoulutus, opettajankoulutus, muu ylioppilaspohjainen koulutus.
Ylempi keskiaste: mm. lukio, opistotasoinen ei-ylioppilaspohjainen koulutus.
Alempi keskiaste: mm. alempi ammatillinen koulutus (koulutaso), kansankorkeakoulun ammatillisesti eriytymätön koulutus.
Perusasteen yläastetta vastaa tasoltaan kansanopiston ammatillisesti eriytymätön osa.

Högre nivå: bl.a. utbildning vid konst- och vetenskapliga högskolor, lärarutbildning, övrig studentbaserad utbildning.
Högre mellannivå: bl.a. gymnasium, icke studentbaserad utbildning på institutnivå.
Lägre mellannivå: bl.a. lägre yrkesutbildning (utbildningsnivå), icke yrkesinriktad utbildning vid folkakademier.
Folkhögskolans icke yrkesinriktade del motsvarar grundskolans högstadium till nivån.

5.2 VÄESTÖN KOULUTUSRAKENNE

1980-luvun alussa noin 1,5 miljoonaa henkilöä oli suorittanut vähintään alemman keskiasteen tutkinnon eli kansa-, keski- tai peruskoulua korkeampia tutkintoja. Maamme 15 vuotta täyttäneestä väestöstä tämä oli noin 39 prosenttia. Vuonna 1970 vastaava osuus oli 29 prosenttia.

Vähintään alemman keskiasteen koulutus jakaantuu ammatillisesti eriytymättömään (joita ovat mm. ylioppilastutkinto ja kansankorkeakoulu) ja ammatillisesti eriytyneeseen koulutukseen (jolla tarkoitetaan tiettyyn ammattiin tai tehtävään valmistavaa koulutusta). Vuosina 1970 ja 1980 ammatillisesti eriytyneen koulutuksen saaneita 15 vuotta täyttäneestä väestöstä oli seuraavasti:

	1970	1980
Keskiasteen ammatillinen koulutus	17 %	27 %
Korkean asteen ammatillinen koulutus	5 %	8 %
Yhteensä ammatillisen koulutuksen saaneita	22 %	35 %

Vuonna 1980 noin 61 % 15 vuotta täyttäneestä väestöstä oli suorittanut korkeintaan oppivelvollisuuskoulutuksen, eli kansa-, keski- tai peruskoulun. Kymmenessä vuodessa näin vähän koulutettujen määrä on kuitenkin laskenut huomattavasti, sillä vielä vuonna 1970 vastaava luku oli peräti 75 % (5.3).

5.2 BEFOLKNINGENS UTBILDNINGSTRUKTUR

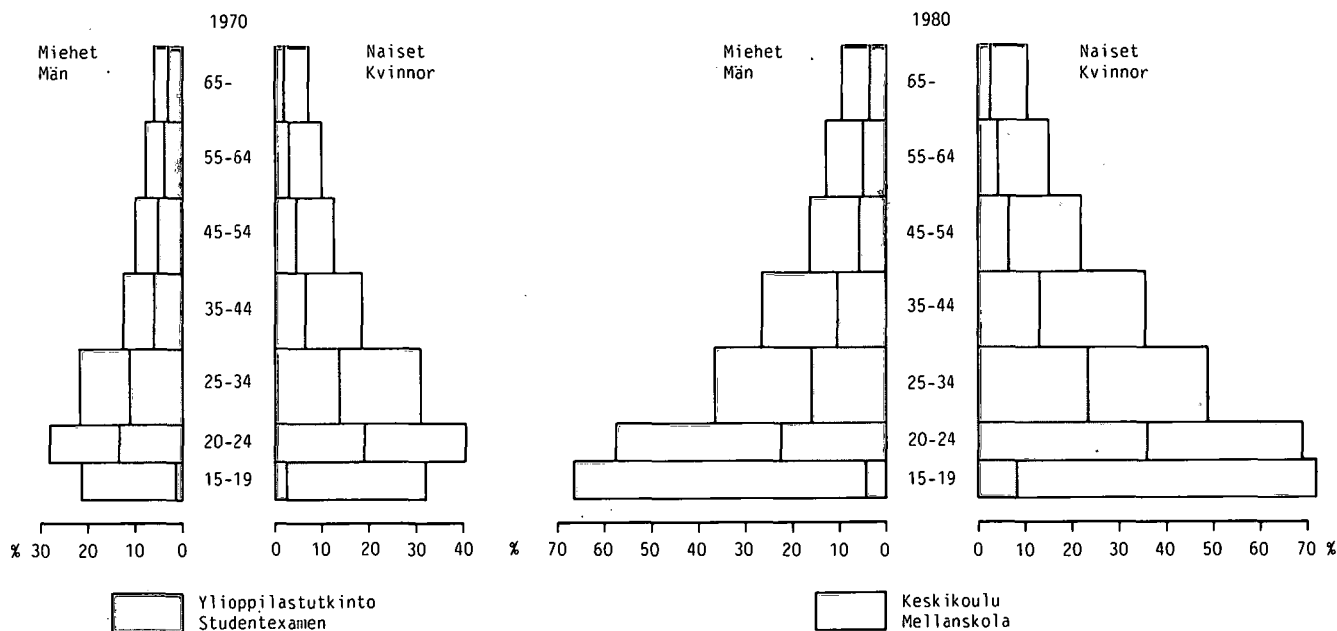
I början av 1980-talet hade ungefär 1,5 miljoner personer avlagt en examen åtminstone på lägre mellannivå, dvs. de hade någon form av examen utöver folk-, mellan- eller grundskola. Denna siffra innebär ungefär 39 % av den 15 år fyllda befolkningen i vårt land. År 1970 var andelen 29 %.

Utbildning på högre nivå än grundnivån uppdelas i icke yrkesinriktad (bl.a. studentexamen och folkakademier) och yrkesinriktad utbildning (utbildning eller förberedelse för ett speciellt yrke eller uppgift). Fördelningen av yrkesinriktad utbildning bland 15 år fyllda personer såg ut på följande sätt åren 1970 och 1980:

	1970	1980
Yrkesutbildning på mellannivå	17 %	27 %
Yrkesutbildning på högre nivå	5 %	8 %
Sammanlagd andel som fått yrkesutbildning	22 %	35 %

År 1980 hade ungefär 61 % av de 15 år fyllda inte utbildat sig längre än på sin höjd fullgjort skolplikten, dvs. gått i folk-, mellan- eller grundskola. Antalet lågutbildade personer har ändå minskat betydligt på tio år: ännu år 1970 uppgick procenten till inte mindre än 75 % (5.3).

- 5.2. Keskikoulun ja ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuus väestöstä iän ja sukupuolen mukaan 1970 ja 1980
Andel av befolkningen som hade mellanskoleutbildning och studentexamen åren 1970 och 1980 efter ålder och kön
Proportions of population with completed middle school education and with matriculation examination by age and sex, 1970 and 1980.

- o SVT VI C:104, VII A; SVT VI C:106, VI A
FOS VI C:104, VII A; FOS VI C:106, VI A
OSF VI C:104, VII A; OSF VI C:106, VI A

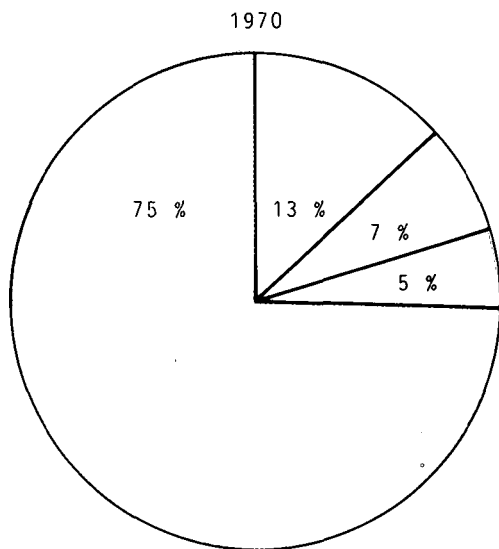
Kuviossa 5.2 ryhmitellään väestöä iän ja yleissivistävän pohjakoulutuksen mukaan vuosina 1970 ja 1980. Kuviosta näkyy keski- tai peruskoulun sekä ylioppilastutkinnon suorittaneiden määrän nopea kasvu ja pohjakoulutustason kohoaminen väestössä: nuorempi ikäluokka on aina edeltävää ikäluokkaa paremmin koulutettu. 15-24-vuotiaat ovat vuonna 1980 suorittaneet kaksi kertaa enemmän ylioppilastutkintoja kuin vuonna 1970. Keski- tai peruskoulun käyneiden osuus on luonnollisesti kasvanut peruskoulu-uudistuksen myötä huomattavasti.

Figur 5.2 visar befolkningens fördelning efter ålder och allmänbildande grundutbildning åren 1970 och 1980. Antalet personer som gått mellan- eller grundskola och dessutom avlagt studentexamen har ökat i snabb takt och befolkningens utbildningsnivå har höjts: de yngre åldersklasserna är konstant bättre utbildade än de äldre. Antalet avlagda studentexamen bland 15-24-åringar fördubblades mellan 1970 och 1980. Som en följd av grundskolereformen har andelen mellan- eller grundskolegångna givetvis ökat märkbart.

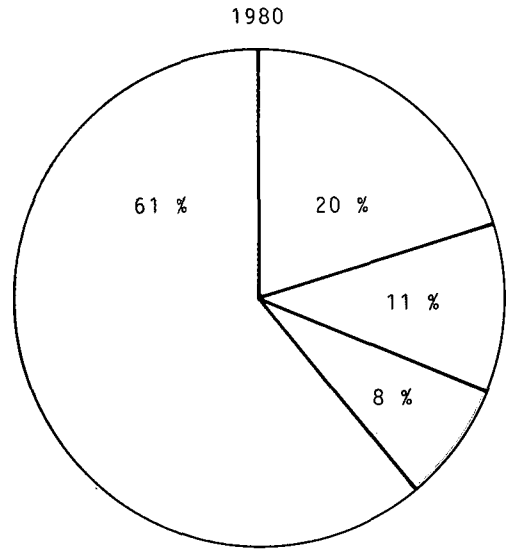
5.3. Tutkintoja* suorittaneita yli 15-vuotiaista 1970 ja 1980

Andel 15 år fyllda personer som hade examen* åren 1970 och 1980

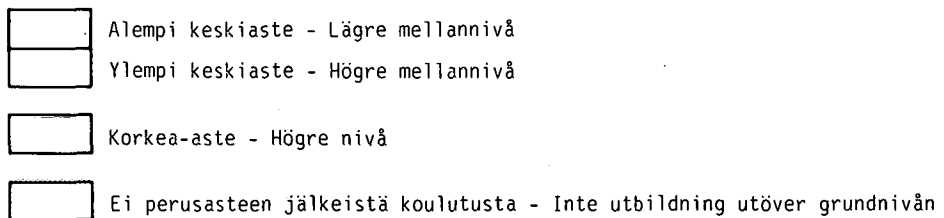
Proportions of over 15-year-old population with examinations and degrees*, 1970 and 1980

3 480 000 henkilöä - personer

3 823 000 henkilöä - personer

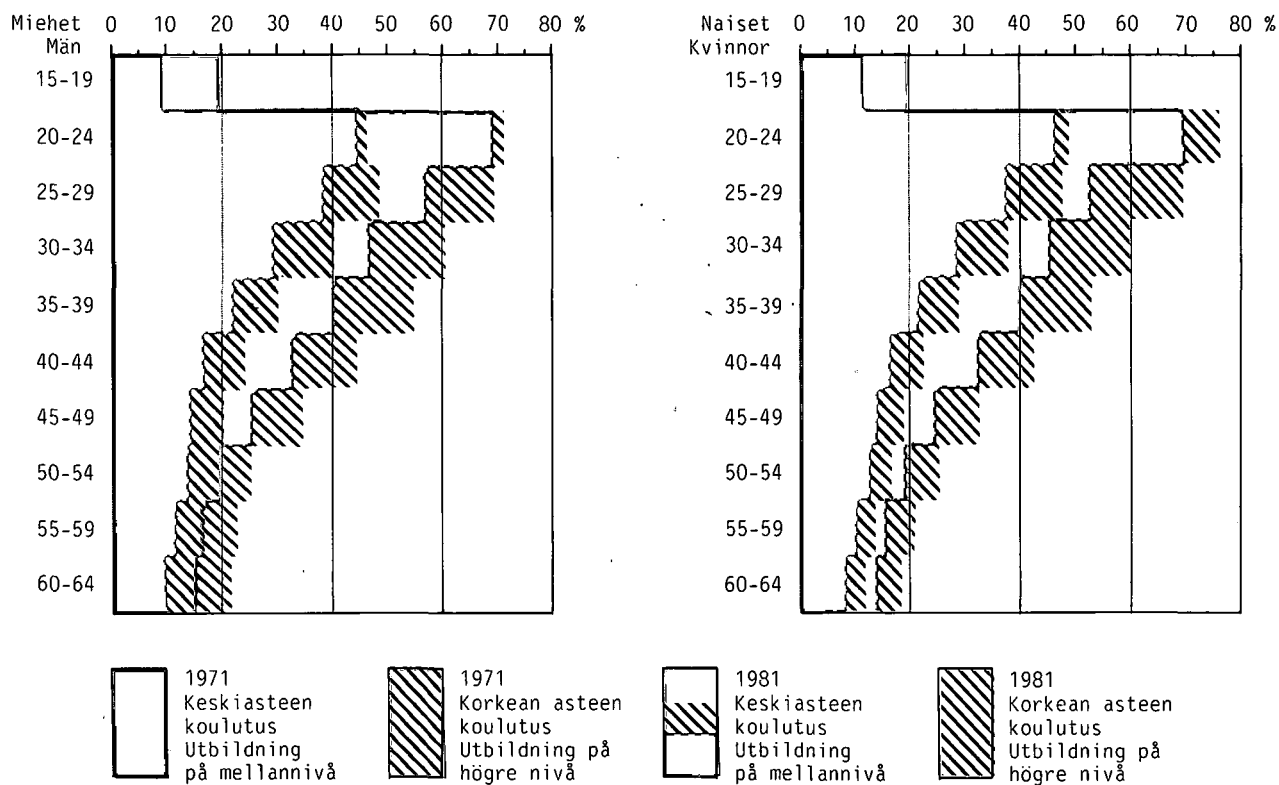
- 1) Tutkinnolla tarkoitetaan kansa-, keski- tai peruskoulun jälkeen suoritettua vähintään 400 tuntia kestänyttä koulutusta.
En examen innebär minst 400 timmar omfattande utbildning utöver folk-, mellan- eller grundskolan.
Examination here refers to at least 400 hours of completed post-primary, -middle, or -comprehensive school education.

o Ks. 5.2 - Se 5.2 - See 5.2

5.4. Keski- ja korkean asteen tutkintoja suorittaneiden koulutussuudet ikäryhmittäin sukupuolen mukaan 1971 ja 1981

Andel personer som avlagt examen på mellan- eller högre nivå inom olika åldersgrupper år 1971 och 1981 efter kön

Proportions of population with second- and third-level examinations by age and sex, 1971 and 1981

o Tilastokeskuksen koulutustilastotoimisto
Statistikcentralens byrå för utbildningsstatistik
Education Statistics Division in the Central Statistical Office of Finland

5.5. Väestö korkeimman suoritettun koulutuksen mukaan lääneittäin 1981

Befolkningen efter högsta slutförda utbildning länsvis 1981
Population by highest education completed by province, 1981

% 15 vuotta täyttäneistä - % av 15 år fyllda

Läni Län	Tutkinnon suorittaneita yhteensä Personer som avlagt examen sammanslagt	Keskiaste Mellannivå	Korkea-aste Högre nivå
Koko maa - Hela landet	40,3	32,2	8,0
Uudenmaan lääni - Nylands län	45,2	31,8	13,2
Turun-Porin lääni - Åbo-Björneborgs län	38,5	31,3	7,0
Ahvenanmaa - Åland	38,9	31,6	7,8
Hämeen lääni - Tavastehus län	40,1	32,8	7,0
Kymen lääni - Kymmene län	39,1	33,2	5,7
Mikkelin lääni - S:t Michels län	37,0	31,5	5,4
Pohjois-Karjalan lääni - Norra Karelen län	38,1	32,7	5,4
Kuopion lääni - Kuopio län	39,4	33,2	6,1
Keski-Suomen lääni - Mellersta Finlands län	38,4	31,6	6,7
Vaasan lääni - Vasa län	36,3	30,4	5,7
Oulun lääni - Uleåborgs län	40,0	33,7	6,4
Lapin lääni - Lapplands län	39,9	34,2	5,7

o Suomen tilastollinen vuosikirja 1982
Statistisk årsbok för Finland 1982
Statistical Yearbook of Finland 1982

5.3 KOULUTUKSEEN OSALLISTUMINEN VUOSINA 1950-82

Koulutukseen osallistuvien määrä on jatkuvasti nous-
sut viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana. Kun
vuonna 1950 eri oppilaitoksissa opiskeli noin
600 000 oppilasta, vuonna 1980 koululaisia ja opis-
kelijoita oli kaikkiaan noin miljoona. Vuoden 1980
väestölaskennan mukaan 15 vuotta täyttäneitä henki-
löitä, joiden pääasiallinen toiminta oli opiskelu,
oli noin 400 000 (5.6).

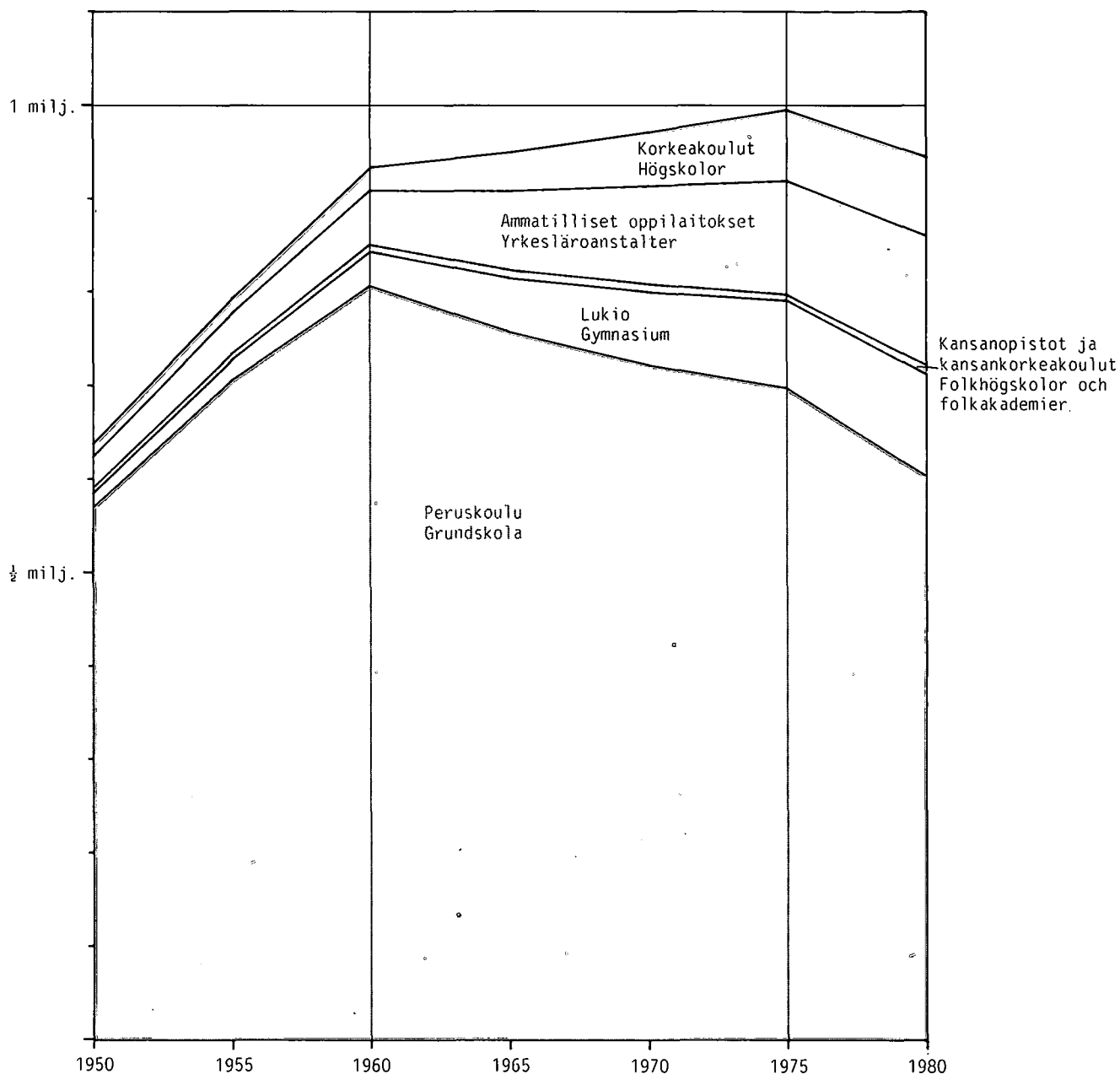
5.3 DELTAGANDE I UTBILDNING ÄREN 1950-82

Antalet personer som deltar i utbildning har under
de senaste trettio åren ökat oavbrutet. Ungefär
600 000 personer studerade vid olika slags läroan-
stalter år 1950 medan det sammanlagda antalet skol-
elever och studerande uppgick till ungefär en miljon
år 1980. Enligt 1980 års folkräkning studerade unge-
fär 400 000 personer som fyllt femton år på heltid
(5.6).

5.6. Oppilasmäärät oppilaitoksissa 1950-80

Elevantalen i läroanstalterna 1950-80

Number of students in educational institutes, 1950-80

- o Kansanopetus SVT X; Yleissivistävät oppilaitokset SVT X A; Oppikoulu SVT IX; Korkeakoulu SVT XXXVII; Ammatilliset oppilaitokset SVT X B.
Folkundervisningen FOS X; Allmänbildande läroanstalter FOS X A; Läroverken FOS IX; Högskolorna FOS XXXVII; Yrkesläroanstalterna FOS X B.
Primary school education OSF X; General education OSF X A; General secondary education OSF IX; Higher education OSF XXXVII; Vocational education X B.

Oppilasmäärien kehitys oppilaitostyypeittäin

Peruskoulun (aikaisemmin kansa- ja keskikoulun) oppilasmäärät seuraavat väestön oppivelvollisuusikäisten määrää. Oppilasmäärät ovat laskeneet jo 1960-luvun alusta, jolloin 7-15-vuotiaiden ikäluokkien pieneneminen alkoi.

1970-luvulla lukion oppilasmäärät ovat nousseet jatkuvasti, vaikka lukioikäisten määrä väestössä on alkanut vähentyä. Huippunsa lukioiden oppilasmäärä saavutti vuonna 1981, jolloin oppilaita oli yli 110 000. Vuosina 1982 ja 1983 oppilasmäärä ei enää kasvanut.

Myös ammatillisten oppilaitosten oppilasmäärä on lisääntynyt 1950-luvulta lähtien. Kasvu jatkuu vielä 1980-luvullakin. Vuonna 1982 ammatillisissa oppilaitoksissa oli yli 147 000 oppilasta.

Myös korkeakouluopiskelijoiden määrä on jatkuvasti kasvanut. Erityisen voimakasta kasvu oli vuosina 1965-1975, minkä jälkeen kasvuvauhti on hidastunut. Vuonna 1982 korkeakouluopiskelijoita oli yli 87 000.

Koulutukseen osallistuminen koulutusaloittain

Taulukossa 5.7 esitetään ammatillisten oppilaitosten oppilaat koulutuksen pääasiallisen oppisisällön mukaan luokiteltuna (koulutusaloittain). Oppilaita on eniten teollisuuden ja tekniikan koulutusalaalla. Uusien oppilaiden määrä tällä alalla on jo useiden vuosien aikana vähentynyt. Kaupan ja toimistotyön koulutusala on oppilasmääriltään toiseksi suurin ja sille otettujen uusien oppilaiden määrä on viimeisten vuosien aikana lisääntynyt. Myös hoitoalan koulutukseen otettujen uusien oppilaiden määrä on lisääntynyt. Maa- ja metsätalouden koulutusta laajennettiin 1970-luvun lopulla voimakkaasti.

5.7. Ammatillisten oppilaitosten oppilaat koulutusaloittain 1977-82
Elever i yrkesläroanstalterna efter utbildningsområde 1977-82
Students in vocational education by field of education, 1977-82

Koulutusala Utbildningsområde	Kaikki oppilaat Alla elever 1982	Uudet oppilaat Nya elever 1982	Uusien oppilaiden määrän muutos edellisestä vuodesta - Andring från föregående år i antalet nya elever					
			1977	1978	1979	1980	1981	1982
Ammatilliset oppilaitokset Yrkesläroanstalter	147 200	80 100	+3,1	+3,9	+0,4	+1,8	+2,3	+0,7
Teollisuus ja tekniikka Industri och teknik	63 200	30 100	+2,3	-0,3	-1,8	+0,9	0,0	-2,1
Kauppa ja toimistoala Handel och kontor	31 800	14 900	+2,1	+3,6	+1,5	+1,4	+4,3	+4,7
Hoitoalat Vårdyrken	13 500	8 400	+0,5	+1,7	-7,2	+0,9	+5,0	+5,8
Maa- ja metsätalous Lant- och skogsbruk	9 200	5 900	+19,9	+19,9	+16,6	+8,1	+8,3	-11,6
Liikenne ja tietoliikenne Transport och kommunikation	1 900	1 700	-2,8	+2,4	+0,2	+8,2	+10,7	+1,3
Humanistinen ja esteettinen koulutus Humanistisk och estetisk utbildning	2 900	1 500	+6,6	+1,5	+10,7	+0,3	+2,3	+10,3
Opettajankoulutus Lärarutbildning	2 700	1 000	-20,0	-13,3	+9,4	-3,9	+9,3	+1,3
Muut erikoisalat Andra specialyrken	22 000	16 600	+5,7	+11,9	+1,6	+1,6	+0,6	+4,3

o SVT XB - FOS XB - OSF XB

Elevantalens utveckling vid olika typer av läroanstalter

Grundskolans (tidigare folk- och mellanskolans) elevantal följer antalet personer i skolpliktig ålder inom befolkningen. Ända sedan början av 1960-talet, då åldersklassen 7-15-åringar började krympa, har eleverna minskat.

Vid gymnasierna ökade eleverna under hela 1970-talet, trots att antalet personer i gymnasieålder inom befolkningen har börjat minska. Antalet gymnasieelever var som störst år 1981 och uppgick då till 110 000 personer. Efter det, åren 1982 och 1983, har eleverna inte ökat.

Också vid yrkesläroanstalterna har eleverna ökat ända sedan 1950-talet. Tillväxten fortsätter ännu på 1980-talet. År 1982 hade yrkesläroanstalterna över 147 000 elever.

Ökningen av elevantal gäller också högskolorna, där antalet studerande hela tiden ökar. Tillväxten var särskilt kraftig åren 1965-1975, men efter det har den blivit långsammare. År 1982 studerade 87 000 personer vid högskolor.

Deltagande i utbildning efter utbildningsområde

Av tabell 5.7 framgår antalet elever i yrkesutbildning grupperade efter utbildningens huvudsakliga lärostoff (dvs. utbildningsområde). Utbildningsområdet för industri och teknik har det största antalet elever. Inom detta område har antalet nya elever minskat redan under flera års tid. Näst mest elever finns inom utbildning för handel och kontor och här har antalet nya elever ökat under de senaste åren. Också inom utbildning för vårdyrken har antalet nya elever ökat. Utbildningen för jord- och skogsbruk utvidgades kraftigt i slutet av 1970-talet.

5.8. Korkeakouluopiskelijat ja suoritettut tutkinnot opintoalan mukaan 1981
Högskolestuderande och avlagda examina år 1981 efter studieområde
University students and degrees taken by field of study, 1981

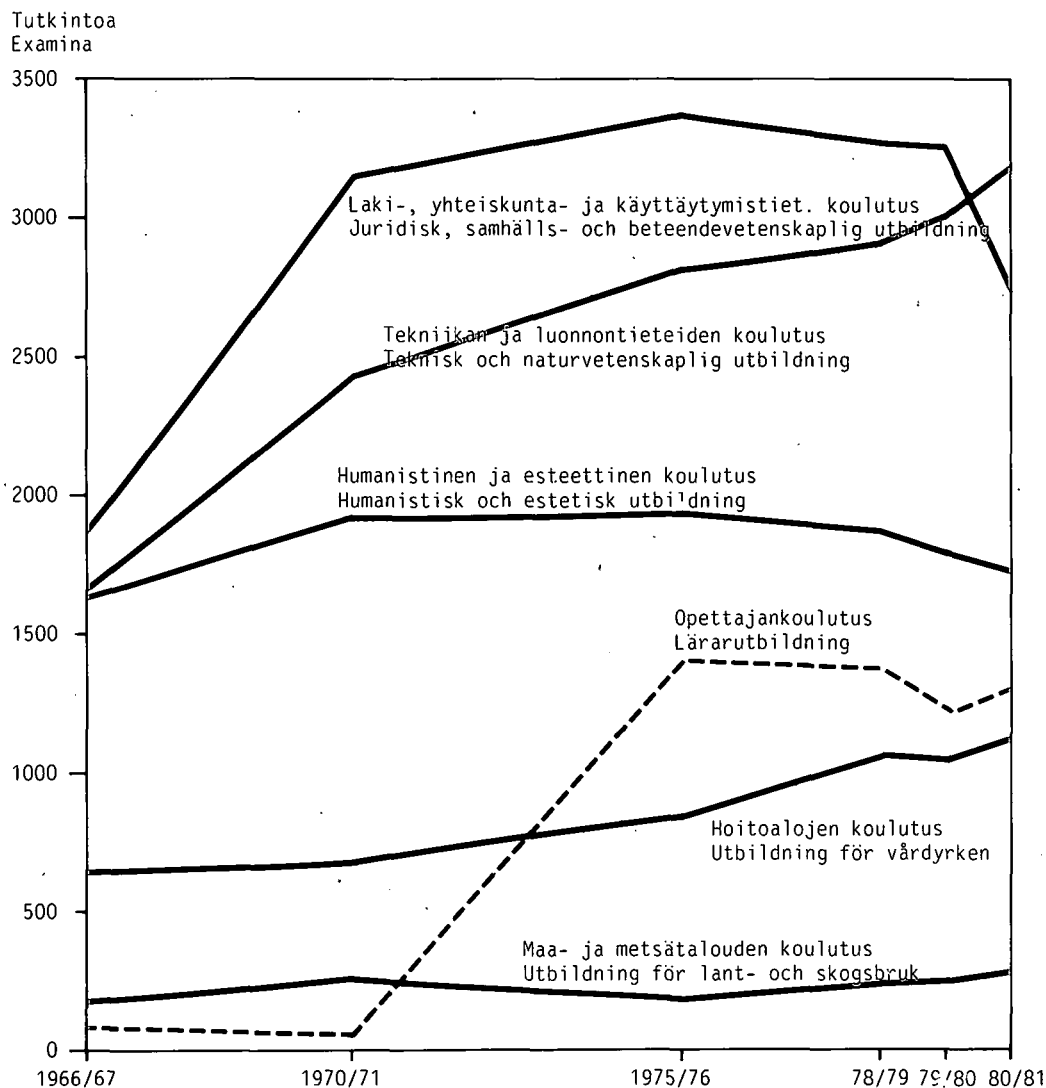
Opintoala 1) Studieområde	Syyslukukausi 1981 Höstterminen 1981				Vuonna 1981 År 1981	
	Kaikki opiske- lijat Samtliga studenter	Naisia Kvinnor %	Uudet opiske- lijat Nya studenter	Naisia Kvinnor %	Suoritettuja tutkintoja Avlagda examina	Naisia Kvinnor %
Teologinen koulutus Teologisk utbildning	1 509	44	178	49	157	38
Humanistinen koulutus Humanistisk utbildning	15 403	75	2 495	80	1 629	75
Taideteollinen koulutus Konstindustriell utbildning	861	60	129	64	74	66
Musiikin koulutus Utbildning för musik	779	51	127	52	288	58
Teatterialan koulutus Utbildning för teater	110	39	43	42	32	56
Kasvatustieteellinen koulutus Pedagogisk utbildning	7 977	72	1 717	72	1 797	74
Liikuntatieteellinen koulutus Gymnastik- och idrottsvetenskaplig utbildning	421	56	75	61	68	57
Yhteiskuntatieteellinen koulutus Samhällsvetenskaplig utbildning	8 497	55	1 066	62	882	54
Psykologian koulutus Psykologisk utbildning	1 189	72	116	79	169	71
Oikeustieteellinen koulutus Juridisk utbildning	3 972	40	561	39	482	40
Kauppätieteellinen koulutus Ekonomisk utbildning	9 613	43	1 385	44	856	51
Luonnontieteellinen koulutus Naturvetenskaplig utbildning	13 102	44	1 811	50	1 806	44
Maatalous-metsätieteellinen koulutus Utbildning för lant- och skogsbruk	2 290	46	295	37	262	44
Teknillistieteellinen koulutus Tekniskvetenskaplig utbildning	14 296	15	1 879	15	1 263	16
Lääketieteellinen koulutus Medicinsk utbildning	3 689	54	381	57	667	44
Hammaslääketieteellinen koulutus Odontologisk utbildning	1 054	69	149	66	166	66
Eläinlääketieteellinen koulutus Veterinärmedicinsk utbildning	249	72	46	72	56	59
Farmasian koulutus Farmaceutisk utbildning	850	83	220	92	190	83
Muu tai tuntematon opintoala Annat eller okänt studieområde	165	68	27	74	43	54
Yhteensä - Sammanlagt	86 026	50	12 700	55	10 887	54

- 1) Uusien tutkintoasetusten mukainen luokittelu
Klassificering enligt de nya förordningarna om högskoleexamina
Classification according to the new decrees on degrees and curricula
- o Tilastokeskuksen koulutustilastotoimisto
Statistikcentralens byrå för utbildningsstatistik
Education Statistics Division in the Central Statistical Office of Finland

Korkeakoulujen antamaa koulutusta koulutusaloittain voidaan tarkastella korkeakouluissa suoritettujen tutkintojen avulla. Laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden tutkinnot lisääntyivät huomattavasti vuosina 1965-1975, mutta ovat sitten kääntyneet jyrkkään laskuun. Nykyisin suoritetaan eniten tutkintoja tekniikan ja luonnontieteiden aloilla. Kuviossa 5.9 esiintyvä opettajankoulutuksen tutkintojen määrän jyrkkä nousu vuosina 1970-75 ei johdu opettajankoulutuksen lisäämisestä vaan koulujärjestelmässä tapahtuneista hallinnollisista muutoksista (5.9).

Högskoleutbildning kan granskas efter utbildningsområde på basen av antalet avlagda examina. Åren 1965-75 ökade antalet avlagda examina kännbart inom juridisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig utbildning, men efter det har det minskat drastiskt. Numera avläggs de flesta examina inom det tekniska och naturvetenskapliga området. Den kraftiga ökningen av examina inom lärarutbildning åren 1970-75 som framgår av figur 5.9 beror inte på en expansion av själva lärarutbildningen utan på de administrativa förändringar som ägt rum inom skolväsendet (5.9).

5.9. Tiedekorkeakouluissa suoritettut tutkinnot koulutusaloittain lukuvuosina 1966/67 - 1980/81
Examina vid vetenskapliga högskolor efter utbildningsområde läsåren 1966/67 - 1980/81
Graduates in universities of science by field of education in 1966/67 - 1980/81

o SVT XXXVII:9 ja tietoja Tilastokeskuksen koulutustilastotoimistosta
FOS XXXVII:9 och uppgifter från Statistikcentralens byrå för utbildningsstatistik
OSF XXXVII:9 and material from the Division of Education Statistics in the Central Statistical Office of Finland

5.4 KOULUTUKSEN KESTO

Peruskoulu kestää vähintään 9 vuotta. Lukio on kolme-vuotinen. Ammatillisissa oppilaitoksissa koulutus kestää 1-5 vuotta. Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettujen ammatillisten koulutuksien kesto on 1970-luvun loppupuoliskolta lähtien ollut keskimäärin kaksi vuotta. Kesto riippuu koulutusasteesta - ylempään keskiasteeseen ja alemman kandidaattiasteeseen ammatillinen koulutus vie yleensä pitemmän ajan, keskimäärin runsaat kaksi ja puoli vuotta.

Korkeakoulututkintojen kesto vaihtelee tutkinnosta riippuen. Vuonna 1981 alemman kandidaattiasteen koulutuksen keston mediaani oli 4,6 vuotta, mutta esimerkiksi ekonomit, kirjeenvaihtajat ja varanotaarit valmistuivat keskimäärin 3-4 vuodessa. Ylempään kandidaattiasteen koulutuksen keskimääräinen kesto oli 6,4 vuotta. Pisimpään olivat opiskelleet arkkitehdin, valtiotieteen kandidaatin ja filosofian kandidaatin tutkinnon suorittaneet. Heidän opiskeluaikansa on ollut keskimäärin 7-8 vuotta. Kaikkien korkeakoulututkinnon suorittaneiden henkilöiden mediaani-ikä oli 26 vuotta.

5.5 KESKEYTTÄMINEN

Lukuvuoden 1981-82 aikana peruskoulusta erosi yli 650 oppilasta, jotka olivat ohittaneet oppivelvollisuusiän, saamatta peruskoulun päästötodistusta. Aikaisempina vuosina luku on ollut suurempi. Lukioissa keskeyttämisprosentti on ollut noin 8 %.

Ammatillisissa oppilaitoksissa noin 5-6 % oppilaista vuosittain keskeyttää opintonsa. Yli kaksi kolmannesta keskeyttämisistä tapahtuu ensimmäisen opiskeluvuoden aikana. Korkeakouluissa vuosittain noin 8 % opiskelijoista keskeyttää opintonsa väliaikaisesti tai lopullisesti.

5.6 AIKUISKOULUTUS

Oppilaitosmuotoista koulujärjestelmää täydentämään on syntynyt yhä laajeneva aikuiskoulutusjärjestelmä. Erityisesti on lisääntynyt työnantajien järjestämään aikuiskoulutukseen osallistuminen (Havén - Syvänpää 1983, ks. 5.10). Naisten opiskelu on lisääntynyt huomattavasti enemmän kuin miesten. Verrattaessa taulukossa 5.10 esitettyjä tietoja eri ajankohdilta toisiinsa, on huomattava, että tiedonkeruun menetelmä sekä aikuiskoulutuksen määritelmä eivät täysin vastanneet toisiansa vuosien 1971/72 ja 1979/80 tutkimuksissa.

Myös kansalais- ja työväenopistojen oppilasmäärät ovat jatkuvasti kasvaneet. Naisten suurempi alttius käyttää vapaa-aikaansa koulutukseen ilmenee selvästi taulukon 5.11 luvuista.

5.4 UTBILDNINGENS LÅNGD

Grundskolan tar minst 9 år. Gymnasiet är treårigt och studier vid yrkesläroanstalter tar 1-5 år. Medianlängden för utbildning vid yrkesläroanstalter har fr.o.m. slutet av 1970-talet varit två år. Studietidens längd är beroende av utbildningsnivån - yrkesutbildning på högre mellannivå och lägre kandidatnivå är vanligen längre än det normala, drygt två och ett halvt år i genomsnitt.

Vad gäller högskoleexamina är studietidens längd beroende av vilken examen man avlägger. Medianlängden var ungefär 4,6 år för en examen på lägre kandidatnivå år 1981, men t.ex. ekonomer, korrespondenter och vicesnotarier utbildar sig på 3-4 år i genomsnitt. Medianlängden för en examen på högre kandidatnivå var 6,4 år. Längst studerar man för arkitekt-, politics kandidat- och filosofie kandidatexamen, 7-8 år i medeltal. Medianåldern för avläggande av en högskoleexamen var 26 år.

5.5 AVBROTT

Över 650 elever som överskridit skolpliktighetsåldern slutade grundskolan läsåret 1981-82 utan att få avgångsbetyg. Siffran är mindre än åren förut. Avbrottsprocenten i gymnasierna har rört sig kring 8 %.

Av eleverna vid yrkesläroanstalterna avbryter årligen ungefär 5-6 %. Över två tredjedelar av avbrotten inträffar under det första studieåret. Ungefär 8 % av de som studerar i en högskola avbryter sina studier årligen tillfälligt eller för gott.

5.6 VUXENUTBILDNING

Det läroanstaltsmässiga skolsystemet kompletteras av en ständigt expanderande vuxenutbildning. Deltagaraktiviteten har blivit livligare i synnerhet inom den utbildning som anordnas av arbetsgivarna (Havén - Syvänpää 1983, se 5.10). Kvinnornas studieaktivitet har ökat i betydligt högre grad än männens. Då man på basen av tabell 5.10 jämför uppgifter från olika tidpunkter är det skäl att observera att datainsamlingsmetoden inte fullständigt motsvarade definitionen på vuxenutbildning i de undersökningar som gjordes åren 1971/72 och 1979/80.

Också vid medborgar- och arbetarinstitut har eleverna ökat fortsättningsvis. Av tabell 5.11 framgår tydligt att kvinnor i betydligt större utsträckning än män använder sin fritid till att studera.

5.10. Aikuiskoulutukseen* osallistuneet 1971/72 ja 1979/80
 Deltagande i vuxenutbildning* 1971/72 och 1979/80
 Participants in adult education*, 1971/72 and 1979/80

	1971/72	1979/80
	%	%
Yhteensä - Sammanlagt	20	26
Ikä - Alder		
16 - 20	30	20
21 - 30	27	31
31 - 40	20	34
41 - 55	17	30
56 - 65	7	15
yli 65	1	10
Naiset - Kvinnor	21	30
Miehet - Män	20	23
Vastanneita - Svarande	1 439	3 614

* Vuoden 1979/80 tutkimuksessa aikuiskoulutukseksi on katsottu koulujärjestelmäkoulutuksen piiriin kuulumat, ohjattu, aikuisille järjestetty koulutustoiminta. Vuoden 1971/72 tiedot perustuvat Tampereen yliopistossa tehtyyn tutkimukseen, jossa aikuiskoulutuksen käsite oli laajempi, sillä siihen luettiin myös itseopiskelu. Myös tietojenkeruumenetelmä oli jonkin verran erilainen.

Med vuxenutbildning avsågs i 1979/80 års undersökning för vuxna anordnad, handledd utbildningsverksamhet, som föll utanför ramarna för det egentliga skolsystemet. Uppgifterna från 1971/72 baserar sig på en undersökning gjord vid Tammerfors universitet. Begreppet vuxenutbildning definierades här i vidare bemärkelse, då det också omfattade studier på egen hand. Också datainsamlingsmetoden var något annorlunda.

In the 1979/80 survey, adult education refers to supervised education provided to adults outside school system education. The data for 1971/72 are based on a study conducted at the university of Tampere. In this study, the definition of the adult education concept is wider in that it also includes self-instruction. The data collection method is also somewhat different.

o Havén, H. - Syvänpää, R: Aikuiskoulutukseen osallistuminen. Tilastokeskus. Tutkimuksia nro 92. Helsinki 1983 - Havén, H. - Syvänpää, R: Deltagande i vuxenutbildning. Statistikcentralen. Undersökningar nr 92. Helsingfors 1983 (endast på finska). - Havén, H. - Syvänpää, R: Participation in adult education. Central Statistical Office of Finland. Studies No. 92. Helsinki 1983 (in Finnish only).

5.11. Kansalais- ja työväenopistot 1950-81
 Medborgar- och arbetarinstitut 1950-81
 Civic and workers' institutes 1950-81

Vuosi År	Kansalais- ja työväenopistot Medborgar- och arbetarinstitut		
	Määrä Antal	Oppilaita - Elever Yhteensä Inalles	Naisia Kvinnor %
1950	96	42 416	65,8
1955	103	53 598	70,2
1960	110	72 003	69,3
1965	154	112 457	60,0
1970	239	273 433	68,5
1976	268	467 346	70,4
1977	269	491 421	70,9
1978	270	519 779	71,2
1979	269	544 957	72,3
1980	273	581 643	71,2
1981	276	592 309	72,5

o Suomen tilastollinen vuosikirja
 Statistisk årsbok för Finland
 Statistical Yearbook of Finland

5.7 KOULUJARJESTELMAN OPPILASVIRRAT

Kaikki 7-15-vuotiaat käyvät peruskoulun. Peruskoulusta päästyään, yleensä 16 vuoden iässä, nuoret hajautuvat eri tahoille: lukioihin, ammatillisiin oppilaitoksiin tai työvoimaan. Vuoden 1980 väestölaskennan mukaan 15-19-vuotiaiden ikäluokasta 28 % oli työssä, 46 % peruskoulussa tai lukiossa ja 20 % ammatillisissa oppilaitoksissa.

5.7.1 LUKIOT

Lukion aloittaneiden määrä on nykyisin vähän alle puolet 16-vuotiaiden ikäluokasta. Vuonna 1982 lukion aloitti noin 36 000 uutta oppilasta. Runsaat kaksi kolmasosaa oppilaista läpäisee lukion kolmessa vuodessa. Ylioppilastutkinnon suoritti vuonna 1982 lähes 30 000 henkilöä.

Vuonna 1981 ylioppilaaksi tulleista vain 15 % aloitti ylioppilaaksitulovuotenaan opiskelun korkeakoulussa. Kymmenen vuotta aikaisemmin vastaava luku oli 26 %. Syynä on ylioppilastutkinnon suorittaneiden määrän voimakas kasvu, joka on ollut korkeakoulupaikkojen määrän kasvua nopeampaa. Kaikkiaan noin 40 % ylioppilaista sijoittuu korkeakouluhin ylioppilaaksitulovuonna tai sitä seuraavina vuosina.

Ammatilliset oppilaitokset ovat ylioppilaillekin tärkeä jatkokoulutusväylä. Noin kuudesosa ylioppilaista sijoittuu ylioppilaaksitulovuotenaan ammatillisiin oppilaitoksiin. Kaikenkaikkiaan ylioppilaaksitulovuonna opintojaan jatkavien osuus on pienentynyt:

	1971	1975	1981
- ylioppilastutkinnon suorittaneita	19 891	24 289	29 261
- samana vuonna korkea- kouluissa aloittaneita	26 %	24 %	15 %
- samana vuonna ammatil- lisissa oppilaitoksissa aloittaneita	14 %	15 %	16 %

5.7.2 AMMATILLISET OPPILAITOKSET

Ammatillisissa oppilaitoksissa aloittaneiden oppilaiden ikärakenteesta ei saada jatkuvasti tietoja, mutta vuonna 1978 tehdyn ikärakenneselvityksen perusteella voidaan arvioida, että vajaa kolmasosa 16-vuotiaiden ikäluokasta aloittaa ammatilliset opinnot. Ammatillisissa oppilaitoksissa aloittaa vuosittain noin 80 000 uutta oppilasta, joista suurin osa on 16-19-vuotiaita. Osa ammatikoulussa aloittavista on jo aikaisemmin suorittanut jonkin ammatillisen tutkinnon, osa ylioppilastutkinnon. Vuonna 1982 ammatillisissa oppilaitoksissa aloittaneiden joukossa noin 26 %:lla oli ammatillista koulutusta jo ennestään ja noin 30 %:lla ylioppilastutkinto.

5.7.3 KORKEAKOULUT

Syksyllä 1982 noin 12 300 uutta opiskelijaa aloitti opiskelunsa korkeakouluissa. Vuonna 1981 aloittaneista uusista opiskelijoista vain kolmannes oli samana vuonna suorittanut ylioppilastutkinnon ja 42 % aikaisempina vuosina. 15 %:lla oli ylioppilastutkinto ja jokin ammatillinen koulutus. Noin 4 % tuli korkeakouluhin ammatillisesta koulutuksesta ilman ylioppilastutkintoa.

5.7 ELEVSTRÖMMAR

Alla i åldern 7-15 år går i grundskola. Efter att ha gått ut grundskolan, för det mesta i 16 års åldern skingras ungdomarna åt olika håll: till gymnasier, yrkesläroanstalter eller till arbetskraften. Enligt 1980 års folkräkning arbetade 28 % av åldersklassen 15-19 år, 46 % gick i grundskola eller gymnasium och 20 % studerade vid yrkesläroanstalter.

5.7.1 GYMNASIER

Nuförtiden börjar något mindre än hälften av alla 16-åringar i gymnasiet. Antalet nya elever var 36 000 år 1982. Drygt två tredjedelar av eleverna går ut gymnasiet på tre år. Närmare 30 000 personer tog studentexamen år 1982.

Endast 15 % av de som blev studenter år 1981 började studera vid en högskola samma år. Motsvarande andel var 26 % tio år tidigare. Orsaken till minskningen är att allt fler avlägger studentexamen, medan antalet studieplatser vid högskolorna inte växer i samma takt. Sammanlagt ungefär 40 % började vid en högskola samma år som eller något år efter att de blivit studenter.

Yrkesläroanstalterna är en viktig väg till vidare utbildning också för studenter. Ungefär en sjättedel börjar vid en yrkesläroanstalt samma år de tagit studenten. Andelen personer som fortsätter att studera samma år de blivit studenter har allt som allt minskat:

	1971	1975	1981
- har avlagt student- examen	19 891	24 289	29 261
- börjat vid en högskola samma år	26 %	24 %	15 %
- börjat vid en yrkesläro- anstalt samma år	14 %	15 %	16 %

5.7.2 YRKESLÄROANSTALTER

Det finns inte regelbundet tillgång till uppgifter om ådersstrukturen för elever som börjar studera vid yrkesläroanstalter, men på basen av en utredning som gjordes år 1978 kan man uppskatta, att en knapp tredjedel av 16-åringarna inleder yrkesinriktade studier. Yrkesläroanstalterna får årligen ungefär 80 000 nya elever, största delen av dem är i åldern 16-19 år. En del av dem som börjar i yrkesskola har redan tidigare avlagt en yrkesexamen, en del har studentexamen. Av dem som år 1982 inledde studier vid yrkesläroanstalter hade 26 % fått yrkesutbildning och 30 % hade avlagt studentexamen.

5.7.3 HÖGSKOLOR

Hösten 1982 inledde 12 300 personer högskolestudier. Endast en tredjedel av alla nya studerande år 1981 hade avlagt studentexamen samma år, 42 % tidigare. 15 % hade någon form av yrkesutbildning utöver studentexamen. Omkring 4 % av dem som inte hade studentexamen inledde studier vid högskolor efter att ha fått yrkesutbildning.

5.12. Uudet oppilaat oppilaitostyypeittäin 1970-82
Nyinskrivna elever efter typ av läroanstalt 1970-82
New students by type of educational institution, 1970-82

	Lukio (I lk:n oppilaat) Gymnasium (elever i kl. I)	Ammatilliset oppilaitokset Yrkesläro- anstalter	Korkeakoulut ¹⁾ Högskolor
1970	30 662	..	10 207
1971	32 748	59 252	10 710
1972	33 969	62 029	10 894
1973	34 498	63 034	12 485
1974	34 439	63 572	13 443
1975	33 746	65 638	13 025
1976	36 281	72 480	13 423
1977	38 533	74 478	12 245
1978	39 740	77 478	11 560
1979	41 058	77 709	12 114
1980	40 760	79 128	12 149
1981	40 843	79 535	12 700
1982	39 865	80 116	12 586

1) Lukuvuoden aikana - Under läsåret

o Suomen tilastollinen vuosikirja
Statistisk årsbok för Finland
Statistical Yearbook of Finland

5.8 OPPILAITOKSIIN PYRKINEET JA HYVÄKSYTYT

Suuri osa keskiasteen koulutukseen otettavista oppilaista valitaan ns. yhteishaun kautta. Suurin osa lukioiden oppilaista (yli 90 %) ja kaksi kolmasosaa ammatillisten oppilaitosten oppilaista valitaan yhteishaun kautta. Yhteishaussa hakijalla on mahdollisuus esittää kolme hakutoivetta yhteishaun piirissä oleville opintolinjoille. Yhteishakuun kuuluvat pääsääntöisesti kaikki sellaiset opintolinjat, joille voi hakea suoraan peruskoulusta sekä tietyt ylioppilaspohjaiset opintolinjat (5.13).

5.8.1 LUKIOT

1980-luvulla lukioiden oppilaspaikkojen ja lukioon ensisijaisesti hakeneiden määrät ovat olleet koko maassa tasapainossa. Ensisijaisia hakemuksia on ollut yhtä oppilaspaikkaa kohden 0.96 - 0.99, eli hakijoita on ollut kaikkiaan hieman vähemmän kuin oppilaspaikkoja. Ensisijaisten hakemusten määrä on kuitenkin ylittänyt oppilaspaikkojen määrän selvästi Uudellamaalla ja Hämeen läänissä. Myös Kymen, Mikkelin ja Kuopion lääneissä on ollut lievää paikkavajautta. Pohjois-Suomessa taas paikkoja on ollut selvästi yli kysynnän.

5.8.2 AMMATILLISET OPPILAITOKSET

Ensisijaisia hakemuksia ammatillisiin oppilaitoksiin on vuosittain yli 100 000 kappaletta. Vajaa puolet hakeneista pääsee aloittamaan opinnot ammatillisissa oppilaitoksissa. Selvästi eniten tungosta on ollut hoitoalan oppilaitoksiin. Sairaanhoidon oppilaitoksiin osoitettiin vuonna 1982 yli 40 000 ensisijaista hakemusta. Vain noin 6 300 uutta opiskelijaa, eli noin joka 15. hakija, aloitti sairaanhoidon opinnot tuona vuonna. Kaikista yhteishakuun osallistuneista mutta koulutuksen ulkopuolelle jääneistä henkilöistä yli kaksi kolmasosaa oli hakenut sairaanhoidon oppilaitoksiin (5.14).

Selvästi helpointa oli pääsy yleisiin ammattikouluihin ja kauppaoppilaitoksiin. Myös kotitalousalan ja hotelli- ja ravintola-alan oppilaitoksiin pääsee noin kaksi kolmesta hakijasta.

5.8 PERSONER SOM ANSÖKT OCH BLIVIT ANTAGNA TILL LÄROANSTALTER

En stor del av de elever som antas till utbildning på mellannivå uttas genom sk. samintagning. Största delen gymnasieelever (över 90 %) och två tredjedelar av eleverna vid yrkesläroanstalter uttas genom samintagningen. Sökande har möjlighet att ange tre ansökningsönskemål till studielinjer inom ramen för samintagningen. Huvudsakligen gäller det alla studielinjer till vilka man kan ansöka direkt efter grundskolan men också vissa studentbaserade linjer (5.13).

5.8.1 GYMNASIER

På 1980-talet har det i hela landet rätt balans mellan antalet gymnasieplatser och antalet personer som i första hand sökt till ett gymnasium. Antalet förstahandsansökningar per elevplats har varierat mellan 0.96 och 0.99, dvs. antalet sökande har i allmänhet varit något mindre än antalet elevplatser. I Nyland och i Tavastehus län har antalet förstahandsansökningar ändå klart överskridit elevplatserna. Också i Kymene, S:t Michels och Kuopio län har det rätt en viss brist på platser, medan utbudet varit betydligt större än efterfrågan i Norra Finland.

5.8.2 YRKESLÄROANSTALTER

Yrkesläroanstalterna mottar varje år över 100 000 förstahandsansökningar. Knappt hälften av dem som ansökt får börja vid en yrkesläroanstalt. Trängseln har varit överlagset störst till läroanstalter för vårdyrken. År 1982 ansökte 40 000 personer i första hand till sjukvårdsläroanstalter. Endast 6 300 nya studerande, dvs. ungefär var 15:de sökande kunde inleda sjukvårdsstudier samma år. Över två tredjedelar av dem som ansökte via samintagningen och inte blev antagna hade sökt till sjukvårdsläroanstalter (5.14).

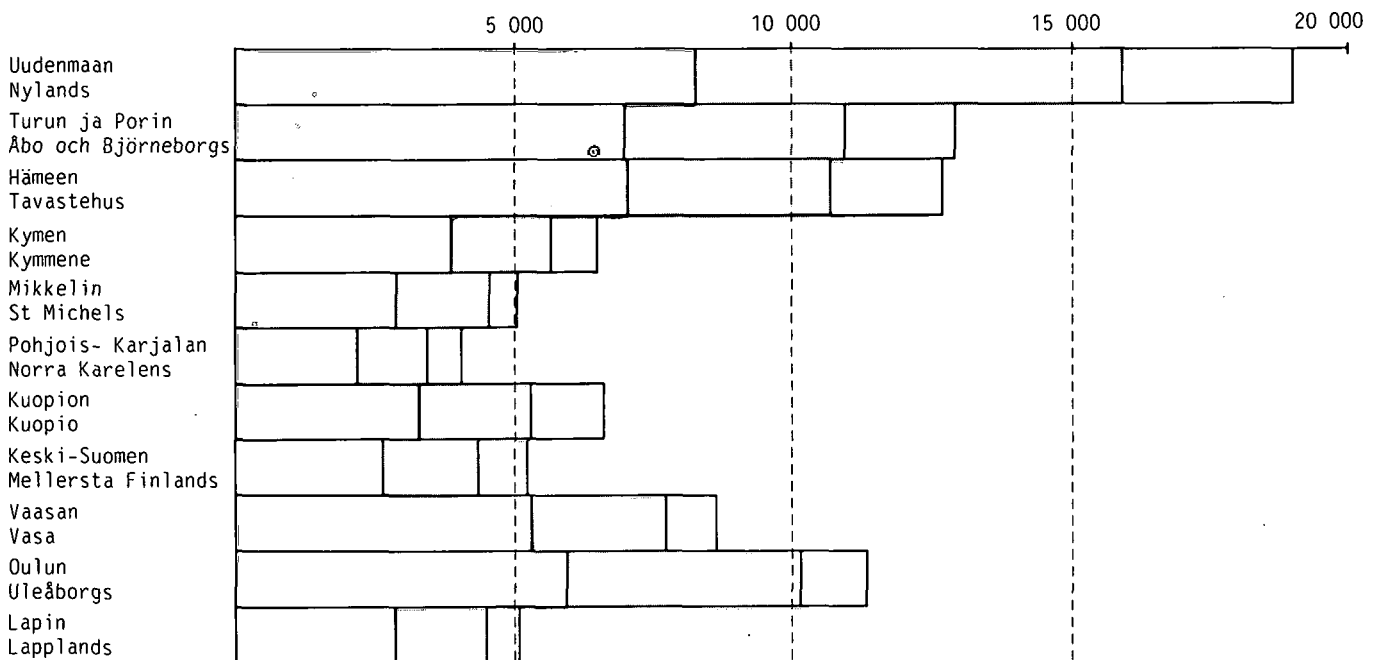
Det var lättast att komma in vid allmänna yrkesskolor och handelsläroanstalter. Också till hushållsläroanstalter samt hotell- och restaurangbranschens läroanstalter antas man relativt lätt; två av tre sökande godkänns.

5.13. Yhteishaussa pyrkineet ja otetut oppilaitostyypeittäin 1981 ja 1982
 Personer som ansökt och blivit antagna efter typ av läroanstalt 1981 och 1982
 Applications and admissions under the joint selection system by type of educational institution,
 1981 and 1982

Oppilaitos Läroanstalt	Ensisijaisesti pyrkineet Ansökt i första hand		Aloittaneet Inlett studier		Peruneet ja keskeyttäneet Inte börjat eller avbrutit		Koulutuksen ulkopuolelle jääneet Icke antagna	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
	1 000		% ensisijaisesti pyrkineistä - % av de som ansökt i första hand					
Yhteensä - Sammanlagt	145,4	149,0	60	59	9	9	31	32
Lukiot - Gymnasier	35,9	35,4	96	95	2	2	3	4
Kansanopistot ja -korkeakoulut Folkhögskolor och -akademier	2,2	2,9	64	73	28	24	23	23
Ammatilliset oppilaitokset yht. Yrkesläroanstalter sammanlagt	107,3	110,7	47	47	11	11	41	41
Maatalousoppilaitokset - Läroanstalter för lantbruk	4,8	5,1	60	57	16	18	23	25
Metsä- ja puutalousalan oppilaitokset Läroanstalter för skogsbruk och trähushålning	2,4	2,6	59	61	21	18	17	17
Yleiset ammattikoulut Allmänna yrkesskolor	31,9	31,2	72	74	14	15	16	17
Erikoisalojen ammattikoulut Specialyrkesskolor	0,4	0,5	51	42	9	16	37	42
Koti- ja taideteollisuusoppilaitokset Hemslöjds- och konstindustriella läroanstalter	3,6	3,6	51	54	19	21	30	29
Merenkulkualan oppilaitokset Läroanstalter för sjöfart	1,2	1,4	57	42	10	14	28	35
Kauppaoppilaitokset Handelsläroanstalter	11,3	12,0	70	67	17	18	17	18
Sairaanhoidon oppilaitokset Sjukvårdsläroanstalter	40,6	42,8	14	15	2	2	76	74
Kauneudenhoito-oppilaitokset Läroanstalter för skönhetsvård	0,4	0,4	19	22	9	7	64	61
Kotitalousalan oppilaitokset Hushållsbranschens läroanstalter	9,5	9,9	66	65	22	23	24	26
Hotelli- ja ravintola-alan oppilaitokset Hotell- och restaurangbranschens läroanstalter	0,9	1,1	65	63	36	29	17	22
Muut - Övriga	0,3	0,0	69	71	8	21	..	9

o Ammatilliset koulut ja opistot (1982 ja 1983). Ammatikasvatushallitus.
 Yrkeskolor och institut (1982 och 1983). Yrkesutbildningsstyrelsen (bara på finska).
 Vocational schools and colleges (1982 and 1983). National Board of Vocational Education (in Finnish only).

5.14. Ammatillisen koulutuksen aloittaneet ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet* lääneittäin 1982
 Personer som inlett yrkesinriktad utbildning och personer som inte blivit intagna* länsvís 1982
 Persons starting vocational education and those left outside* by province, 1982

Koulutuksen aloittaneet
Inlett utbildning

Sairaanhoidon-oppilaitosten
ulkopuolelle jääneet
Inte antagna till sjukvårds-
läroanstalter

Muiden kuin sairaanhoidon-oppil.
ulkopuolelle jääneet
Inte antagna, andra läroanstalter
utom sjukvårdsläroanstalter

* ensisijaisen hakutoiveen mukaan yhteisvalinnassa - efter förstahandsönskemål i samintagningen -
by first choice under the joint application system

o Ammattikasvatusthallitus - Yrkesutbildningsstyrelsen - National Board of Vocational Education

5.8.3 KORKEAKOULUT

Korkeakouluihin pyrkineistä ei ole mahdollista antaa kovin täsmällistä kuvaa, koska hakumenettely eri korkeakouluissa on epäyhtenäistä ja päällekkäistä hakua esiintyy paljon. Korkeakouluihin pyrittiin syyslukukausina 1981 ja 1982 seuraavasti:

	1981	1982
- hakemuksia	86 000	86 000
- valintakokeisiin osallistui	47 000	47 000
- hyväksyttyjä	18 000	18 000
- joista ilman valintakoetta	..	3 600
- uudet opiskelijat	12 700	12 300

Hakemusten, samoin kuin valintakokeissa olleiden määristä ei voi päätellä todellisia pyrkijämääriä, koska sama henkilö voi olla hakenut useampiin paikkoihin. Opetusministeriön vuonna 1981 tekemän päällekkäishakuselvityksen mukaan korkeakoulujen valintakokeisiin osallistui 33 000 henkilöä. Myös hyväksyttyjen joukossa on suhteellisen paljon päällekkäisiä tapauksia. Edellä mainitun selvityksen mukaan vuonna 1981 korkeakouluihin hyväksyttyjä henkilöitä oli kaikkiaan 12 700. Voidaan arvioida, että noin kolmasosa korkeakouluihin hakeneista pääsi aloittamaan korkeakouluopinnot.

Koulutusaloittaiset tiedot korkeakouluihin hakeneista ja hyväksytyistä ovat myös vaikeita tulkita eri aloilla vallitsevan päällekkäisen hakemisen ja hyväksytyksi tulemisen takia (5.15).

5.8.3 HÖGSKOLOR

Det är inte möjligt att ge en helt exakt bild av sökande till högskolor dels för att ansökningsförfarandet inte är likadant vid alla högskolor och dels för att samma person ofta söker till flera högskolor eller fakulteter. Höstterminerna 1981 och 1982 ansökte man till högskolor enligt följande:

	1981	1982
- ansökningar	86 000	86 000
- deltog i urvalsprov	47 000	47 000
- godkändes	18 000	18 000
- varav utan urvalsprov	..	3 600
- nya studerande	12 700	12 300

Det går inte att dra slutsatser om det egentliga antalet sökande varken på basen av antalet ansökningar eller på antalet personer som deltog i urvalsproven, eftersom en och samma person kan ha sökt till flera olika högskolor eller fakulteter. Enligt en undersökning om överlappande ansökningar gjord av undervisningsministeriet deltog 33 000 personer i högskolornas urvalsprov år 1981. Också bland dem som blivit godkända var det många som antagits till flera än ett ställe. Av utredningen framgår, att sammanlagt 12 700 personer antogs till högskolorna år 1981. Man kan således uppskatta, att ungefär en tredjedel av alla som ansökt fick börja studera.

Uppgifterna om ansökningar och godkända efter utbildningsområde är också svåra att tolka p.g.a. att en person kan ha sökt och blivit godkänd till flera olika områden (5.15).

5.15. Korkeakouluihin pyrkinneet ja hyväksytyt opintoaloittain 1982
 Antal personer som ansökt och antagits till högskolor efter studieområde 1982
 Applications and admissions to universities by field of study, 1982

Opintoala Studieområde	Pyrkinneet - Personer som ansökt		Hyväksytyt - Antagna	
	Hakemuksia yhteensä Ansöknningar sammanlagt	Valinta- kokeisiin osallistui Deltog i urvalsprov	Yhteensä Sammanlagt	Ei yliop- pilaita Icke stu- denter
Teologinen - Teologiska	630	357	221 ²⁾	4
Humanistinen - Humanistiska	17 265	10 515	2 624 ¹⁾	13
Yhteiskuntatieteellinen - Samhällsvetenskapliga	9 640	5 494	1 411 ¹⁾	146
Kauppatieteellinen - Ekonomiska	7 077	5 858	1 527 ¹⁾	97
Maatalous-metsätieteellinen - Lant- och skogsbruk	3 708	2 247	361 ¹⁾	3
Teknillistieteellinen - Tekniskvetenskapliga	5 012	4 060	2 126	28
Kasvatustieteellinen - Pedagogiska	19 850	4 440	2 509 ²⁾	31
Luonnontieteellinen - Naturvetenskapliga	9 374	4 642	4 808 ²⁾	8
Oikeustieteellinen - Juridiska	4 031	2 628	527	22
Psykologia - Psykologiska	1 948	1 002	149	2
Liikuntatieteellinen - Gymnastik- och idrottsvetenskapliga	1 118	966	90 ²⁾	3
Lääketieteellinen - Medicinska	1 660	1 474	506	13
Hammaslääketieteellinen - Odontologiska	407	352	170	2
Eläinlääketieteellinen - Veterinärmedicinska	240	204	42 ¹⁾	-
Farmasia - Farmaceutiska	587	445	277	13
Taideteollinen - Konstindustriella	1 862	1 036	103	1
Musiikki - Musik	467	478	140	10
Teatteri - Teater	968	749	18	3
Yhteensä - Sammanlagt	85 844	46 947	17 609 ¹⁾	399

- 1) Osa hyväksytyistä valitaan todistusten perusteella ilman valintakoetta.
 En del antas utan urvalsprov, på basen av betyget.
 Part of the admissions are based on certificates only, without entrance examination.
- 2) Huomattava osa (20 % tai enemmän) hyväksytty ilman valintakoetta.
 En anseelig del (20 % eller mera) har antagits utan urvalsprov.
 A considerable proportion (20 % or more) of the admissions are based on certificates.
- o Tilastotiedotus KO 1982:17.
 Statistisk rapport KO 1982:17 (på finska).
 Statistical Reports KO 1982:17 (in Finnish).

5.9 KOULUTUS JA KOTITAUSTA

Nuorten koulutuksessa oloa oppivelvollisuusiän päätyttyä on tarkasteltu isien koulutuksen ja sosioekonomisen aseman mukaan kuviossa 5.16 ja taulukossa 5.17. Korkeakoulutasoisen koulutuksen saaneiden isien 17-vuotiaat lapset olivat selvästi useammin koulutuksessa vielä 17-vuotiaana kuin alemman tasoisen koulutuksen saaneiden isien lapset. Erot ovat vielä selvemmät 20-24-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa koulua käyvien osuus kolminkertaistuu isän koulutustason noustessa peruskoulutasosta korkeakoulutasoon.

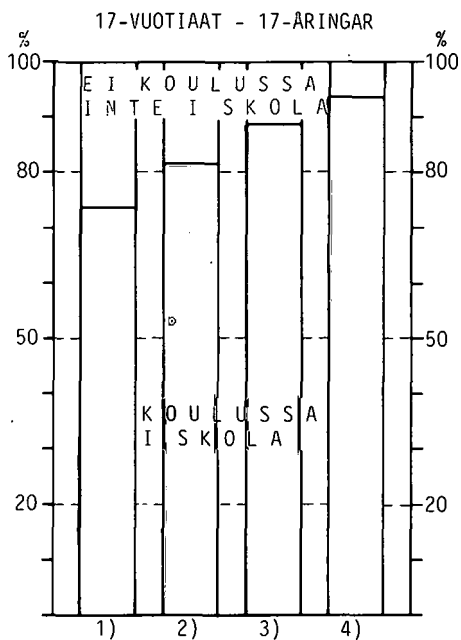
Kotitausta vaikuttaa myös siihen, minkä tyyppisessä oppilaitoksessa nuoret jatkavat koulunkäyntiään oppivelvollisuusiän ohitettuaan. Vuonna 1980 lukiota käyvillä 17-vuotiailla oli isän koulutustason, sosioekonominen asema ja tulotaso korkeampi kuin keskimäärin 17-vuotiaiden ikäryhmässä. Samoin korkeakouluissa opiskelevilla 20-24-vuotiailla oli keskimääräistä koulutetummat ja korkeampiin sosiaaliryhmiin kuuluvat vanhemmat.

Ammatillisten oppilaitosten oppilaat olivat suurelta osin vähemmän kouluja käyneistä ja työntekijäperheistä, mutta esimerkiksi kauppaoppilaitosten ja hoitoalan oppilaitosten oppilaiden isillä oli korkeampi koulutus ja sosiaalinen asema kuin ikäryhmässä keskimäärin.

5.16. Koulussaolo isän koulutuksen mukaan 1980

Deltagande i utbildning med avseende på faderns utbildning 1980

School attendance of young people by level of father's education, 1980

ISÄN KOULUTUS - FADERNS UTBILDNING

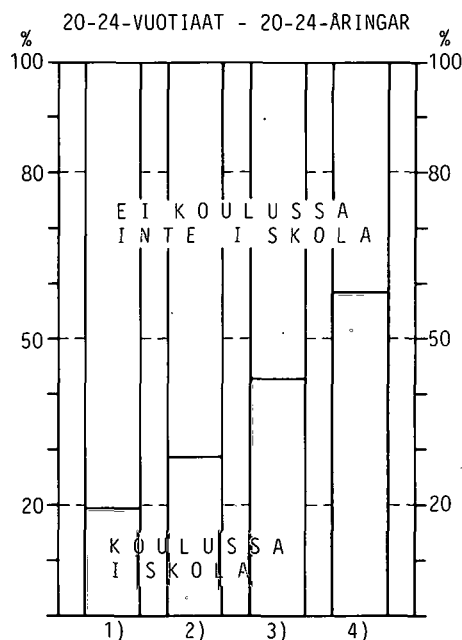
- 1) Peruskoulu - Grundskola
- 2) Ammatikoulu - Yrkesskola

5.9 UTBILDNING OCH FAMILJEBAKGRUND

Deltagande i utbildning bland ungdomar som passerat skolpliktig ålder granskas med avseende på faderns utbildning och socioekonomiska ställning i figur 5.16 och tabell 5.17. En klar majoritet av de 17-åringar som fortfarande gick i skola (t.ex. gymnasium, yrkesläroanstalt) hade högskoleutbildade fäder. Trenden är ännu tydligare i åldersklassen 20-24 år; här är andelen studerande vilkas pappor har högskoleutbildning tre gånger så stor som den andel, vilkas pappor inte har utbildning utöver grundnivån.

Familjebakgrunden inverkar också på ungdomarnas val av läroanstalt efter att de fullgjort skolplikten. Fäder till 17-åriga gymnasieelever var år 1980 högre utbildade, hade högre socioekonomisk ställning och inkomstnivå än fäder till 17-åringar i genomsnitt. Också 20-24-åriga högskolestuderande hade föräldrar som var högre utbildade än genomsnittet och hörde till de högre socialgrupperna.

Eleverna vid yrkesläroanstalterna kommer till största delen från lågt utbildade hem och arbetarfamiljer, men t.ex. elever vid handelsläroverk och läroanstalter för värdyrken hade pappor med högre utbildning och social position än åldersklassen i genomsnitt.

ISÄN KOULUTUS - FADERNS UTBILDNING

- 3) Ammatill. opisto, yo-tutkinto
- Yrkesinstitut, studentexamen
- 4) Korkeakoulu - Högskola

o Oppilaiden sosiaalinen tausta vuonna 1980. Tilastotiedotus KO 1983:7.
 Elevernas sociala bakgrund 1980. Statistisk rapport KO 1983:7 (endast på finska).
 Social background of students in 1980. Statistical Reports KO 1983:7 (in Finnish only).

5.17. Eri oppilaitostyypeissä opiskelevien oppilaiden isän sosioekonominen asema 1980
 Studerande vid olika typer av läroanstalter efter faderns socioekonomiska ställning år 1980
 Socio-economic status of fathers of students at various educational institutes, 1980

Isän sosioeko- nominen asema Faderns socioeko- nomiska ställning	17-vuotiaat - 17-åringar			20-24-vuotiaat - 20-24-åringar					
	Koko maa Hela landet	Lukiossa I gym- nasiet	Ammatil- lisissa oppilai- toksissa Yrkes- läroan- stalter	Koko maa Hela landet	Ylei- sissä ammatti- kouluissa Allmänna yrkes- skolor	Teknil- lisissä oppilai- toksissa Tekniska läroan- stalter	Kauppa- oppilai- toksissa Handels- läroan- stalter	Hoito- alan oppilai- toksissa Läroan- stalter för vård- yrken	Korkea- kou- luissa Hög- skolor
- työnantaja - arbetsgivare	3	4	3	3	3	3	5	3	4
- yksinäisyrittäjä - privatföretagare	15	14	17	14	16	14	14	17	13
- ylempi toimihenkilö - högre tjänsteman	12	20	4	9	6	11	14	12	30
- alempi toimihenkilö - lägre tjänsteman	15	19	12	12	12	18	16	16	17
- työntekijä - arbetare	38	31	46	33	34	32	29	30	18
- muu - övrig	16	11	17	27	27	20	21	21	17
- tuntematon - okänd	1	1	1	2	2	2	1	1	1
Yhteensä - Sammanlagt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

o Ks. 5.16 - Se 5.16 - See 5.16

5.10 KOULUTUS JA TYÖLLISYYS

Kouluttamattoman työvoiman työttömäksi joutumisen uhka on paljon suurempi kuin koulutusta saaneen työvoiman (5.18). Perusasteen koulutuksen saaneiden miesten työttömäksi joutumisen riski on moninkertainen verrattuna korkean asteen koulutuksen saaneiden riskiin. Noin 60 % työttömistä on vailla perusasteen jälkeistä koulutusta.

Vastikään työmarkkinoille siirtyneen korkeasti koulutetun työvoiman työttömyysaste nousee paljon yli koko työvoiman työttömyysasteen. Valmistumisen jälkeen seuraava työttömyys voi kestää suhteellisen pitkään. Ms. sijoittumistilastossa tutkittiin vuonna 1977 tutkinnon suorittaneiden henkilöiden sijoittumista työhön. Keskiasteen ja korkean asteen tutkinnon suorittaneiden työttömyysaste heti valmistumisen jälkeen oli 51 % ja vielä kuusi kuukautta tutkinnon suorittamisen jälkeen 13 %. Vaikein oli tekniikan ja luonnontieteiden koulutuksen suorittaneiden työllisyystilanne vielä 2 - 2,5 vuoden kuluttua valmistumisesta. Hoitoalan ja opettajankoulutuksen suorittaneiden työllisyys oli paras (Tilastotiedotus TY 1981:11).

Koulutetun työvoiman epätarkoituksenmukainen sijoittuminen on myös tavallista. Neljäsosa työllisistä tutkinnon suorittaneista oli oman käsityksensä mukaan sijoittunut huonosti tai erittäin huonosti koulutustaan vastaavaan työhön. Sijoittumisessa oli koulutusaloittaisia eroja: hoitoalan, opettajankoulutuksen ja liikennealan koulutuksen suorittaneet sijoittuivat mielestään keskimääräistä paremmin, kun taas tekniikan ja luonnontieteiden sekä ryhmän "muut erikoisalut" koulutuksen suorittaneet sijoituivat oman käsityksensä mukaan huonosti keskimääräistä useammin (5.19).

5.10 UTBILDNING OCH SYSSELSÄTTNING

Arbetslöshetsshotet är betydligt större för utbildad än för utbildad arbetskraft (5.18). Män som har utbildning på grundnivån löper en flerfaldigt större risk att bli arbetslösa än personer som fått utbildning på högre nivå. Ungefär 60 % av de arbetslösa har inte fått utbildning utöver grundnivån.

Arbetslöshetsgraden för högt utbildad arbetskraft som nyligen kommit ut på arbetsmarknaden är långt högre än arbetslöshetsgraden inom hela arbetskraften. Arbetslöshet som följer efter avlagd examen kan vara en förhållandevis lång tid. I den sk. placeringsstatistiken över utexaminerade undersökte man hur personer som år 1977 avlagt examen placerat sig på arbetsmarknaden. Bland dem som avlagt examen på mellannivå och högre nivå var arbetslöshetsgraden 51 % genast efter att de avlagt examen och 13 % ännu 6 månader efter det. Sysselsättningsläget var svårast ännu 2 - 2,5 år efter avlagd examen för personer som utbildat sig inom det tekniska och naturvetenskapliga området. De som fått utbildning för vårdyrken eller lärarutbildning fick lättast arbete (Statistisk rapport TY 1981:11).

Det är också vanligt att den utbildade arbetskraften inte lyckas få arbete som motsvarar utbildningen. En fjärdedel av de sysselsatta som avlagt examen hade enligt sin egen uppfattning mer eller mindre misslyckats med att få arbete som motsvarade deras utbildning. Chanserna att placera sig väl på arbetsmarknaden varierade efter utbildningsområde: de som fått utbildning för vårdyrken, lärarutbildning eller skolning för affärsbranschen uppgav oftare än genomsnittet att de placerat sig väl på arbetsmarknaden medan de som utbildat sig inom teknik och naturvetenskaper samt inom utbildning för övriga specialyrken genomsnittligt oftare vidhöll att de inte placerat sig väl (5.19).

- 5.18. Työttömyysaste koulutusasteen mukaan 1978 ja 1982
 Relativ arbetslöshetstal efter utbildningsnivån 1978 och 1982
 Unemployment rate by level of education, 1978 and 1982

	Työikäinen väestö (15-74-v.) Befolkningen i arbetsför ålder (15-74 år)		Naiset Kvinnor		Miehet Män	
	1978	1982	1978	1982	1978	1982
Yhteensä - Inalles	8,7	6,9	6,9	6,5	8,7	7,3
Ei perusasteen jälkeistä koulutusta Ingen utbildning efter grundnivån	9,8	8,9	7,3	8,1	12,0	9,6
Alempi keskiaste - Lägre mellannivå	9,9	7,3	7,4	6,9	11,9	7,7
Ylempi keskiaste - Högre mellannivå	6,6	4,2	6,5	4,4	6,6	3,9
Korkea-aste - Högnivå	2,6	1,6	3,1	1,4	2,1	1,6

- o Työvoimatiedustelu, koulutusrakennetilasto 1978 ja 1982. Tilastotiedotus TY 1979:9 ja TY 1983:22.
 Arbetskraftsenkäten, statistik över utbildningsstrukturen 1978 och 1982. Statistisk rapport TY 1979:9 och TY 1983:22.
 Labour Force Survey, educational structure statistics 1978 and 1982. Statistical Reports TY 1979:9 and TY 1983:22 (in Finnish and Swedish).

- 5.19. Työllisten, vuonna 1977 tutkinnon suorittaneiden arvio sijoittumisestaan työmarkkinoille 1979*
 Hur sysselsatta personer, som avlagt examen år 1977, enligt egen bedömning placerat sig på arbetsmarknaden år 1979*
 Ratings by employed persons with degrees taken in 1977 of their situation on labour market, 1979*

V. 1977 suoritettu tutkinto Avlagt examen år 1977	Erittäin hyvä, hyvä Mycket god, god	Melko hyvä Ganska god	Huono, erit- tän huono Dålig, mycket dålig	Ei tiedä ym. Vet inte m.m.	Yhteensä Sammanlagt	Henkeä Personer
	%	%	%	%	%	
Humanistinen ja esteettinen koulutus Humanistisk och estetisk utbildning	38	38	19	5	100	2 017
Opettajankoulutus - Lärarutbildning	66	28	4	2	100	3 508
Kauppa- ja toimistoalan, laki-, yhteis- kunta- ja käyttäytymistieteiden koulutus Utb. för handel och kontor, juridisk, samhälls- och beteendevetenskaplig utb.	31	43	21	5	100	11 208
Tekniikan ja luonnontieteiden koulutus Teknisk och naturvetenskaplig utbildning	25	36	34	5	100	17 335
Liikenteen ja tietoliikenteen koulutus Utbildning för transport och kommunikation	56	36	1	7	100	373
Hoitoalojen koulutus - Utb. för vårdyrken	62	31	4	3	100	7 573
Maa- ja metsätalouden koulutus Utbildning för lant- och skogsbruk	37	44	14	5	100	2 177
Muiden erikoisalojen koulutus Utbildning för andra specialyrken	26	33	31	10	100	7 786
Yhteensä - Sammanlagt	36	36	23	5	100	51 978

- * Taulukko perustuu Tilastokeskuksen tekemään kyselytutkimukseen. Syksyllä 1979 tiedusteltiin henkilöiltä, jotka olivat vuoden 1977 aikana suorittaneet keski- tai korkea-asteen tutkinnon, heidän sijoittumistaan työmarkkinoille. Otoksen koko oli 7 645, vastausprosentti 75,2.
 * Tabellen baserar sig på en enkät gjord av Statistikcentralen. Hösten 1979 frågade man personer, som avlagt examen på mellan- eller högre nivå år 1977 hur de placerat sig på arbetsmarknaden. Urvalet bestod av 7 645 personer, svarsprocenten var 75,2.
 * The table is based on an interview survey conducted by the Central Statistical Office of Finland. On the autumn 1979 persons who had taken second- or third-level degrees during 1977 were asked to rate their situation in the labour market. Sample size was 7 645, response rate 75,2 %.

- o Tilastotiedotus TY 1981:11 - Statistisk rapport TY 1981:11 - Statistical Reports TY 1981:11

5.11 POHJOISMAISTA VERTAILUA

Taulukossa 5.20 verrataan ns. korkean asteen koulutuksen (ks. taulukon alaviitettä) saaneiden osuuksia Pohjoismaiden väestöissä. Näin määriteltä väestön keskimääräinen koulutustaso on alhaisin Suomessa ja korkein Ruotsissa. Suomessa ei ole eroa sukupuolten välillä, kuten muissa Pohjoismaissa. Sen sijaan Suomessa alueellinen keskittyminen on näkyvää: korkean asteen koulutuksen saaneita ei ole riittänyt pääkaupunkiseudun ulkopuolelle samassa suhteessa kuin muissa Pohjoismaissa..

5.11 NORDISK JÄMFÖRELSE

Tabell 5.20 visar en jämförelse mellan de nordiska länderna med avseende på hur stor del av befolkningen i respektive land som har sk. eftergymnasial utbildning (se tabellens fotnot). På så sätt definierad är den genomsnittliga utbildningsnivån lägst i Finland och högst i Sverige. I Finland finns det inte, i motsats till de andra nordiska länderna, skillnader mellan könen. En accentuering i regionalt hänseende är däremot framträdande i vårt land: en mycket stor del av dem som har utbildning på högre nivå bor i huvudstadsregionen. Fördelningen av högutbildade över hela landet är jämnare i de övriga nordiska länderna.

5.20. Koulutustaso Pohjoismaissa
Utbildningsnivå i de nordiska länderna
Level of education in the Nordic countries

Korkean asteen* koulutuksen saaneiden osuus väestöstä
Procent som har eftergymnasial (ISCED-kod 5-7)* utbildning
Percentage of population with education at the third level (ISCED-code 5-7)*

	Suomi Finland (1978) %	Ruotsi Sverige (1979) %	Norja Norge (1980) %	Tanska Danmark (1976) %
Ikä - Alder				
20 - 64	10	17	17	14
25 - 34	15	27	21	17
55 - 64	6	7	11	10
Miehet - Män	10	18	20	18
Naiset - Kvinnor	10	16	13	10
Pääkaupunkiseutu Huvudstadsområde	23	23	28	21
Yli 75 000 asukkaan kaupungit Städer med över 75 000 invånare	12	20	21	24
Pienemmät kaupungit ja muut kunnat Mindre kommuner och landsbygd	6	12	13	11

* Kansainvälisen koulutusluokituksen (ISCED) luokat 5-7. Suomalaisessa koulutusluokituksessa niitä vastaavat lähinnä luokat 5-8, jotka ovat: alin korkea-asteen tutkinto, alemman kandidaattiasteen tutkinto, ylemmän kandidaattiasteen tutkinto sekä tutkijakoulutus tai vastaava.

* Klasserna 5-7 i den internationella utbildningsklassificeringen (ISCED). Närmast motsvarar de klasserna 5-8 i den finska utbildningsklassificeringen, vilka är följande: examen på lägre högnivå, examen på lägre kandidatnivå, examen på högre kandidatnivå samt forskarutbildning eller motsvarande.

* Levels 5-7 of the International Standard Classification of Education (ISCED), corresponding to levels 5-8 of the Finnish Standard Classification of Education with degrees as follows: lowest third-level degrees, lower first degrees, higher first degrees, and postgraduate degrees.

o Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaisen tilastollisen sihteeristön julkaisema raportti. NORD-sarja. Göteborg 1983 (vain ruotsiksi ja englanniksi).
Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. Nordiska rådet och Nordiska statistiska sekretariatet. NORD. Göteborg 1983.
Living standard and inequality in the Nordic countries. A report published by the Nordic Council and the Nordic Statistical Secretariat. NORD. Gothenburg 1983 (to be published in English later).

6 TYÖVOIMA JA TYÖOLOJOT

6.1 TYÖVOIMATILASTOT JA NIIDEN KÄSITTEET

Tässä luvussa kuvataan työikäisen väestön elinolosuhteita ansiotyön kannalta. Aluksi käsitellään työvoimaan kuulumista, työllisyyttä ja työttömyyttä. Sitten kuvataan vuotuista, viikottaista ja päivittäistä työaikaa, lomia ja työmatkoja. Viimeksi kuvataan työolosuhteita työtapaturmien ja työssä esiintyvien haittojen osalta.

Luvun tilastotiedot on kerätty erityyppisistä lähteistä. Työvoimaa ja työttömyyttä koskevia tietoja saadaan työvoimatiedustelusta, joka on kuukausittain tehtävä otoskysely. Kerran vuodessa tehdään 10 000 hengen haastattelun perustuva laajempi työvoimatutkimus, joka sisältää yksityiskohtaisempaa tietoa työllisten, työttömien ja työvoimaan kuulumattomien olosuhteista¹⁾. Väestölaskennoissa laaditaan tilastoja väestön pääasiallisesta toiminnasta, työvoimasta, sekä niiden ammatti-, elinkeino- ja koulutusrakenteista. Työvoimaministeriö tuottaa kuukausittain tilastoa työttömistä työnhakijoista, työllistyksestä, työttömyysturvasta ja työllistämistoimenpiteistä. Työvoimaministeriön tilastot tehdään nykyisin työvoimapiirien työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen rekisteristä. Työtapaturmia koskevan tilaston laatii työsuojeluhallitus. Työterveyslaitos julkaisee lisäksi erillistä tilastoa ammattitautista, jotka ovat osa työtapaturmatilastoakin. Työympäristöä koskevia tiedusteluja on tehnyt mm. Tilastokeskus kolmessa haastattelututkimuksessa - työolosuhtetiedusteluissa vuosina 1972 ja 1977 sekä elinolosuhtetiedustelussa vuonna 1978.

Miten luokitellaan esimerkiksi koululainen, joka työskentelee lauantaisin kauppa-apulaisena? Työvoimatiedustelussa ja -tutkimuksessa hänet luokitellaan työvoimaan kuuluvaksi, mutta väestölaskennan perusteella laadituissa tilastoissa hän on koululainen. Toinen esimerkki: henkilö, joka on vailla työtä mutta on työkykyinen ja työhaluinen, luetaan työttömäksi työvoimatiedustelussa ja työvoimatutkimuksessa, mutta työvoimaministeriön tilastoissa hän on työtön vain siinä tapauksessa, että hän (tiettyinä laskentapäivinä) on työvoimatoimiston asiakkaana. Tällaisten käsite-erojen vuoksi eri tilastoissa esitetään toisistaan poikkeavia lukuja. Seuraavalla sivulla kaaviossa selostetaan työvoimatiedustelun käsitteistöä.

Opiskelija on henkilö, joka opiskelee tai käy koulua päätoimisesti eikä tee ansiotyötä. Opiskelijoita ovat myös työllisyysammattikursseilla olevat. Kotitaloustyötä tekeviä ovat ne, jotka eivät lukeudu muihin ryhmiin ja jotka hoitavat yksinomaan omaa kotitalouttaan. Maatilalla tehty kotitaloustyö ei tee henkilöstä työllistä, mutta karjanhoito, maanviljely, jne. kyllä. Työvoiman ulkopuolisessa väestössä on piilotyöttömiä eli henkilöitä, jotka olisi-

1) Työvoimatiedustelun tiedonkeruu on uudistettu vuoden 1983 alusta postikyselystä haastatteluihin perustuvaksi, ja nimi on muutettu työvoimatutkimukseksi. Vuosittainen laajempi haastattelu (ent. työvoimatutkimus) tehdään syksyisin osalle kuukausihaastattelun otoshenkilöitä.

6 ARBETSKRAFT OCH ARBETSFÖRHÅLLANDEN

6.1 ARBETSKRAFTSSTATISTIKEN

Detta kapitel beskriver levnadsvillkoren för befolkningen i arbetsför ålder med avseende på förvärvsarbete. Först behandlas arbetskraftstillhörigheten, sysselsättningen och arbetslösheten, sedan arbetstiden per år, vecka och dag samt semestrar och arbetsresor. Till sist beskrivs arbetsförhållandena med avseende på olycksfall och störningar i arbetet.

De statistiska uppgifterna för detta kapitel har tagits ur många olika källor. Uppgifter som rör arbetskraften och arbetslösheten erhålls ur arbetskraftsenkäten, en urvalsbaserad förfrågan som görs en gång i månaden. En gång i året utförs en mera omfattande arbetskraftsundersökning som baserar sig på intervjuer av 10 000 personer. Denna undersökning innehåller mera detaljerade uppgifter om levnadsförhållandena för sysselsatta och arbetslösa personer samt personer som inte tillhör arbetskraften¹⁾. I samband med folkräkningarna produceras statistik över befolkningens huvudsakliga verksamhet, arbetskraftstillhörigheten samt befolkningens yrkes-, närings- och utbildningsstruktur. Arbetskraftsministeriet framställer varje månad statistik över de arbetslösa arbetssökande, arbetsförmedlingen, arbetslöshetsskyddet och sysselsättningsåtgärderna. Arbetskraftsministeriets statistik görs numera på basen av arbetskraftsdistriktens register över arbetssökande och lediga arbetsplatser. Statistiken över olycksfall i arbetet framställs av arbetarskyddsstyrelsen. Institutet för arbetshygien publicerar dessutom en skild statistik över yrkessjukdomar som också ingår i statistiken över olycksfall i arbetet. Förfrågningar om arbetsmiljön har gjorts av bl.a. Statistikcentralen i tre intervjuundersökningar - enkäten om arbetsförhållanden 1972 och 1977 samt enkäten om levnadsförhållanden 1978.

Hur skall man t.ex. klassificera en skolelev som på lördagarna arbetar som butiksbiträde? I arbetskraftsenkäten och -undersökningen klassificeras han som en del av arbetskraften men i folkräkningsstatistiken är han skolelev. Ett annat exempel; en person som är utan arbete men arbetsför och arbetsvillig räknas som arbetslös i arbetskraftsenkäten och arbetskraftsundersökningen men i arbetskraftsministeriets statistik är han arbetslös endast om han (på undersökningsdagen) är kund vid en arbetskraftsbyrå. På grund av sådana begreppsliga skillnader är de tal som presenteras i olika typer av statistik också olika. Arbetskraftsenkätens begreppsapparat framgår av schemat på följande sida.

Studerande är en person som studerar eller går i skola på heltid och som inte förvärvsarbetar. Studerande är också personer som deltar i sysselsättningskurser. Hushållsarbetande är sådana personer som inte tillhör någon av de övriga grupperna och

1) Från och med början av 1983 insamlas arbetskraftsenkätens uppgifter med intervjuer och inte med postenkät som tidigare. Namnet har ändrats till arbetskraftsundersökning. Bland månadsintervjuns urvalspersoner görs årligen på hösten en mera omfattande intervju (tidigare arbetskraftsundersökning).

Työikäinen väestö (15-- 74-vuotiaat)

Koko työikäistä väestöä edustavalle otosjoukko kohdistetaan postikysely (vuodesta 1983 lähtien haastattelu) kuukausittain. Vastaajan toimintaa tietyllä viikolla tiedustellaan. Vastausten perusteella henkilöt luokitellaan seuraaviin ryhmiin:

Työvoimaan kuulumattomat:

Henkilöitä, joilla ei ollut työtä tutkimusviikon aikana ja jotka eivät etsineet työtä.

Esimerkiksi:

- opiskelijat
- kotitaloustyötä tekevät
- eläkeläiset
- varusmiehet

Befolkning som inte hör till arbetskraften:

Personer som inte hade arbete och som inte sökte arbete under den vecka enkäten eller intervjuen gjordes.

Till exempel:

- studerande
- hushållsarbetande
- pensionärer
- beväringar

Befolkning i arbetsför ålder (15 - 74-vuotiaat)

Till urvalsgruppen som representerar hela befolkningen i arbetsför ålder riktas varje månad en enkät (efter 1983 intervjuas) per post. Urvalspersonens verksamhet under en given vecka efterlyses. På basen av svaren indelas personerna i följande grupper:

TyövoimaA. Työttömät

Henkilöitä, jotka ovat työtä vail la ja jotka ovat etsineet työtä viimeksi kuluneen kuukauden aikana. Työttömiin lasketaan myös lomaute tut ja työttömyyseläkkeellä olevat.

B. TyöllisetTyössäolevat

Työskentelivät tutkimusviikon aikana vähintään yhden tunnin.

Tilapäisesti poissaolevat

Ne, joilla oli työpaikka, mutta jotka sairauden, loman tai virkavapaan vuoksi eivät työskennelleet tutkimusviikolla.

ArbetskraftenA. Arbetslösa

Personer, som är utan arbete och som har sökt arbete inom den senaste månaden. Permitterade och personer som lyfter arbetslöshetspension räknas också som arbetslösa.

B. SysselsattaI arbete

Arbetade minst en timme under den vecka enkäten eller intervjuen gjordes.

Tillfälligt frånvarande

De, som hade ett arbete, men som på grund av sjukdom, semester eller tjänstledighet inte arbetade under den vecka enkäten eller intervjuen gjordes.

vat sekä halunneet että voineet mennä työhön, mutta jotka eivät eri syistä ole etsineet työtä (ks. tämän luvun kohta "Työttömyys").

Työvoimatiedustelun työvoimakäsite on siis melko väljä: työvoimaan katsotaan kuuluvan jopa sellaiset henkilöt, joiden työpanos on ollut vain yhden tunnin mittainen tai jotka ovat etsineet työtä viiteajan kohtana¹⁾. Äitiyslomalla tai lyhyellä opintovapaalla olevat ym. tilapäisesti poissaolevat kuuluvat työllisiin. Väestölaskennan perusteella laadituissa tilastoissa puhutaan ammattissa toimivasta väestöstä, joka on käsitteellisesti erilainen kuin työvoima,

som sköter endast sitt eget hushåll. Hushållsarbete som utförs på en lantgård räcker inte för att en person skall betraktas som sysselsatt. Det gör däremot boskapsskötsel, jordbruk mm. Bland den befolkning som inte hör till arbetskraften finns personer som är dolt arbetslösa, dvs. personer som både kan och vill förvärvsarbeta men som av olika orsaker inte har sökt arbete (se avsnittet Arbetslöshet i detta kapitel).

Arbetskraft är alltså ett ganska omfattande begrepp i arbetskraftsenkäten; även personer vars arbetsinsats varat endast en timme eller personer som sökt arbete vid referenstidpunkten¹⁾, anses tillhöra arbetskraften. Personer som är moderskapslediga eller har studieledigt och andra tillfälligt frånvarande personer hör också till arbetskraften. I folkräkningsstatistiken talas det om den yrkesverksamma befolkningen, ett begrepp som till sin definition

1) Käsite on YK:n alajärjestön, kansainvälisen työjärjestön (ILO) suosituksen mukainen.

1) Begreppet är hämtat ur en rekommendation av internationella arbetsorganisationen (ILO), en av FN:s underorganisationer.

mutta käytännössä lähes vastaava. Ammatissa toimiviksi luetaan henkilöt, jotka ovat laskentaa edeltävän vuoden aikana olleet pääasiallisesti ansiotyössä tai työttöminä. Väestölaskennoissa on kiinnostuksen kohteena ollut lähinnä se, missä ammateissa ja elinkeinoissa ihmiset ansaitsevat toimeentulonsa. Ammatissa toimivan väestön senhetkistä työllisyyttä tai työttömyyttä ei selvitetä, vaan pyritään saamaan selville, mitä ihmiset tavallisesti tai pääasiallisesti tekevät.

Työvoiman määrien muutoksia tarkastellaan yleensä erilaisten suhdelukujen avulla. Työvoimatiedustelun perusteella laadituissa tilastoissa työvoimaosuus tarkoittaa työvoiman prosentuaalista osuutta 15 - 74-vuotiaasta väestöstä. Työvoimatutkimuksessa vastaava luku lasketaan 15 - 64-vuotiaasta väestöstä. Työvoimaosuuksia lasketaan yleensä ikä- ja sukupuoli-ryhmittäin. Työttömyysasteella tarkoitetaan työttömien prosenttiosuutta työvoimasta.

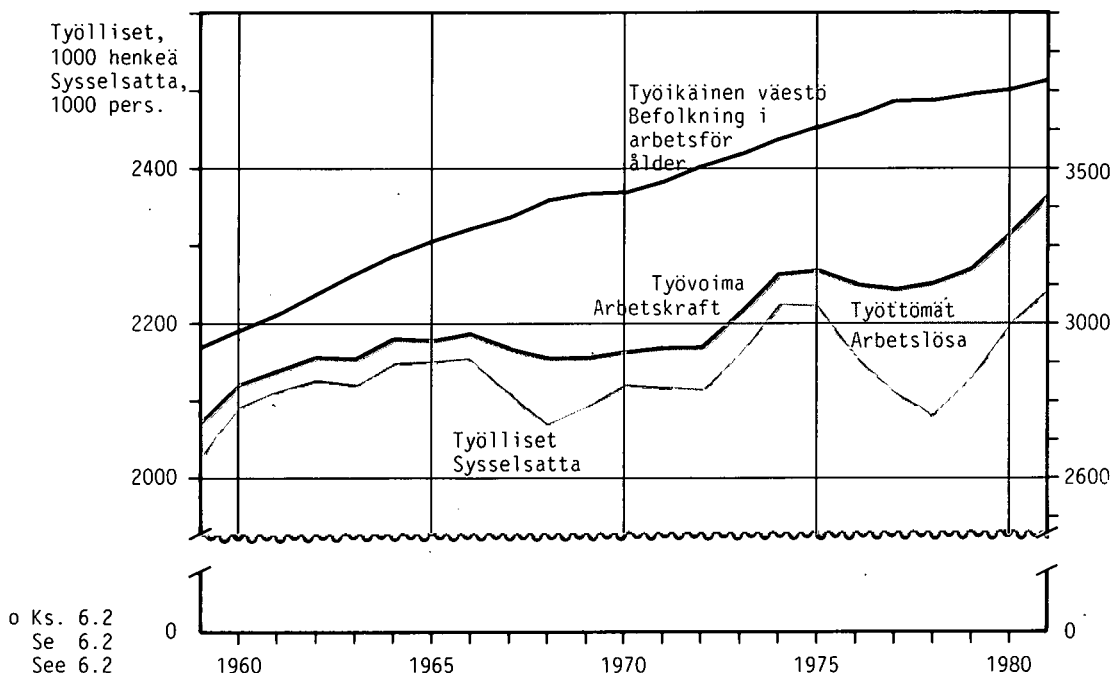
6.2 TYÖVOIMA JA TYÖLLISYYS

6.2.1 TYÖIKÄISTEN TOIMINNAN LAATU

Työikäisen väestön määrä kasvoi 1970-luvulla noin 8 prosenttia. Hitaammin kasvoi työvoiman määrä, joka vaihteli suhdanneluonteisestikin, mutta kasvoi kuitenkin noin 7 prosenttia. Työvoiman sisällä työllisten ja työttömien määrät vaihtelivat voimakkaasti. 1970-luvun alussa työllisyystilanne oli hyvä. 70-luvun puolivälin jälkeen työttömyys lisääntyi ja työllisten määrä väheni nopeasti. Vuonna 1979 työllisten määrä kääntyi nousuun. Vuonna 1981 työllisiä oli jo enemmän kuin hyvänä työllisyysvuonna 1974, mutta työttömiä oli edelleen runsaasti yli 100 000. Työvoimaministeriössä laaditun työvoimaennusteen kolmesta vaihtoehdoislaskelmasta mikään ei ennusta alle 150 000 hengen työttömyyttä vuonna 1985 (kuviot 6.1, 6.2).

6.1. Työikäinen väestö, työvoima ja työlliset 1959-81

Befolkningen i arbetsför ålder, arbetskraften och de sysselsatta 1959-81
Population of working age, labour force and employed persons, 1959-81

avviker från men i praktiken nästan helt sammanfaller med begreppet arbetskraft. Till de yrkesverksamma räknas personer som under året före folkräkningsåret varit huvudsakligen förvärvsarbetande eller arbetslösa. I folkräkningarna är man framför allt intresserad av att få veta i vilka yrken och näringar människor förtjänar sitt uppehälle. Man utreder inte den yrkesverksamma befolkningens sysselsättning eller arbetslöshet vid mättidpunkten, utan försöker i stället få reda på vad människor vanligen och huvudsakligen sysslar med.

Förändringar i arbetskraftens storlek granskas i allmänhet med hjälp av olika relationstal. I den statistik som produceras på basen av arbetskraftsenkäten avses med relativt arbetskraftstal arbetskraftens procentuella andel av befolkningen i åldern 15 - 74 år. I arbetskraftsundersökningen beräknas motsvarande tal som en andel av befolkningen i åldern 15 - 64 år. De relativa arbetskraftstalen beräknas i allmänhet ålders- och könsgruppsvis. Med relativt arbetslöshetstal avses de arbetslösas procentuella andel av arbetskraften.

6.2 ARBETSKRAFT OCH SYSSELSÄTTNING

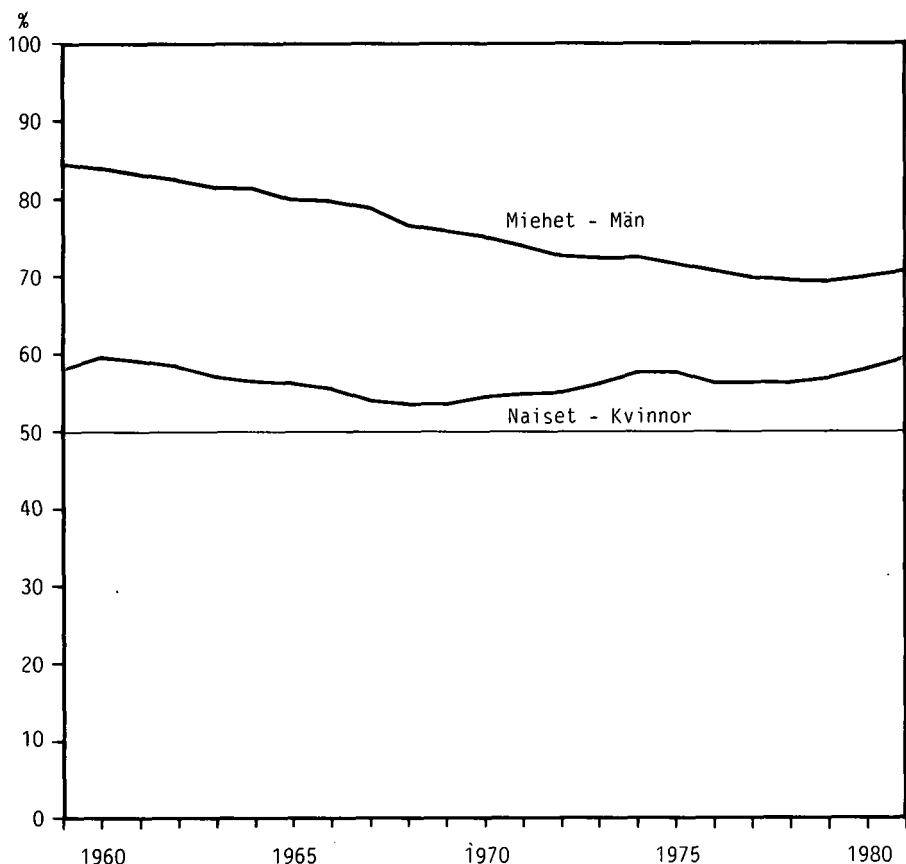
6.2.1 TYP AV VERKSAMHET FÖR PERSONER I ARBETSFÖR ÅLDER

Befolkningen i arbetsför ålder växte med ungefär 8 procent på 1970-talet. Arbetskraften som är konjunkturskänslig växte långsammare men dock med ungefär 7 %. Inom arbetskraften varierade antalet sysselsatta och arbetslösa avsevärt. I början av 1970-talet var sysselsättningssituationen god. Under 70-talets senare hälft ökade arbetslösheten och antalet sysselsatta minskade snabbt. År 1979 började antalet sysselsatta åter stiga. År 1981 fanns det t.o.m. fler sysselsatta än under det goda sysselsättningsåret 1974 men antalet arbetslösa var fortfarande långt över 100 000. Ingen av de tre alternativa beräkningar som ingår i arbetskraftsministeriets arbetskraftsprognos förutspår mindre än 150 000 arbetslösa år 1985 (figurerna 6.1 och 6.2).

6.2. Miesten ja naisten osuus työvoimasta 1959-81

Andel män och kvinnor i arbetskraften 1959-81

Percentage of men and women in the labour force, 1959-81

- o Työvoimatiedustelun tuloksia vuosilta 1959-75. Tilastollisia tiedonantoja 61; Työvoimatiedustelu. SVT XL. Arbetskraftsenkätens resultat för åren 1959-75. Statistiska meddelanden 61; Arbetskraftsenkäten. FOS XL. Results of the Labour Force Survey from the years 1959-75. Statistical surveys 61; Labour Force Survey. OSF XL.

Työhönosallistuvuudella tarkoitetaan sitä, kuinka suuri osuus väestöstä kuuluu työvoimaan. Yleensä työhönosallistuvuutta tarkastellaan sukupuolen ja ikäryhmän mukaan lasketuista työvoimaosuuksista. Vaikka 1970-luvulla miestyövoiman määrä lievästi kasvoi, työikäisten miesten työhönosallistuvuus las- ki kaikissa ikäryhmissä. Naisten työvoimaosuudet sensijaan kasvoivat edelleen lähes kaikissa ikä- ryhmissä. 1970-luvulla naistyövoiman määrä kas- voikin voimakkaasti (6.3, 6.4).

Nämä työhönosallistuvuuden muutokset heijastuvat myös työvoiman ulkopuolisen väestön sisällä tapahtu- neisiin muutoksiin. Naisten siirtymisestä työvoimaan johtuu kotitaloustyötä tekevien määrän pieneneminen lähes puoleen kymmenessä vuodessa. 70-luvun suuriin muutoksiin kuuluu myös se, että eläkeläisten ja työ- kyvyttömiä määrä lähes kaksinkertaistui. Kasvu oli nopeata 70-luvun alkupuolella ja hidastui sen loppupuolella. Näin suuri kasvu johtui paitsi eläke- keensaajien määrän kasvusta - etenkin työkyvyttömyys- eläkkeiden yleistymisestä - myös eläkeläisten työ- hönosallistumisen vähenemisestä. Työvoimaosuudet ovat laskeneet vanhemmissa ikäryhmissä selvästi. Eläkeläisten määrän kehitystä tarkastellaan yksi- tyiskohtaisemmin kirjan luvussa "Väestö".

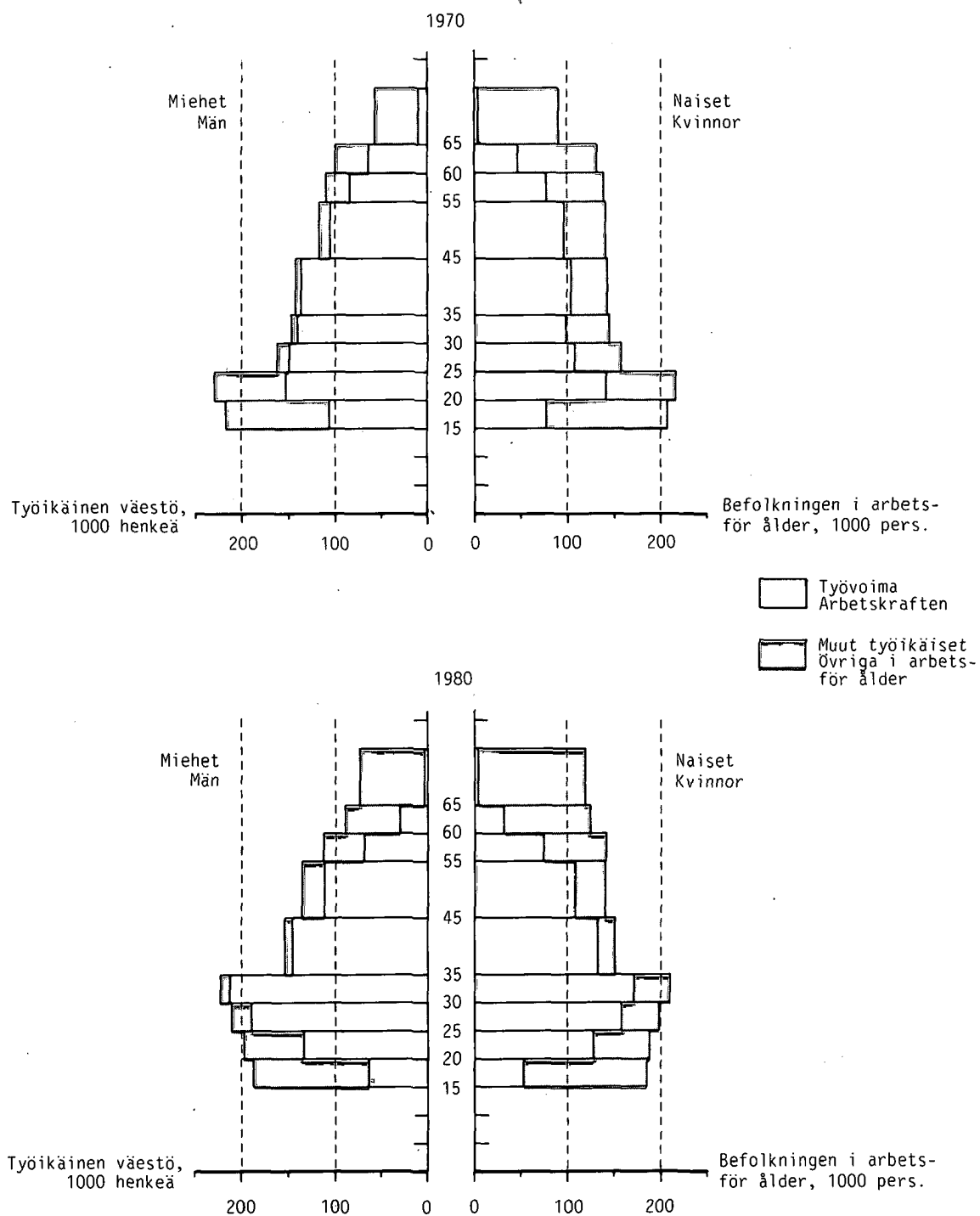
Med deltagande i arbete avses hur stor andel av be- folkningen som hör till arbetskraften. Arbetsdeltaga- ndet beräknas i allmänhet på basen av de relativa arbetskraftstalen enligt åldersgrupp och kön. Trots att den manliga arbetskraften växte en aning på 1970-talet, sjönk arbetsdeltagandet för män i ar- betsför ålder i alla åldersgrupper. De relativa ar- betskraftstalen för kvinnor däremot fortsatte att öka i nästan alla åldersgrupper. Så var också den kvin- nliga arbetskraftens tillväxt mycket stark på 1970-talet (6.3 och 6.4).

Dessa förändringar i arbetsdeltagandet avspeglar sig också i förändringar inom den befolkningsdel som in- te hör till arbetskraften. Som en följd av att kvin- nornas arbetskraftsandel ökat har antalet hushålls- arbetande minskat med nästan hälften på tio år. Till 70-talets stora förändringar hör också en nä- rapå fördubbling av antalet pensionärer och arbets- oförmögna. Denna ökning som var kraftig i årtiondets början men mattades av mot slutet, berodde inte bara på ökningen av antalet pensionstagare - som framför allt var en följd av att pensionering p.g.a. arbetsoförmåga blev vanligare - utan också på att penionärernas arbetsdeltagande minskade. De re- lativa arbetskraftstalen har sjunkit märkbart i de äldre åldersgrupperna. utvecklingen av antalet pen- sionärer granskas närmare i kapitlet Befolkning.

6.3. Työvoimaosuudet iän ja sukupuolen mukaan 1970 ja 1980

Relativa arbetskraftstal efter ålder och kön 1970 och 1980

Labour force participation rates by age and sex, 1970 and 1980

6.4. Työikäisten toiminnan laatu

Verksamhet för befolkningen i arbetsför ålder
Type of activity of working age population

Työikäisen väestön pääryhmät 1971, 1976 ja 1980, 1 000 henkeä

Befolkning i arbetsför ålder indelad i huvudgrupper 1971, 1976 och 1980, 1 000 personer

Population of working age by main groups, 1971, 1976 and 1980, 1 000 persons

	1971	1976	1980
	1 000 henkeä - personer		
Työvoima - Arbetskraften	2 172	2 254	2 315
Kotitaloustyötä tekevät - Hushållsarbetande	355	243	198
Koululaiset ja opiskelijat - Studerande och skolelever	322	345	344
Varusmiehet - Beväringar	32 ¹⁾	35	33
Työkyvyttömät, eläkeläiset ja muut työvoiman ulkopuoliset - Arbetsoförmögna, pensionärer och andra som ej hör till arbetskraften	490 ²⁾	670	716
Työikäinen väestö (15 - 74 v.) Befolkning i arbetsför ålder (15 - 74 år)	3 371	3 547	3 606

1) Vuoden 1970 väestölaskennan mukaan
Enligt 1970 års folkräkning

2) Laskettu vähentämällä edelliset ryhmät työikäisestä väestöstä
Estimerad genom att subtrahera ovannämnda grupper från befolkningen i arbetsför ålder

o Työvoimatiedustelun tuloksia vuosilta 1959-1975. Tilastollisia tiedonantoja 61; Työvoimatiedustelu. SVT XL. Arbetskraftsenkätens resultat för åren 1959-1975. Statistiska meddelanden 61; Arbetskraftsenkäten. FOS XL. Results of the Labour Force Survey from the years 1959-1975. Statistical surveys 61; Labour Force Survey. OSF XL.

Virtatilastot antavat kuvan siitä, millaista työikäisen väestön eri ryhmien välinen liikkuvuus on vuoden aikana. Liikkuvuuden bruttoluvut osoittavat, että vaikka bruttolikkuvuus on runsasta, suuria rakennemuutoksia ei vuoden aikana tapahdu, koska työvoimavirtoja kulkee vastakkaisiin suuntiin (esimerkiksi työvoimasta työvoiman ulkopuolelle ja päinvastoin). Eri pääryhmien välinen liikkuvuus väheni virtatilastojen mukaan 1970-luvun loppua kohden. Työvoimatutkimusten mukaan vuosina 1977-80 oli työvoiman ulkopuolella pysyvästi noin 10 % 15 - 64-vuotiaasta väestöstä (6.5).

Työhönosallistuvuus ja työttömyys Pohjoismaissa

Muihin Pohjoismaihin verrattuna suomalaisten miesten työhönosallistuvuusprosentti eli työvoimaosuus on melko alhainen. Erityisesti 60 vuotta täyttäneiden miesten työvoimaosuuksien erot ovat suuret. Yli kolmasosa suomalaisista 60 - 64-vuotiaista miehistä on jollakin varhaiseläkkeellä. Eroja tarkasteltaessa on huomattava, että Suomessa ja Ruotsissa yleinen eläkeikä on 65 vuotta, Tanskassa ja Norjassa 67 vuotta.

Naisten työhönosallistuvuus on korkea kaikissa Pohjoismaissa. Suomessa naisten osuus työvoimasta on suuri. Naisten osuus työpanoksesta on huomattava Suomessa myös siksi, että kokopäivätyötä tekevien naisten osuus on Suomessa selvästi muita pohjoismaita suurempi.

Flödesstatistiken visar rörligheten mellan de olika grupper som ingår i befolkningen i arbetsför ålder under loppet av ett år. Rörlighetens bruttotal visar, att trots att bruttorörligheten är stor, sker det inga större strukturförändringar, eftersom arbetskraftsströmmarna rör sig i motsatta riktningar (t.ex. från den del av befolkningen som hör till arbetskraften till den del som inte hör till arbetskraften och tvärtom). Enligt flödesstatistiken minskade rörligheten mellan de olika huvudgrupperna mot slutet av 1970-talet. Enligt arbetskraftsundersökningarna stod ungefär 10 % av 15 - 64-åringarna under åren 1977-80 ständigt utanför arbetskraften (6.5).

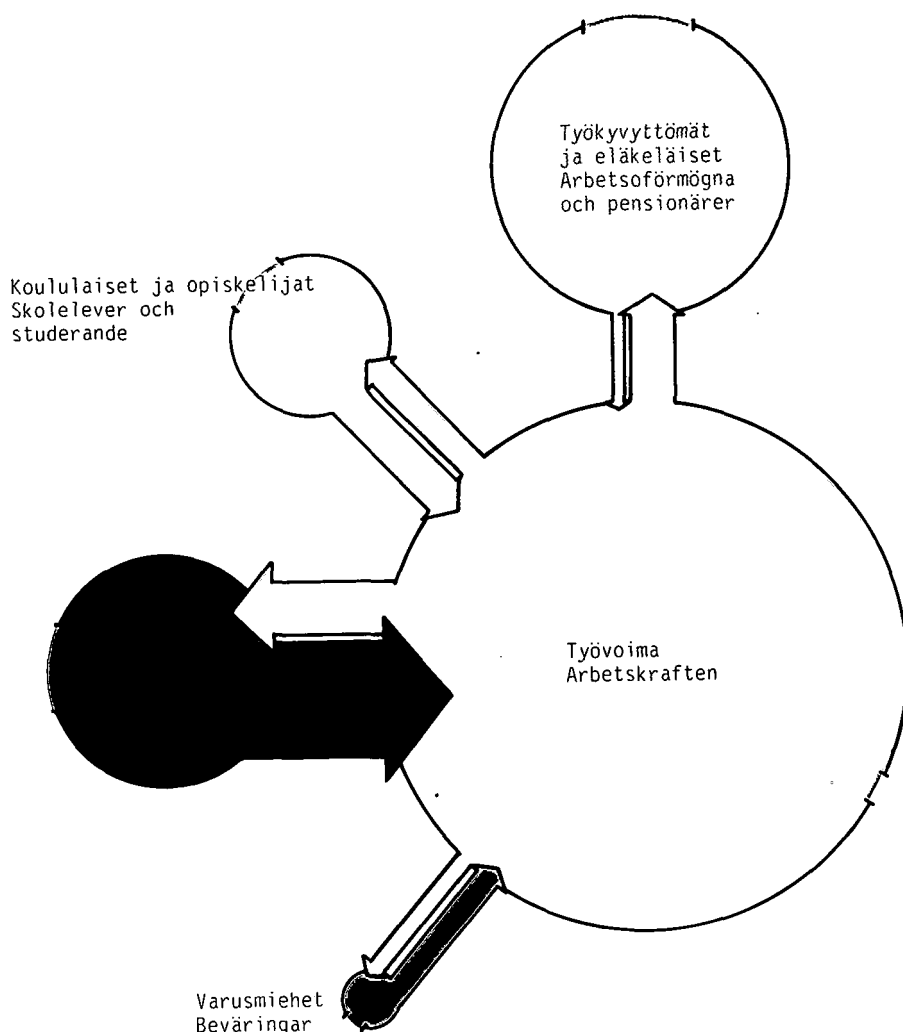
Arbetsdeltagande och arbetslöshet i Norden

Jämfört med andra nordiska länder är de finska männens procentuella arbetsdeltagande dvs. relativa arbetskraftstal ganska litet. Särskilt stora är skillnaderna i arbetskraftstalen för 60 år fyllda män. Över en tredjedel av de finska männen i åldern 60-64 år är förtidspensionerade. När man granskar skillnaderna bör man beakta att den allmänna pensionsåldern är 65 år i Finland och Sverige men 67 år i Danmark och Norge.

Kvinnornas arbetsdeltagande är stort i alla de nordiska länderna. I Finland är kvinnornas andel av arbetskraften stor. Att kvinnornas arbetsinsats är så betydande i Finland, beror också på att andelen heltidsarbetande kvinnor är betydligt större i Finland jämfört med de andra nordiska länderna.

6.5. Työvoimavirrat 1979-80: työikäisen väestön siirtymät työvoimaan ja sen ulkopuolelle

Arbetskraftsströmmarna 1979-80: förskjutningar inom befolkningen i arbetsför ålder till och från arbetskraften
Labour force flows 1979-80: flows of population of working age into and out of the labour force

o Työttömyystiedustelu. Julkaisemattomia tietoja Tilastokeskuksen työvoimatilastotoimistosta.

Arbetskraftsenkäten. Öpublicerade data från Statistikcentralens byrå för arbetskraftsstatistik.

Labour Force Survey. Unpublished data from the Labour Force Statistics Division. Central Statistical Office of Finland.

Työttömyysasteet kuvastavat ns. avoimen työttömyyden eroja näissä maissa. Kussakin maassa harjoitetusta työvoimapolitiikasta riippuu suuresti, millaisia työttömyyslukuja tilastot osoittavat (6.6).

Genom att jämföra de relativa arbetslöshetstalen i de olika nordiska länderna kan man se skillnaderna i sk. öppen arbetslöshet i Norden. I alla de nordiska länderna är arbetslöshetstalen i hög grad beroende av arbetskraftspolitiken (6.6).

6.2.2 TYÖVOIMAN RAKENNE

Elinkeinorakenne

Maatalousväestön osuus ammatissa toimivista on muissa Pohjoismaissa, samoin kuin useimmissa Länsi-Euroopan maissa ollut alle 10 % jo 1970-luvulla. Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomessa on vielä enemmän maatalousväestöä ja vähemmän palvelualoilla toimivaa väestöä. Vuonna 1980 maatalousväestön osuus ammatissa toimivista oli 12 %, teollisuudessa toimi 35 % ja palvelualoilla 53 % ammatissa toimivista (6.7).

Ennen toista maailmansotaa Suomi oli vielä maatalousvaltainen maa. Sodan jälkeen työvoiman elinkeinorakenne on muuttunut erittäin nopeasti teollisuus- ja palveluvaltaiseksi. Jalostuselinkeinoissa toimivien määrä kohosi noin 40 % vuosina 1951-80. Vielä

6.2.2 ARBETSKRAFTENS STRUKTUR

Näringsstruktur

Jordbruksbefolkningens andel av den yrkesverksamma befolkningen var mindre än 10 % i de övriga nordiska länderna, liksom i de flesta andra västeuropeiska länder, redan på 1970-talet. Fortfarande är jordbruksbefolkningen större och befolkningen inom servicesektorn mindre i Finland än i de andra nordiska länderna. År 1980 var jordbruksbefolkningens andel av den yrkesverksamma befolkningen 12 %, medan 35 % av de yrkesverksamma arbetade inom industrin och 53 % i servicesektorn (6.7).

Före andra världskriget var Finland fortfarande ett jordbruksdominerat land. Efter kriget har arbetskraftens näringsstruktur mycket snabbt förändrats till förmån för industri och servicenärings. Antalet

6.6. Työvoimaosuuslukuja ja työttömyysaste Pohjoismaissa 1981

Relativa arbetskraftstal och relativa arbetslöshetstal i Norden 1981

Labour force participation rates and unemployment rate in the Nordic countries, 1981

		Suomi Finland	Ruotsi Sverige	Tanska Danmark	Norja Norge
Työvoimaosuus - Relativt arbetskraftstal					
MIEHET MÄN	15-74-vuotiaat 15-74 år	70,8	77,3	78,9	78,5
	ikä - ålder:				
	35-39	93,2	95,4	91,7	97,0
	60-64	34,6	66,2	49,1	76,6
	65-74	4,7	13,0	19,8	34,8
NAISET KVINNOR	15-74-vuotiaat 15-74 år	60,0	65,7	62,5	56,3
	ikä - ålder:				
	35-39	83,6	84,3	80,2	74,5
	60-64	26,1	43,4	27,6	42,8
	65-74	2,4	4,0	5,6	14,7
Naisten osuus työvoimasta, % Kvinnornas andel av arbetskraften, %		47,4	45,9	44,2	41,4
Työttömyysaste Relativt arbetslöshetstal		5,3	2,5	6,9 ¹⁾	2,0

1) Suomen, Ruotsin ja Norjan luvut on saatu työvoimatiedusteluista. Tanskan luku on virallinen työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta. Vertailussa on vain ns. avoin työttömyys.

1) Arbetslöshetstalen för Finland, Sverige och Norge har erhållits ur arbetskraftsenkäter. Arbetslöshetstalet för Danmark är den officiella andelen arbetslösa arbetssökande av arbetskraften. Jämförelsen gäller endast den sk. öppna arbetslösheten.

o Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaisen tilastollisen sihteeristön julkaisema raportti. NORD-sarja. Göteborg 1983 (vain ruotsiksi ja englanniksi).

Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. Nordiska rådet och Nordiska statistiska sekretariatet. NORD. Göteborg 1983.

Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. A report published by the Nordic Council and the Nordic Statistical Secretariat. NORD. Gothenburg 1983 (to be published in English later).

enemmän kasvoi palvelualoilla toimivien määrä: vuosina 1951-80 kasvu on ollut yli 100 %. Samalla maa- ja metsätaloudesta leipänsä ansaitsevien määrä väheni kaksi kolmasosaa. 1970-luvun lopulla jalostuselinkeinoissa työpaikkojen määrän kasvu pysähtyi. Palveluissa kasvu on jatkunut edelleen (6.8).

Elinkeinorakenteen muutos on merkinnyt monia elämän muutoksia väestölle. Kansalaiset ovat joutuneet vaihtamaan asuinsijojaan, ammattiaan tai toimintansa laatua sekä elämäntapojaan. Elintaso ja elämisen laatu on muuttunut. Näiden muutosten laadun kuvaaminen tilastojen avulla on mahdotonta. Tilastojen avulla voidaan arvioida, kuinka suurta osaa väestöstä suuret rakennemuutokset ovat koskettaneet. Tämän kirjan luvussa "Väestö" kuvataan muuttoliikettä, muuttoliikkeen laajuutta ja muuttojen syitä. Tässä luvussa kuvataan muutoksia työvoiman toimiala- ja ammattirakenteessa sekä koulutustasossa. Työvoiman virtatilastot kuvaavat yksilötasolla henkilöiden siirtymisiä toimialalta toiselle jonkin valitun ajanjakson kuluessa. Seuraavassa asetelmassa

personer som arbetar inom industrin steg med ca 40 % under åren 1951-80. Antalet personer som arbetar inom servicenäringarna steg ännu mera; under åren 1951-80 var ökningen över 100 %. Under samma tid minskade antalet personer som förtjänar sitt levebröd på jord- och skogsbruk med två tredjedelar. I slutet av 1970-talet avstannade ökningen av antalet arbetsplatser inom industrin. I servicenäringarna fortsätter tillväxten alltjämt (6.8).

Näringsstrukturens omvandling har för befolkningens del inneburit många levnadsförändringar. Medborgarna har varit tvugna att byta bostadsplats, yrke eller typ av verksamhet samt levnadssätt. Levnadsstandarden och livskvalitetan har förändrats. Att beskriva dessa förändringar med statistik är omöjligt. Med statistikens hjälp kan man uppskatta hur stor del av befolkningen som har berörts av de stora strukturförändringarna. I kapitlet Befolkning beskrivs omflyttningen, dess omfattning och orsaker. I detta kapitel beskrivs förändringarna i arbetskraftens närings- och yrkesstruktur samt utbildningsnivå. Ar-

esitetään suuresti yksinkertaistettuna, mikä on liikkuvuuden laajuus ja pääsuunnat yhden vuoden aikana:

betskraftens flödesstatistik beskriver på individnivå mänskors övergång från en näringsgren till en annan inom loppet av en viss period. Följande uppställning visar i starkt förenklad form arbetskraftens rörlighet under ett år:

Lähtöryhmä 1978 Utgångsgrupp 1978	Vielä työvoimassa 1979 % Tillhörde arbets- kraften 1979 %	Pysyvyys lähtöryh- mässä 1978-79 % Stannat kvar i utgångsgruppen 1978-79 %	Siirtynyt 1978-79 tavallisimmin Övergått 1978-79 huvudsakligen	Suurin työvoimavirta 1978-79 Den största arbetskrafts- övergången 1978-79
Työvoima yhteensä Hela arbetskraften	94			
Maa- ja metsätalous Jord- och skogsbruk	90	85	eläkkeelle i pension	teollisuuteen till industri
Teollisuus Industri	96	91	toisille toimialoille till andra näringsgrenar	rakennustoimintaan till byggnadsverk- samhet
Rakennustoiminta Byggnadsverksamhet	94	80	toisille toimialoille till andra näringsgrenar	maa- ja metsätalouteen till jord- och skogs- bruk
Kauppa Handel	93	86	yhtäsuuret virrat työv. ulkopuolelle ja muille toimi- aloille lika många ut ur arbetskraften som till andra närings- grenar	palveluksiin till tjänster
Liikenne Samfärdsel	97	91	toisille toimialoille till andra näringsgrenar	pankki- ja vakuutus- toimintaan till bank- och för- säkringsverksamhet
Pankki- ja vakuutustoim. Bank- och försäkrings- verksamhet	96	89	toisille toimialoille till andra näringsgrenar	palveluksiin till tjänster
Palvelukset Tjänster	94	90	koulutukseen ja kotitaloustyöhön till utbildning och hushållsarbete	teollisuuteen till industri
Työvoiman ulkopuolinen väestö Befolkning som ej tillhör arbetskraften	10	90	työvoimaan till arbetskraften	palveluksiin till tjänster

Virtatilastojen perusteella voidaan sanoa, että suurin osa työikäisistä ei muuttanut toimintaansa vuoden aikana ja vain noin kymmenesosa liikkui toimialalta toiselle, työvoimasta pois tai tuli työvoimaan. Virtatilastojen tulkitseminen on melko ongelmallista eivätkä luvut ole toistaiseksi kovin luotettavia. Saadut tulokset riippuvat olennaisesti tarkastelun tasosta. Mikäli käytettäisiin yksityiskohtaisempia toimialaluokituksia, liikkuvien määrä osoittautuisikin suuremmaksi, sillä lukuihin sisältyisi myös lähialojen keskinäistä liikkuvuutta. Tarkasteluajankohdalla on myös merkitystä; edellä jo todettiin, että työvoiman liikkuvuus hiljeni 70-luvun loppua kohden.

På basen av flödesstatistiken kan man säga, att största delen av befolkningen i arbetsför ålder inte ändrade verksamhet under året och endast ungefär en tiondedel övergick från en näringsgren till en annan, lämnade eller inträdde i arbetskraften. Att tolka flödesstatistiken är ganska problematiskt och uppgifterna är inte heller särskilt tillförlitliga. Resultatet beror i hög grad på granskningsnivån. Om indelningen i näringsgrensklasser vore mer detaljerad, skulle antalet rörliga personer säkert vara större, ty då skulle talen också innefatta rörligheten mellan angränsande näringar. Även gransknings-tidpunkten har betydelse; som ovan konstaterades avtog arbetskraftens rörlighet mot 70-talets slut.

6.7. Työvoiman elinkeinorakenne Pohjoismaissa 1980

Arbetskraftens näringsgrensstruktur i de nordiska länderna 1980

The industrial structure of the labour force in the Nordic countries, 1980

	Suomi Finland	Tanska Danmark (1979)	Ruotsi Sverige	Norja Norge
	%	%	%	%
Maa- ja metsätalous, kalastus Jord- och skogsbruk, fiske	11	8	6	8
Teollisuus ja rakennustoiminta Industri och byggnadsverksamhet	32	30	32	30
Kauppa, liikenne ja palvelut Handel, samfärdsel och tjänster	57	62	62	62
Yhteensä Summa	100	100	100	100
Työvoimaosuus Relativt arbetskraftstal	49	51	52	47

o Yearbook of Labour Statistics, ILO.

Alueelliset elinkeinorakenteen erot ovat murroksessa tasoituneet. Maa- ja metsätalouden osuus on kuitenkin edelleen suuri Pohjois- ja Itä-Suomessa. Jalostus- ja palveluelinkeinot hallitsevat etelän suurissa asutuskeskuksissa. Kaupunkien elinkeinorakenne on yleensä palveluelinkeinovaikainen, mutta palveluelinkeinon osuus on kasvanut merkittäväksi myös Lapin ja Itä-Suomen maaseudulla, kun matkailu ja julkisen sektorin palvelut ovat lisääntyneet 70-luvun aikana.

Ammattirakenne

Koko väestön ammattirakenteesta saadaan tietoja väestölaskentojen perusteella. Väestölaskennassa "ammatti" käsitteenä tarkoittaa sitä työtä tai tehtävää, jota henkilö suorittaa tuloa saadakseen. Ammatissa toimivaan väestöön luetaan ne henkilöt, jotka ovat olleet laskentaa edeltävän vuoden aikana pääasiallisesti ansiotyössä tai työttöminä.

Ammatissa toimivan väestön määrä kasvoi 1970-luvulla noin 4 %. Erityisesti tietojen käsittelyyn ja julkisiin palveluihin liittyvien ammattien harjoittajien määrä kasvoi. Teollisuudessa työskentelevien määrän kasvu pysähtyi. Maatalousammateissa työskentelevien määrä supistui vielä 1970-luvulla, mutta hitaammin kuin 1960-luvulla. Muissa ammateissa työskentelevien määrä ei sanottavasti muuttunut (6.9, 6.10).

Ammatissa toimivan väestön määrä kasvoi naisten työhönsallistumisen kasvun ansiosta. Naisvaltaisten alojen työntekijämäärät kasvoivat eniten 1970-luvulla. Eri ammatit ovat hyvin selvästi jakautuneet nais- ja miesvaltaisiin ammatteihin. Vuonna 1980 vain noin 6 % kaikista ammatissa toimivista työskenteli aloilla, joilla toimii jokseenkin yhtä paljon (41-60 %) miehiä ja naisia. Noin yli puolet ammatissa toimivista työskenteli sukupuolirakenteeltaan täysin yksipuolisissa ammateissa. Tilanne on pysynyt jokseenkin samanlaisena viimeiset kolme vuosikymmentä (6.11).

Näringsstrukturens regionala skillnader har under omvandlingens lopp utjämnats. Jord- och skogsbrukets andel är dock fortfarande stor i norra och östra Finland. I de stora bosättningscentra i söder är industrin och servicenäringsarna de förhärskande. Städernas näringsstruktur domineras i allmänhet av servicenäringsarna. Som en följd av tilltagande turism och ökad service inom den offentliga sektorn har dock servicenäringsarnas andel vuxit märkbart även på landsbygden i Lapplands län och i östra Finland under 1970-talet.

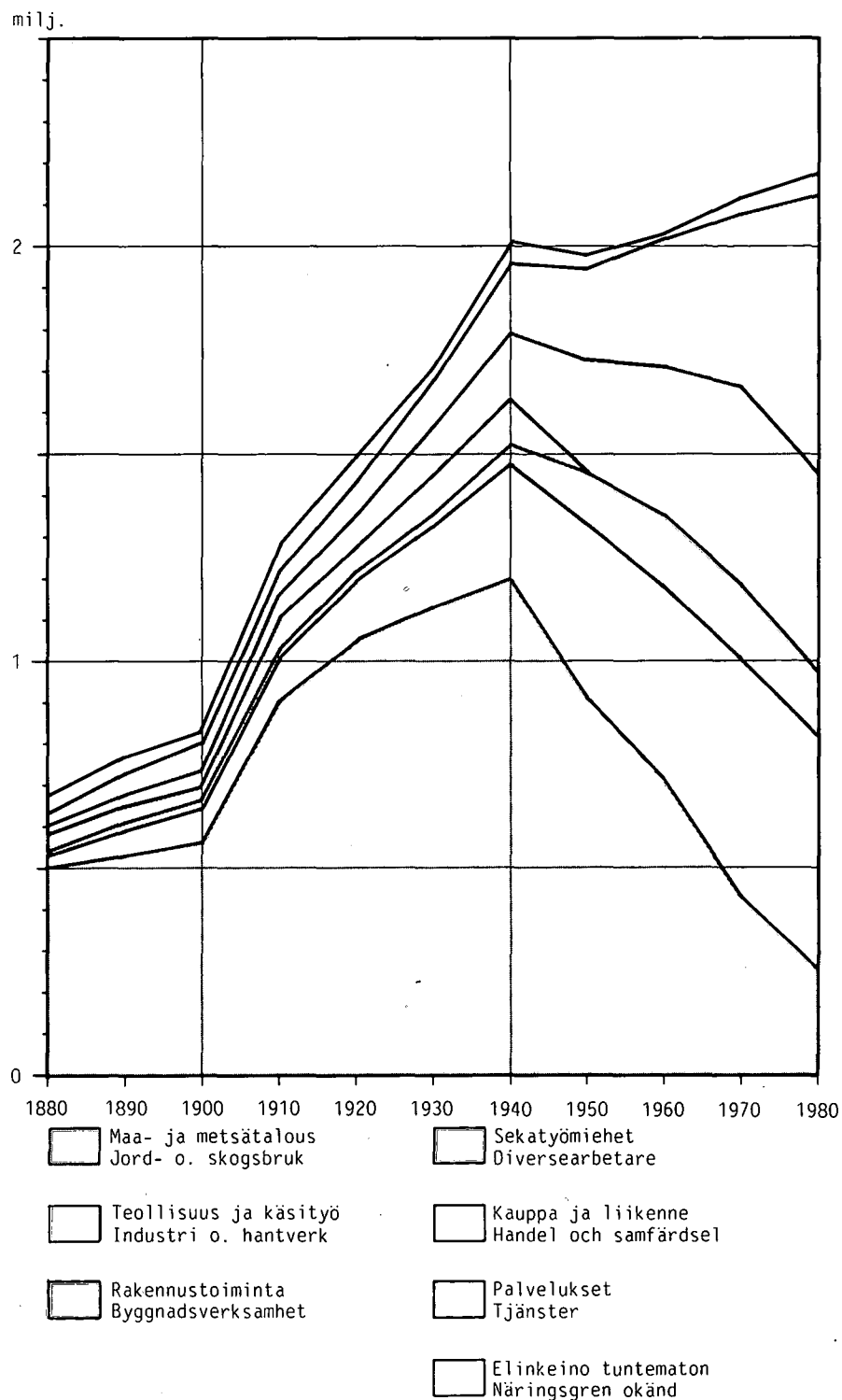
Yrkesstruktur

Uppgifter om befolkningens yrkesstruktur erhålls ur folkräkningarna. I folkräkningarna avses med begreppet yrke det arbete eller den uppgift som en person utför för att skaffa sig inkomster. Till den yrkesverksamma befolkningen räknas de personer som under året före folkräkningen har varit huvudsakligen förvärsarbetande eller arbetslösa.

Den yrkesverksamma befolkningen växte med ca 4 % under 1970-talet. Framför allt ökade antalet yrkesutövare inom databehandlingsbranschen och den offentliga servicen. Ökningen av antalet industrianställda avtog. Inom jordbruket minskade antalet yrkesutövare ytterligare under 1970-talet men långsammare än på 1960-talet. Antalet yrkesutövare inom andra yrken förändrades inte nämnvärt (6.9 och 6.10).

Den yrkesverksamma befolkningen ökade som en följd av att kvinnornas arbetsdeltagande ökade. På 1970-talet ökade antalet anställda mest i de kvinno-dominerade branscherna. De olika yrkena är tydligt uppdelade i kvinno- och mansdominerade yrken. År 1980 endast ca 6 % av alla yrkesverksamma personer arbetade i branscher där ungefär lika många (41-60 %) män som kvinnor är verksamma. Ca över hälften av alla yrkesverksamma arbetade i yrken med nästan helt ensidig könsstruktur. Situationen har inte förändrats nämnvärt under de senaste trettio åren (6.11).

6.8. Ammatissa toimiva väestö elinkeinon mukaan 1880-1980
 Den yrkesverksamma befolkningen efter näringsgren 1880-1980
 Economically active population by industry, 1880-1980

6.9 Ammatissa toimiva väestö ammatin (1-num.) ja sukupuolen mukaan 1960, 1970 ja 1980
 Den yrkesverksamma befolkningen efter yrke (1-siffrnivå) och kön 1960, 1970 och 1980
 Economically active population by occupation (1-digit level) and sex, 1960, 1970 and 1980

Ammatti ja sukupuoli Yrke och kön	Ammatissa toimivia Yrkesverksamma					
	1960 Lukumäärä Antal	%	1970 Lukumäärä Antal	%	1980 Lukumäärä Antal	%
Kaikki ammatit (0-9)						
Samtliga yrken (0-9)	2 033 268	100,0	2 118 257	100,0	2 222 139	100,0
Miehiä - Män	1 232 427	60,6	1 225 666	57,9	1 187 343	53,4
Naisia - Kvinnor	800 841	39,4	892 591	42,1	1 034 796	46,6
Teknillinen, luonnontieteellinen, yhteiskuntatieteellinen, humanis- tinen ja taiteellinen työ (0)						
Tekniskt, naturvetenskapligt, samhällsvetenskapligt, humanistiskt och konstnärligt arbete (0)	166 708	8,2	251 470	11,9	372 949	16,8
Miehiä - Män	86 597	51,9	119 605	47,6	168 298	45,1
Naisia - Kvinnor	80 111	48,1	131 865	52,4	204 651	54,9
Hallinnollinen, tilinpidollinen ja konttoriteknillinen työ (1)						
Administrativt, kameralt och kontorstekniskt arbete (1)	138 563	6,8	209 940	9,9	304 737	13,7
Miehiä - Män	51 496	37,2	61 448	29,3	86 576	28,4
Naisia - Kvinnor	87 067	62,8	148 492	70,7	218 161	71,6
Kaupallinen työ (2)						
Kommersiellt arbete (2)	140 418	6,9	173 505	8,2	162 079	7,3
Miehiä - Män	55 527	39,5	71 902	41,4	69 525	42,9
Naisia - Kvinnor	84 891	60,5	101 603	58,6	92 554	57,1
Maa- ja metsätaloustyö, kalastusala (3)						
Jordbruks-, skogsbruks- och fiskeriarbete (3)	714 997	35,2	425 622	20,1	278 413	12,5
Miehiä - Män	461 636	64,6	284 085	66,7	167 206	60,1
Naisia - Kvinnor	253 361	35,4	141 537	33,3	111 207	39,9
Kaivos- ja louhintatyö (4)						
Gruv- och stenbrytningsarbete (4)	7 338	0,4	6 915	0,3	6 167	0,3
Miehiä - Män	7 191	98,0	6 715	97,1	5 992	97,2
Naisia - Kvinnor	147	2,0	200	2,9	175	2,8
Kuljetus- ja liikennetyö (5)						
Transport- och kommunikations- arbete (5)	132 380	6,5	151 915	7,2	152 913	6,9
Miehiä - Män	107 971	81,6	120 765	79,5	121 570	79,5
Naisia - Kvinnor	24 409	18,4	31 150	20,5	31 343	20,5
Teollinen työ, koneenhoito ym. (6/7)						
Tillverkningsarbete, maskinskötsel m.m. (6/7)	555 406	27,3	661 224	31,2	629 591	28,3
Miehiä - Män	419 381	75,5	505 694	76,5	477 975	75,9
Naisia - Kvinnor	136 025	24,5	155 530	23,5	151 616	24,1
Palvelutyö (8)						
Servicearbete (8)	167 965	8,3	222 472	10,5	259 146	11,7
Miehiä - Män	33 802	20,1	42 663	19,2	55 008	21,2
Naisia - Kvinnor	134 163	79,9	179 809	80,8	204 138	78,8
Muulla luokittelematon työ ja työvoima (9)						
Arbete och arbetskraft, som inte kan klassificeras (9)	7 531	0,4	8 267	0,4	8 565	0,4
Miehiä - Män	7 531	100,0	8 185	99,0	8 366	97,7
Naisia - Kvinnor	0	0,0	82	1,0	199	2,3
Ammatti tuntematon (910)						
Yrke okänt (910)	1 962	0,1	6 927	0,3	47 579 ¹⁾	2,1
Miehiä - Män	1 295	66,0	4 604	66,5	26 827	56,4
Naisia - Kvinnor	667	34,0	2 323	33,5	20 752	43,6

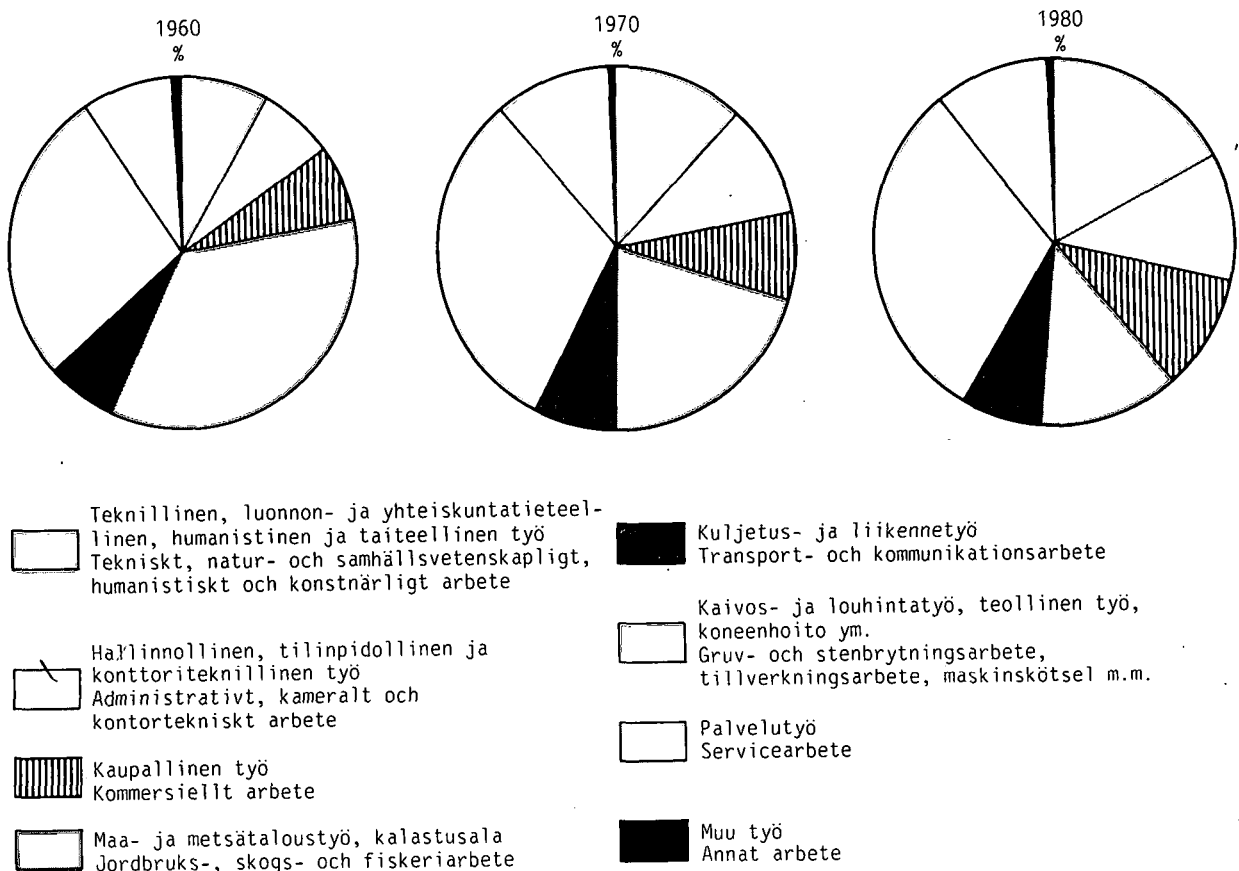
1) Ammatissa toimivat, jotka ovat olleet 6 kk tai enemmän työttömänä eivätkä lainkaan työssä, sisältyvät ryhmään "ammatti tuntematon".

1) De yrkesverksamma, som varit arbetslösa i 6 mån. eller längre och som inte alls arbetat, ingår i gruppen "yrke okänt".

6.10. Ammatissa toimivan väestön ammattijakauma 1960, 1970 ja 1980

Den yrkesverksamma befolkningens yrkesstruktur 1960, 1970 och 1980

Occupational structure of the economically active population, 1960, 1970 and 1980

o SVT VI C:103, 104 ja 106
 FOS VI C:103, 104 och 106
 OSF VI C:103, 104 and 106

6.11. Naisten ja miesten ammatit 1950-80 - Kvinnors och mäns yrken 1950-80 - Womens' and mens' occupations, 1950-80

Naisten ja miesten sijoittuminen sukupuolirakenteeltaan eriytyneisiin ammatteihin (yli 60 % ammatissa toimivista yhtä sukupuolta)

Mäns och kvinnors placering i yrken som är differentierade enligt kön (över 60 % av arbetstagarna inom ett yrke tillhör samma kön)

The placing of men and women in occupations differentiated by sex (over 60 % of the employees are of the same sex)

	1950	1960	1970	1975	1980
Miehistä "miesten ammateissa" % Procent män i "mäns yrken"	92	90	86	87	81
Naisista "naisten ammateissa" % Procent kvinnor i "kvinnors yrken"	79	82	79	78	80

o Anttalainen, M-L: Naisten työt ja miesten työt. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 1980:1. Helsinki 1980; Anttalainen, M-L: Julkaisematon laskelma vuoden 1980 tiedoista.
 Anttalainen, M-L: Kvinnors yrken och mäns yrken. Statsrådets kansli publikationer 1980:1. Helsingfors 1980. (Endast på finska.); Anttalainen, M-L: Opublicerad beräkning av 1980 års uppgifter.
 Anttalainen, M-L: Womens' occupations and mens' occupations. Publications of the Prime Minister's Office 1980:1. Helsinki 1980. (In Finnish only.); The 1980 figures: unpublished calculation by the same author.

Koulutustaso

Työvoiman koulutustaso parani 70-luvulla voimakkaasti. Keskiasteen koulutuksen saaneiden osuus nousi yli kolmanneksen. Suhteellisesti vielä nopeammin kasvoi korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus.

Työttömyysriski oli sitä suurempi, mitä vähemmän koulutusta henkilöllä oli.

Parhaiten koulutettuja ovat nuoret. Alle 30-vuotiaat ovat keskimäärin varsin hyvin koulutettuja, kuuluvat he työvoimaan tai olivat sen ulkopuolella. Koulutustaso on sitä alhaisempi, mitä vanhempaa ikäluokkaa tarkastellaan. Työvoiman ulkopuolisen väestön koulutustaso on heikompi mikä johtuu valikoitumisesta: koulutettujen todennäköisyys saada työpaikkoja ja siten siirtyä työvoimaan on suurempi kuin kouluttamattomien (6.12).

Utbildningsnivå

Arbetskraftens utbildningsnivå steg betydligt under 70-talet. Andelen personer med mellannivåutbildning ökade med över en tredjedel. Andelen personer med utbildning på högre nivå ökade proportionellt sett ännu mera.

Risken för arbetslöshet är större ju lägre utbildning man har.

Den bästa utbildningen har de unga. Personer under 30 år är i genomsnitt ganska välutbildade oavsett om de hör till arbetskraften eller inte. Ju äldre åldersklass desto lägre är utbildningsnivån. Utbildningsnivån för den befolkningsdel som inte hör till arbetskraften är lägre på grund av gallring; de utbildades chanser att få en arbetsplats och sålunda vinna inträde i arbetskraften är större än de utbildades (6.12).

6.12. Työvoima koulutusasteen ja iän mukaan 1980
Arbetskraften efter utbildningsstadium och ålder 1980
Labour force by education and age 1980

	Henkilöitä Personer (1000)	%	Korkeintaan perusaste Högst grundstadiet	Alempi keskiaste Lägre mellanstadiet	Ylempi keskiaste Högre mellanstadiet	Korkea-aste Högstadiet
Työvoima Arbetskraften	2 234	100	53	24	12	11
Ikä - Ålder						
15-24	324	100	37	40	17	5
25-44	1 262	100	46	24	14	13
45-64	636	100	71	13	7	8
65-74	12	100	75	16	0	0
Työttömät Arbetslösa	126	100	65	24	8	3
Työvoimaan kuulumattomat Befolkningen som ej hör till arbetskraften	1 369	100	76	10	10	4
Työvoimaosuus Relativt arbetskraftstal %		62	53	79	66	84
Työttömyysaste Relativt arbetslöshetstal %		6	7	6	4	1
Ammatissa toimivat 1970 Yrkesverksamma 1970	2 118	100	67	18	8	7

o Työvoimatiedustelu, koulutusrakennetilasto 1980. Tilastotiedotus TY 1981:2. SVT VI C 104, VII B. Tietoja tutkintorekisteristä.

Arbetskraftsenkäten, statistik över utbildningsstrukturen 1980. Statistisk rapport TY 1981:2.

FOS VI C 104, VII B. Examenregistern.

Labour Force Survey, statistics on the level of education. Statistical Reports TY 1981:2 (in Finnish and Swedish). OSF VI C 104, VII B. The register of examinations.

6.2.3 TYÖTTÖMYYS

Työttömyyden mittaaminen

Tilastokeskuksen työvoimatilastoissa katsotaan työttömiksi henkilöt, jotka ovat työtä vailla ja etsivät työtä. Työvoimaministeriön tilastoissa työttömiksi työnhakijoiksi lasketaan ne työttömät, jotka ilmoittautuvat työvoimatoimistoon kokopäivätyötä hakeviksi. Ns. piilotyöttömiä ovat ne, jotka ovat työtä vailla ja sekä haluavat että voivat mennä työhön, jos sitä olisi kotipaikkakunnalla tarjolla, mutta jotka jostain syystä eivät etsi työtä.

Tämän luvun taulukoissa työttömien määrä tiettyinä vuonna tarkoittaa ko. vuoden keskiarvoa. Työttömien määrä vaihtelee vuoden aikana huomattavasti. Työmarkkinoille virtaa jatkuvasti uusia työttömiä ja osa työttöminä olleista työllistyy tai siirtyy työvoiman ulkopuolelle. Sen vuoksi vuoden aikana työttömyyden kokeneiden määrä on vuosikeskiarvoja huomattavasti suurempi.

Työttömyys 1970-luvulla

1970-luvun alkupuolen hyvä työllisyystilanne synkistyi 1970-luvun lopulla ennästäsmäiseksi joukkotyöttömyydeksi. Samalla työttömyyden luonne muuttui. Vaikeimmiksi ongelmiksi nousivat nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyys.

Eniten kasvoi nuorisotyöttömyys. Alle 25-vuotiaiden työttömyysasteet olivat noin nelinkertaisia muiden ikäluokkien työttömyysasteisiin verrattuna. Alle 25-vuotiaasta työvoimasta lähes viidesosa oli työttömänä 1970-luvun lopulla. Nuorisotyöttömyys on yleensä kitkatyöttömyydeksi luonnehdittavaa alkutyöttömyyttä. On erityisen vaikeaa saada ensimmäinen työpaikka aikana, jolloin on paljon työttömiä (6.13).

Pitkäaikaistyöttömyys on erityisesti vanhempien ikäluokkien ongelma, mutta 70-luvun lopulla nuortenkin työttömyyskaudet pitenivät selvästi. Pitkät yhtäjaksoiset työttömyyskaudet ovat yleisimpiä teollistuneilla taajama-alueilla, kun taas toistuva työttömyys on yleistä maaseudulla ja kehitysalueilla (6.21, 6.22).

Naisten työttömyysaste on ollut yleensä alhaisempi kuin miesten. Yksi selitys tähän on se, että naiset useammin siirtyvät työvoiman ulkopuolelle joutuesaan työttömiksi. Piilotyöttömiä naisia olikin 1970-luvun loppupuolella neljä kertaa enemmän kuin miehiä. 1980-luvun alussa kuitenkin naisten työttömyysaste nousi lähes miesten tasolle, 50 % työttömistä oli naisia ja piilotyöttömiä naisia oli enää kolminkertainen määrä miehiin verrattuna (6.23).

Työvoimaministeriö on laatinut vuodesta 1981 lähtien tilastoa työttömyyden päättymisestä. Tämä tilasto ei kuitenkaan valaise hyvin työvoiman ulkopuolelle vetäytymistä, sillä noin kolmannes työnhauista päättyy tilaston laatijoille tuntemattomalla tavalla. Niilo Sääski on esittänyt arvion, että noin kaksi kolmasosaa työttömyyskaudesta päättyy työllistymiseen ja yksi kolmasosa työvoiman ulkopuolelle vetäytymiseen (Sääski, N: Työttömyyden kestoon vaikuttavat tekijät. Työvoimaministeriön suunnitteluosaston työvoimapolitiittisia tutkimuksia 28. Helsinki 1981) (6.25).

6.2.3 ARBETSLÖSHET

Mätning av arbetslöshet

I statistikcentralens arbetskraftsstatistik betraktas som arbetslösa, arbetssökande som är utan arbete. I arbetskraftsministeriets statistik betraktas som arbetslösa arbetssökande de arbetslösa personer som till en arbetskraftsbyrå anmält att de söker heltidsarbete. Dolt arbetslösa kallas sådana personer som saknar arbete och både ville och kunde ta ett arbete, om det fanns något på hemorten, men som av någon anledning inte söker arbete.

I tabellerna i detta kapitel avses med antalet arbetslösa under ett år medelvärde för det nämnda året. Antalet arbetslösa fluktuerar kraftigt under loppet av ett år. Nya arbetslösa strömmar ständigt in på arbetsmarknaden och en del av dem som varit arbetslösa får arbete eller utträder ur arbetskraften. Därför är antalet personer som under loppet av ett år fått erfara arbetslöshet betydligt större än årsmedeltalet.

Arbetslösheten på 1970-talet

Den goda sysselsättningssituation som rådde vid 1970-talets början förbyttes i rekordartad massarbetslöshet mot slutet av årtiondet. Samtidigt förändrades arbetslöshetens karaktär. Ungdoms- och långtidsarbetslösheten blev de största problemen.

Ungdomsarbetslösheten ökade mest. För personer under 25 år var de relativa arbetslöshetstalen ungefär fyra gånger så höga som för andra åldersgrupper. Av arbetskraften i åldrarna under 25 år var nästan en femtedel arbetslösa i slutet av 1970-talet. Ungdomsarbetslösheten är i allmänhet en övergående art och beror på arbetsmarknadens svårigheter att snabbt anpassa sig till förändringar i arbetskraftsutbudet. Det är särskilt svårt att få en första arbetsplats under en tid då många går arbetslösa (6.13).

Långtidsarbetslösheten är framför allt de äldre åldersklassernas problem, även om också de ungas arbetslöshetsperioder förlängdes betydligt under slutet av 70-talet. Långa fortlöpande perioder av arbetslöshet är vanligare på industrialiserade tätorter, medan många kortare perioder av arbetslöshet är vanligt på landsbygden och i utvecklingsområden (6.21 och 6.22).

Kvinnornas relativa arbetslöshetstal har i allmänhet varit lägre än männens. En förklaring till detta är, att kvinnor oftare utträder ur arbetskraften när de blir arbetslösa. I slutet av 1970-talet var antalet dolt arbetslösa kvinnor fyra gånger så stort som antalet dolt arbetslösa män. I början av 1980-talet steg dock kvinnornas relativa arbetslöshetstal till nästan samma nivå som männens. Kvinnornas andel av de arbetslösa var då 50 % och antalet dolt arbetslösa kvinnor endast dubbelt så stort som antalet dolt arbetslösa män (6.23).

Sedan år 1981 har arbetskraftsministeriet producerat statistik över arbetslöshetens upphörande. Denna statistik visar dock inte i vilken mån de arbetssökande lämnar arbetsmarknaden, ty ungefär en tredjedel av alla försök att få arbete slutar på okänt sätt. Enligt en uppskattning av Niilo Sääski slutar ungefär två tredjedelar av alla arbetslöshetsperioder med anställning och en tredjedel med utträde ur

Työttömyys vaihtelee alueittain. Työttömyysaste oli pysyvästi korkein Lapissa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa. Etelän teollisuusalueilla työttömyys on enemmän riippuvainen suhdannekehityksestä, kun taas pohjoisissa on paljon myös rakennetyöttömyyttä (6.19).

Työttömien toimeentuloturva

Nuoris- ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvun seurauksena työttömyyskassa-avustusten saajien osuus pieneni 1970-luvulla ja työttömyyskorvauksen saajien osuus kasvoi. Työttömyyskassa-avustukset ovat suuremmat kuin työttömyyskorvaus, eikä niiden myöntämiseen liity tarveharkintaa. Niitä myönnetään kuitenkin vain määräajalta, jonka maksimi nykyisin on 500 päivää kolmen peräkkäisen kalenterivuoden aikana. Työttömyyskorvaukset myönnetään tarveharkinnan perusteella eikä niiden saantiaikaa ole rajoitettu. Ilman avustusta tai korvausta jäävien osuus työttömistä on 70-luvun aikana laskenut, vaikka työttömyyden kasvaessa työttömyysturvaa vaille jäävien henkilöiden määrä kasvoi (6.26).

Moni joutui 70-luvulla turvautumaan huoltoapuun. Tapauksia, joissa huoltoavun tarpeen syyksi ilmoitettiin työttömyys, oli seuraavasti:

1973	1974	1975	1976	1977
12 600	8 700	11 600	18 100	10 900

Esimerkiksi vuonna 1978 työttömyyden takia huoltoapua saaneiden määrä yli kolminkertaistui edellisvuoteen verrattuna.

Työttömyyseläkettä saavien määrä kasvoi 1970-luvulla nopeasti. Vuodesta 1980 työttömyyseläkeläisten määrä on kasvanut osittain siksi, että työttömyyseläkkeen alaikäraja on alennettu useaan otteeseen. Nykyisin alaikäraja on 55 vuotta. Vuodesta 1980 lähtien työttömyyseläkeläiset poistettiin työvoimaministeriön työttömiä työnhakijoita kuvaavista tilastoista (6.26).

arbetskraften (Sääski, N: Työttömyyden keston vaikuttavat tekijät. Työvoimaministeriön suunnitteluosaston työvoimapoliittisia tutkimuksia 28. Helsinki 1981) - Faktorer som inverkar på arbetslöshetens varaktighet. Arbetskraftsministeriets planeringsavdelnings arbetskraftspolitiska undersökningar 28. Helsingfors 1981. (Endast på finska).

Arbetslösheten varierar regionvis. Det relativa arbetslöshetstalet har länge varit högst i Lappland, Kajanaland och norra Karelen. I industriområdena i söder är arbetslösheten beroende av konjunkturutvecklingen. I norr däremot är det också vanligt med strukturarbetslöshet (6.19).

De arbetslösas utkomstskydd

Som en följd av 1970-talets ökning av ungdoms- och långtidsarbetslösheten minskade antalet personer som lyfte understöd ur arbetslöshetskassor medan mottagarna av arbetslöshetsersättning ökade. Understödet från arbetslöshetskassorna är större än arbetslöshetsersättningen och det beviljas utan behovsprövning. Det beviljas dock endast för en begränsad tid, numera för maximalt 500 dagar under tre på varandra följande kalenderår. Arbetslöshetsersättningarna beviljas på basen av behovsprövning och för obegränsad tid. Under 1970-talet minskade den andel av de arbetslösa som blev utan understöd eller ersättning trots att det absoluta antalet personer som blev utan arbetslöshetsskydd ökade i takt med den stigande arbetslösheten (6.26).

Under 1970-talet var det många som fick ty sig till socialhjälp. Antalet fall där behovet av socialhjälp motiverades med arbetslöshet fördelade sig på följande sätt:

1978	1979	1980	1981
33 800	32 100	27 300	27 300

Till exempel år 1978 fick över tre gånger så många socialhjälp på grund av arbetslöshet som år 1977.

Antalet personer som fick arbetslöshetspension ökade kraftigt på 1970-talet. Att antalet arbetslöshetspensionärer ökat ytterligare sedan år 1980 beror delvis på att den nedre åldersgränsen för erhållande av arbetslöshetspension har sänkts i flere repriser. Den är nu 55 år. Sedan år 1980 finns arbetslöshetspensionärerna inte längre med i arbetskraftsministeriets statistik över arbetslösa arbetssökande (6.26).

6.13. Työttömien määrä¹⁾ sekä työttömyysasteet 1970-82
 Antalet arbetslösa¹⁾ och relativa arbetslöshetstal 1970-82
 Number of unemployed¹⁾ and unemployment rates, 1970-82

Vuosi År	Työttömien määrä Antal arbetslösa			Työttömyysaste Relativt arbetslöshetstal			Alle 25-vuotiaita työttömiä Unga arbetslösa (under 25 år)
	MS BK	M M	N K	MS BK	M M	N K	MS BK
1970	41 000	31 000	10 000	1,9	2,6	1,0	..
1971	49 000	34 000	15 000	2,3	2,8	1,5	..
1972	55 000	37 000	18 000	2,5	3,1	1,8	23 000
1973	51 000	29 000	22 000	2,3	2,4	2,2	21 000
1974	39 000	19 000	20 000	1,7	1,6	1,9	15 000
1975	51 000	29 000	22 000	2,2	2,4	2,1	19 000
1976	91 000	59 000	32 000	4,0	4,8	3,1	36 000
1977	137 000	87 000	52 000	6,1	7,1	4,9	60 000
1978	169 000	103 000	66 000	7,5	8,5	6,3	64 000
1979	139 000	79 000	60 000	6,1	6,5	5,7	49 000
1980	112 000	59 000	53 000	4,8	4,8	4,9	38 000
1981	125 000	67 000	58 000	5,3	5,4	5,2	41 000
1982	149 000	79 000	70 000	5,9	6,0	5,8	43 000

- 1) Työvoimatiedustelun menetelmää muutettiin vuonna 1983, ja sen vuoksi aikasarjoja on korjattu takautuvasti uuden menetelmän mukaisiksi. Tässä esitetään korjaamattomat, vanhan menetelmän mukaiset luvut.
- 1) Metoden för arbetskraftsenkäten ändrades år 1983 och tidsserierna har korrigerats retroaktivt för att överensstämma med den nya metoden. Siffrorna i denna tabell har erhållits enligt den tidigare metoden och de är okorrigerade.
- 1) The system of the labour force survey was changed in 1983, necessitating retroactive adjustments to the time series. The data presented here are unadjusted and hence accord with the old system.

o Työvoimatiedustelun tuloksia vuosilta 1959-1975. Tilastollisia tiedonantoja 61; SVT XL; Työvoimatiedustelu 1971,...,1975. Tilastotiedotuksia TY.
 Arbetskraftsenkätens resultat för åren 1959-1975. Statistiska meddelanden 61; FOS XL; Arbetskraftsenkäten 1971,...,1975. Statistisk rapport TY.
 Results of the labour force survey from the years 1959-1975. Statistical surveys 61; OSF XL; Labour force survey 1971,...,1975. Statistical Reports TY (only in Finnish and Swedish).

6.14. Viimeisten 12 kuukauden aikana työttömänä olleet henkilöt 1978-82
 Personer som varit arbetslösa under de senaste 12 månaderna 1978-82
 Persons who have been unemployed during the last 12 months, 1978-82

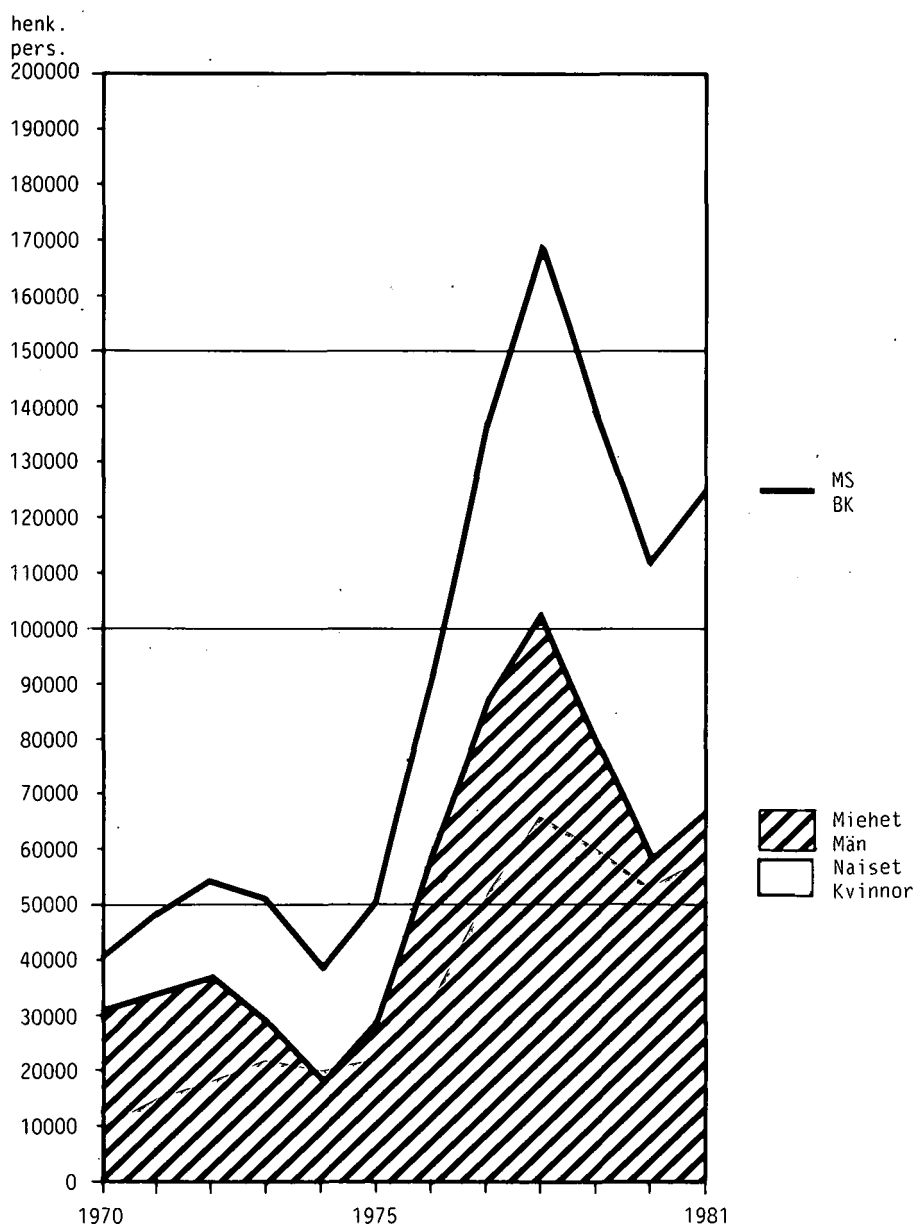
Vuosi År	Työttömänä olleita Varit arbetslösa	Osuus 15 - 64- vuotiaista Andel av befolkningen i åldern 15 - 64 år %	Työttömyyden yhteenlaskettu pituus Den sammanlagda tid arbetslösheten varat	
			3 - 6 kk 3 - 6 mån. %	Yli puoli vuotta Över ett halvt år %
1978	501 000	16	21	27
1979	419 000	13	23	26
1980	344 000	11	24	22
1981	371 000	11	20	25
1982	439 000	13	20	22

o Työvoimatutkimus. Tilastokeskus. Työvoimatilastotoimisto.
 Arbetskraftsundersökningen. Statistisk centralen. Byrån för arbetskraftsstatistik.
 Labour Force Survey. Central Statistical Office of Finland. Labour Force Statistics Division.

6.15. Työttömien määrä sukupuolen mukaan, 1970-81

Antalet arbetslösa efter kön 1970-81

Number of unemployed by sex, 1970-81

- o Työvoimatiedustelun tuloksia vuosilta 1959-1975. Tilastollisia tiedonantoja 61; Työvoimatiedustelu 1971,...,1975. Tilastotiedotuksia TY; SVT XL.
Arbetskraftsenkätens resultat för åren 1959-1975. Statistiska meddelanden 61; Arbetskraftsenkäten 1971,...,1975. Statistisk rapport TY; FOS XL.
Results of the labour force survey from the years 1959-1975. Statistical surveys 61; Labour Force Survey 1971,...,1975. Statistical Reports TY (only in Finnish and Swedish); OSF XL.

- 6.16. Työttöminä työnhakijoina vuoden 1982 aikana olleet työvoimapiireittäin ja sukupuolen mukaan
Arbetslösa arbetssökande under år 1982 enligt kön och Arbetskraftsdistrikt
Unemployed jobseekers in 1982 by sex and labour force district

Työvoimapiiri Arbetskraftsdistrikt	Yhteensä Samtliga	Miehet Män	Naiset Kvinnor	Alle 25-vuotiaat Personer under 25 år
Koko maa - Hela landet	371 745	197 357	174 388	159 936
Helsinki - Helsingfors	48 481	28 528	20 953	17 790
Turku - Åbo	34 595	17 048	17 547	13 745
Tampere - Tammerfors	51 705	26 140	25 565	20 964
Kouvola	40 383	19 843	20 540	17 113
Mikkeli - St Michel	18 765	10 237	8 528	8 320
Vaasan - Vasa	26 111	13 609	12 502	11 516
Jyväskylä	24 291	13 121	11 170	10 815
Kuopio	25 150	14 414	10 736	11 418
Joensuu	20 038	10 955	9 083	9 084
Kajaani - Kajana	14 197	7 783	6 414	6 527
Oulu - Uleåborg	36 383	19 530	16 853	18 035
Rovaniemi	30 646	16 149	14 497	14 609

o Työvoimaministeriön tilastotiedote 1983:3.

Arbetskraftsministeriets statistiska rapport 1983:3 (bara på finska).

Statistical report 1983:3 of the Ministry of Labour (in Finnish only).

- 6.17. Lomautetut ja lyhennetyllä työviikolla olleet 1971-82

Personer som varit permitterade och haft förkortad arbetsvecka 1971-82

Number of employees laid off or on reduced working week, 1971-82

Vuosi År	Lomautettuja Permitterade	Lyhennetyllä työviikolla olleita På förkortad arbetsvecka
1971	4 300	2 000
1972	4 700	2 100
1973	4 500	1 800
1974	4 300	2 100
1975	7 500	6 900
1976	10 800	8 900
1977	19 900	21 600
1978	17 000	24 700
1979	9 500	8 000
1980	6 600	5 000
1981	11 400	10 200
1982	15 600	14 200

o Työvoimakatsaus. Työvoimaministeriö.

Arbetskraftsöversikt. Arbetskraftsministeriet. (På finska och engelska.)

Labour Reports. Ministry of Labour.

6.18. Työllisyyskursseilla olleet ja työmäärärahoihin työllistetyt 1971-82¹⁾Personer som deltagit i sysselsättningskurser och i allmänna beredskapsarbeten 1971-82¹⁾Persons in labour-market training and persons employed in public works, 1971-82¹⁾

Vuosi År	Työllisyyskursseilla Deltagare i sysselsättningskurser	Työmäärärahoihin palkattu työvoima Arbetskraft avlönad med hjälp av sysselsättningsanslag	Virastotyöntekijät vuoden lopussa Ämbetsverksarbetare i årets slut
1971	6 400	78 000	..
1972	7 500	79 000	..
1973	8 500	76 000	..
1974	8 600	75 000	..
1975	8 800	73 000	1 400
1976	10 200	75 000	2 600
1977	12 700	72 000	3 200
1978	15 500	72 000	5 400
1979	15 300	70 000	12 900
1980	14 700	69 000	9 600
1981	14 800	69 000	6 600
1982	16 900	69 000	.. ²⁾

1) Tässä taulukossa kuvataan vain niitä tapauksia, jolloin työttömiä on välittömin työllisyystoimenpitein työllistetty. Työvoimapolitiikan painopiste on 1970-luvun aikana yhä enemmän siirtynyt yleisin talouspoliittisin keinoin tapahtuvaan välilliseen työllistämiseen. Tällöin tuetaan yrityksiä valtion varoin, jotta työpaikat niissä säilyisivät. Siksi on melko mahdotonta arvioida, kuinka paljon työntekijöitä on työllistetty työvoimapolitiittisin toimenpitein.

1) I denna tabell återges endast de fall, där arbetslösa har sysselsatts med hjälp av omedelbara sysselsättningsfrämjande åtgärder. Tyngdpunkten inom arbetskraftspolitiken har mer och mer förskjutits i riktning mot indirekta sysselsättningsfrämjande åtgärder med hjälp av allmänna ekonomisk-politiska åtgärder. Man stöder företag med statliga medel för att bevara arbetsplatserna. Därför är det nästan omöjligt att uppskatta i vilken utsträckning arbetstagarna har sysselsatts med hjälp av arbetskraftspolitiska åtgärder.

1) Only persons employed under direct employment schemes are counted. Employment policy has shifted towards more indirect employment incentives, in the form of government subsidies to firms. This makes the task of estimating the number of persons employed through employment incentives impossible.

2) Virastotyöjärjestelmä lakkautettiin vuonna 1982. Tilalle ovat tulleet valtion työllisyystehtäviin ja kunnallisen työllistämistuen avulla työllistetyt, joita oli vuoden 1982 lopussa yhteensä 22 800 henkilöä, joista noin puolet puoliaikatyössä.

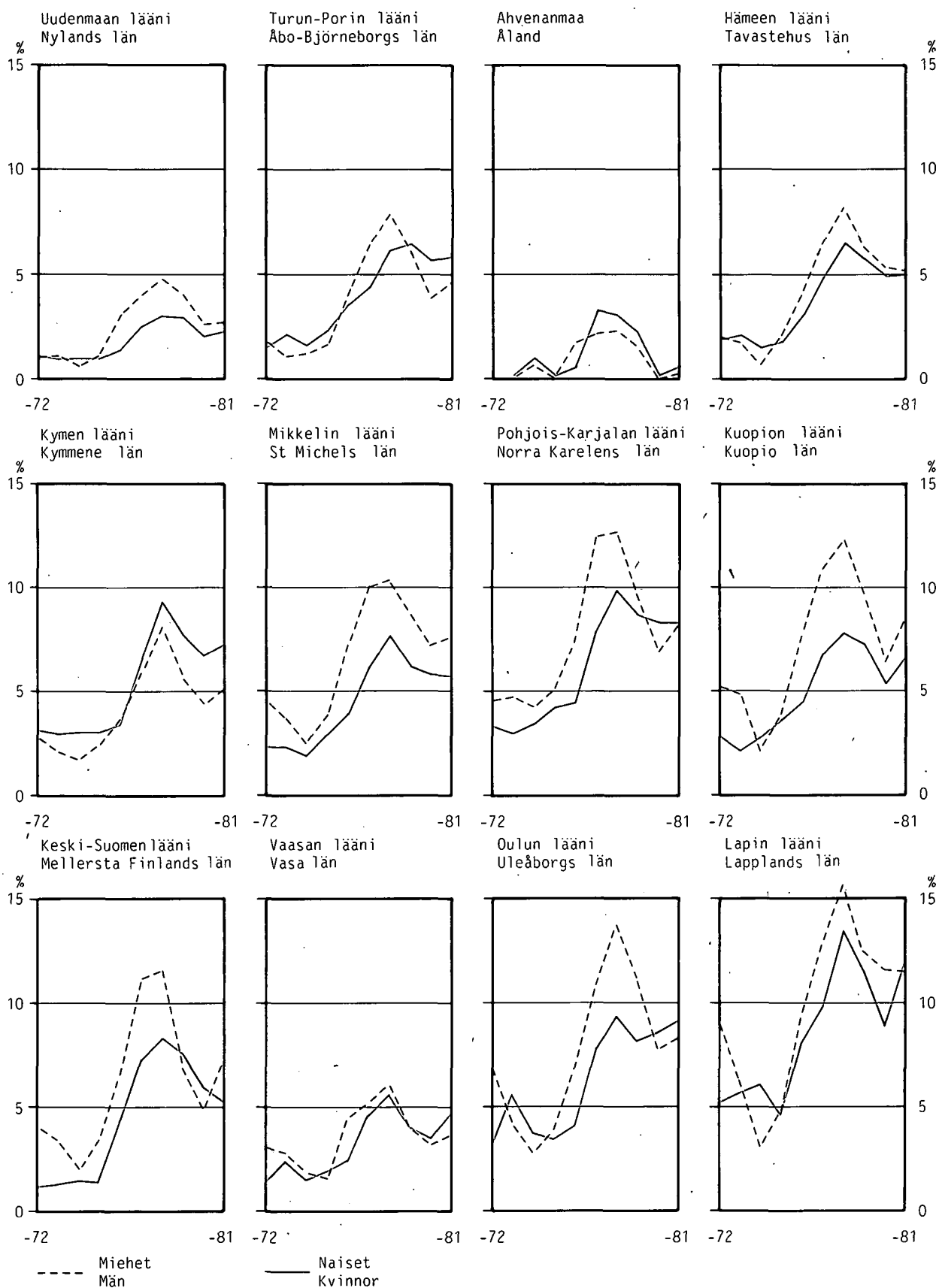
2) Ämbetsverksarbetssystemet slopades år 1982. Det ersattes av sysselsättning i statens sysselsättningsuppgifter eller med hjälp av kommunalt sysselsättningsstöd, åtgärder som i slutet av år 1982 berörde sammanlagt 22 800 personer, av vilka ungefär hälften var halvtidsanställda.

o Työvoimakatsaus. Työvoimaministeriö; Työvoimaministeriön tilastoja.

Arbetskraftsöversikt. Arbetskraftsministeriet (bara på finska och engelska); Arbetskraftsministeriets statistik (bara på finska).

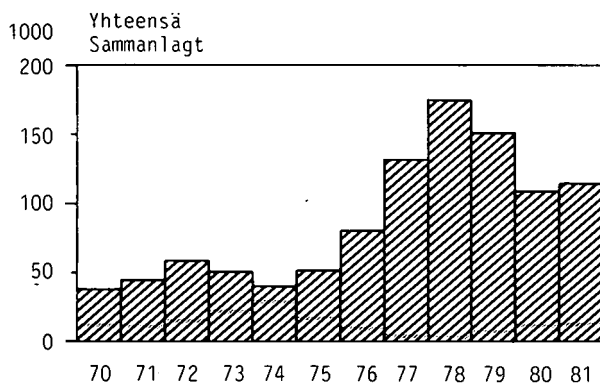
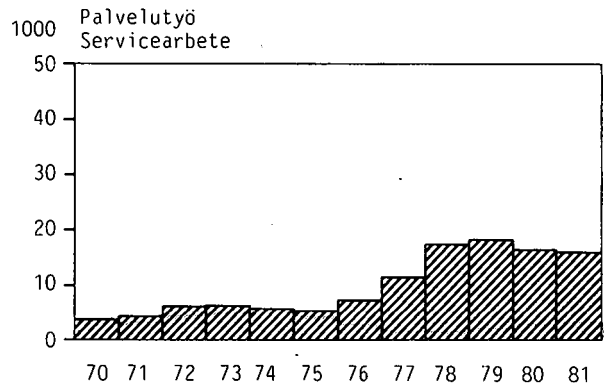
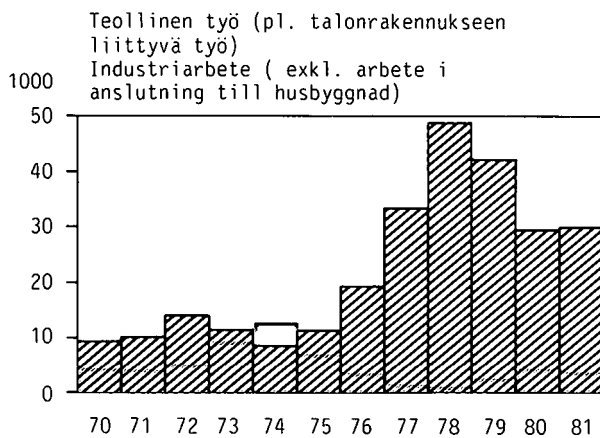
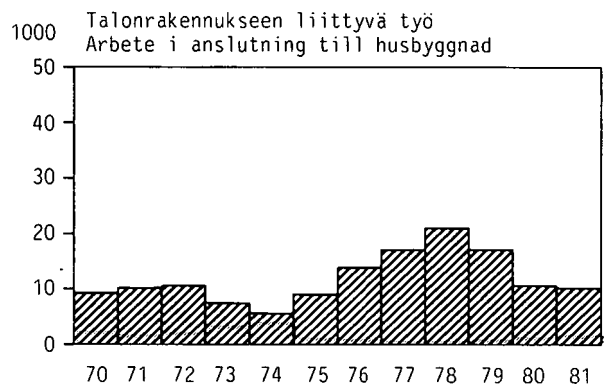
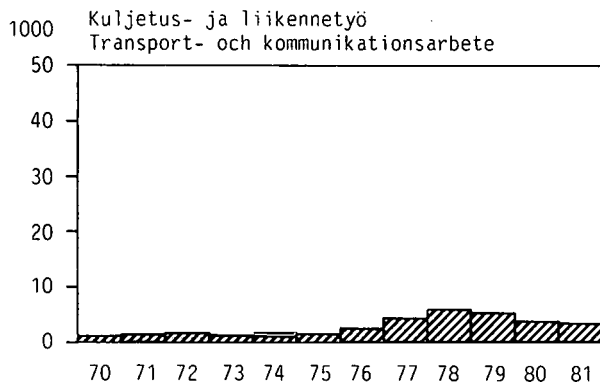
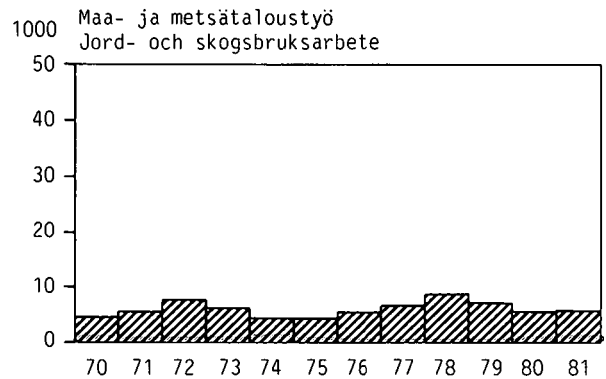
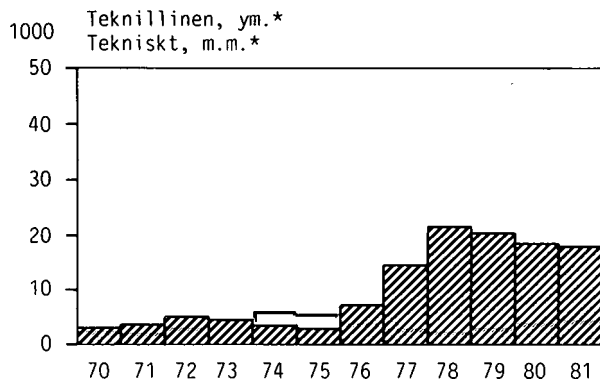
Labour Reports. Ministry of Labour; Statistics from the Ministry of Labour (in Finnish only).

6.19. Työttömyysasteet lääneittäin sukupuolen mukaan 1972-81
 Relativa arbetslöshetstal länsvis efter kön 1972-81
 Unemployment rates by province and sex, 1972-81

o Työvoimatieustelu. Tilastotiedotus TY (1972-1975); SVT XL (1975-).
 Arbetskraftsenkäten. Statistisk rapport TY (1972-1975); FOS XL (1975-).
 Labour force survey. Statistical Reports TY (1972-1975); OSF XL (1975-).

6.20. Työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat ammateittain 1970-81
 Arbetslösa arbetssökande och antal lediga arbetsplatser enligt yrkesområde 1970-81
 Unemployed persons and vacancies by occupation, 1970-81

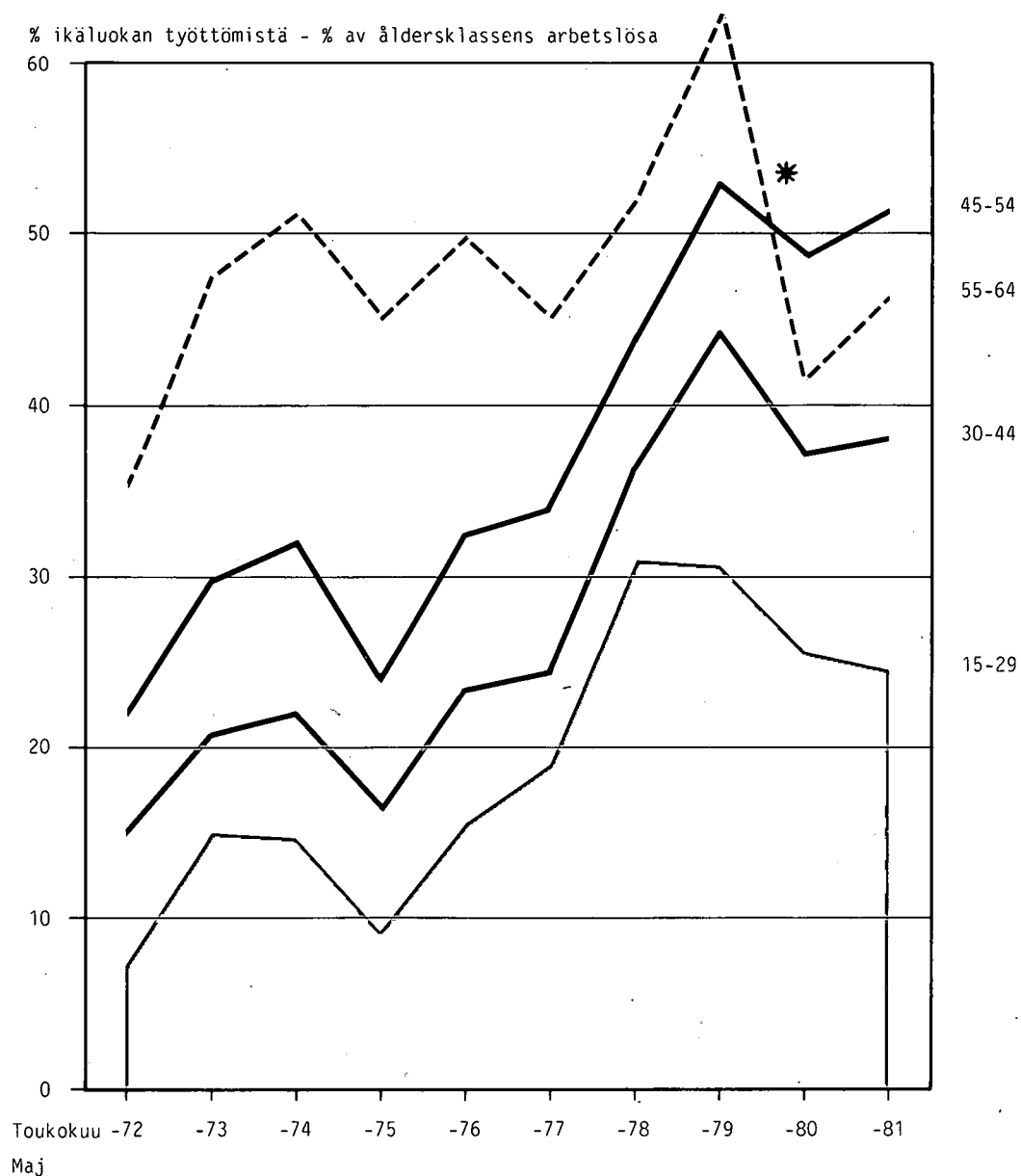

Työttömät työnhakijat
Arbetslösa arbetssökande

Avoimet työpaikat
Lediga arbetsplatser

* Teknillinen, yhteiskuntatieteellinen, humanis-
tinen ja hallinnollinen työ, tilinpidollinen
ja konttoriteknillinen työ, kaupallinen työ
* Tekniskt, samhällsvetenskapligt, humanistiskt
och administrativt arbete, kameralt och
kontortekniskt arbete, kommersiellt arbete

6.21. Pitkääikaistyöttömyys ikäryhmittäin
 Långtidsarbetslöshet enligt åldersgrupp
 Long-term unemployment by age group

* Työttömyyseläkkeellä olevat poistettiin vuonna 1980 työttömiä työnhakijoita koskevasta tilastosta. Sedan år 1980 finns arbetslöshetspensionärerna inte med i statistiken över arbetslösa arbetssökande.

o Työvoimaministeriön tilastoja. Toukokuu 1972,...,1981. Moniste.
 Statistik från Arbetskraftsministeriet. Maj 1972,...,1981. Stencil. (Bara på finska).
 Statistics from the Ministry of Labour. May 1972,...,1981. Stencil. (Only in Finnish).

6.22. Pitkääikaistyöttömyys alueittain
Långtidsarbetslöshet enligt distrikt
Long-term unemployment by district

Pitkääikaistyöttömät, työttömyyseläkeläiset ja keskimääräinen työttömyyden kesto työvoimapiireittäin 1981
Långtidsarbetslösa, arbetslöshetspensionstagare och den genomsnittliga arbetslöshetstiden efter arbetskrafts-
distrikt 1981
Long-term unemployed, unemployment pensioners and the average duration of unemployment by district, 1981

Työvoimapiiri Arbetskraftsdistrikt	Pitkääikaistyöttömät ¹⁾ Långtidsarbetslösa ¹⁾	Työttömyyseläkeläiset Arbetslöshetspensionärer	Keskimääräinen työttömyys, viikkoa Genomsnittlig arbetslöshetstid, veckor
Helsinki - Helsingfors	2 400	2 451	14
Turku - Åbo	2 100	2 430	18
Tampere - Tammerfors	5 000	3 048	21
Kouvola	2 400	1 816	18
Mikkeli - St Michel	1 600	1 002	19
Vaasa - Vasa	1 300	1 236	15
Jyväskylä -	2 000	987	19
Kuopio	2 200	1 235	19
Joensuu -	1 900	713	22
Kajaani - Kajana	1 200	552	20
Oulu - Uleåborg	2 400	1 179	18
Rovaniemi -	2 100	1 656	19
Koko maa - Hela landet	26 400	18 305	18

1) Yli puoli vuotta työttöminä olleet.
Personer som varit arbetslösa mer än ett halvt år.

o Työvoimaministeriön tilastoja. Moniste.
Statistik från arbetskraftsministeriet. Stencil (på finska).
Statistics from the Ministry of Labour. Stencil (in Finnish).

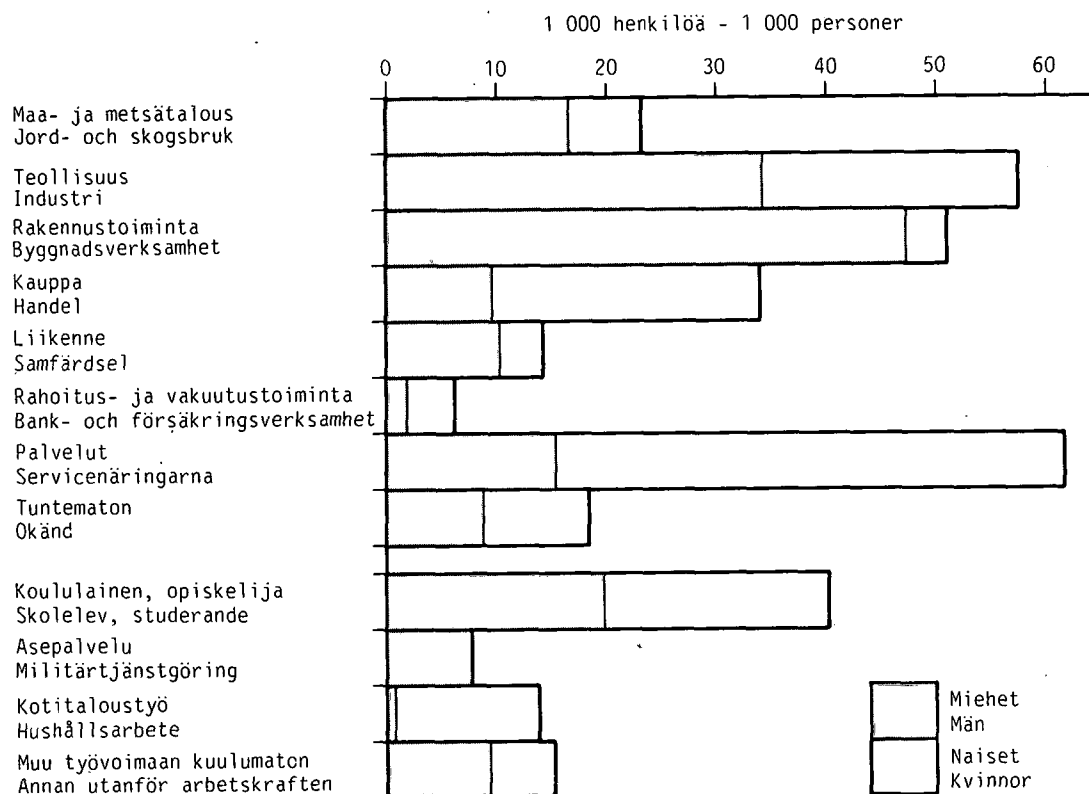
6.23. Piilotyöttömät
Dold arbetslöshet
Discouraged workers

Iän, sukupuolen ja toiminnan laadun mukaan 1982
Efter ålder, kön och verksamhetens art 1982
By age, sex and type of activity, 1982

Ikä Ålder	MS BK	M M	N K
15' - 24	18 000	9 000	9 000
25 - 44	15 000	..	12 000
45 - 64	18 000	..	17 000
15 - 64	50 000	12 000	38 000
Toiminta - Verksamhet			
Opiskelijat - Studerande	22 000	11 000	11 000
Kotitaloustyötä tekevät Hushållsarbetande	24 000	-	24 000
Muut - Övriga	4 000	..	3 000

o Työvoimatutkimus 1981. Tilastotiedotus TY 1984:3
Arbetskraftsundersökningen 1981. Statistisk rapport TY 1984:3
Labour force survey 1981. Statistical Reports TY 1984:3. (In Finnish and Swedish).

6.24. Työttömät työnhakijat työttömyyttä edeltävän toiminnan mukaan 1981
 Arbetslösa arbetssökande enligt tidigare verksamhet 1981
 Unemployed jobseekers by earlier activity, 1981

o Työvoimaministeriön tilastotiedote 1982:3.
 Arbetskraftsministeriets statistiska rapport 1982:3 (bara på finska).
 Statistical report 1982:3, Ministry of Labour. (In Finnish only).

6.25. Työnhaun päättymisen syy 1982
 Orsaken till att den arbetssökande slutat söka arbete 1982
 The reason for ending jobseeking, 1982

Syy Orsak	Päättäneet työnhaut Antal som slutat söka arbete	%
Välitetty työhön - Har förmedlats arbete	115 738	22,3
Saanut omatoimisesti työtä - Fått arbete på egen hand	147 359	28,4
Lomautus tai lyhennetty työviikko päättynyt - Permittering eller förkortad arbetsvecka upphört	42 871	8,3
Aloittanut työllisyyskoulutuksen - Påbörjat sysselsättningskurs	27 300	5,3
Siirtynyt työvoiman ulkopuolelle - Tillhör ej längre arbetskraften	38 087	7,4
Muu syy tai ei tietoa - Annan orsak eller ingen uppgift	147 040	28,4
Yhteensä - Summa	518 375	100,0

o Työvoimaministeriön tilastotiedote 1983:2.
 Arbetskraftsministeriets statistiska rapport 1983:2 (på finska).
 Statistical report 1983:2, Ministry of Labour (in Finnish).

6.26. Työttömien toimeentuloturva 1971-82
 Utkomstskydd för arbetslösa 1971-82
 Unemployment compensation, 1971-82

Vuosi År	Työttömät työnhakijat - Arbetslösa arbetssökande				
	Yhteensä Inalles	Työttömyyskassatodis- tuksen saajat Bevismottagare ur ar- betslöshetskassa	Työttömyyskorvauk- sen saajat Mottagare av ar- betslöshetsersätt- ning	Työttömyyseläkkeel- lä vuoden lopussa Arbetslöshetspensio- närer i slutet av året	Ilman avustusta tai korvausta Utan understöd eller ersättning
1971	44 100	23 700	1 700	300	18 400
1972	59 500	28 100	9 200	500	21 700
1973	50 200	24 500	7 600	1 000	17 100
1974	40 100	20 600	4 500	1 300	13 700
1975	50 900	27 800	5 900	1 300	15 900
1976	80 200	41 000	16 900	1 600	20 700
1977	132 500	59 300	37 300	1 900	34 000
1978	175 000	71 500	61 200	4 700	37 800
1979	150 300	54 900	56 600	7 600	31 200
1980	109 500	37 400	42 400	14 600 ¹⁾	29 700
1981	115 400	49 600	44 200	18 300	21 600
1982	138 100	61 600	53 000	22 232	23 500
%					
1971	100	54	4	1	42
1972	100	47	16	1	37
1973	100	49	15	2	34
1974	100	51	11	3	34
1975	100	55	12	3	31
1976	100	51	21	2	26
1977	100	45	28	1	26
1978	100	41	35	3	22
1979	100	37	38	5	21
1980	100	34	39	-	27
1981	100	36	41	-	28
1982	100	38	45	-	17

1) Työttömyyseläkkeellä olevat tilastoitiin työttömiin työnhakijoihin vuoteen 1979 asti.

1) Arbetslöshetspensionärerna ingick i statistiken över arbetslösa arbetssökande fram till och med år 1979.

o Työvoimakatsaus. Työvoimaministeriö; Työvoimaministeriön tilastoja. Joulukuu

Arbetskraftsöversikt. Arbetskraftsministeriet. (Bara på finska och engelska.); Statistik från
 arbetskraftsministeriet. December

(På finska.) Statistik från

Labour Reports. Ministry of Labour; Statistics from the Ministry of Labour. December

(In Finnish.)

6.3 TYÖOLOJAT

6.3.1 TYÖAIKA

Työajan kehitys

Vuosisadan alussa työntekijöiden päivittäinen työaika oli 10 - 12 tuntia kuutena päivänä viikossa, lomia ei ollut ja eläkejärjestelyt olivat puutteelliset tai olemattomat. Säännöllisen vuoden työajan kehityksen pääpiirteet ilmenevät kuviosta 6.27, joka kuvaa lähinnä yleisen työaikalain ja siihen rinnastettavien sopimuksien mukaisia työajan lyhennyksiä.

Kehitys on vaihdellut aloittain ja työntekijäryhmittäin, joten kuvio kuvaa parhaiten teollisuuden ja rakennustoiminnan työntekijöiden työaikakehitystä. Eri aikoina ovat hyvin erisuuruiset työntekijämäärät kuuluneet työaikasäädösten piiriin.

Palkkatyötä tekevien säännöllinen vuosityöaika on lyhentynyt tällä vuosisadalla runsaalla kolmanneksella. Suurimmat työajan lyhennykset ovat olleet 8-tuntiseen työpäivään siirtyminen vuonna 1918, vuosilomien yleistyminen 1920-luvulla ja niiden asteittainen pidentyminen sekä 40-tuntiseen työviikkoon siirtyminen vuosina 1966-70. Viime vuosina alakohdaisilla työehtosopimuksilla viikottaista työaikaa on lyhennetty 36 tuntiin keskeytymättömässä kolmivuorotyössä ja 38 tuntiin keskeytyvässä kolmivuorotyössä.

6.27. Työ- ja vapaa-ajan kehitys 1910 - 80
Utvecklingen av arbetstid och fritid 1910 - 80
Development of hours of work and leisure,
1910 - 80

o Romppanen, A: Työaika ja työllisyys. Taloudellinen suunnittelukeskus. Helsinki 1980.
Romppanen, A: Arbetstid och sysselsättning. Ekonomiska planeringscentralen. Helsingfors 1980. (Bara på finska.)
Romppanen, A: Working hours and employment. The Centre for Economic Planning. Helsinki 1980. (In Finnish only.)

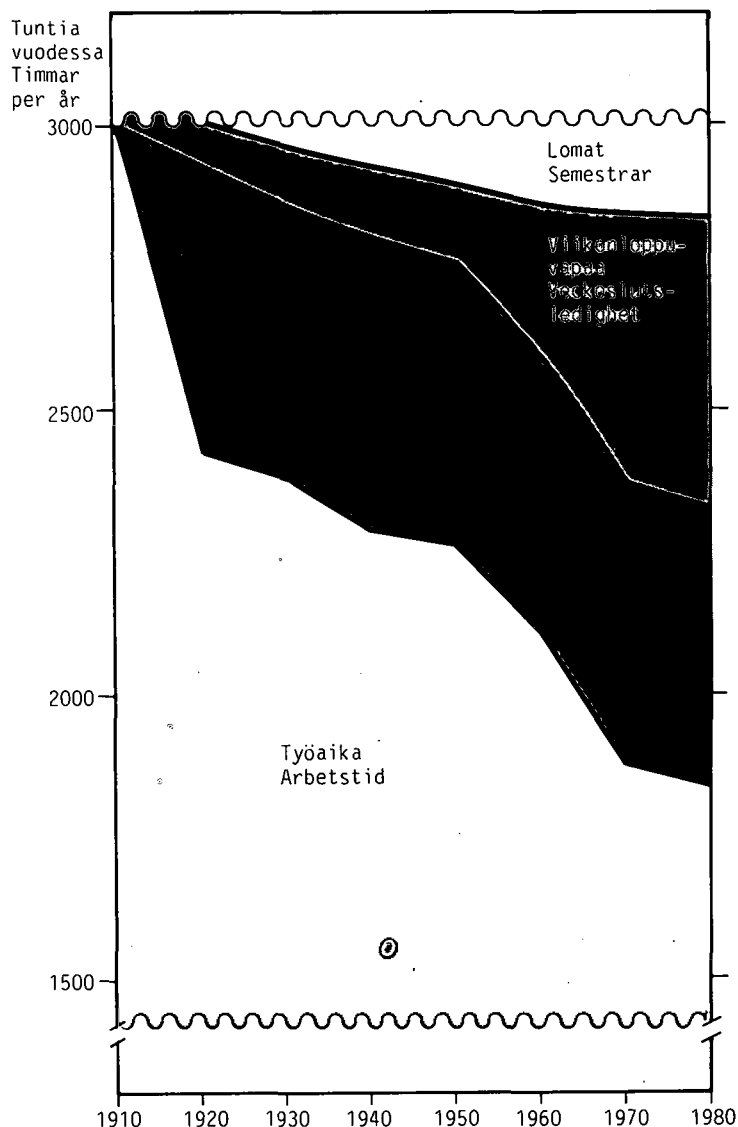
6.3 ARBETSFÖRHÅLLANDEN

6.3.1 ARBETSTID

Arbetstidens utveckling

I början av detta århundrade var arbetstiden 10 - 12 timmar per dag sex dagar i veckan. Semestrar fanns inte och pensionsarrangemangen var bristfälliga eller obefintliga. Figur 6.27 visar den regelbundna årsarbetstidens utveckling i huvuddrag. Figuren illustrerar närmast de förkortningar av arbetstiden som blev en följd av den allmänna arbetstidslagen och därmed jämförbara avtal. Utvecklingen varierade efter bransch och arbetstagargrupp. Figuren beskriver bäst arbetstidens utveckling för arbetstagare inom industri och byggnadsverksamhet. Det antal arbetstagare som vid olika tidpunkter har berörts av arbetstidsbestämmelserna har varierat avsevärt.

Lönarbetarnas regelbundna årsarbetstid har under detta århundrade förkortats med en dryg tredjedel. De viktigaste arbetstidsförkortningarna är övergången till 8 timmars arbetsdag år 1918, årssemestrarna som började bli allmänna på 1920-talet och deras gradvisa förlängning samt övergången till 40 timmars arbetsvecka under åren 1966-70. Under de senaste åren har man med hjälp av branscbundna kollektivavtal förkortat veckoarbetstiden för oavbrutet treskiftsarbete till 36 timmar och för avbrutet treskiftsarbete till 38 timmar.

Työaika 1970-luvulla

Työaikatietoja saadaan eri tutkimuksista ja tilastoista. Työvoimatutkimuksessa tiedustellaan vastaajien normaalia työaikaa. Se on määritelty viikottaiseksi työajaksi, jonka työllisen yleensä kuu-luu tehdä päätyöpaikassaan. Käsité vastaa työaika-laissa ja sopimuksissa määriteltyä säännöllistä viikkotyöaikaa. Työvoimatiedustelussa pyydetään vas-taajia arvioimaan normaalin työajan lisäksi tiettyinä viikkona tehdyt työtunnit erikseen päätoimessa ja sivutoimissa. Vastausten perusteella saadaan selvil-le tehty työaika. Ajankäyttötutkimuksessa on ajan-käyttöpäiväkirjan nojalla laskettu todella tehdyt työtunnit (ml. päätoimi, ylityöt, sivutyöt). Käsité- ja menetelmäerojen vuoksi tutkimuksen ja tilastojen työaikatiedot poikkeavat jonkin verran toisistaan.

Tehtyjen työtuntien (ottaen huomioon osa-aikatyö, yli- ja sivutyötunnit sekä lyhyet poissaolot) perus-teella laskettu palkansaajien keskimääräinen viikko-työaika on 38 tuntia. Naisten viikkotyöaika on noin kolme tuntia lyhyempi kuin miesten, mihin vaikuttaa mm. naisten ammattirakenne ja osa-aikatyö. Elinolo-suhdetiedustelun mukaan noin viidesosalla palkansaa-jista on ns. pitkä työaika, so. työmatkat ja normaali työaika yhteenlaskien 45 tuntia tai enemmän viikossa. Toimihenkilöiden työaika viikossa on hie-man lyhyempi kuin työntekijöiden. Keskimääräistä pitempää työviikkoa tekevät maatalous- ja muut yrittäjät (6.30). (Teksti jatkuu s. 148)

Arbetstiden på 1970-talet

Arbetstidsuppgifterna erhålls ur olika undersökningar och statistiska material. I arbetskraftsundersökningen ber man informanterna uppges sin normala arbetstid. Den definieras som den veckoarbetstid som den förvärvsarbetande förutsätts utföra på sin huvudarbetsplats och motsvarar begreppet regelbunden veckoarbetstid i arbetstidslagen och i avtalen. I arbetskraftsenkäten ber man informanterna uppskatta inte bara den normala arbetstiden utan också antalet arbetstimmar i huvud- och bisyssla skilt för sig under en bestämd vecka. På basen av svaren kan man räkna ut den utförda arbetstiden. I tidsanvändningsundersökningen beräknas antalet faktiskt utförda arbetstimmar (vari ingår arbete i huvud- och bisyssla samt övertidsarbete) på basen av en tidsanvändningsdagbok. På grund av skillnader i begreppsapparater och metoder avviker arbetstidsuppgifterna i undersökningen i någon mån från motsvarande uppgifter i statistiken.

Den genomsnittliga veckoarbetstid för löntagare som (med beaktande av deltidarbete, antal övertids- och bisysslotimmar samt kortfristig arbetsfrånvaro) beräknats på basen av det faktiska antalet arbetstimmar är 38 timmar. Kvinnornas veckoarbetstid är ungefär tre timmar kortare än männens, vilket bl.a. beror på kvinnornas yrkesstruktur och på deltidarbete. Enligt enkäten om levnadsförhållanden har ungefär en femtedel av löntagarna sk. lång arbetstid, dvs. summan av arbetsresorna och den normala arbetstiden är 45 timmar eller mera per vecka. Tjänstemännens veckoarbetstid är något kortare än arbetarnas. Jordbruks- och andra företagare har arbetsveckor som är längre än den genomsnittliga arbetsveckan (6.30). (Texten fortsätter sid. 148)

6.28. Palkansaajien työaikamuodot toimialoittain 1977 ja 1982
Löntagarnas arbetstidsform efter näringsgren 1977 och 1982
Work schedule of employees by industry, 1977 and 1982

Toimiala Näringsgren	Yhteensä Inalles	prosenttia - procent									
		Säännöllinen päivätyö Regelbundet dagarbete	Säännöllinen aamu-, iltatäi yötyö Regelbundet morgon-, kvälls- eller nattarbete	Kaksivuorotyö Tvåskiftarbete	Kolmivuorotyö Treskiftarbete	Muu työaikamuoto Annan arbetstidsform					
	77/82	-77	-82	-77	-82	-77	-82	-77	-82	-77	-82
Yhteensä - Summa	100	73	75	4	3	9	10	6	6	8	6
Maa- ja metsätalous - Jord- och skogsbruk	100	89	90	-	0	-	1	-	0	11	9
Teollisuus - Industri	100	72	76	3	2	12	12	9	8	3	2
Rakennustoiminta - Byggnadsverksamhet	100	95	95	-	0	2	2	0	1	3	2
Kauppa - Handel	100	71	74	6	5	15	15	1	1	8	5
Liikenne - Samfärdsel	100	55	53	5	3	12	13	7	8	21	23
Rahoitus- ja vakuutus- toiminta - Finansierings- och försäkringsverksamhet	100	79	86	4	2	4	2	1	1	12	8
Palvelukset - Tjänster	100	70	71	5	4	7	8	8	9	10	8

o Työolosuhdetiedustelu 1977. Tilastotiedotus TY 1981:14; Työvoimatutkimus 1982. Tilastotiedotus TY 1984:3
Enkät av arbetsförhållanden 1977. Statistisk rapport TY 1981:14; Arbetskraftsundersökningen 1982.
Statistisk rapport TY 1984:3
Survey on Working Conditions 1977. Statistical Reports TY 1981:14 (in Finnish and Swedish); Labour Force
Interview Survey 1982. Statistical Reports TY 1984:3 (in Finnish and Swedish).

6.29. Palkansaaajien "epätavalliset"¹⁾ työajat
 Löntagare med "ovanliga"¹⁾ arbetstider
 Atypical working hours¹⁾

	MS BK	Miehet Män	Naiset Kvinnor
% palkansaaajista - % av löntagare			
Kaikki - Alla	27	26	29
15 - 24	29	31	27
25 - 54	27	25	29
55 - 64	28	22	33
Työntekijät - Arbetare	31	28	36
Toimihenkilöt - Tjänstemän	23	21	24

1) Muuta kuin säännöllinen päivätyö

1) Annat än regelbundet dagsarbete

1) Other than regular daytime working hours

o Työolosuhdetiedustelu 1977. Tilastotiedotuksia TY 1981:14.

Enkät om arbetsförhållanden 1977. Statistisk rapport TY 1981:14.

Survey on working conditions 1977. Statistical Reports TY 1981:14.

6.30. Keskimääräinen viikkotyöaika 1976, 1979 ja 1980

Genomsnittlig veckoarbetstid 1976, 1979 och 1980

Weekly working hours on average, 1976, 1979 and 1980

	Tehdyt työtunnit viikossa työssä ol- lutta kohti päätyössä Utförda arbetstimmar i huvudarbete under en vecka per arbets- deltagande	Tehdyt sivutyötunnit viikossa sivutyötä tehnyttä kohti Utförda bisysslotim- mar i veckan per bisyssloarbetande	Ylityötä tehneiden osuus Andel av övertids- arbetande	Osa-aikatyöllisten osuus Andel av deltid- arbetande	Sivutyötä tehnei- den osuus Andel av bisyss- loarbetande
	tuntia/viikko	timmar/vecka	% työllisistä	% av sysselsatta	
Molemmat sukupuolet - Båda könen					
1976	40,2	15,0	7,1	3,9	3,8
1979	39,9	14,4	6,5	4,2	3,6
1980	40,0	14,7	6,7	4,2	3,7
Miehet - Män					
1976	41,2	15,8	8,9	1,4	4,7
1979	41,0	15,2	8,1	1,5	4,4
1980	41,2	15,9	8,4	1,5	4,4
Naiset - Kvinnor					
1976	39,2	13,3	5,1	6,7	2,7
1979	38,7	13,0	4,7	7,2	2,7
1980	38,7	12,7	4,8	7,3	2,8

o Työvoimatiedustelu, keskimääräiset viikkotyötunnit. Tilastotiedotus TY 1981:29.

Arbetskraftsenkäten, genomsnittliga veckoarbetstimmar. Statistisk rapport TY 1981:29 (bara på finska).

Labour Force Survey, average weekly working hours. Statistical Reports TY 1981:29 (only in Finnish).

6.31. Osa-aikatyölliset 1977 - 82
Deltidssysselsatta 1977 - 82
Part-time workers, 1977 - 82

Osa-aikatyölliset 1977 - 82 sukupuolen mukaan ja osa-aikatyöllisten jakautuminen eri toimialoille sekä osa-aikatyön syy 1982.

Deltidssysselsatta efter kön 1977 - 82, samt efter näringsgren och orsak till deltidssarbete 1982.

Part-time workers by sex, 1977 - 82, and by industry and reason for part-time work, 1982.

	MS	M	N	MS	M	N
	1 000			% työllisistä - % av sysselsatta		
1977	131	25	106	6,1	2,2	10,2
1978	158	33	125	7,3	2,9	12,0
1979	162	36	126	7,3	3,1	11,9
1980	169	33	136	7,5	2,8	12,5
1981	162	33	129	6,9	2,7	11,6
1982	179	44	135	7,6	3,6	12,2
1982:						
Maa- ja metsätaloudessa - Jord- och skogsbruk	34	..	..	11,5	..	..
Teollisuudessa - Industri	19	..	..	2,4	..	..
Palvelut (TOL 6-9) - Tjänster (NI 6-9)	126	..	..	10,1	..	..
Osa-aikatyön syy 1982: Orsaken till deltidssarbete 1982:						
Kokopäivätyöpaikan tai työn puute - Avsaknad av heltidsarbete	41	9	32	23	21	24
Kodin tai lasten hoito - Skötsel av hem eller barn	42	1	41	23	1	31
Opiskelu - Studier	30	15	15	17	34	11
Pitempi työaika ei taloudellisesti välttämätön - Längre arbetstid inte ekonomiskt nödvändig	10	1	9	5	3	6
Terveys tai ikä - Hälsa eller ålder	19	6	13	11	14	9
Muu syy tai tuntematon syy - Annan eller okänd orsak	37	12	25	21	27	20
Yhteensä - Summa	179	44	135	100	100	100

o Työvoimatutkimus. Tilastotiedotus TY 1978:27, 1979:30, 1980:26, 1981:28, 1982:21, 1984:3

Arbetskraftsundersökningen. Statistisk rapport TY 1978:27, 1979:30, 1980:26, 1981:28, 1982:21, 1984:3

Labour Force Survey. Statistical Reports TY 1978:27, 1979:30, 1980:26, 1981:28, 1982:21, 1984:3

Työaika muodot vaihtelevat varsin paljon elinkeinoittain; yleisimmin vuoro-, aamu-, iltai- tai yötyötä tehdään teollisuuden, kaupan, liikenteen ja palveluiden aloilla. Vuorotyötä tekevien määrä on pysynyt suunnilleen ennallaan 1970-luvulla; teollisuudessa se on jonkin verran vähentynyt ja lisääntynyt liikenteen, palvelusten ja kaupan aloilla. Naiset tekevät hieman miehiä useammin muuta kuin säännöllistä päivätyötä. Epämukavana työaikana työskentely (aamu-, iltai- ja yötyö) lisääntyi naisilla iän mukana kun se miehillä väheni (6.28, 6.29).

Osa-aikatyötä (alle 30 tuntia viikossa) tekeviä on työvoimatutkimuksen mukaan 7 % työllisistä, 12 % naisista ja 3 % miehistä. Naisten osa-aikatyö lisääntyi 1970-luvun lopulla, miesten pysyi ennallaan. Eniten osa-aikatyötä tehdään kaupan ja palveluelinkeinojen piirissä. Naiset, erityisesti ne, joilla on alle kouluikäisiä lapsia, ilmoittivat useimmin osa-aikatyön syyksi kodin- ja lastenhoidon. Miehillä osa-aikatyön syynä on usein opiskelu tai terveydelliset syyt.

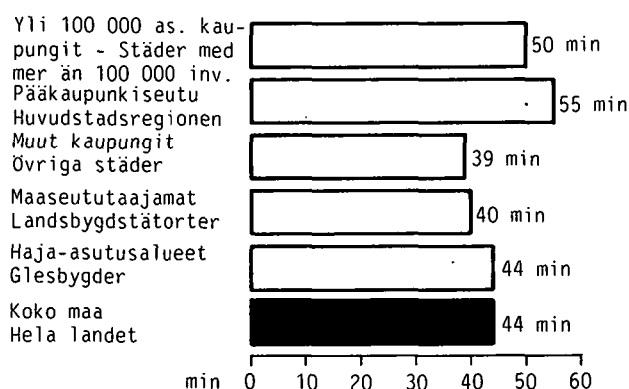
Vajaatyöllisiä eli sellaisia osa-aikatyötä tekeviä, joilla ei ollut kokoaikaista vaihtoehtoa tarjolla, oli vuonna 1981 noin 32 000 eli 20 % osa-aikatyöllisistä (6.31).

6.3.2 TYÖMATKAT

Ajankäyttötutkimuksen mukaan niillä, jotka käyvät työssä kodin ulkopuolella, kuluu keskimäärin 44 minuuttia päivässä työmatkaan. Pisimmät työmatkat ovat pääkaupunkiseudulla, keskimäärin 55 minuuttia päivässä. Pienissä kaupungeissa ja maaseututajamissa työmatkat ovat lyhyimmät.

Keskiaarvotiedot muodostuvat hyvinkin erimittaisista työmatkoista. Työolosuhdetiedustelun mukaan noin 60 % palkansaajista käytti alle puoli tuntia päivässä työmatkaansa. Kymmenesosalla palkansaajista kului enemmän kuin tunti, ja 6 % palkansaajista matkusti kodin ja työpaikan väliä yli puolitoista tuntia päivittäin (6.32, 6.33).

6.32. Keskimääräiset päivittäiset työmatka-ajat asuinalueittain 1979
Genomsnittliga restider per arbetsdag efter typ av bostadsområde 1979
Average travelling time to and from work by type of living area, 1979

Arbetstidsformen beror i ganska hög grad på näringsgrenen; skift-, morgon-, kvälls- och nattarbete är vanligast inom industri, handel, samfärdsel och tjänster. Antalet skiftarbetande har hållit sig nästan oförändrat under hela 1970-talet; det har sjunkit en aning inom industrin och ökat inom samfärdsel, tjänster och handel. Kvinnor har något oftare än män ett arbete som inte är regelbundet dagtidsarbete. För kvinnornas del ökade arbetet på oönskade arbetstider (morgon-, kvälls- och nattarbete) med stigande ålder, medan det för männens del minskade (6.28 och 6.29).

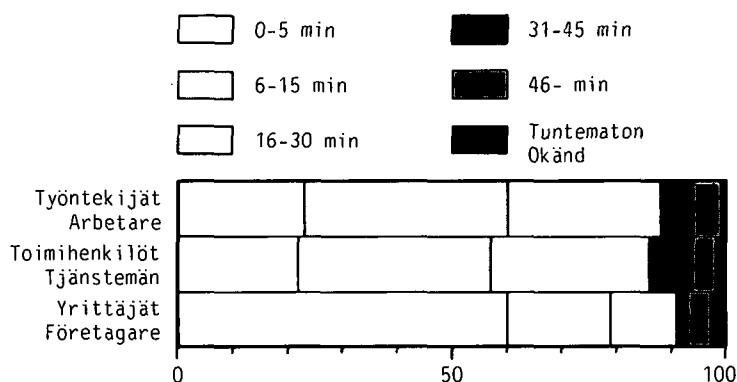
Deltidsarbete (under 30 timmar i veckan) har enligt arbetskraftsundersökningen 7 % av de sysselsatta, 12 % av kvinnorna och 3 % av männen. Kvinnornas deltidarbete ökade medan männens hölls oförändrat under slutet av 1970-talet. Mest deltidarbete utförs i handels- och servicebranscherna. Kvinnorna, särskilt de kvinnor som hade barn under skolåldern, uppgav i allmänhet hem- och barnavård som orsak till sitt deltidarbete. För männens del är orsaken till deltidarbetet ofta studier eller hälsoskäl. De under-sysselsatta, dvs. de deltidarbetande som inte hade något heltidsalternativ, uppgick till ungefär 32 000 personer eller 20 % av alla deltidssysselsatta år 1981 (6.31).

6.3.2 ARBETSRESOR

Enligt tidsanvändningsundersökningen använder de personer som arbetar utanför hemmet i genomsnitt 44 minuter av sin dag till arbetsresor. Längst är arbetsresorna i huvudstadsregionen, i genomsnitt 55 minuter per dag. I småstäder och landsbygdstätorter är arbetsresorna kortare.

De arbetsresor genomsnittstalen baserar sig på är av avsevärt olika längd. Enligt enkäten om arbetsförhållanden använde ca 60 % av löntagarna mindre än en halv timme om dagen till sina arbetsresor och 6 % av löntagarna reste över en och en halv timme per dag mellan sitt hem och arbetsplatsen (6.32 och 6.33).

6.33. Yhdensuuntaiseen työmatkaan kuluva aika ammattiaseman mukaan 1977
Tid som åtgår till enkelresan till arbetsplats efter yrkesställning 1977
Time spent on one-way travel to work by industrial status, 1977

o Niemi - Kiiski - Liikkanen: Suomalaisten ajankäyttö 1979. Tilastokeskus. Tutkimuksia n:o 65. Helsinki 1981.

Niemi - Kiiski - Liikkanen: Tidsanvändningsundersökningen. Statistikcentralen. Undersökningar nr 65. Helsingfors 1981. (på finska och engelska).

Niemi - Kiiski - Liikkanen: Use of time in Finland 1979. Central Statistical Office of Finland. Studies No. 65. Helsinki 1981.

o Työolosuhdetiedustelu. 1977. Tilastotiedotus TY 1981:14.

Enkät om arbetsförhållanden 1977. Statistisk rapport TY 1981:14

Survey on Working Conditions 1977. Statistical Reports TY 1981:14.

6.3.3 TYÖSTÄ POISSAOLOT

Kansaneläkelaitoksen tekemän kyselytutkimuksen mukaan noin 5 % yksityisen sektorin palkansaajista oli päivittäin sairauden vuoksi poissa työstä. Vajaa prosentti oli päivittäin poissa työstä sosiaalisista syistä (lapsen tai omaisen sairauden vuoksi, päivähoito-ongelmien vuoksi, muun perhesyn vuoksi, yksityisten asioiden tai luottamustehtävien hoidon vuoksi, alkoholin liikkakäytön vuoksi, tms.). Toisin sanoen vuoden aikana työntekijä oli sairauden vuoksi poissa työstä keskimäärin 12,5 päivää, sosiaalisista syistä 2,5 päivää¹⁾.

Työvoimatiedustelu tuottaa poissaolotietoja kaikista työllisistä vuodesta 1976 lähtien. Sen mukaan 70-luvun lopulla sairauspoissaolot eivät lisääntyneet; muut poissaolot sensijaan lisääntyivät huomattavasti. Muihin poissaoloihin lasketaan esimerkiksi äitiyslomat, opintovapaat, työtaistelut. Äitiyslomien pidentyminen on vaikuttanut muutokseen, sillä miesten muut poissaolot eivät ole lisääntyneet (6.37). Työvoimatiedustelun tulokset eivät ole vertailukelpoiset yllä mainitun Kansaneläkelaitoksen tutkimuksen kanssa otoksen erilaisuuden vuoksi.

1) Nyman, K ja Raitasalo, R: Työstä poissaolot ja niihin vaikuttavat tekijät Suomessa. Kansaneläkelaitoksen julkaisusarja A 14/1978. Helsinki 1978.

6.34. Työstä poissaolot 1976 ja 1980
Arbetsfrånvaro 1976 och 1980
Absenteeism, 1976 and 1980

Keskimäärin työllistä kohden - I medeltal per sysselsatt

Päivät Dagar	Miehet Män 1976	1980	Naiset Kvinnor 1976	1980	Yhteensä Samtliga 1976	1980
Työpäiviä - Arbetsdagar	238	239	232	228	235	234
Työttömyyspäiviä - Arbetslöshetsdagar	1	1	1	1	1	1
Työstä poissaolopäiviä ¹⁾ - Frånvarodagar ¹⁾	117	118	122	128	119	122
Loma- ja vapaapäiviä ²⁾ - Semester- och lediga dagar ²⁾	105	107	105	105	105	106
Sairauspäiviä - Frånvaro p.g.a. sjukdom	9	8	9	9	9	8
Muut poissaolot - Annan frånvaro	3	3	8	14	5	8
Tuntematon - Okänd	10	8	11	9	11	9

1) palkalliset ja palkattomat - avlönade och oavlönade

2) Keskiarvot on saatu jakamalla yhteenlasketut päivien lukumäärät työllisten määrällä. Loma- ja vapaapäivien määrä jää pieneksi, koska jakajaan sisältyvät myös ne työlliset, joilla ei ole lainkaan lomaa.

2) Medeltalen har erhållits genom att dividera det sammanlagda antalet dagar med antalet sysselsatta. Antalet semester- och lediga dagar är litet, eftersom divisorn innehåller även de sysselsatta som inte alls har semester.

o Työvoimatiedustelu. SVT XL. - Arbetskraftsenkäten. FOS XL. - Labour Force Survey. OSF XL.

6.3.3 FRÅNVARO FRÅN ARBETET

Enligt en enkät som utförts av Folkpensionsanstalten var per dag ungefär 5 % av den privata sektorns löntagare borta från arbetet på grund av sjukdom. En knapp procent per dag var borta från arbetet av sociala orsaker (p.g.a. barns eller nära anhörigs sjukdom, dagvårdsproblem eller annan familjeangelägenhet, för att sköta privata ärenden eller förtroendeuppdrag, p.g.a. alkoholmissbruk m.fl.). Under loppet av ett år var alltså en arbetstagare borta från arbetet i genomsnitt 12,5 dagar på grund av sjukdom och 2,5 dagar av sociala orsaker¹⁾.

Sedan 1976 har uppgifter om arbetsfrånvaro för alla sysselsatta personer kunnat erhållas ur Arbetskraftsenkäten. Enligt denna enkät ökade inte sjukdomsfrånvaron under slutet av 70-talet; andra slag av frånvaro ökade däremot avsevärt. Till arbetsfrånvaro av andra slag räknas t.ex. moderskapsledighet, studieledigt och arbetskonflikter. Eftersom detta slag av arbetsfrånvaro inte har ökat för männens del, måste ökningen bero på förlängningen av moderskapsledigheten (6.37). Resultatet av Arbetskraftsenkäten är inte jämförbart med ovan nämnda undersökning som utförts av Folkpensionsanstalten p.g.a. olika sampel.

1) Nyman, K och Raitasalo, R: Arbetsfrånvaron och dess orsaker i Finland (sammandrag på svenska). Folkpensionsanstaltens publikationsserie A 14/1978. Helsingfors 1978.

6.3.4 LOMAT

Elinolosuhdetiedustelun mukaan palkansaajilla oli vuonna 1978 keskimäärin 28 palkallista lomapäivää. Matkailun edistämiskeskuksen tutkimuksessa, jossa tiedusteltiin palkallisten ja palkattomien lomien pitämistä, ilmeni, että kuudesosalla työllisistä vastaajista ei ollut lomaa lainkaan vuoden 1980 aikana. Yrittäjistä vain neljäsosalla oli palkallista lomaa (6.35, 6.36).

Luvussa "Ajankäyttö ja vapaa-aika" tarkastellaan lomaviettotapoja ym. vapaa-aikaa.

6.3.4 SEMESTRAR

Enligt enkäten om levnadsförhållanden hade löntagarna år 1978 i genomsnitt 28 dagar avlönad semester. Centralen för turistfrämjande har utfört en undersökning där man bland annat begärde uppgifter om avlönad och oavlönad semester. Av undersökningen framgick att en sjättedel av de förvärvsarbetande informanterna inte hade någon semester alls under år 1980. Av företagarna hade endast en fjärdedel semester med lön (6.35 och 6.36).

I kapitlet Tidsanvändning och fritid granskas semesterfirandet och övriga fritidssysselsättningar.

6.35. Lomien¹⁾ palkallisuus ja pituus sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 1980
 Betald semester¹⁾ och semesternas längd efter socioekonomisk ställning 1980
 Paid holidays¹⁾ and length of holidays, by socio-economic status, 1980

	Yrittäjät Företagare	Ylemmät toimihenkilöt Högre tjänstemän	Alemmat toimihenkilöt Lägre tjänstemän	Työntekijät Arbetare
	%	%	%	%
Loma: - Semester:				
Palkallinen - Betald	26	61	72	60
Palkaton - Icke betald	35	26	14	19
Palkallista ja palkatonta - Betald och icke betald	4	7	4	7
Ei lomaa - Ingen semester	35	6	9	14
Yhteensä - Summa	100	100	100	100
Vastanneita - Svarande	165	115	275	391
Loman pituus: Semesternas längd:				
1 viikko tai vähemmän - 1 vecka eller mindre	28	4	6	6
2-3 viikkoa - 2-3 veckor	53	10	12	14
4 viikkoa - 4 veckor	8	21	27	35
5 viikkoa tai enemmän - 5 veckor eller mer	10	65	52	44
Yhteensä - Summa	100	100	100	100
Vastanneita - Svarande	107	108	248	335

1) Haastateltavilta kysyttiin: "onko teillä ollut tai vielä pitämättä palkallista tai palkatonta lomaa vuoden 1980 aikana?" "Paljonko teillä on ollut tai on lomaa yhteensä vuonna 1980?"

1) Intervjupersonerna fick besvara frågan: "Har ni haft eller tänker ni ha avlönad eller oavlönad semester under år 1980?" "Hur mycket semester har ni haft eller kommer ni att ha sammanlagt under 1980?"

1) The persons interviewed were asked: "Have you had or will you have paid or unpaid holiday in 1980?" "How long have you been or will you be on leave in 1980?"

o Tilastokeskuksen haastattelutoimiston Matkailun Edistämiskeskukselle tekemä haastattelututkimus v. 1980. Haastattelussa oli mukana 1 290 satunnaisotannalla valittua henkilöä.

o En intervjuundersökning gjord av Statistikcentralens intervjubyrå för Centralen för Turistfrämjande 1980. I intervjun deltog 1 290 slumpmässigt utvalda personer.

o An interview survey made in 1980 by the Interview Division of the Central Statistical Office on behalf of the Tourist Promotion Centre. A random sample of 1 290 persons were interviewed.

6.36. Keskimääräinen lomapäivien lukumäärä 1978¹⁾
 Genomsnittligt antal semesterdagar 1978¹⁾
 Average number of holidays, 1978¹⁾

Palkansaaajien lomapäivät keskimäärin iän ja ammattiaseman mukaan
 Löntagarnas genomsnittliga antal semesterdagar efter ålder och yrkesställning
 Average number of holidays of employees by age and occupational status

Ikä, ammattiasema Ålder, yrkesställning	Yhteensä Samtliga	Miehet Män	Naiset Kvinnor
Yhteensä - Samtliga	28	27	30
15 - 24	19	22	16
25 - 44	31	28	35
45 - 64	30	27	33
Työntekijät - Arbetsstagare	26	26	25
Toimihenkilöt - Tjänstemän	32	28	34

1) Haastateltavilta kysyttiin: "kuinka pitkän palkallisen vuosiloman pidätte tänä vuonna?"

1) Intervjupersonerna fick besvara frågan: "Hur långre tänker Ni ha avlönad semester i år?"

1) The persons interviewed were asked: "How long will you be on paid leave this year?"

o Elinolosuhdetiedustelu 1978. Julkaisematonta aineistoa. Tilastokeskus.

Undersökningen av levnadsförhållanden 1978. Opublicerat material. Statistikcentralen.

Survey on Living Conditions, 1978. Unpublished data. The Central Statistical Office of Finland.

6.3.5 TYÖTAPATURMAT

Suomessa sattui 1970-luvun loppupuolella keskimäärin 62 työtapaturmaa 1 000 työntekijää kohden. Vaarallisia, so. sellaisia toimialoja, joilla ilmoitettujen tapaturmien määrä ylittää keskitason, ovat talonrakennustoiminta, metalli- ja kaivannaisteollisuus sekä metsätalous. Työtapaturmien määrän kehitys on ollut aaltoilevaa 1970-luvulla. Laskettuna 1 000 työntekijää kohden tai 1 000 000 työtuntia kohden tapaturmien määrä näyttää liittyvän taloudellisiin suhdanteisiin. Vuonna 1978, jolloin matalasuhdanne oli alimmillaan, sattui vähiten tapaturmia. Työtapaturmista 7 - 8 % johtaa yli kuukauden kestävään työkyvyttömyyteen (6.37).

Kuolemaan johtaneita työtapaturmia sattui 70-luvun lopulla keskimäärin 142 vuodessa. Kuolemaan johtaneiden työtapaturmien määrä väheni viime vuosikymmenen aikana kaikilla toimialoilla. Erityisen selvästi ne vähenivät rakennustoiminnassa (6.38).

Kuolemaan johtaneita työtapaturmia sattuu 60 vuotta täyttäneille miehille moninkertaisesti enemmän kuin muille ikäryhmille. Nuorten, alle 25-vuotiaiden riski joutua lievään tapaturmaan on suurempi kuin muilla ikäryhmillä (6.39).

1970-luvulla ammattitautien määrä on laskenut teollisuudessa ja kaivosteollisuudessa, joissa niitä eniten esiintyy. Muilla aloilla tapahtuneet lievät nousut 1970-luvun lopulla ovat lukumääräisesti varsin vähäisiä. Uusia ammattitautitapauksia ilmeni vuosittain noin 3 000 - 4 000 vuoden 1975 jälkeen. Uusia ammatti-ihotauteja ilmoitettiin vuosittain 1 000 - 2 000 tapausta. Niiden määrä on ollut laskusuunnassa vuodesta 1976. Ammattitautien yleisimmät aiheuttajat ovat miehillä melu, naisilla toistuvat yksipuoliset työliikkeet (6.40).

6.3.5 OLYCKSFALL I ARBETET

I Finland inträffade under slutet av 1970-talet i genomsnitt 62 arbetsolycksfall per 1 000 arbetsstagare. Farliga branscher, dvs. branscher där antalet anmälda olycksfall är högre än genomsnittet, är byggnadsverksamhet, metallindustri, brytning av mineraliska produkter och skogsbruk. Utvecklingen av antalet arbetsolycksfall har gått i vågor under 1970-talet. Beräknat per 1 000 arbetstagare eller per 1 000 000 arbetstimmar tycks antalet olycksfall följa de ekonomiska konjunkturerna. År 1978, då lågkonjunkturen var svårast, inträffade färre olycksfall. 7-8 % av alla arbetsolycksfall leder till mer än månadslång arbetsoförmåga (6.37).

I slutet av 1970-talet inträffade i genomsnitt 142 arbetsolycksfall med dödlig utgång per år. Antalet arbetsolycksfall med dödlig utgång minskade i alla näringsgrenar under 1970-talet. Tydligast var minskningen inom byggnadsbranschen (6.38).

Antalet arbetsolycksfall med dödlig utgång var avsevärt större för män över 60 år än för andra åldersgrupper. För ungdomar, dvs. personer under 25 år, är risken att råka ut för ett lindrigt olycksfall större än för andra åldersgrupper (6.39).

Under 1970-talet har antalet yrkessjukdomar minskat i de branscher där de är vanligast, nämligen gruv- och tillverkningsindustrin. De ökningar som kan skönjas i andra branscher under slutet av 1970-talet är ganska obetydliga. Efter år 1975 har det uppgåtts 3 000 - 4 000 nya fall av yrkessjukdom per år. Antalet nya fall av yrkeshudsjukdomar är 1 000 - 2 000 per år. Deras antal har minskat sedan 1976. De vanligaste orsakerna till yrkessjukdomar är för männens del buller och för kvinnornas del upprepning av ensidiga arbetsrörelser (6.40).

6.37. Työtapaturmat 1976, 1978 ja 1981
 Olycksfall i arbete 1976, 1978 och 1981
 Industrial accidents, 1976, 1978 and 1981

Toimiala Näringsgren	Työtapaturmia 1 000 000 työtuntia kohden Arbetsolycksfall per 1 000 000 arbetstimmar			Vaikeiden ¹⁾ osuus Procent svåra ¹⁾	
	1976	1978	1981	1976	1981
Kaikki toimialat - Alla näringsgrenar	39,6	32,3	34,1	8,3	7,9
Maatalous - Jordbruk	35,8	44,3	38,1	20,3	16,8
Metsätalous - Skogsbruk	63,8	51,3	66,7	12,6	9,7
Teollisuus - Industri	61,5	50,5	53,3	6,9	6,7
Metalli- ja kaivannaisteollisuus - Metall- och gruvindustri	80,4	57,4	63,6	6,5	6,2
Puu-, paperi- ja graafinen teollisuus - Trävaru-, pappers- och grafisk industri	59,3	52,1	51,9	8,4	8,5
Rakennustoiminta - Byggnadsverksamhet	95,5	77,5	74,6	8,9	8,2
Kauppa - Handel	21,7	18,5	18,6	7,4	7,4
Liikenne - Samfärdsel	31,1	26,8	30,1	10,8	10,0
Rahoitus- ja vakuutustoiminta - Finansierings- och försäkrings- verksamhet	8,2	7,2	7,6	12,7	10,6
Palvelukset - Tjänster	14,7	13,5	12,7	10,0	9,8

1) Yli kuukauden työkyvyttömyyteen johtaneita

1) Olycksfall som lett till mer än en månads arbetsoförmåga

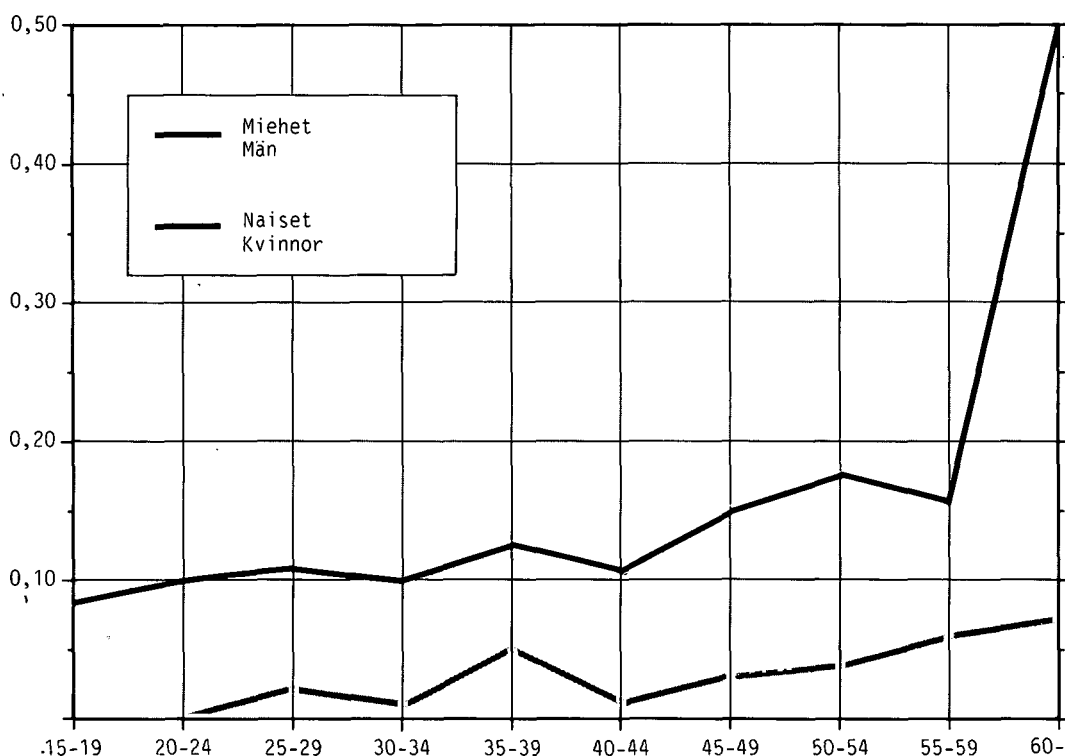
o Työtapaturmat. SVT XXVI - Olycksfall i arbete. FOS XXVI - Industrial accidents. OSF XXVI

6.38. Kuolemaan johtaneet työtapaturmat 1965 - 81
 Arbetsolycksfall med dödlig utgång 1965 - 81
 Fatal industrial accidents, 1965 - 81

	Vuodet Åren	Keskiarvo 1 000 työntekijää kohden Medeltal per 1 000 arbetstagare	
Kaikki toimialat - Alla näringsgrenar	1965-69	205	0,13
	1970-74	169	0,10
	1975-79	142	0,08
	1980-81	118	0,06
Teollisuus - Industri	1965-69	53	0,12
	1970-74	41	0,08
	1975-79	43	0,08
	1980-81	36	0,06
Rakennustoiminta - Byggnadsverksamhet	1965-69	55	0,33
	1970-74	51	0,33
	1975-79	31	0,20
	1980-81	25	0,17

o SVT XXVI - FOS XXVI - OSF XXVI

6.39. Kuolemaan johtaneita työtapaturmia 1 000 työntekijää kohti iän mukaan 1976-79
 Arbetsolycksfall med dödlig utgång per 1 000 arbetstagare efter ålder 1976-79
 Fatal industrial accidents per 1 000 employees by age, 1976-79

o Mikkola, K.: Kuolemaan johtaneet työpaikkatapaturmat 1975-79. Työsuojeluhallitus. Tutkimusraportti 35. Tampere 1981.
 Mikkola, K.: Ölycksfall med dödlig utgång på arbetsplatser 1975-79. Arbetarskyddsstyrelsen.
 Undersökningsrapport 35. Tammerfors 1981. (Svenskt sammandrag.)
 Mikkola, K.: Fatal industrial accidents 1975-79. National Board of Labour Protection. Investigation
 report 35. Tampere 1981 (English summary).

6.40. Ammattitaudit toimialoittain 1975 ja 1981
 Yrkessjukdomar efter näringsgren 1975 och 1981
 Occupational diseases by industry, 1975 and 1981

Toimiala Näringsgren	10 000 ammatissa toimivaa kohti Per 10 000 yrkesverksamma	1975	1981	Aiheuttaja Orsak	vuonna 1981 år 1981		
					Melu Buller	Toistuva yksipuoli- nen työliike Upprepade ensidiga arbetsrörelser	Sienet, pöly Svampar, damm
							Muu Annat
		1975	1981	%	%	%	%
Maa- ja metsätalous - Jord- och skogsbruk	4,4		9,8	29	20	23	28
Kaivos- ja kaivannais- teollisuus - Brytning av mineraliska produkter	82,7		84,2	71	1	14	14
Teollisuus - Tillverkning	49,2		43,6	44	39	4	13
Rakennustoiminta - Byggnadsverksamhet	15,4		29,9	60	25	1	14
Palvelukset - Tjänster	6,4		8,9	42	28	1	28
Muut toimialat - Övriga näringsgrenar	2,5		6,1	45	44	1	10

o Ammattitaudit vuonna 1981. Työterveyslaitos / Katsauksia 51.
 Yrkessjukdomar år 1981. Institutet för arbetshygien / Översikter 51. (Bara på finska)
 Occupational diseases in 1981. Institute of Occupational Health / Reviews 51. (In Finnish only)

6.3.6 TYÖYMPÄRISTÖN HAITAT

Työympäristössä esiintyvistä haitoista - sellaisista kuten melu, ilman saasteet, epämuukavat lämpötilat, epämuukavat kosteusolosuhteet, vaaralliset kemialliset aineet, säteily, toistuvat yksipuoliset työliikkeet, äkilliset nostot ja ponnistukset, vaikeat tai epämuukavat työasennot, tapaturmavaara, kiire ja kireä aikataulu - on olemassa niukasti tietoa. Objektiviseen mittaukseen perustuvaa tilastotietoa on saatavissa vain niistä työntekijöistä, jotka työpaikallaan joutuvat kosketuksiin syöpää aiheuttavien aineiden kanssa. Tällaisista henkilöistä työterveyslaitos pitää rekisteriä (ASA).

Tilastokeskuksen työolosuhdetiedusteluissa 1972 ja 1977 tiedusteltiin esiintyykö vastaajien työpaikalla tiettyjä haittoja¹⁾. Samantyyppinen kysymys esitettiin elinolosuhdetiedustelussa. Nämä tutkimukset eivät ole kuitenkaan keskenään vertailukelpoisia. Vuoden 1977 työolosuhdetiedustelun mukaan yleisimpiä työympäristön haittoja ovat kiire, melu ja vetoisuus.

Seuraavassa asetelmassa esitetään eri työntekijä- ja yrittäjäryhmissä kolme haittaavinta tekijää vuoden 1977 työolosuhdetiedustelun mukaan:

	Eniten mainittu haitta Den vanligaste störningen	Toiseksi eniten mainittu haitta Den nästvanligaste störningen	Kolmanneksi eniten mainittu haitta Den tredje vanligaste störningen
Työntekijät Arbetstagare	Melu Buller	Vetoisuus Drag	Kiire Stress
Toimihenkilöt Tjänstemän	Kiire Stress	Vetoisuus Drag	Melu Buller
Maatalousyrittäjät Jordbruksföretagare	Äkilliset nostot ja ponnistukset Plötsliga lyft och ansträngningar	Vaikeat ja epämuukavat työasennot Besvärliga och obekväma arbetsställningar	Kiire Stress
Muut yrittäjät Andra företagare	Kiire Stress	Melu Buller	Vetoisuus Drag

Elinolosuhdetiedustelussa kysyttiin, esiintyykö tiettyjä haittoja säännöllisesti työympäristössä. 13 %:lla työllisistä ei esiintynyt mitään kysytyistä haitoista, 38 %:lla niitä oli yli neljä. Selvinmin yhdessä esiintyvät haitat olivat melu, pöly, lika ja epämuukavat työasennot (6.40, 6.41).

1) Työolosuhdetiedustelussa haastateltavilta kysyttiin, esiintyykö tiettyjä lueteltuja haittoja vastaajan työympäristössä ja aiheuttivatko ne työtä haittaavaa rasitusta. Elinolosuhdetiedustelussa kysyttiin vain, esiintyykö tiettyjä haittoja säännöllisesti työympäristössä.

6.3.6 STÖRNINGAR I ARBETSMILJÖN

Det finns inte mycket uppgifter om störningar i arbetsmiljön - med sådana avses t.ex. buller, luftföroreningar, obehagliga temperaturer, fukt, farliga kemikalier, strålning, upprepade ensidiga arbetsrörelser, plötsliga lyft och ansträngningar, besvärliga eller obekväma arbetsställningar, risk för olycksfall, stress och för snäv tidstabell. Statistisk information som baserar sig på objektiv mätning kan erhållas endast för de arbetstagare som på sin arbetsplats kommer i kontakt med cancerframkallande ämnen. Sådana personer registreras av institutet för arbetshygien (ASA).

I Statistikcentralens enkäter om arbetsförhållanden 1972 och 1977 bad man informanterna uppges om det fanns några i frågan uppräknade olägenheter på deras arbetsplatser¹⁾. En liknande fråga ställdes i enkäten om levnadsförhållanden. Dessa undersökningar är dock inte jämförbara. Enligt 1977 års enkät om arbetsförhållanden är stress, buller och drag de vanligaste störningarna i arbetsmiljön. Följande uppställning visar vilka tre störningar som oftast nämndes av de olika arbetstagar- och företagargrupperna. Uppställningen baserar sig på 1977 års enkät om arbetsförhållanden.

I enkäten om levnadsförhållanden frågades, om vissa störningar förekommer regelbundet i arbetsmiljön. Av alla sysselsatta svarade 13 % att inga av de nämnda störningarna förekom i deras arbetsmiljö, 38 % noterade över fyra störningar som förekom i deras arbetsmiljö. De störningar som oftast förekom tillsammans var buller, damm, smuts och obekväma arbetsställningar. (6.40 och 6.41).

1) I enkäten om arbetsförhållanden blev intervjupersonerna tillfrågade, om det i deras arbetsmiljö fanns vissa uppräknade olägenheter och om dessa olägenheter vållade besvär som störde arbetet. I enkäten om levnadsförhållanden frågades endast, om vissa olägenheter förekommer regelbundet i arbetsmiljön.

6.41. Koettu työn rasittavuus ja yksitoikkoisuus
 Procent som upplever sitt arbete som ansträngande och enformigt
 Work experienced as strenuous and monotonous

	Työ on - Arbetet är		
	Ruumiillisesti raskasta Fysiskt ansträngande	Henkisesti rasittavaa Psykiskt ansträngande	Yksitoikkoista Enformigt
	%	%	%
Palkansaaajat - Löntagare	34	45	24
Työntekijät Arbetare	52	36	33
Toimihenkilöt - Tjänstemän	15	54	14
Maatalousyrittäjät - Jordbruksföretagare	85	40	15
Muut yrittäjät - Övriga företagare	37	60	14
Yhteensä - Samtliga	40	46	22

o Työolosuhdetiedustelu 1977. Tilastotiedotus TY 1981:14.
 Enkät on arbetsförhållanden 1977. Statistisk rapport TY 1981:14.
 Survey on Working Conditions 1977. Statistical Reports TY 1981:14 (in Finnish and Swedish only).

6.42. Työympäristössä koetut haitat
 Störningar i arbetsmiljön
 Detriments in working environment

		Haitan kokeneiden osuus työllisistä Procent sysselsatta som haft besvär	joista kokenut samanaikaisesti haitalliseksi: procent som samtidigt besvärats av:					
			melun buller	pölyn damm	henk. rasitt. psyk. anstr.	lian smuts	epäm. työas. obekväm arbets- ställn.	ruumiill. rasitt. fysisk. anstr.
			%	%	%	%	%	%
Melu	M	50	.	67	45	55	42	32
Buller	N-Kv	28	.	54	47	26	46	35
Pölyisyys tms.	M	43	78	.	42	63	50	37
Damm m.m.	N-Kv	29	53	.	42	43	51	47
Henkinen rasittavuus - Psykisk ansträngning	M	40	56	44	.	34	32	27
	N-Kv	36	36	33	.	17	36	33
Likaisuus - Smutsighet	M	39	71	69	35	.	60	48
	N-Kv	19	38	63	31	.	54	64
Epämukava työasento - Obekväm arbetsställning	M	32	64	67	41	72	.	56
	N-Kv	29	44	50	45	36	.	56
Ruumiillinen rasittavuus - Fysisk ansträngning	M	27	58	57	39	68	65	.
	N-Kv	33	30	40	37	38	50	.

Muita työympäristön haittoja ilmoitettiin seuraavasti: Miehet: 26 % kylmyys, 23 % tärinä, 21 % kuumeisuus, 19 % kosteus, 18 % työn yksitoikkoisuus, 11 % kuivuus. Naiset: 24 % kylmyys, 20 % kuumeisuus, 20 % työn yksitoikkoisuus, 15 % kuivuus, 13 % kosteus, 5 % tärinä.
 Dessutom nämades följande störningar: Män: 26 % kyla, 23 % vibrationer, 21 % hetta, 19 % fukt, 18 % enformigt arbete, 11 % torrhet. Kvinnor: 24 % kyla, 20 % hetta, 20 % enformigt arbete, 15 % torrhet, 13 % fukt, 5 % vibrationer.

o Elinolosuhdetiedustelu 1978. Julkaisematonta aineistoa. Tilastokeskus.
 Undersökningen av levnadsförhållandena 1978. Opublicerat material. Statistikcentralen.
 Survey on Living Conditions 1978. Unpublished data. The Central Statistical Office of Finland.

6.3.7 TYÖTAISTELUT

Työtaistelutkin voidaan katsoa osaksi työolosuhteita. Tilastokeskuksen työtaistelutilastoon luetaan yhtenä yksikkönä lakot, työsulut, saarrot, kieltäytymiset ylitöistä, jarrutukset yms. työntekijäin tai työnantajain etujensa ajamiseksi käyttämät keinot. Mitään minimiehtoja työtaistelun keston, siihen osallistuneiden lukumäärän tai menetettyjen työtuntien määrän suhteen ei ole asetettu. Sen vuoksi työtaistelujen lukumäärätiedot sisältävät hyvin erilaisia työtaisteluja.

Työtaisteluihin osallistuneiden työntekijöiden osuus kaikista työllisistä on vaihdellut voimakkaasti 70-luvun aikana. Huippuvuodet olivat 1973 ja 1977, jolloin lähes joka kolmas työntekijä oli työtaisteluissa mukana. Noina vuosina työtaistelujen kesto työntekijää kohden oli keskimääräistä pitempi (6.43).

6.3.7 ARBETSKONFLIKTER

Även arbetskonflikter kan anses höra till arbetsförhållandena. I Statistikcentralens arbetskonfliktstatistik har man slagit ihop till en enhet strejker, lockouter, blockader, vägran att göra övertidsarbete, maskningar och andra medel som arbetstagare och arbetsgivare använder för att driva sina intressen. Några minimikrav beträffande arbetskonfliktens varaktighet, deltagarantal eller antal förlorade arbetstimmar har inte ställts. Därför innehåller uppgiften om arbetskonflikternas antal konflikter av mycket varierande omfattning.

Den andel av alla arbetstagare som deltagit i arbetskonflikter har varierat avsevärt under 1970-talets lopp. Listan toppas av åren 1973 och 1977, då nästan var tredje arbetstagare deltog i någon arbetskonflikt. Under dessa två år var arbetskonfliktens varaktighet per arbetstagare längre än genomsnittet (6.43).

6.43. Työtaistelut 1971-81

Arbetskonflikter 1971-81

Labour disputes, 1971-81

Vuosi År	Työtaisteluita Arbetskonflikter	Työntekijöitä työtaistelua kohden Arbetstagare per arbetskonflikt	Työtaisteluihin osallistuneita palkansaaajista, % Andelen deltagare i arbetskonflikter av löntagare, %	Kuluneita työpäiviä työtaisteluun osallistunutta kohden Antal arbetsdagar som åtgått till arbetskonflikt per deltagare
1971 ¹⁾	838	481	24,6	6,7
1972	849	282	14,3	2,0
1973	1 009	672	38,8	3,7
1974	1 788	207	20,3	1,2
1975	1 530	141	11,6	1,3
1976	3 282	156	28,2	2,6
1977	1 673	445	41,2	3,2
1978	1 237	133	9,2	0,8
1979	1 753	131	12,4	1,1
1980	2 238	185	21,7	3,9
1981	1 612	306	25,3	1,2

^o Työtaistelut. Tilastotiedotus TY.

Arbetskonflikter. Statistisk rapport TY.

Labour disputes. Statistical Reports TY (in Finnish and Swedish).

6.3.8 TYÖMARKKINAJÄRJESTÖT

Työoloihin voidana katsoa kuuluvan myös työmarkkinajärjestöjen toiminta. Palkansaaajien järjestäytymisaste alkoi nousta vuoden 1968 jälkeen jyrkästi. 70-luvun lopulla järjestäytyneitä oli jo lähes 90 % kaikista palkansaaajista (6.44).

6.3.8 ARBETSMARKNADSORGANISATIONER

Till arbetsförhållandena kan man även räkna arbetskraftsorganisationernas verksamhet. Arbetstagarnas organiseringsgrad började stiga brant efter år 1968 och i slutet av 1970-talet var nästan 90 % av alla arbetstagare fackligt organiserade (6.44).

6.44. Työntekijäin ja toimihenkilöiden järjestöjen jäsenmäärät järjestöittäin 1950 - 80
Arbetar- och tjänstemannaorganisationernas medlemsantal enligt organisation 1950 - 80
Membership in labour organizations, 1950 - 80

Vuosi År	SAK ¹⁾ FFC	TVK ²⁾ TOC	AKAVA	STTK ³⁾ FTFC	Muut Övriga	Yhteensä Sammanlagt	% palkansaaajista % av löntagare
1 000 henkeä - personer							
1950	269	69	..	8	..	346	-
1960	289	111	23	11	53	487	36
1970	650	211	42	27	20	950	58
1971	723	237	43	37	24	1 064	65
1972	793	258	55	60	12	1 178	72
1973	849	237	65	72	16	1 239	70
1974	889	287	64	75	17	1 332	72
1975	921	294	130	87	5	1 437	77
1976	951	280	146	89	6	1 472	81
1977	963	288	146	91	10	1 498	82
1978	981	304	150	92	10	1 537	85
1979	1 003	317	157	99	11	1 587	86
1980	1 032	325	162	115	12	1 646	86

1) Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto vuosina 1950 - 1968. Vuodesta 1969 Suomen Ammattiliittojen Keskusliitto.
Åren 1950 - 1968 Finlands Fackföreningars Centralförbund. Från år 1969 Finlands Fackförbunds
Centralorganisation.

2) Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöjen Keskusliitto.
Tjänstemannaorganisationernas Centralförbund.

3) Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto.
Finlands Tekniska Funktionärsorganisationers Centralförbund.

o Suomen tilastollinen vuosikirja
Statistisk årsbok för Finland
Statistical Yearbook of Finland

7 TULOT JA KULUTUS

7.1 TULOJEN JA KULUTUKSEN KEHITYS

Oikeudenmukainen tulonjako on keskeinen talouspolitiikan tavoite. Tuloja pidetään myös tärkeimpänä hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä, koska käytettävissä olevalla tulolla on mahdollista hankkia muita hyvinvoinnin edellytyksiä. Taloudellisista voimavaroista kertovassa luvussa käsiteltiin tulonjakoa toisaalta yhteiskunnan eri sektoreiden, yritysten, julkisyhteisöjen ja kotitalouksien kesken sekä toisaalta sitä, miten kansantulo jakautuu palkkatuloihin, yrittäjätuloihin ja omaisuustuloihin. Tässä luvussa keskitytään pelkästään yksityisiin kotitalouksiin ja tarkastellaan niiden tulonmuodostusta sekä tulojen jakautumista kotitalouksien ja yksityisten henkilöiden kesken sekä tulojen käyttöä.

Käytettävissä olevan tulon käsite

Keskeisin käsite kuvattaessa kotitalouksien taloudellisia oloja on käytettävissä oleva tulo. Kuviossa 7.1. esitetään niiden eri tulojen ja tulonsiirtojen virrat kotitalouksiin ja kotitalouksista, joista lopulta muodostuu käytettävissä oleva tulo.

Kotitalouksien ansiotulot muodostuvat palkoista sekä maa- ja metsätalouden ja muun yritystoiminnan tuloista. Kun ansiotuloihin lisätään omaisuustulot, joita ovat mm. vuokra-, korko- ja osinkotulot, päästään tuotannontekijätulon käsitteeseen. Kun tästä vähennetään maksetut tulonsiirrot, joita ovat välittömät verot sekä kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut ja lisätään saadut tulonsiirrot, esimerkiksi työ- ja kansaneläkkeit, lapsilisät, työttömyyskorvaukset, asumistuki jne. - päädytään käytettävissä olevaan tuloon.

Kotitalouksien tulojen kehitys vuodesta 1960

Kuviossa 7.2. on kuvattu kotitalouksien käytettävissä olevan tulon kehitys asukasta kohti vuodesta 1960 lähtien. Luvut on muutettu vuoden 1975 rahan arvoon kuluttajahintaindeksillä. Käytettävissä oleva tulo on noussut lukuunottamatta vuosia 1976 ja 1977. Tuolloinhan myös bruttokansantuotteen kehitys oli lähes pysähdyksissä ja lisäksi verotusta kiristettiin väliaikaisesti vuonna 1976. Erityisen nopeaa tulojen kasvu oli vuosina 1970-75, jolloin kotitalouksien käytettävissä oleva reaalityulo nousi 25 prosenttia. Vuosina 1980-82 tulojen kasvu on sen sijaan hidastunut kolmeen prosenttiin.

Kotitalouksien käytettävissä olevan tulon kehitys vuodesta 1977 eri sosioekonomisissa ryhmissä esitetään taulukossa 7.3.

Kotitalouksien keskimääräinen käytettävissä oleva reaalityulo on vuodesta 1977 vuoteen 1981 noussut runsaat viisi prosenttia. Kehitys on ollut jonkin verran epätasaista eri sosioekonomisissa ryhmissä. Keskimääräistä enemmän tulojaan ovat kasvattaneet maatalous- ja muut yrittäjät, työntekijät maa- ja metsätaloudessa ja palvelualoilla sekä toimihenkilöt lukuunottamatta ylemmän kandidaattiasteen tutkinnon suorittaneita, joiden tulot ovat kasvaneet hieman keskimääräistä hitaammin. Myös kansaneläkkeen ja sosiaalivastuun varassa elävien kotitalouksien käytettävissä oleva tulo on kasvanut keskimääräistä enemmän.

7 INKOMSTER OCH KONSUMTION

7.1 INKOMST- OCH KONSUMTIONSUTVECKLING

En rättvis inkomstfördelning hör till de viktigaste målsättningarna i vår ekonomiska politik. Inkomsterna kan också anses vara välfärdens viktigaste komponent eftersom disponibel inkomst ger möjligheter att införskaffa också andra förutsättningar för välfärd. I kapitlet om de ekonomiska resurserna behandlades inkomstfördelning på samhällets olika sektorer, företag, offentliga samfund och hushåll och också hur nationalinkomsten uppdelas i löneinkomster, företagarinkomster och egendomsinkomster. Nu ligger tonvikten vid enskilda hushåll och i detta kapitel granskas följaktligen hushållens inkomstbildning, inkomsternas fördelning mellan hushåll och privata personer och användning av inkomster.

Begreppet disponibel inkomst

Då man skall redogöra för hushållens ekonomi är disponibel inkomst det viktigaste begreppet. Figur 7.1 visar strömmar till och från hushållen av de olika inkomster och transfereringar, som slutligen bildar den disponibla inkomsten.

Till hushållens förvärvsinkomster räknas löner och inkomster från jord- och skogsbruk och annan företagverksamhet. Om man räknar ihop förvärvsinkomsterna och egendomsinkomsterna, bl.a. hyres-, ränte- och dividendinkomster, får man begreppet faktorinkomst. Disponibla inkomst uppnås i sin tur genom att från faktorinkomsterna dra av betalda transfereringar, dvs. direkta skatter och folk- och sjukpensionsavgifter, och lägga till erhållna transfereringar, t.ex. arbets- och folkpensioner, barnbidrag, arbetslöshetsunderstöd, bostadsstöd osv.

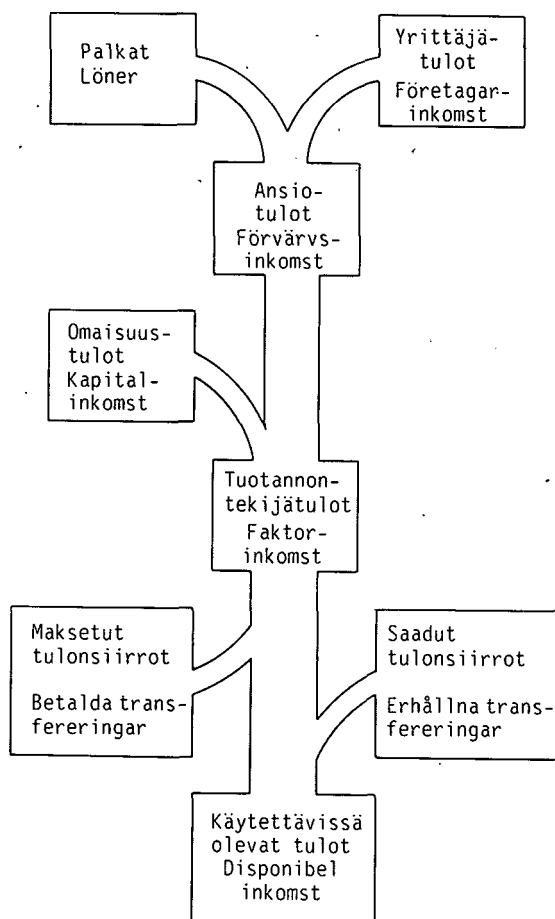
Hushållens inkomstutveckling fr.o.m. år 1960

Figur 7.2 visar hur den disponibla inkomsten utvecklats per invånare fr.o.m. år 1960. Siffrorna har ändrats med konsumentprisindex så att de motsvarar penningvärdet år 1975. Den disponibla inkomsten steg samtliga år, frånsett åren 1976 och 1977. Då hade ju bruttonationalproduktens tillväxt så gott som avstannat och dessutom skärptes beskattningen temporärt år 1976. Inkomstutvecklingen var speciellt snabb mellan 1970 och 1975, under den här perioden steg hushållens disponibla realinkomst med 25 procent. Åren 1980-82 däremot, var inkomsttillväxten långsammare och gick ned till 3 procent.

Hur hushållens disponibla inkomst utvecklats i olika socioekonomiska grupper fr.o.m. år 1977 framgår av tabell 7.3.

Hushållens genomsnittliga disponibla inkomst steg med drygt fem procent mellan 1977 och 1981. Inkomstutvecklingen har inte haft samma takt i alla socioekonomiska grupper. Den genomsnittliga ökningen av inkomsterna har varit större för jordbruksföretagare och andra företagare, arbetare inom jord- och skogsbruket och servicebranscherna och något mindre för personer som avlagt examen på högre kandidatnivå, tjänstemännen undantagna. Också för personer som lever på folkpension och socialhjälp har stegringen varit större än den genomsnittliga.

7.1. Käytettävissä olevan tulon muodostuminen
Hur den disponibla inkomsten bildas
Make-up of disposable income

Palkat muodostavat suurimman osan kotitalouksien tuloista. Vuonna 1980 niiden osuus tuotannontekijätuloista oli 83 %. Yrittäjätulojen osuus oli 13 % ja omaisuustulojen 4 %.

Största delen av hushållens inkomster utgörs av löner. Löernas andel av faktorinkomsterna var 83 % år 1980. Företagarinkomsternas andel var 13 % och egendomsinkomsternas 4 %.

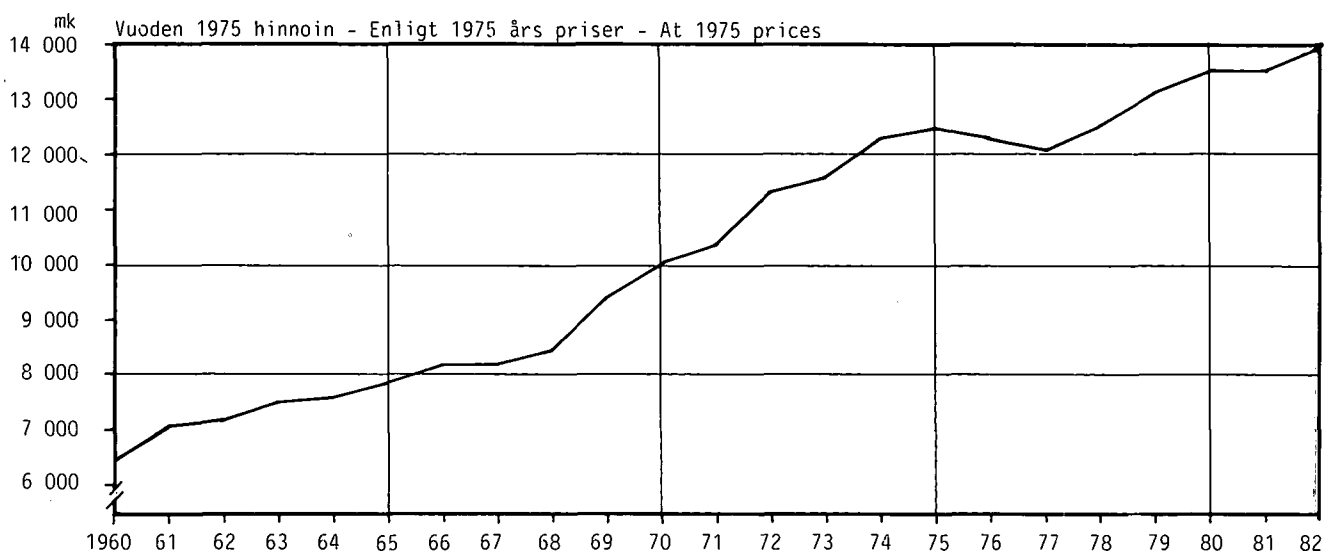
Saatuihin tulonsiirtoihin kuuluvat mm. eläkkeet, sairausvakuutuskorvaukset, lapsilisät, sosiaaliavustukset. 76 % kaikista saaduista tulonsiirroista on erilaisia eläkkeitä.

Erhållna transfereringar är bl.a. pensioner, sjukpensionsersättningar, barnbidrag, socialhjälp. 76 % av alla erhållna transfereringar är olika slags pensioner.

Maksettuihin tulonsiirtoihin lasketaan välittömät verot ja sosiaaliturvamaksut.

Till betalda transfereringar räknas direkta skatter och socialskyddsavgifter.

7.2. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot henkeä kohti 1960-82.
Hushållens disponibla inkomster per person 1960-82.
Disposable income of households per inhabitant, 1960-82.

o Uudistettu kansantalouden tilinpito vuosilta 1960-1978. Tilastollisia tiedonantoja Nr 66; Kansantalouden tilinpito 1975-1982. Tilastotiedotus KT 1983:6.

Förnyade nationalräkenskaper 1960-1978. Statistiska Meddelanden Nr 66; Nationalräkenskaper 1975-1982. Statistisk rapport KT 1983:6.

Revised National Accounts for 1960-1978, Statistical Surveys no. 66; National Accounts 1975-1982. Statistical Reports KT 1983:6

7.3. Kotitalouksien keskimääräinen käytettävissä oleva tulo sosioekonomisen aseman mukaan 1977 ja 1981 (vuoden 1983 rahassa)
 Disponibel medelinkomst för hushåll efter socioekonomisk ställning (enligt penningvärdet år 1983)
 Average disposable income of households by socioeconomic status in 1977 and 1981 (at the 1983 value of the Finnish mark)

Sosioekonominen asema Socioekonomisk ställning	1977 mk	1981 mk	Muutos Förändring %
Kaikki kotitaloudet Alla hushåll	65 900	69 500	5,4
Maatalousyrittäjät Lantbruksföretagare	77 200	85 000	10,1
Muut yrittäjät Övriga företagare	79 500	85 100	7,0
Ylemmän kandidaattiasteen koulutuksen saaneet toimihenkilöt Tjänstemän med utbildning på högre kandidatnivå	116 400	121 300	4,2
Ammatillisen koulutuksen saaneet toimihenkilöt Yrkesutbildade tjänstemän	83 800	89 400	6,6
Muut toimihenkilöt Övriga tjänstemän	67 300	71 500	6,2
Maa- ja metsätalouden työntekijät Arbetare inom jord - och skogsbruk	56 600	70 900	25,2
Teollisuuden ja rakennustoiminnan työntekijät Arbetare inom industri och byggnadsverksamhet	73 800	76 900	4,2
Palvelualojen työntekijät Arbetare inom servicebrancherna	70 500	74 300	6,1
Ansioeläkkeen saajat Mottagare av förvärvspension	47 500	47 100	-0,8
Kansaneläkkeen tai sosiaaliavustuksen varassa elävät Personer som lever på folkpension eller socialunderstöd	26 800	29 600	10,4
Muut ammatissa toimimattomat Övriga icke yrkesverksamma	38 200	36 100	-5,4

o SVT XLI - FOS XLI - OSF XLI

Kotitalouksien kulutusmenojen kehitys vuodesta 1960

Kotitalouksien kulutusmenot ovat lisääntyneet käytettävissä olevan tulon myötä. Rakennemuutokset ovat sen sijaan olleet melko hitaita. Kuviossa 7.4 on esitetty eri kulutusmenojen kehitys asukasta kohti vuoden 1975 hinnoin. Suurimmat muutokset ovat elintarvikkeiden sekä vaatteiden ja jalkineiden kulutusosuuksien pieneneminen. Vastaavasti liikenteen ja muiden kulutusmenojen, joita ovat mm. ravintola- ja hotellimenot sekä valmismatkat, osuudet ovat kasvaneet.

Muutokset ovat samansuuntaisia, kun kotitalouksien kulutusmenoja tarkastellaan kokonaisuutena eikä siis henkilöä kohti laskettuna (7.5).

Muutokset ovat olleet varsin pieniä kymmenen vuoden aikana vuodesta 1971 vuoteen 1981. 1970-luvun alussa elintarvikkeet, juomat ja tupakka veivät 30 prosenttia kaikista kulutusmenoista ja kymmenen vuotta myöhemmin 27 prosenttia. Liikenteen osuus sitä vastoin on kasvanut 15 prosentista 18 prosenttiin. Kulutuksen rakenteellisiin muutoksiin ovat osittain

Konsumtionsutgifternas utveckling i hushållen fr.o.m. 1960

Hushållens konsumtionsutgifter har ökat i takt med den disponibla inkomsten. Struktureförändringarna har däremot varit ganska långsamma. Figur 7.4 visar hur konsumtionsutgifterna utvecklats per invånare. Siffrorna i figuren avser 1975 års priser. De största förändringarna man kan urskilja är att andelarna för konsumtion av livsmedel, kläder och gifter, t.ex. restaurang- och hotellutgifter och paketeresor.

Förändringarna visar sig gå i samma riktning då man granskar hushållens konsumtionsutgifter i sin helhet (7.5).

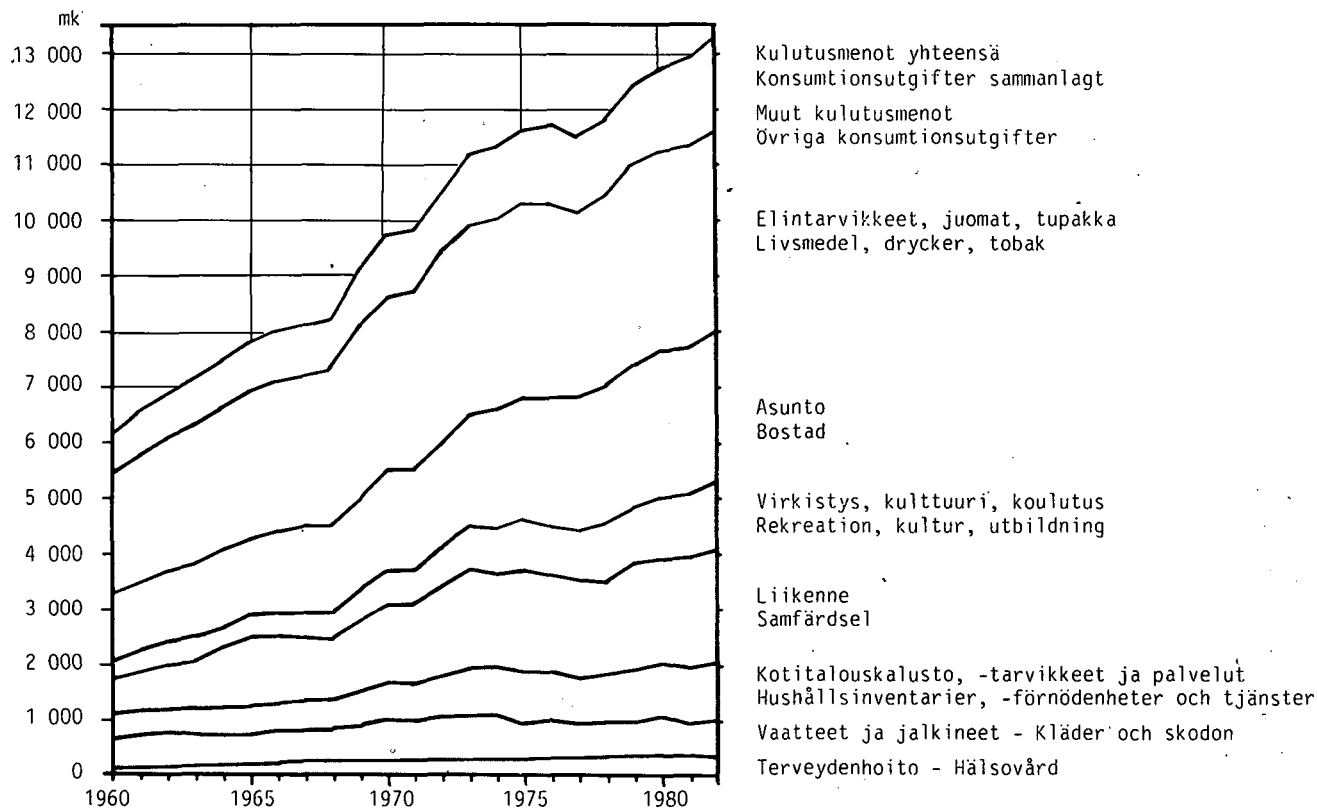
Mellan 1971 och 1981 inträffade det ganska små förändringar. I början av 1970-talet upptog livsmedel, drycker, tobak sammanlagt 30 procent av alla konsumtionsutgifter, 10 år senare 27 procent. Samfärdseln har däremot ökat sin andel från 15 till 18 procent. De förändringar som skett inom hushållen har delvis inverkat på konsumtionens struktur. Ett

7.4. Kotitalouksien kulutusmenot henkeä kohti 1960-82

Hushållens genomsnittliga konsumtionsutgifter per person 1960-81

Consumption expenditure of households per person, 1960-81

Vuoden 1975 hinnoin - Enligt 1975 års priser - At 1975 prices

o Ks. 7.2 - Se 7.2 - See 7.2

vaikuttaneet kotitalouksissa tapahtuneet muutokset. 1970-luvun alussa kotitalouteen kuului keskimäärin 2,97 henkilöä ja 1980-luvun alussa enää 2,54 henkilöä. Samoin 1970-luvun kaupungistumisen myötä elämäntapa ja kulutustottumukset ovat muuttuneet. Kaupunkiväestön osuushan kasvoi 1970-luvulla 50 prosentista 60 prosenttiin.

7.2 TULONJAKO JA KULUTUSMENOT 1980-LUVULLA

7.2.1 MIESTEN JA NAISTEN TULOT JA KULUTUS

Vuonna 1981 ammatissa toimivia henkilöitä oli 2,3 miljoonaa, joista naisten osuus oli 48 prosenttia. Ansiotulot olivat keskimäärin 43 500 markkaa vuodessa (Kaikki markkamäärät tästä eteenpäin ovat vuoden 1981 rahassa). Miesten keskimääräiset ansiotulot olivat 57 400 markkaa ja naisten 35 prosenttia pienemmät, 35 800 markkaa. Kuviossa 7.6 on esitetty miesten ja naisten keskimääräisten ansiotulot koulu-

hushåll hade i genomsnitt 2,97 medlemmar i början av 1970-talet mot endast 2,54 i början av 1980-talet. Urbaniseringen på 1970-talet förde med sig en ny livsstil och förändrade konsumtionsvanor. Stadsbefolkningens andel ökade ju från 50 till 60 procent under 1970-talet.

7.2 INKOMSTFÖRDELNINGEN OCH KONSUMTIONSUTGIFTER PÅ 1980-TALET

7.2.1 INKOMSTER OCH KONSUMTION EFTER KÖN

Av de 2,3 miljoner personer som var yrkesverksamma år 1981 var 48 % kvinnor. De genomsnittliga förvärvsinkomsterna för den yrkesverksamma befolkningen uppgick till i genomsnitt 43 500 mk i året (alla siffror i mark anges i fortsättningen i penningvärdet år 1981). En man förtjänade i genomsnitt 57 400 mark i året och en kvinna 36 procent mindre, 36 800 mark. De genomsnittliga förvärvsinkomsterna

tusasteen mukaan. Tuloerot naisten ja miesten välillä eivät johdu eroista koulutuksessa, sillä naisten tulot jäävät jokaisella koulutustasolla selvästi alle miesten tulojen, jopa niin, että nainen joka on suorittanut alimman korkean asteen koulutuksen, esimerkiksi kauppaopiston ylioppilaslinjan, ansaitsee vähemmän kuin mies, joka on suorittanut kansa- tai peruskoulun. Tuloero miesten ja naisten välillä on suurin alimman korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden ryhmässä, jossa miesten keskimääräiset ansiotulot ovat 80 000 markkaa ja naisten 42 prosenttia pienemmät, 46 600 mk.

för män och kvinnor anges efter utbildningsnivå i figur 7.6. Inkomstskillnaderna beror inte på att kvinnor skulle vara lägre utbildade än män, eftersom kvinnornas inkomster är lägre än männens på alla utbildningsnivåer, t.o.m. så mycket lägre att en kvinna som avlagt en examen på lägre högnivå, dvs. gått t.ex. studentlinjen vid ett handelsinstitut, förtjänar mindre än en man som gått folk- eller grundskola. Skillnaderna mellan könen är störst bland dem som avlagt examen på lägre högnivå: en man i den här gruppen förtjänar i genomsnitt 80 000 mark i året, en kvinna 42 procent mindre, 46 600 mark.

7.5. Kotitalouksien keskimääräisten kulutusmenojen jakautuminen 1971 ja 1981

Fördelning av hushållens genomsnittliga konsumtionsutgifter 1971 och 1981

Average consumption expenditure of households by category of expenditure, 1971 and 1981

Menoryhmä Utgiftsgrupp	1971 %	1981 %
Elintarvikkeet, juomat, tupakka Livsmedel, drycker, tobac	30	27
Vaatteet ja jalkineet - Kläder och skodon	8	7
Asunto, lämpö, valo ja voima Bostad, värme, belysning och el	22	22
Kotitalouskalusto, -tarvikkeet ja -palvelut Hushållsinventarier, -förnödenheter och -tjänster	7	6
Sairauden- ja terveydenhoito - Sjuk- och hälsovård	3	2
Liikenne - Samfärdsel	15	18
Virkistys, harrastus, kulttuuri, opiskelu Rekreation, hobbyer, kultur, studier	8	9
Muut kulutusmenot - Övriga konsumtionutgifter	7	9
Yhteensä - Sammanlagt	100	100

o Kotitaloustiedustelut 1971 ja 1981. Elinolotilastotoimisto, Tilastokeskus

Hushållsbudgetundersökningar 1971 och 1981. Byrån för statistik över levnadsförhållanden, Statistikcentralen
Household budget surveys 1971 and 1981. Statistics of Living Conditions Division, Central Statistical Office of Finland.

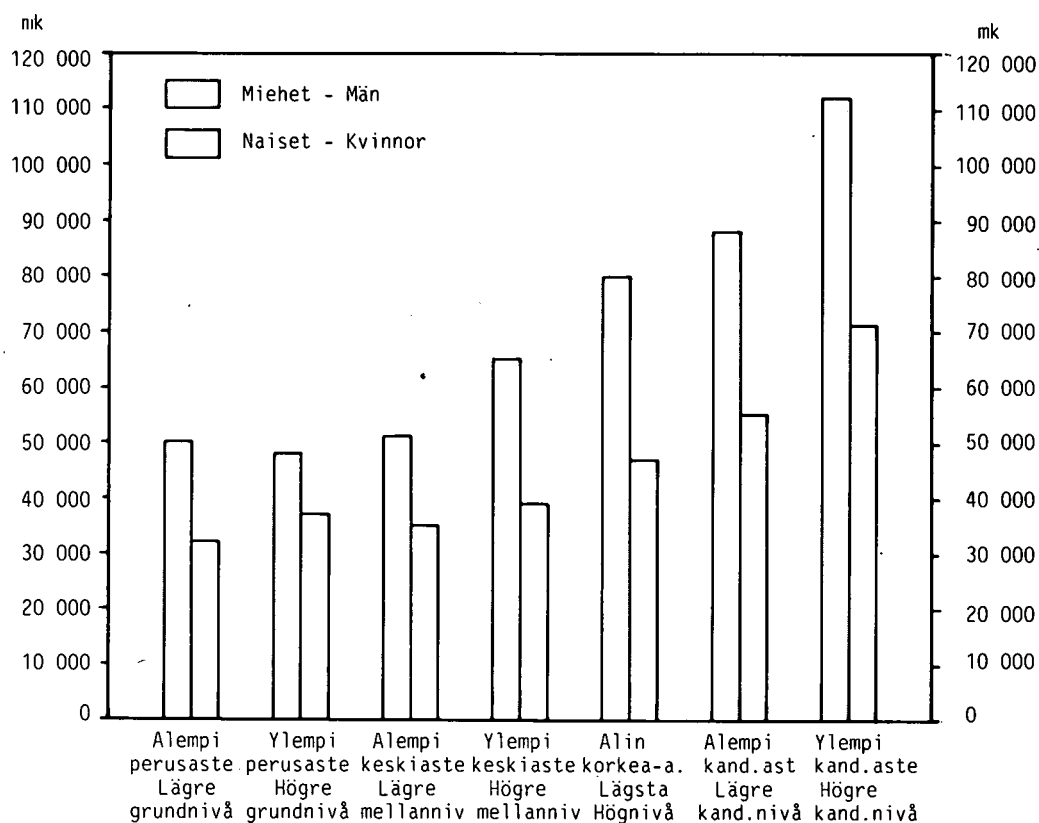
Naisten pienemmät tulot heijastuvat luonnollisesti myös heidän kulutusmenoihinsa. Naiset kuluttavat henkilökohtaisiin menoihinsa vähemmän kuin miehet, mutta myös kulutusmenojen rakenne on miehillä ja naisilla erilainen. Henkilökohtaisella kulutuksella tässä tarkoitetaan niitä tavaroita ja palveluita, jotka voidaan kohdistaa tietylle henkilölle. Menoista puuttuvat siis kaikki sellaiset, jotka ovat kotitalouksien yhteisiä, esimerkiksi kotiin ostettu ruoka, yhteiset tavarat kuten huonekalut sekä kaikki asumiseen liittyvät menot. Kun kaikki kotitalouksien kulutusmenot lasketaan yhteen, menoiksi henkilöä kohti saadaan noin 20 000 markkaa vuodessa.

Miesten keskimääräiset henkilökohtaiset kulutusmenot olivat vuonna 1981 runsaat 8 800 markkaa ja naisten 20 prosenttia pienemmät, 7 000 markkaa.

Att kvinnor har lägre inkomster syns också i deras konsumtionsutgifter. Kvinnorna använder mindre pengar för personliga utgifter men också utgifternas struktur är olika beroende på kön. I det här sammanhanget avser begreppet personlig konsumtion sådana varor och tjänster som kan riktas till en person och därför omfattar det inte utgifter som är gemensamma för hela hushållet, t.ex. matinköp, anskaffning av gemensamma saker till hushållet (t.ex. möbler) samt alla utgifter i anslutning till boendet. Då man räknar ihop konsumtionsutgifterna för alla hushåll blir de sammanlagda utgifterna per person 20 000 mark i året.

Männens personliga konsumtionsutgifter uppgick till i genomsnitt drygt 8 000 mark år 1981. Kvinnornas var 20 procent lägre, 7 000 mark.

7.6. Ammatissa toimivien keskimääräiset ansiotulot sukupuolen ja koulutusasteen mukaan 1981
 Genomsnittliga förvärvsinkomster för yrkesverksamma 1981 efter kön och utbildningsnivå 1981
 Average earned income of economically active persons by sex and educational level, 1981

o Tulonjakotilasto 1981. Tilastokeskuksen elinolotilastotoimisto.

Inkomstfördelningsstatistiken 1981. Byrån för statistik över levnadsförhållanden, Statistikcentralen.

Income distribution statistics 1981. Statistics of Living Conditions Division, Central Statistical Office of Finland.

7.7. Miesten ja naisten keskimääräiset henkilökohtaiset kulutusmenot 1981

Personliga konsumtionsutgifter i medeltal för män och kvinnor 1981

Average personal consumption expenditure of males and females, 1981

Menoryhmä Utgiftsgrupp	Miehet - Män mk	Naiset - Kvinnor mk
Elintarvikkeet, juomat, tupakka Livsmedel, drycker, tobak	1 000	390
Vaatteet ja jalkineet - Kläder och skodon	1 290	1 890
Sairauden- ja terveydenhoito - Sjuk- och hälsovård	410	670
Liikenne - Samfärdsel	3 070	1 200
Virkistys, harrastus, kulttuuri, opiskelu Rekreation, hobbyer, kultur, studier	930	640
Muut kulutusmenot - Övriga konsumtionsutgifter	2 150	2 250
Yhteensä - Sammanlagt	8 850	7 040

o Ks. 7.8 - Se 7.8 - See 7.8

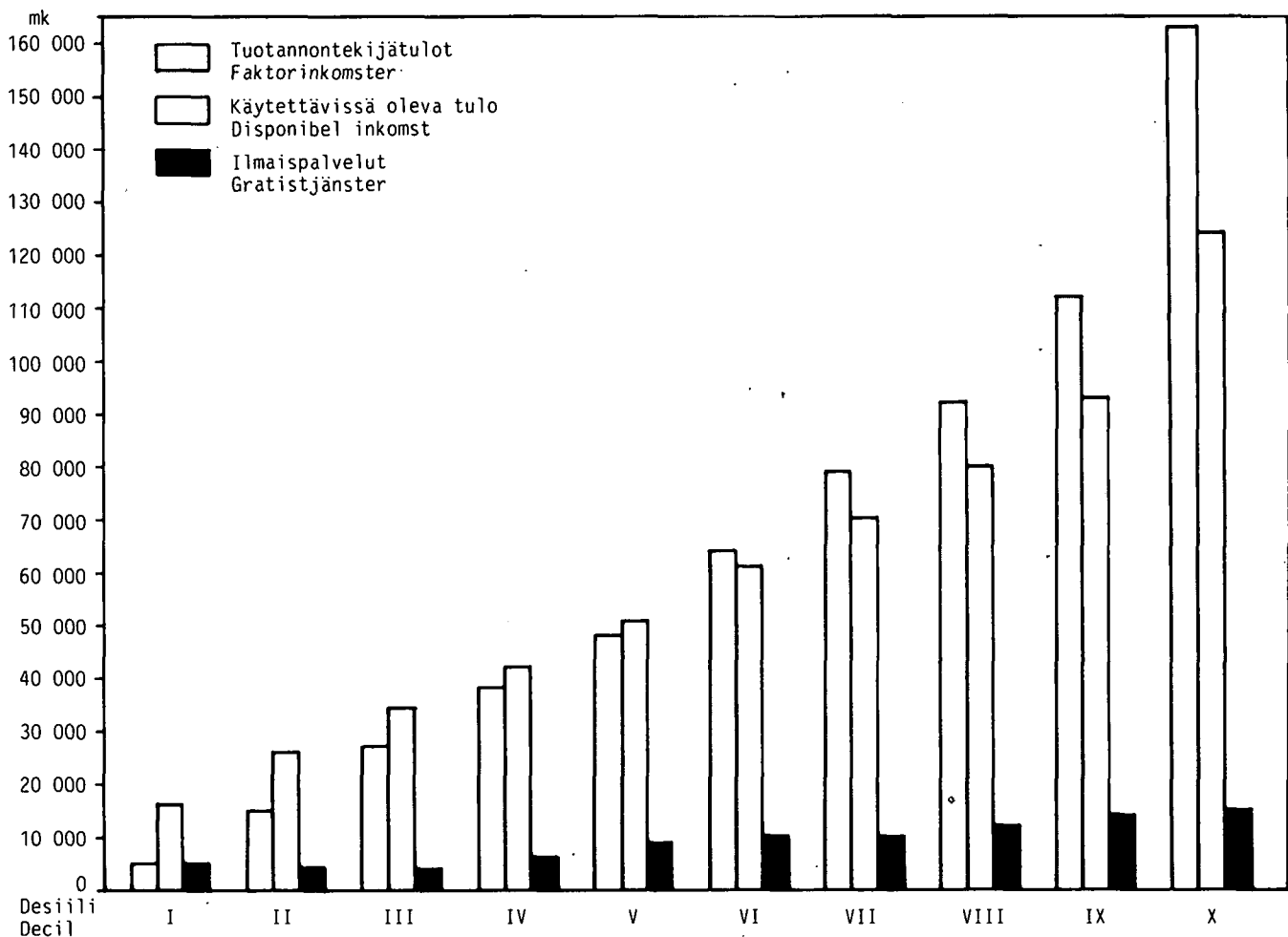
Merkittävin ero miesten ja naisten kulutusmenoissa on liikenteessä, johon miehet kuluttavat kaksi ja puoli kertaa sen verran rahaa kuin naiset. Ero muodostuu kokonaan auton ostosta, johon miehet uhraavat keskimäärin 2 000 markkaa vuodessa. Samoin miehet ostavat erilaisia viihde-elektroniikan laitteita kaksi kertaa niin usein kuin naiset, jotka puolestaan käyttävät rahaa useammin kirjojen ostoon. Ainoat kulutuserät, jotka ovat naisilla suuremmat kuin miehillä, ovat vaatteet ja jalkineet sekä sairauden- ja terveydenhoito. Myös puhtauden- ja kauneudenhoidon tuotteisiin ja palveluihin naiset käyttävät rahaa enemmän kuin miehet. Ravinto- ja juomamenoihin kahviloissa ja ravintoloissa miehet käyttävät vuosittain noin 1 000 ja naiset 400 markkaa.

Den största skillnaden mellan män och kvinnor gäller samfärdseln. Män ger ut mera än dubbelt så mycket pengar som kvinnor i den här kategorin och det beror helt på att de använder i genomsnitt 2 000 mark i året för bilköp. Män köper också olika slags elektroniska spel och apparater dubbelt så ofta som kvinnor, som å sin sida oftare köper böcker för sina pengar. De enda utgiftsposterna som är större bland kvinnor är kläder och skodon samt sjuk- och hälsovård. Kvinnorna lägger också ut mera pengar på produkter och tjänster för hygien och skönhetsvård. Utgifterna för mat och dryck på kaféer och restauranger uppgår till ungefär 1 000 mark i året för män och till 400 mark för kvinnor.

7.8. Kotitalouksien keskimääräiset tuotannontekijä- ja käytettävissä olevat tulot sekä ilmaispalvelut desiiliryhmittäin 1981. Desiiliryhmät on muodostettu kotitalouksien käytettävissä olevan tulon mukaan.

Hushållens genomsnittliga faktorinkomster och disponibla inkomster samt gratistjänster år 1981 per decilgrupp. Decilgrupperna har bildats utgående från hushållens disponibla inkomst.

Average factor and disposable incomes of, and transfers in kind to, households by decile group in 1981. Decile groups are made up by disposable income of household.

o Kotitaloustiedustelu 1981. Tilastokeskuksen elinolotilastotoimisto.

Hushållsbudgetundersökning 1981. Statistikcentralens byrå för statistik över levnadsförhållanden.

Household budget survey 1981. Statistics of Living Conditions Division, Central Statistical Office of Finland.

7.2.2 KOTITALOUKSIEN VÄLINEN TULONJAKO

Kotitaloutta kohti lasketun tulon mukaan

Eräs tapa selvittää tulojen jakautumista kotitalouksien kesken on desiilitarkastelu, jossa kotitaloudet asetetaan tulojensa perusteella suuruusjärjestykseen ja jaetaan sitten kymmeneen yhtä suureen luokkaan. Tässä on tulona käytetty kotitaloutta kohti lasketua käytettävissä olevaa tuloa. Kuviossa 7.8 on esitetty kotitalouksien tuotannontekijä- ja käytettävissä olevat tulot desiiliryhmissä. Mukana ovat myös kotitalouksien saamat ilmaispalveluudet, jotka ovat joko yhteiskunnan tuottamia tai yhteiskunnan varoilla tuotettuja palveluita. Näiden palveluiden käyttäjä saa ne joko ilmaiseksi tai hän maksaa niistä tuottamiskustannusta alhaisemman hinnan. Vuoden 1981 kotitaloustiedustelussa on kerätty tiedot kotitalouksien saamista koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluista sekä valtion asuntolainojen korkotuesta.

Käytettävissä oleva tulo jakautuu desiiliryhmien kesken seuraavasti:

1.desiili	2.desiili	3.desiili	4.desiili	5.desiili
decilen	decilen	decilen	decilen	decilen
2,6 %	4,3 %	5,8 %	7,0 %	8,6 %

Yhteen desiiliryhmään kuuluu noin 187 000 kotitaloutta. Köyhimmän desiiliryhmän kotitalouksien, joiden osuus käytettävissä olevasta tulosta on vajaa kolme prosenttia, keskimääräinen käytettävissä oleva tulo on 15 800 markkaa vuodessa. Rikkain desiiliryhmä käyttää tuloista runsaat 20 prosenttia ja sen käytettävissä oleva tulo on keskimäärin 124 300 markkaa vuodessa.

Liitteessä 1 on esitetty desiiliryhmien saamat tulot eri tulolajeittain, tulojen käyttö kulutukseen sekä ilmaispalvelut samoin eri lajeittain. Ensimmäisen eli köyhimmän desiilin kotitalouksien tuloista runsas 70 prosenttia on saatuja tulonsiirtoja ja niistä yli puolet on kansaneläkettä. Toisesta desiilistä lähtien tuotannontekijätulot ylittävät saadut tulonsiirrot ja 10. desiilin kotitalouksien tuloista enää noin 10 prosenttia on saatuja tulonsiirtoja. Sen sijaan vasta 6. desiiliryhmässä maksetut tulonsiirrot eli verot ja sosiaaliturvamaksut ovat suuremmat kuin saadut tulonsiirrot.

Vaikka tulonsiirroilla ei suhteellisesti koko käytettävissä olevaan tuloon verrattuna ole suurtakaan merkitystä ylempien desiiliryhmien kotitalouksille, markkamääräisesti niiden saamat tulonsiirrot ylittävät kuitenkin alimman desiilin kotitalouksien saamat tulonsiirrot. Alimmassa desiiliryhmässä oleva kotitalous saa keskimäärin 11 700 markkaa vuodessa ja ylimmässä desiiliryhmässä oleva saa 12 000 markkaa.

Minkälaisia sitten ovat nämä alimpaan desiiliryhmään kuuluvat pienituloiset kotitaloudet? Kotitalouksien keskikoko on 1,13 henkilöä ja 65 vuotta täyttäneitä on keskimäärin 0,45 henkilöä. 90 prosenttia kotitalouksista on yhden henkilön talouksia. Henkilöistä, jotka pääasiassa vastaavat näiden kotitalouksien toimeentulosta, on ammatissa toimimattomia runsaat 80 prosenttia ja kansaneläkkeen varassa eläviä hie-
man alle puolet. Naisia heistä on noin 70 prosenttia. Omistusasunnoissa asuu 41 prosenttia ja vuokra-asunnoissa 46 prosenttia. Huoneistoala kotitaloutta kohti on keskimäärin 39 m².

7.2.2 FÖRDELNING AV INKOMSTER MELLAN HUSHÄLLEN

Inkomstfördelning utgående från beräknad inkomst per hushåll

Då man vill reda ut hur inkomsterna fördelar sig på hushållen kan man använda sig av t.ex. den sk. decilgranskningen som går till på följande sätt: Först ordnas hushållen i storleksordning på basen av inkomsterna och sedan delas de in i tio lika stora grupper. Begreppet inkomst avser i det här sammanhanget beräknad disponibel inkomst per hushåll. I figur 7.8 anges hushållens faktorinkomster och disponibla inkomster i de olika decilgrupperna. Gratisförmåner, dvs. tjänster som antingen produceras eller finansieras av samhället, har också tagits med. Gratistjänsterna är antingen helt kostnadsfria eller så är deras pris lägre än framtä-
llningskostnaderna. I hushållsbudgetundersökningen 1981 insamlades uppgifter om de utbildnings-, hälsovårds- och socialtjänster som hushållen erhö-
ll samt om räntestöd för statens bostadslån.

Disponibel inkomst fördelar sig på följande sätt i decilgrupperna:

6.desiili	7.desiili	8.desiili	9.desiili	10.desiili
decilen	decilen	decilen	decilen	decilen
10,2 %	11,7 %	13,4 %	15,5 %	20,9 %

En decilgrupp omfattar ungefär 187 000 hushåll. Hushållen i den fattigaste decilgruppen, vars andel av den disponibla inkomsten är knappt 3 procent, har en disponibel inkomst på i genomsnitt 15 800 mark i året. Hushållen i den rikaste decilgruppen använder drygt 20 % av alla inkomster och de har en disponibel inkomst på i genomsnitt 124 300 mark i året.

I bilaga 1 anges decilgruppernas inkomster efter inkomstslag, användning av inkomster i konsumtion och gratistjänster efter deras art. I den första, dvs. fattigaste decilgruppen är drygt 70 % av hushållens inkomster erhållna transfereringar av vilka mer än hälften är folkpensioner. Faktorinkomsterna är större än de erhållna transfereringarna fr.o.m. den andra decilen. I den högsta decilgruppen är de erhållna transfereringarnas andel endast 10 % av hushållens inkomster. De betalda transfereringarna och socialskyddsavgifterna är däremot större än de erhållna transfereringarna först fr.o.m. den 6. decilen.

Trots att transfereringar i jämförelse med hela den disponibla inkomsten inte har någon stor betydelse för hushållen i de högre decilgrupperna erhåller dessa ändå i mark räknat en större summa än hushållen i de lägsta decilgruppen. Ett hushåll i den första decilen får i genomsnitt 11 700 mark i året och ett hushåll i den högsta 12 000 mark.

Hur ser då ett hushåll i den lägsta decilkategorin ut? Det består av i medeltal 1,13 personer och ungefär 0,45 personer av dem har fyllt 65 år. Andelen enmanshushåll är hela 90 %. Av dem som har huvudansvaret för hushållets utkomst är drygt 80 % icke yrkesverksamma och något under hälften lever på folkpension. Omkring 70 procent av dem är kvinnor. 41 procent bor i en aktielägenhet och 46 procent i en hyresbostad. Bostadens golvyta är i genomsnitt 39 m².

Mitä korkeammasta desiiliryhmästä on kyse, sitä suurempi on kotitalouden keskikoko. Ylimmän desiilin kotitalouteen kuuluu keskimäärin neljä henkilöä. Näistä kotitalouksista on maanviljelijätalouksia runsas 10 prosenttia, muita yrittäjiä kahdeksan prosenttia ja palkansaajia 80 prosenttia. Omistus-asunnoissa asuu 85 prosenttia talouksista ja asunnon keskikoko on 110 m².

Käytettävissä olevan tulon käyttö, kun ei oteta huomioon säästämistä jakautuu desiiliryhmissä samalla tavalla kuin tulotkin. Ensimmäiseen desiiliryhmään kuuluva kotitalous käyttää rahaa kulutukseensa 20 prosenttia siitä, mitä ylimpään desiiliin kuuluva kotitalous. Alimman desiilin kotitalous kuluttaa keskimäärin 21 800 markkaa vuodessa. Siitä 60 prosenttia menee välttämättömyyshyödykkeisiin kuten elintarvikkeisiin, vaatteisiin ja jalkineisiin sekä asumiseen. Viidennessä desiilissä välttämättömyyskulutuksen osuus on 54 prosenttia ja kaiken kaikkiaan menot ovat keskimäärin runsaat 50 000 markkaa vuodessa. Ylimmän desiilin 100 000 markan kulutuksesta 46 prosenttia kuluu ruokaan, vaatteisiin ja jalkineisiin sekä asumiseen. Liikenne vie viidenneksen ja virkistys, harrastus, kulttuuri ja opiskelu vajaa 10 prosenttia.

Ilmaispalveluja kotitaloudet käyttävät keskimäärin 9 000 markan arvosta vuodessa. Suurimmat ilmaispalveluiden käyttäjät löytyvät kymmenennestä desiiliryhmästä, jossa niden arvo kotitaloutta kohti on keskimäärin 14 700 markkaa vuodessa. Suurin osa, 9 700 mk, on koulutuspalveluita. Terveystieteiden palveluita käytetään 3 700 markalla, sosiaalipalveluita, joita ovat esimerkiksi päivähoitopalvelut ja kodinhoitoapu, 800 markalla ja asumisen korkotuki on keskimäärin 500 markkaa vuodessa. Ilmaispalveluiden suurin käyttö 10. desiilissä on luonnonhoito, koska kotitalouksista yli puolet on lapsiperheitä.

Kotitalouden jäsentä kohti lasketun tulon mukaan

Mikäli desiiliryhmät muodostetaan kotitalouden jäsentä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan, tulojen ja kulutusmenojen jakautuminen kotitalouksien kesken on tasaisempaa kuin edellisessä tarkastelussa. Alimman desiilin osuus käytettävissä olevasta tulosta on noin kuusi prosenttia ja ylimmän 13 prosenttia. Käytettävissä oleva tulo keskimäärin kotitaloutta kohti on alimmissa desiilissä noin 35 000 markkaa ja ylimmässä desiilissä noin 79 000 markkaa vuodessa. Suuret kotitaloudet ovat nyt alimmissa desiileissä ja pienet vastaavasti ylemmissä. Kuitenkin runsaat 60 000 kotitaloutta kuuluu alimpaan desiiliin sekä kotitaloutta että kotitalouden jäsentä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan. Nämä kotitaloudet ovat pääasiassa yksinäisiä eläkeläistalouksia.

7.2.3 VÄESTÖRYHMIEN VÄLINEN TULONJAKO

Kotitaloudet kuuluvat eri sosioekonomisiin ryhmiin sen mukaan, mikä on kotitalouden pääasiallisesta toimeentulosta vastaavan henkilön sosioekonominen asema. Vuonna 1981 maanviljelijätalouksia oli 7 prosenttia, muita yrittäjiä neljä prosenttia, palkansaajatalouksia 62 prosenttia ja ammatissa toimimattomia 27 prosenttia kaikista kotitalouksista. Kuviossa 7.9 on sosioekonomisten ryhmien tuotannon- ja käytettävissä olevat tulot sekä ilmaispalvelut ja liitteessä 2 tarkempi jaottelu.

Hushållen är större i de högre decilkategorierna. Ett hushåll som hör till den tionde decilen har i genomsnitt 4 medlemmar. Lantbrukarhushållens andel är drygt 10 procent, åtta procent av hushållen består av övriga företagare och 80 procent är löntagarehushåll. Aktielägenheternas andel är 85 procent av alla hushåll och bostadens golvyta i genomsnitt 110 m².

Användningen av den disponibla inkomsten fördelar sig med undantag av sparandet i decilgrupperna på samma sätt som inkomsterna. I den första decilgruppen konsumerar man till ett värde som är 20 % av den summa pengar som används för konsumtion i den tionde decilen. Det betyder 21 800 mark i året av vilket 60 % går till livsnödvändigheter såsom livsmedel, kläder och skodon, samt boende. I den femte decilen användes 54 % av inkomsterna till sådana förnödenheter och konsumtionsutgifterna uppgick här sammanlagt till drygt 50 000 mark i året. I den högsta decilgruppen konsumerar man för 100 000 mark i året och av det går 46 procent till mat, kläder, skodon och boende. En femtedel får till samfärdsl och nästan 10 procent till rekreation, hobbyer, kultur och studier.

Hushållen använder gratistjänster till ett värde av i genomsnitt 9 000 mark i året. De som mest aktivt utnyttjar gratistjänster finns i den tionde decilen; det sammanlagda värdet av gratistjänster uppgår här till i genomsnitt 14 700 mk per hushåll i året - utbildning för 9 700 mk, hälsovård för 3 700 mk, socialtjänster, t.ex. dagvård och hemvårdshjälp, för 800 mk och räntestödet för bostad är i genomsnitt 500 mk i året. Att man utnyttjar gratistjänster i så hög grad just i den tionde decilen är naturligt, eftersom mer än hälften av hushållen i denna kategori består av barnfamiljer.

Utgående från beräknad inkomst per hushållsmedlem

Om man bildar decilgrupper utgående från disponibel inkomst per hushållsmedlem blir fördelningen av inkomster och konsumtionsutgifter jämnare än ovan. Den första decilgruppen får en andel på ungefär 6 procent av disponibel inkomst och den högsta en på 13 procent. Den disponibla inkomsten per hushåll blir ungefär 35 000 mark i året i den lägsta decilkategorin och ungefär 79 000 mark i den högsta. Nu återfinns man däremot de stora hushållen i de lägre decilgrupperna och de små i de högre grupperna. Drygt 60 000 hushåll hör ändå till den lägsta decilen både per hushåll och hushållsmedlem räknat. De flesta av dem är ensamstående pensionärshushåll.

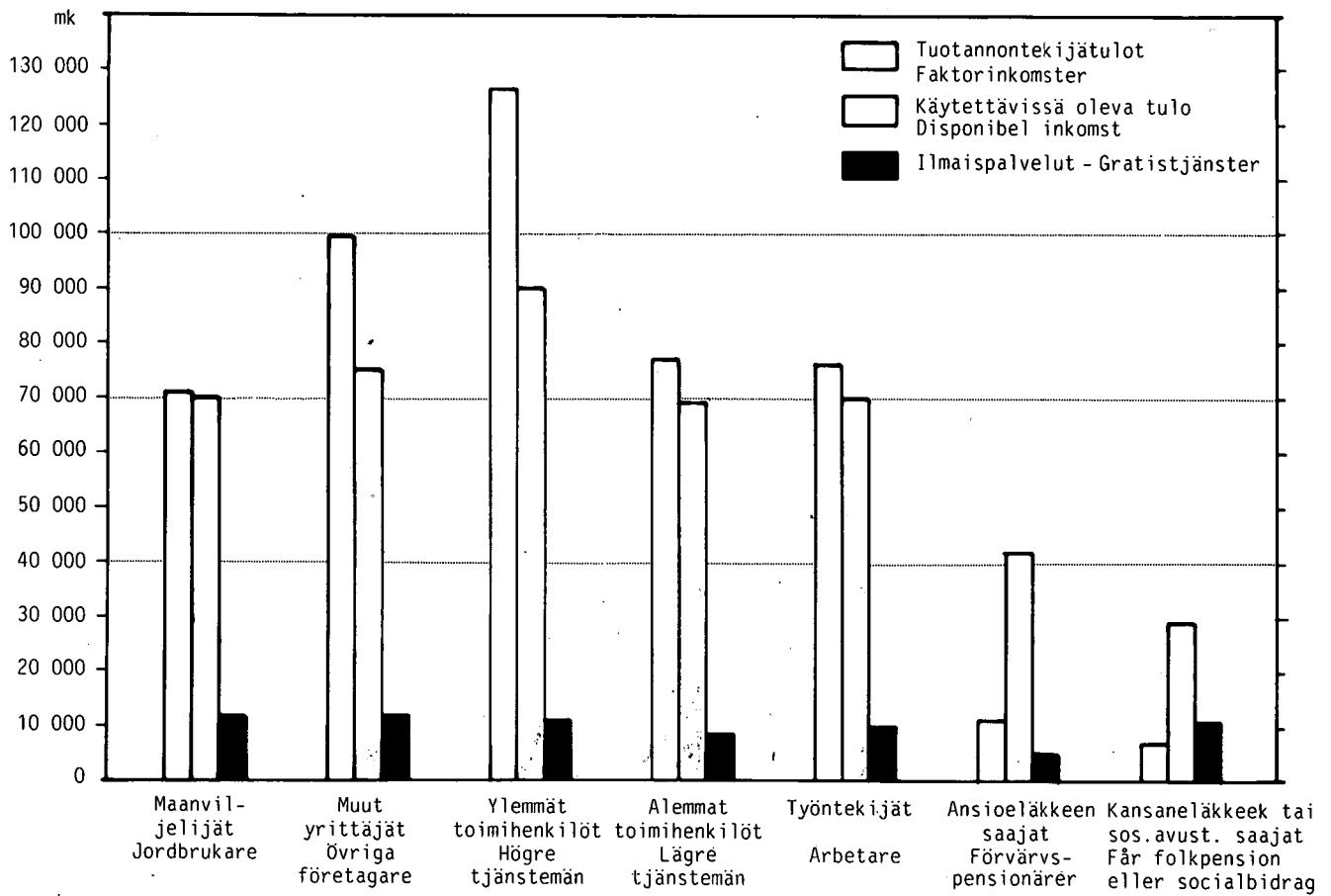
7.2.3 FÖRDELNING AV INKOMSTER MELLAN OLIKA BEFOLKNINGSGRUPPER SAMT KONSUMTION

Hushållen delas in i olika sosioekonomiska grupper på basen av huvudmannens - dvs. den person som har huvudansvaret för hushållets utkomst - sosioekonomiska ställning. Lantbrukarhushållens andel var 7 % av alla hushåll år 1981, 4 procent var övriga företagare, 62 procent löntagarehushåll och 27 procent icke yrkesverksamma. Figur 7.9 anger faktorinkomster, disponibla inkomster och gratistjänster i olika sosioekonomiska grupper. En noggrannare indelning finns i bilaga 2.

7.9. Kotitalouksien keskimääräiset tuotannontekijä- ja käytettävissä olevat tulot sosioekonomisen aseman mukaan 1981.

Hushållens genomsnittliga faktorinkomster och disponibla inkomster samt gratistjänster efter socioekonomisk ställning 1981

Average factor and disposable incomes of, and transfers in kind to, households by socioeconomic status, 1981

o Ks. 7.8 - Se 7.8 - See 7.8

Ammatissa toimivien tulot ja kulutus

Ammatissa toimivien kotitalouksista suurin käytettävissä oleva tulo, noin 90 000 markkaa, on ylempien toimihenkilöiden talouksilla. Alemmat toimihenkilöt saavat 64 000 mk, työntekijät 65 000 mk, maanviljelijätaloudet 70 000 mk ja muut yrittäjät 75 000 markkaa vuodessa. Saadut tulonsiirrot ovat 7-12 prosenttia ammatissa toimivien kotitalouksien käytettävissä olevista tuloista lukuunottamatta maanviljelijätalouksia, joiden saamat tulonsiirrot ovat noin viidennes niiden käytettävissä olevasta tulosta. Näissä talouksissa myös tuotantotekijätulot ovat suunnilleen yhtä suuret kuin käytettävissä olevat tulot eli tulonsiirtoja saadaan ja maksetaan yhtä paljon. Maanviljelijätalouksien keskipalkko, (3,7 henkilöä), on suurempi kuin palkansaajatalouksissa (2,8 henkilöä). Yli 65 vuotta täyttäneitä on maanviljelijätalouksissa keskimäärin 0,4 henkilöä. Tämä selittää saadut tulonsiirrot, joista nimenomaan kansaneläke on suurin yksittäinen erä, sillä palkansaajatalouksissa eläkeläisiä ei ole käytännöllisesti katsoen lainkaan.

Ammatissa toimivien kotitalouksien kulutusmenoista elintarvikkeet, juomat ja tupakka, vaatteet ja jalkineet sekä asuminen vievät 45 - 58 prosenttia. Suhteellisesti eniten näihin kuluu maanviljelijätalouksilta, mutta markkamääräisesti eniten ylempien toimihenkilöiden talouksilta. Liikenteeseen käyttävät ammatissa toimivien kotitaloudet keskimäärin 10 000 markkaa vuodessa lukuunottamatta ylempiä toimihenkilöitä, joilta siihen kuluu keskimäärin 15 000 markkaa vuodessa. Virkistys, harrastukset, kulttuuri ja opiskelu vievät noin 5 000 - 6 000 markkaa vuodessa lukuunottamatta maanviljelijätalouksia, jotka käyttävät niihin noin 4 000 mk ja ylempien toimihenkilöiden talouksia, jotka puolestaan käyttävät niihin noin 8 000 markkaa vuodessa.

Ilmaispalveluja käyttävät maanviljelijätaloudet muita enemmän. Heidän 12 400 markan kokonaissummaansa muita suurempi käyttö kohdistuu koulutus- ja terveydenhoitopalveluihin.

Ammatissa toimimattomien tulot ja kulutus

Ammatissa toimimattomien kotitalouksien käytettävissä oleva tulo on vain noin puolet työntekijöiden ja alempien toimihenkilöiden käytettävissä olevasta tulosta. Ansioeläkkeensaajatalouksien käytettävissä oleva tulo on keskimäärin 42 000 markkaa vuodessa ja kansaneläkkeen tai sosiaaliavustuksen varassa elävien talouksien 28 500 markkaa vuodessa. Tuloistaan ansioeläkkeensaajataloudet käyttävät elintarvikkeisiin, juomiin ja tupakkaan sekä vaatteisiin ja jalkineisiin 13 200 markkaa sekä asumiseen 9 700 markkaa vuodessa. Vastaavat menot kansaneläkkeen tai sosiaaliavustuksen varassa elävillä talouksilla ovat 10 600 ja 7 200 markkaa. Ilmaispalveluista suurimman osan vievät terveydenhoitopalvelut, joita ammatissa toimimattomien taloudet käyttävät noin 3 500 markalla vuodessa.

Yksittäisiä eläkkeensaajia oli vuonna 1981 Suomessa runsas miljoona¹⁾. Näistä naiset muodostavat enemmistön sekä lukumääräisesti että suhteellisesti (60

1) Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos: Kansaneläke- ja työeläkerekistereihin perustuva tilastollinen vuosikirja. 1981

Inkomster och konsumtion, yrkesverksamma

De hushåll som har den största disponibla inkomsten bland de yrkesverksamma är högre tjänstemän, bland vilka inkomster uppgick till i genomsnitt 90 000 mk i året. Lägre tjänstemän har 64 000 mk, arbetare 65 000 mk, lantbrukarhushåll 70 000 mk och övriga företagare 75 000 mk i året. Alla hushåll bland de yrkesverksamma, med undantag av lantbrukarhushållen får transfereringar som utgör sammanlagt 7-12 % av deras disponibla inkomster. I lantbrukarhushållen består inkomsten till ungefär en femtedel av erhållna transfereringar och faktorinkomsterna och de disponibla inkomsterna är ungefär lika stora, dvs. man får och betalar transfereringar i lika stor utsträckning. Lantbrukarhushållen (3,7 medlemmar i genomsnitt) är större än löntagarhushållen (2,8 personer) och har också ungefär 0,4 medlemmar som fyllt 65 år. Detta är förklaringen till att de erhållna transfereringarna är stora bland lantbrukarna. I löntagarhushåll finns det praktiskt taget inga åldringar alls.

Av de yrkesverksamma hushållens konsumtion är 45 - 58 % konstnader för livsmedel, drycker, tobak, kläder, skodon och boende. Lantbrukarhushåll har relativt sett mest utgifter av det här slaget men i mark räknat betalar högre tjänstemän mest. De yrkesverksamma använder årligen i genomsnitt 10 000 mk per hushåll till samfärdsel. Högre tjänstemän använder till det i genomsnitt 15 000 mark årligen. Till rekreation, hobbyer, kultur och studier går det ungefär 5 000 - 6 000 mark i året, men lantbrukarhushållen använder mindre, drygt 4 000 mark och högre tjänstemän mera, ungefär 8 000 mk i året.

Lantbrukarhushåll utnyttjar gratistjänster mer än andra, sammanlagt till ett värde av 12 400 mark. Den större användningen hänför sig till utbildnings- och hälsovårdstjänster.

Ikke yrkesverksamma, inkomster och konsumtion

Bland icke yrkesverksamma är den disponibla inkomsten per hushåll endast ungefär hälften så stor som bland arbetare och lägre tjänstemän. Bland dem som har förvärvspension är disponibel inkomst i genomsnitt 42 000 mk per hushåll i året och bland dem som lever på folkpension eller socialhjälp är den årliga inkomsten 28 500 mk per hushåll. I förvärvspensionärshushåll använder man årligen 13 200 mark till livsmedel, drycker, tobak, kläder, och skodon och 9 700 mark går till boende. Motsvarande utgifter för hushåll där man lever på folkpension eller socialhjälp är 10 600 respektive 7 200 mark. Största delen av de gratistjänster som de icke yrkesverksamma använder är hälsovårdstjänster som årligen utnyttjas till ett värde av ungefär 3 500 mark per hushåll.

Det fanns drygt en miljon enskilda pensionstagare i Finland år 1981¹⁾. Kvinnorna var i majoritet både till antalet och andelen (60 procent av alla). Att

1) Pensionskyddscentralen, Folkpensionsanstalten: Statistisk årsbok som baserar sig på folk- och arbetspensionregistren. 1981.

prosenttia kaikista). Naisten enemmistö johtuu siitä, että heidän jäljellä oleva keskimääräinen elinaikansa 65 vuoden iässä on neljä vuotta korkeampi kuin miesten, ja että yleensä vain naislesket voivat saada perhe-eläkettä. Eläkkeensaajia, jotka saavat vain kansaneläkettä, on noin kolmannes kaikista eläkkeensaajista. Eläkkeen suuruus on tuolloin keskimäärin 945 markkaa kuukaudessa. Vain työeläkettä saavien eläke on keskimäärin 1 886 mk kuukaudessa ja sekä kansan- että työeläkettä saavien 1 912 mk kuukaudessa.

7.2.4 LAPSIPERHEIDEN TULOT JA KULUTUSMENOT

Lopuksi tarkastellaan lapsiperheiden tulojen muodostusta ja kulutusmenoja perheen elinvaiheen eli sen mukaan, minkä ikäinen on nuorin lapsi. Tässä rajoitetaan vain sellaisiin perheisiin, joissa on kummatkin vanhemmat ja selvitetään, miten toisen vanhemman kotona olo vaikuttaa perheen tuloihin ja kulutusmenoihin. Kuviossa 7.10 on esitetty erityyppisten perheiden tuotannontekijä- ja käytettävissä olevat tulot sekä ilmaispalvelut. Liitteessä 3 on tarkempi erittely tuloista, kulutusmenoista ja ilmaispalveluista.

Käytettävissä oleva tulo on yleensä sitä suurempi mitä enemmän lapsia perheessä on. Tähän on kaksi syytä, ensinnäkin perheen saamat tulonsiirrot kasvavat lapsiluvun mukana ja verotuksen lapsivähennykset pienentävät maksettuja tulonsiirtoja. Toiseksi tuotannontekijätulot ovat myös yleensä useampilapsisissa perheissä korkeammat kuin yksilapsisissa perheissä eli mitä suuremmat tulot, sitä enemmän lapsia hankitaan. Tästä ei kuitenkaan voida vetää sitä johtopäätöstä, että lapsiperheiden asema on varsin hyvä, koska suurperheissä myös kulutusmenot ovat suuret. Lisäksi nuorilla perheillä on paljon lainoja, keskimäärin 50 000 - 80 000 markkaa perhettä kohti.

Toisen vanhemman kotiinjäämisen vaikutus tuloihin

Nuorissa perheissä, joissa on yksi alle seitsemän vuotias lapsi, toisen vanhemman kotiin jääminen pienentää perheen tuotannontekijätuloja keskimäärin 20 000 markalla vuodessa. Suurempien saatujen tulonsiirtojen ja pienempien verojen vuoksi käytettävissä oleva tulo pienenee kuitenkin vain 12 000 markalla vuodessa. Tuotannontekijätulojen pieneminen on näin vähäistä, koska kotiinjäämisen syy on usein äitiysloma, jolloin osan aikaa saadaan myös palkkatuloja. Perheissä, joissa on kaksi tai useampia lapsia, joista nuorin on alle seitsemän vuotias, vaikutus tuotannontekijätuloissa on noin 30 000 markkaa ja käytettävissä olevassa tulossa 20 000 markkaa vuodessa. Perheavustukset on se tulonsiirtojen muoto, joka on suurempi sellaisissa perheissä, joissa toinen vanhemmista on kotona. Perheavustuksista tärkein on asumistuki ja muita ovat äitiysavustus sekä lasten kotihoitotuki, joka on esimerkiksi sellaisissa perheissä, joissa on kolme tai useampia lapsia ja toinen vanhemmista on kotona, keskimäärin 1 200 vuodessa.

antalet kvinnliga pensionärer är större beror på att kvinnornas återstående livslängd i 65 års ålder är i genomsnitt 4 år längre än männens och att det i allmänhet bara är änkor som kan få familjepension. Ungefär en tredjedel av alla pensionstagare har enbart folkpension och får således i genomsnitt 945 mark i månaden. Personer som bara har arbetspension får i genomsnitt 1 886 mark i månaden medan de som har både folk- och arbetspension får 1 912 mk.

7.2.5 BARNFAMILJERNAS INKOMSTER OCH KONSUMTIONS- UTGIFTER

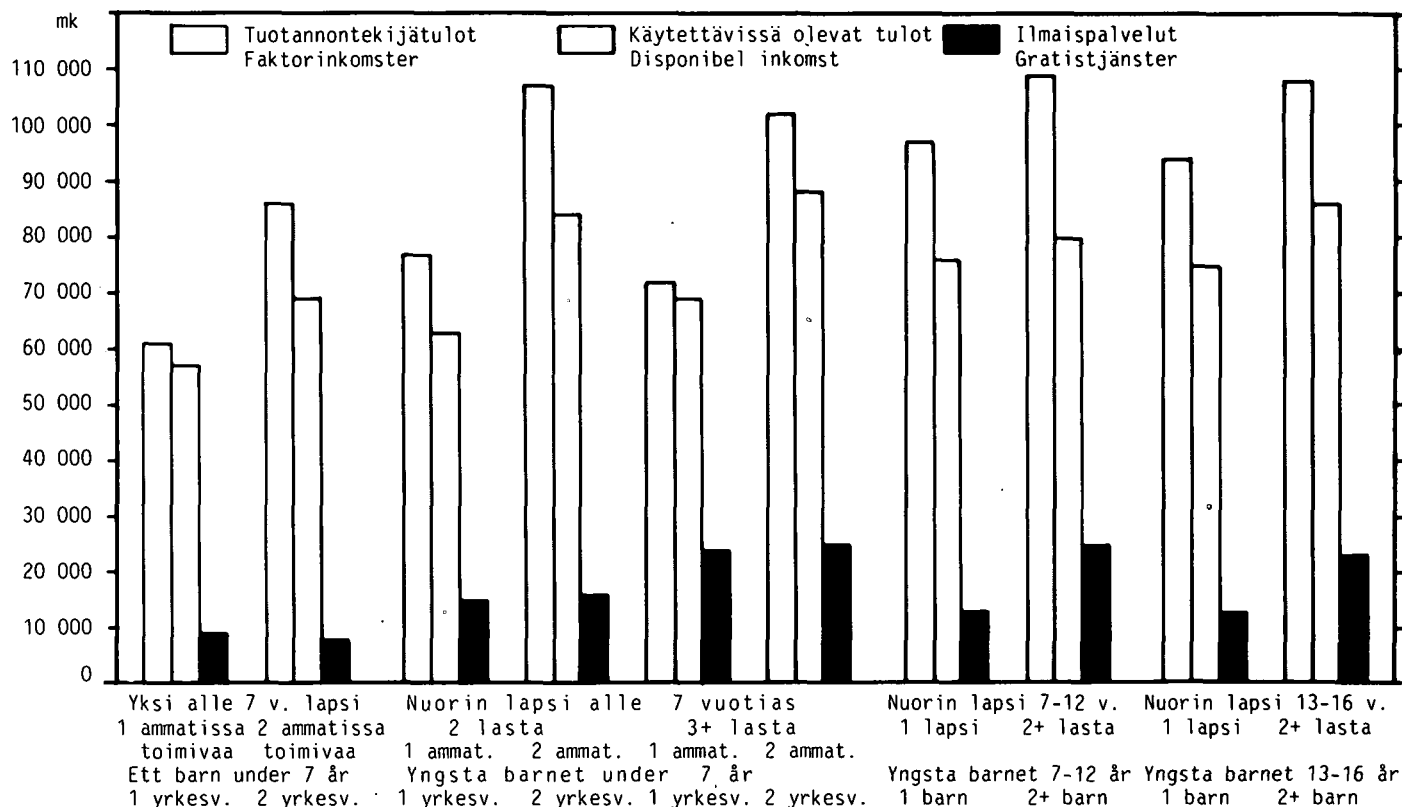
Som avslutning granskas inkomstbildning och konsumtionsutgifter i barnfamiljer efter familjecykel, dvs. utgående från det yngsta barnets ålder. Granskningen begränsar sig i det här sammanhanget till familjer med två föräldrar (inte t.ex. ensamförsörjarfamiljer) och tonvikten ligger vid hur familjens inkomster och konsumtionsutgifter förändras om den ena föräldern stannar hemma. Figur 7.10 anger faktorinkomster, disponibla inkomster och användning av gratistjänster i olika typer av familjer. I bilaga 3 finns en mer detaljerad utredning över inkomster, konsumtion och gratistjänster.

Den disponibla inkomsten är i allmänhet större i familjer med flera barn. Detta har två orsaker. För det första, de erhållna transfereringarna ökar ju större barnantalet är och de betalda transfereringarna minskar tack vare beskattningens barnavdrag. För det andra, faktorinkomsterna är i allmänhet faktiskt större i flerabarnsfamiljer än i enbarnsfamiljer, dvs. ju högre inkomster man har desto fler barn skaffar man sig. Av det här kan man ändå inte dra den slutsatsen att barnfamiljerna skulle ha det särskilt bra ställt, eftersom konsumtionsutgifterna ju också var höga i stora familjer. Unga familjer har dessutom stora lån, i genomsnitt 50 000 - 80 000 mk per familj.

Hur förändras familjens inkomster om den ena föräldern stannar hemma?

I unga familjer, med ett barn under 7 år, minskar faktorinkomsterna med i genomsnitt 20 000 mark i året om den ena föräldern stannar hemma. Den disponibla inkomsten blir slutligen, p.g.a. erhållna transfereringar och lägre skatter, bara 12 000 mark mindre i året. Att faktorinkomsterna minskat så liten grad beror på att många ofta stannar hemma p.g.a. moderskapsledighet och då får man löneinkomster en del av tiden. I familjer med två eller flera barn där det yngsta barnet är under 7 år minskar faktorinkomsterna med ungefär 30 000 mark och den disponibla inkomsten med 20 000 mark i året. Familjerna får större familjebidrag om bara den ena föräldern är yrkesverksam. Boendestödet är den viktigaste formen av familjebidrag, andra är bl.a. moderskapspenning och stöd för vård av barn i hemmet. Det sistnämnda uppgår t.ex. till i genomsnitt 1 200 mark i året i familjer som har tre eller flera barn och där bara den ena föräldern är yrkesverksam.

7.10. Lapsiperheiden keskimääräiset tuotannontekijä- ja käytettävissä olevat tulot sekä ilmaispalvelut 1981
Barnfamiljernas genomsnittliga faktorinkomster och disponibla inkomster samt gratistjänster 1981
Average factor and disposable incomes of, and transfers in kind to, families with children, 1981

o Ks. 7.8 - Se 7.8 - See 7.8

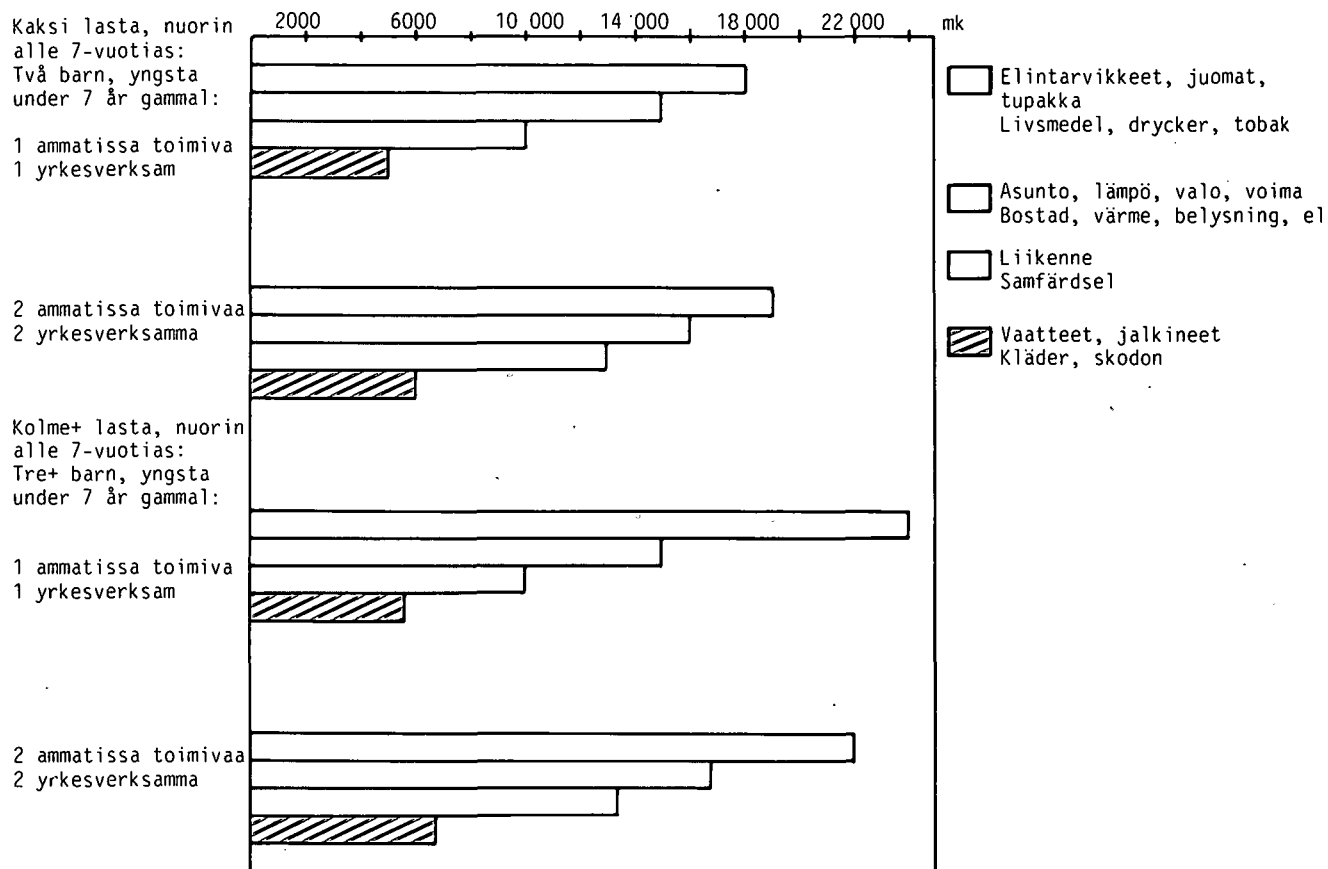
Perheissä, joissa lapset ovat yli seitsemän vuotiaita, on melko harvinaista, että toinen vanhemmista on kotona. Yleisintä kotona olo on perheissä, joissa on kolme tai useampia lapsia ja nuorin on alle seitsemän vuotias, jolloin 36 prosentissa perheistä on vain yksi ammatissa toimiva. Perheen sosioekonominen asema ei vaikuta kovin paljon toisen vanhemman kotona oloon. Se on kuitenkin hieman yleisempää työntekijä- ja yrittäjäperheissä kuin toimihenkilöperheissä.

Ilmaispalveluiden käyttö kasvaa luonnollisesti perheen koon ja lasten iän myötä, koska koulutuspalvelut ovat näistä merkittävimmät.

I familjer där alla barn är äldre än 7 år är det ganska sällsynt att den ena föräldern stannar hemma. Att stanna hemma är vanligast i familjer med tre eller flera barn där det yngsta barnet är under 7 år; i 36 procent av de här familjerna är bara den ena föräldern yrkesverksam. Benägenheten att stanna hemma verkar inte ha något mer påtagligt samband med familjens socioekonomiska ställning. I arbetar- och företagarfamiljer stannar man ändå hemma oftare än i tjänstemannafamiljer.

I och med att familjen blir större och barnen blir äldre utnyttjar man också gratistjänster i allt högre grad, eftersom utbildningen ju är den viktigaste gratisförmånen i den här gruppen.

7.11. Tiettyjen hyödykkeiden kulutus erilaisissa lapsiperheissä 1981
 Konsumtion av vissa förnödenheter i olika slags barnfamiljer 1981
 Consumption of certain commodities in different families with children, 1981

o Ks. 7.8 - Se 7.8 - See 7.8

Kotiinjäämisen vaikutus kulutukseen

Kuvioon 7.11 on piirretty joidenkin hyödykkeiden kulutusmenot kaksilapsisissa ja kolme- tai useampi-lapsisissa perheissä erikseen sen mukaan, kuinka monta ammatissa toimivaa perheessä on. Kulutusmenot ovat keskimäärin 10 000 - 13 000 markkaa pienemmät sellaisissa perheissä, joissa toinen vanhemmista on kotona kuin sellaisissa, joissa molemmat käyvät työssä. Yleensä kaikki eri kulutuserät ovat ainakin jonkin verran pienempiä niissä perheissä, joissa on vain yksi ammatissa toimiva, mutta varsinkin asunto- ja liikennemenot ovat sellaisia, joista on jouduttu tinkimään eniten.

Perheissä, joissa molemmat vanhemmat käyvät työssä, asutaan hieman useammin omistusasunnossa kuin muissa perheissä. Asumisväljyyteen ei työssä käynti sen sijaan vaikuta. Yksilapsisilla perheillä on yleensä kolme huonetta, kaksilapsisilla neljä ja kolmen tai useamman lapsen perheillä viisi huonetta.

Vaatteita ja jalkineita hankkivat sellaiset perheet, joissa molemmat vanhemmat käyvät työssä keskimäärin 1 000 markalla enemmän vuodessa kuin muut perheet. Ero virkistys-, harrastusten-, kulttuurin ja opiskelun menoryhmässä johtuu siitä, että tässä ryhmässä ovat mukana lasten päivähoitopalvelut, jotka ovat luonnollisesti suuret sellaisissa perheissä, joissa molemmat vanhemmat käyvät työssä.

Inverkan på konsumtionen

I figur 7.11 anges utgifter för konsumtion av vissa varor i två eller tre- eller flerbarnsfamiljer uppdelade på basen av om den ena eller båda föräldrarna är yrkesverksamma. Konsumtionsutgifterna är i genomsnitt 10 000 - 13 000 mark lägre i familjer där bara den ena föräldern förvärsarbetar. Alla utgiftsposter för konsumtion är i allmänhet något lägre i familjer där bara den ena föräldern förvärsarbetar, men mest har man ändå tvingats dra in på bostads- och samfärdselkostnader.

Familjer där både modern och fadern är yrkesverksamma bor något oftare i aktielägenheter än andra familjer. Hur många som är yrkesverksamma i familjen har däremot inte något samband med bostadens rymlighet. Enbarnsfamiljer har i allmänhet tre rum, tvåbarnsfamiljer fyra och flerbarnsfamiljer fem rum.

Utgifterna för kläder och skodon är i genomsnitt 1 000 mk högre i året i familjer där båda föräldrarna är yrkesverksamma. Skillnaderna är stora också i kategorin rekreation, hobbyer, kultur och studier, men det beror på att barndagvårdstjänster räknas till denna kategori och utgifterna för dagvård är givetvis mycket högre i familjer där både modern och fadern förvärsarbetar.

- Liite 1. Tulot, tulojen käyttö ja ilmaispalvelut keskimäärin kotitaloutta kohti desiiliryhmittäin 1981.
Desiiliryhmät on muodostettu kotitalouden käytettävissä olevan tulon mukaan, 1 000 mk.
- Bilaga 1. Inkomster, inkomstanvändning och gratistjänster i genomsnitt per hushåll efter decilgrupp 1981.
Decilgrupperna har bildats utgående från disponibel inkomst per hushåll.
- Appendix 1. Income, spent income, and transfers in kind as an average per household by decile group in 1981.
Decile groups are made up by disposable income of household

	Kaikki koti- taloudet Alla hushåll	1.desiili desilen -21 218	2.desiili decilen 21 219 - 30 488
KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA TULO - DISPONIBEL INKOMST	59,6	15,8	25,8
- Palkat - Löner	54,0	3,6	11,9
- Yrittäjätulot maa- ja metsätaloudesta	4,3	0,6	1,2
Företagarinkomster från jord- och skogsbruket			
- Muut yrittäjätulot - Övriga företagarinkomster	3,3	0,2	0,4
- Omaisuustulot - Egendomsinkomster	2,6	0,8	1,6
- Saadut tulonsiirrot - Erhållna transfereringar	13,5	11,7	15,0
siitä - varav			
-- kansaneläke - folkpension	3,5	6,9	5,8
-- työ-, virka-, liikennevakuutus ja tapaturmaeläke			
arbets-, skade-, trafik-, olyckspension	5,8	2,4	6,3
-- sairausvakuutus - sjukförsäkring	0,7	0,2	0,3
-- lapsilisä - barnbidrag	0,9	0,1	0,1
-- sosiaaliavustukset - socialhjälp	1,3	1,1	1,3
- Maksetut tulonsiirrot - Betalda transfereringar	18,1	1,1	4,3
KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAN TULON KÄYTTÖ - ANVÄNDNING AV DEN DISPONIBLA INKOMSTEN	56,0	21,8	28,4
- Elintarvikkeet, juomat, tupakka - Livsmedel, drycker, tobak	14,1	6,3	8,2
- Vaatteet, jalkineet - Kläder, skodon	3,7	1,4	1,6
- Asunto, lämpö, valo, voima - Bostad, värme, belysning, el	11,1	5,4	6,9
- Kotitalouskalusto, -tarvikkeet ja -palvelut			
Hushållsinventarier, -förnödenheter och -tjänster	3,3	1,1	1,9
- Sairausten- ja terveydenhoito - Sjuk- och hälsovård	1,2	0,6	0,8
- Liikenne - Samfärdsel	9,2	2,2	3,0
- Virkistys, harrastus, kulttuuri, opiskelu			
Rekreation, hobbyer, kultur, studier	4,7	1,7	2,0
- Muut tarvikkeet ja palvelut			
Övriga förnödenheter och tjänster	8,7	3,1	4,0
ILMAISPALVELUT - GRATISTJÄNSTER	8,9	5,2	4,2
- koulutuspalvelut - utbildningstjänster	4,8	3,0	1,4
- terveydenhuoltopalvelut - hälsovårdstjänster	3,0	1,7	2,4
- sosiaalipalvelut - socialtjänster	0,7	0,4	0,3
- asumisen korkotuki - räntestöd för bostad	0,4	0,1	0,1

3.desiili decilen 30 489 - 37 867.	4. desiili decilen 37 868 - 48 010	5.desiili decilen 46 011 - 56 021	6.desiili decilen 56 022 - 65 551	7.desiili decilen 65 552 - 74 480	8.desiili decilen 74 481 - 85 310	9.desiili decilen 85 311 - 101 965	10.desiili decilen 101 966 +
---	---	--	--	--	--	---	------------------------------------

34,4	42,0	50,8	60,9	70,1	79,8	92,7	124,3
22,3	32,2	40,4	53,3	68,9	80,3	95,2	132,4
1,6	2,5	3,5	5,1	4,9	5,9	6,2	11,9
0,7	1,3	1,9	2,8	2,7	3,5	7,1	12,7
2,1	1,9	1,9	2,5	2,3	2,7	3,6	6,2
14,9	14,7	15,8	13,5	12,6	12,4	12,6	12,0
5,3	3,6	3,3	2,2	1,7	1,9	1,8	2,1
6,8	7,2	7,6	6,0	5,7	5,6	5,9	4,6
0,4	0,6	0,8	1,1	1,1	0,9	0,9	0,9
0,2	0,5	1,0	1,2	1,4	1,6	1,6	1,6
1,1	1,7	1,9	1,6	1,2	1,0	1,0	1,1
7,2	10,6	12,7	16,3	21,3	25,0	32,0	50,9
33,6	40,4	51,5	57,3	64,5	72,9	84,5	103,8
9,0	10,3	14,4	15,3	16,7	18,3	19,8	22,2
2,1	2,4	3,2	3,6	4,3	4,9	5,9	7,4
8,1	9,0	10,3	11,6	12,3	13,6	15,4	18,4
1,8	2,5	2,9	3,3	3,8	4,3	4,8	6,2
0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,5	1,6	1,9
3,8	5,7	7,8	9,1	10,6	12,5	16,9	20,4
2,4	3,0	4,2	4,8	5,8	6,8	7,1	9,4
5,5	6,5	7,6	8,4	9,7	11,0	13,0	17,9
4,4	5,9	8,5	9,6	10,2	12,1	14,2	14,7
1,5	2,6	4,1	4,4	5,5	7,2	8,8	9,7
2,6	2,7	3,1	3,7	3,1	3,0	3,5	3,7
0,2	0,4	0,8	0,9	0,9	1,2	1,2	0,8
0,1	0,2	0,5	0,6	0,7	0,7	0,7	0,5

- Liite 2. Tulot, tulojen käyttö ja ilmaispalvelut keskimäärin kotitaloutta kohti sosioekonomisen aseman mukaan 1981. 1 000 mk
- Bilaga 2. Inkomster, inkomstanvändning och gratistjänster i genomsnitt per hushåll efter socioekonomisk ställning 1981. 1 000 mk
- Appendix 2. Income, spent income, and transfers in kind as an average per household by socioeconomic status in 1981. 1 000 Fmk.

Maanviljelijät Jordbrukare

KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA TULO - DISPONIBEL INKOMST	70,2
- Palkat - Löner	15,6
- Yrittäjätulot maa- ja metsätaloudesta - Företagarinkomster från jord- och skogsbruket	43,7
- Muut yrittäjätulot - Övriga företagarinkomster	5,8
- Omaisuustulot - Egendomsinkomster	6,4
- Saadut tulonsiirrot - Erhållna transfereringar	13,0
siitä - varav	
-- kansaneläke - folkpension	5,2
-- työ-, virka-, liikennevakuutus ja tapaturmaeläke	2,8
-- arbets-, skade-, trafik-, olyckspension	
-- sairausvakuutus - sjukförsäkring	1,0
-- lapsilisä - barnbidrag	1,4
-- sosiaaliavustukset - socialhjälp	1,8
- Maksetut tulonsiirrot - Betalda transfereringar	14,3
KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAN TULON KÄYTTÖ - ANVÄNDNING AV DEN DISPONIBLA INKOMSTEN	64,7
- Elintarvikkeet, juomat, tupakka - Livsmedel, drycker, tobak	19,1
- Vaatteet, jalkineet - Kläder, skodon	4,4
- Asunto, lämpö, valo, voima - Bostad, värme, belysning, el	14,0
- Kotitalouskalusto, -tarvikkeet ja -palvelut	3,7
Hushållsinventarier, -förnödenheter och -tjänster	
- Sairausten- ja terveydenhoito - Sjuk- och hälsovård	1,2
- Liikenne - Samfärdsel	10,9
- Virkistys, harrastus, kulttuuri, opiskelu	4,3
Rekreation, hobbyer, kultur, studier	
- Muut tarvikkeet ja palvelut	7,1
Övriga förnödenheter och tjänster	
ILMAISPALVELUT - GRATISTJÄNSTER	12,4
- koulutuspalvelut - utbildningstjänster	7,5
- terveydenhuoltopalvelut - hälsovårdstjänster	4,0
- sosiaalipalvelut - socialtjänster	0,3
- asumisen korkotuki - räntestöd för bostad	0,6

Muut yrittäjät Övriga företagare	Ylemmät toimi- henkilöt Högre företagare	Alemmat toimi- henkilöt Lägre företagare	Työntekijät Arbetare	Ansioeläkkeen saajat Får förvärvs- pension	Kansaneläkkeen tai sos.avust. varassa elävät Lever på folk- pension eller socialhjälp
75,2	89,5	63,7	64,8	41,8	28,5
35,3	120,4	72,7	71,6	5,7	3,8
3,2	1,3	1,1	1,7	1,1	1,5
55,3	2,2	1,0	1,2	0,3	0,1
5,6	1,7	1,9	1,6	4,1	2,0
8,2	6,3	7,5	7,6	39,0	22,6
1,2	0,5	0,8	1,2	7,4	13,2
2,9	1,6	2,6	1,9	28,7	4,9
0,9	0,8	0,8	0,9	0,4	0,3
1,5	1,4	1,0	1,2	0,1	0,2
0,9	0,5	0,9	1,2	1,4	2,5
32,5	42,4	20,4	18,9	8,3	1,5
73,9	84,4	60,8	58,8	38,4	26,8
18,5	16,3	13,4	15,6	11,4	9,3
5,5	6,1	4,4	3,7	1,8	1,3
16,6	15,3	11,4	10,7	9,7	7,2
4,4	5,4	3,6	3,3	2,0	1,5
1,4	1,6	1,2	1,1	1,4	0,8
10,8	14,9	10,7	10,4	4,6	2,6
5,8	8,3	5,6	5,2	2,4	1,6
10,9	16,5	10,5	8,8	5,1	2,5
12,0	10,8	8,8	9,7	4,9	5,8
7,4	7,2	4,9	5,3	1,0	1,5
3,0	2,4	2,6	2,9	3,5	3,6
0,5	0,8	0,9	1,0	0,3	0,6
1,1	0,4	0,4	0,5	0,1	0,1

- Liite 3. Lapsiperheiden tulot, tulojen käyttö ja ilmaispalvelut keskimäärin kotitaloutta kohti 1981.
1 000 mk
- Bilaga 3. Barnfamiljernas inkomster och deras användning samt gratistjänster i genomsnitt per hushåll 1981.
1 000 mk.
- Appendix 3. Income and spent income of, and transfers in kind to, families with children as an average per household in 1981. 1 000 Fmk.

	1 alle 7 vuotias lapsi I barn under 7 år	
	1 ammatissa toimiva 1 yrkesv.	2 ammatissa toimivaa 2 yrkesv.
KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA TULO - DISPONIBEL INKOMST	56,8	69,0
Tuotannontekijätulot - Faktorinkomster	65,5	85,7
Saadut tulonsiirrot - Erhållna transfereringar	8,7	5,4
josta sairausvakuutus - varav sjukförsäkring	2,4	2,1
lapsilisä - barnbidrag	1,7	1,6
perheavustukset - familjebidrag	1,2	0,3
Maksetut tulonsiirrot - Betalda transfereringar	17,4	22,1
KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAN TULON KÄYTTÖ - ANVÄNDNING AV DEN DISPONIBLA INKOMSTEN	56,6	66,4
Elintarvikkeet, juomat, tupakka - Livsmedel, drycker, tobak	14,3	15,5
Vaatteet, jalkineet - Kläder, skodon	3,6	4,6
Asunto, lämpö, valo, voima - Bostad, värme, belysning, el	10,6	10,8
Kotitalouskalusto, -tarvikkeet ja -palvelut	4,1	4,2
Hushållsinventarier, -förmödenheter och -tjänster		
Sairauden- ja terveydenhoito - Sjuk- och hälsovård	1,1	1,0
Liikenne - Samfärdsel	8,4	11,9
Virkistys, harrastus, kulttuuri, opiskelu	5,6	8,1
Rekreation, hobbyer, kultur, studier		
Muut tarvikkeet ja palvelut	8,9	10,3
Övriga förmödenheter och tjänster		
ILMAISPALVELUT - GRATISTJÄNSTER	8,5	7,5
koulutuspalvelut - utbildningstjänster	3,1	1,2
terveydenhuoltopalvelut - hälsovårdstjänster	4,0	3,0
sosiaalipalvelut - socialtjänster	0,9	2,3
asumisen korkotuki - räntestöd för bostad	0,5	1,0

Nuorin alle 7 vuotias Yngsta under 7 år				Nuorin 7-12 v. Yngsta 7-12 år		Nuorin 13-16 v. Yngsta 13-16 v.	
2 lasta - barn 1 amm. toim. 1 yrkesv.	2 amm. toim. 2 yrkesv.	3 lasta - barn 1 amm. toim. 1 yrkesv.	2 amm. toim. 2 yrkesv.	1 lapsi 1 barn	2+ lasta 2+ barn	1 lapsi 1 barn	2+ lasta 2+ barn
63,3	83,8	69,2	88,2	75,5	84,9	75,8	86,3
77,1	107,0	71,6	101,8	96,7	109,0	94,4	108,4
9,0	5,9	16,0	11,3	5,3	6,7	9,0	7,6
1,3	1,0	2,4	1,9	0,5	0,5	0,5	0,5
3,1	3,0	6,5	5,4	1,4	3,0	1,2	1,8
1,4	0,4	4,1	1,7	0,1	0,5	0,1	0,2
22,8	29,1	18,4	24,9	26,5	30,8	27,6	29,7
68,0	81,3	74,6	84,6	70,6	81,8	70,4	85,9
17,8	19,3	23,9	21,6	17,4	21,2	17,6	20,9
5,1	6,0	5,7	6,7	4,8	6,6	5,3	7,2
14,8	15,8	14,9	16,8	13,0	17,0	14,2	16,8
4,4	5,1	4,9	6,0	4,1	4,4	3,9	4,1
1,2	1,3	1,4	1,2	1,3	1,3	1,4	1,5
10,3	13,2	10,2	13,4	12,9	13,0	11,5	15,1
6,0	8,9	5,7	7,9	6,6	7,2	5,8	8,5
8,4	11,7	7,9	11,0	10,5	11,1	10,7	11,8
14,7	15,9	24,2	25,3	12,7	24,6	12,8	22,8
8,1	7,8	15,5	17,2	8,8	19,4	8,8	18,4
3,4	3,3	6,1	4,1	2,6	3,4	3,4	3,4
2,0	3,3	1,5	2,8	0,6	0,7	0,2	0,3
1,2	1,5	1,1	1,2	0,7	1,1	0,4	0,7

8 ASUMINEN

8.1 ASUMISTA KUVAAVISTA TILASTOISTA JA NIISSÄ KÄYTETYISTÄ KÄSITTEISTÄ

Asumista koskevista tiedoista suurin osa saadaan väestölaskennoista, joita on toimeenpantu vuodesta 1950 lähtien kymmenen vuoden välein, sekä vuoden 1975 asunto- ja elinkeinotutkimuksesta. Lisäksi saadaan tietoja asumisesta neljännesvuosittain tehtävästä vuokratiedustelusta ja joka 5. vuosi kotitaloustiedustelusta. Rakennustilastosta saadaan tietoja valmistuneista asuinhuoneistoista neljännesvuosittain. 1980-luvun alussa perustettu rakennus- ja huoneistorekisteri tulee valmistuttuaan myös palvelemaan asumistietojen tarvitsijoita. Tietoja asuinhuoneistojen poistumasta ei ole toistaiseksi saatavana.

Asuntokunnan muodostavat samassa asunnossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Vakinaisesti asuvia ovat ne, joilla on lainmukainen kotipaikka huoneistossa (eli ovat henkikirjoitettuja ko. asuntoon). Vuoden 1980 väestölaskennassa käytettiin laskentayksikkönä yksinomaan asuntokunta-käsitettä. Aikaisemmissa laskennoissa keskeinen laskentayksikkö oli ruokakunta. Ruokakunnan muodostivat yhdessä asuvat perheenjäsenet ja muut henkilöt, joilla oli yhteinen ruokatalous. Alivuokralainen, jolla oli oma ruokatalous, muodosti oman ruokakuntansa. Vuonna 1980 alivuokralainen kuului samaan asuntokuntaan muiden asunnossa asuvien kanssa.

Asumistiheyttä mitataan laskemalla henkilöiden määrä huonetta kohden tai asuinpinta-alan määrä henkilöä kohden. Joskus keittiö lasketaan mukaan huoneluukuun, joskus ei. Tässä julkaisussa on molemmilla tavoilla laskettuja lukuja.

Ahtaasti asuminen määritellään tiettyjen normien avulla. Käsitteet siitä, mikä on ahtaasti asumista, vaihtelevat. Keskimääräisen asumisväljyyden lisäntyessä myös arvostukset ja odotukset muuttuvat. Ruotsissa, jossa asumistaso on korkeampi kuin Suomessa, katsotaan ahtaaksi sellainen asumistaso, joka suomalaisen normiston (ja YK:n suositusten) mukaan ei sitä ole.

Erilaisissa selvityksissä ja tutkimuksissa on käytetty yleisimmin normia 1, jonka mukaan ahtaasti asuttuja ovat ne asunnot, joissa on enemmän kuin kaksi henkilöä huonetta kohti, kun keittiö lasketaan huoneluukuun. Näin ahtaasti asuvia oli vuonna 1980 enää vajaa prosentti kaikista asuntokunnista. Tässä julkaisussa on pyritty käyttämään myös normin 2 mukaisia lukuja. Sen mukaan asunto on ahtaasti asuttu, mikäli siinä asuu enemmän kuin kaksi henkilöä huonetta kohti, kun keittiötä ei lasketa huoneluukuun mukaan. Noin neljä prosenttia asuntokunnista asui ahtaasti tämän normin mukaan vuonna 1980. Käytössä on vielä kolmas normi, jonka mukaan asunto on ahtaasti asuttu, kun siinä asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti, kun keittiö lasketaan huoneluukuun. Vuonna 1980 noin 14 % asuntokunnista asui ahtaasti normin 3 mukaan.

8 BOENDE

8.1 BOENDESTATISTIKEN OCH DESS BEGREPP

Största delen av uppgifterna om boende erhålls ur folkräkningarna som sedan 1950 utförs med tio års mellanrum samt ur 1975 års bostads- och näringsutredning. Ytterligare uppgifter om boende erhålls ur hyresenkäten som verkställs kvartalsvis och hushållsenkäten som görs vart 5. år. Ur byggnadsstatistiken erhålls uppgifter om färdigställda bostäder kvartalsvis. När det i början av 1980-talet inrättade byggnads- och lägenhetsregistret blir färdigt kan man få bostadsuppgifter även därifrån. Uppgifter om bostäders bortfall kan tillsvidare inte erhållas.

Personer som stadigvarande bor i samma bostad bildar ett bostadshushåll. Stadigvarande boende är de personer som har sitt lagliga hem i bostaden (dvs. är mantalsskrivna i bostaden). I folkräkningen 1980 användes endast begreppet bostadshushåll som räkningseenhet. I tidigare räkningar var hushållet den viktigaste räkningseenheten. Hushållet bestod av familjemedlemmar och andra personer som hade gemensamt mathushåll. En underhyresgäst som hade eget mathushåll bildade ett eget hushåll. År 1980 tillhörde underhyresgästen samma bostadshushåll som de övriga i bostaden boende personerna.

Boendetätheten anges i antal personer per rum eller bostadsyta per person. Ibland räknas köket med i rumsantalet, ibland inte. Denna publikation innehåller boendetäthetstal av vardera typen.

Trångboddhet definieras med hjälp av vissa normer men det råder olika uppfattningar om vad trångboddhet är. När den genomsnittliga boendeglesheten ökar, förändras också värderingarna och förväntningarna. I Sverige där bostadsstandarden är högre än i Finland betraktas även sådana bostäder som trångbodda som enligt finska normer (och FN:s rekommendationer) inte anses vara trångbodda.

I olika utredningar och undersökningar har man i allmänhet tillämpat norm 1, enligt vilken en bostad är trångbodd om där bor fler än två personer per rum, köket medräknat. Så trångbodda var endast en knapp procent av alla bostadshushåll år 1980. I denna publikation har vi även använt tal som baserar sig på norm 2. Enligt denna norm är en bostad trångbodd om där bor mer än två personer per rum och köket inte räknas med i rumsantalet. Trångt bodde enligt denna norm ungefär fyra procent av bostadshushållen år 1980. Dessutom förekommer en tredje norm, enligt vilken en bostad är trångbodd om där bor mer än en person per rum, köket medräknat. År 1980 bodde ungefär 14 % av bostadshushållen trångt enligt norm 3.

8.2 ASUNTOJEN MÄÄRÄ JA TYYPPI

Vuonna 1950 maassamme oli noin miljoona asuntoa. Vuoteen 1980 mennessä asuntokanta kasvoi yli 80 %. Asuntokantaan kuului tuolloin yli 1 800 000 asuntoa. Asuntojen tarvitsijoiden, eli perheiden ja ruokakuntien määrä on myös kasvanut. Vuosina 1950-70 ruokakuntien lukumäärä kasvoi 1,12 miljoonasta 1,52 miljoonaan, asuntojen lukumäärän kasvu samana aikana oli 1,00 miljoonasta 1,46 miljoonaan. Vuoden 1980 väestölaskennassa ruokakuntien määrää ei enää laskettu. (8.1.)

Asuntotuotannossa ilmeni voimakas kasvukausi 60-luvun lopulta vuoteen 1974, jonka jälkeen tuotantoluvut ovat alentuneet. Asuntojen todellista liksäystä ei tuotantoluvuista voida kuitenkaan laskea, sillä asuntojen poistumasta ei ole saatavana tietoja (8.2).

Asuntojen määrällistä riittävyttä on vaikea arvioida. Täysin asunnottomia henkilöitä ei tavoiteta tavanomaisin tilastojen keruumenetelmin¹⁾. Suomen oloissa asuntopula ilmenee ahtaasti asumisena, puutteellisesti varustetuissa asunnoissa asumisena sekä korkeina asumiskustannuksina. Vuokra-asunnoista on selvästi puute, joka on 70-luvun aikana pahentunut. Väestö- ja asuntolaskentojen mukaan asuttujen vuokra-asuntojen osuus on pudonnut 1970-luvulla. Vajaka valtion lainoittamia vuokra-asuntoja rakennettiin 70-luvulla yli 100 000, vuokra-asuntokanta ei kasvanut lainkaan (8.4). Vuokra-asuntoja on muutettu omistusasunnoiksi tai jäänyt tyhjilleen enemmän kuin uusia on rakennettu. Erytisen nopeata muutos oli 1970-luvun jälkipuoliskolla. Tuolloin myös uusien vuokra-asuntojen, erityisesti vapaarahoitteisten, tuotanto väheni tuntuvasti (8.5).

Vuokra-asuntojen puutteesta kertoo sekin, että keskimäärin neljäsosa niistä ruokakunnista, jotka hakiivat valtion lainoittamaa vuokra-asuntoa, sai asunnon (8.6).

Väestö- ja asuntolaskennoissa on selvitetty myös alivuokralaisten määriä. Alivuokralaisruokakuntien määrä laski vuoden 1970 75 000:sta 68 000:een vuonna 1975. Alivuokralaisten määrää ei enää selvitetty vuoden 1980 väestölaskennassa.

Tyhjillään olevia asuntoja laskettiin olevan vuonna 1970 noin 36 000, vuonna 1980 peräti 91 000. Kasvu ei kenties todellisuudessa ollut näin voimakas, vaan ero johtuu osittain siitäkin, että vuoden 1980 laskennassa tyhjistä asunnoista saatiin tietoja aikaisempaa paremmin. Kaksi kolmannesta tyhjistä asunnoista on kaupungeissa. Maaseudulla niitä on kuitenkin suhteellisesti enemmän. Suurin osa maaseudun tyhjistä tai tilapäisesti asutuista asunnoista on pien- tai rivitaloasuntoja (8.3), ja suuri osa niistä puutteellisesti varustettuja.

¹⁾ Asunnottomat (joita ovat esimerkiksi ulkosalla asuvat, yömajassa tms. asuvat, tilapäisasunnoissa asuvat sekä tilapäisesti laitoksissa asuvat, joilla ei ole kotia) hajoavat tilastoissa marginaaliryhmiin tai tilastojen ulkopuolelle. Tilastot kohdistuvat asuntoväestöön eli siihen väestönosaan, jolla on asunto.

8.2 ANTAL BOSTÄDER OCH BOSTADSTYP

År 1950 fanns det ungefär en miljon bostäder i vårt land. Under tiden fram till år 1980, då antalet bostäder var mer än 1 800 000, växte bostadsbeståndet med över 80 %. De bostadsbehövande, dvs. antalet familjer och hushåll har också vuxit. Under åren 1950-70 växte antalet hushåll från 1,12 miljoner till 1,52 miljoner. Under samma tid ökade antalet bostäder från 1,00 miljoner till 1,46 miljoner. Antalet hushåll räknades inte längre i folkräkningen 1980. (8.1.)

Bostadproduktionen hade en kraftig uppgångsperiod från slutet av 60-talet till år 1974, varefter produktionstalen åter började sjunka. Den faktiska ökningen av antalet bostäder kan dock inte beräknas på basen av produktionstalen, eftersom uppgifter om bostadsbortfallet saknas (8.2).

Det är svårt att bedöma om antalet bostäder är tillräckligt stort. Helt bostadslösa personer når man inte med hjälp av sedvanliga statistikinsamlingsmetoder¹⁾. I Finland kommer bostadsbristen fram i form av trångboddhet, illa utrustade bostäder och höga boendekostnader. Det råder en uppenbar brist på hyresbostäder som förvärrades under 70-talet. Enligt folk- och bostadsräkningarna sjönk de bebodda hyresbostädernas andel på 70-talet. Trots att det byggdes över 100 000 statsbelånade hyresbostäder på 70-talet, har hyresbostadsbeståndet inte vuxit alls (8.4). Antalet hyresbostäder som har omvandlats till ägarbostäder eller lämnats obebodda har överskridit antalet nybyggda hyresbostäder. Under 70-talets senare hälft skedde denna omvandling särskilt snabbt. Då minskade också produktionen av nya hyresbostäder, i synnerhet hårdvalutabostäder, avsevärt (8.5).

Om bristen på hyresbostäder under 1970-talet vittnar också det faktum, att i genomsnitt endast en fjärdedel av alla hushåll som ansökte om statsbelånad hyresbostad fick en sådan bostad (8.6).

I folk- och bostadsräkningarna har man även räknat antalet underhyresgäster. Underhyresgästhushållens antal sjönk från 75 000 år 1970 till 68 000 år 1975 och i folkräkningen 1980 räknades inte längre antalet underhyresgäster.

Antalet obebodda bostäder var 36 000 vid folkräkningen 1970 och hela 91 000 vid folkräkningen 1980. Den faktiska ökningen var kanske inte fullt så stor. Skillnaden beror också delvis på att 1980 års räkning gav mera täckande uppgifter om antalet obebodda bostäder. Två tredjedelar av de bostäder som står tomma finns i städerna. Proportionellt sett är dock antalet obebodda bostäder större på landsbygden. Största delen av de obebodda eller tillfälligt bebodda bostäderna på landsbygden är små- eller radhusbostäder och en stor del av dessa har bristfällig utrustningsstandard (8.3).

¹⁾ Bostadslösa personer (t.ex. personer som bor utomhus, i ett natthärbärge el. dyl., personer som bor i en temporär bostad eller hemlösa som tillfälligt bor på en anstalt) splittras i statistiken i marginalgrupper eller faller helt utanför den. Statistiken avser bostadsbefolkning, dvs. den del av befolkningen som har bostad.

Asuntojen määrällisen kasvun lisäksi asuntojen keskikoko on kasvanut: alle 4 huoneen huoneistojen osuus asuntokannasta on pienentynyt, neljän tai useamman huoneen huoneistojen osuus yli kaksinkertaistunut. Pien- tai rivitaloasuntojen sekä niissä asuvien henkilöiden osuus on hieman kasvanut kaupungeissa, mutta vähentynyt muissa kunnissa (8.1, 8.3).

Bostäderna har inte bara ökat i antal utan också i genomsnittlig storlek; andelen bostäder med mindre än fyra rum har minskat, medan andelen bostäder med fyra rum eller flere har mer än fördubblats. Små- och radhusbostädernas andel samt andelen personer som bor i sådana bostäder har ökat en aning i städerna men minskat i andra kommuner (8.1 och 8.3).

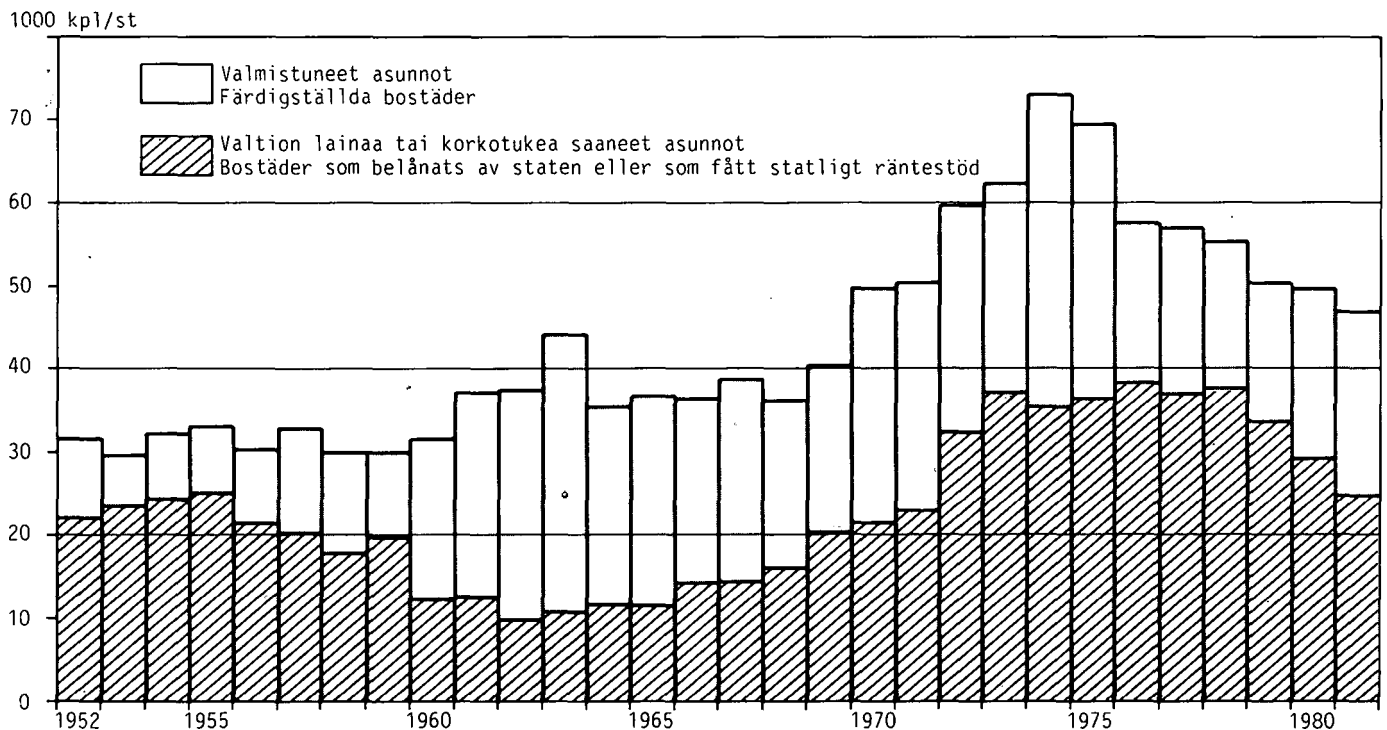
8.1. Asunnot huoneluvun ¹⁾ mukaan 1950-80
Bostäder enligt rumsantal ¹⁾ 1950-80
Dwellings by number of rooms ¹⁾, 1950-80

	1950	1960	1970	1980
Asuntoja - Bostäder (1000)	999	1 211	1 463	1 838
Huoneluku - Antal rum (%)				
1	20	15	12	12
2	38	34	25	18
3	23	29	28	26
4	10	13	18	21
5+	9	10	16	23

1) Keittiö mukaanlukien - Köket medräknat - Kitchen included

o SVT VI C:102, III; SVT VI C:103, I; SVT VI C:104, V; SVT VI C:106, IX
FOS VI C:102, III; FOS VI C:103, I; FOS VI C:104, V; FOS VI C:106, IX
OSF VI C:102, III; OSF VI C:103, I; OSF VI C:104, V; OSF VI C:106, IX

8.2. Valmistuneet asunnot 1952-81
Färdigställda bostäder 1952-81
Completed dwellings 1952-81

o Asuntohallituksen tilastoja 1949-1981. Asuntohallitus. Helmikuu 1983.
Bostadsstyrelsens statistik 1949-1981. Bostadsstyrelsen. Februari 1983.
Statistics of the National Housing Board of Finland 1949-1981. February 1983.

8.3. Asukkaat ja asunnot talotyypeittäin 1970 ja 1980

Invånare och bostäder enligt hustyp 1970 och 1980

Inhabitants and dwellings by type of building, 1970 and 1980

Asuntoväestö (vakinaisesti asuvat henkilöt), vakinaisesti asutut huoneistot ja tilapäisesti asutut tai asumattomat huoneistot talotyyppin ja kuntamuodon mukaan 1970 ja 1980

Bostadsbefolkning (stadigvarande bosatta personer), stadigvarande bebodda bostäder och tillfälligt bebodda eller obebodda bostäder enligt hustyp och kommunform 1970 och 1980

Dwelling population (permanent inhabitants of dwellings), continuously and occasionally occupied or unoccupied dwellings by type of building and type of municipality, 1970 and 1980

	Vakinaisesti asuvia henkilöitä Stadigvarande bosatta personer		Huoneistoja - Bostäder			
	1970	1980	Vakinaisesti asutuja - Stadigvarande bebodda		Vaiilla vakinaisia asukkaita - Utan stadigvarande invånare	
	1970	1980	1970	1980	1970	1980
Koko maa- Hela landet (1000)	4 519	4 619	1 419	1 728	44	107
Talotyyppi - Hustyp (%)						
Pien- tai rivitalot - Små- eller radhus	63	59	56	52	49	52
Muut - Övriga	37	41	44	48	51	48
Kaupungit - Städer (1000)	2 292	2 758	785	1 099	22	61
Talotyyppi - Hustyp (%)						
Pien- tai rivitalot - Små- eller radhus	39	42	33	35	24	31
Muut - Övriga	61	58	67	65	76	69
Muut kunnat - Övriga kommuner (1000)	2 227	1 861	634	629	22	46
Talotyyppi - Hustyp (%)						
Pien- tai rivitalot - Små- eller radhus	87	85	85	82	74	79
Muut - Övriga	13	15	15	18	26	21

o SVT VI C:104, V; SVT VI C:106, IX - FOS VI C:104, V; FOS VI C:106, IX - OSF VI C:104, V, OSF VI C:106; IX

8.4. Asutut vuokra-asunnot 1970, 1975 ja 1980 sekä vuosina 1971-80 valmistuneet uudet valtion lainoittamat vuokra-asunnot

Bebodda hyresbostäder åren 1970, 1975 och 1980 samt statsbelånade hyresbostäder som blivit färdiga åren 1971-80

Occupied rented dwellings in 1970, 1975 and 1980 and rented dwellings financed by the state completed in 1971-80

	Valmistuneet ¹⁾ vuokra-asunnot - Färdigställda ¹⁾ hyresbostäder	Vuokra-asuntokanta Hyresbostadsbeståndet	
			% asuntokannasta % av bostadsbeståndet
1970		547 700	37
1971	14 758		
1972	14 220		
1973	12 778		
1974	13 023		
1975	12 062	587 300	36
1976	12 776		
1977	9 444		
1978	9 508		
1979	7 630		
1980	8 010*	537 300	29
1971-1980	114 209		

1) Ei sisällä vanhusten asuntoja, opiskelija-asuntoja, asuntophotellien eikä asunto-osuuskuntien asuntoja. Exkl. pensionärsbostäder, studentbostäder, bostäder i bostadshotell och bostadsandelslag.

o SVT VI C:104, V; SVT VI C:106, IX; Asuntophallituksen tilastoja 1949-1981.

FOS VI C:104, V; FOS VI C:106, IX; Bostadsstyrelsens statistiktabeller 1949-1981.

OSF VI C:104, V; OSF VI C:106, IX; Statistical Tables of the National Housing Board of Finland 1949-81.

8.5. Vuokra-asunnot rakentamisvuoden mukaan 1980

Hyresbostäder efter byggnadsår 1980

Rented dwellings by year of completion of building, 1980

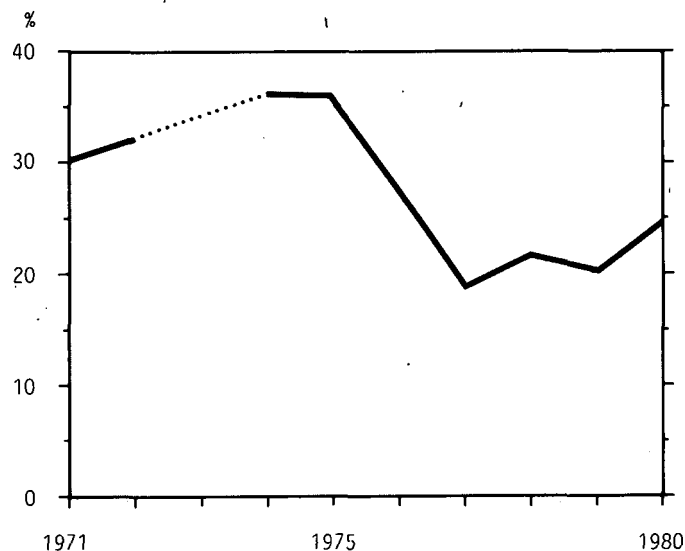
Rakentamis- vuosi Byggnadsår	Vuokrattuja asuin- huoneistoja Uthyrda bostäder		Näistä - Av dessa		
	1000 asuntoa 1000 bostäder		Valtion tai kuntien osa- rahoittamia Delvis finansierade med statliga och kommunala medel	Vapaarahoit- teisia virkä- tai työsuhde- asuntoja Tjänstebostäder o. motsvarande finansierade med hårdvaluta	Muita vapaa- rahoitteisia vuokra-asuntoja Övriga hyres- bostäder finansierade med hårdvaluta
		%			
- 1950	130	100	1	28	71
1951 - 1960	74	100	19	30	51
1961 - 1965	65	100	19	25	56
1966 - 1970	63	100	39	21	40
1971 - 1975	118	100	55	14	31
1976 - 1980	76	100	64	13	23
Yhteensä Samtliga	537	100	31	22	46

o SVT VI C:106, IX - FOS VI C:106, IX - OSF VI C:106, IX

8.6. Valtion lainoittamiin uusiin vuokra-asuntoihin asukkaiksi hyväksyttyjen ruokakuntien osuus kaikista hake-
neista 1971-80

Hushåll som godkänts som hyresgäster i nya statsbelånade hyresbostäder i procent av alla sökande 1971-80

Households accepted as tenants in new rented dwellings financed by the state, per cent of all applicants, 1971-80

Hyväksyttyjen osuus kaikista hakeneista
De godkända hushållens andel av alla sökande

o Asuntohallituksen tilastoja 1949-1978 sekä tietoja asuntohallituksesta.

Bostadsstyrelsens statistik 1949-1978 samt uppgifter från bostadsstyrelsen.

Statistical Tables of the National Housing Board of Finland 1949-1978 and information from the National Housing Board of Finland.

8.3 ASUMISTIHEYYS

8.3.1 ASUMINEN SUOMESSA MUIHIN POHJOISMAIHIN VERRATTUNA

Eri maiden asunto-oloja on vaikea vertailla keskenään tilastoeroavuuksien takia. Pohjoismaista on saatavana yhtenäisesti kerättyjä ja käsiteltyjä asumisolotietoja. Tanskassa, Ruotsissa, Norjassa ja Suomessa ovat tilastoviranomaiset suorittaneet haastattelututkimuksina elinolosuhtedusteluja, joihin perustuu taulukko 8.7.

Hyvinvointierot Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä ilmenevät asumisolossa erityisen selvästi. Suomalaisen asumistaso on huonompi kuin muissa Pohjoismaissa. Mitataanpa asumistasoa asumistiheydellä tai ahtaasti asuvien osuuksilla tai asuntojen varustetasolla, Suomessa asutaan ahtaammin ja vaatimattomammin varustetuissa asunnoissa. Suomessa on myös muihin Pohjoismaihin verrattuna melko suuria asumistasoeroja eri väestöryhmien kesken, mitä kuvaavat toimihenkilö- ja työntekijäryhmien väliset suuret erot ahtaasti asuvien osuuksissa. (Katso myös taulukko 8.23 ja siihen liittyvä teksti kohdassa 8.5.)

8.7. Ahtaasti asuvien¹⁾ osuus eri väestöryhmissä Pohjoismaissa
Procenten trångbodda¹⁾ av olika befolkningsgrupper i Norden
Persons living in overcrowded dwellings¹⁾, per cent of different population groups in the Nordic countries

	Suomi Finland (1978)	Ruotsi Sverige (1979)	Norja Norge (1980)	Tanska Danmark (1976)
Kaikki 20-64-vuotiaat Samtliga 20-64-åringar	33,3	5,7	4,1	3,7
Työntekijät - Arbetare	41,5	7,0	5,9	4,3
Toimihenkilöt - Tjänstemän	23,7	4,7	2,1	4,3
Ylemmät toimihenkilöt Högre tjänstemän	15,3	1,7	0,9	1,6
Maanviljelijät - Jordbrukare	31,5	0,7	6,4	1,3
Yrittäjät - Företagare	22,5	6,0	1,6	1,1
Perheettömät - Ensamstående	20,3	0,7	2,6	1,2
Lapsettomat avio- tai avoparit Giftna eller samboende par utan barn	30,8	4,5	2,9	2,2
45 vuotta täyttäneet lapsettomat avio- tai avoparit Äldre (>45) giftna eller samboende par utan barn	24,0	1,7	1,6	0,4
Lapsiperheet - Barnfamiljer	41,0	8,0	5,7	5,6
Monilapsiset perheet - Flerbarnsfamiljer	36,0	5,1	4,4	5,1

1) Ahtaasti asuvat on määritelty ruotsalaisen normin mukaisesti, jolloin ahtaasti asuvia ovat ne asuntokunnat, joissa on yli kaksi henkilöä huonetta kohti, kun keittiötä ja olohuonetta ei lasketa huoneiksi.

1) Trångboddhet har definierats enligt svensk norm, enligt vilken ett hushåll betraktas som trångbott om antalet boende är mer än två per rum, kök och vardagsrum oräknade.

1) Overcrowded dwellings are defined according to a Swedish standard under which a household-dwelling unit with more than two persons per room, kitchen and living-room excluded, is classified as overcrowded.

o Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaisen tilastollisen sihteeristön julkaisema raportti. NORD-sarja. Göteborg 1983 (vain ruotsiksi ja englanniksi).

Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. Nordiska rådet och Nordiska statistiska sekretariatet. NORD. Göteborg 1983.

Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. A report published by the Nordic Council and the Nordic Statistical Secretariat. NORD. Gothenburg 1983.

8.3 BOENDETÄTHET

8.3.1 BOENDET I FINLAND OCH BOENDET I DE ANDRA NORDISKA LÄNDERNA

På grund av skillnader i statistikföringen är det i allmänhet svårt att jämföra olika länders bostadsförhållanden. I Norden samlas och bearbetas uppgifterna om bostadsförhållanden på ett enhetligt sätt. Tabell 8.7 baserar sig på levnadsnivåundersökningar som utförts i form av intervjuundersökningar av statistikmyndigheterna i Danmark, Sverige, Norge och Finland.

Välståndsskillnaderna mellan Finland och de andra nordiska länderna märks särskilt tydligt i bostadsförhållandena. I Finland är bostadsstandarden sämre än i de andra nordiska länderna. Oavsett om man mäter bostadsstandarden genom boendetäthet, andel trångbodda eller utrustningsstandard, är finnarna mera trångbodda och deras bostäder sämre utrustade. I Finland är också skillnaderna i bostadsstandard mellan olika befolkningsgrupper ganska stora jämfört med motsvarande skillnader i de andra nordiska länderna. Detta beror på den stora skillnaden i trångboddhet mellan grupperna tjänstemän och arbetare. (Se även tabell 8.23 och texten i avsnit 8.5 som hör ihop med tabellen).

8.3.2 ASUMISTIHEYD SUOMESSA

Asumisväljyys on lisääntynyt 1970-luvun aikana huomattavasti. Ahtaasti asuvien osuus väestöstä on laskenut 25 %:sta 6 %:iin. Väljimmin asuvat pienet asuntokunnat. Asuntokunnat, joissa on 5 tai useampia henkilöitä, asuvat selvästi muita ahtaammin (8.8). Suhteellisesti eniten ahtaasti asuvia oli vuonna 1980 Pohjois-Karjalan läänissä (8.9, 8.10).

Eräiden erityisryhmien asumisesta tehdyn selvityksen mukaan ahtaammin asuvat nuoret perheet, lapsiperheet ja suuret perheet. Vuokralla asuvien käytössä on yleensä vähemmän asuntoneliöitä henkeä kohden kuin omistusasunnoissa (8.13).

8.3.2 BOENDETÄTHETEN I FINLAND

Boendetätheten har minskat avsevärt under 1970-talet. De trångboddas andel av befolkningen har sjunkit från 25 % till 6 %. Rymligast bor de små bostadshushållen. Hushåll med fem eller flere personer är betydligt trångboddare än andra (8.8). År 1980 var antalet trångbodda proportionellt sett störst i Norra Karelen län (8.9 och 8.10).

Enligt en utredning över vissa specialgruppers boende är unga familjer, barnfamiljer och stora familjer mest trångbodda. Personer som bor på hyra har i allmänhet färre kvadratmeter per person än personer som bor i ägarbostäder (8.13).

8.8. Asumistiheys¹⁾ huoneiston asukasluvun mukaan 1970 ja 1980Boendetäthet¹⁾ enligt antal invånare 1970 och 1980Living density¹⁾ by number of inhabitants, 1970 and 1980

Asukkaiden lukumäärä Antal boende	Vuosi År	Asuntoja ²⁾ Antal bostäder ²⁾	Yli kaksi henkeä huo- netta kohden Mer än 2 personer per rum	1-2 henkeä ³⁾ huonetta kohden 1-2 personer per rum ³⁾	1-2 huonet- ta ⁴⁾ henkeä kohden 1-2 rum per person ⁴⁾	Yli kaksi huonetta hen- keä kohden Mer än 2 rum per person	Yhteensä Samtliga
			%	%	%	%	%
1	1970	261 746	-	-	39	61	100
	1980	444 790	-	-	36	64	100
2	1970	325 742	-	14	66	20	100
	1980	447 974	-	8	59	33	100
3	1970	285 646	6	27	63	4	100
	1980	341 002	2	12	61	25	100
4	1970	255 337	2	48	48	2	100
	1980	310 419	0	24	74	4	100
5	1970	146 327	13	54	32	1	100
	1980	117 456	4	39	55	3	100
6	1970	74 936	10	75	14	1	100
	1980	40 188	3	67	30		100
7+	1970	69 348	40	55	5		100
	1980	22 006	15	73	12		100

1) Keittiö mukaanlukien - Köket medräknat - Kitchen included

2) Huoneluvultaan tuntemattomat huoneistot poistettu luvuista.

Bostäder med okänt rumsantal har inte räknats med.

3) 1.1-2.0 henkeä huonetta kohden - 1.1-2.0 personer per rum

4) 0.7-1.0 henkeä huonetta kohden - 0.7-1.0 personer per rum

o SVT VI C:104, V; SVT VI C:106, IX

FOS VI C:104, V; FOS VI C:106, IX

OSF VI C:104, V; OSF VI C:106, IX

8.9. Asumistasonormit alittavat asuntokunnat 1980

Bostadshushåll som inte fyller bostadsstandardsnormen 1980

Household-dwelling units living in dwellings below the norm of housing standard, 1980

Koko maa Hela landet	Kaikki asunto- kunnat Alla bostads- hushåll	Ahtaasti ¹⁾ ja/tai puutteellisin va- rustein asuvia asuntokuntia Bostadshushåll som är trångbodda ¹⁾ och/ eller har brist- fälligt utrustad bostad	Ahtaasti ¹⁾ asuvia asuntokuntia Trångbodda ¹⁾ bostadshushåll	Puutteellisin varus- tein asuvia asunto- kuntia Bostadshushåll med bristfälligt utrustad bostad
		%	%	%
Yhteensä - Samtliga	1 781 800	27	11	19
1-2 perheen talot Hus med 1-2 bostäder	775 700	40	10	36
Rivitalot - Radhus	126 100	14	10	5
Kerrostalot Flervåningshus	766 600	17	13	5
- omistusasunnot ägarbostäder	1 120 100	25	9	20
- vuokra-asunnot hyresbostäder	536 800	28	17	13
- muu hallintaperuste annan upplåtelseform	70 000	55	15	49
Taajamissa I tätorter	1 339 000	20	11	11
Taajamien ulkopuolella Utanför tätorter	442 800	46	12	42

1) Ahtaasti asumisen määritelmä (ks. lähde) on lähinnä normin 3 mukainen, ei kuitenkaan täsmälleen.

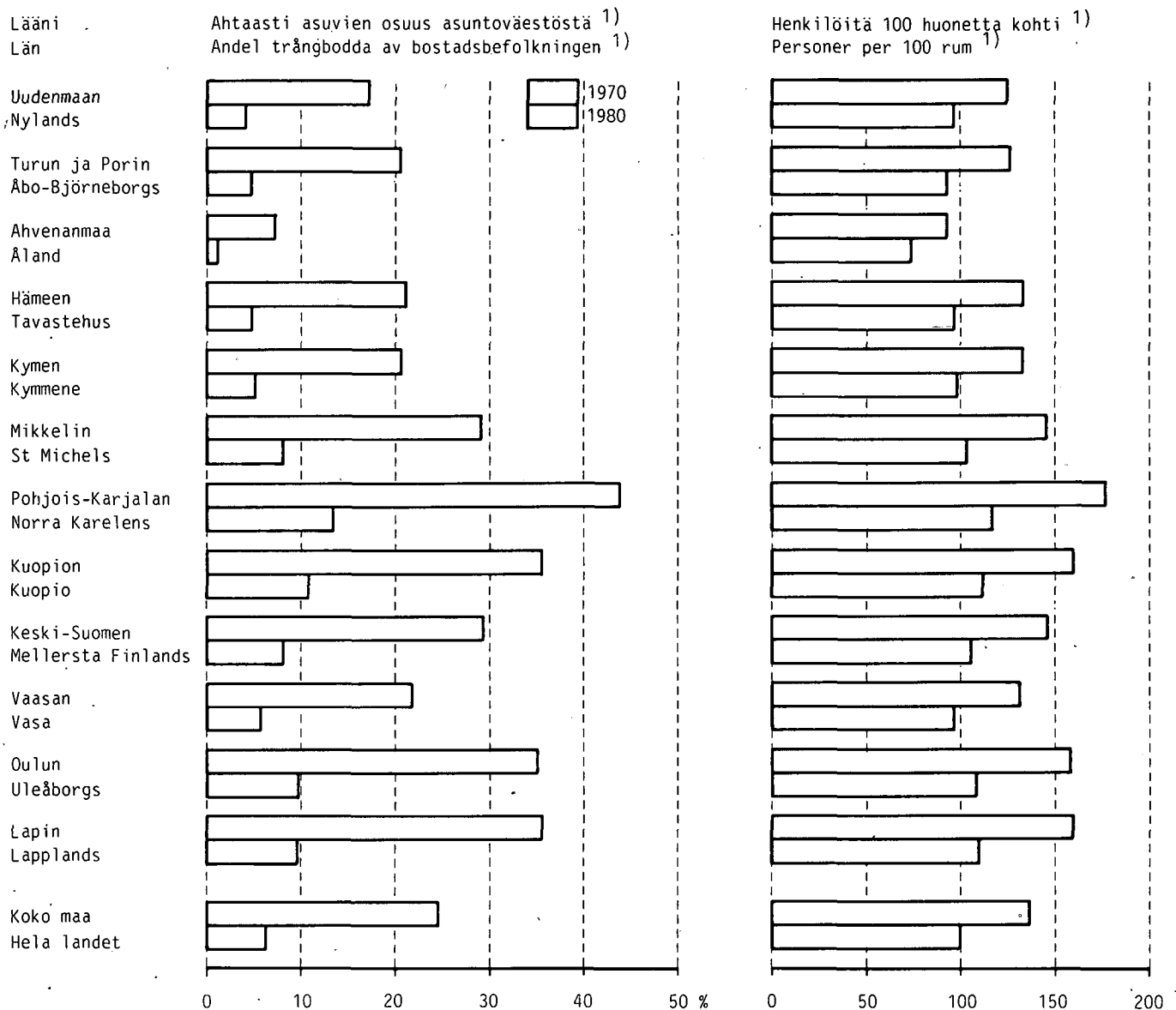
1) Definitionen på trångboddhet (se referensen nedan) följer här närmast norm 3, dock inte helt.

o Kosonen, M. - Kärkkäinen, S-L: Ahtaasti asuvat ja puutteellisin varusteina asuvat. Asuntohallitus. Tutkimus- ja suunnitteluosasto. Tilastaselvityksiä 4/83.

Kosonen, M. - Kärkkäinen, S-L: Personer som bor trångt eller har bristfälligt utrustad bostad. Bostadsstyrelsen. Forsknings- och planeringsavdelningen. Statistiska utredningar 4/83 (bara på finska).

Kosonen, M. - Kärkkäinen, S-L: Ahtaasti asuvat ja puutteellisin varusteina asuvat. The National Housing Board of Finland. The section for planning and research. Statistical papers 4/83 (in Finnish only).

8.10. Asumustiheys lääneittäin 1970 ja 1980
Boendetäthet länsvis 1970 och 1980
Living density by province, 1970 and 1980

1) Keittiötä ei ole laskettu huonelukuun. Ahtaasti asuvia ovat ne asutokunnat, joissa asukkaita on kaksi tai useampia asuinhuonetta kohden (normi 2).

1) Köket har inte räknats med i rumsantalet. Trångbodda är alla bostadshushåll med två eller flera boende per rum (norm 2).

o SVT VI C:104, V; SVT VI C:106, IX
FOS VI C:104, V; FOS VI C:106, IX
OSF VI C:104, V; OSF VI C:106, IX

- 8.11. Ahtaasti asuvien¹⁾ asutokuntien osuus päämiehen iän ja huoneiston hallintaperusteen mukaan 1980
 Andel trångbodda¹⁾ hushåll enligt huvudmannens ålder och bostadens upplåtelseform 1980
 Share of household-dwelling units living in overcrowded dwellings¹⁾ by age of head of household and
 tenure status of dwelling, 1980

	Yhteensä Samtliga	Päämiehen ikä - Huvudmannens ålder		
		-34	35-54	55-
Koko maa- Hela landet	3,8	5,6	4,4	1,1
Omistusasunnot - Ägarbostäder	3,4	5,4	3,9	1,3
Työsuhteasunnot - Tjänstebostäder	5,1	4,9	6,0	2,5
Vuokra-asunnot - Hyresbostäder	4,3	6,0	5,5	0,7
Kaupungit - Städer	2,9	4,5	3,3	0,6
Omistusasunnot - Ägarbostäder	2,1	3,7	2,4	0,6
Työsuhteasunnot - Tjänstebostäder	4,9	4,8	5,7	2,2
Vuokra-asunnot - Hyresbostäder	3,9	5,2	4,8	0,6
Muut kunnat - Övriga kommuner	5,4	7,8	6,4	1,9
Omistusasunnot - Ägarbostäder	5,2	8,0	6,1	2,2
Työsuhteasunnot - Tjänstebostäder	5,5	5,3	6,5	3,0
Vuokra-asunnot - Hyresbostäder	6,1	8,5	8,7	0,9

1) Enemmän kuin 2 henkilöä huonetta kohden, kun keittiötä ei lasketa huonelukuun (normi 2).

1) Mer än 2 personer per rum, då köket inte medräknas i rumsantalet (norm 2).

1) More than 2 persons per room, kitchen excluded (standard 2).

o SVT VI C:106, VIII - FOS VI C:106, VIII - OSF VI C:106, VIII

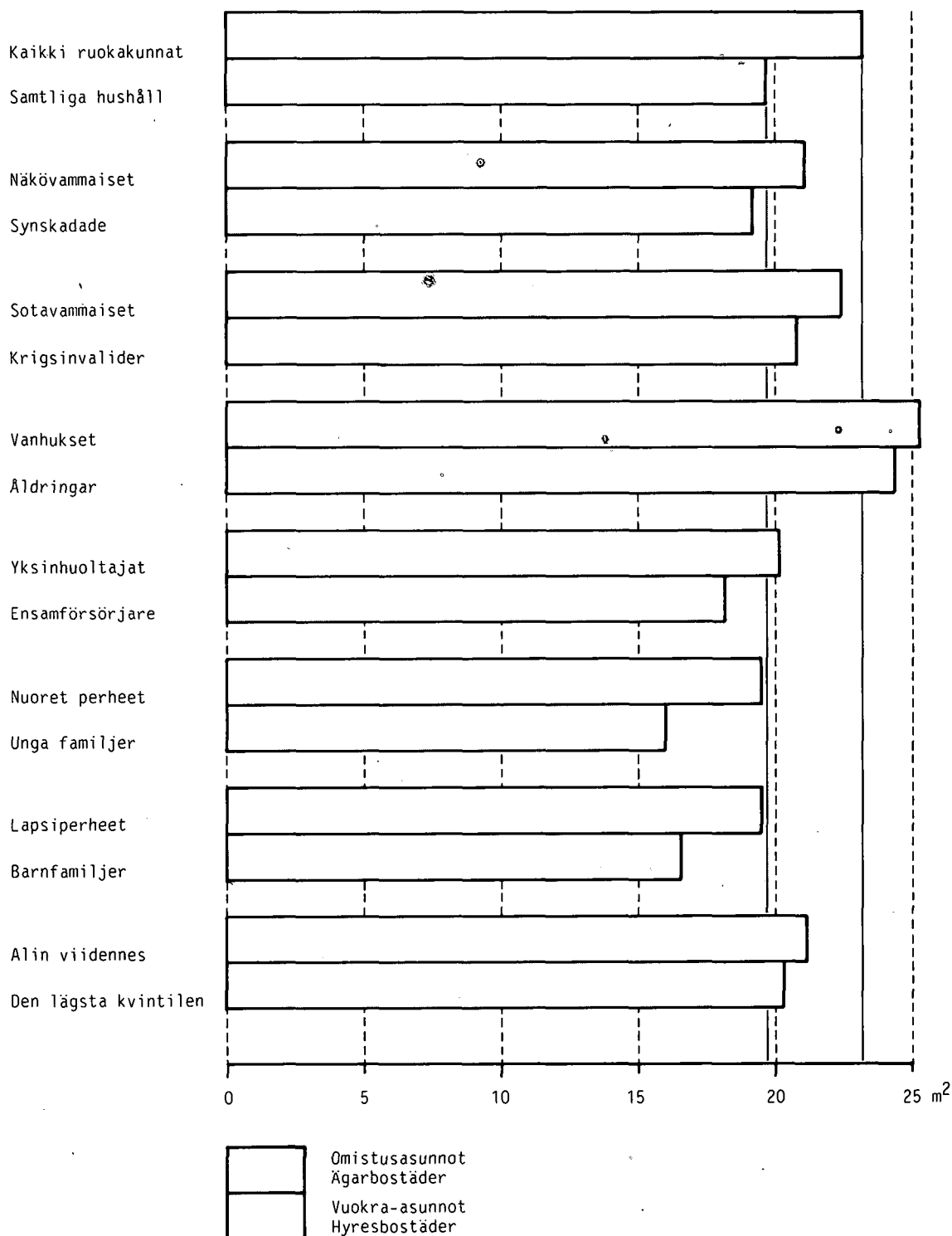
- 8.12. Asumistiheys sosioekonomisen aseman mukaan 1980
 Boendetäthet enligt socioekonomisk ställning 1980
 Living density by socio-economic status, 1980

Päämiehen sosio- ekonominen asema Huvudmannens socioekonomiska ställning	Ahtaasti asu- vien asunto- kuntien osuus Andelen trång- bodda bostads- hushåll	Henkilöitä 100 huonet- ta kohti Personer per 100 rum	Pinta-ala henkeä kohti Golvyta per person
	%		m ²
Yhteensä - Samtliga	3,9	78	26
Työnantajat - Arbetsgivare	2,6	72	31
Yksinäisyrittäjät - Ensamföretagare	5,7	80	27
Ylemmät toimihenkilöt - Högre tjänstemän	1,3	72	29
Alemmat toimihenkilöt - Lägre tjänstemän	2,6	79	26
Työntekijät - Arbetare	6,9	90	22
Eläkeläiset - Pensionärer	0,9	57	35
Opiskelijat ja koululaiset Studerande och skolelever	2,7	76	27
Muut - Övriga	5,9	76	27

o SVT VI C:106, IX - FOS VI C:106, IX - OSF VI C:106, IX

8.13. Eräiden erityisryhmien asumistiheys
 Vissa specialgruppers boendetäthet
 Living density of special groups

Pinta-ala henkilöä kohden eräissä erityisryhmissä asunnon hallintaperusteen mukaan 1975
 Golvyta per person för vissa specialgrupper enligt bostadens upplåtelseform 1975
 Floor space per person of special groups by tenure status, 1975

o Halla, K. - Karjalainen, P: Erityisryhmien olot. SVT XXXII:61, Helsinki 1980.

Halla, K. - Karjalainen, P: Specialgruppernas förhållanden. FOS XXXII:61. Helsingfors 1980 (sammanfattning på svenska).

Halla, K. - Karjalainen, P: The conditions of special groups. OSF XXXII: 61. Helsinki 1980 (summary in English).

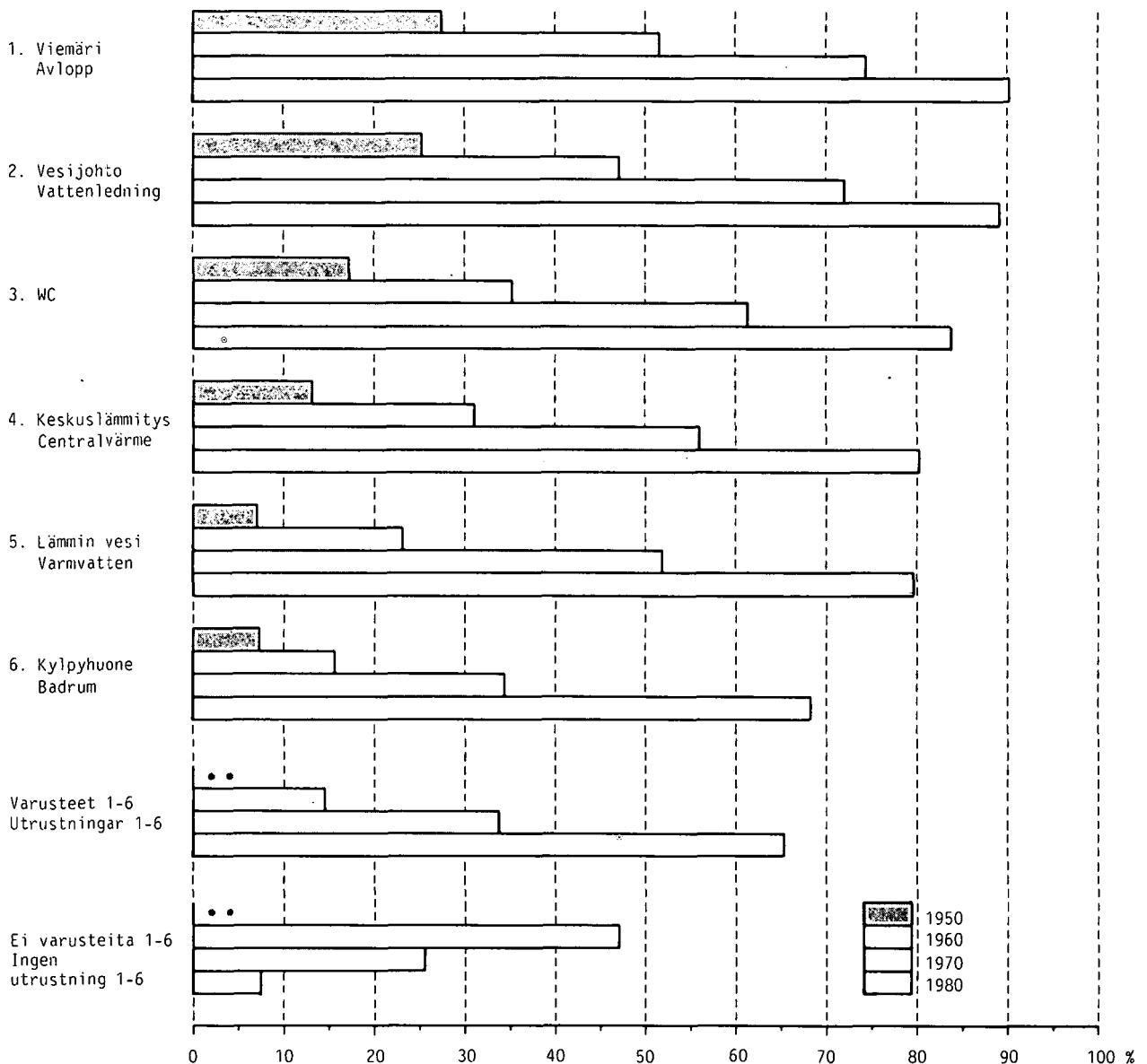
8.4 ASUNTOJEN VARUSTETASO JA ASUINYMPÄRISTÖ

Asuntojen varustetaso on parantunut 1970-luvun aikana. Ns. hyvän varustetason omaavien asuntojen osuus asuntokannasta kaksinkertaistui. Varusteettomia asuntoja oli vuonna 1980 enää alle 10 % asuntokannasta, kun niitä vielä vuonna 1970 oli neljännes (8.14). Noin 19 % asutuista asunnoista on puutteellisesti varustettuja (WC tai lämmin vesi puuttuu tai molemmat puuttuvat). Puutteelliseen varustetasoon liittyy usein myös asumisen ahtaus: noin 60 000 asuntokuntaa eli yli 3 % asuntokunnista asui sekä ahtaasti että puutteellisesti varustetussa asunnossa. Puutteellinen varustetaso oli yleisempää omistusasunnoissa. Puutteellisesti varustettu asunto oli yleisimmin 1-2 perheen taloissa ja taajamien ulkopuolella. (8.9.)

8.4 BOSTÄDERNAS UTRUSTNINGSTANDARD OCH DEN YTTRE BOENDEMILJÖN

Bostädernas utrustningsstandard förbättrades under 1970-talet. De välutrustade bostädernas andel av bostadsbeståndet fördubblades. År 1980 var de utrustningslösa bostädernas andel av bostadsbeståndet endast 10 % (8.14). Så sent som år 1970 var en fjärdedel av alla bostäder utrustningslösa. Ungefär 19 % av de bebodda bostäderna är bristfälligt utrustade (toalett eller varmvatten eller båda saknas). Bristfällig utrustningsstandard och trångboddhet följs ofta åt; ungefär 60 000 bostadshushåll, dvs. över 3 % av alla bostadshushåll bodde i bostäder som var både trånga och bristfälligt utrustade. Bristfällig utrustningsstandard var vanligare i ägarbostäder. De bostäder som oftast var bristfälligt utrustade var en- och tvåfamiljshus samt bostäder utanför tätorterna. (8.9.)

8.14. Asunnot varusteiden mukaan 1950, 1960, 1970 ja 1980
Bostäder enligt utrustning 1950, 1960, 1970 och 1980
Dwellings by equipment, 1950, 1960, 1970 and 1980

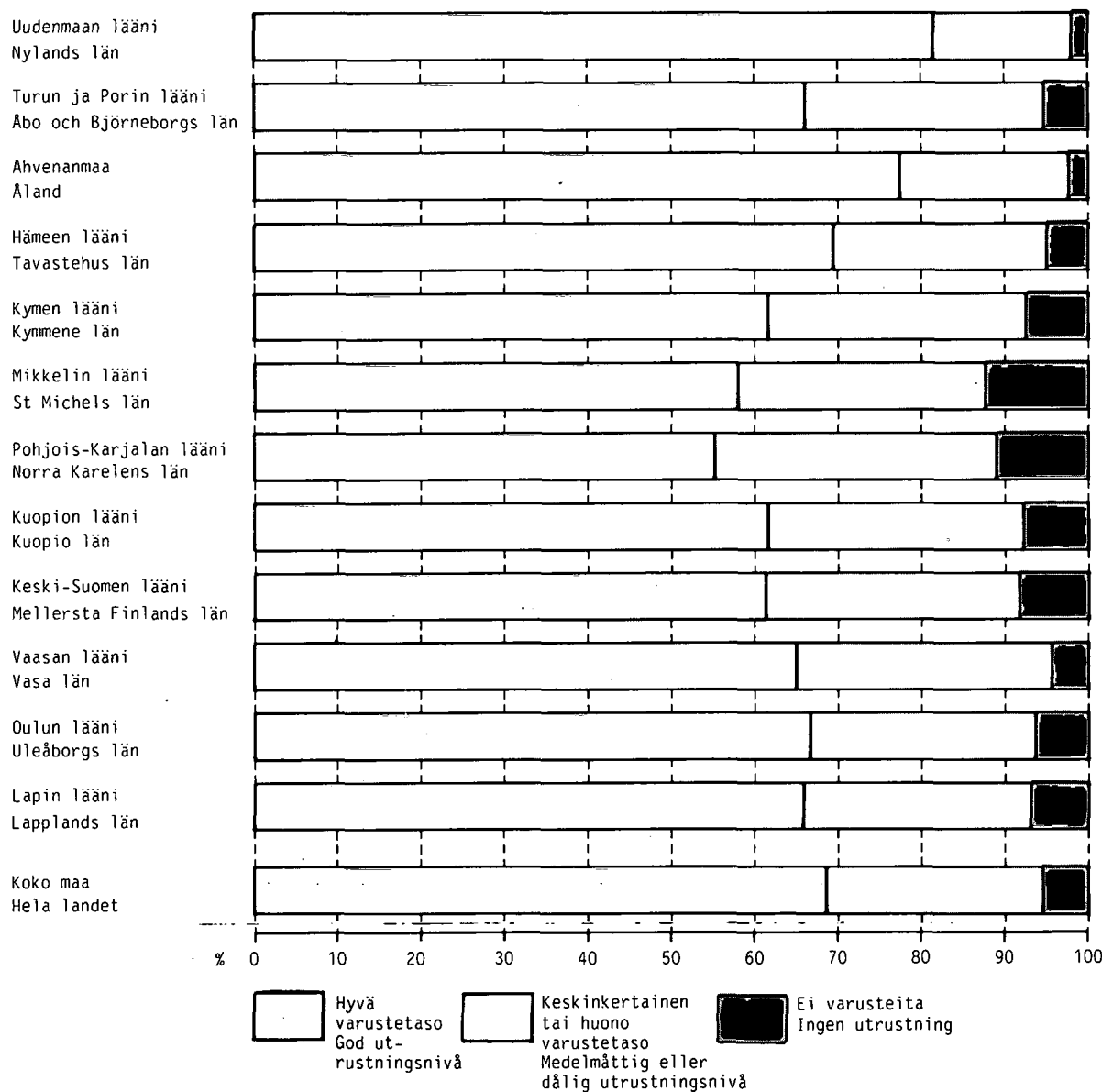
Asuinympäristöä kuvaavia tilastoja ei ole juuri saatavana. Vuonna 1978 tehdyssä elinolosuhdetiedustelussa kysyttiin eräitä asuinympäristöä koskevia kysymyksiä. Kerrostalojen asukkaista noin joka toisella oli käytettävissään hissi, kaksi kolmannesta omisti parvekkeen ja neljällä viidestä kerrostalon asukkaasta oli piha, jossa haastateltavan arvion mukaan voi oleskella. Kerrostaloissa asuvien lapsiperheiden käytössä oli parveke ja piha hieman muita useammin. Kävelyetäisyydellä sijaitsevia tärkeitä palveluja oli eniten kaupunkien ja taajamien kerrostalojen asukkailla. (8.16, 8.17, 8.18.)

Statistik som beskriver den yttre boendemiljön saknas nästan helt. I enkäten om levnadsförhållanden 1978 ställdes en del frågor om boendemiljön. Av invånarna i flervåningshus hade ungefär varannan tillgång till hiss, två tredjedelar hade balkong och fyra av fem hade en gårdsplan, där man enligt intervjupersonens åsikt kan vistas. Barnfamiljer i flervåningshus hade något oftare än andra tillgång till balkong och gårdsplan. Det största antalet viktiga tjänster på promenadavstånd från bostaden hade personer som bodde i flervåningshus i städer och tätorter. (8.16, 8.17 och 8.18.)

8.15. Asukkaat asunnon varustetason mukaan lääneittäin 1980

Invånare enligt bostadens utrustningsnivå länsvis 1980

Inhabitants by standard of equipment in dwellings and by province, 1980

Hyvä varustetaso = Viemäri, vesijohto, keskuslämmitys, WC, lämminvesi, kylpyhuone.
 God utrustningsnivå = Avlopp, vattenledning, centralvärme, WC, varmvatten, badrum.

8.16. Hissit, parvekkeet ja pihat kerrostaloissa
Hissar, balkonger och gårdar i flervåningshus
Elevators, balconies and courtyards in blocks of flats

Prosenttia kerrostaloissa asuvista 1978
Procent av invånare i flervåningshus 1978
Per cent of inhabitants in blocks of flats, 1978

Ruokakuntatyyppi Hushållstyp	Talossa on Huset har		Asunnossa on parveke Bostaden har balkong
	Hissi Hiss	Piha Gård	
Yhteensä - Samtliga	47	80	64
Yksinäiset henkilöt - Ensamstående	53	65	30
Lapsettomat avioparit - Samboende utan barn	47	75	54
Yksinhooltajat - Ensamförsörjare	44	79	75
Lapsiperheet - Samboende med barn	44	87	78
Muut - Övriga	55	84	70

o Perustuu Tilastokeskuksen v. 1978 suorittamaan Elinolosuhdetiedusteluun, jossa haastateltiin 2505 henkilön koko 15 vuotta täyttänyt väestöä edustava otos. Heiltä kysyttiin "Onko talossa hissi?", "Onko asuintalonne yhteydessä sellaista pihaa tai puutarhaa, jossa voitte oleskella tai lapset voivat leikkiä?" ja "Onko huoneistossanne parveke, jossa voitte oleskella?".

o Baserar sig på Statistikcentralens undersökning om levnadsförhållanden 1978. För denna undersökning intervjuades ett urval på 2505 personer som representerade hela den 15 år fyllda befolkningen. De fick besvara följande frågor: "Har huset hissi?", "Finns det vid ert bostadshus sådan gård eller trädgård där Ni kan vistas eller där barnen kan leka?" och "Har Er lägenhet balkong där Ni kan vistas?".

o Based on the Survey on Living Conditions made by the Central Statistical Office in 1978. A sample of 2505 persons representing the population over 15 years of age were interviewed. They were asked the following questions: "Is there a lift in your house?" "Is there at your house a yard or garden where you can be outdoors or where your children can play?" and "Is there at your flat a balcony which you can use?"

8.17. Kävelyetäisyydellä asunnosta sijaitsevat palvelut
Service på promenadavstånd från bostaden
Services within walking distance from dwellings

Alue, talotyyppi Område, hustyp	Terveys- keskus Hälsocentral	Koulu Skola	Posti Post	Elintarvike- kauppa Livsmedels- butik	Julkisen liikenteen pysäkki Hållplats för kollektiv trafik	Puisto tai viheralue Park eller grönområde
	%	%	%	%	%	%
Yhteensä - Samtliga	40	68	69	79	92	95
Suurkaupungit - Storstäder	63	86	91	97	92	95
Kerrostalot - Flervåningshus	71	92	96	100	100	71
Pientalot - Småhus	40	71	75	89	97	97
Muut taajamat - Övriga tätorter	48	79	80	93	97	93
Kerrostalot - Flervåningshus	60	92	90	98	99	94
Pientalot - Småhus	41	72	73	91	96	92
Haja-asutusalueet - Glesbygd	3	29	28	37	76	97
Kerrostalot - Flervåningshus	15	78	93	100	100	93
Pientalot - Småhus	2	27	25	34	75	97

o Perustuu Tilastokeskuksen v. 1978 suorittamaan Elinolosuhdetiedusteluun, jossa 2505 haastateltavalta kysyttiin, ovatko kysytyt palvelulaitokset "normaalin kävelyetäisyyden eli noin 15 minuutin kävelymatkan päässä asunnoltanne?". Vastausvaihtoehdot olivat kyllä tai ei.

o Baserar sig på Statistikcentralens enkät om levnadsförhållanden 1978. Enkätens 2505 intervjupersoner tillfrågades, om ovannämnda service befann sig på promenadavstånd, dvs. på ca 15 minuters promenadväg från deras bostad. Svarsalternativen var ja eller nej.

o Based on the Survey of Living Conditions made by the Central Statistical Office in 1978. The 2505 persons that were interviewed were asked, whether the above services were situated "within normal walking distance i.e. within 15 minutes walking distance" from their dwellings. Answer yes or no.

8.18. Asumiseen liittyvät haitat asuintalotyyppin ja asuinalueityypin mukaan
 Störningar i bostaden efter hustyp och typ av bostadsområde
 Detriments in dwelling by type of building and type of residential area

	Asunnossa on säännöllisesti Den boende besvärar regelbundet av				
	Kosteaa	Kylmää	Liikenne-, lento- tai teollisuuden aiheuttamaa melua	Naapurien aiheuttamaa häiriötä	Liikenteen, teollisuuden tai muuta saastetta tai hajua
	Fukt	Kyla	Buller från trafik, flygtrafik eller industri	Buller från grannar	Föroreningar eller lukter från trafik, industri eller annat
	%	%	%	%	%
Koko maa - Hela landet	6	14	20	8	23
Pientalot - Småhus	4	11	15	5	19
Suurkaupungit - Storstäder	4	7	26	10	26
Muut taajamat - Övriga tätorter	3	6	16	6	22
Haja-asutusalueet - Glesbygder	7	20	9	1	12
Kerrostalot - Flervåningshus	11	21	29	15	31
Suurkaupungit - Storstäder	11	18	32	16	31
Muut taajamat - Övriga tätorter	11	21	27	14	32
Haja-asutusalueet - Glesbygder	8	31	31	15	17

o Perustuu Tilastokeskuksen vuonna 1978 suorittamaan Elinolosuhdetiedusteluun, jossa 2505 haastateltavalta kysyttiin, esiintyykö lueteltuja haittatekijöitä säännöllisesti haastateltavan kotioiloissa. Vastausvaihtoehdot olivat: kyllä tai ei.

o Baserar sig på Statistikcentralens enkät över levnadsförhållanden 1978, då 2505 intervjupersoner tillfrågades om de nämnda störningarna förekom regelbundet i deras hem. Svarsalternativen var ja eller nej.

o Based on the Survey on Living Conditions made by the Central Statistical Office in 1978. The 2505 persons interviewed were asked, whether they were regularly exposed to the above detriments in their dwellings. The alternatives of answer were yes or no.

8.19. Asuntojen hallintaperuste kuntamuodoittain 1950-80
 Bostädernas upplåtelseform enligt kommunform 1950-80
 Tenure status of dwellings by type of municipality, 1950-80

Hallintaperuste Upplåtelseform		Koko maa Hela landet	Kaupungit Städer	Muut kunnat Övriga kommuner
Omistaa talon tai huoneiston osakkeet - Äger huset eller lägenhetens aktier	1950	55,9	28,4	72,4
	1960	60,5	42,5	74,4
	1970	58,5	48,7	70,7
	1980	64,8	60,5	72,5
Työsuhdeasunnot Tjänstebostäder	1950	11,5	12,6	10,9
	1960	11,7	12,6	11,0
	1970	9,7	9,1	10,4
	1980	8,9	9,2	8,2
Vuokra-asunnot Hyresbostäder	1950	31,1	57,5	15,4
	1960	27,1	44,1	14,0
	1970	27,7	38,8	13,9
	1980	22,2	27,4	13,3

o SVT VI C: 102-104, 106 - FOS VI C: 102-104, 106 - OSF VI C: 102-104, 106

8.5 ASUMISKUSTANNUKSET

Omistusasunnoissa asuminen on jatkuvasti yleistynyt vuosina 1950-1980. Samanaikaisesti vuokra-asuntojen määrä on vähentynyt. Kun vuonna 1950 yli puolet asutuksista kaupunkiasunnoista oli vuokra-asuntoja ja omistusasuntoja neljännes, vuonna 1980 suhteet olivat juuri päinvastaiset: neljännes vuokra-asuntoja ja runsaat puolet omistusasuntoja. Maaseudulla asuntojen omistaminen on pysynyt koko ajan 70 %:n tuntumassa (8.19).

Kuntien kalleustutkimuksen tuloksiin perustuvat kunnittaiset karttakuviot kertovat asumiskustannusten alueittaisista vaihteluista vuonna 1980. Kuntien kalleustutkimuksessa jokainen kunta sai tietyn pisteluvun sen mukaan, kuinka suuret kustannukset kunnassa keskimäärin oli. Pistelukuja laskettiin menolajeittain. Saatuja pistelukuja on verrattu maan keskiarvoon ja näin on saatu indeksi, joka kuvaa kunnan kustannustasoa suhteessa koko maan kustannustasoon. Kartat kuvaavat, missä kunnissa kustannukset ovat alhaisemmat, suunnilleen yhtä suuret tai korkeammat kuin koko maassa keskimäärin. (8.20).

Asunnon, lämmön ja valon osuus yksityisistä kulutusmenoista on pysynyt melko tasaisena, noin 17-18 % vuodesta 1960 vuoteen 1974, jolloin asumiskustannukset nousivat muuta hintatasoa jyrkemmin. Tilanne tasaantui ennalleen vuoteen 1980 mennessä (8.21).

Taulukossa 8.22 esitetään asumismenojen osuus kaikista kulutusmenoista sosioekonomisen aseman mukaan luokitelluissa kotitalouksissa vuosina 1971, 1976 ja 1981. Tuon osuuden muutos voi johtua joko asumismenojen muutoksesta tai kulutusmenojen muuttumisesta, joten eri ryhmien suhteellisen aseman muuttumisen syyt eivät käy ilmi. Asumismenojen osuus kulutuksesta on ollut selvästi suurin ammatissa toimimattomien ryhmässä. Maa- ja metsätaloustyöntekijöiden ryhmässä tuo osuus taas on ollut alhaisin. Vuosien 1971 ja 1981 välisenä aikana maatalousyrittäjien ja muiden yrittäjien asumismenojen osuus kulutuksesta kasvoi selvästi.

Pohjoismaiden asuntohallintoviranomaisten asettama työryhmä on tutkinut asumiskustannusten ja asumiseen kohdistuvan tuen eroja Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa. Uusien asuntojen hintataso oli palkkatasoon nähden Suomessa vuonna 1979 suunnilleen samalla tasolla kuin muissa Pohjoismaissa. Asumismenot ovat Suomessa suuremmat kuin muissa Pohjoismaissa asumisen alkuaikana. Asumiseen kohdistuvan yhteiskunnan tuen määrä on suhteellisen vähäinen Suomessa muihin Pohjoismaihin verrattuna sekä absoluuttisesti mitattuna että suhteessa bruttokansantuotteeseen ja julkisten investointien kokonaismäärään (8.23).

8.5 BOENDEKOSTNADER

Under åren 1950-80 har det blivit allt vanligare att bo i ägarbostäder. Under samma tid har antalet hyresbostäder minskat. Medan över hälften av de bebodda stadsbostäderna var hyresbostäder och en fjärdedel ägarbostäder år 1950, var förhållandet det omvända år 1980; en fjärdedel hyresbostäder och drygt hälften ägarbostäder. På landsbygden har bostadsägandet hela tiden hållit sig kring 70 % (8.19).

De kommunvisa kartfigurer som baserar sig på resultatet av dyrortsundersökningen visar de regionala variationerna i boendekostnader år 1980. I dyrortsundersökningen tilldelades varje kommun ett poängtal som var relaterat till den genomsnittliga kostnadsnivån i kommunen. Poängtalen uträknades utgiftsvis. Genom att sedan jämföra kommunens poängtal med medeltalet för hela landet fick man fram ett index som angav kommunens kostnadsnivå i förhållande till kostnadsnivån i hela landet. Kartorna visar i vilka kommuner kostnaderna är lägre, ungefär lika stora eller högre än riksmedeltalet (8.20).

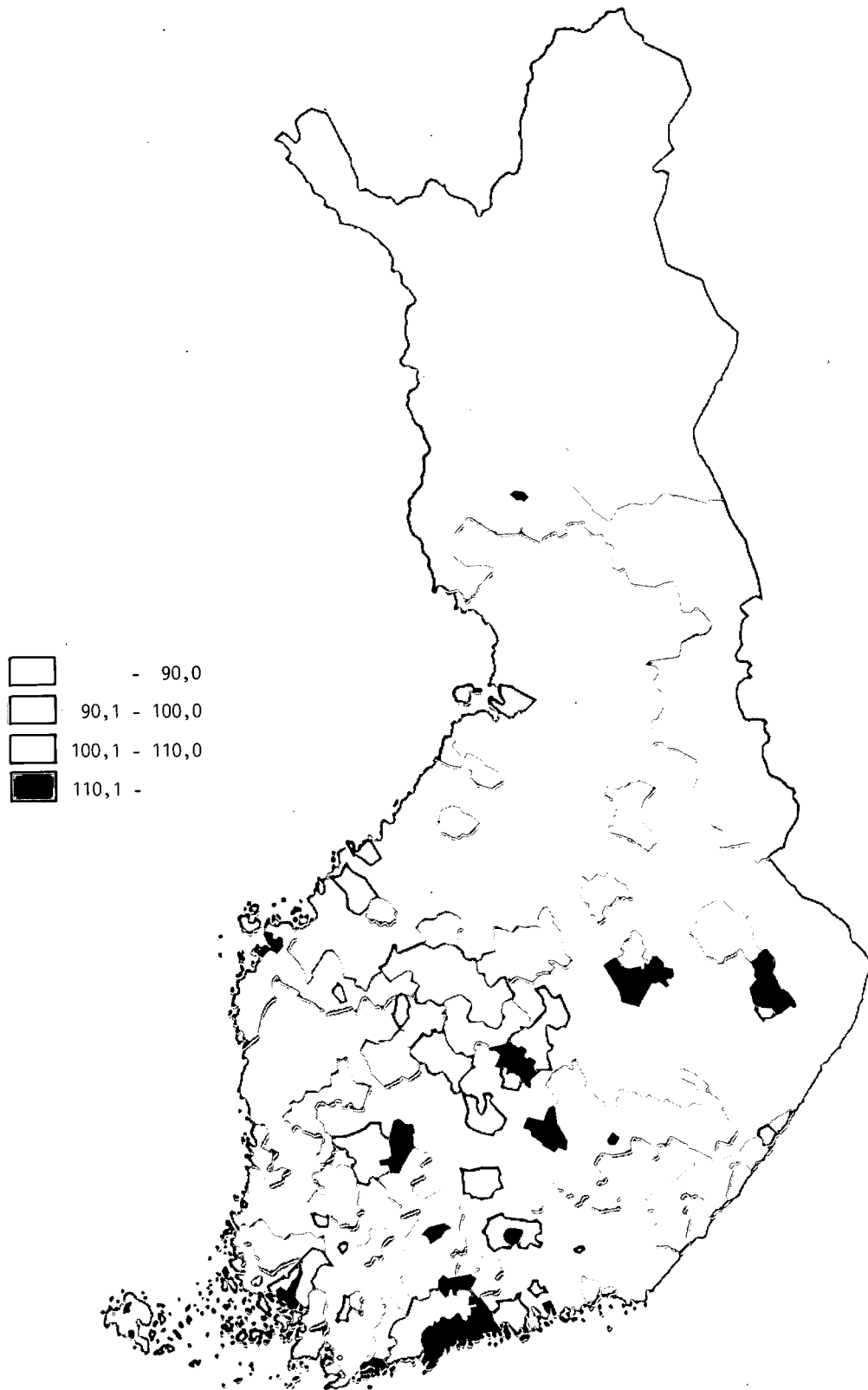
Bostadens, värmens och lysets andel av de privata konsumtionsutgifterna höll sig nästan oförändrad (17-18 %) från 1960 till 1974, då boendekostnaderna steg brantare än prisnivån i övrigt, men redan före år 1980 var andelen åter lika stor som före år 1974 (8.21).

Tabell 8.22 visar boendekostnadernas andel av konsumtionsutgifterna åren 1971, 1976 och 1981 för hushåll indelade efter socioekonomisk ställning. Om denna andel förändras kan detta bero antingen på själva boendekostnaderna eller på konsumtionsutgifterna. Ur statistiken framgår därför inte vad som förorsakar ändringar av olika socioekonomiska grupperns relativa position enligt andelen boendekostnader. Boendekostnadernas andel av konsumtionen var klart störst för icke yrkesverksamma personer och lägst för jord- och skogsbruksarbetarna. Mellan 1971 och 1981 ökade boendekostnadernas andel av konsumtionsutgifterna betydligt för företagare och lantbruksföretagare.

En arbetsgrupp tillsatt av bostadsförvaltningsmyndigheterna i Norden har undersökt skillnaderna mellan Finland, Sverige, Danmark och Norge när det gäller boendekostnader och stöd för bostadsändamål. I förhållande till lönenivån var prisnivån för nya bostäder ungefär densamma i Finland som i de andra nordiska länderna. Boendekostnaderna under början av boendet är större i Finland än i de andra nordiska länderna. Det samhälleliga stödet för bostadsändamål är ganska litet i Finland jämfört med motsvarande stöd i de andra nordiska länderna både i absoluta tal och i förhållande till bruttonationalprodukten och de offentliga investeringarnas totalvärde (8.23).

8.20. Asuntojen kalleusindeksit kunnittain 1980 (koko maa = 100)
 Bostädernas dyrortsindex kommunvis 1980 (hela landet = 100)
 Cost of living indexes of dwellings by municipality, 1980 (the whole country = 100)

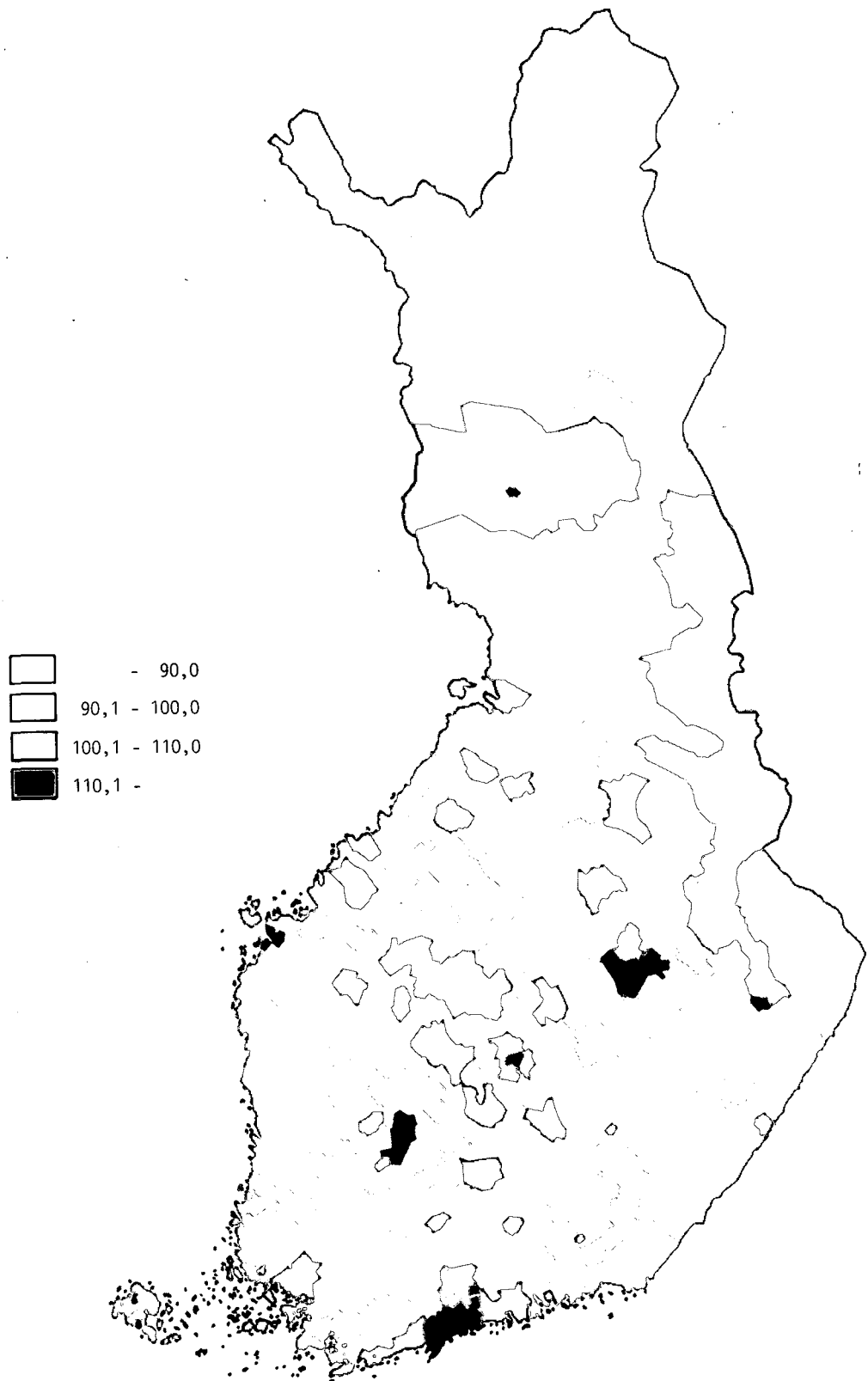
Asumiskustannukset kaikkiaan
 Boendekostnader inalles
 Total costs of dwellings

o Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Vuoden 1980 kuntien kalleustutkimus. Tilastokeskus. Tutkimuksia N:o 87. Helsinki 1983.
 Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Dyrortsundersökningen 1980. Statistikcentralen. Undersökningar nr 87. Helsingfors 1983.
 Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Costs of living in municipalities in 1980. The Central Statistical Office of Finland. Studies 87. Helsinki 1983. (In Finnish and Swedish only).

8.20. jatkuu - forts. - cont.

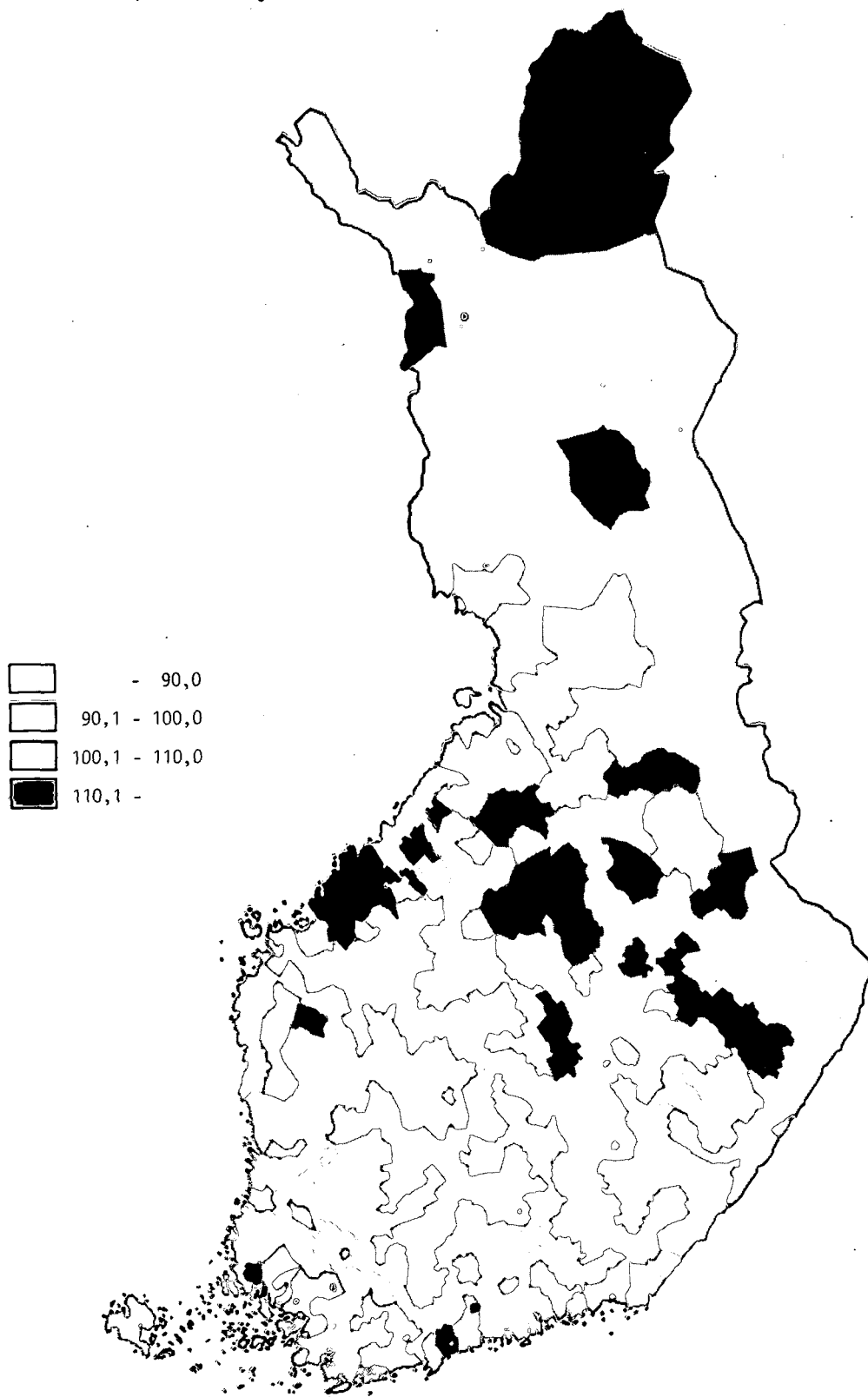
Omistusasuntojen pääomakulut
Kapitalkostnader för ägarbostäder
Capital costs of owner-occupied dwellings

o Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Vuoden 1980 kuntien kalleustutkimus. Tilastokeskus. Tutkimuksia N:o 87. Helsinki 1983.
Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Dyrortsundersökningen 1980. Statistikcentralen. Undersökningar nr 87. Helsingfors 1983.
Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Costs of living in municipalities in 1980. The Central Statistical Office of Finland. Studies 87. Helsinki 1983. (In Finnish and Swedish only).

8.20. jatkuu - forts. - cont.

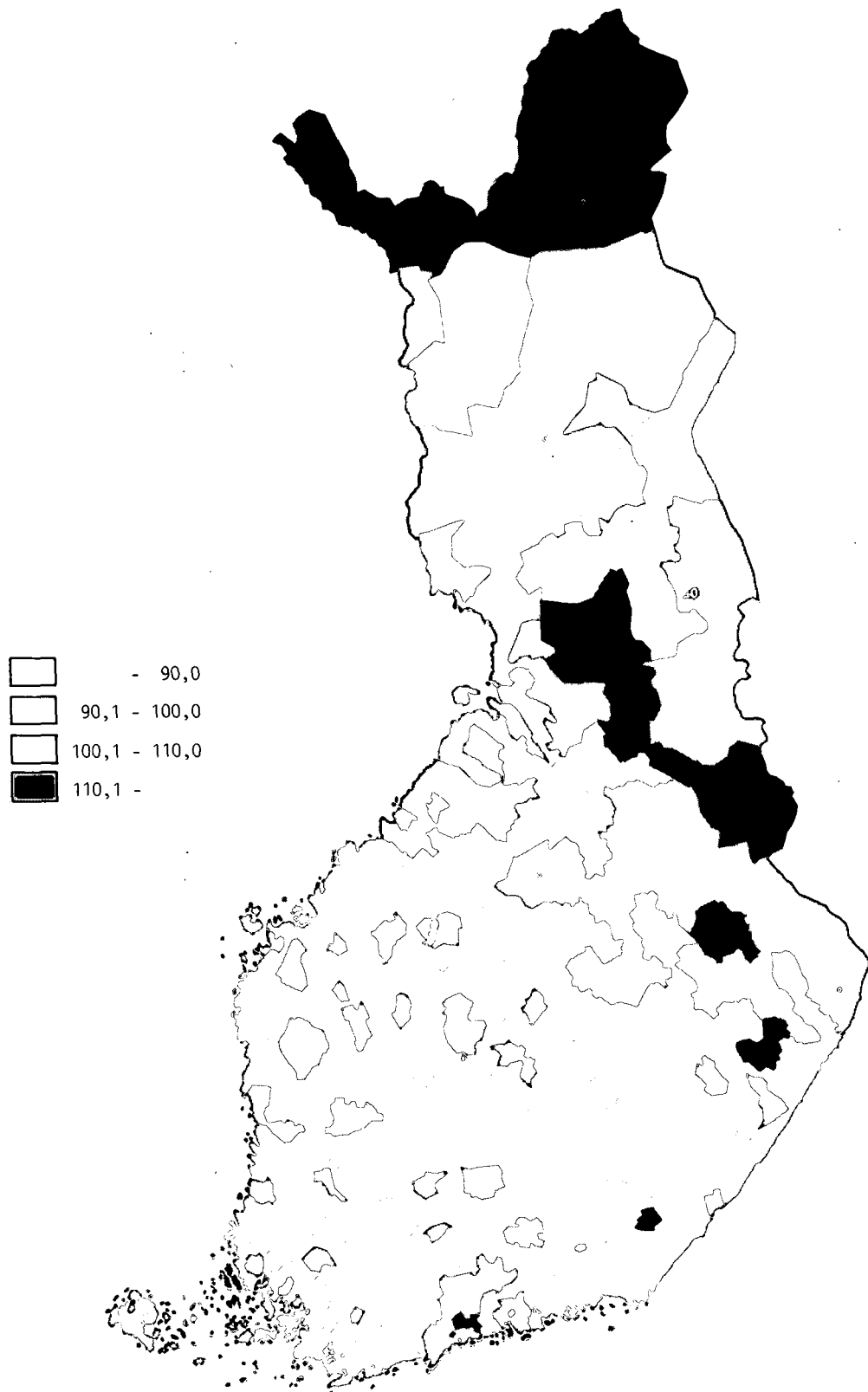
Omistusasuntojen hoitokulut
Underhållskostnader för ägarbostäder
Maintenance costs of owner-occupied dwellings

o Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Vuoden 1980 kuntien kalleustutkimus. Tilastokeskus. Tutkimuksia N:o 87. Helsinki 1983.
Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Dyrortsundersökningen 1980. Statistikcentralen. Undersökningar nr 87. Helsingfors 1983.
Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Costs of living in municipalities in 1980. The Central Statistical Office of Finland. Studies 87. Helsinki 1983. (In Finnish and Swedish only).

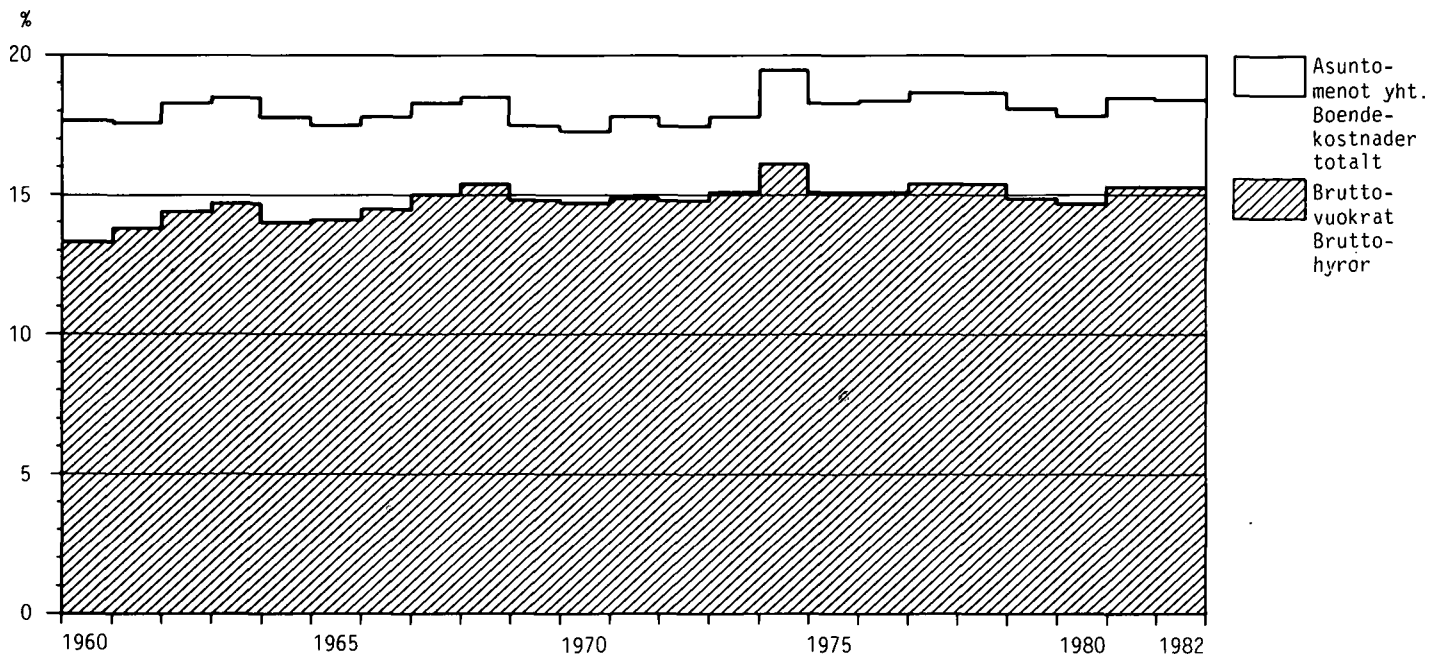
8.20. jatkuu - forts. - cont.

Vuokratasoindeksi
Hyresnivåindex
Rent level index

o Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Vuoden 1980 kuntien kalleustutkimus. Tilastokeskus. Tutkimuksia N:o 87. Helsinki 1983.
Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Dyrortsundersökningen 1980. Statistikcentralen. Undersökningar nr 87. Helsingfors 1983.
Lehtonen, V-M. - Puustinen, T. - Tuominen, P: Costs of living in municipalities in 1980. The Central Statistical Office of Finland. Studies 87. Helsinki 1983. (In Finnish and Swedish only).

8.21. Asumiskustannusten osuus yksityisistä kulutusmenoista 1960-82
Boendekostnadernas andel av de privata konsumtionsutgifterna 1960-82
Housing expenses in proportion to private consumption expenditure, 1960-82

o Tilastokeskus, kansantalouden tilinpidon toimisto.
Statistikcentralen, byrån för nationalräkenskaper.
The Central Statistical Office of Finland, National Accounts Division.

8.22. Ruokakuntien asumismenot sosioekonomisen aseman mukaan 1971-81
Hushållens boendekostnader efter socioekonomisk ställning 1971-81
Housing expenses of the households by socio-economic status, 1971-81

Sosioekonominen asema Socioekonomisk ställning	Asumismenot hen- keä kohti 1981, mk Boendekostnader per person 1981, mk	Asumismenojen osuus kaikista kulutusmenoista Boendekostnadernas andel av alla konsumtions- utgifter		
		1981 %	1976 %	1971 %
Kaikki kotitaloudet - Alla hushåll	4 368	21	22	21
Maatalousyrittäjät - Jordbruksföretagare	3 750	23	22	19
Muut yrittäjät - Övriga företagare	5 059	24	22	20
Johtajat ja ylemmät toimihenkilöt Företagsledare och högre tjänstemän	5 102	20	22	22
Muut toimihenkilöt - Övriga tjänstemän	4 510	20	21	21
Maa- ja metsätaloustyöntekijät Jord- och skogsbruksarbetare	3 017	18	17	14
Teollisuus- ja rakennustyöntekijät Industri- och byggnadsarbetare	3 763	20	19	19
Palveluelinkeinojen työntekijät Arbetstagare inom servicenäringar	3 890	19	21	20
Ammatissa toimimattomat - Icke förvärvsarbetande	5 013	27	29	27

o Kotitaloustiedustelut 1971, 1976 ja 1981. Tilastokeskus, elinolotilastotoimisto.
Hushållsbudgetundersökningen 1971, 1976 och 1981. Statistikcentralen, byrån för statistik över levnadsför-
hållanden.
Household survey 1971, 1976 and 1981. The Central Statistical Office of Finland, Statistics of Living
Conditions Division.

8.23. Asumiseen kohdistuva tuki Pohjoismaissa 1979 (milj. mk)
 Bostadssubventioner i Norden 1979 (milj. mk)
 Housing subsidies in the Nordic countries, 1979 (mill.Fmk)

	Suomi Finland	Ruotsi Sverige	Norja Norge	Tanska Danmark
Asumistuki, korkotuki ja asuntolainojen alikorko sekä investointiavustukset yhteensä - Bostadsbidrag, räntebidrag och bostadslånens underränta samt investeringsbidrag sammanlagt	1 758	8 289	1 837	1 931
Verotustuki ¹⁾ - Beskattningsstöd ¹⁾	607	5 702	2 710	7 029
Yhteenlasketun tuen osuus: Subventionernas andel:				
- BKT:stä				
- av BNP	1,5	3,4	2,6	4,2
- asuntoinvestoinneista				
- av investeringar i bostäder	14,6	26,9	32,6	29,4
- julkisista tulonsiirroista kotitalouksille				
- av offentliga inkomsttransfereringar till hushåll	15,5	18,3	16,3	27,6

1) Lainakorkojen verovähennysten kautta myönnetyn tuen kokonaismäärä.

1) Det sammanlagda stöd som beviljats i form av skatteavdrag för löneräntor.

o Saarenheimo, U: Yhteiskunnan tuki asumiseen ja asumismenot Pohjoismaissa. Asuntohallitus. Tutkimus- ja suunnitteluosasto. Tutkimuksia ja selvityksiä 1982:6.

Saarenheimo, U: Bostadssubventioner och boendekostnader i Norden 1979. Bostadsstyrelsen. Forsknings- och planeringsavdelningen. Undersökningar och redogörelser 1982:6 (bara på finska).

Saarenheimo, U: Housing subsidies and dwelling costs in the Nordic countries. The National Housing Board of Finland. The section of research and planning. Studies and investigations 1982:6.

9 YMPÄRISTÖ

Tässä luvussa tarkastellaan lähemmin ihmisen hyvinvoinnin ja luontoympäristön välistä vuorovaikutussuhdetta. Ensimmäisessä osassa annetaan joitakin taustatietoja Suomen maantieteellisestä asemasta ja sääoloista. Toisessa osassa kuvataan ihmisen aineellisen hyvinvoinnin perustaa ympäristön voimavarojen hyväksikäytön näkökulmasta. Tietoja annetaan mm. eräiden raaka-aineiden tuotannosta, energian kulutuksesta sekä luonnonvarojen käytöstä ja niihin kohdistuneista paineista Suomessa.

Hyvinvointi käsittää myös sellaisia elinolosuhteiden piirteitä, joita on usein vaikea mitata vain kvantitatiivisesti, kulutuksen ja elintason näkökulmasta. Hyvinvointiin kuuluu myös terveydelle vaaraton sekä maisemallisesti ja ekologisesti monipuolinen elinympäristö. Tämän luvun kolmannessa osassa tarkastellaan joitakin ihmisen hyvinvointiin ja luonnon toimintoihin vaikuttavia ympäristötekijöitä, kuten ilman ja veden laatua, jätteiden syntymistä, haitallisia aineita, ympäristömelua jne. Neljännessä osassa on ympäristöä tarkasteltu perinteisen luonnonsuojelun näkökulmasta sekä luontoympäristön käyttöä erilaisiin vapaa-ajan harrastuksiin ja virkistystarpeisiin.

9.1 SUOMEN MAANTIEELLINEN ASEMA JA SÄÄLOSUHTEET

Suomi sijaitsee pohjoisen pallonpuoliskon 60 ja 70 leveyspiirien välisellä alueella. Keskilveyspiirinsä mukaan Suomi on Islannin ohella maapallon pohjoisin valtio. Pohjoisesta sijainnista johtuu, että auringon säteily osuu maanpintaan hyvin vinosti. Pohjoisosissa aurinko ei nouse talvikauden keskellä lainkaan. Osittain lämpimien merivirtojen ansiosta Suomen ilmasto on kuitenkin leudompi kuin yleensä vastaavilla leveysasteilla. Kuviossa 9.1 on esitetty vuoden keskilämpötila Suomessa kaudella 1931-1960. Kylmimpien ja lämpimimpien kausien keskilämpötilat poikkeavat keskiarvosta huomattavastikin. Esimerkiksi heinäkuun lämpötilan keskiarvo on etelärannikoilla noin +17°C ja Pohjois-Lapissa noin +13°C.

Suomi kuuluu pohjoisten ja eteläisten ilmassojen raja-alueeseen, jossa esiintyy vilkasta matalapaine-toimintaa. Tämä tekee säätiloista eri vuodenaikoina hyvin vaihtelevia, mikä näkyy myös sateiden epäsäännöllisyytenä. Vähäsateisinta on helmi-maaliskuussa ja runsassateisinta heinä-elokuussa.

9.2 LUONNON HYVÄKÄYTTÖ HYVINVOINNIN PERUSTANA

Hyvinvoinnista puhuttaessa on muistettava, että etenkin aineellinen hyvinvointimme perustuu viime kädessä luonnon hyväksikäytölle. Korkea elintaso, johon varsinkin kehittyneissä teollisuusmaissa on totuttu, on saatu aikaan vain luonnonvarojä hyödyntämällä: ottamalla luonnosta materiaaleja ja energiaa sekä palauttamalla tuotannosta ja kulutuksesta syntyneet jätteet takaisin luontoon. Ihmisen talouden ja 'luonnon' välistä suhdetta on kuvattu kuviossa 9.2.

Luonnonvarojen ja energian käytön voimakkuutta Suomessa voidaan verrata esimerkiksi kokonaistuotannon kasvuun viimeksi kuluneiden 30 vuoden aikana. Tänä aikana bruttokansantuote on lähes nelinkertaistunut ja eräiden raaka-aineiden tuotanto jopa kymmenkertastunut. Kansantuotteen kasvu on lisännyt säännöllisesti myös energian kulutusta. Kuvion 9.3 energiantensiteetti kertoo bruttokansantuotteen lisäyksen ja energian kulutuksessa tapahtuneen lisäyksen välillä vallinneesta suhteesta. Sodan jälkeisenä aikana aina 1970-luvun loppupuolelle asti suhde on pysynyt melko vakana; sekä BKT että energian kulutus ovat kasvaneet keskimäärin noin 5 % vuosittain.

9 MILJÖ

Förhållandet mellan människans välfärd och naturmiljön behandlas närmare i detta kapitel. Kapitlets första del ger en del bakgrundsuppgifter om Finlands geografiska läge och väderleksförhållanden. I den andra delen behandlas grunden för människans välfärd med avseende på användning av miljöresurser. Här ges uppgifter bl.a. om produktion av vissa råvaror, energiförbrukning samt användning av och tryck mot landets naturresurser.

Begreppet välfärd inbegriper också sådana aspekter på levnadsförhållanden som det ofta är svårt att mäta enbart kvantitativt i termerna konsumtion och levnadsstandard. Att ha en livsmiljö som är oskadlig för hälsan och både estetiskt och ekologiskt mångsidig, är en mycket viktig del av välfärden. Kapitlets tredje del behandlar vissa miljöfaktorer som påverkar människans välbefinnande och naturens funktioner, såsom t.ex. luftens och vattnets kvalitet, uppkomst av avfall, skadliga ämnen, buller m.m. Kapitlets fjärde del tar upp miljön ur det traditionella naturskyddets synvinkel och innehåller också uppgifter om hur naturmiljön utnyttjas vid olika fritidssysselsättningar och rekreationssyfte.

9.1 FINLANDS GEOGRAFISKA LÄGE OCH VÄDERLEKSFÖRHÅLLANDEN

Finland ligger mellan 60:nde och 70:nde breddgraden på norra halvklotet. Vid sidan av Island är Finland i medelbreddgrad mätt, jordklotets nordligaste land. Det nordliga läget gör att solstrålarna når jordytan i en mycket sned vinkel. I norra Finland går solen inte alls upp mitt i vintern. Klimatet i Finland är ändå, delvis tack vare varma havsströmmar, mildare än vad som är vanligt på dessa breddgrader. Figur 9.1 visar årsmedeltemperaturerna i vårt land under perioden 1931-60. Medeltemperaturerna för de kallaste och varmaste perioderna avviker betydligt från årsmedelvärdet. Medeltemperaturen i juli månad är t.ex. ungefär +17°C på sydkusten och ungefär +13°C i Norra Lappland.

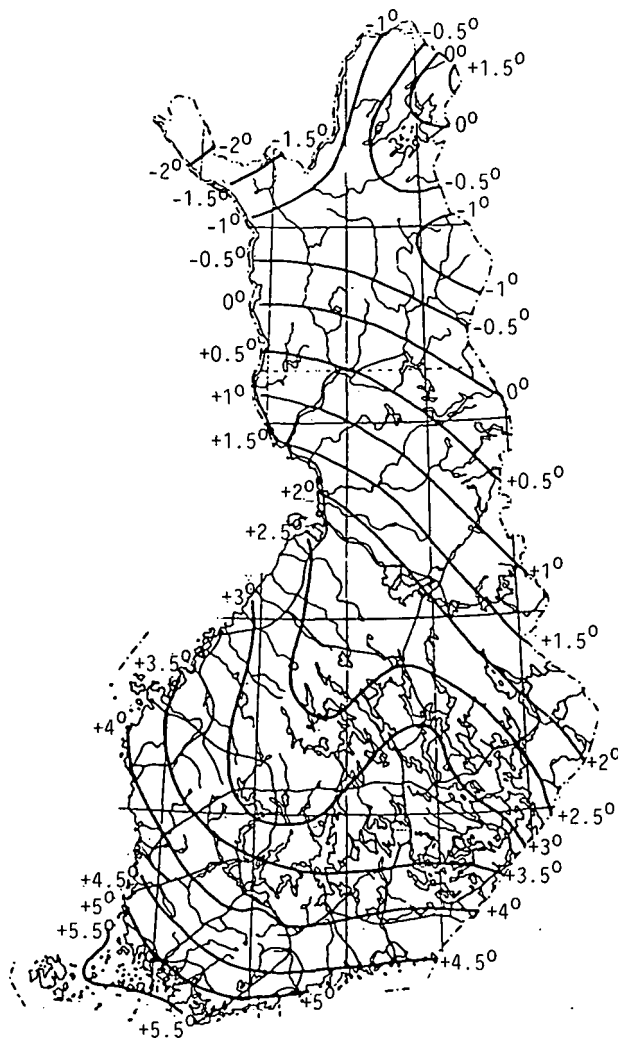
Finland ligger på gränsen mellan sydliga och nordliga luftmassor, där det förekommer livlig lagtrycksverksamhet. Det gör att väderleken varierar avsevärt från årstid till årstid, något som också återspeglas i att nederbörden är oregelbunden. Minst regnar det i februari-mars och mest i juli-augusti.

9.2 UTNYTTJANDE AV MILJÖNS RESURSER SOM GRUND FÖR VÄLFÄRDEN

Då man talar om välfärd är det viktigt att minnas att i synnerhet den materiella välfärden i sista hand grundar sig på utnyttjande av naturen. Den höga levnadsstandard som blivit något av en självklarhet i de utvecklande industriländerna har varit möjlig bara genom att använda naturresurser: ta material och energi från naturen och sedan återföra avfall som uppkommit vid produktion och konsumtion. Förhållandet mellan människans hushållning och naturen framställs i figur 9.2.

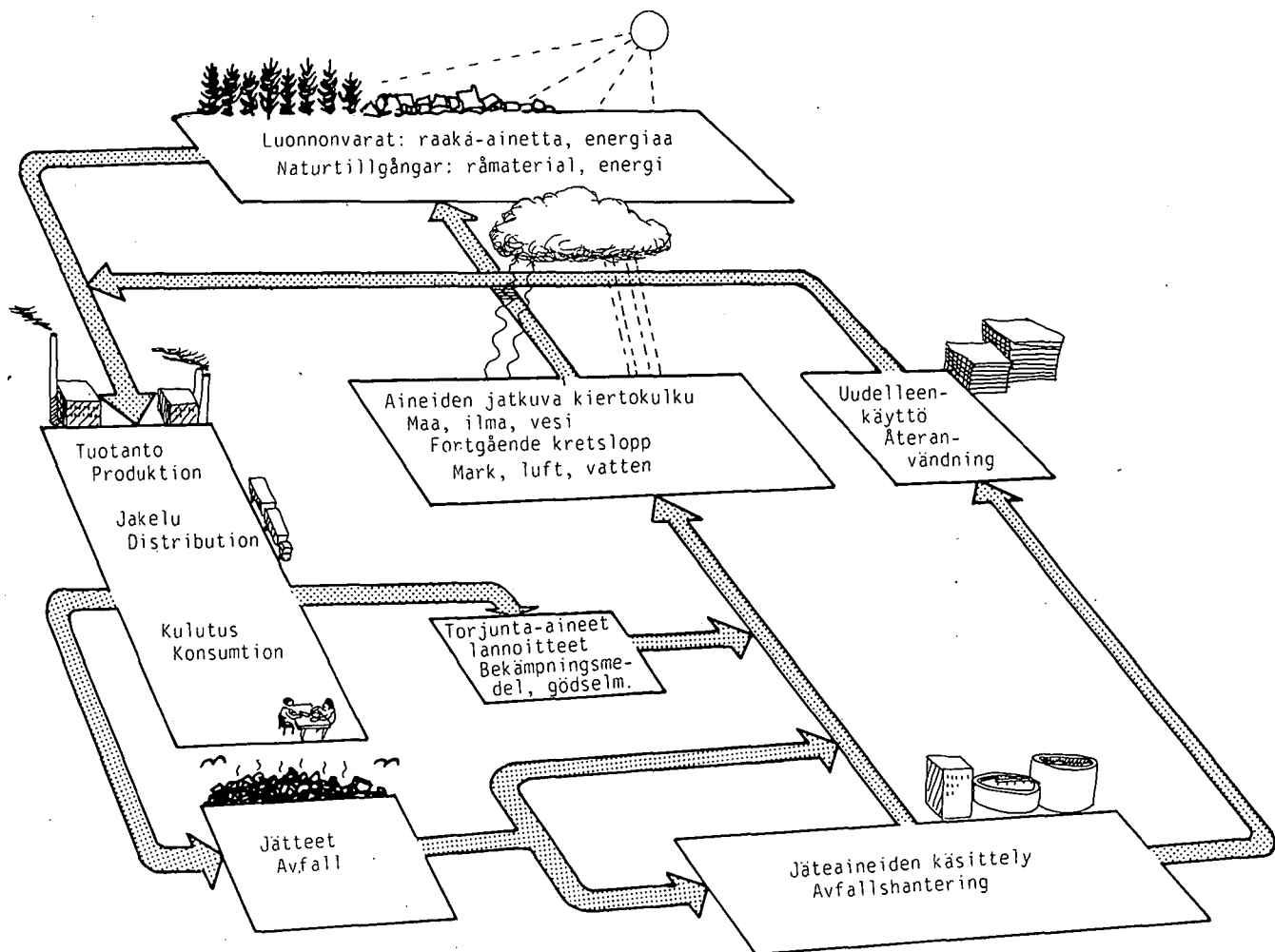
Den utsträckning i vilken man använder naturresurser och energi i Finland kan jämföras t.ex. med tillväxten av totalproduktionen under de senaste 30 åren. På den här tiden har bruttonationalprodukten närmare fyrdubblats och produktionen av vissa varor rentav tiodubblats. Tillväxten av bruttonationalprodukten har också fört med sig att energiförbrukningen ökat i stadig takt. I tabell 9.3 anges energitensitet, dvs. förhållandet mellan bruttonationalproduktens tillväxt och energiproduktionens ökning. Detta förhållande hölls relativt konstant fr.o.m. krigsslutet ända fram till slutet av 1970-talet; både BNP och energiförbrukningen ökade med i medeltal 5 % i året.

9.1. Vuoden keskilämpötila (1931-60)
 Årlig medeltemperatur (1931-60)
 Mean annual temperature (1931-60)

- o Kolkki, O: Taulukoita ja karttoja Suomen lämpöoloista kaudelta 1931-60. Ilmatieteen laitos. Helsinki 1966.
 Kolkki, O: Tabeller och kartor över temperaturen i Finland 1931-60. Meteorologiska institutet. Helsingfors 1966 (endast på finska och engelska).
 Kolkki, O: Tables and maps of temperature in Finland during 1931-60. Finnish Meteorological Institute. Helsinki 1966.

9.2. Ihmisen talouden ja luonnon välinen vuorovaikutussuhde
 Växelverkan mellan människans hushållning och naturen
 Interaction between human economy and nature

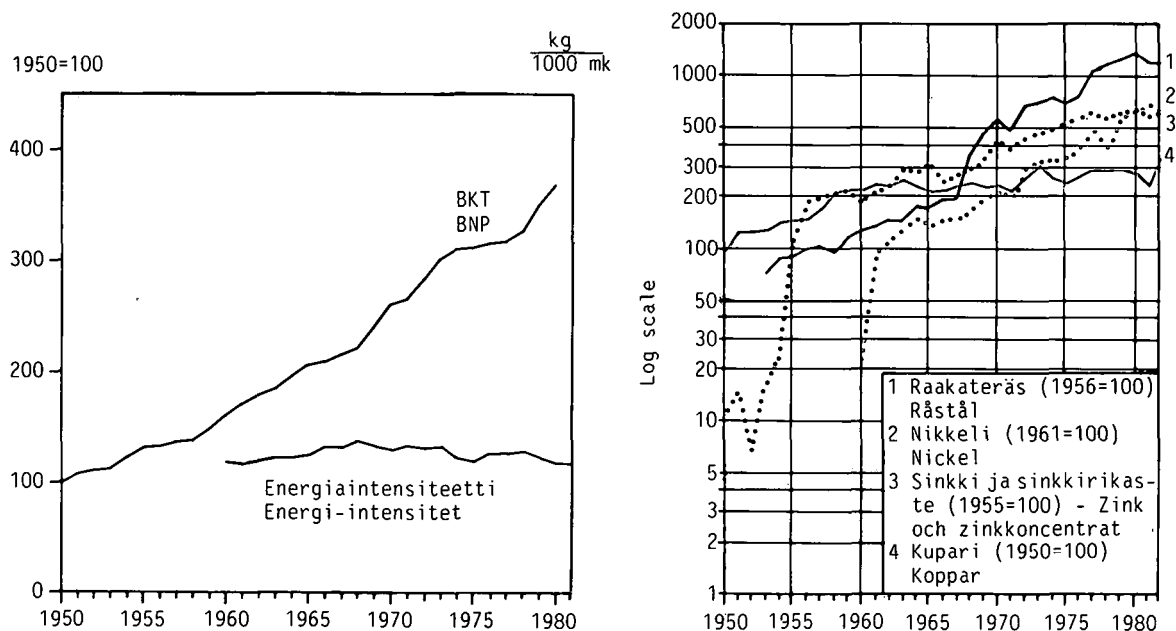

o Kuvio on piirretty muuntaen kaaviosta, joka esitetään teoksessa Miljövårdens informationssystem (ympäristönsuojelun tietojärjestelmä). Statens officiella utredningar 1973:37. Tukholma 1973 (vain ruotsiksi).

Figuren är något modifierat avritad ur ett diagram i Miljövårdens informationssystem. Statens officiella utredningar 1973:37. Stockholm 1973.

The figure is a slight modification of a diagram presented in the work Miljövårdens informationssystem (an information system for environmental protection). Statens officiella utredningar 1973:37, Stockholm 1973. (only in Swedish).

- 9.3. Bruttokansantuote (BKT), BKT:n energiantensiteetti ja eräiden raaka-aineiden tuotanto Suomessa 1950-81
 Bruttonationalproduct (BNP), BNP:s energi-intensitet och framställning av vissa råvaror i Finland 1950-81
 Gross national product (CNP), its energy intensity, and production of certain raw materials in Finland, 1950-81

- o Tilastokeskus. Metalliteollisuuden keskusliitto.
 Statistikcentralen. Metallindustrins centralförbund.
 Central Statistical Office of Finland. Federation of Finnish Metal and Engineering Industries.

Energian kulutus

Vuoteen 1960 verrattuna on primaarienergian kokonaiskulutus Suomessa kasvanut 2,3 kertaiseksi (vuonna 1982 noin 25 miljoonaa öljytonnia). Kansainvälisesti katsoen on energiankulutus Suomessa melko suurta. Tämä johtuu mm. pitkästä lämmityskaudesta, teollisuuden rakenteesta ja pitkistä kuljetusyhteyksistä. Pohjoismaihin verrattuna Suomessa käytetään asukasta kohti hieman vähemmän, mutta kansantuotteen kasvuun nähden selvästi enemmän energiaa. Kuviossa 9.5 on esitetty energian kokonaiskulutus Suomessa vuonna 1982 energialähteittäin ja kulutussektoreittain.

Energiförbrukning

Förbrukningen av primärenergi är idag 2,3 gånger större än år 1960 (totalförbrukningen var 25 miljoner ton år 1982). I ett internationellt perspektiv är energiförbrukningen rätt stor i Finland, vilket bl.a. beror på den långa uppvärmningsperioden, industristrukturen och de långa transportförbindelserna. Användningen av energi är mindre än i de övriga nordiska länderna per invånare räknat, men klart större i förhållande till bruttonationalproduktens tillväxt. Av 9.5 framgår den totala energiförbrukningen i Finland år 1982 med avseende på energikälla och konsumtionssektor.

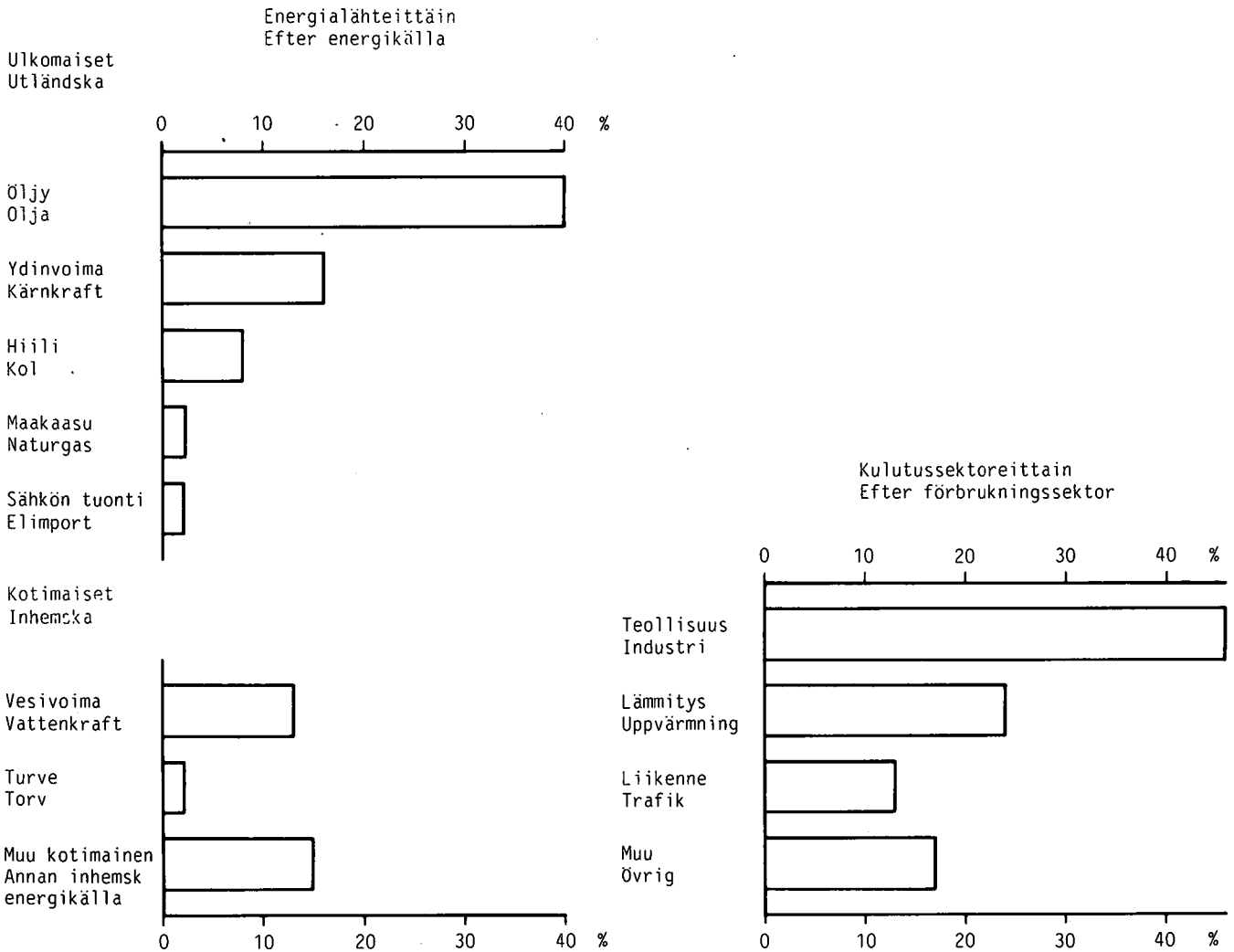
- 9.4. Energian kokonaiskulutus pohjoismaissa ja OECD:ssä 1981
 Total energiförbrukning i de nordiska länderna och inom OECD 1981
 Total energy consumption in the Nordic countries and the OECD, 1981

	Energian kokonaiskulutus Total energiförbrukning			Sähkö kokonaiskulutus Elförbrukning
	Asukasta kohden Per invånare	BKT-yksikköä kohden Per BNP-enhet	Omavaraisuusaste 1) Självförsörjningsgrad	Asukasta kohden Per invånare
	Öljkiloa/asukas - Öljkilo/invånare		%	kWh/asukas - kWh/invånare
Suomi - Finland	5 438	531	42	8 604
Ruotsi - Sverige	6 034	447	53	11 695
Norja - Norge	5 902	424	254	21 146
Tanska - Danmark	3 379	298	7	4 688
OECD Eurooppa - Europa	3 074	393	57	4 240
Japani - Japan	3 078	321	16	4 695
Yhdysvallat - Förenta Staterna	7 694	608	88	10 378

- 1) Ydinvoiman tuotanto on laskettu kotimaisiin polttoaineisiin.
 Kärnkraftsproduktionen har räknats till inhemska bränslen.
 Nuclear power production is included in indigenous sources.

- o Energiatilastot, SVT XLII:1 - Energistatistik, FOS XLII:1 - Energy Statistics, USF XLII:1

9.5. Energian kokonaiskulutus Suomessa 1982 energialähteittäin ja kulutussektoreittain
 Total energiförbrukning i Finland år 1982 efter energikälla och förbrukningssektor
 Total energy consumption in Finland in 1982 by energy source and consumption sector

o Energiatilastot. SVT XLII:1 - Energistatistik. FOS XLII:1 - Energy Statistics. OSF XLII:1

Uudistumattomien luonnonvarojen käyttö

Maankamaran aineksien (mineraalit, fossiiliset energiavarat, sora, hiekka ja eloperäinen maalaji turve) hyödyntämisen korkea aste on osittain johtanut näiden aineiden nopeaan ehtymiseen myös Suomessa. Esimerkiksi nykyisten malmikaivosten malmivarojen on käytännössä arvioitu ehtyvän vuoteen 2000 mennessä. Valtaosa koboltia, sinkkiä ja kuparia tuottavista laitoksista joutuneen lopettamaan tuotantonsa jo 1980-luvulla.

Uudistuvien luonnonvarojen käyttö

Kun maatalousväestön osuus koko väestöstä on voimakkaasti laskenut viime vuosikymmeninä, on tuotannon kasvu ollut mahdollista vain uusien viljelytekniikkoja kehittämällä, maataloutta koneellistamalla, pelloja lannoittamalla ja käsittelemällä niitä torjunta-aineilla (9.6). Tämä on entisestään kiihdyttänyt luonnonvarojen hyödyntämistä ja lisännyt maatalouden energian kulutusta sekä ympäristöhaittoja.

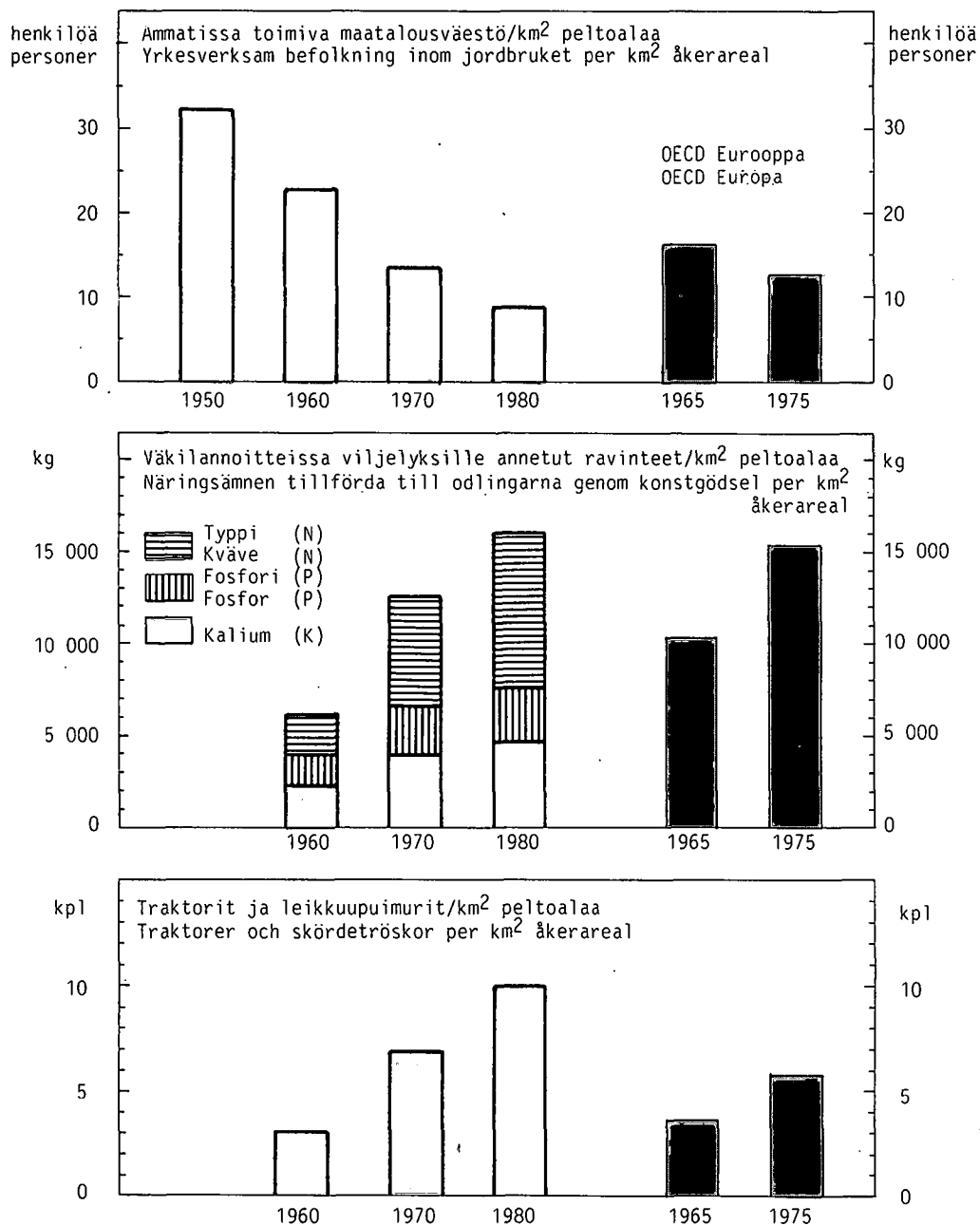
Användning av oförnyelsebara naturresurser

Markens beståndsdelar (mineraler, fossila energiresurser, grus, sand och den humusbaserade jordarten torv) har utnyttjats i hög grad i Finland, vilket delvis är orsaken till att tillgångarna också i vårt land sinat i snabb takt. Man har t.ex. beräknat, att malmresurserna i våra nuvarande malmgruvor i praktiken kommer att vara utsädda år 2000. Det är troligt att de flesta kobolt-, zink- och kopparproducerande anläggningarna nödgas lägga ned produktionen under 1980-talet.

Användning av förnyelsebara naturresurser

Eftersom jordbruksbefolkningens andel av hela befolkningen kraftigt sjunkit under de senaste årtiondena har en höjning av jordbruksproduktionen varit möjlig enbart genom att utveckla nya odlings-tekniker, mekanisera jordbruket, gödsla åkrarna och behandla dem med olika slags bekämpningsmedel (9.6). Dessa ingrepp har gjort att naturresurserna idag utvinns i snabbare takt än tidigare, att energiförbrukningen ökat inom jordbruket och också att miljöskadorna blivit större.

9.6. Ammatissa toimiva väestö, lannoitteiden käyttö ja maatalouskoneet maataloudessa 1950-80
 Yrkesverksam befolkning, användning av konstgödsel och lantbruksmaskiner inom jordbruket 1950-80
 Economically active population, use of fertilizers and farm machinery in agricultural production, 1950-80

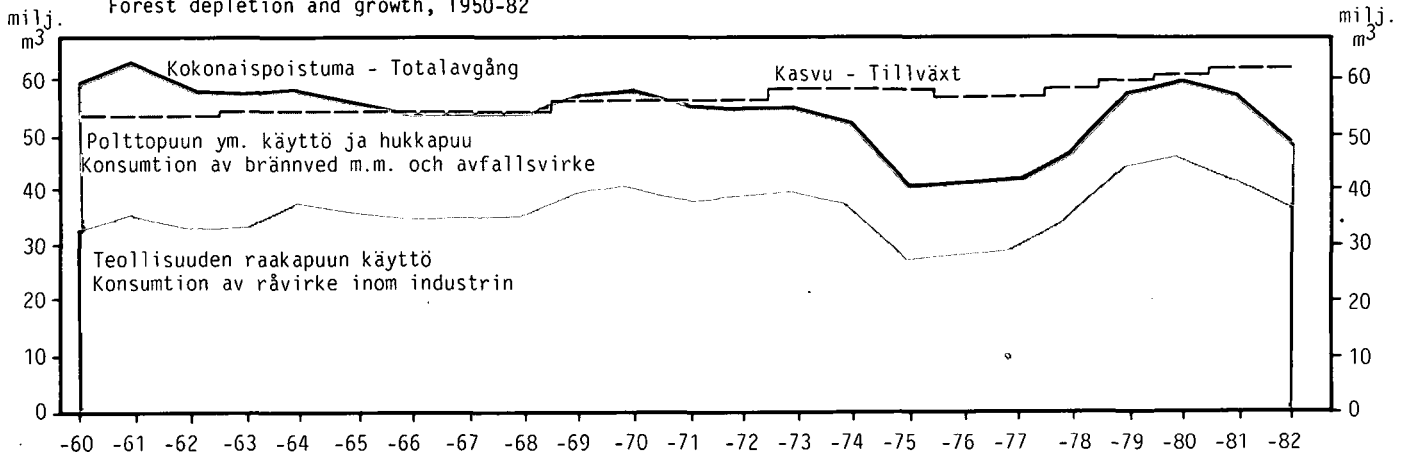
- o Tilastokeskus; Maatalousalan tiedotuskeskus; The State of the Environment in OECD Countries (Ympäristön tila OECD-maissa). OECD. Pariisi 1979 (vain englanniksi).
 Statistikcentralen; Lantbrukets informationscentral; The State of the Environment in OECD Countries (Miljötillståndet i OECD-länder). OECD. Paris 1979 (bara på engelska).
 Central Statistical Office of Finland; Agricultural Information Center; The State of the Environment in OECD Countries. OECD. Paris 1979.

Metsät ovat Suomen tärkein uudistuva luonnonvara. Tuottavaa metsämaata on noin 65 % koko maa-alasta. Kun 1960-luku oli metsien nettokäytön aikaa, niin 1970-luku on ollut selvästi metsien nettokasvun aikaa (9.7). Teollisuuden puunkäytön osuus muuhun puunkäyttöön verrattuna on viime vuosikymmeninä jatkuvasti kasvanut.

Skogarna är vår viktigaste förnyelsebara naturresurs. Ungefär 65 % av landets areal upptas av produktiv skogsmark. Medan 1960-talet kännetecknades av en stor nettokonsumtion av skog har 1970-talet präglats av en stark nettotillväxt (9.7). Industrins andel av den sammanlagda träkonsumtionen har fortsättningsvis ökat under de senaste årtiondena.

9.7. Metsien käyttö ja kasvu 1950-82

Användning av skog och skogarnas tillväxt 1950-82
Forest depletion and growth, 1950-82

o Metsätilastollinen vuosikirja 1982, Metsäntutkimuslaitos.
Skogsstatistisk årsbok 1982, Skogsforskningsinstitutet.
Yearbook of forest statistics 1982, The Finnish Forest Research Institute

Toisaalta tehokkaan metsätalouden edellyttämät hoitotoimenpiteet, esimerkiksi avohakkuut ja metsäojitukset, voivat merkittävästi vähentää metsäluonnon monia muita käyttömahdollisuuksia, kuten marjastusta, sienestystä, metsästystä, virkistytymistä jne. Esimerkiksi avohakkuiden osuus kaikista hakkuista on runsaassa kymmenessä vuodessa yli kaksinkertaistunut ja metsänparannusta varten on jo noin puolet (n. 5 milj. ha) maamme alkuperäisestä suolasta ojitettu (9.8).

Vesivarojen käyttö

Suomessa vesistöt kattavat noin 10 % koko maan pinta-alasta. Järvien mataluudesta johtuu, ettei Suomen vesistöjen kokonaistilavuus ole kuitenkaan kovin suuri. Yleisesti ottaen Suomen vesivarat ovat kysyntään nähden kutakuinkin riittävät. Alueittaisista vesipulaa saattaa kuitenkin esiintyä. Vesivarojen suurin hyödyntäjä on teollisuus, jonka osuus (lämpövoimalat mukaanlukien) koko maan vedenkulutuksesta on yli 80 %. Erityisesti massa- ja paperiteollisuuden vedenkulutus on sodan jälkeisenä aikana selvästi kasvanut. Yhdyskuntien vedenkulutus, jonka osuus kokonaiskulutuksesta on noin 6 %, on asukasta kohti mitattuna 1970-luvulla kääntynyt laskuun (9.9). Veden käytön lisääntyminen on toisaalta kasvavien jätevesimäärien myötä lisännyt vesistöihin kohdistuneita paineita.

Maankäyttö

Kuviossa 9.10 on esitetty Suomen pinta-alan jakautuminen eri maankäyttöluokkiin. Maatalouden maan ja metsätalouden maan ohella ympäristön kannalta keskeinen maankäyttömuoto on maan varaaminen erilaisiin rakennustarpeisiin, kuten asuin-, teollisuus- ja liikennealueisiin. Rakennetun maan osuus Suomen koko pinta-alasta on hieman alle 3 %. Rakennetun maan määrä on kuitenkin runsaassa kahdessa kymmenessä vuodessa arviolta kaksinkertaistunut.

De skötselåtgärder, t.ex. kalavverkning och skogsdikningar, som är förutsättningen för ett effektivt skogsbruk kan å andra sidan kraftigt skära ned andra möjligheter att använda skogsnaturen såsom t.ex. bär- och svamplockning, jakt eller friluftsliv. Kalavverkningens andel av all avverkning har t.ex. nästan fördubblats på drygt tio år och hälften av den ursprungliga myrarealen (ung. 5 miljoner ha) har vid det här laget utdikats i syfte att förbättra skogen (9.8).

Vattenresurser och användningen av dem

Vattendragen upptar ungefär 10 % av landets areal. Totalvolymen blir ändå inte så stor, vilket beror på att sjöarna är grunda. Allmänt taget är vattentillgångarna något så när tillräckliga med tanke på bruksbehovet. Vattenbrist kan ändå förekomma regionalt. Industrin använder mest vatten; dess andel (värmekraftverk medräknat) är över 80 % av den totala vattenförbrukningen i hela landet. Efter kriget har vattenförbrukningen ökat betydligt speciellt inom massa- och pappersindustrin. Samhällets vattenförbrukning, ungefär 6 % av den totala förbrukningen, började per invånare mätt minska på 1970-talet (9.9). Å andra sidan har belastningen på vattendragen blivit större vilket har sin orsak i de växande mängder avfallsvatten som en ökad vattenanvändning för med sig.

Markanvändning

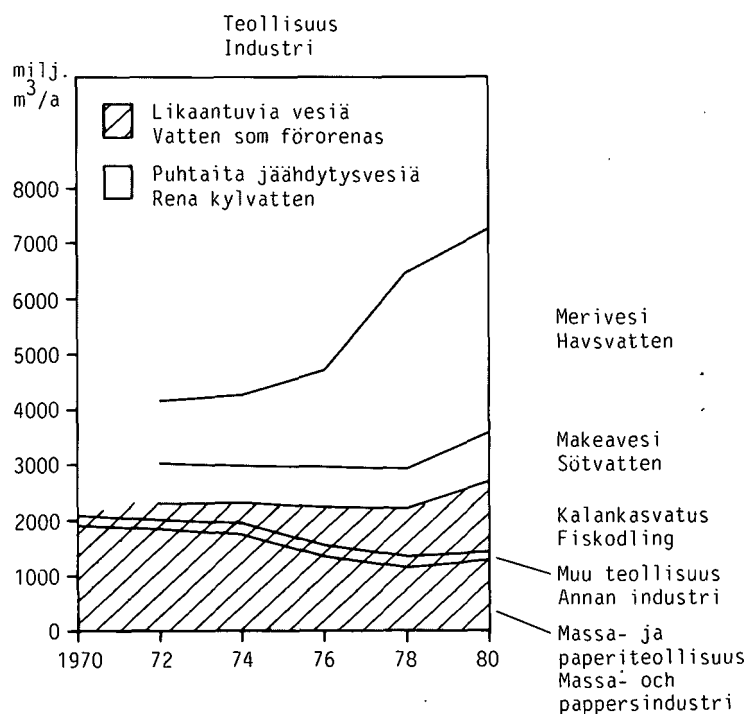
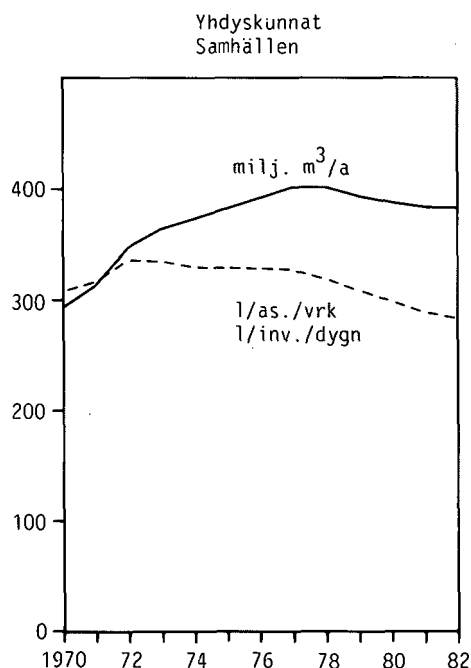
Figur 9.10 visar landets areal indelad i olika kategorier av markanvändning. En viktig form, vid sidan av jord- och skogsbruk, är att reservera mark för byggnadsbehov av olika slag, t.ex. för boende-, industri- och trafikområden. Något mindre än 3 % av landets areal upptas av byggd mark, men detta är ändå ungefär två gånger så mycket som för drygt tjugo år sedan.

9.8. Avohakkuut ja metsäojitus 1950-81
Kalhugning och skogsdikning 1950-81
Clear cutting and forest drainage, 1950-81

Vuosi Året	1 000 ha Avohakkuut Kalhugning	% koko hakkuusta av all avverkning	1 000 km kaivettu ojaa grävda diken	kuivuva ala (kertymäluku) 1 000 ha torrlagd areal (kumulativ frekvens)
1950	-	-	1,5	713 100
1955	-	-	10,0	808 100
1960	-	-	22,7	1 160 600
1965	-	-	47,9	1 881 300
1967	93 400	17	68,3	2 324 300
1968	111 200	18	72,6	2 598 700
1969	126 200	18	82,2	2 871 800
1970	112 537	17	82,4	3 165 900
1971	85 044	17	68,3	3 456 300
1972	84 554	20	63,2	3 701 300
1973	123 923	26	61,7	3 924 800
1974	98 702	25	54,5	4 140 900
1975	64 546	24	56,1	4 334 400
1976	119 875	29	49,4	4 533 300
1977	93 753	29	46,2	4 715 400
1978	125 072	33	41,8	4 877 500
1979	161 496	34	33,5	5 022 300
1980	154 901	33	32,5	5 139 400
1981	117 408	28	29,0	5 252 800

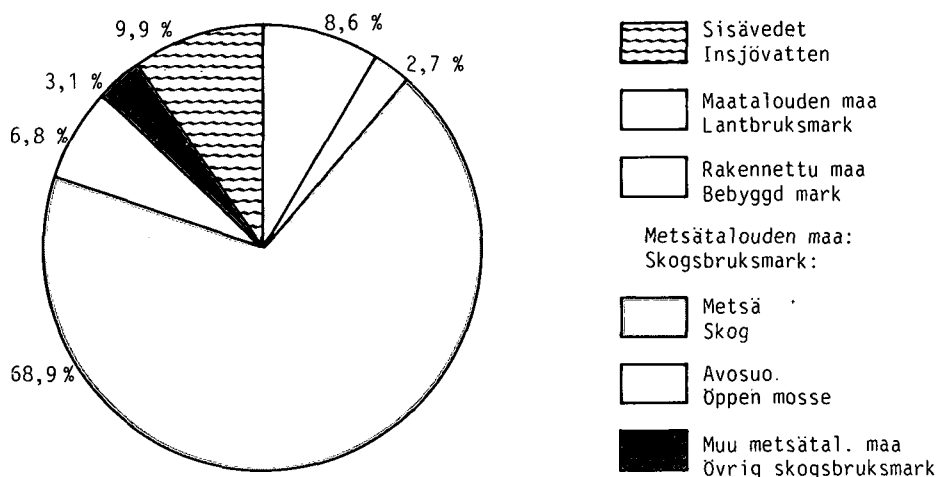
o Metsätilastollinen vuosikirja 1968-1982, Metsäntutkimuslaitos.
Skogsstatistisk årsbok 1968-1982, Skogsforskningsinstitutet.
Yearbook of forest statistics 1968-1982, The Finnish Forest Research Institute.

9.9. Yhdyskuntien ja teollisuuden veden käyttö 1970-80
Vattenförbrukning inom industri och samhällen 1970-80
Communal and industrial water consumption, 1970-80

o Vesihallitus
Vattenstyrelsen
National Board of Waters

9.10. Maa-alan jakautuminen maaluokkiin 1980
Markarealen uppdelad i olika markkategorier 1980
Land area by land classes, 1980

- o Suomen vastaus OECD:n ympäristön tila -kyselyyn. Tiedot on kerännyt Tilastokeskus.
Finlands svar på OECD:s enkät engående miljös tillstånd. Uppgifterna har insamlats av Statistikcentralen.
Finland's response to the OECD's survey on the state of the environment. The data were collected by the Central Statistical Office of Finland.

9.3 HYVINVOINTIIN VAIKUTTAVIA YMPÄRISTÖTEKIJÖITÄ

Pyrkiessään lisäämään aineellista hyvinvointiaan ihminen on samalla aiheuttanut uusia ongelmia, jotka eivät ainoastaan uhkaa hänen omaa terveyttään ja vähennä ympäristön viihtyisyyttä vaan horjuttavat myös koko luonnon tasapainoa. Seuraavassa tarkastellaan joitakin keskeisiä ihmisen aiheuttamia ympäristöongelmia ja niiden vaikutuksia.

Ilman laatu

Merkittäviä ilman epäpuhtauksia Suomessa ovat mm. kaasumaiset rikin oksidit, typen oksidit, hiilimonoksidi, hiilivedyt sekä hiukkasmaainen leijuva pöly. Tonnimääräisesti pääsee ilmakehään eniten hiilimonoksidia (häkää) (9.11), mistä valtaosa on peräisin liikenteestä ja öljyn poltosta. Liikenne on myös hiilivetyjen suurin päästäjä. Tärkein epäpuhtaus on kuitenkin rikkidioksidi (SO_2), jonka pitoisuus ilmassa kuvaa melko hyvin myös ilman laadun yleistä tilaa. Rikkidioksidipäästöt Suomessa (noin 600 000 tonnia vuosittain) ovat asukasta kohti ja BKT-yksikköä kohden OECD-maiden korkeimpia. Rikkidioksidin suurin päästäjä on teollisuus (energian tuotanto mukaan luettuna).

9.3 MILJÖPROBLEM SOM PÅVERKAR VÄLFÄRDEN

Då människan strävat till att höja sitt materiella välbefinnande genom att utnyttja naturen har hon samtidigt skapat nya problem; konsekvenserna av ingreppen i naturen är inte bara det, att individens hälsa och trivsel hotas utan att hela den ekologiska balansen i naturen står på spel. Några viktiga problemområden av det här slaget berörs närmare i det följande.

Luftens kvalitet

Betydande luftföroreningar i Finland är bl.a. gasformiga svaveloxider, kväveoxider, kolmonoxid, kolväte och partikulärt svävande damm. Den största föroreningen, i ton mätt, är kolmonoxid (9.11), av vilket största delen kommer från trafik eller förbränning av olja. Från trafiken kommer också en stor del av kolväteutsläppen. Den mest betydande föroreningen är ändå svaveldioxid (SO_2). Svaveldioxidhalten i luften ger också en rätt exakt bild av luftens tillstånd i allmänhet. Svaveldioxidutsläppen i Finland (ungefär 600 000 ton per år) är bland de största av alla OECD-länder, både per invånare och BNP-enhet räknat. De största svaveldioxidutsläppen (energiproduktion medräknat) kommer från industrin.

9.11. Arvio ilman saasteista lähteen ja saasteen mukaan 1980
 Estimats av luftens föroreningar efter utsläppskälla och föroreningens art 1980
 Estimates of air pollution by source and pollutant, 1980

Saaste Förorening	Päästön aiheuttaja Utsläppskälla				
	Liikenne Trafik	Voimalaitos Kraftverk	Öljyn poltto Förbränning av olja	Teollisuus Industri	Yhteensä Inalles
Kiinteät hiukkaset Fasta partiklar	17	..	14	37	97
Rikin oksidit Svaveloxider	10	125	245	190	570
Typen oksidit Kväveoxider	60	58	42	17	178
Hiilimonoksidi Kolmonoxid	600	..	40	20	660
Hiilivedyt Kolväte	110	5	15	..	130

- o Suomen vastaus OECD:n ympäristön tila -kyselyyn. Tiedot on kerännyt Ilmatieteen laitos.
 Finlands svar på OECD:s enkät angående miljöns tillstånd. Uppgifterna har insamlats av Meteorologiska institutet.
 Finland's response to the OECD's survey on the state of the environment. The data were collected by the Finnish Meteorological Institute.

Ilman epäpuhtauksille alttiina oleva väestön osa koko väestöstä ei ole kovin suuri (9.12). Harvaan-asutuilla alueilla ja maaseudulla ilma on vielä verraten puhdasta. Paikallisesti ilman laatu voi kuitenkin vaihdella huomattavasti. Toisaalta Suomessa eivät useimmiten ole ongelmana korkeat pitkäaikaispitoisuudet vaan lyhyet saastumisjaksot. Esimerkiksi terveyden kannalta turvallisena pidetty rikkidioksidin vuorokausitaso, $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$, ylittyy ajoittain jokaisessa kaupungissa, jossa on merkittäviä päästölähteitä ympärillä.

Den del av befolkningen som blir utsatt för luftföroreningar är inte särskilt stor (9.12). Inom glesbebyggda områden och på landsbygden är luften ännu jämförelsevis ren. Luftens kvalitet kan ändå variera avsevärt från område till område. Problemet i vårt land är å andra sidan oftast inte långa perioder av hög gifthalt i luften utan snarare korta perioder av nedsmutsning. Den svaveldioxidhalt som anses vara oskadlig för hälsan, dvs. $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i dygnet, överskrider tidvis i varje stad, som är omgiven av betydande utsläppskällor.

9.12. Rikki- ja typpioksid- sekä hiukkaspitoisuuksille alttiina oleva osa koko väestöstä 1980
 Andel av befolkningen som utsattes för höga halter av svavel- och kvävedioxid och partiklar 1980
 Percentage of population exposed to certain concentrations of sulfur and nitrogen oxides and of particulate matter

	Pitoisuus Halt $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Väestön alttiina oleva osa Andel av befolkningen som utsattes %
Rikkidioksidi (CO_2)	yli - över 30	50
Svaveldioxid (CO_2)	yli - över 50	15
	yli - över 70	2
Typpidioksidi (NO_2)	yli - över 20	50
Kvävedioxid (NO_2) ²	yli - över 50	6
	yli - över 100	2
Kiinteät hiukkaset	yli - över 20	50
Fasta partiklar	yli - över 50	6
	yli - över 100	2

- o Suomen vastaus OECD:n ympäristön tila -kyselyyn. Tiedot on kerännyt vesihallitus.
 Finlands svar på OECD:s enkät angående miljöns tillstånd. Uppgifterna har insamlats av vattenstyrelsen.
 Finland's response to the OECD's survey on the state of the environment. The data were collected by the National Board of Waters.

Öljyä ja kivihiiltä poltettaessa joutuu ilmakehään rikki- ja typpiyhdisteitä, jotka ovat tehneet sadevesistä monin paikoin happamia. Happamoitumista aiheuttavat ilman epäpuhtaudet voivat kulkeutua tuulien mukana ilmakehässä satoja, jopa tuhansia kilometrejä. On arvioitu, että yli puolet Suomen vuotuisista rikkipäästöistä tulee kaukokulkeutumisenä muualta Euroopasta. Happamien sateiden vaikutukset kohdistuvat lähinnä kasvillisuuteen, maaperään ja vesistöihin.

Vesien tila ja laatu

Kansainvälisesti ottaen Suomessa ei ole merkittäviä määrällisiä tai laadullisia vesitalousongelmia. Yhdyskuntien vesihuolto maassamme on pääosin järjestetty kunnallisten vesilaitosten pohjalta, joiden toimesta raakavesi puhdistetaan ja jaetaan kuluttajille. Vuoden 1980 alussa oli vesilaitoksiin liitetyissä kiinteistöissä asukkaita noin 74 % koko väestöstä, kaupungeissa noin 90 %. Vesilaitosten tuottaman talousveden laatua valvotaan säännöllisesti. Korkeista laatuvaatimuksista on eräänä osoituksena se, että raaka-vedestä lähes puolet (45 % vuonna 1981) tulee pohjavesivarjoista. Suomen järviolasta suuri osa, noin 80 %, on lähes luonnontilassa ja käyttökelpoisuudeltaan erinomaista tai hyvää (9.13). Noin 10-15 % sisävesialueistamme on jätevesien vaikutuksesta selvästi likaantunutta. Suurten kuormitajien, kuten metsäteollisuuden laitosten ja suurten asutuskeskusten, alapuolisten vesistöjen tila voi paikoitellen olla hyvinkin huono ja vesi käyttökelvotonta. On arvioitu, että yli neljännes suomalaisista elää likaantuneiden vesien vaikutusalueella ja yli miljoona suomalaista saa raakavetensä jossaakin määrin pilaantuneesta vesistöstä.

Myös yhdyskuntien jätevesien kokoamisen ja käsittelyn ennen niiden laskemista vesistöön hoitavat kunnalliset viemärlaitokset ja puhdistamot. Kaikkiaan 560:ssä yhdyskuntien jätevesipuhdistamossa käsiteltiin vuoden 1981 lopussa yli 3,2 miljoonan asukkaan jätevedet. Viemärlaitoksiin liitetystä asutuksesta vain 4 % johti vuonna 1981 jätevetensä puhdistamatomana vesistöihin (9.14).

Teollisuuden aiheuttaman jätevesikuormituksen väheneminen 1970-luvulla päättyi useilla toimialoilla vuonna 1977-78. Teollisuustuotannon elpyminen heijastui myös teollisuuden veden käytön ja jätevesikuormituksen kasvuna. Yhdyskuntien jätevesikuormitus on sen sijaan tasaisesti laskenut 1970-luvulla. Tämä johtuu osaksi biologis-kemiallisen jätevesien puhdistuksen voimakkaasta kasvusta 1970-luvulla. Taulukossa 9.15 on eri likaajaryhmien aiheuttamaa vesistöjen kuormitusta tarkasteltu kuormituslajeittain.

Vesistöihin ja vesiin johdetusta koko jätevesimäärästä suurin osa tulee metsäteollisuudesta. Metsäteollisuus onkin vesistöjen suurin kuormittaja biologisella hapenkulutuksella ja kiintoaineen määrällä mitattuna. Sen sijaan yhdyskunnat ja hajakuormitus aiheuttavat suurimman ravinnekuormituksen.

Förbränning av olja och stenköl ger upphov till svavel- och kväveföreningar i atmosfären. Dessa ämnen har på flera håll förorsakat sur nederbörd. De luftföroreningar som förorsakar försurning kan med vinden transporteras flera hundratals, rentav tusentals kilometer i atmosfären. Man har således uppskattat, att över hälften av Finlands årliga svavelutsläpp härrör från andra delar av Europa. Den sura nederbörden inverkar främst på växtlighet, jordmån och vattendrag.

Vattnets kvalitet

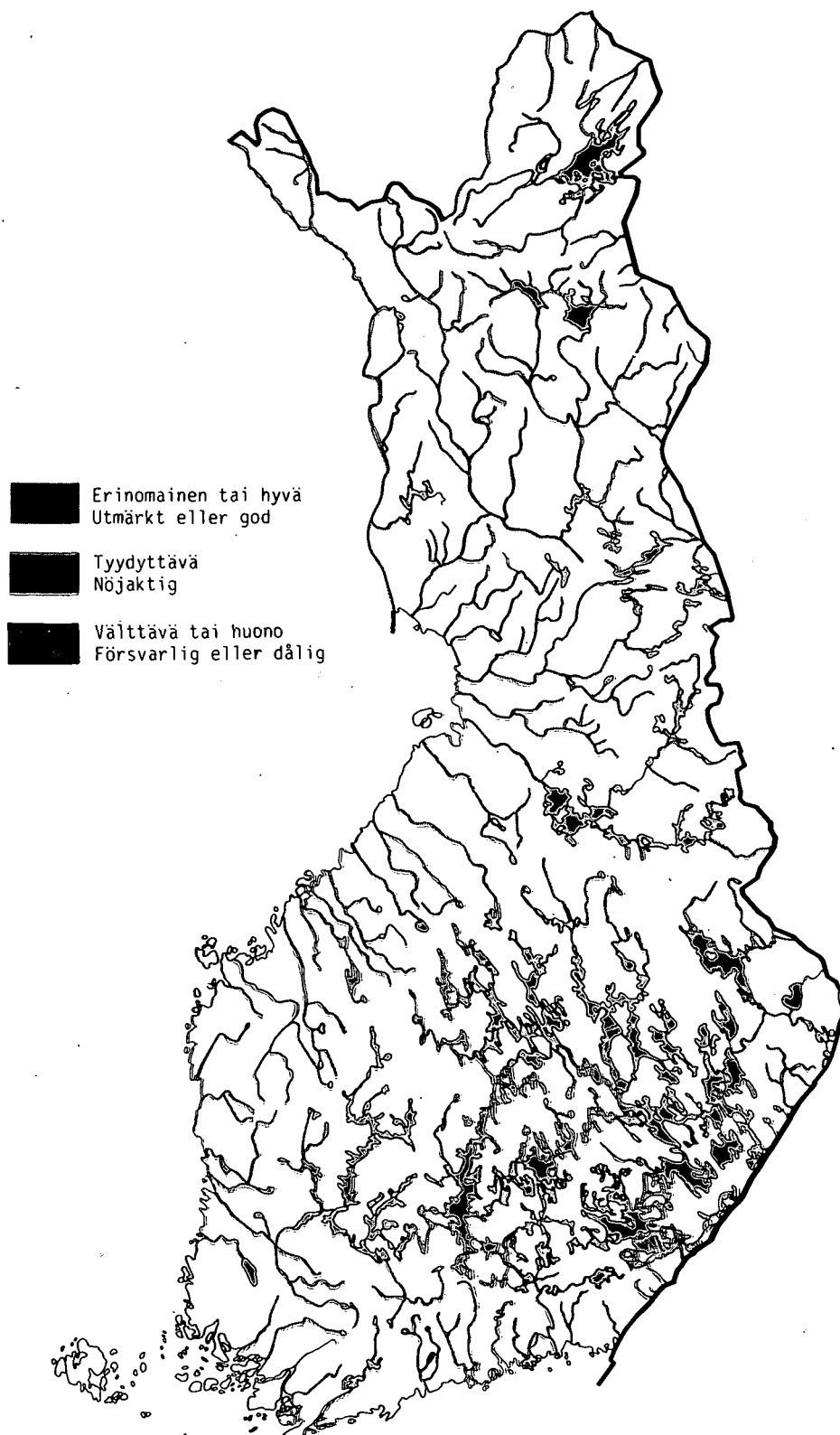
Internationellt sett har Finland inte några större kvalitativa eller kvantitativa problem med sin vattenhushållning. Samhällellas vattenförsörjning handhas huvudsakligen av kommunala vattenanläggningar, som renar och distribuerar råvatten till konsumenterna. I början av år 1980 bodde 74 % av landets befolkning i fastigheter som var anslutna till vattenanläggningar, medan procenten var 90 % för stadsbefolkningens del. Det hushållsvatten som produceras vid vattenanläggningarna övervakas regelbundet. Att kvalitetskraven är höga visar bl.a. det faktum, att närmare hälften av råvattnet (45 % år 1981) härrör från grundvattenresurser. En stor del av Finlands sjöområden, ungefär 80 %, befinner sig så gott som i naturtillstånd och innehåller vatten, vars användbarhet klassificeras som utmärkt eller god (9.13). Ungefär 10-15 % av våra insjöområden är klart nedsmutsade beroende på avfallsvattnets inverkan. Nedanför stora avfallsbelastare, som t.ex. skogsindustrins anläggningar och stora bosättningscentra är vattendragens tillstånd och vattenkvaliteten ställvis mycket dålig. Över en fjärdedel av befolkningen bor inom områden som nås av förorenat vatten och över en miljon får sitt råvatten från något förorenade vattendrag.

De kommunala avloppsanläggningarna och reningsverken sköter också uppsamling och behandling av samhällellas avfallsvatten innan det leds ut i vattendragen. Avfallsvatten av mer än 3,2 miljoner invånare behandlades vid sammanlagt 560 reningsverk i slutet av år 1981. Endast 4 % av den bosättning som är ansluten till avfallsanläggningarna ledde sitt avfallsvatten till vattendragen i orenat tillstånd år 1981 (9.14).

Den minskning av avfallsvattenbelastning som industrin förorsakade på 1970-talet avstannade inom flera näringsgrenar året 1977-78. Uppsvinget för industrin återspeglades således i en ökad vattenanvändning inom industrin men följdaktligen också i en större avfallsbelastning. Samhällellas avfallsvattenbelastning har däremot stadigt minskat på 1970-talet, något som delvis beror på en kraftig ökning av biologisk-kemisk rening av avfallsvatten. De olika nedsmutsarkategoriernas belastning av vattendragen granskas i tabell 9.15 med avseende på typ av belastning.

Största delen av allt avfallsvatten som förs till vattnen och vattendragen kommer från skogsindustrin. Mätt i biologisk syrekonsumention och mängd fast substans är skogsindustrin den största belastaren av vattendrag. Det är däremot samhällellas och spriddbelastning som står för den största näringsbelastningen.

- 9.13. Suomen vesistöjen käyttökelpoisuus 1970-luvun lopussa
 Vattendragens användbarhet i slutet av 1970-talet
 Usability of the Finnish water courses in the end of the 1970's

9.14. Puhdistuslaitosten piirissä olevan väestön osuus 1960-1980
 Andel av befolkningen som betjänats av reningsverken 1960-1980
 Population served by waste water treatment plants 1960-1980

	1960	1967	1970	1975	1980
Mekaaninen käsittely Mekanisk behandling	1	4	5	3	-
Biologinen tai kemiallinen käsittely Biologisk eller kemisk behandling	6	20	21	25	14
Biologis-kemiallinen käsittely Biologisk-kemisk behandling	0	0	1	22	51
Saostuskaivo Avsättningsbrunn	27	18	25	13	4
Yhteensä - Sammanlagt	34	42	52	63	69
Ei käsittelyä ¹⁾ Ingen behandling ¹⁾	66	58	48	37	31

1) Ei käsittelyä tai verkosto jonka piirissä vähemmän kuin 200 asukasta (käsittely mahdollista: ei tilastoja).
 Ingen behandling eller ett nät som omspanner mindre än 200 invånare (behandling möjlig: statistik saknas).
 No treatment or networks serving a population of less than 200 inhabitants (treatment possible: no statistics).

o Vesihallitus
 Vattenstyrelsen
 National Board of Waters

9.15. Vesistöihin ja vesiin kohdistunut kuormitus 1982
 Vattendragens belastning 1982
 Pollution load of water courses 1982

Kuormittaja Belastare	Kiintoaine t/d (365 d/a)	BHK ₇	Fosfori Fosfor	Typpi Kväve
Massa- ja paperiteollisuus Massa- och pappersindustri	229	613	1,5	10,7
Muu teollisuus Övrig industri	30	26	0,3	7,7
Teollisuus yhteensä Industri sammanlagt	259	639	1,8	18,4
Yhdyskunnat Samhällen	2)	55	2,0	36,7
Hajakuormitus Spridbelastning	3)	3)	6,9 ⁴⁾	123,0 ⁴⁾
Yhteensä - Sammanlagt	259	694	10,7	178,1

2) Ei mitata toistaiseksi - Mäts inte kontinuerligt - No measurements for the time being

3) Ei ole arvioitu - Har inte uppskattats - No estimates

4) Luku perustuu 1970-luvulle tehtyyn arvioon - Baserar sig på uppskattning för 1970-talet
 An estimated figure for the 1970's

o Vesihallitus
 Vattenstyrelsen
 National board of Waters

Kiinteät jätteet

Ilman epäpuhtauksien ja jätevesien lisäksi ihmisen toiminnasta syntyy runsaasti ns. kiinteitä jätteitä. Ympäristö- ja terveysvaikutuksiltaan merkittävimpiä kiinteitä jätteitä ovat teollisuuden ja yhdyskuntien jätteet. Yhdyskuntajätteiden kokonaismäärä on noin 1,5 miljoonaa tonnia vuodessa. Asukasta kohti tämä on noin 300 kg vuodessa. Teollisuudessa syntyvien kiinteiden jätteiden kokonaismäärä on vaikea arvioida. Eräiden arvioiden mukaan syntyi teollisuusjätteitä maassamme vuonna 1979 kaikkiaan yli 16 milj. tonnia, mistä määrästä oli kemiallisia jätteitä noin 10 %. Suurimpia jätteen tuottajatoimialoja olivat puutavara- ja paperiteollisuus, metalliteollisuus ja kemian teollisuus. Erityisen vaaran ympäristölle ja ihmisen terveydelle muodostavat ns. ongelmajätteet, joista haitallisimpia ovat öljyjätteet, torjunta-aineet, raskasmetallit, PCB sekä eräät muut luontoon kerääntyvät ja sieltä vain erittäin hitaasti poistuvat aineet. Ulkopuolista käsittelyä vaativia ongelmajätteitä muodostuu maassamme arviolta vuosittain noin 100 000 tonnia (9.16).

Ympäristömyrkyt ja lisäaineet

Ympäristömyrkyt ovat ihmisen toimesta luontoon joutuvia aineita, jotka aiheuttavat vaaraa sekä ihmisen terveydelle että vahingoittavat koko luontoa. Hitaasti (tai ei lainkaan) hajoavat ympäristömyrkyt, kuten PCB, DDT ja raskasmetallit ovat luonnon kannalta haitallisimpia, koska ne varastoituvat elimistöön ja aiheuttavat myrkkypitoisuuden kasvamisen eli rikastumisen ravintoketjun loppupäässä kohden. Erään tärkeän ryhmän ympäristömyrkyjä muodostavat torjunta-aineet, joita käytetään ravinnontuotannossa ja metsätaloudessa. Ihmisen saannin kannalta tärkeimpien torjunta-aineiden pitoisuuksia on esitetty kuviossa 9.17.

On arvioitu, että kaikista elimistöömme joutuvista terveydelle vaarallisista aineista peräti 97 % on peräisin ravinnosta. Eräs tärkeä ainesryhmä ravinnossa ovat lisäaineet. Sallittuja lisäaineita on Suomessa käytössä noin 230, kun niitä koko maailmassa on käytössä yli 3 000.

Melu

Suomessa liikenne ja erityisesti tieliikenne on merkittävin elinympäristön ulkoisista melulähteistä. Kaupunkien keskustoissa ja valtateiden varsilla on laajoja alueita, joilla melutasot ylittävät viihtyisälle ja terveelliselle ympäristölle annettu enimmäismelutasot. Eräiden arvioiden mukaan noin 10-20 % väestöstä asuu alueilla, missä päivittäisen ulkoisen melun taso ylittää hyväksyttävän melutason ylärajan, 65 dBA. Noin puolet asukkaista on alttiina yli 55 dBA melulle, joka on useiden maiden meluntorjuntaohjelmissa ja normistoissa esitetty tavoitearvo.

- 9.16. Ulkopuolista käsittelyä vaativat ongelmajätteet Suomessa*
 Problemavfall som kräver utomstående behandling i Finland*
 Problem wastes requiring expert treatment in Finland*

Öljyjäte - Oljeavfall	48 300 t/a
Liutainainejäte - Lösningsmedelsavfall	3 400 "
Maalijäte - Målavfall	9 300 "
Muu orgaaninen jäte - Övrigt organiskt avfall	17 800 "
Epäorgaaninen jäte - Oorganiskt avfall	8 200 "
PCB-jäte - PCB-avfall	30 "
Yhteensä - Sammanlagt	87 030 "

* Suomen Ongelmajäte oy:n arvio vuodelta 1979
 Finlands Problemavfall ab:s uppskattning från år 1979
 Problem Waste of Finland Co.'s estimates from 1979

o Suomen Ongelmajäte oy - Finlands Problemavfall ab - Problem Waste of Finland Co.

Fast avfall

Utöver luftföroreningar och avfallsvatten produceras också en hel del sk. fast avfall genom människans åtgörande. Den största inverkan på miljö och hälsa har sådant fast avfall som kommer från industrin och samhällen. Avfallet från samhällen uppgår till sammanlagt ungefär 1,5 miljoner ton per år. Det betyder 300 kg per invånare i året. Det är svårt att uppskatta hur stor mängd fast avfall industrin totalt ger upphov till. Enligt vissa beräkningar uppgick industriavfallet till sammanlagt över 16 miljoner ton år 1979, ungefär 10 % av detta var kemiskt avfall. Trävaru-, pappers-, metall- och kemisk industri är de näringsgrenar som producerar mest avfall. En speciellt stor fara för omgivningen och människans hälsa utgör sk. problemavfall och av detta i synnerhet oljeavfall, bekämpningsmedel, tunga metaller, PCB och en del andra ämnen som lagras i naturen och nedbryts synnerligen långsamt. I vårt land uppkommer det årligen uppskattningsvis ungefär 100 000 ton problemavfall som kräver utomstående behandling (9.16).

Miljögifter och tillsatssämnen

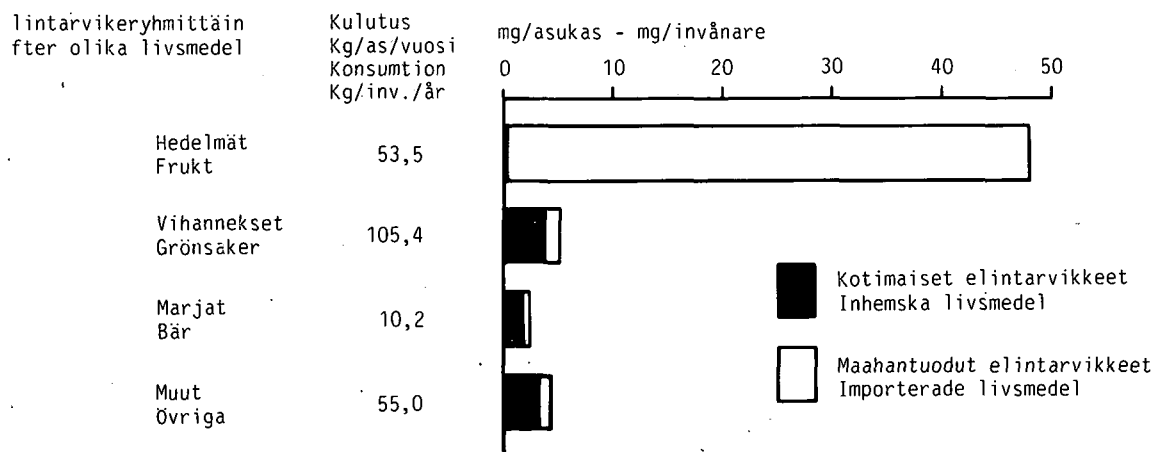
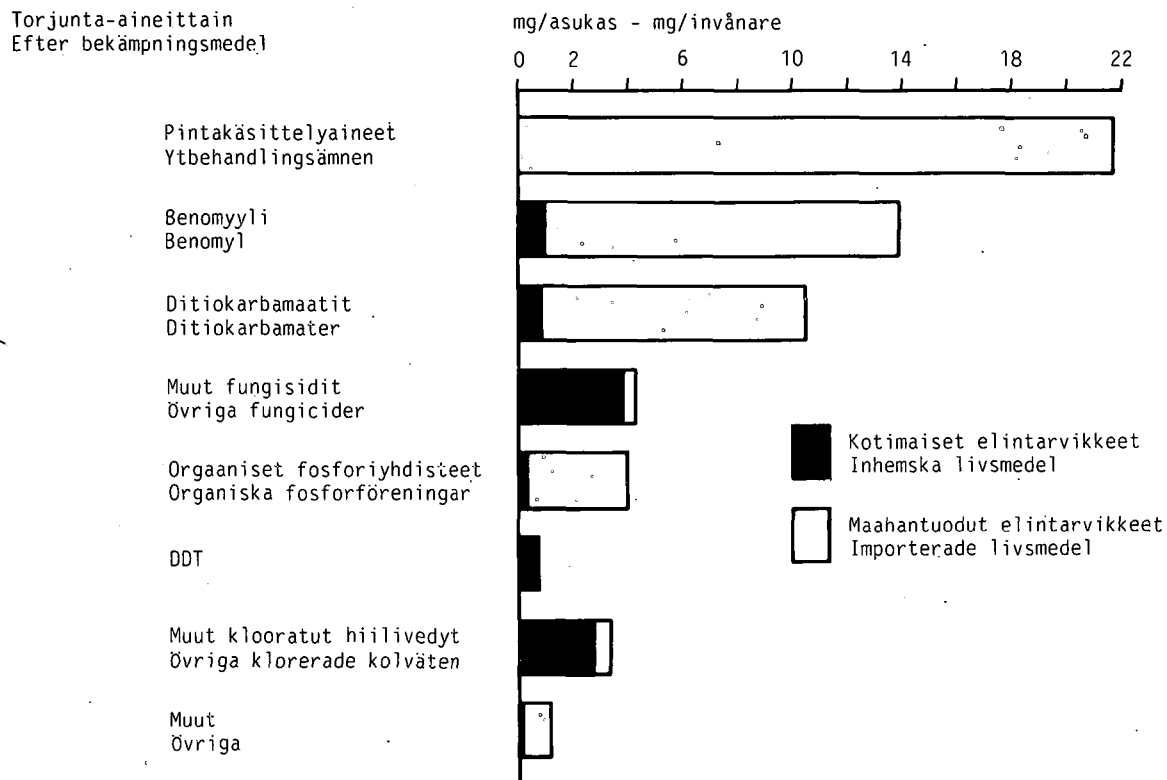
Miljögifter är ämnen som genom människans åtgörande förs till naturen och utgör en fara för människans hälsa samtidigt som de också skadar hela naturen. De mest skadliga gifterna med tanke på naturen är sådana ämnen som nedbryts långsamt (eller inte alls), t.ex. PCB, DDT och tunga metaller, eftersom de lagras i organismen och på så sätt ger upphov till en stegrad gifthalt dvs. anrikning i slutet av näringskedjan. En viktig kategori miljögifter är sådana bekämpningsmedel som används vid näringsproduktion och inom skogsbruk. Av figur 9.17 framgår gifthalterna i de bekämpningsmedel som är mest skadliga för människan.

Uppskattningsvis inte mindre än 97 % av alla hälsofarliga ämnen som hamnar i vår organism kommer från näringen. En viktig beståndsdel av näringen är tillsatssämnen. Ungefär 230 tillåtna tillsatssämnen är i bruk i Finland, medan man använder över 3 000 i hela världen.

Buller

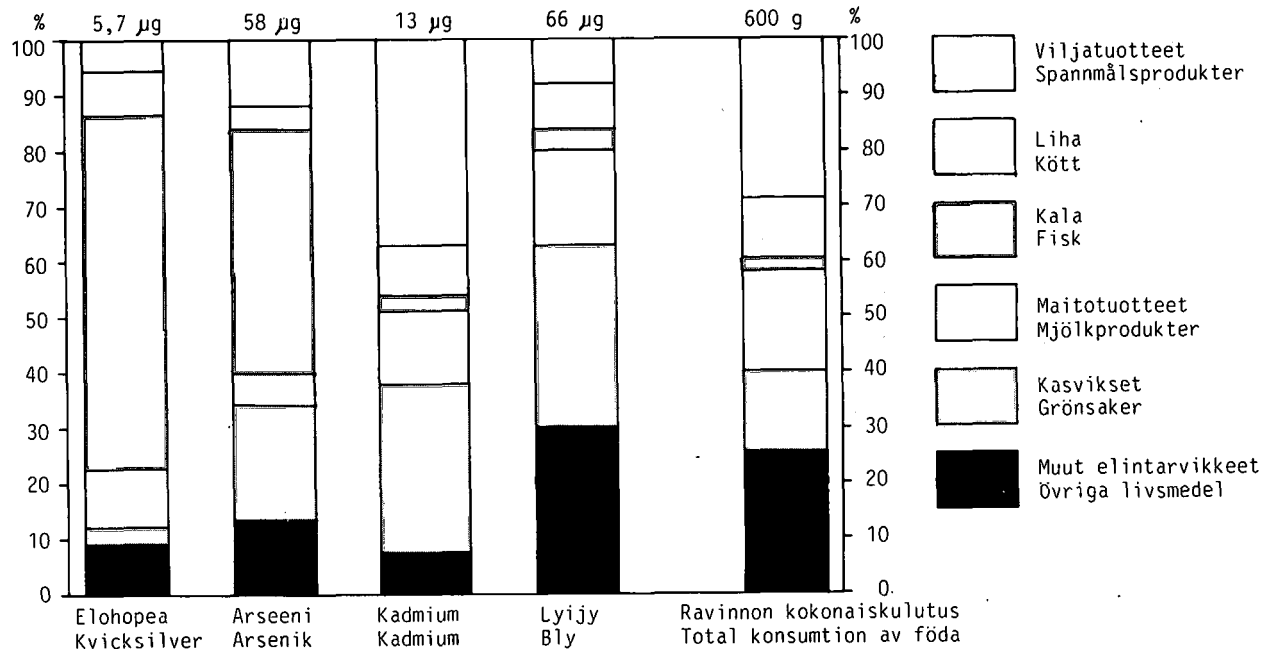
Trafik, i synnerhet vägtrafik, är den mest betydande yttre bullerkällan i vår livsmiljö. Inom stora områden i städernas centra och bredvid landsvägar överskrider bullernivån maximivärdet för en trivsam och hälsosam omgivning. Enligt vissa uppskattningar bor ungefär 10-20 % av befolkningen inom områden där bullret utifrån dagligen överskrider den övre gränsen för det godkända, 65 dBA. Ungefär hälften av invånarna blir utsatta för buller som överskrider 55 dBA, ett värde som i många länder fastställs som mål för bullerbekämpningsprogram och normer.

9.17. Torjunta-aineiden keskimääräinen saanti asukasta kohden vuodessa
 Genomsnittlig tillförsel av bekämpningsmedel per invånare i året
 Average levels of pesticide intake per inhabitant per year

o Torjunta-aineiden jäämät elintarvikkeissa vuosina 1977-1980. Kuluttaja-asiain osaston julkaisuja A 2/1982. Elinkeinohallitus (vain suomeksi).
 Rester av bekämpningsmedel i livsmedel åren 1977-1980. Avdelningen för konsumentärendens publikationer A 2/1982. Näringsstyrelsen (endast på finska).
 Residuals of pesticides in foodstuffs in 1977-1980 (only in Finnish). Department for consumer affairs publication A 2/1982. National Board of Trade and Consumer Interests.

9.18. Raskasmetallien keskimääräinen yksilökohtainen päiväsaanti elintarvikeryhmittäin
Den genomsnittliga individuella dagsdosen av tunga metaller enligt livsmedelsgrupp
Average daily intake levels of heavy metals per person by foodstuff group

o Varo, P.- Koivistoinen, P.: Mineral element composition of Finnish foods. XII. General discussion and nutritional evaluation. Acta Agr. Scand. Suppl., 1980 (vain englanniksi - endast på engelska).

9.4 LUONNONSUOJELU JA LUONNON VIRKISTYSKAYTTO

Säilyttämällä mahdollisimman monipuolinen ja runsas kasvillisuus ja eläimistö luodaan myös ihmiselle viihtyisä ja rikas elinympäristö. Ekologisen monipuolisuuden turvaaminen ei kuitenkaan ole tärkeätä vain ihmisen viihtyisyyden takia vaan koko luonnon tasapainon vuoksi. Mitä suurempi on ekologinen monipuolisuus, sitä paremmin luonto kykenee sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin ja säilyttämään tasapainonsa. Taulussa 9.19 on esitetty uhanalaiset eläimet Suomessa uhanalaisuusluokittain vuonna 1981. Uhanalaisten eläin- ja kasvilajien harvinaistumisen syyinä on usein ollut pilaantuva ja rakenteeltaan voimakkaasti muuttuva ympäristö. Metsästyks-, luonnonsuojelu- ja kalastuslakien nojalla on Suomessa annettu määräyksiä kasvi- ja eläinlajien rauhoittamisesta. Vuoden 1983 lopussa oli maassamme 17 täysin rauhoitettua ja 11 osittain rauhoitettua nisäkäslajia. Osittain rauhoitettuja lintulajeja oli 33 ja rauhoittamattomia 12. Kaikki muut lintulajit ovat täysin rauhoitettuja. Matelijoita, sammakkoeläimiä ja muita eläimiä oli yhteensä 13 täysin rauhoitettua. Koko maassa rauhoitettuja kasvilajeja oli kaikkiaan 94.

9.4 NATURSKYDD OCH ANVÄNDNING AV NATUREN I REKREATIONSSYFTE

Genom att bibehålla ett så mångsidigt och rikt växt- och djurliv som möjligt skapar man en trivsam och varierande livsmiljö också för människan. Ändå är det inte bara för människans trivsel som det är viktigt att trygga den ekologiska mångsidigheten, utan för att upprätthålla balans i naturen. Ju större den ekologiska mångsidigheten är, desto bättre kan naturen anpassa sig till förändrade omständigheter utan att jämvikten rubbas. Tabell 9.19 innehåller en förteckning över utrotningshotade djur i Norden år 1981. Orsaken till att vissa djur- och växtarter minskar har ofta varit den, att naturen håller på att förstöras och kraftigt förändras till sin struktur. Vissa växt- och djurarter har fridlysts med stöd av lagarna om jakt, naturskydd och fiske. I slutet av år 1983 fanns det 17 helt fridlysta och 11 delvis fridlysta däggdjurarter i vårt land. Av fåglarna var 33 arter delvis fridlysta och 12 arter hade inte fridlysts alls. De övriga fågelarterna är helt fridlysta. Bland kräldjur, groddjur och andra djur var 13 arter helt fridlysta. Det fanns sammanlagt 94 fridlysta växtarter i hela landet.

9.19. Uhanalaiset eläimet Suomessa uhanalaisuusluokittain¹⁾ 1981
 Hotade ryggradsdjur i Finland ordnade efter kategoritillhörighet¹⁾ 1981
 Endangered animals in Finland by level of endangerment, 1981

Uhanalaisuusluokka Kategori	Nisäkkäät Däggdjur	Linnut Fåglar	Matelijat Kräldjur
0. Pysyvä kanta hävinnyt maasta Försvunna (sedan 1850)	Vesikko - Flodiller	Heinäkurppa - Dubbelbeckasin Viiriäinen - Vaktel	
1. Erittäin uhanalaiset Akut hotade	Ahma - Järv Halli - Gräsäl (Östersjöns) Halli - Gräsäl (övriga kuster) Metsäpeura - Skogsvildren Naali - Fjällräv Saimaanhylje - Saimensäl Susi - Varg Tammihiiri - Trädgårdssovare	Kiljuhanhi - Fjällgås Kiljukotka - Större skrikörn Merikotka - Havsörn Mustatiira - Svarttärna Muuttohaukka - Pilgrimsfalk Niittysuohaukka - Angshök Tunturipöllö - Fjälluggla Valkoselkätikka - Vitryggig hackspett	Kangaskäärme - Hasselnok
2. Vaaravyöhyk- keessä olevat Sårbara	Liito-orava - Flygekorre Norppa - Vikare	Harmaapäätikka - Gråspett Kaulushaikara - Rördrom Kotka - Kungsörn Pikkusieppo - Mindre flugsnappare Ruisrääkkä - Kornknarr Tunturihaukka - Jaktfalk	
3. Harvinaiset Sällsynta	Koivuhiiri - Buskmus Saukko - Utter	Haarahaukka - Brun glada Kultasirkku - Gullensparv Lapinuunilintu - Nordsångare Pikkusirkku - Övärgsparv Rantakurvi - Tereksnäppa Sinipyrstö - Blåstjärt	

1) poislukien kalat - utom fiskar - excl. fish

o Pohjolan uhanalaiset eläimet ja kasvit, Pohjoismaiden neuvosto ja ministerineuvosto, NU 1982:4, Göteborg 1982.
 Hotade djur och växter i Norden, Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, NU 1982:4, Göteborg 1982.
 Endangered animals and plants in the Nordic countries. The Nordic Council and the Nordic Council of Ministers. NU 1982:4, Gothenburg 1982 (English summary).

Luonnon monipuolisuus on pyritty turvaamaan myös perustamalla luonnonsuojelualueita (9.20). Suomen luonnonsuojelualueiden rungon muodostavat luonnonsuojelulain nojalla aina valtion maille perustettavat kansallis- ja luonnonpuistot. Kansallispuistot ovat yleisiksi nähtävyyksiksi perustettuja luonnonsuojelualueita, jotka pyritään säilyttämään näyteinä Suomen arvokkaimmista ja tunnusomaisimmista luonnonpiirteistä. Kansallispuistoissa yleisöllä on vapaa liikkumisoikeus. Luonnonpuistot ovat tieteilisin perustein yleensä täysin koskemattomiksi tarkoitettuja alueita. Tämän vuoksi yleisön liikkuminen on joko kielletty tai tarkoin ohjein rajoitettu. Vuonna 1982 perustettiin luonnonsuojelulain nojalla 59 soidensuojelualueita, joiden rauhoitusmääräykset ovat lievemmat kuin luonnonpuistojen. Muita luonnonsuojelualueita ovat lääninhallituksen päätöksellä yksityismaille rauhoitetut alueet. Metsähallituksen luonnonhoitometsät on perustettu maiseman, eläimistön ja kasviston suojelemiseksi tai retkeilyyn ja virkistykseen tarpeita varten.

Att grunda naturskyddsområden har varit ett annat sätt att bibehålla en mångsidig natur (9.20). De viktigaste naturskyddsområdena är folk- och naturparker, som grundas med stöd av naturskyddslagen och alltid förläggas till statlig mark. Folkparker är naturskyddsområden som fungerar som allmänna servicevärdheter. Man försöker bevara dem som prov på de mest värdefulla och typiska dragen i Finlands natur. I folkparkerna kan allmänheten röra sig fritt. Naturparker grundas på vetenskapliga grunder och avsikten är vanligtvis att hålla dem fullständigt orörda. Därför är det förbjudet att vistas i naturparkerna, och om vistelse tillåts är den noggrant reglerad. År 1979 grundades 59 myrskyddsområden med stöd av naturskyddslagen. De fridlysningsregler som gäller dessa områden är lindrigare än vad gäller naturparker. Övriga naturskyddsområden är områden på privat mark, som fridlysts på beslut av länsstyrelsen. Skogsstyrelsens naturskötselsskogar har grundats för att skydda vy, djurliv och växtlighet eller för rekreation och camping.

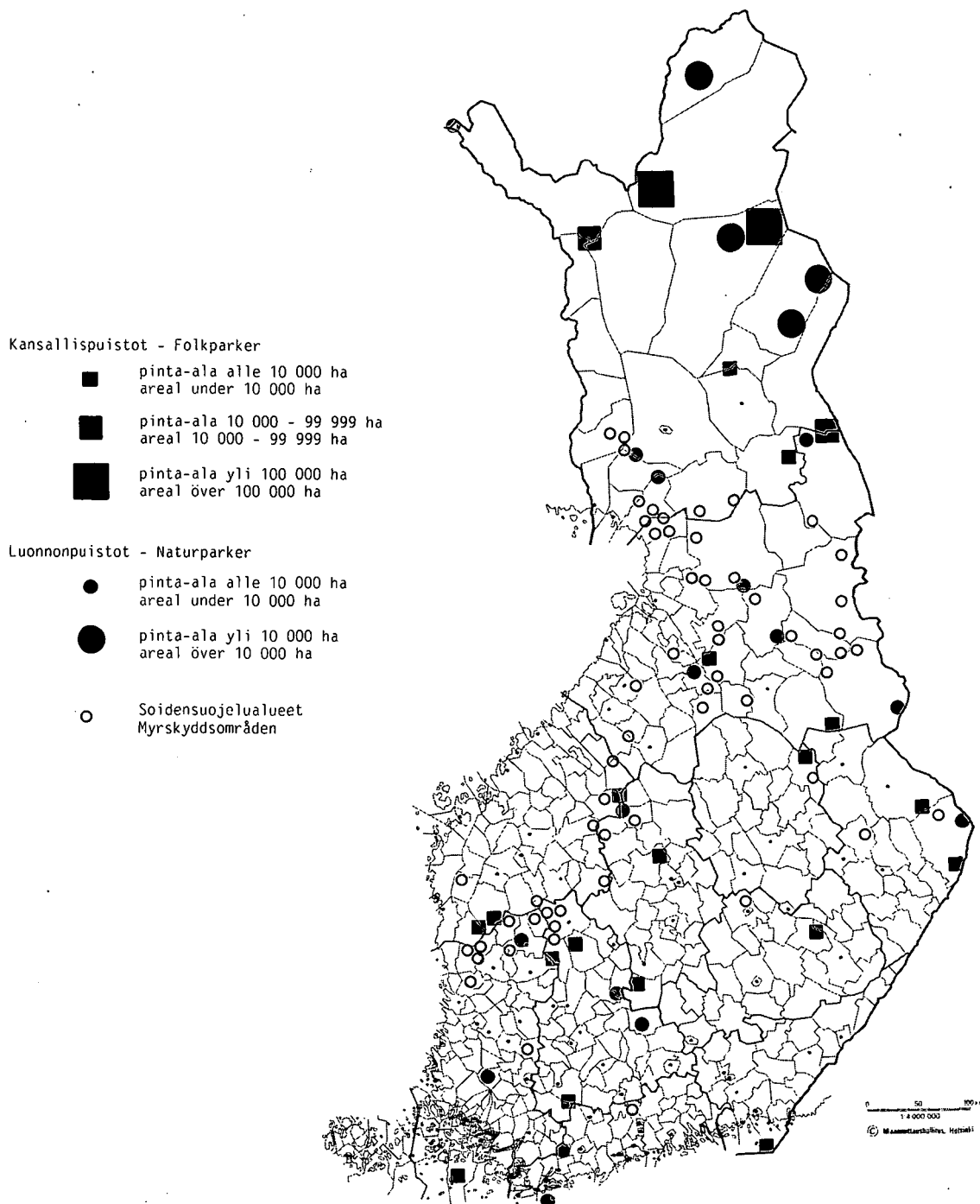
Luonnonvaraisia alueita käytetään nykyisin yhä laajemmin myös monenlaisiin fyysistä ja psyykkistä virkistytymistä palveleviin tarkoituksiin. Erityisesti taajamissa ja taajamien lähetyillä erilaisilla virkistysalueilla voi olla tuntuva elinympäristön laatua kohottava vaikutus. Valtaosa Suomen maa-alasta on maa- ja metsätalouskäytössä ja sillä vallitseva perinteinen luonnon yleiskäyttöoikeus, ns. jokamiehen oikeus, on luonut melkoisen laajat edellytykset liikkumiselle ja tilapäiselle oleskelulle. Jokamiehenoikeudella käytettävissä olevien alueiden määrä on kuitenkin jatkuvasti supistunut. Lisäksi loma-asutus rannoilla on lisääntynyt ja vähentänyt rantojen yleistä virkistyskäyttöä.

Nuförtiden utnyttjar man i allt högre grad områden i naturtillstånd också för fysisk och psykisk rekreation. I synnerhet i och i närheten av tätorter kan rekreationsområden ha en kännbart förhöjande inverkan på livsmiljöns kvalitet. Största delen av Finlands jordområde utnyttjas för jord- och skogsbruk och inom dessa områden råder enligt tradition en allmän användningsrätt, den sk. allemansrätten. Allemansrätten har skapat stora möjligheter för befolkningen att röra sig eller kortvarigt vistas i naturen. Ändå har antalet områden som kan användas inom ramen för allemansrätten minskat i stadig takt. Dessutom har semesterbosättningen vid stränderna ökat, vilket gjort att stränderna inte numera används allmänt i rekreationssyfte i lika hög grad som tidigare.

9.20. Kansallis- ja luonnonpuistot sekä soidensuojelualueet Suomessa 1.11.1983

Folk- och naturparker samt myrskyddsområden i Finland 1.11.1983

National parks, strict nature reserves, and protected peatlands in Finland as of 1. of Nov. 1983

10 FYYSINEN TURVALLISUUS, RIKOLLISUUS JA OIKEUSLOTO

10 FYSISK TRYGGHET, BROTTSLIGHET OCH RÄTTLIGA FÖRHÅLLANDEN

10.1 FYYSINEN TURVALLISUUS

Turvattomuuden tunne ja tosiasialliset fyysistä turvallisuutta loukanneet tapahtumat ovat turvallisuuskäsitteen kaksi puolta. Tässä yhteydessä esitettävät tiedot perustuvat Tilastokeskuksen vuotta 1980 koskevaan tutkimukseen tapaturmien ja tahallisen väkivallan kohteeksi joutumisesta. Turvattomuuden tunne voi vaikuttaa merkittävästi yksilön hyvinvointiin, mutta sen mittaamiseen liittyy suuria ongelmia. Mitata voidaan vain toteutuneita turvallisuuden loukkauksia. Vaaratilanteiden mittaaminen on vaikeaa. Fyysistä turvallisuutta kuvaavia tietoja esitetään tässä julkaisussa myös muissa yhteyksissä. *)

1980 Suomessa tapahtui 15 - 74-vuotiaalle väestölle 555 000 niin vakavaa tapaturmaa, että niissä aiheutuneet vammat ovat haitanneet uhrin päivittäisiä toimintoja vähintään vuorokauden tai ovat vaatineet ensiapua tai hoitoa (vähintään asetettu tukiside), joka on selvästi rajoittanut uhrin toimintaa. Tapaturmia, joista aiheutui vähintään kolme haattapäivää, oli 359 000. Niin vakavia tapaturmia, että ne johtivat välittömään sairaalahoittoon, sattui noin 30 000. (10.1)

*) Esimerkiksi liikennetapaturmia koskevia tietoja on luvussa Terveys ja työtapaturmia koskevia tietoja luvussa Työolot.

10.1. Tapaturmista ja tahallisesta väkivallasta aiheutuneet vammat 1980
Skador till följd av olycksfall och uppsåtligt våld 1980
Injuries caused by accidents and intentional violence in 1980

15 - 74-vuotiaalle väestölle tapahtuneet vammat - Skador bland 15 - 74-åringar

Tapaturmatyyppi Typ av olycksfall	Aiheutui vamma Ledde till skada	Tuhatta asukasta kohden Per tusen invånare	Aiheutui 3 tai yli haattapäiv. Ledde till 3 eller flera dagar av begränsad aktivitet	Joutui sairaalaan Ledde till sjukhusvård	Aiheutui sairasloma Ledde till sjukledighet	Sairasloma- päivien luku- määrä Antal sjukledig- hetsdagar
Yhteensä - Sammanlagt	555 000	154	359 000	30 000	321 000	4 714 000
Työtapaturmat - Arbetsolycksfall	206 000	57	121 500	8 000	159 500	2 560 000
Liikuntatapaturmat - Motionsolyckor	144 000	40	87 500	2 000	59 500	707 000
Kotitapaturmat - Olyckor i hemmet	89 500	25	66 500	6 000	41 500	350 000
Liikennetapaturmat - Trafikolyckor	36 000	10	28 000	8 500	25 500	492 000
Muut tapaturmat - Övriga olycksfall	56 000	16	41 000	4 500	25 500	498 000
Tahallinen väkivalta - Uppsåtligt våld	23 500	6	14 500	1 000	9 000	106 000

o Lättiä - Heiskanen - Komulainen - Niskanen - Sirén: Tapaturmat ja väkivalta. Tilastokeskuksen tutkimuksia n:o 80. Helsinki 1982.

Lättiä - Heiskanen - Komulainen - Niskanen - Sirén: Tapaturmat ja väkivalta. Statistikcentralens undersökningar nr. 80. Helsingfors 1982 (på finska och engelska).

Lättiä - Heiskanen - Komulainen - Niskanen - Sirén: Accidents and Violence. Central Statistical Office of Finland. Studies No. 80. Helsinki 1983.

10.1 FYSISK TRYGGHET

Begreppet trygghet har två aspekter; å ena sidan känslan av otrygghet och å andra sidan de intrång på den enskildes fysiska trygghet som verkligen inträffat. De uppgifter i anslutning till den fysiska tryggheten som framläggs i det här sammanhanget baserar sig på Statistikcentralens offerundersökning beträffande olycksfall och uppsåtligt våld 1980. Att känna sig otrygg är något som i hög grad kan påverka välbefinnandet, men att mäta denna känsla bereder stora problem. Endast faktiska ingrepp på tryggheten går att mäta. Färosituationer är också svåra att mäta. I denna publikation framläggs uppgifter om den fysiska tryggheten också i andra sammanhang. *)

Bland befolkningen i Finland i åldern 15 - 74 år inträffade år 1980 550 000 olycksfall, som var så allvarliga att skadorna inverkade menligt på offrets dagliga verksamhet under minst ett dygns tid eller krävde första hjälp eller vård (minst stödförband) som klart begränsade offrets verksamhet. Antalet olycksfall, som ledde till begränsad aktivitet i minst tre dagars tid var 359 000. Ungefär 30 000 olycksfall ledde omedelbart till sjukhusvård. (10.1)

*) Uppgifter om trafikolyckor finns t.ex. i kapitlet Hälsa och uppgifter om olycksfall i arbetet i kapitlet Arbetsförhållanden.

Eniten tapaturmia tutkitulle väestönosalle sattui työssä (37 %). Jossain määrin yllättäväksi osoittautui liikunnan (26 %) vaarallisuus; tosin liikuntatapaturmat ovat harvoin vakavia. Sairaalaan johtaneista tapauksista suurin ryhmä ovat liikennetapaturmat. Myös koti- ja ns. muihin tapaturmiin - lähinnä sosiaalisen kanssakäymisen ja asioinnin yhteydessä sattuiin tapaturmiin - sisältyy keskimääräistä enemmän sairaalahoitoon johtaneita tapauksia.

Lähes kaksi kolmasosaa 15 - 74-vuotiaiden tapaturmista sattuu miehille. Naiset loukkaantuvat kuitenkin miehiä useammin kotitapaturmissa ja ns. muissa tapaturmissa. Miesten ja naisten tapaturma-alttiudesta voidaan lisäksi todeta, että mitä vakavammasta tapaturmasta on kyse, sitä useammin uhrina on kotitai ns. muuhun tapaturmaan joutunut yli 50-vuotias nainen.

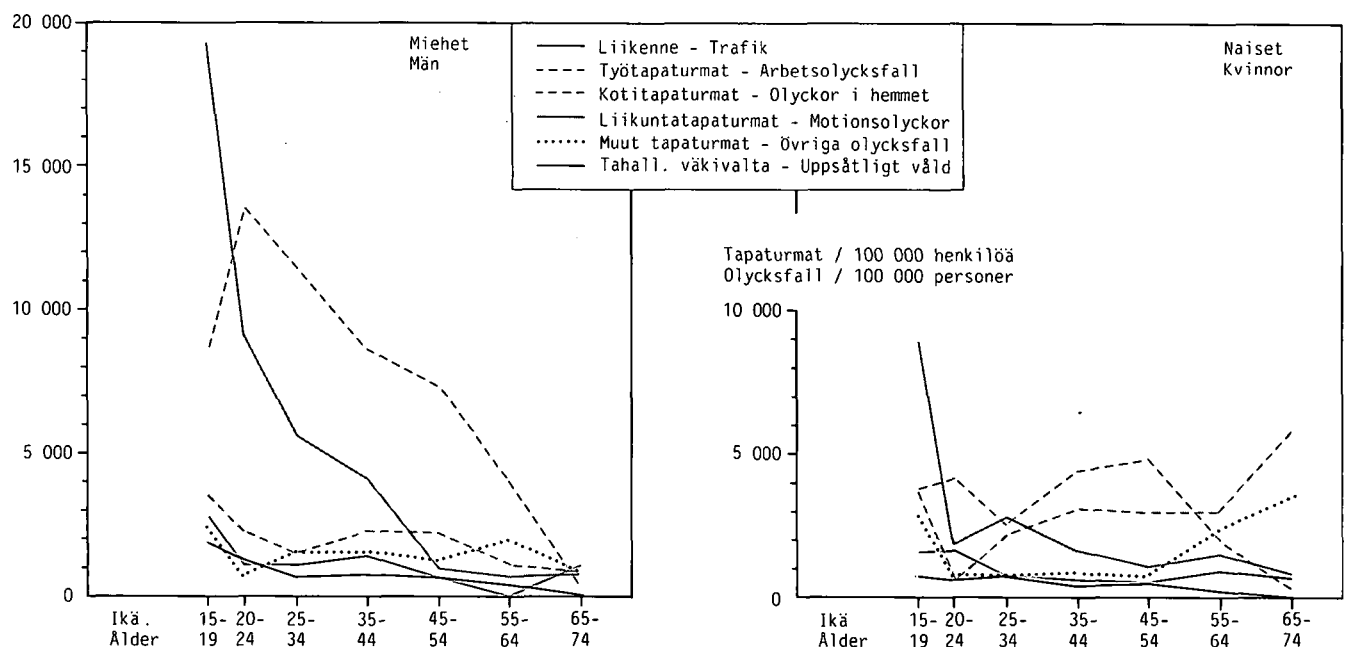
Nuorten miesten liikuntaharrastukset ja siirtyminen työelämään johtavat varsin usein tapaturmiin. Iän lisääntyessä miesten alttiutta joutua tapaturmiin yleensä pienenee kaikissa tapaturmatyypeissä. Nuorten naisten tapaturmariski on lähes kaikissa tapaturmatyypeissä huomattavasti pienempi kuin vastaavikäisten miesten. Ihmisen ikääntyessä ei kehitys eri tapaturmatyyppien ryhmistä kuitenkaan ole yhtenäinen. Siirtyminen työelämään ei ole yhtä vaarallista naisille kuin miehille, mutta toisaalta naisten alttiutta joutua työtapaturmaan lisääntyy aina 50-vuotiaaksi asti. Kotitapaturmat ovat naisten turmia, ja ne lisääntyvät iän mukana. Samoin ns. muut tapaturmat näyttävät keski-ikä ohittaneiden naisten ryhmässä huomattavasti lisääntyvän. (10.2)

10.2. Miesten ja naisten alttiutta joutua vammaan aiheuttaneeseen tapaturmaan 1980

Benägenhet för män och kvinnor att råka ut för ett olycksfall som ledde till skada 1980

Liability of males and females to fall victim to an accident leading to injury in 1980

Tapaturmat / 100 000 henkilöä
Olycksfall / 100 000 personer

Inom den del av befolkningen som undersöktes inträffade de flesta olycksfallen arbetet (37 %). Något överraskande var att motion (26 %) visade sig vara rätt farligt; motionsolyckorna är visserligen sällan allvarliga. De flesta olyckor som ledde till sjukhusvård inträffade i trafiken. Också de olycksfall som inträffar i hemmet och sk. övriga olycksfall - närmast sådana i anknytning till socialt umgänge och ärenden - föranleder sjukhusvård oftare än normalt.

Närmare två tredjedelar av de olycksfall som inträffar inom den 15 - 74-åriga befolkningen drabbar män. Kvinnor skadar sig däremot oftare än män i hemmet och i sk. övriga olyckor. I fråga om olycksfallsrisk för män och kvinnor kan man dessutom konstatera att ju allvarligare ett olycksfall är, desto sannolikare är det att offret är en kvinna som fyllt 50 år och råkat ut för ett olycksfall i hemmet eller ett sk. övrigt olycksfall.

Motionsintresset och övergången till arbetslivet förorsakar rätt ofta olycksfall bland unga män. Risken att råka ut för ett olycksfall minskar vanligtvis med högre ålder för män, och detta gäller alla typer av olycksfall. Unga kvinnor löper i så gott som alla typer av olycksfall betydligt mindre risk att drabbas än unga män. Högre ålder för med sig en annan fördelning inom de olika grupperna av olycksfall. Risken att råka ut för ett olycksfall i samband med övergången till arbetslivet är inte lika stor för kvinnor, men för dem ökar däremot risken att råka ut för ett olycksfall i hemmet ända fram till femtio års åldern. I hemmet är det i första hand kvinnor som råkar ut för olyckor, vilka dessutom ökar med åldern. Också sk. övriga olycksfall förefaller att öka bland kvinnor som passerat medelåldern. (10.2)

Kuolemansyytilaston (SVT VI B:136) mukaan kuoli vuonna 1980 tapaturmaisesti 2 051 henkeä. Lukuun eivät sisälly itsemurhat (1 226), kuolemaan johtaneet alkoholimyrkytykset (238) eivätkä ne kuolemantapaukset, joissa on epäselvää, oliko kysymyksessä tapaturma vai tahallinen teko. Kuolemantapauksia aiheuttui liikenteessä 714, näistä tieliikenteessä 551. Väkivaltarikoksen uhrina kuoli 158 henkeä ja työpaikkatapaturmissa työtatapaturmatilaston (SVT XXVI A:32) mukaan 124 henkeä.

Tapaturmaisesti ihmisiä kuolee eniten liikenteessä, ja liikennekuolemien määrä näyttää 1980-luvun alusta jopa kasvaneen. Väkivaltarikoksissa kuolleiden määrä on vuosittain pysynyt suhteellisen muuttumattomana. Tapaturmista poiketen väkivallan aiheuttama kuolema liittyy rikollisuuteen, jota käsitellään seuraavassa lähemmin.

Enligt statistiken över dödsorsaker (FOS VI B:136) avled 2 051 personer genom en olyckshändelse år 1980. Denna siffra inbegriper inte självmord (1 226), alkoholförgiftningar som lett till döden (238) eller fall där det är ovisst om dödsfallet skett p.g.a. olyckshändelse eller uppsåt. I trafiken döddes 714 personer, av dem 551 i vägtrafikolyckor. Till följd av våldsdåd avled 158 personer. Enligt statistiken över olycksfall i arbetet (FOS XXVI A:32) förorsakades 124 dödsfall av arbetsolycksfall.

De flesta olyckshändelser som leder till döden är trafikolyckor. Trafikdöden förefaller t.o.m. att ha ökat från och med början av 1980-talet. Antalet personer som dött till följd av våldsbrott har hållits relativt oförändrat från år till år. Till skillnad från vanliga olyckshändelser har de dödsfall som förorsakats av våld samband med brottslighet, vilken behandlas närmare i det följande.

10.3. Vamman aiheuttaneet tapaturmat ja tahallinen väkivalta alueittain 1980
Olycksfall som ledde till skada och uppsåtligt våld efter område 1980
Accidents that resulted in injury, and intentional violence by region in 1980

1 000 asukasta kohden - Per 1 000 invånare

Alue - Område	Työtatapaturmat Arbetsolycksfall	Liikuntatapa- turmat Motions- olyckor	Kotitapa- turmat Olyckor i hemmet	Liikennetapa- turmat Trafikolyckor	Muut tapa- turmat Övriga olycksfall	Tahallinen väkivalta Uppsåtligt våld
Koko maa - Hela landet	50,4	33,0	23,2	9,9	15,0	6,2
Suur-Helsinki - Storhelsingfors	44,4	36,1	13,0	6,2	16,0	14,0
Turku ja Tampere - Åbo och Tammerfors	47,3	31,1	21,4	8,3	14,2	4,3
50 000 - 100 000 asukkaan kaupungit - Städer med 50 000 - 100 000 invånare	53,0	39,0	26,4	9,0	12,0	6,3
20 000 - 49 999 asukkaan kaupungit - Städer med 20 000 - 49 999 invånare	59,0	36,0	19,0	9,1	11,3	6,0
Muut kaupungit - Övriga städer	64,0	37,0	37,3	23,1	14,0	6,0
Muut kunnat - Övriga kommuner	45,0	27,0	24,3	8,3	14,0	3,4

o Ks. 10.1 - Se 10.1 - See 10.1

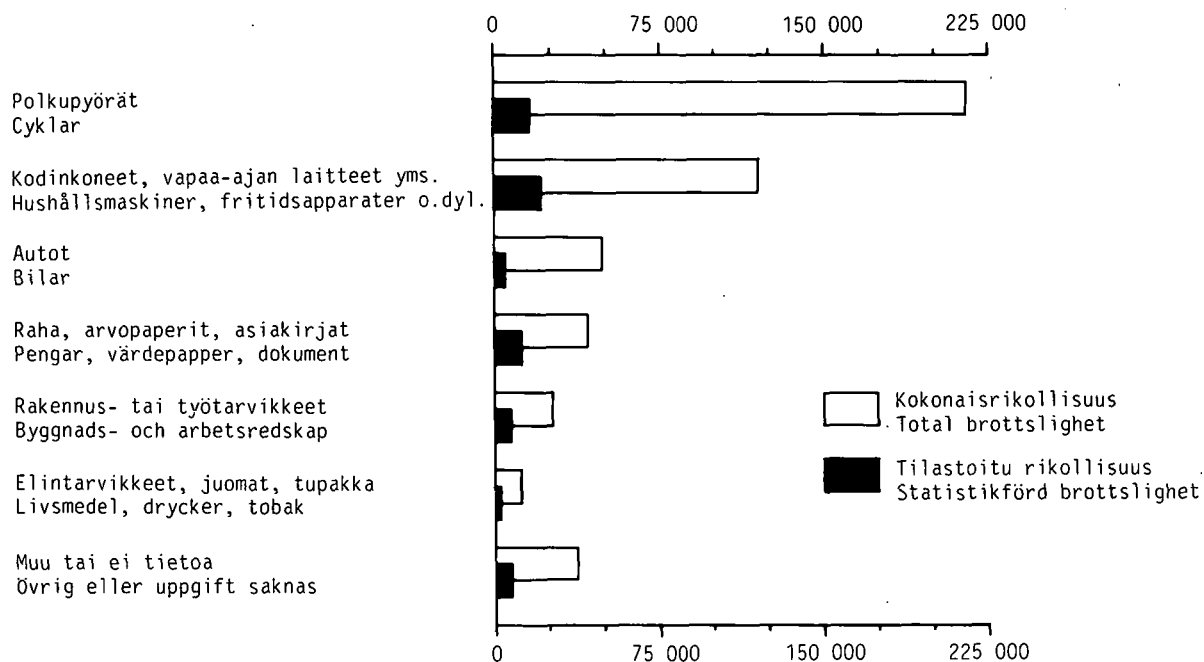
10.2 RIKOLLISUUS

10.2.1 TAPAHTUNEET RIKOKSET

Joka kymmenes suomalainen joutui vuonna 1980 väkivallan uhriksi. Uhriksi joutuminen kasautuu: 45 % uhreista joutui väkivallan kohteeksi useammin kuin kerran. Väkivaltatapahtumia oli kaikkiaan 630 000. Piilorikollisuuden osuus väkivallasta oli korkea, poliisille ilmoitettiin vain noin 4 % tapauksista. Väkivalta on yleensä lievä: tapahtumia, joista aiheutui jokin näkyvä vamma oli vain 17 %. Väkivallan uhrin ovat yleensä nuoria miehiä. Poikkeuksena on perheväkivalta, joka kohdistuu etupäässä keski-ikäisiin naisiin. Väkivaltatilanteisiin liittyy yleensä alkoholin käyttö: 2/3 väkivallan tekijöistä oli alkoholin vaikutuksen alaisena. Lisäksi väkivallan uhri ja tekijä ovat usein perheenjäseniä tai ennalta tuttuja. Tarkasteltaessa väkivallan vakavuutta on yllättävää todeta, että vakavia väkivallanteita - uhria vähintään lyöty - sattuu paljon kotona ja että perheväkivalta on keskimääräistä vakavampaa. (10.6, 10.7, 10.8)

Piiloon jäävää omaisuusrikollisuutta on tutkittu vain henkilöihin kohdistuneiden anastusten ja vahingontekojen osalta. Vuonna 1980 sattui kaikkiaan noin 570 000 henkilöön kohdistunutta anastusta ja vahingontekoa. Näistä piiloon jäi noin 85 %. Kun hyvinkin vakavia väkivallanteita jätetään ilmoittamatta poliisille, näyttää omaisuusrikoksista ilmoittaminen riippuvan varastetun tai vahingoitetun omaisuuden arvosta. Omaisuusrikosten uhrin eivät sanottavasti poikenneet keskivertosuomalaisista. (10.4, 10.5)

10.4. Kokonaisrikollisuus ja tilastoitu rikollisuus varastetun ja vahingoitetun omaisuuden lajin mukaan 1980
Total brottslighet och statistikförd brottslighet efter den stulna och skadade egendomens art 1980
Thefts of and damages to property by type of property in 1980, total and on record

o Lättilä - Heiskanen: Piilorikollisuus 1980. Tilastokeskus. Tutkimuksia n:o 93. Helsinki 1983.
Lättilä - Heiskanen: Piilorikollisuus 1980. Statistikcentralen. Undersökningar nr 93. Helsingfors 1983 (på finska och engelska).
Lättilä - Heiskanen: Piilorikollisuus 1980 (Hidden criminality in 1980), Central Statistical Office of Finland, Studies no. 93, Helsinki 1983.

10.2 BROTTSLIGHET

10.2.1 BROTT SOM BEGÄTTS

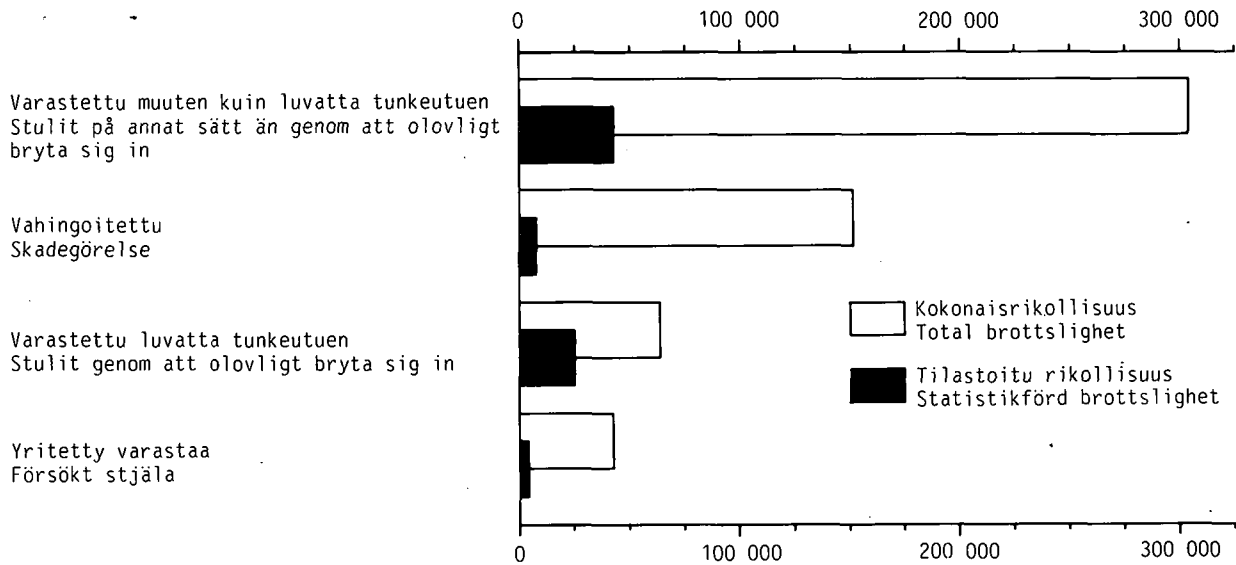
Var tionde finländare blev utsatt för någon form av våld år 1980. Vissa personer förefaller vara mer benägna att utsättas; 45 % av offren hade råkat ut för våld mer än en gång. Sammanlagt registrerades 630 000 våldshändelser. Den dolda brottsligheten har en mycket stor andel vad gäller våld, endast 4 % av våldsdåden polisanmäldes. Våldet är i allmänhet lindrigt: endast 17 % av våldsdåden ledde till en synlig skada. Offren för våldsdåd är vanligtvis unga män. Ett undantag är våld i familjen, som för det mesta riktar sig mot kvinnor i medelåldern. Alkoholkonsumtion har för det mesta del i våldsbrotten: 2/3 av våldsverkarna var alkoholphäverkade. Dessutom är våldsverkaren och hans offer ofta medlemmar av samma familj eller så känner de varandra från förut. En bedömning av hur allvarligt våldet är visar, överraskande nog, att de allvarligaste våldsdåden - då offret åtminstone blivit slaget - ofta inträffar i hemmet och att familjevåldet är grövre än våldet i genomsnitt. (10.6, 10.7, 10.8)

Dold egendomsbrottslighet har undersökts endast då det gäller tillgrepp och skadegörelse som riktat sig mot enskilda personer. År 1980 inträffade sammanlagt ungefär 570 000 sådana tillgrepp och fall av skadegörelse. Den dolda brottslighetens andel var 85 %. Medan också mycket allvarliga våldsbrott blir oanmälda verkar det däremot som om sannolikheten att man polisanmäler ett egendomsbrott beror på värdet av den stulna eller skadade egendomen. Offren för egendomsbrott avvek inte nämnvärt från genomsnittsfinländarna. (10.4, 10.5)

Omaisuus- ja väkivaltarikokset ovat luonnollisesti vain osa rikollisuutta. Koska muista rikoksista ei ole käytettävissä laajoja tutkimuksia, piilorikollisuuden määrää ei niiden osalta tässä arvioida.

Egendöms- och våldsbrott är naturligtvis endast en del av hela brottsligheten. Eftersom det inte finns tillgång till utförliga undersökningar om brott av andra slag är det inte möjligt att i det här sammanhanget uppskatta den dolda brottslighetens andel i fråga om andra brott.

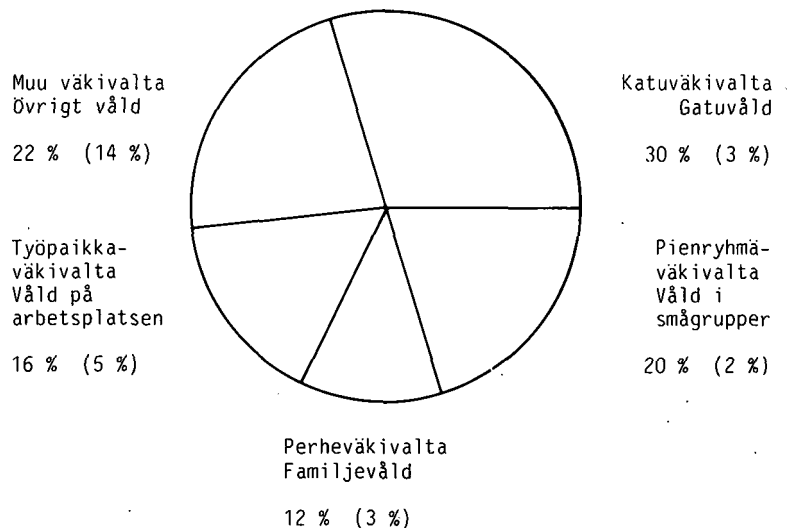
10.5. Varkaudet ja vahingonteot ja paljonko niistä on tilastoitu
Stölder och skadegörelser samt statistikföringen av dessa brott
Thefts of and damages to property, total and on record

o Ks. 10.4 - Se 10.4 - See 10.4

10.6. Väkivaltatilanteet ja paljonko niistä on tilastoitu
Väldssituationer och statistikföringen av dem
Incidents of violence by type of situation, total and on record

Tilastoidut suluissa
Statistikförda i parentes
Those on record within parenthesis

o Ks. 10.4 - Se 10.4 - See 10.4

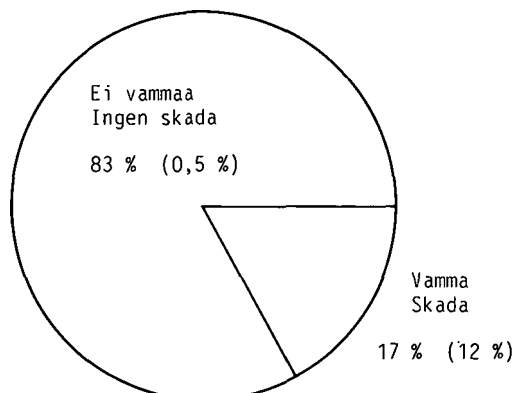
10.7. Tahallinen väkivalta ja paljonko siitä on tilastoitu
 Uppsätligt våld och statistikföringen av våldsbrottslighet
 Incidents of various types of intentional violence, total and on record

Väkivaltatyyppi Typ av våld	Väkivallanteot yhteensä Våldsdåd sammanlagt	Tilastoitu väkivaltarikollisuus yhteensä Statistikförd våldsbrottslighet sammanlagt	% %
Yhteensä - Sammanlagt	629 860	15 131	2
Uhkailu - Hotelser	190 979	95	0
Liikk.est.yritys - Försök att förhindra pass.	123 820	648	1
Tyrkkiminen, töniminen - Knuffar, stötar	130 768	603	0
Löi, ei jälkeä - Slag, inga synliga märken	63 089	2 708	4
Löi, mustelmia - Slag, blåmärken	58 420	1 632	3
Löi, haava - Slag, sår	21 435	3 354	16
Aseellinen väkivalta - Väpnat våld	3 943	1 782	45
Toistuva potkiminen - Upprepade sparkar	9 897	2 299	23
Muu väkivalta - Övrigt våld	27 509	2 010	7

o Ks. 10.4 - Se 10.4 - See 10.4

10.8. Vamman aiheuttanut ja muu väkivalta sekä paljonko niistä on tilastoitu
 Våld som lett till skada och övrigt våld samt statistikföringen av våldsdåd
 Incidents of violence resulting in injury and of other violence, total and on record

Tilastoidut suluissa
 Statistikförda i parentes
 Those on record within parenthesis

o Ks. 10.4 - Se 10.4 - See 10.4

10.2.2 POLIISIN TIEToon TULLUT RIKOLLISUUS

Väkivallan tai omaisuusrikoksen saattaminen rikosoi-
keudellisen tutkinnan ja rikosprosessin piiriin
edellyttää yleensä, että asianomistaja tekee riko-
silmoituksen. Vuositilastot kuvaavat viranomaisten
tietoon tullutta rikollisuutta, ja niissä esitettyjä
rikoslukuja pidetään yleisesti rikollisuuden kehiti-
tymisen osoittimina.

Poliisin tietoon tuli vuonna 1982 kaikkiaan 525 218
rikosta. Rikoksista oli 49 % rikoslakirikoksia ja
43 % liikenne-rikoksia. Loput noin 8 % oli päihderikok-
sia sekä muita lakeja ja asetuksia vastaan tehtyjä
rikoksia. Rikoslakirikoksista oli varkausrikoksia
114 783 ja pahoinpitelyrikoksia 15 719. (10.9)

Kaikki poliisin tietoon tulleet rikokset eivät sel-
viä. Kaikkien rikosten selvitysprosentti oli vuonna
1981 82,4 %. Lukua luonnollisesti suurentavat poliis-
in valvonnan tuloksena paljastuvat rikokset (esim.
liikenne-, päihde-, ja liikennejuopumusrikokset).
Eri rikostyyppien selvittämisessä on huomattavia
eroja: henkirikokset selvitetään lähes kaikki (1981
95 %), pahoinpitelyrikoksista selvitetään 85 %,
ryöstöistä vajaa 60 %, varkauksista ja törkeistä
varkauksista vajaa 45 % ja petos- ja kavallusrikok-
sista noin 86 %. Rikosten selvitysprosentti on
1970-luvulla pysynyt vakaana.

10.9. Eräiden rikostyyppien kehitys 1970 - 1982

Utveckling av vissa brottstyper 1970 - 1982

Changes in the numbers of certain types of offence in 1970 - 1982

Vuosi År	Kaikki rikokset Alla brott	Siitä - Därav							
		Tappo, murha Dråp, mord 1)	Pahoin- pitely Miss- handel	Väkinä- makaaminen Våldtäkt	Ryöstö Rån	Varkaus- rikokset Tillgrepps- brott 2)	Petos, kavallus Bedrägeri, försking- ring	Ratti- juopumus Rattfylleri	Liikenne- rikokset Trafikbrott
1970	348 859	92	11 230	325	947	61 934	12 484	9 289	186 453
1971	346 846	154	11 858	261	1 204	74 988	12 018	10 118	158 778
1972	384 632	184	12 527	274	1 372	86 997	11 082	11 462	176 644
1973	448 378	182	13 183	327	1 886	95 116	9 741	13 631	213 480
1974	517 783	226	13 680	345	1 839	96 625	10 731	16 558	252 947
1975	558 087	256	13 138	375	1 968	109 244	10 376	17 918	272 441
1976	466 807	218	11 348	289	1 962	105 477	10 323	16 781	222 905
1977	479 677	204	11 718	305	2 020	107 938	11 435	19 814	215 196
1978	493 222	229	11 759	304	1 902	104 760	12 853	19 504	224 614
1979	474 508	247	13 476	356	1 799	105 838	11 116	19 940	217 161
1980	480 964	251	13 964	367	1 869	108 963	12 511	20 436	215 281
1981	508 617	252	14 730	417	1 828	117 088	16 752	20 479	222 220
1982	525 218	310	15 723	370	1 763	122 927	22 634	20 804	223 189

1) Ml. tapon tai murhan yritys - Inkl. försök till dråp eller mord - Including attempted manslaughter or murder

2) Ml. moottorajoneuv. luvaton käyttö tai anastaminen - Inkl. olovligt bruk eller tillgrepp av motorfordon -
Incl. unauthorized use or theft of a motor vehicle

o SVT XXIII A - FOS XXIII A - OSF XXIII A

10.2.2 BROTTSLIGHET SOM KOMMIT TILL POLISENS KÄNNEDOM

Påbörjandet av rannsakan och straffprocess ifråga
om våld och egendomsbrott förutsätter vanligtvis att
målsägande gör brottsanmälan. I årsstatistiken redo-
visas brottslighet som kommit till myndigheternas
kännedom och denna statistik anses allmänt utvisa
brottsutvecklingen i landet.

Sammanlagt 525 218 brott kom till polisens kännedom
år 1982. Andelen brott mot strafflagen var 49 % och
andelen trafikbrott 43 %. Resten, ungefär 8 %, var
rusmedelsbrott och brott mot övriga lagar och
förfordningar. Av brotten mot strafflagen var 114 783
tillgreppsbrott och 15 719 misshandelsbrott. (10.9)

Alla de brott som polisen får kännedom om uppkläras
inte. År 1981 uppklärades 82,4 % av alla brott.
Siffran för uppklärade brott förstoras givetvis av
de brott som uppdagas till följd av polisens över-
vakning (t.ex. trafik- och rusmedelsbrott, samt
rattfylleri). Vissa typer av brott uppkläras betyd-
ligt oftare än andra: så gott som alla brott mot liv
uppkläras (95 % år 1981), av misshandelsbrott 85 %,
av rån knappt 60 %, av stölder och grova stölder
knappt 45 % och av bedrägeri- och förskingringsbrott
ungefär 86 %. Procenten för uppklärade brott har
hållits oförändrad på 1970-talet.

Rikollisuuden kehittämisessä ei 1970-luvun puolivälin jälkeen ole ollut selvää suuntaa. Poikkeuksena näyttää olevan, että viranomaisten valvonnan tuloksena paljastuvat rikokset (esim. ns. taloudellinen rikollisuus ja liikennejuopumusrikokset) ovat 1970-luvun loppupuolella lisääntyneet. (10.9)

Väkivaltarikosten määrä (15 500) on vuodesta 1974 vuoteen 1980 pysynyt lähes muuttumattomana. Samoin vamma aiheuttaneiden väkivaltatapauksen määrä on lähes ennallaan. Kuitenkin vammojen laadussa todetut muutokset antavat aiheen päätellä, että väkivaltarikosten tekotapa olisi 1970-luvun jälkipuoliskolla muuttunut entistä törkeämmäksi: tekoja, jotka johtivat mustelmia tai ruhjoutumia vakavampiin vahinkoihin sattui 1980 noin 5 200 eli noin 1,5 kertaa enemmän kuin vuonna 1974.

Omaisuusrikokset (160 182 kpl) aiheuttivat vuonna 1980 noin 202 milj. markan brutto- ja noin 154 milj. markan nettovahingon. Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset lisääntyivät vuodesta 1974 vuoteen 1980 noin 12 %. Lisäys koskee yhteisöihin kohdistuneita omaisuusrikoksia, joita tuli vuonna 1980 ilmi 69 000.

Brottsligheten har inte utvecklats i någon bestämd riktning sedan mitten av 1970-talet. Ett undantag är brott som uppdagas till följd av myndigheternas övervakning (t.ex. sk. ekonomisk brottslighet och rattfylleri) som ökade på slutet av 1970-talet. (10.9)

Antalet våldsbrott (15 000) hölls på en nära oförändrad nivå mellan åren 1974 och 1980. Antalet våldsdåd som ledde till skador var också så gott som oförändrat. Att döma av de förändringar som skett i skadornas typ förefaller det ändå som om våldet skulle ha blivit grövre under den senare hälften av 1970-talet. År 1980 medförde ungefär 5 200 våldsdåd värre skador än blåmärken och krossskador, vilket är ungefär 1,5 gånger mer än år 1974.

Egendomsbrott (160 182 st) förorsakade år 1980 bruttoskada för ungefär 202 miljoner mark och nettoskada för ungefär 154 miljoner mark. Antalet egendomsbrott som kom till polisens kännedom ökade med ungefär 12 % från år 1974 till år 1980. Denna ökning beror främst på egendomsbrott mot samfund, 69 000 brott av

10.10. Rikosten uhrit iän ja sukupuolen mukaan 1974 ja 1980
Offer för brott efter ålder och kön 1974 och 1980
Victims of offences by age and sex in 1974 and 1980

Uhrin ikä Offrets ålder	Miehiä Män		Naisia Kvinnor		Yhteensä Sammanlagt		Ikäryhmän 10 000 asukasta kohti Per 10 000 invånare i åldersgruppen	
	1974 %	1980 %	1974 %	1980 %	1974 %	1980 %	1974 %	1980 %
Omaisuusrikokset ¹⁾ - Egendomsbrott ¹⁾	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Alle 15-vuotta - Under 15 år	2,4	2,1	4,3	3,8	2,9	2,6	22	22
15 - 19	6,4	8,1	7,9	9,9	6,7	8,6	135	187
20 - 24	10,7	8,4	12,8	10,6	11,1	9,0	212	191
25 - 29	14,9	11,0	16,7	10,6	15,3	10,9	297	220
30 - 39	26,5	25,2	21,7	21,4	25,2	24,1	350	268
40 - 49	20,4	19,0	17,5	17,4	19,5	18,6	281	274
50 - 59	11,6	15,1	10,2	13,0	11,1	14,5	187	223
60 ja yli - 60 och över	6,5	10,7	8,1	12,7	6,9	11,2	80	120
Kaikki omaisuusrikokset - Samtliga egendomsbrott	75,1	71,2	24,9	28,8	100,0	100,0	193	187
Väkivaltarikokset - Våldsbrott	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Alle 15 vuotta - Under 15 år	2,5	4,8	10,2	10,3	4,2	6,2	6	10
15 - 19	14,1	20,2	16,3	18,2	14,6	19,7	55	76
20 - 24	19,3	17,9	21,7	13,9	19,9	16,8	71	65
25 - 29	18,1	13,0	14,5	8,9	17,3	11,9	63	43
30 - 39	19,3	19,0	16,1	21,2	18,7	19,5	49	39
40 - 49	17,2	12,0	9,0	13,0	15,7	12,3	43	33
50 - 59	6,9	7,7	5,3	7,4	6,5	7,6	21	21
60 ja yli - 60 och över	2,3	4,8	7,0	6,6	3,3	5,3	7	10
Kaikki väkivaltarikokset - Samtliga våldsbrott	79,3	74,2	20,7	25,8	100,0	100,0	34	33

1) Yhteisöuhreja, jotka eivät sisälly taulun tietoihin, oli 33,3 % kaikista omaisuusrikosten uhreista.
Samfundsoffer, som inte ingår i uppgifterna i tabellen, utgjorde 33,3 % av alla offer för egendomsbrott.

o Niskanen, Tuomo: Rikosvahingot 1980. Tilastokeskus, tutkimuksia n:o 96. Helsinki 1983.
Niskanen, Tuomo: Rikosvahingot 1980. Statistikcentralen, undersökningar nr 96. Helsingfors 1983.
Niskanen, Tuomo: Crime Damages 1980. Central Statistical Office of Finland, studies no 96. Helsinki 1983.

Eniten ovat lisääntyneet myymälävarkaudet ja -näpistykset. Vuonna 1980 anastettiin tai vahingoitettiin vähempiarvoisia tavaroita kuin 1974. Rikosten määrän kasvusta huolimatta menetetyin omaisuuden reaalin arvo on kymmenen prosenttia pienempi kuin 1974. Keskimäärin joka toisessa omaisuusrikoksessa menetetyin omaisuuden arvo oli alle 200 markkaa. Yksilöön kohdistuneiden omaisuusrikosten yleisin kohde oli polkupyörä.

Määrällisesti rikoksista tapahtuu ymmärrettävästi suurin osa runsasväestöisessä Etelä-Suomessa. Jos rikokset suhteutetaan väestöön, voidaan havaita, että mitä pohjoisemmaksi ja idemmäksi siirrytään sitä suurempi on henkirikosten ja vakavien väkivallanteiden osuus. Omaisuusrikoksissa alueellisia eroja ei yhtä selvästi voida erottaa.

Kaikille Pohjoismaille on tyypillistä rikollisuuden kasvu 1970-luvun puoleenväliin, jonka jälkeen kehitys ei ole ollut yhtenäistä. Vaikka rikollisuudenkehittyminen on eri Pohjoismaissa ollut samansuuntainen, on rikollisuuden laadussa eroja. Silmiinpistävää on, että Norjassa ja Tanskassa väkivaltarikoksia sattuu yli puolta vähemmän kuin Suomessa tai Ruotsissa. Suomessa taas huumorikollisuutta ei ole lainkaan niin paljon kuin Ruotsissa ja Tanskassa. (10.11)

detta slag uppdagades år 1980. Butiksstölder och -snatterier har ökat mest. År 1980 stals och snattades saker till ett mindre värde än år 1974. Trots att antalet brott har ökat var den förlorade egendomens reella värde 10 % mindre än år 1974. I genomsnitt förlorades egendom till ett värde under 200 mark i vartannat egendomsbrott. Cyklar var det vanligaste objektet för egendomsbrott mot enskilda personer.

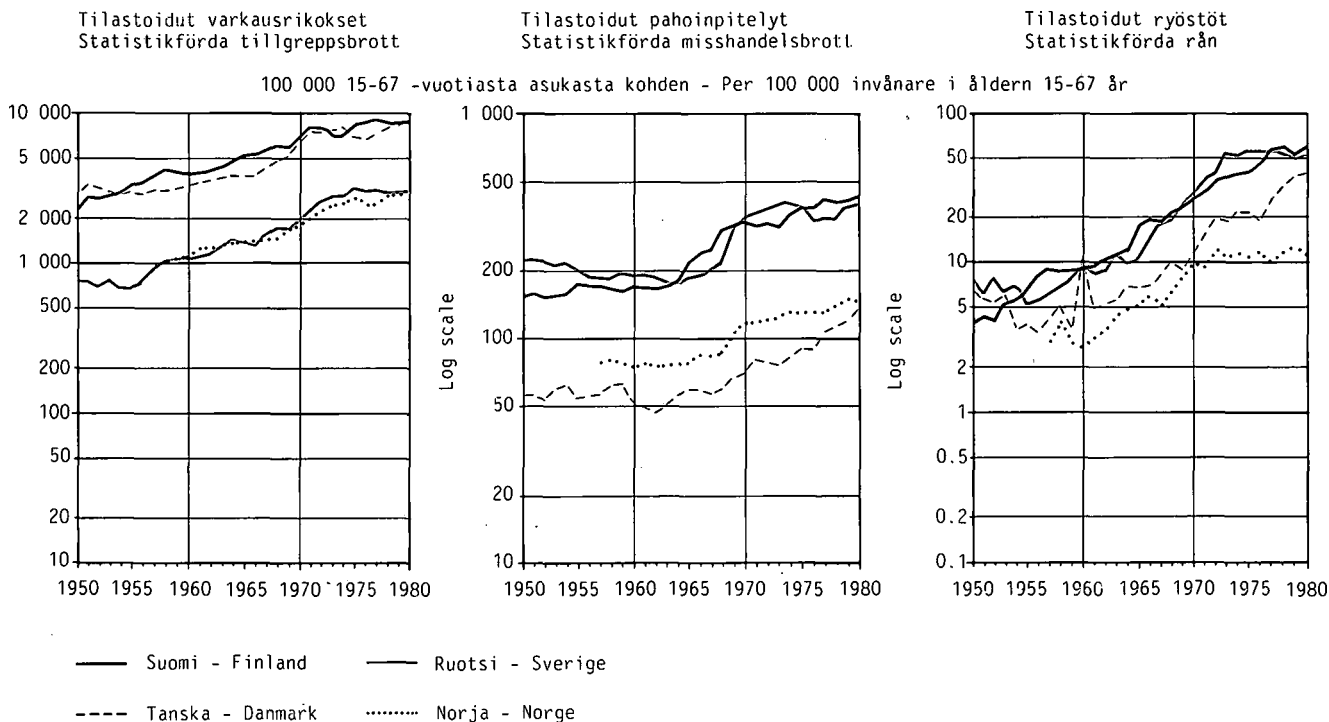
De flesta brotten begås i södra Finland, givetvis, p.g.a. den stora befolkningen. Då man granskar antalet brott i förhållande till invånarantal kan man konstatera att andelen brott mot liv och allvarliga våldsdåd växer i de norra och östra delarna av landet. I fråga om egendomsbrott är de regionala skillnaderna inte lika tydliga.

I alla nordiska länder ökade brottsligheten fram till mitten av 1970-talet men efter det har utvecklingen inte varit enhetlig. Även om den gått i samma riktning finns det skillnader i typ av brottslighet. Ett iögonenfallande drag är att antalet våldsdåd är hälften mindre i Norge och Danmark än i Finland eller Sverige. Narkotikabrottsligheten är däremot inte alls lika utbredd i Finland som i Sverige och Danmark. (10.11)

10.11. Eräät rikostyytit Pohjoismaissa 1950 - 80

Vissa typer av brott i de nordiska länderna 1950 - 80

Certain types of offence in the Nordic countries in 1950 - 80

o Nordisk Kriminalstatistik 1950 - 1980

Nordisk statistisk sekretariat. Tekniska rapporter nr. 30. Köbenhavn 1982. (ruotsiksi ja englanniksi.)

Nordic Criminal Statistics 1950 - 1980 (Nordic Statistical Secretariat, Technical Reports no. 30, Copenhagen 1982)

10.2.3 RANGAISTUKSET

1970-luvulla muutettiin rangaistuksia huomattavasti. Vuonna 1975 poistettiin kuritushuonerangaistus, ja vuonna 1976 lisättiin rikoslakiin oheissakkorangaistus eli mahdollisuus tuomita ehdollisen vapausrangaistuksen ohella sakkoa. Yksittäisistä lainmuutoksista vaikutti rangaistusten määrään ja laatuun ehkä eniten vuonna 1977 voimaan tullut laki liikennejuopumuksesta, joka mahdollisti sakon tai ehdollisen vapausrangaistuksen ja oheissakon laajemman käytön aiemman ehdottoman vapausrangaistuksen asemesta.

Rangaistusmääräys on yleisin rikosoikeudellinen seuraamus. Rangaistusmääräyksiä hoidetaan etupäässä yhteiskunnan järjestysääntöjä, kieltoja tai käskyjä vastaan tehdyt rikkomukset, mutta se voidaan antaa myös tavanomaisista mutta tekotavaltaan lievistä rikoksista kuten näpistyksistä, lievestä pahoinpitelyistä jne. Kaksi kolmasosa rangaistusmääräyksistä annetaan liikennevalvonnan yhteydessä. Rangaistusmääräysten määrä on 1970-luvulla vuosittain vaihdellut. Vuonna 1975 henkilö tuomittiin rangaistusmääräykseen noin 300 000 tapauksessa, vuonna 1981 noin 250 000 kertaa. Päiväsakkojen määrään perustuvan rangaistusmääräysmenettelyn ohelle on 1.9.1983 tullut mahdollisuus antaa liikenne rikkomuksista tietyn suuruisen rikesakko. (10.12)

Kaikki vakavat tai erityistä tutkintaa vaativat rikossyytteen käsitellään tuomioistuimessa varsinaisessa oikeudenkäynnissä. Vuonna 1982 annettiin yleisissä alioikeuksissa yli 72 000 tuomiota, niistä ehdottomia vapausrangaistuksia oli noin 11 000. Tuomioiden määrä kasvoi voimakkaasti vuoteen 1975 asti, jonka jälkeen kasvu on ollut vähäistä. Rangaistusten laatu sen sijaan on muuttunut: kun ehdottomia vapausrangaistuksia 1975 oli tuomioista 25 %, oli niitä 1982 enää 15 %. (10.13)

10.12. Ensimmäisessä oikeusasteessa syytetyt ja tuomitut 1971 - 81

I första instans åtalade och dömda 1971 - 81

Persons prosecuted and sentenced in Courts of First Instance in 1971 - 81

Vuosi År	Syytettyjä Åtalade	Rangaistukseen tuomitut - Till straff dömda						
		Vankeusrangaistukseen - Fängelsestraff			Sakkoihin - Böter		Muuhun ran- gaistukseen Annat straff	Yhteensä Sammanlagt
		Ehdottomaan Ovillkorligt	Ehdolliseen Villkorligt	Niissä oheissakko Med böter	Varsinaisessa Rangaistus- oikeuden- käynnissä määäräyksiin I rättegång Genom strafforder			
1971	215 671	13 245	7 119	.	43 164	143 233	194	206 955
1972	228 391	12 449	7 784	.	40 072	159 714	237	220 256
1973	268 161	13 999	8 518	.	39 690	198 160	324	260 691
1974	325 422	15 147	10 517	.	39 095	253 524	268	318 551
1975	379 519	16 897	12 177	.	40 966	302 025	253	372 318
1976	305 841	16 074	13 633	1 858	38 170	230 948	262	299 087
1977	312 796	14 283	14 821	4 919	41 508	235 044	296	305 952
1978	326 529	13 058	14 774	6 080	43 078	248 640	278	319 828
1979	318 848	11 390	13 937	5 850	44 228	241 702	270	311 527
1980	329 344	10 326	14 556	5 803	47 401	249 006	187	321 476
1981	333 939	10 438	14 338	5 840	47 916	252 952	193	325 837

10.2.3 STRAFF

Straffen ändrades betydligt på 1970-talet. Tukthusstraffet avskaffades år 1975 och tillägsbötesstraffet tillfogades strafflagen år 1976, ett tillägg som innebar möjlighet att utöver ett villkorligt frihetsstraff utdöma böter. Den enskilda lagändring som kanske i allra högsta grad påverkade straffens antal och typ var lagen om rattfylleri som trädde i kraft år 1977. Denna lag gjorde det möjligt att i stället för det ovillkorliga frihetsstraffet använda böter, villkorligt frihetsstraff eller tillägsböter i större utsträckning.

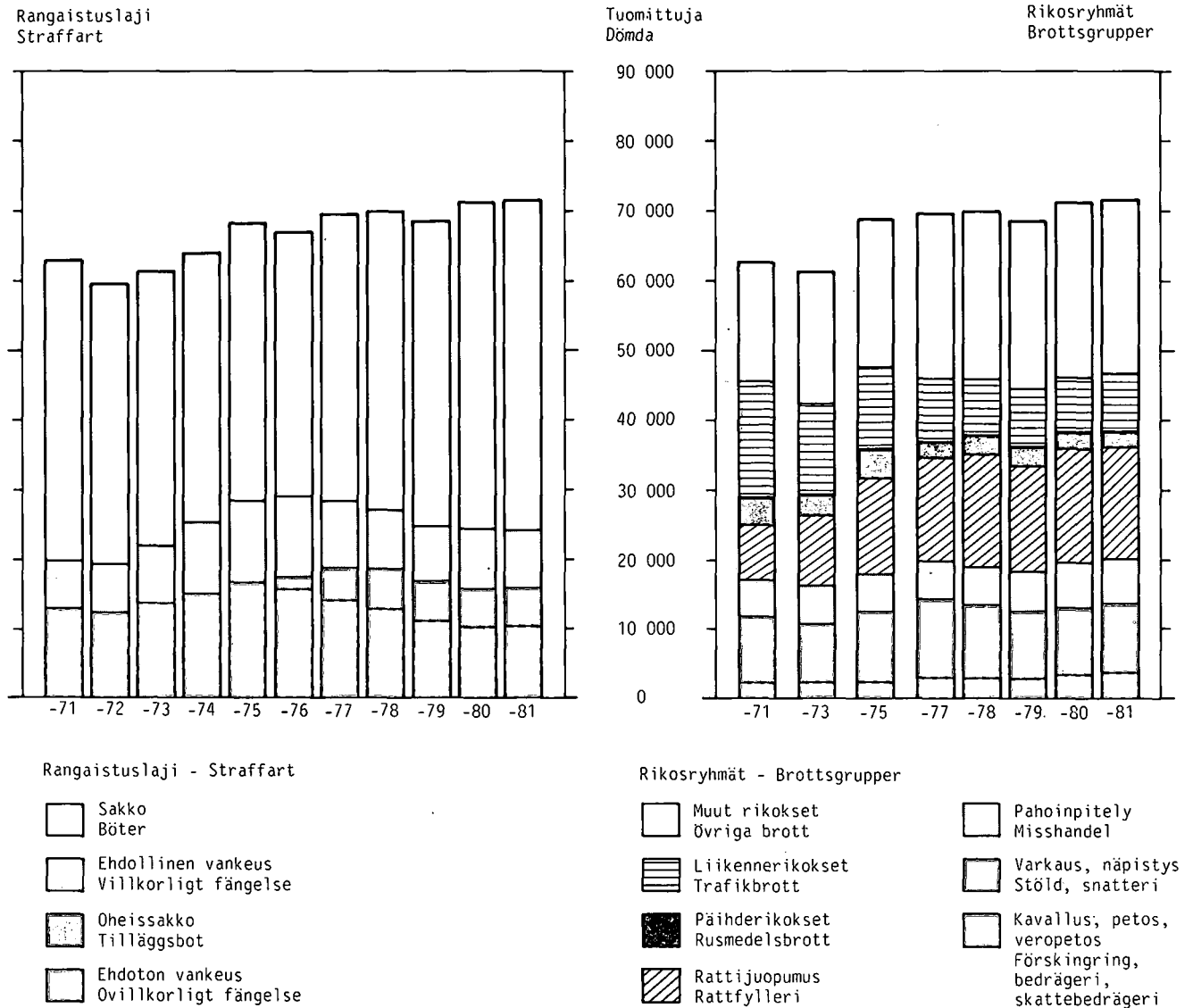
Strafforder är den vanligaste kriminalrättsliga följden. Med strafforderförfarandet sköter man i första hand förbrytelser mot samhällets ordningsregler, förbud eller befallningar, men strafforder kan också ges för vanliga brott som är lindriga till handlingssättet, t.ex. snatterier, lindrig misshandel osv. Två tredjedelar av alla strafforder ges i samband med trafikövervakning. På 1970-talet varierade antalet utfärdade strafforder från år till år. År 1973 gavs ungefär 300 000 strafforder, år 1981 ungefär 250 000. För trafikförbrytelser har det sedan 1.9.1983 också varit möjligt att utdöma sk. snabbböter av bestämd storlek. (10.12)

Alla allvarliga åtal eller åtal som kräver speciell rannsakan behandlas vid en domstol i egentligt rättegångsförfarande. År 1982 gavs över 72 000 domar i de allmänna underrätterna, 11 000 av dem var ovillkorliga frihetsstraff. Antalet domar ökade kraftigt fram till år 1975, men efter det har ökningen varit liten. Straffens art har däremot förändrats; år 1975 var 25 % av domarna ovillkorliga frihetsstraff, år 1982 endast 15 %. (10.13)

10.13. Yleisissä alioikeuksissa tuomitut rikoksen mukaan 1973 - 81

I allmänna underrätter dömda 1973 - 81 efter brott

Persons sentenced in General Courts of First Instance by offence in 1973 - 81

10.2.4 RANGAISTUKSEEN TUOMITUT

Tuomioistuimissa syytetyt henkilöt ovat miehiä, naisten osuus on vain noin 10 %. Alle 21-vuotiaat nuoret syyllistyvät muita useammin rikoksiin, sen jälkeen ikäryhmittäiset erot ovat suhteellisen pieniä, kunnes 40 ikävuoden jälkeen rikoksentekoalettius nopeasti laskee. (10.14)

Yli kolmasosa varsinaisessa oikeudenkäynnissä rangaistukseen tuomituista on rikoksenuusijoita. Omaisuusrikoksista tuomituista uusijoita on lähes puolet (44 %). Rikokset näyttävät siten kasautuvan verraten harvojen syyksi. Uusimiskertojen lisääntyessä ehdoton vapausrangaistus tuomitaan entistä useammin. Kun esimerkiksi ensikertalaisilla ehdottomia vapausrangaistuksia oli noin 5 % tuomioista, oli niitä yli viisi kertaa tuomituilla yli puolet. Rikosten kasautuminen johtaa siten myös ankarampien rangaistusten kasaantumiseen. (10.15)

Uusintarikollisuustilastojen pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä rikollisten urankehityksestä. Ensimmäiset rikokset tehdään yleensä sattumanvaraisesti, ja ne saattavat olla hyvin erityyppisiä. Rikoskierteen jatkuessa siirrytään vähitellen omaisuusrikosiin. Esimerkiksi rikoksenuusijoista noin 45 % on henkilöitä, jotka ovat ensimmäisenä ja toisena rikoksenaan tehneet omaisuusrikoksen. Kun taas henkilöt, jotka ovat uusineet rikoksen yli 8 kertaa, ovat kahtena viimeisenä rikoksenaan tehneet omaisuusrikoksen 64 % tapauksista.

10.14. Yleisissä alioikeuksissa tuomitut iän mukaan 1981

I allmänna underrätter dömda efter ålder 1981

Persons sentenced in General Courts of First Instance by age in 1981

Ikä Ålder	Tuomitut - Dömda		Omaisuusrikokset - Egendomsbrott		Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset - Brott mot liv och hälsa	
	Yhteensä Sammanlagt	Vapausrang. Frihetsstraff	Yhteensä Sammanlagt	Vapausrang. Frihetsstraff	Yhteensä Sammanlagt	Vapausrang. Frihetsstraff
Kaikkiaan - Inalles	324 770	24 270	34 964	10 500	11 580	2 047
Miehet - Män	294 497	22 982	29 565	9 862	10 770	1 946
Naiset - Kvinnor	30 273	1 288	5 399	638	810	101
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
15 - 17	10	10	18	17	12	11
18 - 20	16	14	14	17	20	18
21 - 24	14	17	14	17	17	16
25 - 29	14	18	15	19	15	15
30 - 39	23	24	18	20	16	19
40 - 49	12	11	9	7	9	10
50 - 64	8	6	8	3	7	9
65 -	2	1	3	0	2	2

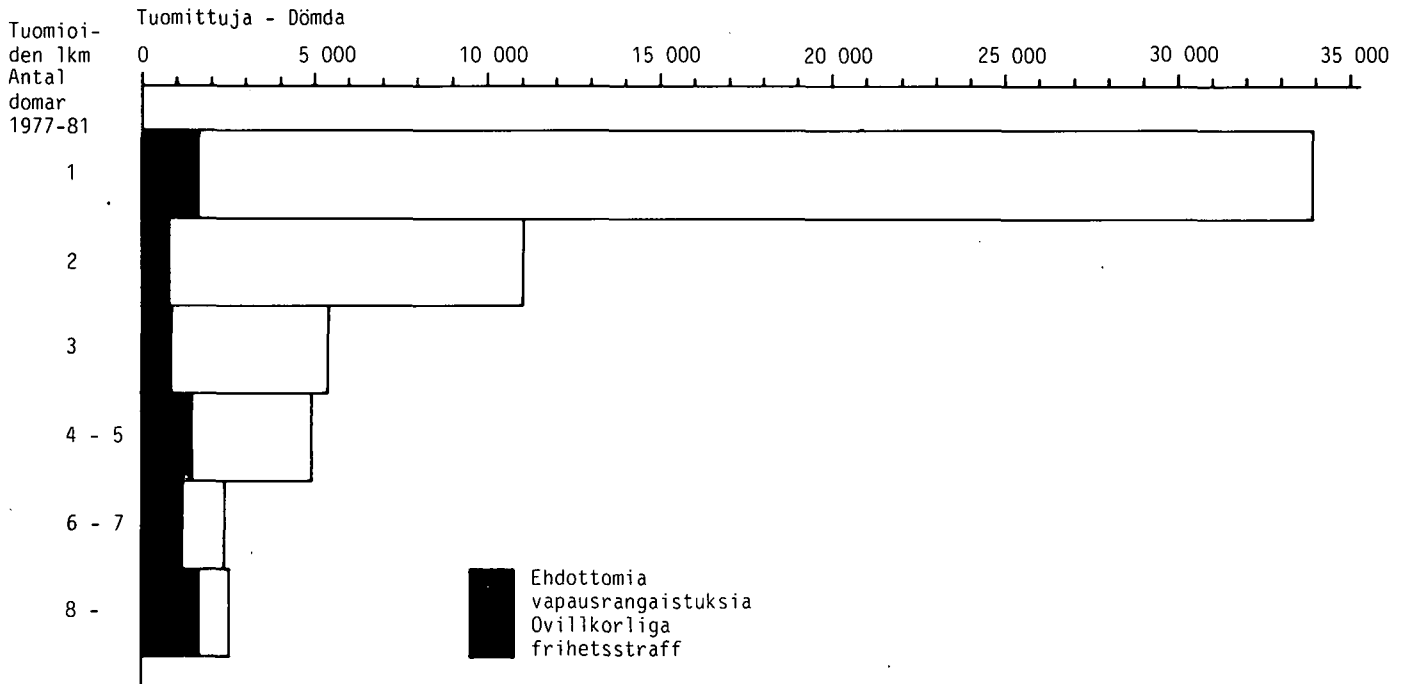
10.2.4 PERSONER SOM DÖMTS TILL STRAFF

De flesta personer som åtalas vid domstolarna är män, kvinnornas andel är endast ungefär 10 %. Unga personer som inte fyllt 21 år gör sig oftare än andra skyldiga till brott. I övrigt är skillnaderna mellan olika åldersgrupper ganska små fram till 40 års åldern. Därefter sjunker brottsbenägenheten i snabb takt. (10.14)

Av dem som dömts till straff i egentligt rättegångsförfarande är över en tredjedel återfallsförbrytare. Av dem som dömts för egendomsbrott är närmare hälften återfallsförbrytare (44 %). Det verkar alltså som om brotten skulle samlas på relativt få personer. Upprepade återfall leder allt oftare till ovillkorliga frihetsstraff. Ungefär 5 % av dem som dömdes för första gången fick ovillkorliga frihetsstraff medan andelen ovillkorliga frihetsstraff var över hälften bland personer som dömts flera än fem gånger. I och med att brotten koncentreras på ett fåtal personer sker också en anhopning av de allvarigare straffen. (10.15)

Statistiken över återfallsbrottslighet ger en bild av förbrytarens brottsbana och dess utveckling. De första brotten begås vanligen av en tillfällighet och de kan vara av mycket olika typ. Då förbrytaren råkar längre in i brottslighetens onda cirkel övergår han efter hand till egendomsbrott. Ungefär 45 % av återfallsförbrytarna har begått ett egendomsbrott som sitt första eller andra brott. Bland dem som begått brott mer än åtta gånger var de två senaste brotten egendomsbrott för 64 %.

10.15. Vuonna 1981 tuomitut henkilöt tuomitsemiskertojen lukumäärän mukaan
 Personer som dömdes 1981 efter antalet gånger de blivit dömda
 Persons sentenced in 1981 by number of their previous convictions

o Marin, R: Uusintarikollisuus 1977-81. Ilmestyy Tilastokeskuksen tutkimuksia -sarjassa vuonna 1984.

Marin, R: Uusintarikollisuus 1977-81. Utkommer år 1984 i Statistikcentralens serie Undersökningar, (på finska).

Marin, R: Uusintarikollisuus 1977-81 (Recidivism in 1977-81). To be published in the Statistical Surveys of the Central Statistical Office of Finland in 1984.

10.2.5 VANGIT

Vuoden 1982 aikana aloitti vapausrangaistuksen suorittamisen vankiloissa 8 073 henkeä, näistä sakko-vankeja oli 1 347. Vangit ovat yleensä miehiä, naisten osuus, n. 3 %, on todella pieni. Yli 80 % vankeusrangaistusta suorittamaan saapuvista tulee vapaudesta. Tutkintavankeina tuli laitoksiin 3 459 henkeä, joista noin puolet jatkoi tuomion saatuaan välittömästi rangaistusvankeina. Laitokseen tulleista vangeista alle 21-vuotiaita nuoria oli 860. (10.16)

1970-luvun jälkipuoliskolla vankeus- tai sakonmuun- torangaistusta suorittamaan tulleiden vankien määrä on vähentynyt. Kun vuonna 1977 rangaistuksen suorittamisen aloitti 10 183 henkeä, 1982 heitä oli 8 073. Samanaikaisesti on vankirakenne muuttunut: vangit ovat keskimäärin vanhempia kuin aikaisemmin, yli 30-vuotiaita oli rangaistuslaitoksissa 1.10.1982 noin puolet. Pitkäaikaisvankien osuus näyttää jatkuvasti lisääntyvän, vuosi vuodelta samat vankilakier- teeseen joutuneet henkilöt täyttävät vankilat. Vain neljäsosa laitoksissa 1.10.1981 olleista vangeista oli vankilassa ensimmäistä kertaa. (10.17, 10.18)

Vuonna 1981 vankityövoimaa käytettiin 806 000 työpäivää. Huomiota kiinnitetään siihen, että rangaistu- saika käytetään vangin tulevaisuuden kannalta hyö- dyllisesti. Vuonna 1981 sai todistuksen koulu- ja kurssimuotoisesta ammattikuulutuksesta yhteensä 383

10.2.5 FÄNGAR

År 1981 började 8 073 personer avtjäna frihetsstraff i fängelser, 1 347 av dem var bötesfångar. De flesta fångar är män, kvinnornas andel (ung. 3 %) är synnerligen liten. Över 80 % har varit fria innan de inleder fängelsevistelsen. Till straffanstalterna kom 3 459 personer som rannsakningsfångar, ungefär hälften av dem fortsatte fängelsevistelsen som straffångar omedelbart efter att de blivit dömda. Av de personer som kom till straffanstalterna var 860 ungdomar som inte fyllt 21 år. (10.16)

Antalet fångar som kom för att avtjäna fängelse- straff eller förvandlingsstraff för böter har minskat under den senare hälften av 1970-talet. År 1977 började 10 183 personer avtjäna straff medan motsva- rande siffra år 1982 var 8 073 personer. Också fång- strukturen har förändrats: medelåldern har höjts, ungefär hälften av dem som avtjänade straff i någon straffanstalt 1.10.1982 hade fyllt 30 år. Andelen långtidsfångar ser ut att öka hela tiden, år efter år fylls fängelserna av samma personer som hamnat in i en ond fängelsecirkel. Endast en fjärdedel av de fångar som satt i fängelse 1.10.1982 avtjänade straff i fängelse för första gången. (10.17, 10.18)

År 1981 användes fångarbetskraft sammanlagt 806 000 arbetsdagar. Man försöker lägga vikt vid att straff- tiden används på ett ändamålsenligt sätt med tanke på fångens framtid. Sammanlagt 383 fångar fick betyg

oppilasta. Aikuiskoulutukseen osallistui vapaa-aikanaan kuukausittain keskimäärin 580 vankia. Siiviilityöluja myönnettiin 267. Vankien kontaktit ympäröivään maailmaan pyritään säilyttämään myöntämällä heille poistumislupia. Vuonna 1981 poistumislupia myönnettiin 9 393.

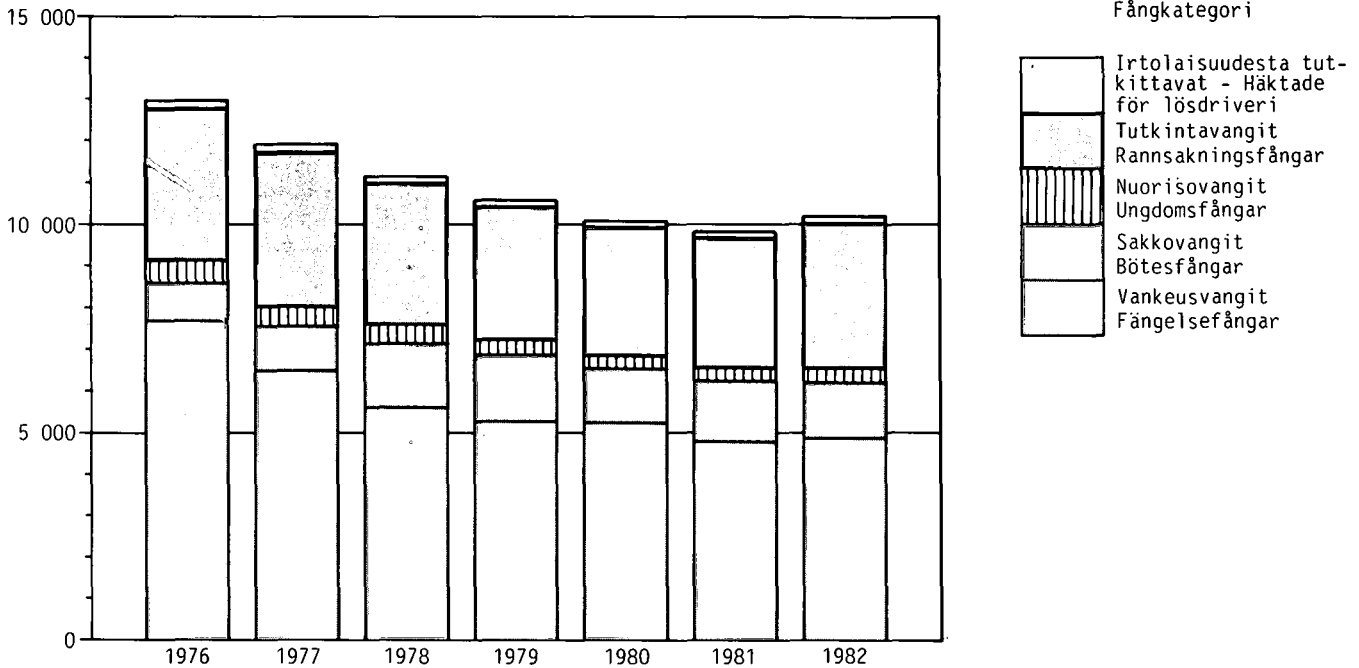
från yrkesutbildning i skol- eller kursform år 1981. Varje månad deltog i genomsnitt 580 fångar i vuxenutbildning på fritiden. 267 civilarbetstillstånd beviljades. För att fångarna skall kunna upprätthålla sina kontakter med omgivningen beviljas tillstånd att avlägsna sig från fängelset, år 1981 beviljades 9 393 tillstånd av det här slaget.

10.16. Rangaistuslaitoksiin tulleet vangit vankilajeittain 1976 - 82

Fångar som kommit till straffanstalterna efter fångkategori 1976 - 82

Prisoners committed to penal institutions by type of prisoner in 1976 - 82

Vankeja - Fångar

o Vankitilasto 1982. Tilastotiedotus OI 1983:3.

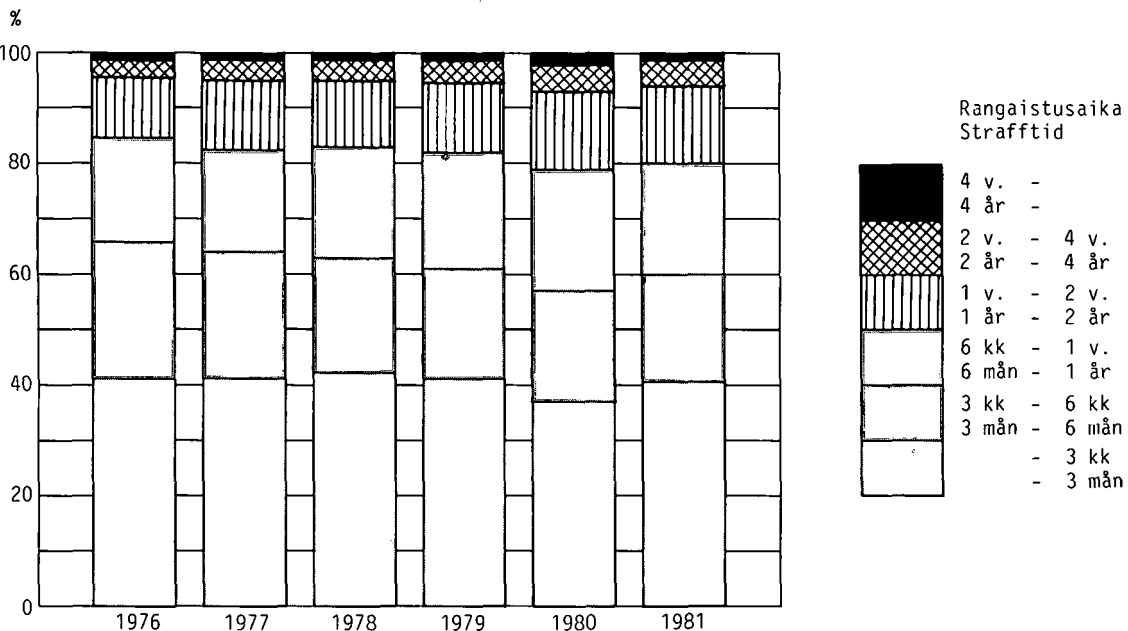
Fångstatistik 1982. Statistisk rapport OI 1983:3.

Statistics on prisoners 1982. Statistical Report OI 1983:3.

10.17. Vuoden aikana rangaistuksen suorittamisen aloittaneet rangaistuksen pituuden mukaan 1976 - 81

Procent per år som börjat avtjäna straff efter straffets längd 1976 - 81

Convicts beginning serving their sentences during the year, by length of sentence, 1976 - 81

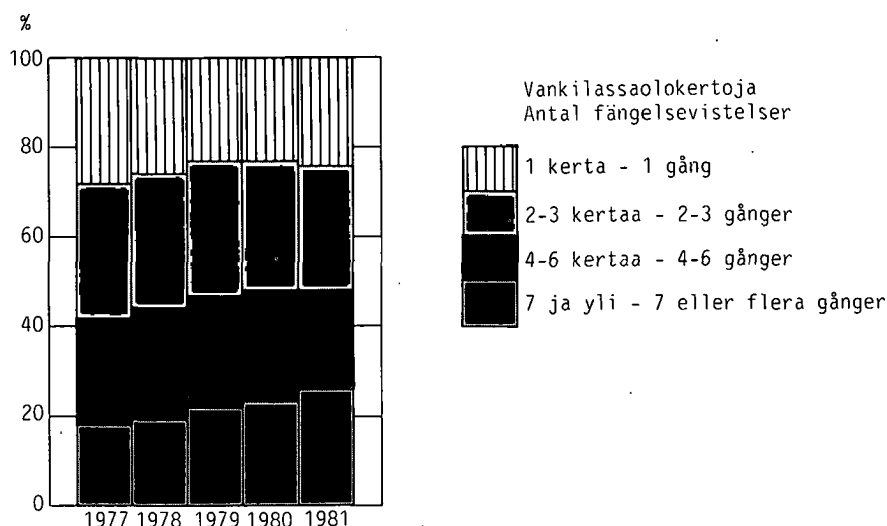

o Ks. 10.15 - Se 10.15 - See 10.15

10.18. Rangaistusvankien rangaistuslaitoskertaisuus 1977 - 81

Straffanstaltsfrekvens för straffångar 1977 - 81

Convicts by number of their commitments to penal institutions in 1977 - 81

o Vankeinhoidon vuosikertomus 1981. Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston julkaisuja. Sarja A - No 24. Helsinki 1982.

Vankeinhoidon vuosikertomus 1981. Justitieministeriets fängvårdsavdelnings publikationer. Serie A - Nr 24. Helsingfors 1982 (på finska).

The 1981 Annual Report of the Prison Administration. Publications of the Prison Division of the Ministry of Justice, Series A - no. 24, Helsinki 1982 (English summary).

10.3. OIKEUSLOLOT

Yhteiskunnan eräänä tehtävänä on oikeusjärjestelmän ylläpitäminen, oikeussuojan antaminen ja konfliktien ratkaisumahdollisuuden järjestäminen. Tästä toiminnasta vastaa tuomioistuinelaitos, joka päättää lopulliseksi tarkoitetulla tavalla mitä yksittäisessä tapauksessa on pidettävä voimassa olevan oikeusjärjestyksen mukaisena ratkaisuna. Rikosasioissa oikeusturvavaatimuksen lisäksi turvataan asianomistajan oikeudet sekä toteutetaan valtion rangaistusvaatimet. Keskeistä oikeusjärjestelmässä on oikeus valittaa alemman tuomioistuimen päätöksestä ylempään tuomioistuimeen. Samoin keskeistä on, että päätökset annetaan kollegiaalisesti eli päätöksen objektiivisuus pyritään takaamaan siten, että päätöksentekoa ei uskota yhdelle henkilölle. (10.19)

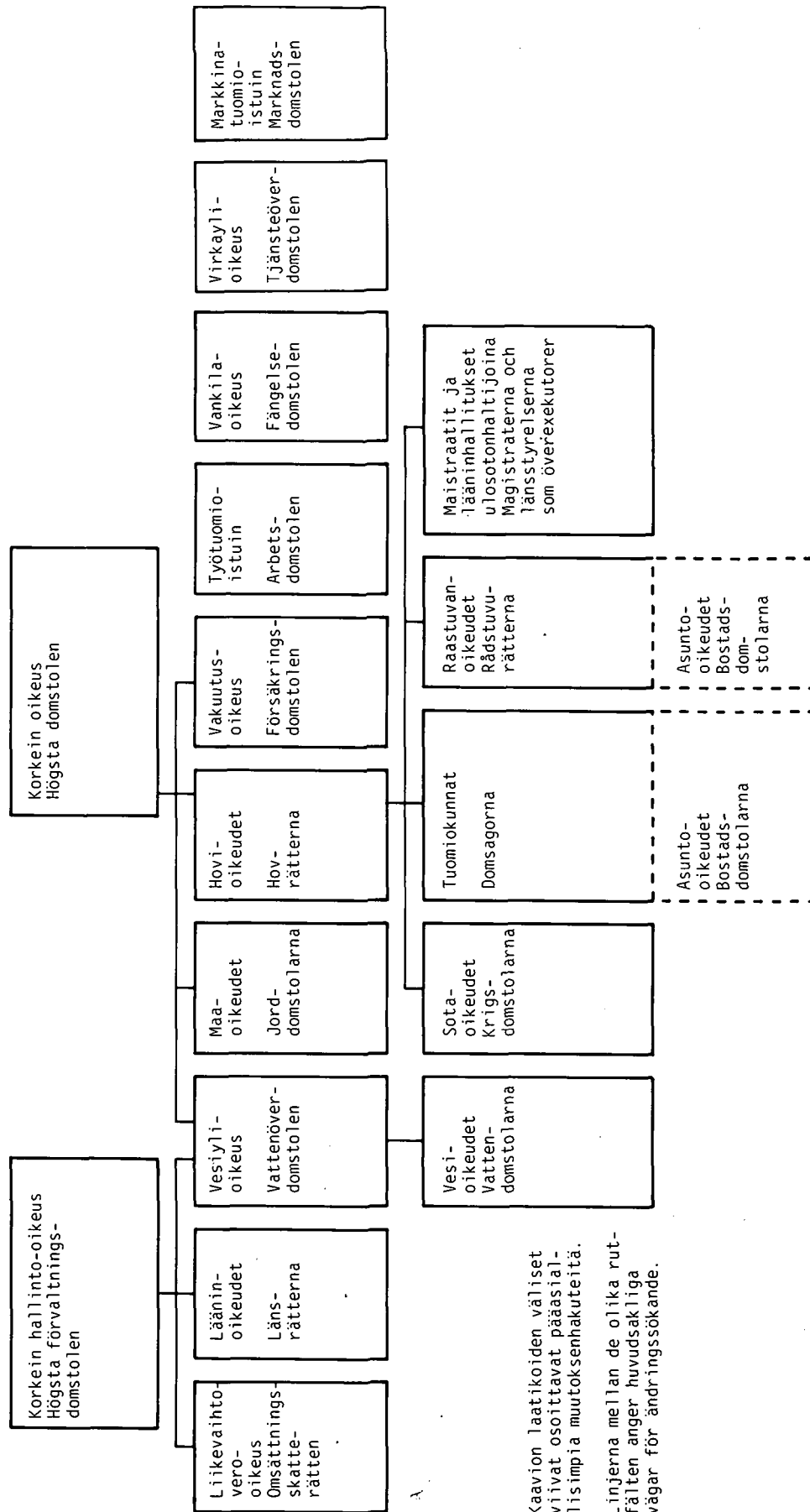
Yleisissä tuomioistuimissa, kihlakunnanoikeuksissa ja raastuvanoikeuksissa käsitellään rikosasiat ja sellaiset riita-asiat, joita ei ole muuten voitu osapuolten kesken sopia. Lisäksi on asiaryhmiä esimerkiksi, avioliiton purkaminen, joihin silloinkin kun asiassa ei riidellä, aina tarvitaan tuomioistuimen päätös. Alioikeudessa varsinaisasioina ratkaistuissa asioissa voidaan valittaa hovioikeuksiin, joiden päätös suurimmassa osassa asioita on lopullinen. Korkein oikeus voi kuitenkin vielä myöntää muutoksenhakuluvan mikäli siihen on erityistä aihetta tai valitusluvan myöntämiselle on jokin muu painava syy. Varsinaisten riita- ja rikosasioiden lisäksi alioikeudet ratkaisevat erilaisia asioita varsinaisen istunnon ulkopuolella ns. kanslia-asioina. Suurimmat ryhmät näistä ovat kiinteään omaisuuteen liittyvät lainhuudot ja kiinnitykset. Tämäntapaisia rekisteriviranomaisen luonteisia tehtäviä ovat myös avioehtoien kirjaaminen, testamenttien valvonta yms. Aikaisemmin on jo käsitelty tuomioistuimen roolia rangaistusmääräysasioissa. (10.20, 10.21)

10.3 RÄTTSLIGA FÖRHÅLLANDEN

En av samhällets uppgifter är att upprätthålla ett rättssystem, ge rättsskydd och bereda möjligheter till att lösa konflikter. Denna verksamhet handhas av domstolsväsendet, som i varje enskilt fall på ett slutgiltigt sätt bestämmer vad som kan anses vara en lösning i enlighet med den rådande rättsordningen. I brottmål tryggas utöver kravet på rättsskydd också målsägandes rättigheter och dessutom förverkligas statens yrkande på straff. Ett centralt drag i rättssystemet är rätten att besvära sig över ett domstolsbeslut till en högre domstol. Viktigt är också att besluten ges kollegialt, dvs. man försöker garantera objektivitet i besluten genom att inte anförtro beslutsfattandet åt endast en person. (10.19)

I de allmänna domstolarna, häradsrätterna och rådstuvurätterna behandlas brottmål och sådana tvistemål som parterna inte kunnat lösa på något annat sätt. Andra sakgrupper är t.ex. ärenden som också då parterna inte är oeniga fordrar ett domstolsbeslut, t.ex. upplösning av äktenskap. I ärenden som avgjorts som egentliga ärenden i underrätterna kan man anförda besvär till hovrätterna, vilkas beslut för det mesta är slutgiltigt. Högsta domstolen kan ännu bevilja tillstånd till att söka ändring i domstolsutslaget ifall det finns speciellt skäl till det eller om det finns något annat vägande skäl till att bevilja besvärstillstånd. Vid sidan av egentliga tviste- och brottmål avgörs i underrätterna också olika slags ärenden utanför sessionerna som sk. kansliärenden. De flesta ärenden av detta slag är lagfarter och inteckningar på fast egendom. Registreringsmässiga uppgifter av detta slag är också registrering av äktenskapsförord, bevakning av testamente osv. Domstolarnas roll vid strafforderärenden har behandlats i det föregående. (10.20, 10.21)

10.19. Tuomioistuinlaitoksen organisaatio
Domstolsväsendets organisation
Organization of the Finnish judicial system

Kaavion laatikoiden väliset
viivat osoittavat pääasial-
lisimpia muutoksenhakuteitä.

Linjerna mellan de olika rut-
fälten anger huvudsakliga
vägar för ändringsökande.

Yleisiä tuomioistuimia vastaavasti on asetettu erityinen tuomioistuinorganisaatio vastaamaan hallinto-oikeudellisesta lainkäytöstä. Hallinto-oikeudellisia tuomioistuimia ovat läänioikeudet ja korkein hallinto-oikeus. Hallintotuomioistuihin rinnastetaan yleensä myös liikevaihtovero-oikeus. Hallinto-oikeudellisessa lainkäytössä on ensisijaisesti kysymys julkisoikeudellisesta oikeussuhteesta. Suurin osa hallintoasioista on verotusta koskevia valituksia, mutta hallintotuomioistuimet ohjaavat voimakkaasti julkisen hallinnon päätöksentekoa elinolojen ja elinympäristön kehittämisessä. Esimerkiksi hallintotuomioistuimilla on keskeinen merkitys kaavoitus ja rakennusasioissa. (10.22)

Edellä esitettyjen yleisten tuomioistuinten ja hallintotuomioistuinten lisäksi on asetettu ns. erikoistuomioistuimia: maa-oikeus, vesioikeus, vesiyli-oikeus, vakuutus-oikeus, työtuomioistuin, virkayli-oikeus, markkinatuomioistuin, vankilaoikeus ja asunto-oikeudet. Osa näistä tuomioistuinista ei harjoita ainoastaan konfliktien ratkaisua (riita ja rikos), vaan ne käyttävät myös hallintovaltaa. Esimerkiksi vesioikeuksissa suurimman asiaryhmän muodostavat hakemusasiat, jotka pitävät sisällään elämisen laadun kannalta tärkeitä ympäristöä koskevia päätöksiä.

Oikeudellisten palvelujen käyttö ei välttämättä edellytä tuomioistuihin turvautumista. Yleiset oikeusaputoimistot käsittelevät vuosittain lähes 70 000 asiaa. Tosin näistäkin osa saattaa päätyä tuomioistuin-käsittelyyn, mutta valtaosasta selvittää neuvolla tai muulla oikeudellisella avulla. Kaikkien mahdollisuudet käyttää hyväkseen tuomioistuinten palveluja on turvattu lailla maksuttomasta oikeudenkäynnistä, joka mahdollistaa oikeusavun saannin silloinkin, kun asianomaisella itsellään ei ole varallisuutta suoriutua asian käsittelyn vaatimista kustannuksista. (10.23, 10.24)

Tuomioistuimen päätökselle on ominaista, että se voidaan pakolla toteuttaa eli panna täytäntöön. Vapausrangaistusten täytäntöönpanosta vastaavat nimismiehet ja maistraatit (saatuana lääninhallitukselta täytäntöönpanoasiakirjan), jonka jälkeen tuomittu siirtyy vankeinhoitolaitoksen alaiseksi suorittamaan rangaistustaan. Muusta täytäntöönpanosta huolehtii ulosottolaitos, joka on kaupungeissa kaupunginvoudivirasto ja maalla nimismiespiireissä nimismiehen johdolla toimiva ulosotto-organisaatio.

För förvaltningsrättslig rättskipning har en förvaltningsrättslig domstolsorganisation tillsatts. Dessa förvaltningsrättsliga domstolar är länsrätterna och den högsta förvaltningsdomstolen. Omsättningsskatterätten jämföras också ofta med förvaltningsrätterna. Förvaltningsrättslig rättskipning gäller i första hand offentligrättsliga rättsförhållanden. De flesta förvaltningsärenden är besvär angående beskattning men förvaltningsdomstolarna styr dessutom kraftigt den offentliga förvaltningens beslut då det gäller utveckling av levnadsförhållanden och livsmiljö. Förvaltningsdomstolarna har t.ex. en central ställning vid planerings- och byggnadsärenden. (10.22)

Utöver de allmänna domstolarna och förvaltningsdomstolarna har tillsatts sk. specialdomstolar; jorddomstolen, vattendomstolen, vattenöverdomstolen, försäkringsdomstolen, arbetsdomstolen, tjänsteöverdomstolen, marknadsdomstolen, fängelsedomstolen och bostadsdomstolar. Vissa av dem löser inte enbart konflikter (tvistemål och brott) utan utövar också administrativ makt. I vattendomstolarna t.ex. utgör den största gruppen ansökningsärenden som inbegriper beslut rörande miljön med stor betydelse för livskvaliteten.

Att använda rättsliga tjänster betyder inte nödvändigtvis att man anlitar domstolar. De allmänna rättshjälpsbyråerna behandlar årligen närmare 7 000 ärenden. En del av dem slutar visserligen i domstolsbehandling men största delen kan avgöras med råd eller annan rättslig hjälp. Allas möjlighet till att använda sig av domstolarnas tjänster har tryggats i lag genom att bevilja fri rättegång då vederbörande är i behov av rättslig hjälp men inte själv har möjlighet att stå för kostnaderna. (10.23, 10.24)

Karakteristiskt för ett domstolsbeslut är att det kan förverkligas med tvång dvs. verkställigas. Verkställigandet av frihetsstraff handhas av länsmän och magistrater (efter att de fått verkställighetsdokumentet från länsstyrelsen), varefter den domde för att avtjäna sitt straff underställs fängervårdsväsendet. Övrig verkställighet handhas av utsökningsinrättningen; stadsfogdeämbetet i städerna och en utsökningsorganisation under ledning av länsman i läsmannadistriktet på landsorten.

10.20. Tuomioistuinten käsittelemät asiat 1970 - 81
 I domstolar handlagda ärenden 1970 - 81
 Cases handled by courts in 1970 - 81

Tuomioistuinten ja asiain laatu Domstol och ärendets art	1970	1975	1979	1980	1981
Yleiset alioikeudet - Allmänna underrätter	473 101	694 097	632 675	659 413	679 868
Siviiliasiat - Civila mål:					
- riita-asiat - tvistemål	28 489	47 342 ¹⁾	39 743 ¹⁾	40 554 ¹⁾	44 588 ¹⁾
- hakemus- ja ilmoitusasiat - ansöknings- och anmälningsärenden	198 580	238 662	249 411	261 639	262 660
- maksamismääräykset - betalningsorder	37 769	40 460	46 938	51 797	62 455
- konkurssasiat - konkursmål	1 426	1 236	1 191	988	1 228
Rikosasiat - Brottmål:					
- oikeudenkäynnissä - vid rättegång	55 924	64 399	53 690	55 429	55 985
- rangaistusmääräysmenettelyssä - genom strafforderförfarande	150 913	301 998	241 702	249 006	252 952
Hovioikeudet - Hovrätter	9 191	14 263	17 971	11 680	18 317
Riita-asiat - Tvistemål	2 393	3 413	4 332	..	5 737 ¹⁾
Hakemus- ja ulosottoasiat - Ansökningsärenden och utsökningsmål	623	2 020 ¹⁾	1 550 ¹⁾	..	789
Rikosvalitukset - Brottmålsbesvär	6 175	8 830	12 089	11 680	11 791
Korkein-oikeus - Högsta domstol	2 618	1 976	2 653	..	4 163
Siviiliasiat - Civila mål	2 041	1 205	1 462	..	3 102
Rikosasiat - Brottmål	577	771	1 191	..	1 061
Läänioikeudet - Länsrätter	47 935	46 218	39 642	40 794	49 743
Valitukset ja alistetut asiat - Besvär och underställda mål	43 394	41 931	36 586	37 958	46 511
Hakemukset ja esitykset - Ansökningar och propositioner	4 541	4 287	3 056	2 836	3 232
Korkein hallinto-oikeus - Högsta förvaltningsdomstol	5 645	4 680	5 075	6 180	7 051
Valitusasiat - Besvärsmål	5 447	4 515	4 903	5 926	6 840
Hakemusasiat - Ansökningsärenden	198	165	172	254	211

1) Lukuun sisältyy asunto-oikeuksissa käsitellyt asiat
 Siffran inbegriper ärenden som behandlats vid bostadsdomstolar.

o SVT XXIII C:99 - FOS XXIII C:99 - OSF XXIII C:99

10.21. Asian ratkaisuun kulunut aika yleisissä tuomioistuimissa 1981
 Tid som åtgått för avgörande av ärende i allmänna domstolar 1981
 General-court decisions in 1981 by length of time cases were pending

Tuomioistuin Domstol	Yhteensä Sammanlagt	Ratkaisuaika, kuukausia (%) Tid som åtgått, månader (%)				
		-2	2-3	4-5	6-12	12-
Raastuvanoikeudet - Rådstuvurätter	49 848	83,8	10,0	2,7	2,5	1,0
Riita-asiat ¹⁾ - Tvistemål ¹⁾	22 140	78,9	14,2	3,4	2,6	0,9
Rikosasiat - Brottmål	27 708	87,8	6,7	2,1	2,3	1,1
Kihlakunnanoikeudet - Häradsrätter	42 719	85,8	9,3	2,7	1,8	0,4
Riita-asiat ¹⁾ - Tvistemål ¹⁾	14 441	72,0	18,4	5,7	3,2	0,7
Rikosasiat - Brottmål	28 278	92,8	4,7	1,1	1,2	0,3
Hovioikeudet - Hovrätter						
Siviiliasiat - Civila mål	6 732	..	10,9	28,2	26,3	34,6
Rikosasiat - Brottmål	11 622	..	8,1	12,8	19,0	60,1
Korkein oikeus - Högsta domstol						
Siviiliasiat - Civila mål	3 102	..	18,1	13,7	8,3	59,8
Rikosasiat - Brottmål	1 061	..	37,8	26,1	11,9	24,2

1) Sis. asunto-oikeuksissa ratkaistut asiat - Omfattar ärenden som avgjorts i bostadsdomstolar

o SVT XXIII C:99 - FOS XXIII C:99 - OSF XXIII C:99

10.22. Asian ratkaisuun kulunut aika lääninoikeuksissa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa 1981
 Tid som åtgått för avgörande av ärende i länsrätter och högsta förvaltningsdomstolen 1981
 Provincial Court and Supreme Administrative Court decisions in 1981 by length of time cases were pending .

Tuomioistuim Domstol	Yhteensä Sammanlagt	Ratkaisuaika, kuukausia (%) Tid som åtgått, månader (%)		
		-3	3-12	12-
Lääninoikeudet - Länsrätter	49 743	12,0	30,6	57,4
Valitukset ja alistetut asiat - Besvär och underställda mål	46 511	9,5	29,9	60,6
Hakemukset ja esitykset - Ansökningar och propositioner	3 232	47,6	40,7	11,7
Korkein hallinto-oikeus - Högsta förvaltningsdomstol	7 051	8,6	67,8	23,5
Valitusasiat - Besvärsmål	6 840	8,4	67,8	23,8
Hakemusasiat - Ansökningsärenden	211	16,6	68,2	15,2

o SVT XXIII C:99 - FOS XXIII C:99 - OSF XXIII C:99

10.23. Maksuttomat oikeudenkäynnit alioikeuksissa 1981
 Fria rättegångar i underrätterna 1981
 Free trials in Courts of First Instance in 1981

	Kpl
Yhteensä - Sammanlagt	20 374
Rikosasiat - Brottmål	
Asianomistajalle - För målsägande	623
Syytetyille - För den åtalade	12 272
Riita-asiat - Tvistemål	
Kantajalle - För kärende	5 304
Vastajalle - För svarande	2 014
Hakemus- ja konkurssasiat - Ansökningsärenden och konkursmål	88

o SVT XXIII C:99 - FOS XXIII C:99 - OSF XXIII C:99

10.24. Yleisten oikeusaputoimistojen käsittelemät asiat 1981
 Ärenden som behandlats vid allmänna rättshjälpsbyråer 1981
 Cases handled by the Public Legal Aid Offices in 1981

Toimenpide - Åtgärd

Yhteensä - Sammanlagt	67 662
Siirretty asianajajalle tai toiselle oikeusaputoimistolle - Ärendet överfört till advokat eller annan rättshjälpsbyrå	1 322
Pelkkä neuvo - Enbart råd	29 628
Hakemus tai ilmoitusasia tuomioistuimessa - Ansökan eller anmälningsärende i domstol	5 798
Muu tuomioistuinkäsittely - Övrig domstolsbehandling	10 980
Hallintoviranomaisen käsittely - Behandling hos förvaltningsmyndighet	4 033
Asiakirjan laatiminen tai muu toimenpide - Uppgörande av dokument eller annan åtgärd	15 901

Asian laatu - Ärendets typ

Yhteensä - Sammanlagt	67 662
Perheoikeudelliset asiat - Famijlerättsliga ärenden	19 256
Perintöasiat - Arvsärenden	12 181
Huoneenvuokra-asiat - Hyresärenden	3 572
Muut siviiliasiat - Andra civila mål	13 665
Hallinnolliset asiat - Administrativa ärenden	7 125
Rikosasiat - Brottmål	8 152
Täytäntöönpano, ulosotto ja muut asiat - Verkställighet, utsökning och övriga ärenden	3 711

11 AJANKÄYTTÖ JA VAPAA-AIKA

11.1 AJANKÄYTTÖ

11.1.1 AJANKÄYTTÖTUTKIMUS

Tilastokeskus teki ensimmäisen laajan ajankäyttötutkimuksen maassamme syksyllä 1979. Tutkimus perustui 6 000 suomalaisen haastatteluun ja haastateltujen täyttämiin ajankäyttöpäiväkirjoihin. Vastajat pitivät päiväkirjaa kaksi vuorokautta kymmenen minuutin tarkkuudella. Päiväkirjaan merkittiin, mitä pääasiassa tehtiin (esim. nukuttiin, katseltiin televisiota, tms.) ja tehtiinkö samanaikaisesti myös jotain muuta (esim. kuunneltiin radiota). Lisäksi merkittiin muistiin yhdessäoloaika perheenjäsenten ja tuttavien kanssa.

11.1.2 AJANKÄYTÖN PERUSRAKENNE

Seuraavassa tarkastellaan ajankäytön jakautumista pääluokkiin:

- nukkuminen,
- ruokailu, hygienia,
- ansiotyö,
- koulunkäynti ja opiskelu (paitsi harrastusluonteinen),
- kotityö (kotitaloustyöt, kodin huoltotyöt, lastenhoito ja asiointi) sekä
- vapaa-aika (edellisistä toiminnoista yli jäävä aika).

Matkoihin kuluva aika on laskettu aina kyseiseen toimintoon, kuten esimerkiksi työmatkat ansiotyöhön.

Nukkuminen vie 10-64-vuotiailta 35 prosenttia koko käytettävissä olevasta ajasta, mikä on keskimäärin kahdeksan ja puoli tuntia vuorokaudessa. Nukkumisen määrä vaihtelee iän mukaan. Nuorimmat (10-14-vuotiaat) nukkuvat noin yhdeksän tuntia 40 minuuttia ja työikäiset hieman yli kahdeksan tuntia vuorokaudessa. Viikonloppuina nukutaan selvästi enemmän kuin arkena (11.1-11.4).

Hygieniaan ja ruokailuun kuluu aikaa noin kaksi tuntia päivittäin, mikä on yhdeksän prosenttia koko ajankäytöstä (11.2).

Ansiotyön osuus koko 10-64-vuotiaan väestön ajankäytöstä on 15 prosenttia. Työssäkäyvillä se on 24 prosenttia ja miehillä suurempi (27 %) kuin naisilla (22 %) (11.2 ja 11.4).

Koulunkäynnin ja opiskelun osuus on viisi prosenttia koko 10-64-vuotiaan väestön ajasta. Koululaiset ja opiskelijat sen sijaan käyttävät opiskeluun 22 prosenttia ajastaan, mikä on keskimäärin viisi tuntia 23 minuuttia päivässä ja 37 tuntia viikossa (11.2 ja 11.4).

Kotityön osuus on puolet ansiotyöstä eli 12 prosenttia. Tämä merkitsee sitä, että ihmiset käyttävät erilaisiin kotitöihin päivittäin keskimäärin kaksi tuntia 46 minuuttia. Naiset tekevät kotitöitä sel-

11 TIDSANVÄNDNING OCH FRITID

11.1 TIDSANVÄNDNING

11.1.1 TIDSANVÄNDNINGSUUNDERSÖKNINGEN

Statistikcentralen gjorde hösten 1979 den första omfattande undersökningen av tidsanvändning i vårt land. Undersökningen baserade sig på intervjuer med 6 000 finländare samt på tidsanvändningsdagböcker som de intervjuade fyllt i. Dagboken fördes med tio minuters noggrannhet under två dygns tid. I dagboken antecknade man vad man huvudsakligen gjorde (t.ex. sov, tittade på tv osv.) och om man också gjorde någonting annat samtidigt (t.ex. lyssnade på radio). Dessutom antecknades den tid som gick åt till samvaro med familjemedlemmar och bekanta.

11.1.2 TIDSANVÄNDNINGENS GRUNDSTRUKTUR

I det följande granskas tidsanvändningen uppdelad i huvudgrupperna:

- sömn,
- måltider, hygien,
- förvärvsarbete,
- skolgång och studier (med undantag av hobbyinriktade studier),
- hemarbete (hushållsarbete, servicearbeten i hemmet, barnskötsel och ärenden) samt
- fritid (den tid som blir över av ovanstående aktiviteter)

Tidsåtgången för resor har inräknats i den egentliga aktiviteten, som t.ex. arbetsresor i förvärvsarbetet.

10-64-åringarna sover 35 % av den totaltid som står till förfogande, vilket betyder i genomsnitt åtta och en halv timme i dygnet. Hur mycket man sover beror på åldern. De yngsta (10-14-åringarna) sover ungefär nio timmar 40 minuter och personer i arbetsför ålder något mer än åtta timmar i dygnet. På veckosluten sover man betydligt längre än på vardagarna (11.1-11.4).

Hygien och måltider upptar ungefär två timmar dagligen, vilket innebär nio procent av hela tidsanvändningen (11.2).

Förvärvsarbetets andel är 15 procent av hela den 10-64-åriga befolkningens tidsbudget. För dem som arbetar är den 24 % och för män (27 %) större än för kvinnor (22 %) (11.2 och 11.4).

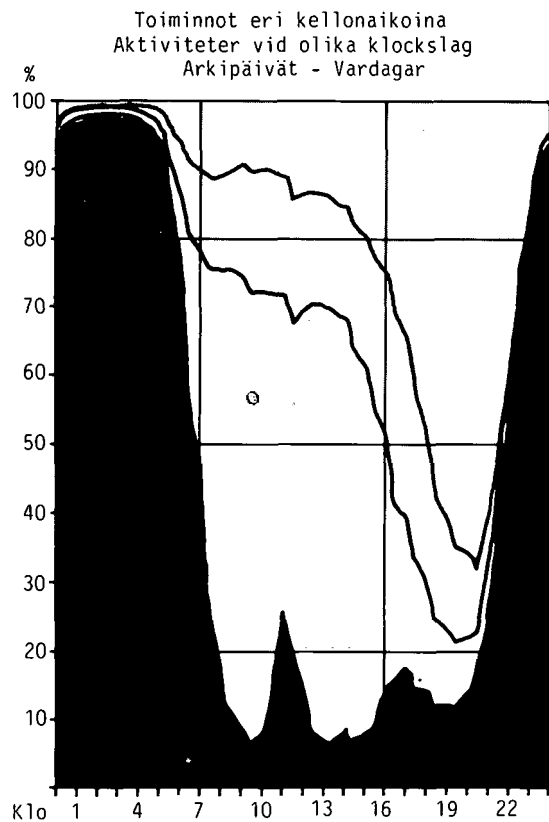
Skolgång och studier tar fem procent av den 10-64-åriga befolkningens tid. Skolelever och studerande använder däremot 22 % av sin tid till att studera, vilket betyder i genomsnitt fem timmar och 23 minuter per dag och 37 timmar i veckan (11.2 och 11.4).

Hemarbetets andel är hälften av förvärvsarbetets, dvs. 12 procent. Det betyder att man dagligen använder i genomsnitt två timmar och 46 minuter till olika slags arbeten i hemmet. Kvinnor hemarbetar betyd-

FIGUR 11.1.

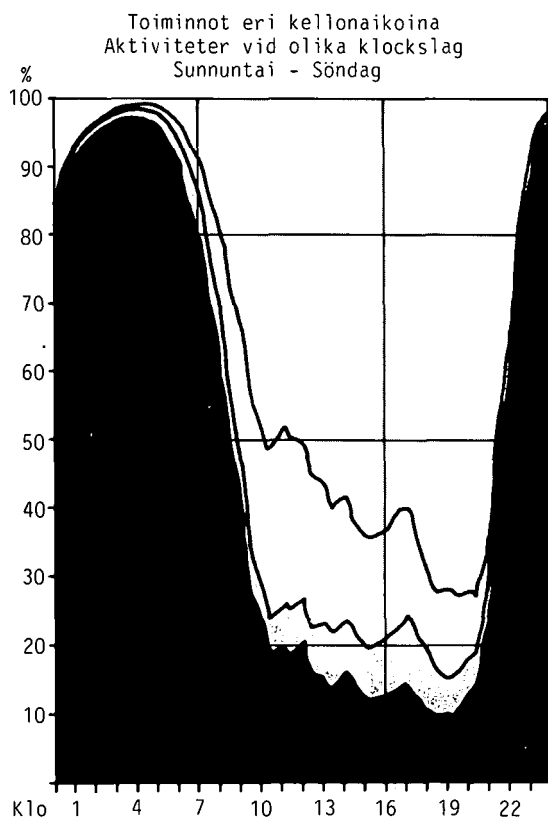
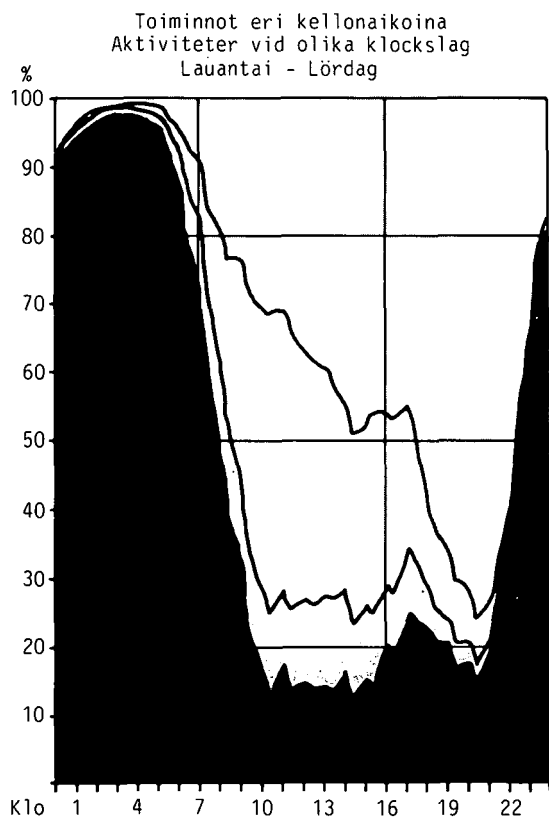
Vad gör finländarna vid någon särskild tidpunkt, t.ex. klockan 15 på vardagarna? Bilden på föregående sida ger svaret: en liten del sover, drygt fem procent äter eller tvättar sig, över 60 % är på arbete eller studerar, omkring 20 % utför hemarbete, medan resten har fritid. Figuren visar också den typiska dygnsrytmen: på vardagsmorgnarna har 40 % av finländarna vaknat redan klockan sex och 70 % har stigit upp när klockan är sju. På lördag- och söndagmorgnarna sover man längre, över hälften av befolkningen sover fortfarande klockan sju. Då klockan är nio har de flesta börjat förvärvsarbete. På vardagarna är 11.00 den populäraste tiden för lunch. Middag äter man vanligtvis klockan 17.00. Fritidskurvan kulminerar alla dagar klockan 20.30 (då kvällsnyheterna i tv börjar). På vardagarna sover hälften av befolkningen redan vid 22 tiden och 80 % före klockan 23. På lördagarna vakar man längre, men på söndagkvällarna går man återigen snabbt till sängs tidigt. Uppgifterna avser tidsanvändning bara för personer i åldern 10-64 år.

11.1. Suomalaisten päivärytmi eri viikonpäivinä
 Finländarnas dygnsrytm olika veckodagar
 Daily rhythm of Finns on different days of the week

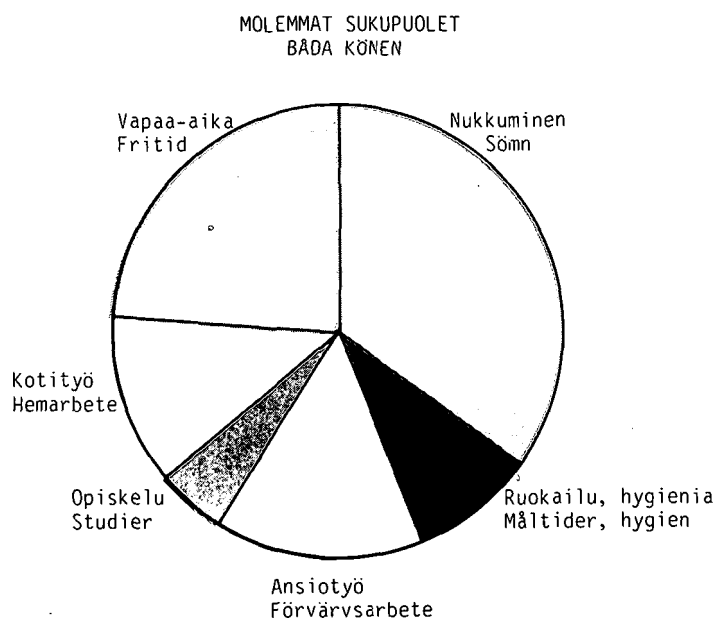
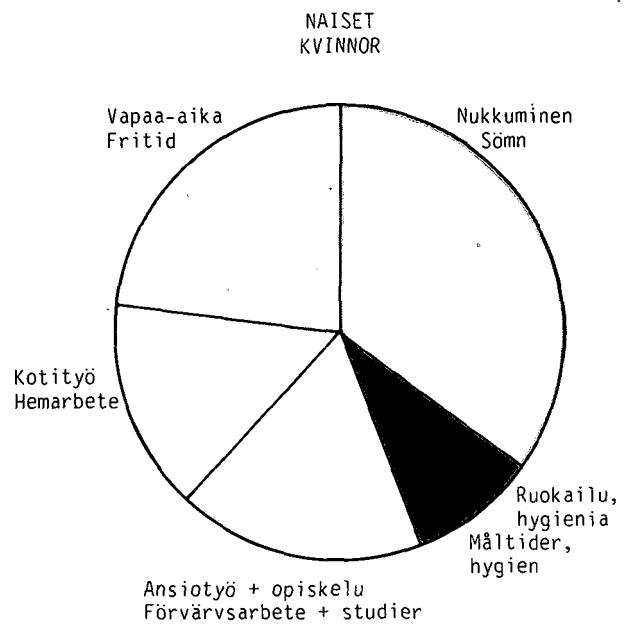
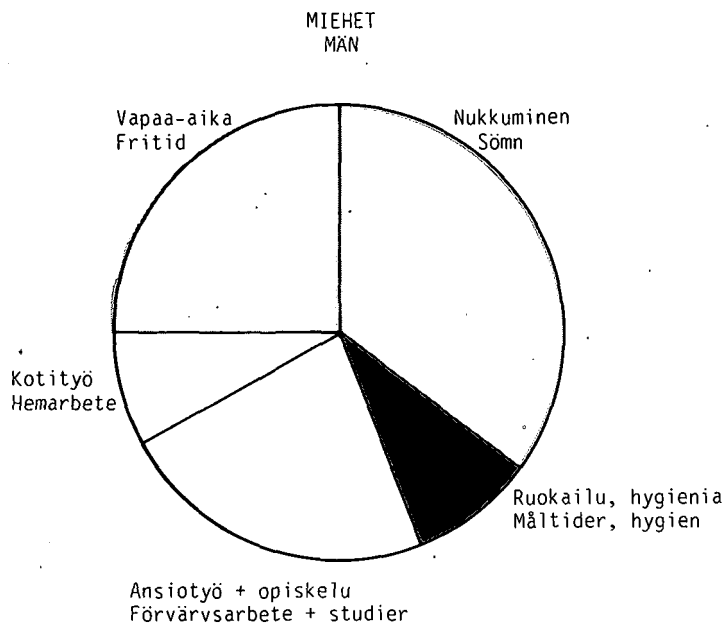

Mitä tekevät suomalaiset jollakin tietyllä hetkellä, esimerkiksi kello 15 arkipäivisin? Vastauksen antaa allaoleva kuva: muutama prosentti on nukkumassa, runsas viisi prosenttia on syömässä tai peseytymässä, yli 60 % töissä tai opiskelemaisissa, noin 20 % tekee kotitöitä ja loput viettävät vapaa-aikaa. Kuviosta nähdään myös tyypillinen päivärytmi: arkipäivinä 40 % suomalaisista on herännyt jo kuudelta ja seitsemään mennessä jo 70 % on noussut. Lauantai- ja sunnuntaiamuina nukutaan pitempään, sillä vielä seitsemältä yli puolet väestöstä nukkuu. Ansiotyö alkaa useimmilla yhdeksään mennessä. Arkisin suosituin aamiaisaika on kello 11. Yleisin päivällisaika on kello 17. Vapaa-ajan huippu on kaikkina päivinä kello 20.30 (TV:n iltatoukusten alkaessa). Puolet suomalaisista on arkisin jo kello 22:n aikaan nukkumassa ja 80 % kello 23:een mennessä. Lauantaisin valvotaan myöhempään, mutta sunnuntai-iltana mennään taas kiltisti aikaisin nukkumaan. Tiedot koskevat vain 10-64-vuotiaiden ajankäyttöä.

Vapaa-aika - Fritid
 Kotityö - Hemarbete
 Ansiotyö, opiskelu - Förfärsarbete, studier
 Ruokailu, hygienia - Måltider, hygien
 Nukkuminen - Sömn

11.2. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö sukupuolen mukaan
 10-64-åringarnas tidsanvändning efter kön
 Use of time by 10-64-year olds by sex

- o Niemi, I. - Kiiski, S. - Liikkanen, M: Suomalaisten ajankäyttö 1979.
 Tilastokeskus, Tutkimuksia no 65. Helsinki 1981.
 Niemi, I. - Kiiski, S. - Liikkanen, M: Tidsanvändningsundersökningen 1979.
 Statistikcentralen. Undersökningar nr 65. Helsingfors 1981 (bara på finska och engelska).
 Niemi, I. - Kiiski, S. - Liikkanen, M: Use of time in Finland 1979.
 Central Statistical Office of Finland. Studies No. 65. Helsinki 1981.

västi enemmän (15 % ajankäytöstä) kuin miehet (8 % ajankäytöstä). Myös työssäkäyvillä naisilla on kotityön osuus (16 %) kaksinkertainen miehiin verrattuna (8 %). Suhde on samanlainen myös työttömillä (naisilla 24 %, miehillä 12 %) ja opiskelijoilla (naisilla 5 %, miehillä 3 %) (11.2 ja 11.4). Perheenemännät käyttävät kotityöhön peräti 29 prosenttia ajastaan, mikä on keskimäärin seitsemän tuntia päivässä (11.4).

Vapaa-ajaksi luettiin ajankäyttötutkimuksessa vain se aika, joka jää yli, kun nukkuminen, ruokailu, ansiotyö, opiskelu ja kotityö on vähennetty. Väestöllä on keskimäärin neljäsosa vuorokaudesta ns. vapaa-aikaa, mutta sen määrä vaihtelee suuresti eri väestöryhmillä. Miehillä on enemmän vapaa-aikaa kuin naisilla. Työttömillä on 33 % vuorokaudessa vapaa-aikaa, opiskelijoilla ja perheenemännillä 26-27 % mutta työssäkäyvillä vain 21 %. Suuri osa viikoittaisesta vapaa-ajasta on viikonloppuna (40 %) (11.2 ja 11.4).

11.1.3 ANSIO- JA KOTITYÖ

Työssäkäyvä väestö käyttää ansiotyöhön (mukaan luetuna matkat) keskimäärin 40 tuntia viikossa. Miehet ovat työssä 44 tuntia ja naiset 36 tuntia. Naiset ovat miehiä useammin osa-aikatyössä, mikä aiheuttaa aikaeron. Pisintä työviikkoa tekevät miehistä maatalous- ja muut yrittäjät, naisista ylemmät toimihenkilöt (11.5).

Miehet käyttävät ansiotyöhön enemmän aikaa kuin naiset, mutta kotitöiden takia naisten kokonaistyöaika on pitempi kuin miesten. Työlliset käyttävät kotitöihin keskimäärin 20 tuntia viikossa, miehet 14, naiset 26 tuntia. Eniten kotitöitä tekevät maatalousyrittäjänaiset. Ansio- ja kotityön osuudet kokonaistyöajasta eroavat siis sukupuolen mukaan. Miehillä on ansiotyön osuus 76 prosenttia ja naisilla 57 prosenttia kokonaistyöajasta. Miespuolisilla yrittäjillä on ansiotyön osuus suurempi ja kotityön osuus pienempi kuin palkansaajilla. Naisilla painotukset ovat päinvastaiset.

Pisin kokonaistyöaika on maatalousyrittäjillä. Heistä naisilla se on vielä pitempi kuin miehillä. Maatila on perheyrittys, jossa on vaikea erottaa osaa maatalouden töistä ansiotyöksi ja osaa kotityöksi kuten palkansaajilla. Osa kotitaloustyöstä kuuluu olennaisesti maatilatalouden harjoittamiseen (11.5).

Miehet ja naiset tekevät eri tyyppisiä kotitöitä. Työssä käyvät naiset käyttävät ruoanvalmistukseen, astianpesuun ja siivoamiseen keskimäärin viisi kertaa enemmän aikaa kuin työssä käyvät miehet. Sen sijaan kodin ja kulkuvälineiden korjaus- ja huoltotöihin työssä käyvät miehet käyttävät keskimäärin kolme kertaa enemmän aikaa kuin työssä käyvät naiset.

11.1.4 KOKONAISTYÖAIKA JA PERHE

Perheelliset työssä käyvät naiset käyttävät ansiotyöhön vähemmän aikaa kuin miehet. Tämä koskee varsinkin naisia, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia. Poikkeuksena ovat yksinhuoltajaäidit, joiden työviikko on suunnilleen samanpituisen kuin miehillä keskimäärin.

Naimisissa olevat äidit rajoittavat ansiotyötuntemaan mutta tekevät paljon kotityötä. Yksinhuoltaja-äidit sen sijaan tekevät täysipitkän ansiotyöpäivän lisäksi paljon kotityötä, ja näin ollen heidän kokonaistyöaikansa on pitempi kuin muiden työssä käyvien kokonaistyöaika. Naimisissa olevat miehet, joilla on lapsia, tekevät kaikista miehistä eniten niin ansio- kuin kotityötäkin. Heidän kotitöidensä määrä johtuu pääosin lastenhoidosta eikä varsinaisista kotitaloustöistä (ruoanlaitosta, siivouksesta tms.), joita naimattomat miehet tekevät hieman enemmän kuin naimisissa olevat.

ligt mera (15 % av tidsanvändningen) än män (8 % av tidsanvändningen). Också förvärvsarbete kvinnor har dubbelt mer hemarbete (16 %) än män (8 %). Proportionen är densamma för arbetslösa (24 % för kvinnor, 12 % för män) och studerande (5 % för kvinnor, 3 % för män) (11.2 och 11.4). Husmödrar använder rentav 29 % av sin tid till arbete med hem och hushåll, vilket betyder i genomsnitt sju timmar per dag (11.4).

I tidsanvändningsundersökningen räknades som fritid endast den tid som blir kvar då man räknat bort tidsåtgång för sömn, måltider, förvärvsarbete, studier och hemarbete. Befolkningens sk. fritid uppgår till i genomsnitt en fjärdedel av dygnet, men fritidens omfattning varierar stort mellan olika befolkningsgrupper. Män har mera fritid än kvinnor. Arbetslösa personer har fritid 33 % av dygnet, studerande och husmödrar 26-27 %, men förvärvsarbete endast 21 %. En stor del av veckans fritid infaller på veckosluten (40 %) (11.2 och 11.4)

11.1.3 FÖRVARVS- OCH HEMARBETE

De som arbetar använder i genomsnitt 40 timmar i veckan till förvärvsarbete (resorna medräknade). Män arbetar 44 timmar och kvinnor 36 timmar. Skillnaden i arbetstidens längd beror på att kvinnor oftare arbetar deltid. De längsta arbetsveckorna inom den manliga delen av befolkningen har jordbruks- och övriga företagare, inom den kvinnliga högre tjänstemän (11.5).

Man använder mera tid till förvärvsarbete, men på grund av hemarbetet blir den totala arbetstiden ändå längre för kvinnor. Sysselsatta personer hemarbetar i genomsnitt 20 timmar i veckan, män 14, kvinnor 26 timmar. Kvinnliga jordbruksföretagare har mest hemarbete. Det finns således skillnader mellan könen i hur arbetstiden uppdelats i förvärvs- och hemarbete. Förvärvsarbetets andel uppgår till 76 % för män, och 57 % för kvinnor. Manliga företagare förvärvsarbetar mera och hemarbetar mindre än löntagare. För kvinnor är förhållandet det motsatta.

Jordbruksföretagare har den längsta totala arbetstiden. För kvinnorna inom denna grupp är arbetstiderna ännu längre än för männen. Lantbruket är ett familjeföretag och därför är det svårt att på samma sätt som för löntagare uppdelar arbetet på lantbruket i förvärvs- och hemarbete. Delar av hushållsarbetet hör väsentligen till lantbruksarbetet (11.5).

Kvinnor och män gör olika slags arbeten i hemmet. Av förvärvsarbete använder kvinnor i genomsnitt fem gånger mera tid till matlagning, diskning och städning. Män använder däremot i genomsnitt tre gånger mera tid till service och reparationer av hem och fortskaffningsmedel.

11.1.4 TOTAL ARBETSTID OCH FAMILJ

Kvinnor som både har familj och arbete använder mindre tid till förvärvsarbete än män. Detta gäller i synnerhet kvinnor som har barn i åldern under 18 år. Ett undantag är ensamförsörjande mödrar, som har ungefär lika långa arbetsveckor som män i genomsnitt.

Gifta kvinnor förvärvsarbetar mindre men har mycket hemarbete. Ensamförsörjande mödrar har däremot mycket hemarbete utöver heldagsarbetet, och har således den längsta totala arbetstiden av alla förvärvsarbete. Gifta män som har barn förvärvs- och hemarbetar mest av alla män. Hemarbetets mängd kommer för dem främst av barnskötsel och inte av egentligt hushållsarbete (matlagning, städning o.dyl.), för vilket tidsåtgången är något mindre än för ogifta män.

Nuorimman lapsen ikä vaikuttaa etenkin naisilla ansio- ja kotityön keskinäisiin painotuksiin. Kotityön osuus on suurin niillä työssäkäyvillä naisilla, joilla on alle neljävuotiaita lapsia. Lasten vartuessa kotityön osuus vähenee ja ansiotyön osuus kasvaa, mutta työn kokonaisuus muuttuu hyvin vähän. Miehillä ei ole samanlaista ansio- ja kotityön vuorovaikutussuhdetta. Miehet tekevät samanpituista ansiotyöpäivää riippumatta lasten iästä. Kotityöhön käytettyä aikaa pienet lapset sen sijaan hieman lisäävät.

Lasten lukumäärä ei juuri vaikuta naisten kokonaistyöaikaan mutta näkyy ansio- ja kotityön painotuksissa. Ansiotyöhön käytetyn ajan osuus on suurempi naisilla, joilla on vain yksi lapsi (34 t), kuin niillä, joilla on vähintään kaksi alle 18-vuotiaasta lasta (30 t).

Työlliset naiset käyttävät siis ansiotyöhön sitä vähemmän aikaa, mitä pienempiä ja useampia lapsia heillä on. Poikkeuksena ovat yksinhuoltajat, jotka eivät taloudellisen toimeentulon takia voi itse säädellä työaikaansa.

11.1.5 TOIMINTOPIIKKA JA YHDESSÄOLO

Ihmiset viettävät 68 prosenttia ajastaan kotona eli runsaat 16 tuntia vuorokaudessa. Naiset ovat kotona 17 tuntia ja miehet runsaat 15 tuntia. Kyläilyyn käytetään vuorokaudessa keskimäärin yksi tunti ja työpaikalla tai muualla kodin ulkopuolella viisi tuntia 45 minuuttia. Liikkumiseen paikasta toiseen eli matkoihin kuluu keskimäärin yksi tunti vuorokaudessa (11.8).

Sosiaalisen kanssakäymisen määrää voidaan tarkastella sen perusteella, miten paljon aikaa vietetään kyläpaikassa eli toisessa kotitaloudessa. Kylässäkäynti keskittyy viikonloppuun. Silloin vietetään toisessa perheessä keskimäärin pari tuntia kumpankaan päivänä. Sen lisäksi, että naiset ovat miehiä enemmän kotona, he viettävät aikaa enemmän myös toisessa perheessä, kun taas miehet ovat enemmän muualla kodin ulkopuolella.

Ajankäyttötutkimuksessa on myös selvitetty perheenjäsenten ja tuttaviensa yhdessäoloaikaa valveilla ollessa. Yhdessäoloksi laskettiin aktiivisen yhdessä tekemisen lisäksi myös passiivinen yhdessä oleminen.

Vanhemmat ovat lastensa kanssa keskimäärin seitsemän tuntia päivässä. Äidit ovat lastensa kanssa päivittäin keskimäärin kaksi ja puoli tuntia kauemmin kuin isät. Työssä käyvät vanhemmat ovat viikossa noin 45 tuntia lastensa kanssa ja muut peräti 73 tuntia. Työpäivinä äidit ovat lastensa kanssa hieman yli kuusi tuntia ja isät neljä ja puoli tuntia (11.9).

- 11.3. 10-64-vuotiaiden ajankäyttö arkipäivinä ja viikonloppuina sukupuolen mukaan. Tunteina ja minuutteina vuorokaudessa.
10-64-åringarnas tidsanvändning efter kön på vardagar och veckoslut. Timmar och minuter per dygn.
Use of time by 10-64-year olds on weekdays and weekends by sex. Hours and minutes per day.

	Arkipäivät - Vardagar		Viikonloput - Veckoslut	
	Miehet Män	Naiset Kvinnor	Miehet Män	Naiset Kvinnor
Nukkuminen - Sömn	8.14	8.13	9.16	9.11
Ruokailu, hyg. - Måltider, hyg.	2.02	1.59	2.09	2.13
Ansio- ja opiskelu - Förvärvsarbete och studier	7.00	5.37	1.38	1.09
Kotityö - Hemarbete	1.43	3.36	2.09	3.50
Vapaa-aika - Fritid	5.00	4.34	8.46	7.34
Yhteensä - Summa	24.00	24.00	24.00	24.00

o Ks. 11.2 - Se 11.2 - See 11.2

Den inbördes accentueringen av förvärvs- respektive hemarbete påverkas särskilt för kvinnor av det yngsta barnets ålder. Andelen hemarbete är störst bland kvinnor som har barn i åldern under fyra år. Då barnen blir äldre minskar hemarbetet medan förvärvsarbete ökar, men den totala arbetstiden förändras i mycket liten grad. En liknande växelverkan mellan förvärvs- och hemarbete finns inte bland män. Deras arbetsdagar i förvärvslivet är lika långa oberoende av barnens ålder. Tidsåtgången för hemarbetet påverkas däremot i någon mån av att familjen har små barn.

Barnens antal inverkar inte på kvinnornas totala arbetstid i någon högre grad, men syns i proportionerna av förvärvs- respektive hemarbete. Förvärvsarbete tar en större del av tiden (34 t) för kvinnor som bara har ett barn än för kvinnor som har minst två barn under 18 år (30 t).

Sysselsatta kvinnor använder alltså mindre tid till förvärvsarbete ju mindre och flera barn de har. Ett undantag är ensamförsörjande, som inte själva, p.g.a. ekonomiska orsaker, har möjlighet att reglera sin arbetstid.

11.1.5 VAR OCH MED VEM TILLBRINGAR BEFOLKNINGEN SIN TID

Finländarna är hemma 68 % av sin tid, dvs. drygt 16 timmar i dygnet. Kvinnor är hemma 17 timmar och män drygt 15 timmar. En timme i dygnet går till visiter och fem timmar 45 minuter tillbringas man på arbetsplatsen eller någon annanstans utanför hemmet. Till resor åtgår i genomsnitt en timme per dygn (11.8).

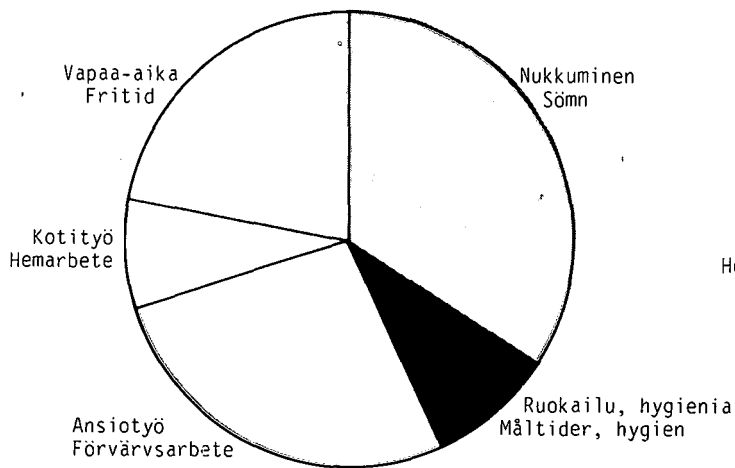
Omfattningen av socialt umgänge kan granskas på basen av hur lång tid man tillbringar vid sitt besöksmål. Visiter och besök förlägger man huvudsakligen till veckosluten. Då umgås man hos en annan familj i genomsnitt två timmar vardera dagen. Utöver det att kvinnor oftare är hemma tillbringas de också mera tid hos en annan familj än män, som å sin sida oftare rör sig på andra ställen utanför hemmet.

Tidsanvändningsundersökningen utredde också samvaro med familjemedlemmar och bekanta under den tid man är vaken. Här räknades som samvaro både den aktiva aspekten, att göra saker tillsammans och den passiva, att "bara" vara tillsammans.

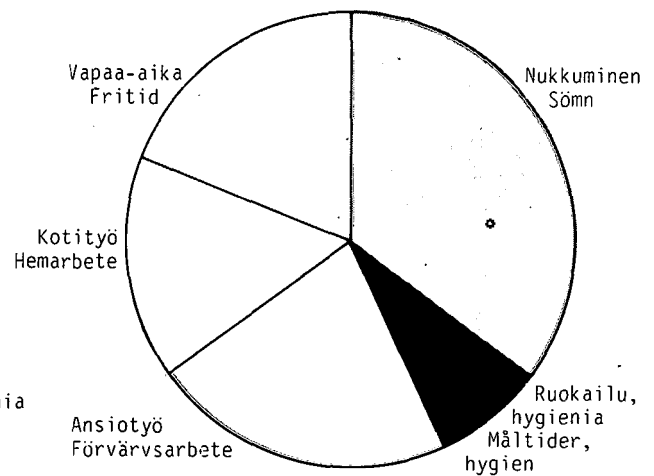
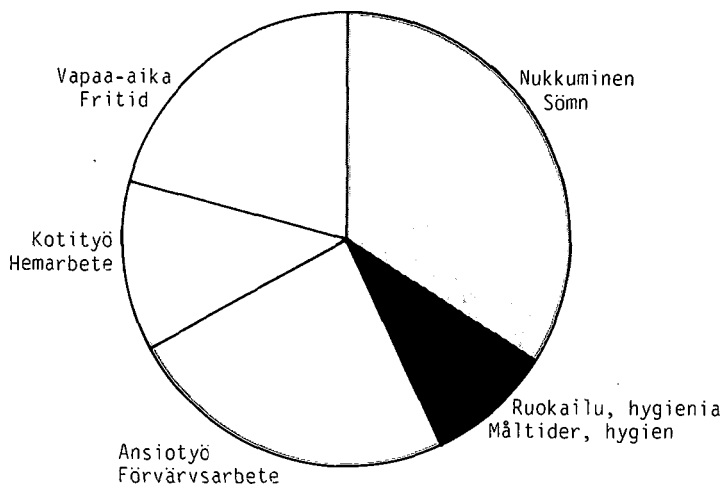
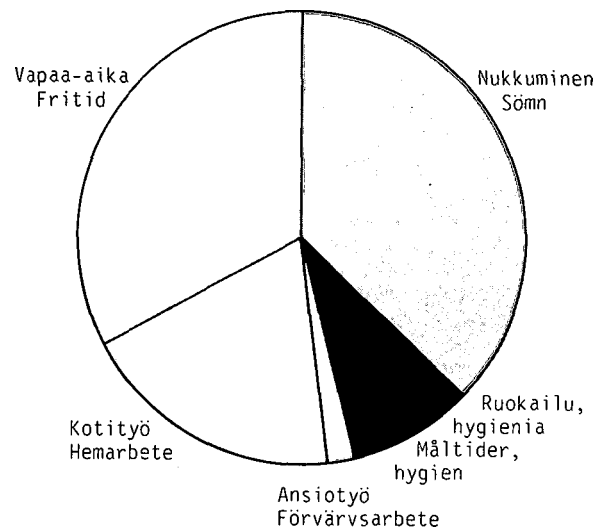
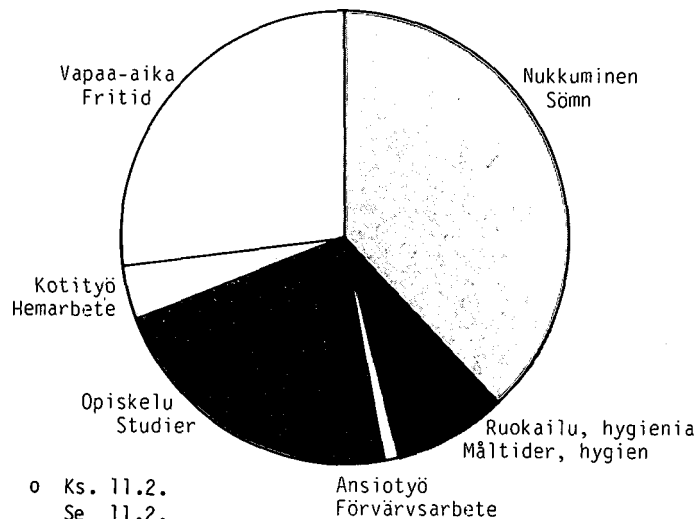
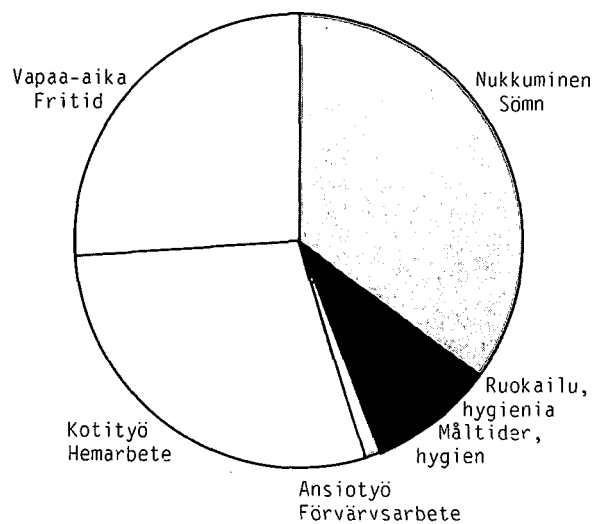
Föräldrar tillbringar dagligen i genomsnitt sju timmar tillsammans med sina barn. För mödrar är tiden två och en halv timme längre än för fäder. Förvärvsarbetande föräldrar är tillsammans med sina barn ungefär 45 timmar i veckan, övriga rentav 73 timmar. På arbetsdagarna är mödrarna tillsammans med barnen något över sex timmar och fäder fyra och en halv timme (11.9).

11.4. Ajankäytön perusrakenne eräissä väestöryhmissä
Tidsanvändningens grundstruktur i några befolkningsgrupper
Basic structure of time use by some population groups

TYÖLLISET MIEHET - SYSSELSATTA MÄN

TYÖLLISET NAISET - SYSSELSATTA KVINNOR

KAIKKI TYÖLLISET
ALLA SYSSELSATTATYÖTTÖMAT
ARBETSLÖSAOPISKELIJAT
STUDERANDEOMAA KOTITALOUTTA HOITAVAT NAISET
KVINNOR SOM SKÖTER EGET HUSHÅLL

o Ks. 11.2.
Se 11.2.
See 11.2.

Keskivertosuomalainen on yhdessä sukulaistensa kanssa arkisin puolen tunnin ajan ja viikonloppuisin tunnin ja 45 minuuttia vuorokaudessa. Naiset ovat sukulaistensa kanssa enemmän kuin miehet. Miehet sen sijaan tapaavat enemmän tuttaviaan. Arkena ollaan tuttavien kanssa keskimäärin runsas tunti ja viikonloppuna kaksi tuntia ja 20 minuuttia päivässä. Lisäksi tavataan työ- ja koulutovereita (11.10).

Genomsnittsfinsländaren tillbringar en halv timme per dygn med sina släktingar på vardagarna och en timme och 45 minuter på veckosluten. Kvinnor träffar oftare sina släktingar än män som däremot umgås mera med bekanta. På vardagarna umgås man med bekanta i genomsnitt en dryg timme och på veckosluten två timmar och 20 minuter. Dessutom träffar man arbets- och skolkamrater (11.10).

- 11.5. Ansio- ja kotityöhön käytetty kokonaisaika viikossa sosioekonomisen aseman ja sukupuolen mukaan.
Tunteina viikossa.
Totaltid som per vecka använts till förvärvs- och hemarbete efter socioekonomisk ställning och kön.
Timmar per vecka.
Total time used for gainful employment and domestic work by socio-economic status and sex. Hours per week.

	Miehet - Män			Naiset - Kvinnor		
	Ansio työ Förvärvs- arbete	Kotityö Hemarbete	Yhteensä Sammanlagt	Ansio työ Förvärvs- arbete	Kotityö Hemarbete	Yhteensä Sammanlagt
Maatalousyrittäjät ja avustavat perheenjäsenet Jordbruksföretagare och medhjälpande familjemedlemmar	51	12	63	33	36	69
Muut yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet Andra företagare och medhjälpande familjemedlemmar	48	11	59	33	27	60
Johtajat ja ylemmät toimihenkilöt Direktörer och högre tjänstemän	43	13	56	40	23	63
Alemmat toimihenkilöt Lägre tjänstemän	44	14	58	37	25	62
Erikoistuneet työntekijät Specialicerade arbetare	43	15	58	37	26	63
Erikoistumattomat työntekijät Icke-specialicerade arbetare	37	11	48	34	26	60
Työlliset yhteensä Sysselsatta sammanlagt	44	14	58	36	27	63
(Ei-työlliset 15-64-vuotiaat) (Icke-sysselsatta 15-64-åringar)	3	14	17	2	29	31

o Ks. 11.2 - Se 11.2 - See 11.2

- 11.6. Työllisten ansio- ja kotityöhön käyttämä aika sukupuolen ja perhevaiheen mukaan.
Tid som sysselsatta personer använt till förvärvs- och hemarbete efter kön och familjestadium.
Time used for gainful employment and domestic work by the employed according to sex and family cycle.

Tunteina viikossa - Timmar per vecka - Hours per week

	Ansio työ Förvärvsarbete	Kotityö Hemarbete	Kokonaistyyöaika Totalarbetstid
Miehet - Män			
Yhteensä - Sammanlagt	44	14	58
Naimaton, ei lapsia - Ogift, har ej barn	42	10	52
Naimisissa, ei lapsia - Gift, har ej barn	44	12	56
Naimisissa, on lapsia - Gift, har barn	45	15	60
Yksinhuoltaja - Ensamförsörjare	..	..	..
Naiset - Kvinnor			
Yhteensä - Sammanlagt	36	27	63
Naimaton, ei lapsia - Ogift, har ej barn	38	17	55
Naimisissa, ei lapsia - Gift, har ej barn	39	24	63
Naimisissa, on lapsia - Gift, har barn	33	33	66
Yksinhuoltaja - Ensamförsörjare	43	26	69

o Ks. 11.2. - Se 11.2. - See 11.2.

11.7. Työllisten ansio- ja kotityöhön käyttämä aika sukupuolen ja nuorimman lapsen iän mukaan. Tunteina viikossa.
 Tid som sysselsatta personer använt till förvärvs- och hemarbete efter kön och yngsta barnets ålder. Timmar per vecka.
 Time spent on gainful employment and domestic work by sex and by age of youngest child. Hours per week.

Työlliset Sysseisatta	Miehet - Män			Naiset - Kvinnor		
	Ansio-työ Förvärvs- arbete	Kotityö Hemarbete	Yhteensä Sammanlagt	Ansio-työ Förvärvs- arbete	Kotityö Hemarbete	Yhteensä Sammanlagt
Ei lapsia Har ej barn	43	11	54	39	20	59
On lapsia, yhteensä Har barn, sammanlagt	45	15	60	34	32	66
Nuorimman ikä: Yngsta barnets ålder:						
0-3 vuotta - år	45	18	63	28	41	69
4-6 vuotta - år	44	16	60	34	31	65
7-17 vuotta - år	45	14	59	37	29	66

o Ks. 11.2 - Se 11.2 - See 11.2

11.8. 10-64-vuotiaiden eri paikoissa viettämä aika arkipäivinä ja viikonloppuna sukupuolen mukaan
 Tid som 10-64-åringar tillbringat på olika platser på vardagar och veckoslut efter kön
 Time spent in various places on weekdays and weekends by 10-64-year olds by sex

	Molemmat sukupuolet Båda könen		Miehet Män		Naiset Kvinnor	
	T/min	%	T/min	%	T/min	%
Kaikki päivät - Alla dagar						
Kotona - Hemma	16.12	67,5	15.19	63,8	17.01	70,9
Toisessa kotitaloudessa - I ett annat hushåll	0.59	4,1	0.52	3,6	1.04	4,5
Mualla kodin ulkopuolella - Någon annanstans utanför hemmet	5.44	23,9	6.38	27,7	4.53	20,4
Matkalla - På resa	1.04	4,4	1.08	4,7	1.00	4,1
Tuntematon - Okänd	0.01	0,1	0.03	0,2	0.02	0,1
Yhteensä - Sammanlagt	24.00	100	24.00	100	24.00	100
Arkipäivät - Vardagar						
Kotona - Hemma	15.30	64,6	14.30	60,4	16.24	68,3
Toisessa kotitaloudessa - I ett annat hushåll	0.35	2,4	0.30	2,1	0.40	2,8
Mualla - Någon annanstans	6.48	28,3	7.49	32,6	5.53	24,5
Matkalla - På resa	1.04	4,5	1.08	4,7	1.01	4,3
Tuntematon - Okänd	0.02	0,2	0.03	0,2	0.02	0,1
Yhteensä - Sammanlagt	24.00	100	24.00	100	24.00	100
Viikonloput - Veckoslut						
Kotona - Hemma	17.57	74,8	17.18	72,1	18.33	77,3
Toisessa kotitaloudessa I ett annat hushåll	1.57	8,1	1.47	7,4	2.06	8,8
Mualla - Någon annanstans	3.02	12,7	3.43	15,5	2.23	9,9
Matkalla - På resa	1.02	4,3	1.10	4,9	0.56	3,9
Tuntematon - Okänd	0.02	0,1	0.02	0,1	0.02	0,1
Yhteensä - Sammanlagt	24.00	100	24.00	100	24.00	100

o Ks. 11.2. Liiteraportti II, moniste.
 Se 11.2. Bilagerapport II, duplikat (bara på finska).
 See 11.2. Appendix report II, duplicate (in Finnish only).

- 11.9. Vanhempien yhdessäoloaika lasten kanssa. Tunteina ja minuutteina vuorokaudessa.
Föräldrarnas samvaro med sina barn. Timmar och minuter per dygn.
Time parents spend together with children. Hours and minutes per day.

	Molemmat sukupuolet Båda könen	Miehet Män	Naiset Kvinnor
Kaikki päivät - Alla dagar			
Kaikki vanhemmat - Alla föräldrar	7.00	5.46	8.07
Työlliset - Sysselsatta	6.24	5.34	7.20
Ei-työlliset - Icke-sysselsatta	10.22	9.07	10.38
Työpäivät - Arbetsdagar			
Työlliset - Sysselsatta	5.15	4.31	6.09

- o Ks. 11.2. Liiteraportti II, moniste.
Se 11.2. Bilagerapport II, duplikat (bara på finska).
See 11.2. Appendix report II, duplicate (in Finnish only).

- 11.10. Sosiaalinen kanssakäynti perheen ulkopuolella arkipäivinä ja viikonloppuina sukupuolen mukaan.
Tunteina ja minuutteina vuorokaudessa.
Socialt umgänge utom familjen på vardagar och veckoslut efter kön. Timmar och minuter per dygn.
Socializing outside family on weekdays and weekends by sex. Hours and minutes per day.

	Arkipäivät (ma-pe) - Vardagar (må-fre)			Viikonloput - Veckoslut		
	Molemmat sukupuolet Båda könen	Miehet Män	Naiset Kvinnor	Molemmat sukupuolet Båda könen	Miehet Män	Naiset Kvinnor
Yhdessäolo - Samvaro						
Sukulaisten kanssa - Med släktingar	0.33	0.27	0.38	1.42	1.30	1.54
Työ/koulutovereiden kanssa - Med arbets-/skolkamrater	3.46	4.03	3.30	0.47	0.52	0.42
Tuttavien kanssa - Med bekanta	1.10	1.11	1.09	2.20	2.34	2.08

- o Ks. 11.2. Liiteraportti II, moniste.
Se 11.2. Bilagerapport II, duplikat (bara på finska).
See 11.2. Appendix report II, duplicate (in Finnish only).

11.2 VAPAA-AIKA

11.2.1 VAPAA-AJAN VIETTOTAVAT

Vapaa-ajan viettoa kuvataan tässä valikoituihin vapaa-ajan toimintoihin käytetyn ajan määrällä (taulukossa 11.11) sekä osallistumisen useuden avulla (taulukot 11.12-11.15). Yleisimpiä harrastuksia tarkastellaan sukupuolen, iän ja koulutuksen mukaan. Harrastusten ja erilaisen kulttuuri- ja järjestöaktiivisuuden kasautumisesta yksilötasolla, jota olisi tässä yhteydessä tärkeä tarkastella, ei ole saatavissa ajankohtaisia tietoja.

Ajankäyttötutkimuksen mukaan sosiaalinen kanssakäyminen ja television katselu ovat yleisimpiä vapaa-ajan viettotapoja. Näihin käytetään puolet koko vapaa-ajasta. Molempiin käytetään keskimäärin tunti 20 minuuttia (1:23 ja 1:18) päivittäin. Seuraavaksi yleisin ajanviette on lukeminen (48 min/pv) ja liikunta (34 min/pv) (11.11).

Ajankäyttöpäiväkirjoihin perustuva aineisto ei kovin hyvin kuvaa harvoin tapahtuvien toimintojen - kuten esimerkiksi erilaisissa kulttuuritilaisuuksissa käymistä - vaan niitä valaisevat paremmin "kuinka usein" - tai "milloin viimeksi" -tyyppiset kysymykset. Tämänkaltaisia kysymyksiä sisältyi Tilastokeskuksen tekemään vapaa-aikatutkimukseen, joka kerättiin vuoden 1981 lopulla. Se oli haastattelututkimus, jolla kartoitettiin suomalaisten kulttuuri- ja vapaa-ajan harrastuksia. Haastateltavia oli 2 506. Tutkimuksen tuloksia on esitelty kulttuuritilastollisessa kokoomajulkaisussa "Kulttuuritilasto 1981".

Kuviossa 11.12 on vapaa-aikatutkimuksesta poimittuja tietoja yleisimpien kulttuuri- ja muiden harrastusten useudesta. Kulttuuritilaisuuksissa käyminen on verraten harvoin tapahtuvaa toimintaa. Eniten käydään elokuvissa ja teatterissa. Eri taidelajien luova harrastaminen on myös melko harvinaista. Erilaiset ajanvietteeksi katsottavat toiminnot, esimerkiksi erilaiset pelit ja tanssiminen, ovat melko yleisiä. Kuvion tiedot ovat valikoituja ja siitä puuttuu monia tärkeitä ja aikaavieviä vapaa-ajan toimintoja, esimerkiksi opiskelu, järjestötoiminta, lukeminen ja lepäily.

11.11. 10-64-vuotiaiden vapaa-ajan käyttö sukupuolen mukaan. Tunteina ja minuutteina vuorokaudessa sekä prosentteina vapaa-ajan määrästä.

10-64-åringars fritidsanvändning efter kön. Timmar och min. per dygn och procent av fritidens omfattning.
Use of free time by 10-64-year olds by sex. Hours and minutes per day, and as per cent of free time.

11.2 FRITID

11.2.1 FRITIDSVANOR

Befolkningens fritidsfirande behandlas här genom uppgifter om hur lång tid man använt för (i tabell 11.11) och hur ofta man deltagit i vissa utvalda fritidsaktiviteter (tabellerna 11.12-11.15). De vanligaste intressena granskas efter kön, ålder och utbildning. I det här sammanhanget skulle det vara viktigt att undersöka intressen och olika slags kultur- och organisationsaktivitet person för person, men aktuella uppgifter finns inte att tillgå.

Enligt fritidsundersökningen är de vanligaste sätten att tillbringa fritiden att umgås och titta på tv. Dessa aktiviteter upptar hälften av all fritid, vardera i genomsnitt en timme 20 minuter (1:23 och 1:18) per dag. Det närmast vanligaste tidsfördrivet är läsning (48 min/dag) och motion (34 min/dag) (11.11).

Tidsanvändningsdagböckerna ger inte en särskilt tydlig bild av aktiviteter som utövas sällan t.ex. besök på olika kulturtillställningar - som bättre belyses av frågor av typ "hur ofta" och "när senast". Dyliga frågor ingick i den fritidsundersökning Statistikcentralen gjorde i slutet av år 1981. Det var en intervjuundersökning som kartlade finländarnas kultur- och fritidsintressen. Sammanlagt intervjuades 2 506 personer. Resultaten har publicerats i den kulturstatistiska samlingspublikationen "Kulturstatistik 1981".

Figur 11.12 innehåller uppgifter ur fritidsundersökningen om de vanligaste kultur- och övriga intressenas frekvens. Att besöka kulturtillställningar är jämförelsevis sällsynt. Mest går man på bio eller teater. Rätt sällsynt är det att syssla med egen skapande konstverksamhet. Aktiviteter som kan räknas som tidsfördriv, t.ex. spel av olika slag och dans, är ganska vanliga. Uppgifterna i figuren är utvalda och många viktiga och tidsdryga fritidsaktiviteter saknas, t.ex. studier, organisationsverksamhet, läsning och vila.

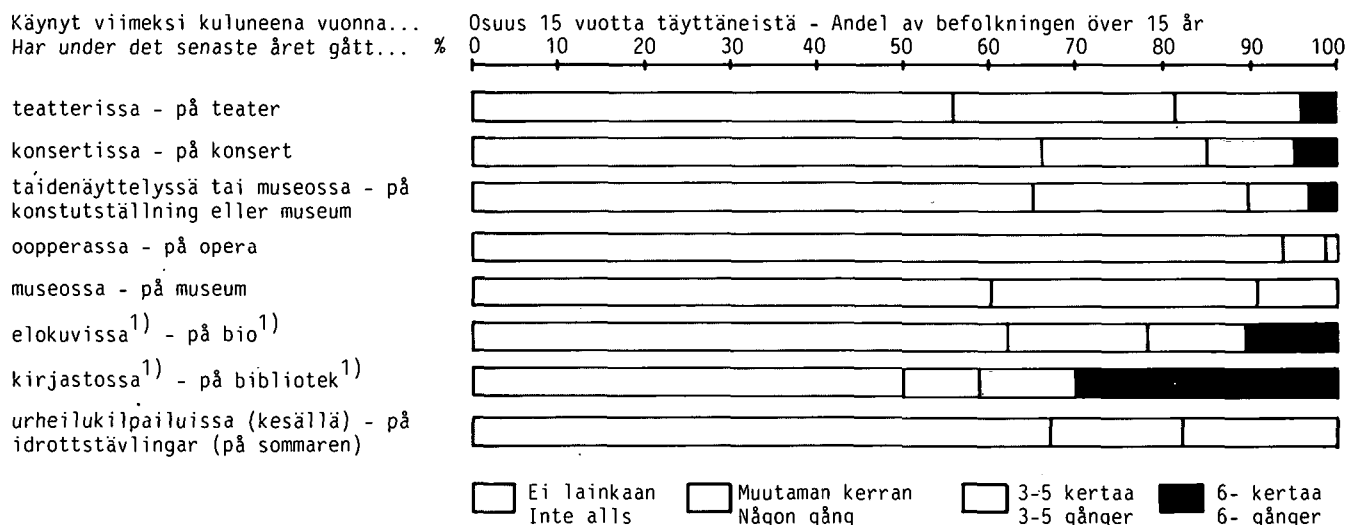
Vapaa-ajan käyttötapa Sätt att tillbringa fritiden	Molemmat sukupuolet Båda könen		Miehet Män		Naiset Kvinnor	
	T/min	%	T/min	%	T/min	%
Vapaa-ajan opiskelu - Fritidsstudier	0.05	2	0.03	1	0.06	2
Järjestötoiminta - Organisationsverksamhet	0.10	3	0.11	3	0.08	3
Liikunta ja ulkoilu - Motion och friluftsliv	0.34	10	0.45	13	0.24	8
Huvit ja kulttuuri - Nöjen och kultur	0.07	2	0.08	2	0.06	2
Lukeminen - Läsning	0.48	14	0.51	14	0.45	14
Television katselu - Televisionstittande	1.18	23	1.27	24	1.10	21
Radion kuuntelu (pääas.) - Radiolyssnande (huvuds.)	0.08	2	0.10	3	0.06	2
Sosiaalinen kanssakäyminen - Socialt umgänge	1.23	25	1.22	23	1.24	26
Harrastukset - Hobbyer	0.27	8	0.18	5	0.36	11
Lepäily - Vila	0.27	8	0.30	8	0.25	8
Matkustaminen ja ajelut - Resor och bilturer	0.08	2	0.10	3	0.07	2
Erittelemätön - Ospecificerat	0.04	1	0.05	1	0.04	1
Yhteensä - Sammanlagt	5.39	100	6.00	100	5.21	100
Vastanneita - Svarande	12 057		5 807		6 250	

o Ks. 11.2 - Se 11.2 - See 11.2

11.12. Eräiden kulttuuri- ja vapaa-ajan harrastusten yleisyys 1981

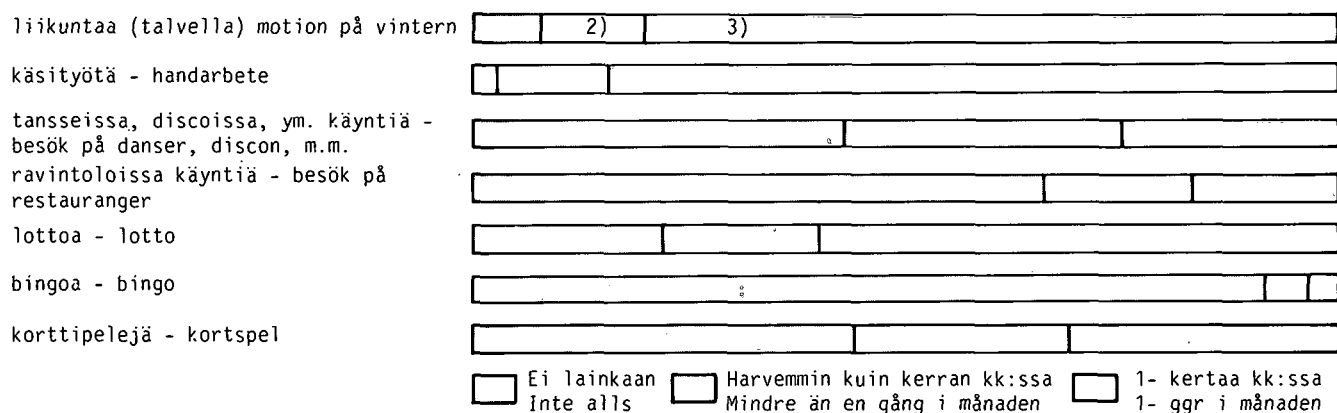
Förekomsten av vissa kultur- och fritidsintressen 1981

Participation in certain cultural and leisure activities, 1981

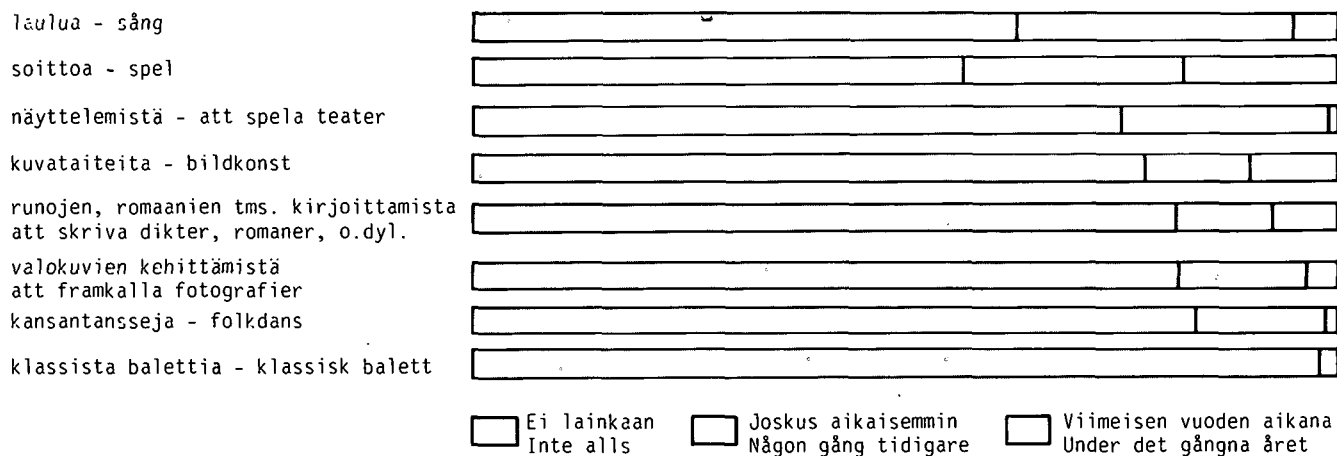
Harrastanut viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana...

Har under det senaste halvåret utövat...

Harrastanut elämänsä aikana...

Har under sitt liv sysslat med...

1) viimeisen puolen vuoden aikana - under det senaste halvåret

2) harvemmin kuin kerran viikossa - mindre än en gång i veckan

3) vähintään kerran viikossa - minst en gång i veckan

o Vapaa-aikatutkimus. Kulttuuritilasto 1981 ja julkaisemattomia tietoja Tilastokeskuksen elinolotilastotoimistosta. Fritidsundersökningen. Kulturstatistik 1981 och opublicerade uppgifter från Statistikcentralens byrå för statistik över levnadsförhållanden. Survey on leisure-time activities. Cultural Statistics 1981 and material from the Statistics on Living Conditions Division in the Central Statistical Office of Finland.

11.2.2 LIIKUNTA JA ULKOILU

Noin kolmannes suomalaisista aikuisista harrastaa jotakin liikuntaa päivittäin tai lähes päivittäin. Viidesosa suomalaisista kuuluu urheiluseuroihin tai liikuntapiireihin. Yli puolet suomalaisista harrastaa kävelyä, marjastusta ja sienestystä, pyöräilyä, hiihtoa ja uintia ainakin joskus. Miehet harrastavat naisia enemmän kalastusta, metsästystä, juoksua ja jalka- tai lentopalloa. Naiset kävelevät ja voimistelevat enemmän kuin miehet. Kaupungeissa asuvat harrastavat liikuntaa hivenen enemmän kuin muissa kunnissa asuvat. Uiminen on selvästi yleisempi harrastus kaupungeissa kuin muissa kunnissa (11.13).

11.2.3 LUKEMINEN

Lukeminen on yksi aikaa vievimmistä vapaa-ajan harrastuksista. Kirjojen lukemista kuvataan taulukossa 11.14. Eniten lukevat ne, joilla on korkean asteen koulutus ja vähiten ne, joilla on alemman tai ylemmän perusasteen koulutus. Aikakauslehtien ja viikkolehtien lukeminen (11.16) ei lisäännyt koulutuksen lisääntyessä. Sarjakuvalehtien yleisöä ovat nuoret. Vähän koulutetut myös lukevat sarjakuvalehtiä.

11.2.4 SANOMALEHDET, RADIO JA TELEVISIO

Joukkotiedotusvälineiden seuraaminen on yleensä päivittäistä ja vie suuren osan suomalaisten vapaa-ajasta. Melkein kaikille tulee ainakin yksi sanomalehti. Hyvin koulutetut tilaavat muita useammin montaa lehteä. Radion ja TV:n seuraaminen on lähes yhtä yleistä kaikilla koulutustasoilla ja kaikissa ikäryhmissä (11.16). Yleisradion omien kuuntelu- ja katselututkimusten mukaan radion ja television seuraamiseen käytettiin 1970-luvulla aikaa keskimäärin puolitoista tuntia päivittäin, eikä katselun määrässä ollut sanottavia vaihteluita. 1980-luvulla katselu on lisääntynyt lähes kahteen tuntiin. Televisiosta katsotaan eniten uutisia, sarjafilmejä, pitkiä elokuvia ja viihdettä. Radion kuunteluun käytetystä ajasta valtaosa käytetään kevyen musiikin kuunteluun. Uutis- ja ajankohtaisohjelmia kuunnellaan myös paljon radiosta (11.18). Nuorten ja vanhojen kuuntelussa ja katselussa on selvät erot: nuoret seuraavat viihteellisiä ohjelmia enemmän kuin vanhat, iän karttuessa uutis- ja asiaohjelmien seuraaminen lisääntyy.

11.2.5 KULTTUURIPASSIIVISUUS

Vapaa-aikatutkimuksesta tehdyt tilastot sisältävät koko joukon tietoja niistä, jotka eivät käytä hyväksien tarjolla olevia kulttuuripalveluita. On eräitä väestöryhmiä, joissa erilaisia kulttuuriaktiviteetteja harrastetaan poikkeuksellisen vähän. Erityisesti koulutus vaikuttaa kulttuuritapoihin siten, että vähän koulutusta saaneiden joukossa on eniten sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole koskaan käyneet taidetilaisuuksissa eivätkä harrastaneet luovaa toimintaa (11.19). Myös asuinpaikka vaikuttaa selvästi kulttuurin harrastamiseen siten, että pienissä kunnissa sekä muualla kuin Uudellamaalla kulttuuria harrastamattomia on selvästi enemmän kuin suurissa kunnissa ja Uudenmaan läänissä. Paikkakunnilla tarjolla olevien kulttuuripalvelujen määrä luonnollisesti selittää tämän. Maanviljelijöiden ja eläkeläisten kulttuuriaktiivisuuden vähäisyyttä selittävät varmasti suurelta osalta juuri vähäinen koulutus ja taajamien ulkopuolella asuminen.

11.2.2 MOTION OCH FRILUFTSLIV

Ungefär en tredjedel av alla finländare i vuxen ålder motionerar dagligen eller nästan dagligen. En femtedel hör till idrottsföreningar eller motions-cirklar. Över hälften promenerar, plockar bär och svamp, cyklar, skidar och simmar åtminstone ibland. Fiske, jakt, löpning och fot- eller volleyboll är vanligare bland män än bland kvinnor, som däremot promenerar och gymnastiserar mera. De som bor i städer motionerar något mera än de som bor i andra kommuner. Simning är en betydligt vanligare hobby i städer än i andra kommuner (11.13).

11.2.3 LÄSNING

Att läsa är en av de allra mest tidsdryga fritidsaktiviteterna. Uppgifter om bokläsning finns i tabell 11.14. De som har utbildning på högre nivå läser mest och de som har utbildning på lägre eller högre grundnivå minst. Läsning av tidskrifter och veckotidningar (11.16) ökar inte med högre utbildning. Serietidningar läses av ungdomar. Uckså lågt utbildade läser serietidningar.

11.2.4 DAGSTIDNINGAR, RADIO OCH TELEVISION

De flesta finländare använder massmedia dagligen och detta upptar en stor del av fritiden. Nästan alla prenumererar på åtminstone en dagstidning. Högutbildade prenumererar oftare än andra på många tidningar. Att lyssna på radio och titta på tv är nästan lika vanligt på alla utbildningsnivåer och i alla åldersgrupper (11.16). Enligt Rundradions egna lyssnar- och tittarundersökningar tittade man under 1970-talet på tv i genomsnitt en och en halv timme per dag och i denna tid förekom inga nämnvärda variationer. På 1980-talet har tiden ökat till närmare två timmar. Mest tittar man på nyheter, seriefilmer, långfilmer och underhållningsprogram. I radio lyssnar man huvudsakligen på lätt musik men också mycket på nyhets- och aktualitetsprogram (11.18). I tittar- och lyssnarvanorna finns det tydliga skillnader mellan yngre och äldre: underhållningsprogram är populärare bland yngre, medan nyhets- och aktualitetsprogrammets andel ökar med personens ålder.

11.2.5 KULTURELL PASSIVITET

Den statistik som uppgjorts på basen av fritidsundersökningen innehåller en hel del uppgifter om personer som inte utnyttjat utbudet av kulturella tjänster. Inom vissa befolkningsgrupper sysslar man med kulturaktiviteter i ovanligt liten skala. I synnerhet utbildning inverkar på kulturvanorna så, att de flesta som aldrig besökt en konstillställning eller sysslat med skapande verksamhet är lågt utbildade (11.19). Också boningsorten påverkar det aktiva kulturella intresset; betydligt flera av dem som inte sysslar med kulturella aktiviteter bor i små kommuner och utanför Nylands län än i stora kommuner och inom Nylands län. Orsaken till detta ligger naturligtvis i det kulturella utbudet på orterna. Den låga kulturella aktiviteten bland jordbrukare och pensionärer förklaras säkert till en stor del just av att utbildningsnivån bland dem är låg och att de ofta är bosatta utanför tätorterna.

11.13. Liikunnan harrastus sukupuolen ja asuinpaikan mukaan
 Motionsintresset efter kön och boningsort
 Participation in sports and outdoor recreation by sex and place of residence

	Miehet Män %	Naiset Kvinnor %	Kaupungit Städer %	Muut kunnat Andra kommuner %	15 v. täytt. yht. 15 år fyllda sammanlagt %
Harrastanut viimeksi kuluneen vuoden aikana Har under det gångna året sysslat med					
juoksua - löpning	46	36	42	39	41
kävelyä - gång	74	86	83	77	81
uintia - simning	56	53	59	47	54
pyöräilyä - cykelåkning	57	67	62	62	62
kotivoimistelua - hemgymnastik	29	50	43	36	40
ohjattua voimistelua - ledd gymnastik	9	21	15	15	15
jalka- tai lentopalloa - fot- eller volleyboll	30	13	20	22	21
metsästystä - jakt	20	1	6	14	10
kalastusta - fiske	63	28	45	45	45
marjastusta ja sienestystä - bär- och svamplockning	66	71	70	67	69
hiihtoa - skidåkning	63	56	58	61	59
urheiluseuran jäsen - medlem i idrottsförening	28	16	20	24	21
harrastanut liikuntaa lähes joka päivä - har motionerat nästan varje dag	26	35	31	31	31
harrastanut liikuntaa vähintään viikoittain har motionerat minst varje vecka	78	82	82	77	81
Vastanneita - Svarande	1 068	1 195	1 323	940	2 263

o Ks. 11.12 - Se 11.12 - See 11.12

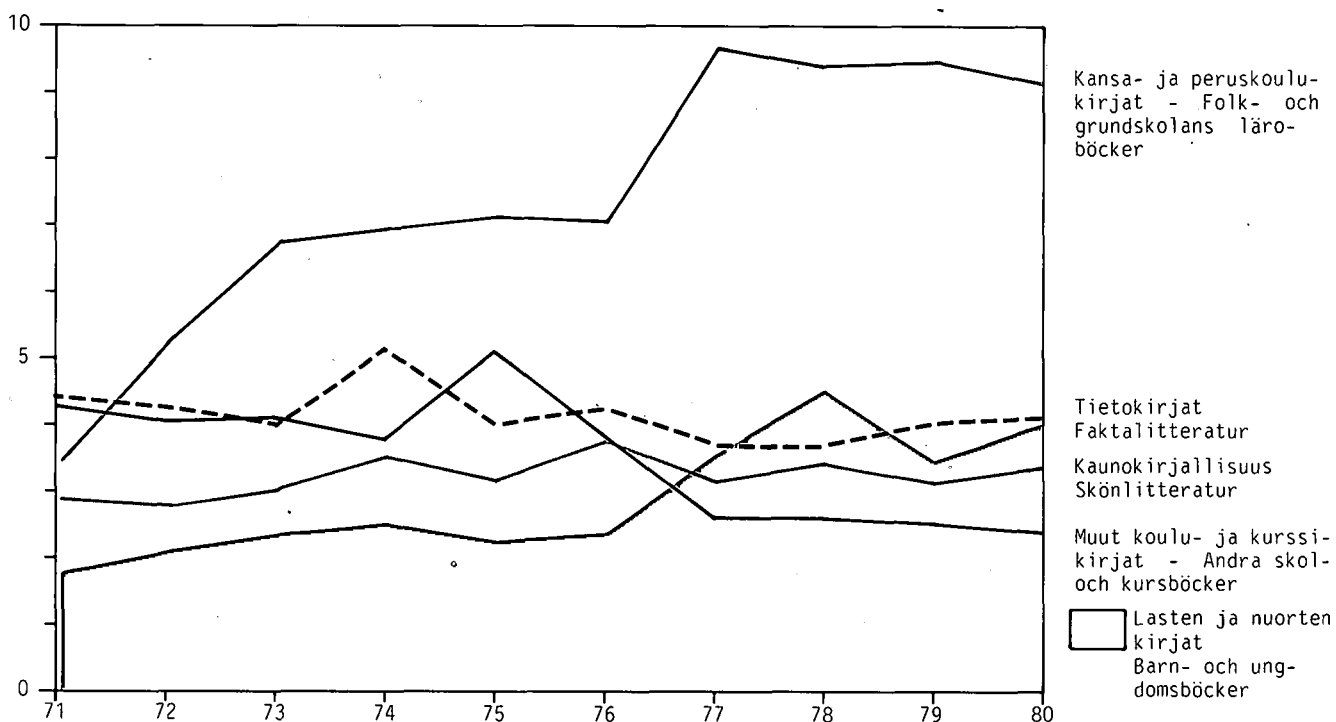
11.14. Lukeminen koulutuksen ja iän mukaan
 Läsvanor efter utbildning och ålder
 Reading habits by education and age

Lukenut viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana Läst under det senaste halvåret	15 vuotta täytt. yhteensä 15 år fyllda s-lagt %	Koulutus - Utbildning			Ikä - Alder		
		Perusaste tai väh. Grundnivå eller mindre %	Keskiaste Mellan- nivå %	Korkea- aste Högnivå %	15-24 %	25-44 %	45-64 %
Kirjoja - Böcker:							
1 - 5 kpl - st.	29	31	31	20	27	30	33
6 - 19 kpl - st.	26	19	31	43	34	28	22
20 - kpl - st.	16	12	18	33	27	18	9
ei yhtään - ingen	28	37	20	4	13	24	37
Työhön tai opiskeluun liittyviä kirjoja - Böcker i anslutning till arbete eller studier	32	22	38	68	58	37	19
Muita tietopuolisia - Annan facklitteratur	25	16	30	56	33	30	17
Muistelmia tai elämäkertoja - Memoarer eller biografier	26	20	29	52	26	24	28
Jännitys- ja salapoliisiromaaneja - Thrillers och detektivromaner	31	24	37	49	57	34	18
Rakkausromaaneja - Kärleksromaner	24	23	27	23	35	24	21
Muita romaaneja - Andra romaner	38	29	43	69	46	43	33
Lukenut sarjalukemistoja - Läst novelltidningar	21	23	22	9	52	19	9
Vastanneita - Svarande	2 263	1 242	815	206	458	894	577

o Ks. 11.12 - Se 11.12 - See 11.12

11.15. Kirjojen myynti* kirjallisuusryhmittäin 1971-80
 Försäljning* av böcker enligt litteraturkategori 1971-80
 Sales of books* by category of literature, 1971-80

1000 kpl - st

* Suomen Kustannusyhdistyksen jäsenkustantajain ilmoittama myynti.
 Esim. vuodelta 1980 on tiedot saatu 18 kustantajalta.

Försäljning av uppgiven av Finlands Förlagsförenings medlemsförlag.
 T.ex. för år 1980 har uppgifter erhållits av 18 förlag.

Sales as announced by members of the Publishers' Association of Finland.
 For instance, for 1980 data were received from 18 publishers.

o Suomen Kustannusyhdistys r.y.
 Finlands Förlagsförening r.f.
 Publishers' Association of Finland r.s.

11.16. Joukkotiedotusvälineiden seuraaminen koulutuksen ja iän mukaan
Användning av massmedia efter utbildning och ålder
Use of mass media by education and age

	15 vuotta täytt. yhteensä 15 år fyllda s-lagt	Koulutus - Utbildning			Ikä - Alder		
		Perusaste tai väh. Grundnivå eller mindre	Keskiaste Mellan-nivå	Korkea-aste Högnivå	15-24	25-44	45-64
Katsoo televisiota - Tittar på televisionen							
päivittäin - dagligen	58	63	52	56	44	55	67
harvemmin - inte så ofta	38	33	45	43	54	43	29
ei koskaan - aldrig	3	4	2	0	1	2	3
Kuuntelee radiota - Lyssnar på radion							
päivittäin - dagligen	83	83	83	75	76	81	87
harvemmin - inte så ofta	17	16	16	24	24	18	11
ei koskaan - aldrig	1	1	1	0	0	1	1
Perheeseen tilattujen vähint. 3 kertaa viikossa ilmestyvien sanomalehtien lkm. - Antalet minst 3 gånger i veckan utkommande dagstidningar som familjen prenumererat på							
kaksi tai useampia - två eller flera	41	41	41	46	37	41	50
yksi - en	51	51	53	48	53	52	44
ei yhtään - ingen	7	8	7	6	10	7	5
Lukee aikakauslehtiä - Läser tidskrifter							
päivittäin - dagligen	17	18	16	16	15	13	20
viikoittain - varje vecka	62	58	67	69	71	65	61
harvemmin - inte så ofta	16	17	16	15	13	21	14
ei koskaan - aldrig	4	6	1	-	1	1	5
Lukee sarjakuvalehtiä - Läser serietidningar							
viikoittain - varje vecka	24	23	26	18	54	27	7
harvemmin - inte så ofta	27	22	33	32	34	35	19
ei koskaan - aldrig	49	55	40	50	11	38	73
Vastanneita - Svarande	2 263	1 242	815	206	458	894	577

o Ks. 11.12 - Se 11.12 - See 11.12

11.17. Television katselun tapa koulutuksen ja iän mukaan
Televisionstittarvanor efter utbildning och ålder
Habits of watching television by education and age

	15 vuotta täytt. yhteensä 15 år fyllda s-lagt	Koulutus - Utbildning			Ikä - Alder		
		Perusaste tai väh. Grundnivå eller mindre	Ylempi perusaste ja keskiaste Högre grundnivå och mellannivå	Korkea-aste Högnivå	15-24	25-44	45-64
Televisio on auki							
Televisionen är påslagen							
koko illan - hela kvällen	37	41	36	17	40	43	33
suljetaan katsottavien ohjelmien välillä - stängs av mellan programmen	54	50	55	78	53	51	58
Vastanneita - Svarande	2 263	1 242	815	206	458	894	577

o Ks. 11.12 - Se 11.12 - See 11.12

- 11.18. Eri ohjelmatyyppien seuraaminen radiosta ja televisiosta 1978-82
Radiolyssnande och televisionstittande efter olika programtyper 1978-82
Listening to the radio and watching television according to type of programme 1978-82
Prosenttia kuunteluun/katseluun käytetystä ajasta
Procent av den tid som använts för lyssnande/tittande
Per cent of time used for listening/watching

	1978	1980	1982	1982: Ikä - Ålder				
				9-14	15-24	25-44	45-64	65-
RADIO ¹⁾ - RADIO ¹⁾								
Uutiset ja ajankohtaisohjelmat - Nyheter och aktualitetsprogram	21	21	21	11	15	19	25	31
Asiaohjelmat - Sakprogram	13	12	13	10	9	12	16	20
Vakava musiikki - Seriös musik	7	6	6	5	3	5	8	9
Kevyt musiikki - Lätt musik	29	30	32	50	47	35	24	14
Puhemusiikkiohjelmat - Talmusikprogram	18	15	14	8	12	17	14	12
Muut ohjelmat - Andra program	11	16	14	15	13	12	13	15
Yhteensä - Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
TELEVISIO ²⁾ - TELEVISION ²⁾								
Uutiset ja ajankohtaisohjelmat - Nyheter och aktualitetsprogram	17	20	21	11	13	22	27	27
Asiaohjelmat - Sakprogram	15	13	9	7	6	8	11	12
Teatteri - Teater	7	4	2	1	1	2	2	2
Elokuvat - Filmer	18	21	17	21	22	16	13	11
Sarjafilmit - Seriefilmer	12	14	19	23	24	18	16	15
Viihde - Underhållning	10	10	15	15	16	15	16	16
Muut ohjelmat - Andra program	22	19	17	21	15	14	14	15
Yhteensä - Summa	100	100	100	100	100	100	100	100

- 1) Radion keskimääräinen päivittäinen kuunteluaika oli vuonna 1978 136 min, 1980 128 min ja 1982 138 min.
Den genomsnittliga tid som per dag använts för radiolyssnande var 136 min år 1978, 128 min år 1980 och 138 min år 1982.
The average time spent daily on listening to the radio in 1978 was 136 minutes, in 1980 128 minutes and in 1982 138 minutes.
- 2) Television keskimääräinen päivittäinen katseluaika oli vuonna 1978 95 min, 1980 105 min ja 1982 145 min.
Den genomsnittliga tid som per dag använts för TV-tittande var 95 min år 1978, 105 min år 1980 och 145 min år 1982.
The average time spent daily on watching television in 1978 was 95 minutes, in 1980 105 minutes and in 1982 145 minutes.
- o Oy Yleisradio Ab:n suunnittelu- ja tutkimusosasto.
Oy Yleisradio Ab, planerings- och forskningsavdelningen.
The Planning and Research Department of the Finnish Broadcasting Company.

11.19. Kulttuuripassiivisuus koulutuksen mukaan 1981
 Kulturell passivitet efter utbildning 1981
 Cultural passivity by education in 1981

Niiden osuus, jotka eivät ole koskaan ... Procent som aldrig har ...	15 vuotta täyttäneet 15 år fyllda	Koulutus - Utbildning		
		Alempi pe- rusaste tai vähemmän Lägre grund- nivå eller mindre	Ylempi pe- rusaste ja keskiaste Högre grund- nivå och mellanivå	Korkea-aste Högnivå
	%	%	%	%
käyneet oopperassa besökt' opera	70	81	68	31
käyneet konsertissa ¹⁾ gått på konsert	66	78	60	40
käyneet elokuvissa ²⁾ gått på bio	51	66	42	29
käyneet kirjastossa ³⁾ gått på bibliotek	50	69	40	16
käyneet taidenäyttelyssä tms. gått på konstutställning el.dyl.	29	46	19	1
käyneet teatterissa gått på teater	15	24	11	0
harrastaneet kuvaamataiteita sysslat med bildkonst	78	84	75	66
harrastaneet laulua (ryhmässä) sjungit i grupp eller kör	63	68	60	52
harrastaneet soittoa spelat någon musikinstrument	57	72	49	35
lukeneet kirjoja ³⁾ läst böcker	28	44	19	4
kuunnelleet musiikkia äänitteiltä lyssnat på skivor eller kassetter	14	24	6	6
Vastanneita Svarande	2 263	957	1 100	206

1) Viimeksi kuluneen vuoden aikana
 Under det gångna året
 During the last year

2) Yli vuosi sitten tai ei koskaan
 För över ett år sedan eller aldrig
 Over a year ago or never

3) Viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana
 Under det senaste halvåret
 During the last half year

11.2.6 LOMANVIETTOTAVAT

Lomanvietto on tärkeä vapaa-ajan muoto. Suurin osa, lähes kolme neljäsosaa, lomavuorokausista pidetään kesä-elokuussa. Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimus kuvaa lokakuista ajankäyttöä, joten on selvää, että lomanviettoa koskevia tietoja siitä ei saa. Matkailun edistämiskeskus on tutkinut haastatteluin suomalaisten lomanviettotapoja ja niiden muutoksia vuodesta 1974 lähtien.

Vuonna 1980 suomalaisilla oli lomaa yhteensä noin 82 miljoonaa vuorokautta. Niistä lähes puolet vietettiin kotona. Sukulaisten tai tuttavien luona vietettiin noin viidennes lomavuorokausista. Yhtä suuri osa lomista kului omalla tai maksuttomasti käytössä olevalla mökillä. Koti lomanviettopaikkana oli yleisin työntekijöiden keskuudessa. Toimihenkilöt viettivät lomaansa kesämökillä useammin kuin yrittäjät ja työntekijät. Sukulaisten ja tuttavien luona viereileminen oli yhtä yleistä kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä. Työntekijät ja yrittäjät lomailivat ulkomailla selvästi muita vähemmän (11.20). Lomien pituutta koskevia tietoja esitetään luvun "Työolot" työaikaa käsittelevässä osassa.

Pohjoismaissa kesämöккеily on yleisintä Ruotsissa, Suomessa ja Norjassa. Tanskassa möккеilyllä ei ole samaa luonnetta kuin Suomessa ja Ruotsissa (11.21).

11.2.6 SEMESTERFIRANDE

Att fira semester är en viktig fritidsform. Största delen, nästan tre fjärdedelar av semestern hålls i juni-augusti. Statistikcentralens tidsanvändningsundersökning behandlar tidsanvändning i oktober månad, uppgifter om semesterfirande kan således inte fås därur. Centralen för turistfrämjande har sedan 1974 genom intervjuer undersökt finländarnas semestervanor och förändringarna i dem.

År 1980 hade finländarna semester sammanlagt ungefär 82 miljoner dygn. Hälften av tiden tillbringades hemma. Ungefär en femtedel av semesterdygnen var man hos släktingar och bekanta. En lika stor del tillbringades på en stuga, som man antingen ägde själv eller stod till förfogande avgiftsfritt. Att fira semestern hemma var vanligast bland arbetare. Tjänstemän tillbringade semestern på en sommarstuga oftare än företagare och arbetare. Att besöka släktingar och bekanta var lika vanligt i alla socioekonomiska grupper. Arbetare och företagare semestrade utomlands i betydligt mindre utsträckning än andra (11.20). Uppgifter om semestrarnas längd finns i kapitlet "Arbetsförhållanden" i avsnittet om arbetstider.

I de Nordiska länderna firar man semestern på sommarstugan främst i Sverige, Finland och Norge. I Danmark har denna semesterform inte samma karaktär som i Finland och Sverige (11.21).

11.20. Suomalaisten lomanviettotavat sosioekonomisen aseman mukaan 1980
Finländarnas semesterfirande efter socioekonomisk ställning 1980
Holiday-making by Finns according to socio-economic status in 1980

Vähintään 1 lomaviikon viettotapa Sätt att fira minst 1 semestervecka	Yrittäjät Företagare % ¹⁾	Ylemmät toimihenkilöt Högre tjänstemän % ¹⁾	Alemmat toimihenkilöt Lägre tjänstemän % ¹⁾	Työntekijät Arbetare % ¹⁾	Lomavuorokausia yht. Semesterdygn s-lagt 1 000 vrk dygn	%
Ulkomailla - Utomlands	14	28	23	11	6 478	8
Kotimaassa - I hemlandet:						
Kotona - Hemma	52	58	70	76	37 966	46
Kesämökillä ²⁾						
På sommarstugan	11	48	38	29	16 482	20
Sukulaisten tai tuttavien luona - Hos släktingar eller bekanta	33	34	35	32	15 088	18
Leirintäalueella - På campingområde	4	5	8	9	2 050	2
Täysihoidossa, eri majoituslaitoksissa						
I helpension, i olika inkvarteringsinrättningar	5	10	4	2	1 540	2
Mualla - någon annanstans	..	..	..	..	2 296	3
Vastanneita - Svarande	107	108	248	335	82 000	100

1) Koska vastaajille sallittiin useita vastausvaihtoehtoja, prosenttien summa ylittää sadan.
Eftersom flera svarsalternativ tilläts, är summan av procenterna över hundra.
As several response alternatives were allowed, the sum of the percentages exceeds one hundred.

2) Sisältää omalla, muulla maksuttomalla tai vuokratulla kesämökillä oleskelun.
Omfattar vistelse på egen, annan avgiftsfri eller hyrd sommarstuga.
Includes staying at own, other cost free, or rented summer residence.

o Tilastokeskuksen Matkailun edistämiskeskukselle vuonna 1980 keräämän haastattelututkimuksen aineisto. Haastattelussa oli mukana 1 290 satunnaisotannalla valittua henkilöä. Ks. myös "Suomalaisten lomatottumukset 1980". Matkailun edistämiskeskus A:34. 1982.
En intervjuundersökning gjord av Statistikcentralens intervjubyrå för Centralen för turistfrämjande 1980. I intervjun deltog 1 290 slumpmässigt utvalda personer. Se också "Suomalaisten lomatottumukset 1980". Centralen för turistfrämjande A:34. 1982.
Materials of an interview study collected by the CSO of Finland for the Finnish Tourist Board in 1980. The interview covered 1 290 persons selected by random sampling. See also "Suomalaisten lomatottumukset 1980". The Finnish Tourist Board A:34. 1982.

- 11.21. Kesämökin omistajien osuus väestöryhmittäin Pohjoismaissa
 Procent som äger fritidshus i olika befolkningsgrupper i de Nordiska länderna
 Percentage of owners of summer residences in different population groups in the Nordic countries

	Suomi Finland (1978)	Ruotsi.. Sverige (1979)	Norja Norge (1980)	Tanska Danmark (1976)
Kaikki 20-64-vuotiaat Samtliga 20-64-åringar	24	21	25	12
Työntekijät Arbetare	20	17	20	7
Toimihenkilöt Tjänstemän	29	25	27	18
joista ylemmät toimihenkilöt därav högre tjänstemän	38	32	33	25
Maanviljelijät Jordbrukare	14	10	32	4
Yrittäjät Företagare	46	24	36	18
Yksinäisruokakunnat Ensamstående	20	12	20	8
Avio- ja avoparit, ei lapsia Samboende utan barn	27	29	31	13
Avio- ja avoparit, lapsia Samboende med barn	25	20	23	13
Monilapsiset perheet Flerbarnsföräldrar	26	19	22	12
45-64-vuotiaat avio- ja avo- parit, ei lapsia Äldre samboende utan barn	32	34	38	16

- o Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaisen tilastollisen sihteeristön julkaisema raportti. NORD-sarja. Göteborg 1983 (vain ruotsiksi ja englanniksi).
 Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. Nordiska rådet och Nordiska statistiska sekretariatet. NORD. Göteborg 1983.
 Levnadsnivå och ojämlikhet i Norden. A report published by the Nordic Council and the Nordic Statistical Secretariat. NORD. Gothenburg 1983.

11.2.7 JÄRJESTÖTOIMINTA JA POLIITTINEN OSALLISTUMINEN

Hyvin suuri osa suomalaisista kuuluu ammatillisiin järjestöihin (ks. luvun "Työvoima ja työolot" taulukkoa 6.44), mutta toimintaan osallistumattomia on myös suhteellisen paljon. Osallistuminen toimintaan on kaikkein vilkkainta uskonnollisissa yhdistyksissä ja kulttuuri- tai taidejärjestöissä (11.22).

Puolueiden jäsenmäärät ovat olleet vuodesta 1974 melko muuttumattomia lukuun ottamatta Keskustapuolueen jäsenmäärää, jossa on melko suuria heilahduksia. Naisten osuus puolueissa on kasvanut hyvin hitaasti (11.23). Äänestysprosentit kunnallisissa ja eduskuntavaaleissa ovat nykyisin pysyvästi korkeat verrattuna toista maailmansotaa edeltäneen ajan äänestysprosentteihin. 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa pidetyissä vaaleissa äänestysvilkkaisu on ollut lähes 80 %. Presidentinvaaleissa vuonna 1982 äänestysprosentti kipusi 82 %:iin. Miesten ja naisten äänestysaktiivisuudessa aikaisemmin vallinnut selvä ero on kaventunut lähes olemattomiin (11.24).

11.2.7 ORGANISATIONSVERKSAMHET OCH POLITISK AKTIVITET

En betydligt stor del av befolkningen hör till fackföreningar (se kapitlet "Arbetskraft och arbetsförhållanden", tabell 6.44), också om jämförelsevis många inte deltar i deras verksamhet. Inom religiösa föreningar och kultur- eller konstorganisationer är deltagandet i verksamheten livligast (11.22).

Partiernas medlemsantal har sedan 1974 hållits på en ganska oförändrad nivå med undantag av Centerpartiets, som varierat relativt mycket. Kvinnornas andel i partierna har vuxit mycket långsamt (11.23). Röstningsprocenten i kommunal- och riksdagsvalen är nuförtiden konstant hög jämfört med röstningsprocenterna i valen under tiden före andra världskriget. I de val som hållits i slutet av 1970- och början av 1980-talet har röstningsaktiviteten varit närmare 80 %. I presidentvalet 1982 steg röstningsprocenten till 82 %. Den skillnad i röstningsaktivitet som tidigare rådde mellan män och kvinnor har minskat och är nuförtiden närmast obefintlig (11.24).

11.22. Järjestöihin kuuluminen ja niiden toimintaan osallistuminen 1981
Medlemskap i organisationer och deltagande i deras verksamhet 1981
Membership in organizations and participations in their activities in 1981

Järjestö Organisation	Kuuluu jäsenenä Är medlem			Toimintaan osallistuneiden osuus Andel som deltagit i verksamheten		
	10 vuotta täytt. yht. 10 år fyll- da s-lagt	Naiset Kvinnor	Miehet Män	Vähintään kuukau- sittain Minst må- natligen	Harvemmin Inte så ofta	Ei lain- kaan, eos Inte alls, kis
	%	%	%	%	%	%
Ammatillinen yhdistys Fackförening	40	36	45	15	58	27
Kulttuuri- tai taidejärjestö tai -piiri Kultur- eller konstorganisation eller -cirkel	4	5	4	55	37	8
Harrastejärjestö Hobbyorganisation	21	15	28	47	43	10
Uskonnollinen yhdistys Religiös förening	9	12	6	83	14	2
Poliittinen puolue- tai aikuisjärjestö Politisk parti- eller vuxenorganisation	9	7	12	27	56	17
Sitoutumaton koululais-, nuoriso- tai opiskelijajärjestö Obunden elev-, ungdoms- eller studentorganisation	1	1	2	43	42	15
Urheiluseura, liikuntakerho Idrottsförening, motionsklubb	21	16 ¹⁾	28 ¹⁾	52	30	18

1) 15 vuotta täyttäneistä - Av 15 år fyllda

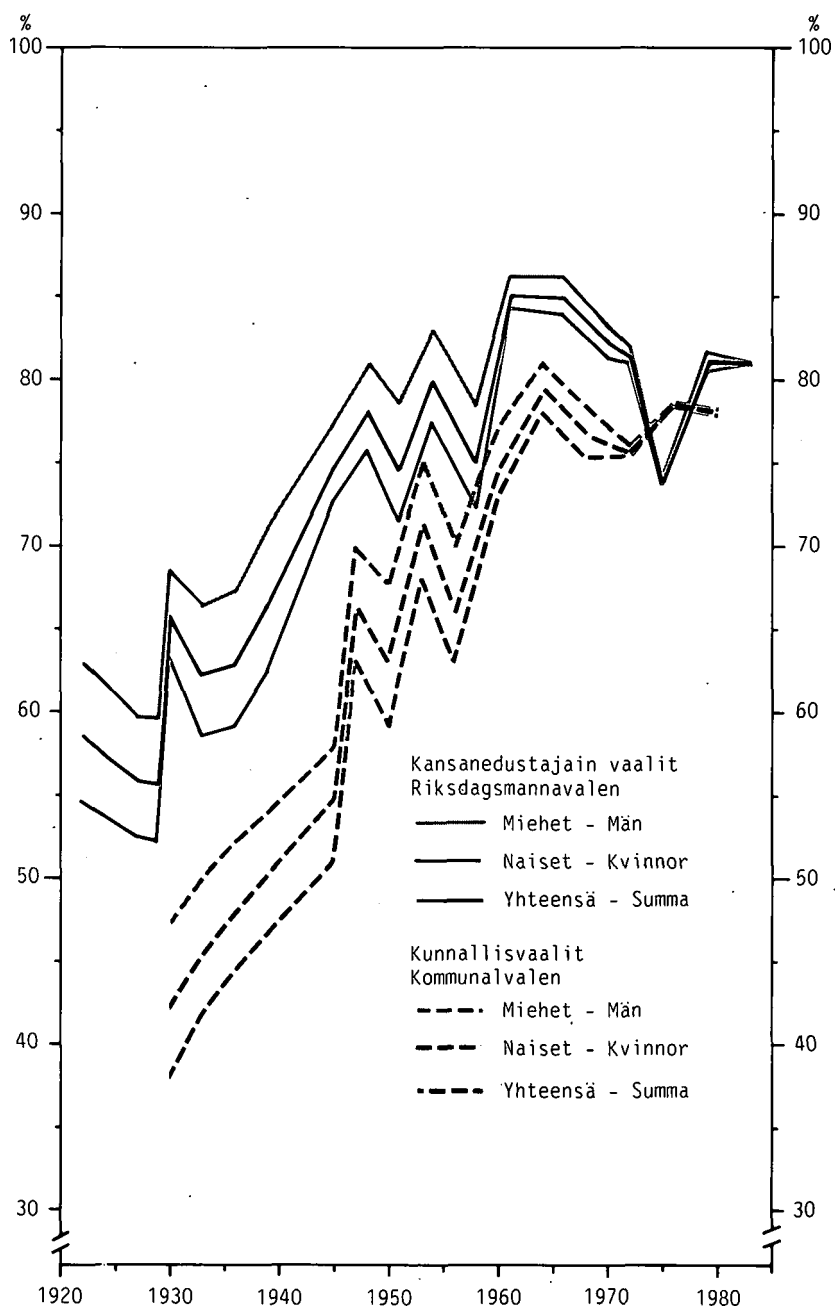
o Ks. 11.12 - Se 11.12 - See 11.12

11.23. Suurimpien puolueiden jäsenmäärät sukupuolen mukaan 1974, 1978 ja 1982
 De största partiernas medlemsantal efter kön 1974, 1978 och 1982
 Memberships of largest political parties by sex, 1974, 1978 and 1982

Puolue Parti	1974		1978		1982	
	Yhteensä Inalles	Naisia Kvinnor %	Yhteensä Inalles	Naisia Kvinnor %	Yhteensä Inalles	Naisia Kvinnor %
Keskustapuolue Centerpartiet	264 500	45	304 500	46	205 300	56
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue Finlands Socialdemokratiska Parti	88 000	33	99 500	35	97 400	36
Kansallinen Kokoomus Nationella Samlingspartiet	81 500	50	81 000	50	80 000	50
Suomen Kansan Demokraattinen Liitto Demokratiska Förbundet för Finlands Folk	56 000	29	55 000	32	40 700	32
Ruotsalainen Kansanpuolue Svenska Folkpartiet	43 500	32	48 500	33	50 800	55
Suomen Kommunistinen Puolue Finlands Kommunistiska Parti	41 000	26	48 500	29	50 900	29
Suomen Maaseudun Puolue Finlands Landsbygdsparti	30 000	30	..	..	21 000	19
Liberaalinen Kansanpuolue Liberala Folkpartiet	18 000	34	20 000	42	18 000	55
Suomen Kristillinen Liitto Finlands Kristliga Förbund	11 000	60-70	18 500	60	19 700	59

o Elinolosuhteet 1950-1975. Tilastokeskus. Tilastollisia tiedonantoja n:o 58; Tasa-arvoasiain neuvottelukunta.
 Levnadsförhållanden 1950-1975. Statistikcentralen. Statistiska meddelanden nr 58; Delegationen för jämlikhets-
 ärenden.
 Living Conditions 1950-1975. CSO of Finland. Statistical Surveys No. 58; Council for Equality.

11.24. Äänestysprosentti kansanedustajain- ja kunnallisvaaleissa sukupuolen mukaan 1922-83
 Röstningsprocent vid riksdagsmänna- och kommunalvalen efter kön 1922-83
 Voting percentage at parliamentary and municipal elections in 1922-83

TAULUKKO- JA KUVIOLUETTELO
FÖRTECKNING ÖVER TABELLER OCH DIAGRAMMER
LIST OF TABLES AND CHARTS

Sivu
Sida
Page

1.	SUOMEN TALOUDELLISET VOIMAVARAT FINLANDS EKONOMISKA RESURSER ECONOMIC RESOURCES OF FINLAND	
1.1.	Kansantalouden kiertokulkukaavio Schema över nationalekonomins kretslopp Diagram over national economic circulation	11
1.2.	Bruttokansantuote Suomessa ja eräissä muissa maissa 1960-80 Bruttonationalprodukten i Finland och i några andra länder 1960-80 Gross national product in Finland and in some other countries in 1960-80	12
1.3.	Bruttokansantuotteen volyymin muutos 1961-82 Förändring i bruttonationalproduktens volym 1961-82 Annual change in volume of gross national product in 1961-82	13
1.4.	Teollisuuden ja koko kansantalouden työn tuottavuuden kehitys 1960-82 Utveckling av arbetets produktivitet inom industrin och inom landets ekonomi i sin helhet 1960-82 Changes in productivity within industry and national economy as a whole in 1960-82	13
1.5.	Bruttokansantuotteen jakautuminen elinkeinoittain 1962-82 Bruttonationalproduktens fördelning efter näringsgren 1960-82 Breakdown of gross national product by industry in 1960-82	14
1.6.	Teollisuuden arvonlisäys toimialoittain 1980 sekä tuotannon volyymin kasvu 1960-80 Industrins förädlingsvärde efter näringsgren 1980 och produktionens volymtillväxt 1960-80 Value added in industry by kind of economic activity in 1980 and growth rate of production in 1960-80	15
1.7.	Bruttokansantuote lääneittäin 1973 ja 1980 Bruttonationalprodukten länsvis 1973 och 1980 Gross national product by province in 1973 and 1980	16
1.8.	Palkansaajien reaaliensiotasoindeksi 1964-82 Löntagarnas realförtjänstnivåindex 1964-82 Index of real earnings level of salary and wage earners in 1964-82	17
1.9.	Bruttoveroaste veromuodoittain 1960-82 Bruttoskattegrad efter skatteform 1960-82 Gross tax rates by tax type in 1960-82	18
1.10.	Bruttokansantuotteen käyttö eri tarkoituksiin 1960-82 Användning av bruttonationalprodukten för olika ändamål 1960-82 Expenditure on gross national product for various purposes in 1960-82	19
1.11.	Julkiset kulutusmenot tehtävittäin 1980 ja niiden volyymin kasvu 1975-82 Offentliga konsumtionsutgifter efter ändamål 1980 och deras volymtillväxt 1975-82 Government final consumption expenditure by service in 1980 and growth rate of its volume in 1975-82	12
1.12.	Investointien osuus BKT:sta 1960-82 Investeringsgarnas andel av BNP 1960-82 Investments as a percentage of gross national product in 1960-82	20
1.13.	Tuonnin ja viennin jakautuminen tavararyhmittäin 1970-82 Importens och exportens fördelning efter varugrupp 1970-82 Breakdown of imports and exports by type of goods in 1970-82	21
1.14.	Tuonnin ja viennin jakautuminen maaryhmittäin 1960-82 Importens och exportens fördelning efter landsgrupp 1960-82 Breakdown of imports and exports by group of countries in 1960-82	22

2.

VÄESTÖ
BEFOLKNING
POPULATION

2.1.	Kaavio eräistä eri ikäkausille ominaisista palvelutarpeista Diagram över servicebehov kännetecknande för olika åldersgrupper Service needs characteristic of different age groups	23
2.2.	Väestönkehitys 1750-1980 Befolkningsutveckling 1750-1980 Population development, 1750-1980	24
2.3.	Väestötase 1970-81 Befolkningsbalans 1970-81 Population balance, 1970-81	25
2.4.	Väkiluvun kehitys 1750-1980 ja ennuste 1981-2000 Folkmängdens utveckling 1750-1980 och prognosen 1981-2000 Population development, 1750-1980 and projection for 1981-2000	25
2.5.	Maassamuutto ja pohjoismainen muuttoliike 1971-81 Inrikes omflyttning och flyttning inom Norden 1971-81 Internal migration and migration to and from other Nordic countries, 1971-81	28
2.6.	Siirtolaisuus Suomen ja Ruotsin välillä 1965-81 Omflyttning mellan Finland och Sverige 1965-81 Migration between Finland and Sweden, 1965-81	29
2.7.	Maassamuuton vaikutus läänien väkilukuun 1965-69 ja 1975-79 Den inrikes omflyttningens inverkan på länens folkmängd 1965-69 och 1975-79 Impact of internal migration on the population of the provinces, 1965 and 1975-79	30
2.8.	Nettomaassamuutto lääneittäin 1 000 asukasta kohti 1975-81 Netto inrikes omflyttning länsvis per 1 000 invånare 1975-81 Net internal migration by province per 1 000 inhabitants, 1975-81	29
2.9.	Läänien välinen nettomuutto lääneittäin 1975-79 Nettoflyttning mellan läner, länsvis 1975-79 Migration between provinces by province, 1975-79	31
2.10.	Nettomaahanmuutto lääneittäin 1 000 asukasta kohti 1975-81 Nettoinvandring länsvis per 1 000 invånare 1975-81 Net immigration by province per 1 000 inhabitants, 1975-81	30
2.11.	Kuntien välinen muuttoliike ja kunnassamuutto muuttaneiden iän ja sukupuolen mukaan 1980 Omflyttning mellan och inom kommuner, efter flyttarnas ålder och kön 1980 Internal migration between and within municipalities by age and sex of migrants, 1980	32
2.12.	Maahanmuuttaneet ja maastamuuttaneet iän ja sukupuolen mukaan 1980 Invandrare och utvandrare efter ålder och kön 1980 Immigrants and emigrants by age and sex, 1980	32
2.13.	Pohjoismaihin muuttaneiden koulutus 1971-80 Utbildningsnivån hos personer som utvandrat till de nordiska länderna 1971-80 Education of the emigrants to the Nordic countries, 1971-80	33
2.14.	Muuton tärkein syy muuton suunnan mukaan Den viktigaste orsaken till omflyttningen efter omflyttningens riktning Most important reason for internal migration by direction of migration	33
2.15.	Muuttoalttius ammattialoittain 1971 ja 1976 Flyttningsbenägenhet yrkesvis 1971 och 1976 Propensity to move by occupation, 1971 and 1976	34
2.16.	Syntyneiden lukumäärä ja yleinen syntyneisyysluku 1750-1980 Antal födda och allmänt födelsetal 1750-1980 Births and crude birth rate, 1750-1980	35

2.17.	Kuolleena syntyneet 1970-81 Dödfödda 1970-81 Stillbirths, 1970-81	36
2.18.	Avoliiton ulkopuolella syntyneet 1970-81 Utom äktenskapet födda 1970-81 Illegitimate births, 1970-81	36
2.19.	Lailliset abortit Pohjoismaissa 1970-80 Legal aborter i de nordiska länderna 1970-80 Legally induced abortions in the Nordic countries, 1970-80	37
2.20.	Kuolleet 1 000 asukasta kohti iän ja sukupuolen mukaan 1970 ja 1980 Döda per 1 000 invånare efter ålder och kön 1970 och 1980 Deaths per 1 000 population by age and sex, 1970 and 1980	38
2.21.	Väestö iän ja sukupuolen mukaan 1970, 1980 ja 1990 Befolkningen efter ålder och kön 1970, 1980 och 1990 Population by age and sex, 1970, 1980 and 1990	41
2.22.	Väestö iän mukaan lääneittäin 1970, 1980 ja 1990 Befolkningen efter ålder länsvis 1970, 1980 och 1990 Population by age and province, 1970, 1980 and 1990	42
2.23.	Eri tavoin laskettuja huoltorasituslukuja 1950-80 Olika sätt att beräkna försörjningsbördan 1950-80 Different ways of estimating the dependancy ratio, 1950-80	44
2.24.	Sukupuolirakenne kunnittain 1980 Könsstrukturen kommunvis 1980 Balance of sexes by municipality, 1980	44
2.25.	Väestön pääasiallinen toiminta 1950-80 Befolkningen efter huvudsaklig sysselsättning 1950-80 Population by type of activity, 1950-80	45
2.26.	Ammatissa toimivan väestön ammattiasema 1950-80 Yrkesverksamma efter yrkeställning 1950-80 Economically active population by industrial status, 1950-80	45
2.27.	Eläkeläisten lukumäärä 1950-80 ja ennustettu määrä 1990-2020 Antalet pensionärer 1950-80 och prognos för åren 1990-2020 Number of pensioners 1950-80 and projection for 1990-2020	46
2.28.	Eläkeläisten ikäjakauma ja väestöosuus 1970 ja 1980 Pensionärernas åldersfördelning och andelar av åldersklasserna 1970 och 1980 Age structure of pensioners and their proportion of the different age groups, 1970 and 1980	46
2.29.	Väestö sosioekonomisen aseman mukaan 1960, 1970 ja 1980 Befolkningen efter socioekonomisk ställning 1960, 1970 och 1980 Population by socio-economic status in 1960, 1970 and 1980	47

3. PERHEET FAMILJER FAMILIES

3.1.	Kotitalous-, asutokunta- ja perhekäsitteiden keskinäinen suhde Inbördes förhållande mellan hushålls-, bostadshushålls- och familjebegreppen Interrelationships between the concepts household, household-dwelling unit and family	49
3.2.	Ruokakunnat tyytin mukaan 1950-75 ja asutokunnat 1980 Hushåll efter typ 1950-75 och bostadshushåll 1980 Households in 1950-75 and household-dwelling units in 1980 by type	51
3.3.	Yksinäisruokakuntien 1970 ja yksinään asuvien 1980 väestöosuudet iän ja siviilisäädyn mukaan Andel av befolkningen som bodde i ensamhushåll år 1970 och andel som bodde ensamma år 1980 efter ålder och civilstånd One-person households in 1970 and persons living alone in 1980 as percentages of population by age and marital status	52

3.4.	Perheet tyyppin mukaan, perheisiin kuuluvien henkilöiden ja perheettömien lukumäärä 1950-80 Familjer efter typ, antal personer som hör till familjer och antal personer utan familj 1950-80 Families by type, and number of persons in families and of those without family in 1950-80	53
3.5.	Perheiden päämiesten osuus iän ja perhetyypin mukaan kaikista päämiehistä ja ikäluokista 1960-80 Andel familjehuvudmän av alla huvudmän och åldersklassen efter ålder och familjetyp åren 1960-80 Heads of family by age and type of family as a percentage of all heads of family and of age group in 1960-80	54
3.6.	Perheet ja yksinäiset elinvaiheen mukaan 1980 Familjer och ensamstående efter levnadsskede 1980 Families and persons living alone by life cycle, 1980	55
3.7.	Perheet lasten lukumäärän mukaan 1950-80 Familjer efter antal barn 1950-80 Families by number of children, 1950-80	57
3.8.	15-34-vuotiaiden lapsiasemassa olevien perheenjäsenten osuus ikäluokasta iän mukaan 1980 Andel familjemedlemmar i åldern 15-34 som klassificeras som barn av åldersklassen efter ålder år 1980 Family members with child status aged 15-34 years as percentage of age group by age	57
3.9.	Perheen muodostuksen keskilukuja 1971-80 Familjebildning, några medeltal 1971-80 Family constitution indicators for 1971-80	58
3.10.	Solmitut avioliitot 1970-81 Ingångna äktenskap 1970-81 Contracted marriages, 1970-81	59
3.11.	Avioliitossa olevien naisten osuus 1962, 1972 ja 1982 sekä avioliitossa olevat naiset 1982 iän mukaan Andel gifta kvinnor 1962, 1972 och 1982 samt andel samboende kvinnor 1982 efter ålder Married women in 1962, 1972 and 1982 and women in common-law marriage in 1982 as a percentage of age group, by age	60
3.12.	Avioerot 1956-81 Äktenskapsskillnader 1956-81 Divorces, 1956-81	61
3.13.	Vuosina 1960-76 solmittujen avioliittojen erokertymä 5 ja 10 vuoden kuluttua avioliiton solmimisesta Äktenskap som ingåtts 1960-76; äktenskapsskillnader 5 och 10 år efter ingåendet Divorce rates after 5 and 10 years of marriage for marriages contracted in 1960-76	62
3.14.	Syntyneet lapsen järjestysluvun mukaan 1951-81 Barn som fötts 1951-81 efter barnets ordningsnummer Births by birth order in 1951-80	62
3.15.	Lasten perheolot 1980 Barnens familjeförhållanden 1980 Children's family situation, 1980	64
3.16.	Lasten päivähoidon laajuus 1970-80 Barndagvårdens omfattning 1970-80 Children's day care capacity, 1970-80	65
3.17.	Työssäkäyvien äitien lasten (0-6 v.) päivähoito 1977-82 Dagvård för barn (0-6-åringar) som hade förvärvsarbetande mödrar 1977-82 Day care for children (aged 0-6 years) of employed mothers in 1977-82	66
3.18.	65 vuotta täyttäneiden kuuluminen asuntokuntiin ja perheisiin 1980 Bostadshushålls- och familjetillhörighet bland 65 år fyllda personer Membership of persons aged 65 and over in household-dwelling units and families in 1980	67

3.19.	Vanhusten hoitopaikat ja vanhuksille tarkoitetut asunnot 1950-81 Vårdplatser och bostäder för åldringar 1950-81 Nursing home places and dwellings for the aged, 1950-81	68
3.20.	Kodinhoitoapua saaneet 1975-80 Mottagare av hemvårdshjälp 1975-80 Recipients of municipal home help in 1975-80	69
4.	TERVEYS HÄLSA HEALTH	
4.1.	Imeväis- ja perinataalikuolleisuus 1910-80 Spädbarns- och perinatal dödlighet 1910-80 Infant and perinatal deaths 1910-80	71
4.2.	0- ja 40-vuotiaan jäljellä oleva keskimääräinen elinaika 1921-81 Den återstående medellivslängden för 0- och 40-åringar 1921-81 Mean life expectancy of 0-year-olds and forty-year-olds, 1921-81	72
4.3.	Elinajat eräiden kuolemansyryhmien osalta lääneittäin 1976-80 Livslängderna för vissa dödsorsaksgrupper länsvis 1976-80 Length of life for some causes of death by province, 1976-80	72
4.4.	Miesten ikävakioitu kuolleisuus indeksinä Pohjoismaissa lääneittäin vuonna 1981 Männens standardiserade dödlighet som index i de nordiska länderna länsvis år 1981 Standardized male mortality in Scandinavia by province in 1981 as index	73
4.5.	Naisten ikävakioitu kuolleisuus indeksinä Pohjoismaissa lääneittäin vuonna 1981 Kvinnornas standardiserade dödlighet som index i de nordiska länderna länsvis år 1981 Standardized female mortality in Scandinavia by province in 1981 as index	74
4.6.	Pohjoismaiden ikävakioitu kuolleisuus indeksinä De nordiska ländernas standardiserade mortalitet som index Standardized mortality rates in Scandinavia as index numbers	75
4.7.	Tieliikenneonnettomuuksissa loukkaantuneet ja kuolleet 1 000 moottoriajoneuvoa ja 1 000 autoa kohti vuosina 1946-80 De skadade och döda i vägtrafikolyckor per 1 000 motorfordon och per 1 000 bilar under åren 1946-80 Persons injured or killed in road traffic accidents per 1 000 motor vehicles and 1 000 cars in 1946-80	76
4.8.	Poliisin tietoon tullut liikennejuopumus ja alkoholionnettomuudet 1972-82 Polisrapporterade trafikfyllerifall och alkohololyckor 1972-82 Drunken driving and road traffic accidents involving persons under the influence of alcohol 1972-82	77
4.9.	Kuolleisuus sukupuolen, iän ja eräiden kuolemansyiden mukaan eri pohjoismaissa 1976/78 Dödlighet efter kön, ålder och visa dödsorsaker i de nordiska länderna 1976/78 Mortality by sex, age and various causes of death in the Nordic countries 1976/78	78
4.10.	Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleet 100 000 asukasta kohti Pohjoismaissa 1960-82 Antalet dödade vid vägtrafikolyckor i Norden 1960-82 Number of persons killed in road traffic accidents in the Nordic Countries 1960-82	79
4.11.	Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleet ja loukkaantuneet Pohjoismaissa 1978-82 Vid vägtrafikolyckor dödade och skadade personer i de nordiska länderna 1978-82 Persons killed and injured in road traffic accidents, in the Nordic countries 1978-82	79
4.12.	Itsemurhia ikäryhmän 100 000 henkeä kohden Pohjoismaissa vuonna 1978 ja 1980 Själv mord per 100 000 personer inom ålders grupper i Norden 1978 och 1980 Suicides per 100 000 persons in age group, in the Nordic countries, 1978 and 1980	80
4.13.	Alkaneet ja voimassa olevat työkyvyttömyyseläkkeet 1970-81 Nya och gällande invaliditetspensioner 1970-81 New and valid disability pensions, 1970-81	82

4.14.	Uudet työkyvyttömyyseläkkeet sairauspääryhmän, iän ja sukupuolen mukaan v. 1982 Nya invaliditetspensioner efter sjukdomshuvudgrupp, ålder och kön år 1982 New national invalidity pensioners by important disease group, age and sex 1982	83
4.15	Päättäneet toistaiseksi myönnetyt työkyvyttömyyseläkkeet päättymisyyn mukaan 1971-82 Tillsvidare beviljade invaliditetspensioner som slutat utgå 1971-82 Discontinued pensions granted for unspecified period	84
4.16.	Voimassa olevat työkyvyttömyyseläkkeet sairauspääryhmän mukaan lääneittäin ja osuudet työikäisestä väestöstä 1980 Invaliditetspensionerna i olika sjukdomshuvudgrupper efter län och andel av befolkningen i arbetsför åldern 1980 National disability pensioners by important disease group, county and province and as a proportion of population of working age, 1980	85
4.17.	Varhaiseläkkeen saajien osuudet työikäisistä Pohjoismaissa 1970-82 Antal förtidspensionärer i procent av samtliga personer i arbetsför ålder i de nordiska länderna år 1970-82 Invalidity pensioners as a proportion (%) of population of working age in the Nordic Countries, 1970-82	86
4.18.	Sairausvakuutuksen päivärahakorvauksia saaneet 1968-1982 Mottagare av sjukförsäkringens dagpenning 1968-1982 Beneficiaries of National sickness insurance allowances 1968-1982	87
4.19.	Pitkäaikaissairaiden osuus väestöstä sukupuolen ja iän mukaan vuosina 1964, 1968 ja 1976 Andel av befolkningen som varit långvarigt sjuka efter kön och ålder åren 1964, 1968 och 1976 Percentage of population chronically ill by sex and age in 1964, 1968 and 1976	88
4.20.	Vammojen ja pitkäaikaisten sairauksien esiintyminen vammaisryhmittäin Förekomsten av handikapp och långvariga sjukdomar efter handikappskategori Prevalence and incidence of certain disabilities and chronic diseases	89
4.21.	Työstä poissaolot sairauden vuoksi työllistä kohden 1976, 1980 ja 1983 Arbetsfrånvaro p.g.a. sjukdom per sysselsatt 1976, 1980 och 1983 Absenteeism because of illness per employed person 1976, 1980 and 1983	90
4.22.	Sairauspäivien luku 100 riskipäivää kohti ikäryhmittäin 1964, 1968 ja 1976 Antalet sjukdagar per 100 riskdagar efter åldersgrupp 1964, 1968 och 1976 Number of disability days per 100 risk days by age group, 1964, 1968 and 1976	90
4.23.	Sairaansijat ja lääkärit 1920-80 Vårdplatser och läkare 1920-80 Hospital beds and physicians 1920-80	91
4.24.	Mielenterveystoimistojen käynnit ja virat Besök och tjänster på mentalvårdsbyråerna Visits and positions in mental health centres	92
4.25.	Järjestelmällisen hammashuollon toteuttaminen ikäluokittain terveystakesuksissa 1981 Förverkligande av systematisk tandvård i hälsovårdscentralerna enligt ålder 1981 Realization of systematic dental care in health centres by age, 1981	93
4.26.	Terveystakeskusten hammashuolto 1970-80 Hälsovårdscentralernas tandvård 1970-80 Dental care in health centres 1970-80	94
4.27.	Aikuisväestön tupakointi sukupuolen mukaan puolivuositain tehdyissä tutkimuksissa vuosina 1974-82 Rökning bland den vuxna befolkningen efter kön enligt halvårsvis gjorda undersökningar åren 1974-82 Use of tobacco among the adult population by sex according to biannual studies in 1974-82	95
4.28.	Tupakan ja alkoholin kulutus Pohjoismaissa 1971-80 Tobaks- och alkoholkomsumtionen i de nordiska länderna 1971-80 Tobacco and alcohol consumption in the Nordic countries in 1971-80	96

4.29.	Suomalaisen juomatapojen kehitys 1969-1976 Förändringar i finländarnas dryckesvanor från 1969 till 1976 Changes in Finnish drinking habits from 1969 to 1976	98
5.	KOULUTUS UTBILDNING EDUCATION	
5.1.	Suomen koulujärjestelmä Finlands skolsystem The Finnish school system	99
5.2.	Keskikoulun ja ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuus väestöstä iän ja sukupuolen mukaan 1970 ja 1980 Andel av befolkningen som hade mellanskoleutbildning och studentexamen åren 1970 och 1980 efter ålder och kön Proportions of population with completed middle school education and with matriculation examination by age and sex, 1970 and 1980	100
5.3.	Tutkintoja suorittaneita yli 15-vuotiaista 1970 ja 1980 Andel 15 år fyllda personer som hade examen åren 1970 och 1980 Proportions of over 15-year-old population with examinations and degrees, 1970 and 1980	101
5.4.	Keski- ja korkean asteen tutkintoja suorittaneiden koulutusosuudet ikäryhmittäin sukupuolen mukaan 1971 ja 1981 Andel personer som avlagt examen på mellan- eller högre nivå inom olika åldersgrupper år 1971 och 1981 efter kön Proportions of population with second- and third-level examinations by age and sex, 1971 and 1981	102
5.5.	Väestö korkeimman suoritettun koulutuksen mukaan lääneittäin 1981 Befolkningen efter högsta slutförda utbildning länsvis 1981 Population by highest education completed by province, 1981	102
5.6.	Oppilasmäärät oppilaitoksissa 1950-80 Elevantalen i läroanstalterna 1950-80 Number of students in educational institutes, 1950-80	103
5.7.	Ammatillisten oppilaitosten oppilaat koulutusaloin 1977-82 Elever i yrkesläroanstalterna efter utbildningsområde 1977-82 Students in vocational education by field of education, 1977-82	104
5.8.	Korkeakouluopiskelijat ja suoritettut tutkinnot opintoalan mukaan 1981 Högskolestuderande och avlagda examina år 1981 efter studieområde University students and degrees taken by field of study, 1981	105
5.9.	Tiedekorkeakouluissa suoritettut tutkinnot koulutusaloin lukuvuosina 1966/67 - 1980/81 Examina vid vetenskapliga högskolor efter utbildningsområde läsåren 1966/67 - 1980/81 Graduates in universities of science by field of education in 1966/67 - 1980/81	106
5.10.	Aikuiskoulutukseen osallistuneet 1971/72 ja 1979/80 Deltagande i vuxenutbildning 1971/72 och 1979/80 Participants in adult education, 1971/72 and 1979/80	108
5.11.	Kansalais- ja työväenopistot 1950-81 Medborgar- och arbetarinstitut 1950-81 Civic and workers' institutes 1950-81	108
5.12.	Uudet oppilaat oppilaitostyypeittäin 1970-82 Nyinskrivna elever efter typ av läroanstalt 1970-82 New students by type of educational institution, 1970-82	110
5.13.	Yhteishaussa pyrkineet ja otetut oppilaitostyypeittäin 1981 ja 1982 Personer som ansökt och blivit antagna efter typ av läroanstalt 1981 och 1982 Applications and admissions under the joint selection system by type of educational institution, 1981 and 1982	111

5.14.	Ammatillisen koulutuksen aloittaneet ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet lääneittäin 1982 Personer som inlett yrkesinriktad utbildning och personer som inte blivit intagna länsvis 1982 Persons starting vocational education and those left outside by province, 1982	112
5.15.	Korkeakouluihin pyrkineet ja hyväksytyt opintoaloittain 1982 Antal personer som ansökt och antagits till högskolor efter studieområde 1982 Applications and admissions to universities by field of study, 1982	113
5.16.	Koulussaolo isän koulutuksen mukaan 1980 Deltagande i utbildning med avseende på faderns utbildning 1980 School attendance of young people by level of father's education, 1980	114
5.17.	Eri oppilaitostyypeissä opiskelevien oppilaiden isän sosioekonominen asema 1980 Studerande vid olika typer av läroanstalter efter faderns socioekonomiska ställning år 1980 Socio-economic status of fathers of students at various educational institutes, 1980	115
5.18.	Työttömyysaste koulutusasteen mukaan 1978 ja 1982 Relativ arbetslöshetstal efter utbildningsnivån 1978 och 1982 Unemployment rate by level of education, 1978 and 1982	116
5.19.	Työllisten, vuonna 1977 tutkinnon suorittaneiden arvio sijoittumisestaan työmarkkinoille 1979 Hur sysselsatta personer, som avlagt examen år 1977, enligt egen bedömning placerat sig på arbetsmarknaden år 1979 Ratings by employed persons with degrees taken in 1977 of their situation on labour market, 1979	116
5.20.	Koulutustaso Pohjoismaissa Utbildningsnivå i de nordiska länderna Level of education in the Nordic countries	117

6. TYÖVOIMA JA TYÖOLOJAT
ARBETSKRAFT OCH ARBETSFÖRHÅLLANDEN
LABOUR FORCE AND WORKING CONDITIONS

6.1.	Työikäinen väestö, työvoima ja työlliset 1959-81 Befolkningen i arbetsför ålder, arbetskraften och de sysselsatta 1959-81 Population of working age, labour force and employed persons, 1959-81	120
6.2.	Miesten ja naisten osuus työvoimasta 1959-81 Andel män och kvinnor i arbetskraften 1959-81 Percentage of men and women in the labour force, 1959-81	121
6.3.	Työvoimaosuudet iän ja sukupuolen mukaan 1970 ja 1980 Relativa arbetskraftstal efter ålder och kön 1970 och 1980 Labour force participation rates by age and sex, 1970 and 1980	122
6.4.	Työikäisten toiminnan laatu Verksamhet för befolkningen i arbetsför ålder Type of activity of working age population	123
6.5.	Työvoimavirrat 1979-80: työikäisen väestön siirtymät työvoimaan ja sen ulkopuolelle Arbetskraftsströmmarna 1979-80: förskjutningar inom befolkningen i arbetsför ålder till och från arbetskraften Labour force flows 1979-80: flows of population of working age into and out of the labour force	124
6.6.	Työvoimaosuuslukuja ja työttömyysaste Pohjoismaissa 1981 Relativa arbetskraftstal och relativa arbetslöshetstal i Norden 1981 Labour force participation rates and unemployment rate in the Nordic countries, 1981	125
6.7.	Työvoiman elinkeinorakenne Pohjoismaissa 1980 Arbetskraftens näringsgrensstruktur i de nordiska länderna 1980 The industrial structure of the labour force in the Nordic countries, 1980	127

6.8.	Ammatissa toimiva väestö elinkeinon mukaan 1880-1980 Den yrkesverksamma befolkningen efter näringsgren 1880-1980 Economically active population by industry, 1880-1980	128
6.9	Ammatissa toimiva väestö ammatin ja sukupuolen mukaan 1960, 1970 ja 1980 Den yrkesverksamma befolkningen efter yrke och kön 1960, 1970 och 1980 Economically active population by occupation and sex, 1960, 1970 and	129
6.10.	Ammatissa toimivan väestön ammattijakauma 1960, 1970 ja 1980 Den yrkesverksamma befolkningens yrkesstruktur 1960, 1970 och 1980 Occupational structure of the economically active population, 1960, 1970 and 1980	130
6.11.	Naisten ja miesten ammatit 1950-80 Kvinnors och mäns yrken 1950-80 Womens' and mens' occupations, 1950-80	130
6.12.	Työvoima koulutusasteen ja iän mukaan 1980 Arbetskraften efter utbildningsstadium och ålder 1980 Labour force by education and age 1980	131
6.13.	Työttömien määrä sekä työttömyysasteet 1970-82 Antalet arbetslösa och relativa arbetslöshetstal 1970-82 Number of unemployed and unemployment rates, 1970-82	134
6.14.	Viimeisten 12 kuukauden aikana työttömänä olleet henkilöt 1978-82 Personer som varit arbetslösa under de senaste 12 månaderna 1978-82 Persons who have been unemployed during the last 12 months, 1978-82	134
6.15.	Työttömien määrä sukupuolen mukaan, 1970-81 Antalet arbetslösa efter kön 1970-81 Number of unemployed by sex, 1970-81	135
6.16.	Työttöminä työnhakijoina vuoden 1982 aikana olleet työvoimapiireittäin ja sukupuolen mukaan Arbetslösa arbetssökande under år 1982 enligt kön och arbetskraftsdistrikt Unemployed jobseekers in 1982 by sex and labour force district	136
6.17.	Lomautetut ja lyhennetyllä työviikolla olleet 1971-82 Personer som varit permitterade och haft förkortad arbetsvecka 1971-82 Number of employees laid off or on reduced working week, 1971-82	136
6.18.	Työllisyyskursseilla olleet ja työmäärärahoiin työllistetyt 1971-82 Personer som deltagit i sysselsättningskurser och i allmänna beredskapsarbeten 1971-82 Persons in labour-market training and persons employed in public works, 1971-82	137
6.19.	Työttömyysasteet lääneittäin sukupuolen mukaan 1972-81 Relativa arbetslöshetstal länsvis efter kön 1972-81 Unemployment rates by province and sex, 1972-81	138
6.20.	Työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat ammateittain 1970-81 Arbetslösa arbetssökande och antal lediga arbetsplatser enligt yrkesområde 1970-81 Unemployed persons and vacancies by occupation, 1970-81	139
6.21.	Pitkäaikaistyöttömyys ikäryhmittäin Långtidsarbetslöshet enligt åldersgrupp Long-term unemployment by age group	140
6.22.	Pitkäaikaistyöttömyys alueittain Långtidsarbetslöshet enligt distrikt Long-term unemployment by district	141
6.23.	Piilotyöttömät Dold arbetslöshet Discouraged workers	141
6.24.	Työttömät työnhakijat työttömyyttä edeltävän toiminnan mukaan 1981 Arbetslösa arbetssökande enligt tidigare verksamhet 1981 Unemployed jobseekers by earlier activity, 1981	142

6.25.	Työhaun päättymisen syy 1982 Orsaken till att den arbetssökande slutat söka arbete 1982 The reason for ending jobseeking, 1982	142
6.26.	Työttömien toimeentuloturva 1971-82 Utkomstskydd för arbetslösa 1971-82 Unemployment compensation, 1971-82	143
6.27.	Työ- ja vapaa-ajan kehitys 1910-80 Utvecklingen av arbetstid och fritid 1910-80 Development of hours of work and leisure, 1910-80	144
6.28.	Palkansaaajien työaikamuodot toimialoittain 1977 ja 1982 Löntagarnas arbetstidsform efter näringsgren 1977 och 1982 Work schedule of employees by industry, 1977 and 1982	145
6.29.	Palkansaaajien "epätavalliset" työajat Löntagare med "ovanliga" arbetstider Atypical working hours	146
6.30.	Keskimääräinen viikkotyöaika 1976, 1979 ja 1980 Genomsnittlig veckoarbetstid 1976, 1979 och 1980 Weekly working hours on average, 1976, 1979 and 1980	146
6.31.	Osa-aikatyölliset 1977-82 Deltidssysselsatta 1977-82 Part-time workers, 1977-82	147
6.32.	Keskimääräiset päivittäiset työmatka-ajat asuinaluetyypeittäin 1979 Genomsnittliga restider per arbetsdag efter typ av bostadsområde 1979 Average travelling time to and from work by type of living area, 1979	148
6.33.	Yhdensuuntaiseen työmatkaan kuluva aika ammattiaseman mukaan 1977 Tid som åtgår till enkelresan till arbetsplats efter yrkesställning 1977 Time spent on one-way travel to work by industrial status, 1977	148
6.34.	Työstä poissaolot 1976 ja 1980 Arbetsfrånvaro 1976 och 1980 Absenteeism, 1976 and 1980	149
6.35.	Lomien palkallisuus ja pituus sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 1980 Betald semester och semesternas längd efter socioekonomisk ställning 1980 Paid holidays and length of holidays, by socio-economic status, 1980	150
6.36.	Keskimääräinen lomapäivien lukumäärä 1978 Genomsnittligt antal semesterdagar 1978 Average number of holidays, 1978	151
6.37.	Työtapaturmat 1976, 1978 ja 1981 Olycksfall i arbete 1976, 1978 och 1981 Industrial accidents, 1976, 1978 and 1981	152
6.38.	Kuolemaan johtaneet työtapaturmat 1965-81 Arbetsolycksfall med dödlig utgång 1965-81 Fatal industrial accidents, 1965-81	152
6.39.	Kuolemaan johtaneita työtapaturmia 1 000 työntekijää kohti iän mukaan 1976-79 Arbetsolycksfall med dödlig utgång per 1 000 arbetstagare efter ålder 1976-79 Fatal industrial accidents per 1 000 employees by age, 1976-79	153
6.40.	Ammattitaudit toimialoittain 1975 ja 1981 Yrkessjukdomar efter näringsgren 1975 och 1981 Occupational diseases by industry, 1975 and 1981	153
6.41.	Koettu työn rasittavuus ja yksitoikkoisuus Procent som upplever sitt arbete som ansträngande och enformigt Work experienced as strenuous and monotonous	155

6.42.	Työympäristössä koetut haitat Störningar i arbetsmiljön Detriments in working environment	155
6.43.	Työtaistelut 1971-81 Arbetskonflikter 1971-81 Labour disputes, 1971-81	156
6.44.	Työntekijäin ja toimihenkilöiden järjestöjen jäsenmäärät järjestöittäin 1950-80 Arbetar- och tjänstemannaorganisationernas medlemsantal enligt organisation 1950-80 Membership in labour organizations, 1950-80	157

7. TULOT JA KULUTUS
INKOMSTER OCH KONSUMTION
INCOME AND CONSUMPTION

7.1.	Käytettävissä olevan tulon muodostuminen Hur den disponibla inkomsten bildas Make-up of disposable income	159
7.2.	Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot henkeä kohti 1960-82 Hushållens disponibla inkomster per person 1960-82 Disposable income of households per inhabitant, 1960-82	159
7.3.	Kotitalouksien keskimääräinen käytettävissä oleva tulo sosioekonomisen aseman mukaan 1977 ja 1981 Disponibel medelinkomst för hushåll efter socioekonomisk ställning 1977 och 1981 Average disposable income of households by socio-economic status, 1977 and 1981	160
7.4.	Kotitalouksien kulutusmenot henkeä kohti 1960-82 Hushållens genomsnittliga konsumtionsutgifter per person 1960-82 Consumption expenditure of households per person, 1960-82	161
7.5.	Kotitalouksien keskimääräisten kulutusmenojen jakautuminen 1971 ja 1981 Fördelning av hushållens genomsnittliga konsumtionsutgifter 1971 och 1981 Average consumption expenditure of households by category of expenditure, 1971 and 1981	162
7.6.	Ammatissa toimivien keskimääräiset ansiotulot sukupuolen ja koulutusasteen mukaan 1981 Genomsnittliga förvärvsinkomster för yrkesverksamma 1981 efter kön och utbildningsnivå 1981 Average earned income of economically active persons by sex and educational level, 1981	163
7.7.	Miesten ja naisten keskimääräiset henkilökohtaiset kulutusmenot 1981 Personliga konsumtionsutgifter i medeltal för män och kvinnor 1981 Average personal consumption expenditure of males and females, 1981	163
7.8.	Kotitalouksien keskimääräiset tuotannontekijä- ja käytettävissä olevat tulot sekä ilmaispalvelut desiiliryhmittäin 1981. Desiiliryhmät on muodostettu kotitalouksien käytettävissä olevan tulon mukaan Hushållens genomsnittliga faktorinkomster och disponibla inkomster samt gratistjänster år 1981 per decilgrupp. Decilgrupperna har bildats utgående från hushållens disponibla inkomst Average factor and disposable incomes of, and transfer in kind to, households by decile group in 1981. Decile groups are made up by disposable income of household	164
7.9.	Kotitalouksien keskimääräiset tuotannontekijä- ja käytettävissä olevat tulot sosio-ekonomisen aseman mukaan 1981 Hushållens genomsnittliga faktorinkomster och disponibla inkomster samt gratistjänster efter socioekonomisk ställning 1981 Average factor and disposable incomes of, and transfers in kind to, households by socio-economic status, 1981	167
7.10.	Lapsiperheiden keskimääräiset tuotannontekijä- ja käytettävissä olevat tulot sekä ilmaispalvelut 1981 Barnfamiljernas genomsnittliga faktorinkomster och disponibla inkomster samt gratis-tjänster 1981 Average factor and disposable incomes of, and transfers in kind to, families with children, 1981	170

7.11.	Tiettyjen hyödykkeiden kulutus erilaisissa lapsiperheissä 1981 Konsumtion av vissa förnödenheter i olika slags barnfamiljer 1981 Consumption of certain commodities in different families with children, 1981	171
Liite 1	Tulot, tulojen käyttö ja ilmaispalvelut keskimäärin kotitaloutta kohti desiiliryhmittäin 1981. Desiiliryhmät on muodostettu kotitalouden käytettävissä olevan tulon mukaan, 1 000 mk	
Bilaga 1	Inkomster, inkomstanvändning och gratistjänster i genomsnitt per hushåll efter decilgrupp 1981. Decilgrupperna har bildats utgående från disponibel inkomst per hushåll	
Appendix 1	Income, spent income, and transfers in kind as an average per household by decile group in 1981. Decile groups are made up by disposable income of household	172
Liite 2	Tulot, tulojen käyttö ja ilmaispalvelut keskimäärin kotitaloutta kohti sosioekonomisen aseman mukaan 1981. 1 000 mk	
Bilaga 2	Inkomster, inkomstanvändning och gratistjänster i genomsnitt per hushåll efter socio-ekonomisk ställning 1981. 1 000 mk	
Appendix 2	Income, spent income, and transfers in kind as an average per household by socioeconomic status in 1981. 1 000 Fmk	174
Liite 3	Lapsiperheiden tulot, tulojen käyttö ja ilmaispalvelut keskimäärin kotitaloutta kohti 1981. 1 000 mk	
Bilaga 3	Barnfamiljernas inkomster och deras användning samt gratistjänster i genomsnitt per hushåll 1981. 1 000 mk.	
Appendix 3.	Income and spent income of, and transfers in kind to, families with children as an average per household in 1981. 1 000 Fmk.	176
8.	ASUMINEN BOENDE HOUSING	
8.1.	Asunnot huoneluvun mukaan 1950-80 Bostäder enligt rumsantal 1950-80 Dwellings by number of rooms, 1950-80	180
8.2.	Valmistuneet asunnot 1952-81 Färdigställda bostäder 1952-81 Completed dwellings 1952-81	180
8.3.	Asukkaat ja asunnot talotyypeittäin 1970 ja 1980 Invånare och bostäder enligt hustyp 1970 och 1980 Inhabitants and dwellings by type of building, 1970 and 1980	181
8.4.	Asutut vuokra-asunnot 1970, 1975 ja 1980 sekä vuosina 1971-80 valmistuneet uudet valtion lainoittamat vuokra-asunnot Bebodda hyresbostäder åren 1970, 1975 och 1980 samt statsbelånade hyresbostäder som blivit färdiga åren 1971-80 Occupied rented dwellings in 1970, 1975 and 1980 and rented dwellings financed by the state completed in 1971-80	181
8.5.	Vuokra-asunnot rakentamisvuoden mukaan 1980 Hyresbostäder efter byggnadsår 1980 Rented dwellings by year of completion of building, 1980	182
8.6.	Valtion lainoittamiin uusiin vuokra-asuntoihin asukkaiksi hyväksytyjen ruokakuntien osuus kaikista hakeneista 1971-80 Hushåll som godkänts som hyresgäster i nya statsbelånade hyresbostäder i procent av alla sökande 1971-80 Households accepted as tenants in new rented dwellings financed by the state, per cent of all applicants, 1971-80	182
8.7.	Ahtaasti asuvien osuus eri väestöryhmissä Pohjoismaissa Procenten trångbodda av olika befolkningsgrupper i Norden Persons living in overcrowded dwellings, per cent of different population groups in the Nordic countries	183
8.8.	Asumistiheys huoneiston asukasluvun mukaan 1970 ja 1980 Boendetäthet enligt antal invånare 1970 och 1980 Living density by number of inhabitants, 1970 and 1980	184

8.9.	Asumistasonormit alittavat asuntokunnat 1980 Bostadshushåll som inte fyller bostadsstandardsnormen 1980 Household-dwelling units living in dwellings below the norm of housing standard, 1980	185
8.10.	Asumistiheys lääneittäin 1970 ja 1980 Boendetäthet länsvis 1970 och 1980 Living density by province, 1970 and 1980	186
8.11.	Ahtaasti asuvien asuntokuntien osuus päämiehen fän ja huoneiston hallintaperusteen mukaan 1980 Andel trångbodda hushåll enligt huvudmannens ålder och bostadens upplåtelseform 1980 Share of household-dwelling units living in overcrowded dwellings by age of head of household and tenure status of dwelling, 1980	187
8.12.	Asumistiheys sosioekonomisen aseman mukaan 1980 Boendetäthet enligt socioekonomisk ställning 1980 Living density by socio-economic status, 1980	187
8.13.	Eräiden erityisryhmien asumistiheys Vissa specialgruppers boendetäthet Living density of special groups	188
8.14.	Asunnot varusteiden mukaan 1950, 1960, 1970 ja 1980 Bostäder enligt utrustning 1950, 1960, 1970 och 1980 Dwellings by equipment, 1950, 1960, 1970 and 1980	189
8.15.	Asukkaat asunnon varustetason mukaan lääneittäin 1980 Invånare enligt bostadens utrustningsnivå länsvis 1980 Inhabitants by standard of equipment in dwellings and by province, 1980	190
8.16.	Hissit, parvekkeet ja pihat kerrostaloissa Hissar, balkonger och gårdar i flervåningshus Elevators, balconies and courtyards in blocks of flats	191
8.17.	Kävelyetäisyydellä asunnosta sijaitsevat palvelut Service på promenadavstånd från bostaden Services within walking distance from dwellings	191
8.18.	Asumiseen liittyvät haitat asuintalotyypin ja asuinaluetyypin mukaan Störningar i bostaden efter hustyp och typ av bostadsområde Detriments in dwelling by type of building and type of residential area	192
8.19.	Asuntojen hallintaperuste kuntamuodoittain 1950-80 Bostädernas upplåtelseform enligt kommunform 1950-80 Tenure status of dwellings by type of municipality, 1950-80	192
8.20.	Asuntojen kalleusindeksit kunnittain 1980 Bostädernas dyrortsindex kommunvis 1980 Cost of living indexes of dwellings by municipality, 1980	194
8.21.	Asumiskustannusten osuus yksityisistä kulutusmenoista 1960-82 Boendekostnadernas andel av de privata konsumtionsutgifterna 1960-82 Housing expenses in proportion to private consumption expenditure, 1960-82	198
8.22.	Ruokakuntien asumismenot sosioekonomisen aseman mukaan 1971-81 Hushållens boendekostnader efter socioekonomisk ställning 1971-81 Housing expenses of the households by socio-economic status, 1971-81	198
8.23.	Asumiseen kohdistuva tuki Pohjoismaissa 1979 (milj. mk) Bostadssubventioner i Norden 1979 (milj. mk) Housing subsidies in the Nordic countries, 1979 (mill. Fmk)	199

9. YMPÄRISTÖ
MILJÖ
ENVIRONMENT

9.1.	Vuoden keskilämpötila (1931-60) Årlig medeltemperatur (1931-60) Mean annual temperature (1931-60)	201
9.2.	Ihmisen talouden ja luonnon välinen vuorovaikutussuhde Växelverkan mellan människans hushållning och naturen Interaction between human economy and nature	202
9.3.	Bruttokansantuote (BKT), BKT:n energiantensiteetti ja eräiden raaka-aineiden tuotanto Suomessa 1950-81 Bruttonationalprodukt (BNP), BNP:s energi-intensitet och framställning av vissa råvaror i Finland 1950-81 Gross national product (CNP), its energy intensity, and production of certain raw materials in Finland, 1950-81	203
9.4.	Energian kokonaiskulutus pohjoismaissa ja OECD:ssä 1981 Total energiförbrukning i de nordiska länderna och inom OECD 1981 Total energy consumption in the Nordic countries and the OECD, 1981	203
9.5.	Energian kokonaiskulutus Suomessa 1982 energialähteittäin ja kulutussektoreittain Total energiförbrukning i Finland år 1982 efter energikälla och förbrukningssektor Total energy consumption in Finland in 1982 by energy source and consumption sector	204
9.6.	Ammatissa toimiva väestö, lannoitteiden käyttö ja maatalouskoneet maataloudessa 1950-80 Yrkesverksam befolkning, användning av konstgödsel och lantbruksmaskiner inom jordbruket 1950-80 Economically active population, use of fertilizers and farm machinery in agricultural production, 1950-80	205
9.7.	Metsien käyttö ja kasvu 1950-82 Användning av skog och skogarnas tillväxt 1950-82 Forest depletion and growth, 1950-82	206
9.8.	Avohakkuut ja metsäojitus 1950-81 Kalhuggning och skogsdikning 1950-81 Clear cutting and forest drainage, 1950-81	207
9.9.	Yhdyskuntien ja teollisuuden veden käyttö 1970-80 Vattenförbrukning inom industri och samhällen 1970-80 Communal and industrial water consumption, 1970-80	207
9.10.	Maa-alan jakautuminen maaluokkiin 1980 Markarealen uppdelad i olika markkategorier 1980 Land area by land classes, 1980	208
9.11.	Arvio ilman saasteista lähteen ja saasteen mukaan 1980 Estimat av luftens föroreningar efter utsläppskälla och föroreningens art 1980 Estimates of air pollution by source and pollutant, 1980	209
9.12.	Rikki- ja typpioksi- sekä hiukkaspitoisuuksille alttiina oleva osa koko väestöstä 1980 Andel av befolkningen som utsattes för höga halter av svavel- och kvävedioxid och partiklar 1980 Percentage of population exposed to certain concentrations of sulfur and nitrogen oxides and of particulate matter	209
9.13.	Suomen vesistöjen käyttökelpoisuus 1970-luvun lopussa Vattendragens användbarhet i slutet av 1970-talet Usability of the Finnish water courses in the end of the 1970's	211
9.14.	Puhdistuslaitosten piirissä olevan väestön osuus 1960-1980 Andel av befolkningen som betjänats av reningsverken 1960-1980 Population served by waste water treatment plants 1960-1980	212
9.15.	Vesistöihin ja vesiin kohdistunut kuormitus 1982 Vattendragens belastning 1982 Pollution load of water courses 1982	212

9.16.	Ulkopuolista käsittelyä vaativat ongelmajätteet Suomessa Problemavfall som kräver utomstående behandling i Finland Problem wastes requiring expert treatment in Finland	213
9.17.	Torjunta-aineiden keskimääräinen saanti asukasta kohden vuodessa Genomsnittlig tillförsel av bekämpningsmedel per invånare i året Average levels of pesticide intake per inhabitant per year	214
9.18.	Raskasmetallien keskimääräinen yksilökohtainen päiväsaanti elintarvikeryhmittäin Den genomsnittliga individuella dagsdosen av tunga metaller enligt livsmedelsgrupp Average daily intake levels of heavy metals per person by foodstuff group	215
9.19.	Uhanalaiset eläimet Suomessa uhanalaisuusluokittain 1981 Hotade ryggradsdjur i Finland ordnade efter kategoritillhörighet 1981 Endangered animals in Finland by level of endangerment, 1981	216
9.20.	Kansallis- ja luonnonpuistot sekä soidensuojelualueet Suomessa 1.11.1983 Folk- och naturparker samt myrskyddsområden i Finland 1.11.1983 Natural parks, Strict nature reserves and protected peatlands in Finland as of 1. of Nov. 1983	217
10.	FYYSINEN TURVALLISUUS, RIKOLLISUUS JA OIKEUSOLO FYSISK TRYGGHET, BROTTSLIGHET OCH RÄTTSLIGA FÖRHÅLLANDEN PHYSICAL SAFETY, CRIMINALITY AND JUDICIAL CONDITIONS.	
10.1.	Tapaturmista ja tahallisesta väkivallasta aiheutuneet vammat 1980 Skador till följd av olycksfall och uppsåttligt våld 1980 Injuries caused by accidents and intentional violence in 1980	218
10.2.	Miesten ja naisten alttius joutua vammaan aiheuttaneeseen tapaturmaan 1980 Benägenhet för män och kvinnor att råka ut för ett olycksfall som ledde till skada 1980 Liability of males and females to fall victim to an accident leading to injury in 1980	219
10.3.	Vamman aiheuttaneet tapaturmat ja tahallinen väkivalta alueittain 1980 Olycksfall som ledde till skada och uppsåttligt våld efter område 1980 Accidents that resulted in injury, and intentional violence by region in 1980	220
10.4.	Kokonaisrikollisuus ja tilastoitu rikollisuus varastetun ja vahingoitetun omaisuuden lajin mukaan 1980 Total brottslighet och statistikförd brottslighet efter den stulna och skadade egendomens art 1980 Thefts of and damages to property by type of property in 1980, total and on record	221
10.5.	Varkaudet ja vahingonteot ja paljonko niistä on tilastoitu Stölder och skadegörelser samt statistikföringen av dessa brott Thefts of and damages to property, total and on record	222
10.6.	Väkivaltatilanteet ja paljonko niistä on tilastoitu Våldssituationer och statistikföringen av dem Incidents of violence by type of situation, total and on record	222
10.7.	Tahallinen väkivalta ja paljonko siitä on tilastoitu Uppsåttligt våld och statistikföringen av våldsbrottslighet Incidents of various types of intentional violence, total and on record	223
10.8.	Vamman aiheuttanut ja muu väkivalta sekä paljonko niistä on tilastoitu Våld som lett till skada och övrigt våld samt statistikföringen av våldsdåd Incidents of violence resulting in injury and of other violence, total and on record	223
10.9.	Eräiden rikostyyppien kehitys 1970 - 1982 Utveckling av vissa brottstyper 1970 - 1982 Changes in the numbers of certain types of offence in 1970 - 1982	224
10.10.	Rikosten uhrin iän ja sukupuolen mukaan 1974 ja 1980 Offer för brott efter ålder och kön 1974 och 1980 Victims of offences by age and sex in 1974 and 1980	225

10.11.	Eräät rikostyytit Pohjoismaissa 1950 - 80 Vissa typer av brott i de nordiska länderna 1950 - 80 Certain types of offence in the Nordic countries in 1950 - 80	226
10.12.	Ensimmäisessä oikeusasteessa syytetyt ja tuomitut 1971 - 81 I första instans åtalade och dömda 1971 - 81 Persons prosecuted and sentenced in Courts of First Instance in 1971 - 81	227
10.13.	Yleisissä alioikeuksissa tuomitut rikoksen mukaan 1973 - 81 I allmänna underrätter dömda 1973 - 81 efter brott Persons sentenced in General Courts of First Instance by offence in 1973 - 81	228
10.14.	Yleisissä alioikeuksissa tuomitut iän mukaan 1981 I allmänna underrätter dömda efter ålder 1981 Persons sentenced in General Courts of First Instance by age in 1981	229
10.15.	Vuonna 1981 tuomitut henkilöt tuomitsemiskertojen lukumäärän mukaan Personer som dömdes 1981 efter antalet gånger de blivit dömda Persons sentenced in 1981 by number of their previous convictions	230
10.16.	Rangaistuslaitoksiin tulleet vangit vankilajeittain 1975 - 81 Fångar som kommit till straffanstalterna efter fångkategori 1975 - 81 Prisoners committed to penal institutions by type of prisoner in 1975 - 81	231
10.17.	Vuoden aikana rangaistuksen suorittamisen aloittaneet rangaistuksen pituuden mukaan 1976 - 81 Procent per år som börjat avtjäna straff efter straffets längd 1976 - 81 Convicts beginning serving their sentences during the year, by length of sentence, 1976 - 81	231
10.18.	Rangaistusvankien rangaistuslaitoskertaisuus 1977 - 81 Straffanstaltsfrekvens för straffångar 1977 - 81 Convicts by number of their commitments to penal institutions in 1977 - 81	232
10.19.	Tuomioistuinelaitoksen organisaatio Domstolväsendets organisation Organization of the Finnish judicial system	233
10.20.	Tuomioistuinten käsittelemät asiat 1970 - 81 I domstolar handlagda ärenden 1970 - 81 Cases handled by courts in 1970 - 81	235
10.21.	Asian ratkaisuun kulunut aika yleisissä tuomioistuimissa 1981 Tid som åtgått för avgörande av ärende i allmänna domstolar 1981 General-court decisions in 1981 by length of time cases were pending	235
10.22.	Asian ratkaisuun kulunut aika läänioikeuksissa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa 1981 Tid som åtgått för avgörande av ärende i länsrätter och högsta förvaltningsdomstolen 1981 Provincial Court and Supreme Administrative Court decisions in 1981 by length of time cases were pending	236
10.23.	Maksuttomat oikeudenkäynnit alioikeuksissa 1981 Fria rättegångar i underrätterna 1981 Free trials in Courts of First Instance in 1981	236
10.24.	Yleisten oikeusaputoimistojen käsittelemät asiat 1981 Ärenden som behandlats vid allmänna rättshjälpsbyråer 1981 Cases handled by the Public Legal Aid Offices in 1981	237

11. AJANKÄYTTÖ JA VAPAA-AIKA TIDSANVÄNDNING OCH FRITID USE OF TIME AND FREE TIME

11.1.	Suomalaisten päivärytmi eri viikonpäivinä Finländarnas dygnsrytm olika veckodagar Daily rythm of Finns on different days of the week	239
-------	--	-----

11.2.	10-64-vuotiaiden ajankäyttö sukupuolen mukaan 10-64-åringarnas tidsanvändning efter kön Use of time by 10-64-year olds by sex	240
11.3.	10-64-vuotiaiden ajankäyttö arkipäivinä ja viikonloppuina sukupuolen mukaan. Tunteina ja minuutteina vuorokaudessa 10-64-åringarnas tidsanvändning efter kön på vardagar och veckoslut. Timmar och minuter per dygn Use of time by 10-64-year olds on weekdays and weekends b sex. Hours and minutes per day	242
11.4.	Ajankäytön perusrakenne eräissä väestöryhmissä Tidsanvändningens grundstruktur i några befolkningsgrupper Basic structure of time use by some population groups	243
11.5.	Ansio- ja kotityöhön käytetty kokonaisaika viikossa sosioekonomisen aseman ja sukupuolen mukaan. Tunteina viikossa Totaltid som per vecka använts till förvärvs- och hemarbete efter socioekonomisk ställning och kön. Timmar per vecka Total time used for gainful employment and domestic work by socio-economic status and sex. Hours per week	244
11.6.	Työllisten ansio- ja kotityöhön käyttämä aika sukupuolen ja perhevaiheen mukaan Tid som sysselsatta personer använt till förvärvs- och hemarbete efter kön och familjestadium Time used for gainful employment and domestic work by the employed according to sex and family cycle	244
11.7.	Työllisten ansio- ja kotityöhön käyttämä aika sukupuolen ja nuorimman lapsen iän mukaan. Tunteina viikossa Tid som sysselsatta personer använt till förvärvs- och hemarbete efter kön och yngsta barnets ålder. Timmar per vecka Time spent on gainful employment and domestic work by sex and by age of youngest child. Hours per week	245
11.8.	10-64-vuotiaiden eri paikoissa viettämä aika arkipäivinä ja viikonloppuna sukupuolen mukaan Tid som 10-64-åringar tillbringat på olika platser på vardagar och veckoslut efter kön Time spent in various places on weekdays and weekends by 10-64-year olds by sex	245
11.9.	Vanhempien yhdessäoloaika lasten kanssa. Tunteina ja minuutteina vuorokaudessa Föräldrarnas samvaro med sina barn. Timmar och minuter per dygn Time parents spend together with children. Hours and minutes per day	246
11.10.	Sosiaalinen kanssakäynti perheen ulkopuolella arkipäivinä ja viikonloppuina sukupuolen mukaan. Tunteina ja minuutteina vuorokaudessa Socialt umgänge utom familjen på vardagar och veckoslut efter kön. Timmar och minuter per dygn Socializing outside family on weekdays and weekends by sex. Hours and minutes per day	246
11.11.	10-64-vuotiaiden vapaa-ajan käyttö sukupuolen mukaan. Tunteina ja minuutteina vuorokaudessa sekä prosentteina vapaa-ajan määrästä 10-64-åringars fritidsanvändning efter kön. Timmar och min. per dygn och procent av fritidens omfattning Use of free time by 10-64-year olds by sex. Hours and minutes per day, and as per cent of free time	247
11.12.	Eräiden kulttuuri- ja vapaa-ajan harrastusten yleisyys 1981 Förekomsten av vissa kultur- och fritidsintressen 1981 Participation in certain cultural and leisure activities, 1981	248
11.13.	Liikunnan harrastus sukupuolen ja asuinpaikan mukaan Motionsintresset efter kön och boningsort Participation in sports and outdoor recreation by sex and place of residence	250
11.14.	Lukeminen koulutuksen ja iän mukaan Läsvanor efter utbildning och ålder Reading habits by education and age	250
11.15.	Kirjojen myynti kirjallisuusryhmittäin 1971-80 Försäljning av böcker enligt litteraturkategori 1971-80 Sales of books by category of literature, 1971-80	251

11.16.	Joukkotiedotusvälineiden seuraaminen koulutuksen ja iän mukaan Användning av massmedia efter utbildning och ålder Use of mass media by education and age	252
11.17.	Television katselun tapa koulutuksen ja iän mukaan Televisionstittarvanor efter utbildning och ålder Habits of watching television by education and age	252
11.18.	Eri ohjelmatyyppien seuraaminen radiosta ja televisiosta 1978-82 Radiolyssnande och televisionstittande efter olika programtyper 1978-82 Listening to the radio and watching television according to type of programme 1978-82	253
11.19.	Kulttuuripassiivisuus koulutuksen mukaan 1981 Kulturell passivitet efter utbildning 1981 Cultural passivity by education in 1981	254
11.20.	Suomalaisten lomanviettotavat sosioekonomisen aseman mukaan 1980 Finländarnas semesterfirande efter socioekonomisk ställning 1980 Holiday-making by Finns according to socio-economic status in 1980	255
11.21.	Kesämökin omistajien osuus väestöryhmittäin Pohjoismaissa Procent som äger fritidshus i olika befolkningsgrupper i de Nordiska länderna Percentage of owners of summer residences in different population groups in the Nordic countries	256
11.22.	Järjestöihin kuuluminen ja niiden toimintaan osallistuminen 1981 Medlemskap i organisationer och deltagande i deras verksamhet 1981 Membership in organizations and participations in their activities in 1981	257
11.23.	Suurimpien puolueiden jäsenmäärät sukupuolen mukaan 1974, 1978 ja 1982 De största partiernas medlemsantal efter kön 1974, 1978 och 1982 Memberships of largest political parties by sex, 1974, 1978 and 1982	258
11.24.	Äänestysprosentti kansanedustajain- ja kunnallisvaaleissa sukupuolen mukaan 1922-83 Röstningsprocent vid riksdagsmänna- och kommunalvalen efter kön 1922-83 Voting percentage at parliamentary and municipal elections in 1922-83	259

HAKEMISTO

Viittaukset taulukoihin ja kuvioihin

abortit 2.19
 ahtaasti asuminen 8.7,8.9,8.10,8.11,8.12
 aikuiskoulutus 5.10,5.11
 ajankäyttö 11.1-11.11
 alkoholin käyttö 4.28,4.29
 ansiotulot 7.6
 ammatti 6.9,6.10,6.11
 ammattiasema 2.26
 ammattitaudit 6.40
 asumiskustannukset 8.20,8.21,8.22,8.23
 asumistiheys 8.8,8.10,8.12,8.13
 asumisympäristö 8.17,8.18
 asunnot 8.1 - 8.23,3.19
 asuntojen varustetaso 8.14,8.15,8.16
 asuntokunnat 3.2
 avioerot 3.9,3.12,3.13
 avioliitot 3.9,3.10,3.11
 avioliiton ulkopuolella syntyneet 2.18
 avioliitot 3.11

 bruttokansantuote 1.2,1.3,1.5,1.7,1.10,9.3
 bruttoveroaste 1.9

 elinaika, keskimääräinen odotettavissa oleva 4.2,4.3
 elinkeino 6.7,6.8
 energian kulutus 9.3,9.4,9.5

 huoltorasitus 2.23
 hyväksytyt 5.13,5.14,5.15

 ikärakenne 2.21,2.22
 ilmaispalvelut 7.8,7.9,7.10 liitteet 7.1-3
 ilmansaasteet 9.11,9.12
 imeväiskouluisuus 2.3,4.1
 investoinnit 1.12

 joukkotiedotuksen seuraaminen 11.16-11.18
 julkiset kulutusmenot 1.11
 juomatavat 4.29
 järjestötoiminta 11.22
 jätevesien puhdistuslaitokset 9.14
 jätteet 9.16

 kansallispuistot 9.20
 keskikoulun suorittaneet 5.2
 keskilämpötila 9.1
 kesämökit 11.21
 kodinhoitoapu 3.20
 kotitapaturmat 10.1-10.3
 kotityö 11.5-11.7
 koulutus 5.1-5.20
 kulttuuripassiivisuus 11.19
 kulutusmenot 7.4,7.5,7.7,7.8 liitteet 7.1-3
 kuolemansyyt 4.9-4.12
 kuolleena syntyneet 2.17
 kuolleet 2.2,2.3,2.20,4.1,4.4-4.7,4.9-4.12
 käytettävissä olevat tulot 7.1-7.3,7.8-7.10,
 liitteet 7.1-3

 lapsiperheet 3.7
 lapset 3.7,3.8,3.14,3.15
 lasten päivähoito 3.16,3.17
 liikunta 11.12,11.13
 liikuntatapaturmat 10.1-10.3
 lommat 6.35,6.36,11.20,11.21
 lukeminen 11.14-11.16
 luonnonpuistot 9.20

 maahan- ja maastamuutto 2.12,2.5,2.6,2.13,2.15
 maankäyttö 9.10
 maastamuutto 2.5,2.8,2.9,2.11,2.14,2.15
 maatalouden tuotantovälineet 9.6
 metsät 9.7,9.8

nettosiirtolaisuus 2.3,2.6,2.7,2.10

oppilaitoksiin hyväksytyt 5.13-5.15
 oppilaitoksiin pyrkineet 5.13-5.15
 oppilasmäärät 5.6,5.7,5.8,5.12
 osa-aikatyö 6.31

 palkansaajien reaaliensiotaso 1.8
 perheet 3.4,3.3,3.6,3.7
 perheettömät 3.4,3.6
 piilotyöttömyys 6.23
 pitkäaikaistyöttömyys 6.21,6.22
 pohjoismainen muuttoliike 2.5,2.6,2.13,2.15
 puoluetoimintaan osallistuminen 11.23,11.22
 pääasiallinen toiminta 2.25,6.4

rangaistukseen tuomitut 10.12-10.15
 rikollisuus 10.4-10.18
 rikosten uhrin 10.10
 ruokakunnat 3.2

sairaansijat 4.23
 sairastavuus 4.19
 sosioekonominen asema 2.29
 sukupuolirakenne 2.24
 syntyneet 2.2,2.3,2.16,2.17,2.18,3.14
 syytetyt 10.12

tahallinen väkivalta 10.1-10.3,10.6-10.8
 teollisuuden arvonlisäys 1.6
 torjunta-aineet 9.17
 tuomioistuimet 10.19-10.24
 -käsiteltyt asiat 10.20
 -ratkaisijat 10.21,10.22
 tuonti 1.13,1.14
 tuotannontekijätulot 7.8-7.10, liitteet 7.1-3
 tuottavuus 1.4
 tupakointi 4.27,4.28
 tutkimuksia suorittaneet 5.3,5.4,5.5,5.9
 työaika 6.27,6.28,6.29,6.30,6.31,11.5-11.7
 työikäinen väestö 6.1
 työkyvyttömyys 4.13-4.17,6.4,6.5
 työlliset 6.1
 työmarkkinajärjestöt 6.44
 työmatkat 6.32,6.33
 työstä poissaolot 6.34,4.21
 työtaistelut 6.43
 työtaturmat 6.37-6.39,10.1-10.3
 työttömyys 6.6,6.13-6.26,5.18
 työttömyysaste 6.6,6.13,6.19
 työvoima 6.1-6.5,6.12
 työvoimaosuus 6.3,6.6
 työympäristön haitat 6.41,6.42

uhanalaiset eläimet 9.18

vahingonteot 10.5
 vammat, väkivallasta aiheutuneet 10.1,10.8
 vangit 10.16-10.18
 vanhukset 3.18,3.19,2.27,2.28
 vapaa-aika 11.11-11.22
 varkaudet 10.5,10.4
 vesi 9.9,9.13,9.14,9.15
 vesistöjen kuormitus 9.15
 vienti 1.13,1.14
 vuokra-asunnot 8.4,8.5,8.6
 väestönkehitys 2.2,2.3,2.4
 väestötase 2.3
 väkiluku 2.2,2.3,2.4
 väkivalta 10.1-10.3,10.6-10.8

yksinäisruokakunnat 3.3,3.6
 yleinen syntyneisyysluku 2.16
 ylioppilastutkimuksen suorittaneet 5.2

äänestysprosentti 11.24

SAKREGISTER

Hänvisningar till tabeller och diagrammer

aborter 2.19
 alkoholkonsumtion 4.28,4.29
 allmänt födelsetal 2.16
 ansökt till läroanstalter, personer som 5.13-5.15
 antagna till läroanstalter, personer som 5.13-5.15
 arbetsfrånvaro 6.34,4.21
 arbetskraft 6.1-6.4,6.7,6.12
 arbetskonflikter 6.43
 arbetslöshet 6.6,6.13-6.26,5.18
 arbetsmarknadsorganisationer 6.44
 arbetsoförmåga 4.13-4.17,6.4,6.5
 arbetsolycksfall 6.37,6.39,10.1-10.3
 arbetsresor 6.32,6.33
 arbetstid 6.27-6.31,11.5-11.7
 avfall 9.16

barn 3.7,3.8,3.14,3.15
 barndagvård 3.16,3.17
 barnfamiljer 3.7
 befolkningen i arbetsför ålder 6.1
 befolkningsutveckling 2.2,2.3,2.4
 bekämpningsmedel 9.17
 boendekostnader 8.20-8.23
 boendemiljö (yttre) 8.17,8.18
 boendetäthet 8.8,8.10,8.12,8.13
 bostadshushåll 3.2
 bostäder 8.1-8.23,3.19
 brottslighet 10.4-10.18
 bruttonationalprodukt 1.2,1.3,1.5,1.7,1.10,9.3
 bruttoskattegrad 1.9

deltidssysselsatta 6.31
 disponibel inkomst 7.1-7.3,7.8-7.10, bilagor 7.1-3
 dold arbetslöshet 6.23
 domstolar 10.19-10.24
 -handlagda ärenden 10.20
 -tid som åtgått för avgörandet 10.21,10.22
 drycksvanor 4.29
 döda 2.2-2.4,4.1,4.4-4.7,4.9-4.12
 dödfödda 2.17
 dödsorsaker 4.9-4.12

elevantal 5.6-5.8,5.12
 energiförbrukning 9.3,9.4,9.5
 ensamhushåll 3.3,3.6
 examen, personer som hade 5.3-5.5,5.9
 export 1.13,1.14

faktorinkomster 7.8,7.9,7.10, bilagor 7.1-3
 familjer 3.4,3.3,3.6,3.7
 flyttning inom Norden 2.5,2.6,2.13,2.14
 folkmängd 2.2,2.3,2.4
 folkparker 9.20
 fritid 11.11-11.22
 fritidshus 11.21
 fångar 10.16-10.18
 födda 2.2,2.3,2.16-2.18,3.14
 försörjningsbörda 2.23
 förvärvsinkomster 7.6

gamlingar 3.18,3.19,2.27,2.28
 gratistjänster 7.8-7.10, bilagor 7.1-3

hemarbete 11.5-11.7
 hemvårdshjälp 3.20
 hotade djur 9.18
 hushåll 3.2
 huvudsaklig sysselsättning 2.25
 hyresbostäder 8.4,8.5,8.6

import 1.13,1.14
 industrins förädlingsvärde 1.6
 inrikes omflyttning 2.5,2.8,2.9,2.11,2.14,2.15
 in- och utvandrare 2.12
 investeringar 1.12

jordbruket, produktionsmedel inom 9.6

konsumtionsutgifterna 7.4,7.5,7.7,7.11,
 bilagor 7.1-3
 kulturell passivitet 11.19
 könsstruktur 2.24

livslängd, återstående 4.2,4.3
 luftföroreningar 9.11,9.12
 långtidsarbetslöshet 6.21,6.22
 läsvanor 11.14-11.16
 löntagarnas realförtjänstnivå 1.8

markanvändning 9.10
 massmedia, användning av 11.16-11.18
 medeltemperatur 9.1
 mellanskoleutbildning 5.2
 motion 11.13,11.12
 motionsolyckor 10.1-10.3

naturparker 9.20
 nettoinvandring 2.3,2.6,2.7,2.10
 näringsgren 6.7,6.8

offentliga konsumtionsutgifter 1.11
 offer för brott 10.10
 olyckor i hemmet 10.1-10.3
 olycksfall i arbetet 6.37-6.39
 organisationsverksamhet 11.22

partier, aktivitet i 11.23,11.22
 personer utan familj 3.4,3.5
 produktivitet 1.4

relativ arbetslöshetstal 6.6,6.3,6.19
 relativt arbetskraftstal 6.3,6.6
 reningsverken 9.14
 rökande 4.27,4.28
 röstningsprocent 11.24

semester 6.35,6.36,11.20,11.21
 sjuklighet 4.19
 skadegörelser 10.5
 skador till följd av våld 10.1,10.8
 skogar 9.7,9.8
 socioekonomisk ställning 2.29
 spädbarnsdödlighet 2.3,4.1
 straff, till straff dömda 10.12-10.15
 studentexamen 5.2
 stölder 10.5,10.4
 störningar i arbetsmiljön 6.41,6.42
 sysselsatta 6.1

tidsanvändning 11.1-11.11
 trafikolyckor 10.1-10.3
 trångboddhet 8.7,8.9-8.12

uppsåtlig våld 10.1-10.3,10.6-10.8
 utom äktenskapet födda 2.18
 utrustningsstandard, bostädernas 8.14-8.16

vatten 9.9,9.13-9.15
 vattendragens belastning 9.5
 vuxenutbildning 5.10,5.11
 våld 10.1-10.3,10.6-10.11
 vårdplatser (i sjukhus) 4.23

yrke 6.9,6.10,6.11
 yrkessjukdomar 6.40
 yrkestställning 2.26

åldersstruktur 2.21,2.22
 åtalade 10.12

äktenskap 3.9-3.11
 äktenskapsskillnader 3.9,3.12,3.13

SUBJECT INDEX

Referrings to tables and charts

- abortions 2.19
- absenteeism 6.34,4.21
- accidents at home 10.1-3
- adult education 5.10,5.11
- age structure 2.21,2.22
- aged 3.18,3.19,2.27,2.28
- alcohol consumption 4.28,4.29
- applications to educational institutions 5.13-15
- births 2.2,2.3,2.16-18,3.14
- causes of death 4.9-12
- children 3.7,3.8,3.14,3.15
- children's day care 3.16,3.17
- completed middle school education 5.2
- consensual unions 3.11
- consumption expenditure 7.4,7.5,7.7,7.11, appendices 7.1-3
- convicts 10.17,10.18
- courts 10.19-24
 - cases handled 10.20
 - length of time cases were pending 10.21,10.22
- criminality 10.4-18
- crude birth rate 2.16
- cultural passivity 11.19
- damages to property 10.5
- deaths 2.2,2.3,2.20,4.1,4.4-7,4.9-12
- dependency ratio 2.23
- detriments in working environment 6.41,6.42
- disability 4.13-17,6.4,6.5
- discouraged workers 6.23
- disposable income 7.1-3,7.8-10; appendices 7.1-3
- divorces 3.9,3.12,3.13
- drinking habits 4.29
- dwellings 8.1-23,3.19
- endangered animals 9.18
- energy consumption 9.3-5
- environment, physical, of dwellings 8.17,8.18
- emigration to and from other Nordic countries 2.5,2.6,2.13,2.15
- employed persons 6.1
- examinations and degrees, persons with 5.3-5,5.9
- exports 1.13,1.14
- equipments (of dwellings) 8.14-16
- factor income 7.8-10; appendices 7.1-3
- farming, means of production 9.6
- families 3.3,3.4,3.6,3.7
- families with children 3.7
- farming, means of production
- forest 9.7,9.8
- free time 11.11-22
- government final consumption expenditure 1.11
- gross national product 1.2,1.3,1.5,1.7,1.10,9.3
- gross tax rates 1.9
- holidays 6.35,6.36,11.20,11.21
- home help, municipal 3.20
- home work 11.5-7
- hospital beds 4.23
- hours of work 6.27-31,11.5-7
- households 3.2
- household-dwelling units 3.2
- housing costs 8.20-23
- illegitimate births 2.18
- immigrants and emigrants 2.12
- imports 1.13,1.14
- industrial accidents 6.37-39,10.1-3
- industrial status 2.26
- industry 6.7,6.8
- infant deaths 2.3,4.1
- injuries caused by violence 10.1,10.8
- intentional violence 10.1-3,10.6-8
- internal migration 2.5,2.8,2.9,2.11,2.14,2.15
- investments 1.12
- labour disputes 6.43
- labour force 6.1-4,6.7,6.12
- labour force participation rate 6.3,6.6
- labour market organizations 6.46
- land use 9.10
- leisure 11.11-22
- life expectancy 4.2,4.3
- living density 8.8,8.10,8.12,8.13
- long-term unemployment 6.21,6.22
- marriages 3.9,3.10,3.11
- mass media, use of 11.16-18
- matriculation examination 5.2
- mean temperature 9.1
- morbidity 4.19
- net immigration 2.3,2.6,2.7,2.10
- occupation 6.9-11
- occupational diseases 6.40
- old people 3.18,3.19,2.27,2.28
- one-person household 3.3,3.6
- organizations, activity in 11.22
- overcrowded dwellings 8.7,8.9-12
- part-time work 6.31
- pesticides 9.17
- political parties, activity in 11.23,11.22
- pollution 9.11-12
- pollution load of water courses 9.15
- population development 2.2-4
- population of working age 6.1
- primary income 7.6
- prisoners 10.16
- productivity 1.4
- prosecuted persons 10.12
- reading habits 11.14-16
- real earnings, index of 1.8
- rented dwellings 8.4-6
- sentenced persons 10.12-15
- sex structure 2.24
- smoking 4.27,4.28
- socioeconomic status 2.29
- sports accidents 10.1-3
- sports and outdoor recreation 11.12,11.13
- stillbirths 2.17
- students, number of 5.6-8,5.12
- summer cottages 11.21
- thefts 10.5,10.4
- transfers in kind to 7.8-10, appendices 7.1-3
- travels to work 6.32,6.33
- type of activity 2.25,6.4
- unemployment 6.6,6.13-26,5.18
- unemployment rate 6.3,6.6,6.19
- use of time 11.1-11
- value added in industry 1.6
- waste water plants 9.14
- wastes 9.16
- water 9.9,9.13-15
- victims of offences 10.10
- violence 10.1-3,10.6-11
- working hours 11.5-7,6.27-31
- voting percentage 11.24

LIST OF TERMS

ahtaasti asuvat - persons living in overcrowded dwellings
 aiheutui vamma - injury caused
 aivoverisuonten taudit - cerebrovascular diseases
 alemmat toimihenkilöt - lower-level employees with administrative and clerical occupations
 alempi keskiaste - lower second stage of second level (of education)
 alkaneet työkyvyttömyyseläkkeet - new disability pensions
 alkoholi - alcohol
 alkoholitapaukset - cases where alcohol involved
 alkutuotanto - primary production
 alle - less than
 ammatissa toimiva - economically active
 ammatti - occupation
 ansioeläkkeen saajat - persons living mainly from retirement pension
 ansiotulot - primary income
 ansiotyö - gainful employment
 arkipäivät - weekdays
 arvonlisäys - value added
 asumiskustannukset - dwelling costs
 asumistiheys - living density
 asukas - inhabitant
 asunnot, asunto - dwellings
 asunto, lämpö, valo, voima - dwelling, heat, light and power
 asuntojen omistus - letting and operating of dwellings and use of owner-occupied dwellings
 asuntokunta - household-dwelling unit
 avioero - divorce
 avioliitto - marriage
 aviomies - husband
 aviopari - married couple
 aviovaimo - wife
 avoliitto, avopari - consensual union
 avosuo - open wetland
 avustava perheenjäsen - family worker

BKT - GNP
 bruttokansantuote markkinahintaan - gross domestic product in purchaser's values
 bruttokansantuote tuottajahintaan - gross domestic product in basic values
 bruttveroaste - gross tax rate
 bruttovuokra - gross rent

desiili - decile

ehdoton - unconditional
 ehdollinen - conditional
 elintarvikkeet, juomat, tupakka - food, beverages and tobacco
 eläke - pension
 eläkeläinen - pensioner
 energialähde - energy source
 eronnut - divorced
 ero - divorce

haittapäivät - days of restricted activity
 henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset - offences against life and health
 henkeä kohden - per person
 henkilökohtaiset kulutusmenot - personal consumption expenditure
 hiili - coal
 hoidon tarpeessa - in need of treatment
 huone - room
 huoneluku - number of rooms
 huono - bad
 hyvä - good

ikä - age
 ikäluokka - age group
 ilmaispalvelut - transfers in kind to
 ilman lapsia - without children; childless
 imeväiskuolleisuus - infant deaths

investoinnit - investments
 isä - father

ja - and
 jalostus - secondary production
 julkinen sektori - public sector
 julkiset palvelut - public services

kaikki - all
 kaikista - of all
 kaksi - two
 kansallispuistot - natural parks
 kansanedustajain vaalit - parliamentary elections
 kansaneläkkeen tai sosiaalivastustusten varassa elävät - recipients of national pensions and persons living mainly from other social security benefits

kansantalous - economy
 kasvattilapsi - foster child
 kauppa ja liikenne - trade and transport
 kaupungit - urban communes
 keittiö - kitchen
 kerrostalo - multi-dwelling house, block of flats
 keskiaste - second stage (education)
 keskiarvo - mean, average
 keskinkertainen - average
 keskimäärin - in the average
 keskiväkiluku - mid-year population
 kesto aika - duration
 kokonaiskuolleisuus - total mortality, all causes of death
 kokonaistyöaika - contracted and committed time
 korkea-aste - third level (education)
 kotimainen - indigenous
 kotitalous - household
 kotitalouskalusto, -tarvikkeet ja palvelut - household furniture, fittings and services and services
 kotitaloustyötä tekevät - persons performing domestic work
 kotitapaturma - accident at home
 kotityö - domestic work
 kotona - at home
 koululaiset ja opiskelijat - students
 koulut - schools
 koulutusaste - level of education
 kulutus - consumption
 kulutusmenot - consumption expenditure
 kunnallisvaalit - municipal elections
 kunnassamuutto - migration within municipalities
 kuntien välinen muutto - migration between municipalities
 kuolemansyy - cause of death
 kuolleet, kuolema - deaths, death
 kuukausia - months
 käynnit (mielenterveys)toimistoissa - visits in (mental health) centres
 käytettävissä olevat tulot - disposable income
 käyvin hinnoin - current prices

laitoshoidokki - institutionalized person
 laitoshoido - institutional care
 lapseton - childless
 lapsi - child
 lapsiperhe - family with children
 leski - widow, widower
 liikenne - transport
 liikennetapaturmat - traffic accidents
 liikuntatapaturmat - sports accidents
 lommat - holidays
 lomautetut - employees laid off
 loukkaantuneet - injured persons
 lukumäärä - number
 luonnonpuistot - strict nature reserves
 lyhennetty työviikko - reduced working week
 lähtömuutto - out-migration
 lääkärit - physicians

maa- ja metsätalous - agriculture and forestry
 maakaasu - gas
 maanviljelijät - farmers
 maatalouden maa - land in agricultural use
 maksetut tulonsiirrot - current transfers paid
 metsä - forest
 miehet - males
 miesten ylikuolleisuus - male excess mortality
 molemmat sukupuolet - both sexes
 muu - other
 muut kunnat - other than urban communes
 muuttotappio - net emigration
 muuttovoitto - net immigration

naimaton - single
 naiset - females
 nettosiirtolaisuus - net immigration
 nikkeli - nickel
 nukkuminen - sleeping
 nuorin - youngest
 näkövammaiset - persons with vision disorders

omaisuusrikokset - offences against property
 omaisuustulot - property income
 omavaraisuusaste - rate of self-sufficiency
 omistusasunto - owner-occupied dwelling
 opiskelija - student
 opiskelu - studies
 osa-aikatyö - part-time work
 osuus - percentage

palkansaaaja - wage-earner
 palkat - wages and salaries
 palvelujen tarve - service needs
 palvelut - services
 perhe - family
 perheenjäsen - member of family
 perheetön - person without family
 perhesuhteet - family relations
 perinataalikuolleisuus - perinatal deaths
 perusaste - education at the first level
 pieni - small
 pitkäaikaistyöttömät - long-term unemployed
 pohjoismaainen muuttoliike - Nordic migration
 poistot - depreciation
 päivähoito - day care
 pääasiallinen toiminta - type of activity
 päivärahan saajat - national sickness allowance recipients
 päivärahopäiviä - national sickness allowance days
 päämies - head (of family, of household)
 päättymisen syy - reason for cessation of benefit
 päättyneet työkyvyttömyyseläkkeet - discontinued disability pensions

raakateräs - crude steel
 rahoitus - finance
 rahoitusvarojen hankinta - acquisition of financial assets
 rakennettu maa - built-up area
 rakennustoiminta - construction
 rangaistukseen tuomittu - convicted
 rattijuopumus - drunken driving
 ravinto - food
 riita-asiat - civil law cases
 rikokset - crimes
 rikosasiat - criminal cases
 rivitalo - terrace house
 ruokailu - eating
 ruokakunta - household

saadut tulonsiirrot - current transfers received
 sairaala - hospital
 sairaanhoitajat - nurses
 sairaansijat - hospital beds
 sairasloma - sick leave
 sairauden- ja terveydenhoito - medical and health care

sakko - fines
 sinkki - zinc
 sisäinen rahoitus - internal finance
 sisävedet - inland waters
 siviilisääty - marital status
 sivutyö - second job
 soidensuojelualueet - protected peatlands
 sosiaalivakuutusmaksut - contributions to social security schemes
 sosioekonominen asema - socioeconomic status
 sukulaiset - relatives
 sukupuoli - sex
 suuri - great
 syntyneet - births
 syytetty - prosecuted person
 sähkö - electricity
 säästäminen, säästöt - savings

taajamat - localities
 tahallinen väkivalta - intentional violence
 talotyyppi - type of building
 tapaturmat ja väkivalta - accidents and violence
 tapaturmatyyppi - victimisation category
 teollisuus - manufacturing
 terveyst - health
 terveystpalvelut - health services
 tilastoitu - recorded
 toimihenkilöt - salaried employees
 toimistojen (mielenterveys-) virat - positions in (mental health) centres
 tulojen käyttö - current disbursements
 tulojen uudelleenjakso - redistribution of income
 tulomuutto - immigration
 tulot - income
 tuomioistuin - court
 tuonti - imports
 tuotantontekijätulot - factor income
 tuotannosta syntyneet tulot - incomes from production
 tuotanto - production
 turve - peat
 työaika - working hours
 työikäinen väestö - population of working age
 työkykyiset - capable of work
 työkyvyttömät - disabled
 työlliset - employed persons
 työllisyyskurssi - labour-market training
 työmäärärahoihin työllistetyt - persons employed in public works
 työnantaja - employer
 työntekijät - wage earners
 työpaikat - jobs
 työsuhteasunto - employer-provided dwelling
 työtaistelu - labour dispute
 työtapaturma - industrial accident
 työttömyysaste - unemployment rate
 työttömyyseläke - unemployment pension
 työttömät - unemployed persons
 työvoima - labour force
 työvoimaan kuulumattomat - persons outside labour force; inactive persons
 työvoimaosuus - labour force participation rates

ulkoinen rahoitus - external finance
 ulkomainen - foreign
 uudet - new

vaatteet ja jalkineet - clothing and footwear
 valuuttakurssi - parity
 vamma - injury
 vanhukset - the aged; old people
 vankeusrangaistus - imprisonment
 vapaa-aika - free time
 vapausrangaistus - imprisonment
 varastojen lisäys - increase in stocks
 varojen käyttö - appropriation of disposable income
 velkojen lisäys - increase of liabilities
 verenkiertoelinten taudit - circulatory diseases
 verensalpaus-sydäntaudit - ischemic heart diseases
 vesivoima - hydro power
 vienti - exports
 viikonloput - week-ends

virkistys, harrastus, kulttuuri, opiskelu - recreat-
 ion; education; cultural services
 voimassa olevat työkyvyttömyyseläkkeet - valid
 disability pensions
 volyymin kasvu - growth of volume
 vuokra-asunto - rented dwelling
 vuorotyö - shift work
 vuosi - year
 -vuotiaat (e.g., 0-vuotiaat) - at the age of (0)
 väestönlisäys - increase of population
 väkiluku - population size
 väkivaltarikokset - criminal violence
 väkivaltatyyppi - type of violence
 välilliset verot - indirect taxes
 välittömät verot - direct taxes

ydinperhe - nuclear family
 ydinvoima - nuclear power
 yhteensä - total
 yksi - one
 yksinhuoltaja - single provider
 yksinäinen henkilö - person living alone
 yksinäisruokakunta - person living alone, one-person
 household
 yksinäisyrittäjä - own-account worker
 yksityinen - private
 yksityinen sektori - private sector
 yksityiset palvelut - private services
 yleinen syntyneisyysluku - crude birth rate
 yleissairaalat - general hospitals
 ylemmät toimihenkilöt - upper-level employees with
 administrative, managerial, profess-
 ional and related occupations
 ylempi keskiaste - upper second stage of second
 level (of) education
 ylityö - overtime
 yrittäjät - entrepreneurs
 yrittäjätulot - entrepreneurial income

äiti - mother

öljy - oil

TOIMITUSKUNTA JA AVUSTAJAT
 REDAKTION OCH MEDVERKANDE
 EDITORIAL STAFF AND CONTRIBUTORS

Päätoimittaja
 Huvudredaktör
 Editor in chief

Hannele Sauli

Kirjoittajat
 Författarna
 Writers

Luku
 Kapitel
 Chapter

Kirsti Ahlqvist	7
Risto Lättilä	10
Ritva Marin	4
Kari Nevalainen	9
Iiris Niemi	11.1
Olli Savela	1
Hannele Sauli	2, 3, 5, 6, 8, 11.2

Kaikki kirjoittajat ovat Tilastokeskuksen henkilö-
 kuntaa.

Alla författare arbetar vid Statistikcentralen.

All writers are employees of the Central Statistical
 Office.

Toimitustyössä avustaneet
 Deltagit i redigeringen
 Assistants

Tuula Kuula
 Marjo-Riitta Rantanen
 Marja Kamppari
 Lars Kolttola

Kuvioiden suunnittelu
 Diagramplanering
 Design of figures

Erkki Laurikainen
 Hannele Sauli

Piirtäjät
 Ritare
 Drawers

Hannu Salonen
 Tuula Kuula
 Hannele Sauli

Käännökset ruotsiksi
 Översättningar till svenska
 Swedish translations

Monika Fagerholm
 Marianne Sjöholm
 Tuula Jonasson

Käännökset englanniksi
 Översättningar till engelska
 English translations

Soili Hintikka
 Sari Illi

Puhtaaksikirjoitus
 Renskrivning
 Typing

Terttu Ruisniemi
 Tarja Hassinen

Tätä julkaisua myy

**VALTION
PAINATUSKESKUS**

Postimyynti

PL 516
00101 HELSINKI 10
Vaihde (90) 539 011

Kirjakaupat Helsingissä

Annankatu 44
(Et. Rautatiekadun kulma)
Vaihde (90) 17 341

Eteläesplanadi 4
Puh. (90) 662 801

Denna publikation säljes av

**STATENS
TRYCKERICENTRAL**

Postförsäljning

PB 516
00101 HELSINGFORS 10
Vaxel (90) 539 011

Bokhandlar i Helsingfors

Annegatan 44
(i hörnet av S. Järnv.g.)
Vaxel (90) 17 341

Södra esplanaden 4
Tel. (90) 662 801

This publication can be
obtained from

**GOVERNMENT
PRINTING CENTRE**

Mail-order business

P.O. Box 516
SF-00101 HELSINKI 10
Phone (90) 539 011

Bookshops in Helsinki

Annankatu 44
Phone (90) 17 341

Eteläesplanadi 4
Phone (90) 662 801

ISSN 0355-208X
ISBN 951-46-8031-6